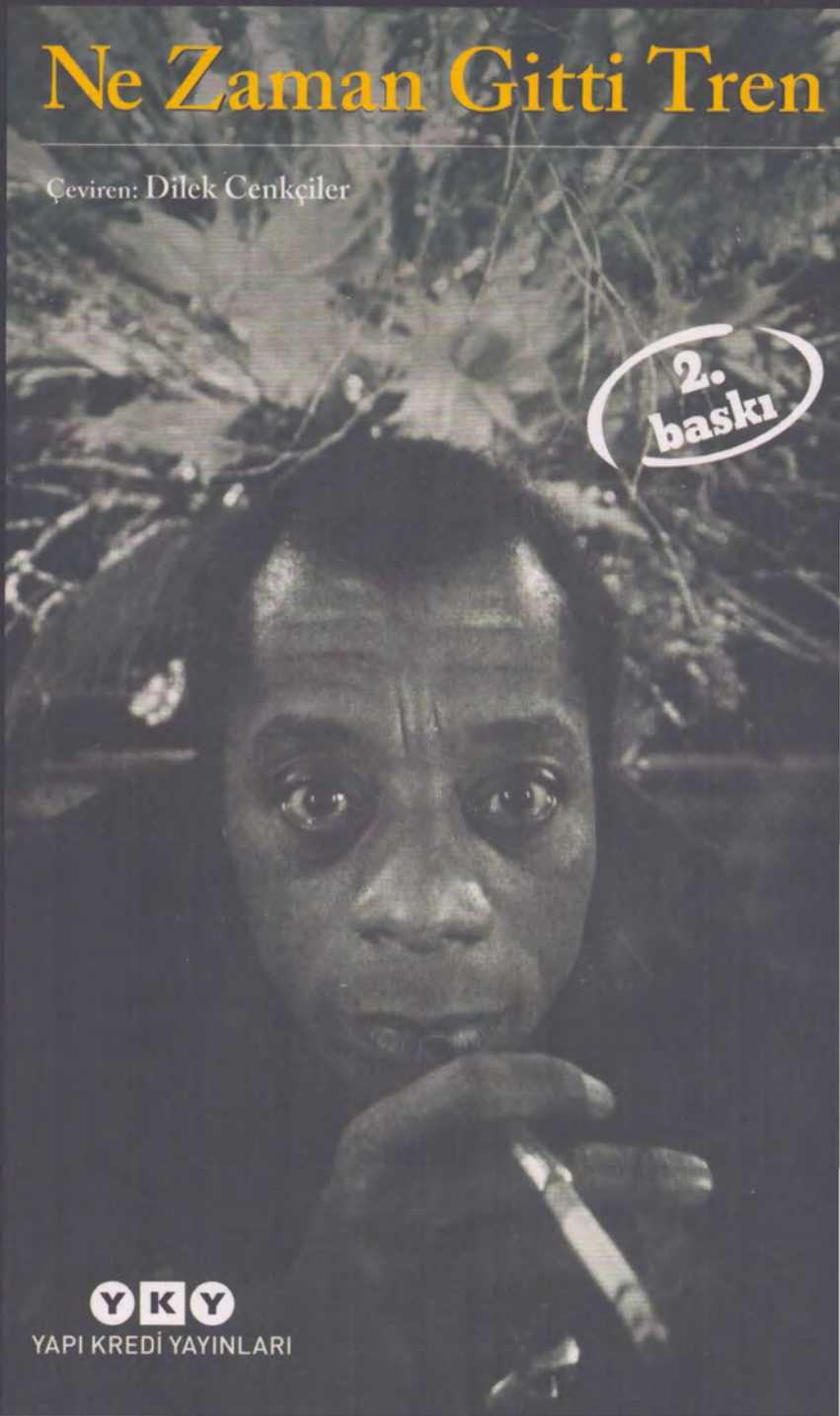
James Baldwin

Ne Zaman Gitti Tren

ROMAN

Çeviren: Dilek Cenkçiler

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

NE ZAMAN GİTTİ TREN

James (Arthur) Baldwin cinsellik ve kimlik sorunu gibi konuları işleyen romanları ve insan haklarını savunan ve ırkçılığa karşı yazılarıyla tanınır. 1924'te Harlem'de (New York, ABD) doğdu. Temizlikçi bir annenin oğluydu. Babasını hiç tanımadı. Üç yaşındayken annesinin evlendiği fabrika işçisinin soyadını aldı. Liseden mezun olduktan sonra ufak işlerde çalışırken bir taraftan da yazmaya başladı. *The New Leader, The Nation, Commentary* ve *Partisan Review* gibi dergilerde kitap tanıtım yazıları ve denemeleri yayımlandı. İlk romanı *Go Tell It on the Mountain* (Git Onu Dağda Anlat) 1953'te çıktı. Baldwin, Harlem'de genç bir vaiz olarak yaşadıklarını yansıtan bu kitapla hemen elde ettiği başarıyı, eşcinsel aşkı ele aldığı romanı *Giovanni's Room* (1956; *Giovanni'nin Odası*, 2006, YKY) ile pekiştirdi. *Nobody Knows My Name* (1961; Adımı Kimse Bilmez) öykü ve denemelerinden oluşuyordu. İstanbul'da yazdığı *Another Country* (1962; *Bir Başka Ülke*, 2005, YKY) adlı romanı edebi bir patlama olarak nitelendirildi. Oyun ve çocuk kitapları da yazan Baldwin, Rosenwald, Guggenheim, *Partisan Review* ve Ford Vakfı gibi birçok edebiyat ödülü kazandı. 1970'te, John Herbert'in *Fortune and Men's Eyes* oyununu *Düşenin Dostu* adıyla Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu'nda sahneledi. Aynı yıl fotoğrafçı Sedat Pakay *James Baldwin in Another Place* adlı bir Baldwin belgeseli hazırladı. James Baldwin 1987'de Fransa'da mide kanserinden öldü.

Dilek Cenkçiler 1959 yılında ABD'de doğdu. 1977 yılında TED Ankara kolejini, 1991 yılında OTDÜ Elektrik-Elektronik Mühendisliği bölümünü bitirdi. 22 yıl süreyle TRT'de çeşitli kademelerde çalıştıktan sonra 2003 yılında emekli oldu. O tarihe kadar işi gereği yürüttüğü çeviri çalışmalarını meslek edindi, çeşitli belgeseller ve kitaplar çevirdi.

James Baldwin'in
YKY'deki kitapları:

Bir Başka Ülke *(roman, 2005)*
Bundan Sonrası Ateş *(deneme, 2005)*
Giovanni'nin Odası *(roman, 2006)*
Sokağın Dili Olsa *(roman, 2007)*
Ne Zaman Gitti Tren *(roman, 2007)*

JAMES BALDWIN

Ne Zaman Gitti Tren

Çeviren
Dilek Cenkçiler

Roman

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 2506
Edebiyat - 775

Ne Zaman Gitti Tren / James Baldwin
Özgün adı: Tell Me How Long the Train's Been Gone
Çeviren: Dilek Cenkçiler

Editör: Begüm Kovulmaz
Düzelti: Korkut Tankuter

Kapak fotoğrafı: Ara Güler
Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 12026

Çeviriye Temel Alınan Baskı: Penguin Books, 1994
1. baskı: İstanbul, Mayıs 2007
2. baskı: İstanbul, Mart 2019
ISBN 978-975-08-1244-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2017
Sertifika No: 12334

© 1968 by James Baldwin. Copyright renewed.
Bu çeviri James Baldwin Estate ile yapılan anlaşmayla yayınlanmıştır.
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ KİTAP: Ev Zencisi • 15
İKİNCİ KİTAP: Orada Kimse Var mı? Dedi Yolcu • 109
ÜÇÜNCÜ KİTAP : Zenci Christopher • 247

Doğduğumdan beri görmedim böylesini,
İnsanlar hâlâ geliyor ama tren gitti bile.

Anonim Şarkı

Aşağıda belirtilen şiirler, oyunlar ve şarkılardan bölümler kullanmamıza izin verdikleri için teşekkürler:

"In the Prison of His Days...", W. H. Auden. Collected Shorter Poems of W. H. Auden, 1927-1957. Faber and Faber Limited (Londra) izniyle kullanılmıştır.

"The Corn is Green", Emily Williams. William Heinemann Limited (Londra) izniyle kullanılmıştır.

"Waiting for Lefty", telif hakkı 1935'ten beri Clifford Odets'e aittir. Telif hakkı 1963 yılında Clifford Odets tarafından yenilenmiştir. Estate of Clifford Odets'in izniyle kullanılmıştır.

"River Stay Away From My Door", Mort Dixon ve Harry Woods. B. Feldman and Co. Limited (Londra) izniyle kullanılmıştır.

"Ain't Misbehavin", Andy Razaf, Fats Waller ve Harry Brooks. Lawrance Wright Music Co. Limited (Londra) izniyle kullanılmıştır.

"Stormy Weather", Lawrance Wright Music Co. Limited (Londra) izniyle kullanılmıştır.

"You're Driving Me Crazy", Walter Donaldson. Francis Day & Hunter Limited (Londra) izniyle kullanılmıştır.

"St. Louis Blues", W. C. Handy. Francis Day & Hunter Limited (Londra) izniyle kullanılmıştır.

"Mad About Him, Sad About Him, How Can I Be Glad Without Him Blues", Leeds. Music Co. Limited (Londra) izniyle kullanılmıştır.

"Go Down Slow", J. Oden. Leeds. Music Co. Limited (Londra) izniyle kullanılmıştır.

"Down In The Dungeon", Merle Travis. Campbell Connelly & Co. Limited (Londra) izniyle kullanılmıştır.

David Leeming, David Baldwin ve Engin Cezzar için

BİRİNCİ KİTAP

EV ZENCİSİ

Günlerinin zindanında
Öğret övgüyü özgür insana.
W. H. AUDEN

Kalp krizi tuhaftı; korku tuhaf bir şeydir. Çok çalıştığımı biliyordum. Uyarmışlardı. Ama her zaman çok çalışmışımdır. İkinci perdenin sonunda sahneden indim. Ateş basmıştı ve nefes almakta zorlanıyordum. Ama yorgun olduğumu biliyordum. Soyunma odama gittim, kendime bir içki koyup ayaklarımı uzattım. Sonra kendimi daha iyi hissettim. Yaklaşık yirmi beş dakika sonra tekrar sahneye çıkmam gerektiğini biliyordum. Midem feci şekilde bulanmaya başladı ve banyoya gittim ama hiçbir şey olmadı. Sonra tekrar oturmaktan veya uzanmaktan bayağı korkmaya başladım, kendime bir içki daha koydum ve sahne kenarında durmak için soyunma odamdan çıktım. Terlemeye başlamıştım ve donuyordum. Midem yine bulanmaya başladı, sanki karnım başımın tepesine yükselmek üzereydi. Sahne amiri, tam da işaretimi aldığım sırada bana baktı. Onun yüz ifadesini sahneye taşıdım. Bembeyaz olmuştu, dehşet içindeydi ve sahne arkasının ürkütücü ışığında gölge gibi görünüyordu. Onu neyin korkuttuğunu merak ettim. Sonra sahnede yerimi bulmakta ve replikleri duymakta zorlandığımı fark ettim. Barbara kendi repliklerini söyledi. Replikleri biliyordum, ne söylediğini biliyordum ama bunlarla nasıl bağlantı kuracağımı bilemiyordum ve cevap vermem sanki sonsuza dek sürdü. Sonra korkmaya başladım ve bu korku doğal olarak bir kâbusa dönüştü ve onu güçlendirdi, bir kâbusun ortasında olduğumu anlamamı sağladı. Sonra, nasıl yaptım bilmiyorum, mısralarımı hafızamın derinliklerinden söküp çıkartarak, hareketlerimin doğru olmasına dua ederek –zira derinlik ve uzaklık kavramlarımı yitirmiştim– sahnede dolaştım, bilinmeyen soğuk bir boşluğun giderek daha derinlerine battığımı hissediyordum. "Perdeleri indirelim mi?" diye fısıldadı Barbara ve cevap olarak, "Hayır!" diye bağırdım ya da fısıldadım. Oyunda bir noktada gülmem gereki-

yordu ve gülünce öksürmeye başladım. Öksürüğün hiç durmayacağından korktum, ağzıma tadı korkunç bir şeyler geldi ama yutmak zorunda kaldım ve sonra bir anda hepsi geçti, her şey gün gibi berrak, durgun ve aydınlık bir hale geldi. Birkaç replik daha söylemeyi başardım ve düşündüm; *kahretsin, bitti, ben iyiyim* ve sonra göğsüme bir şey çarptı, göğsümü delerek omurgama ulaştı ve neredeyse düşüyordum. Repliklerimi söylemek için nefesimi toparlayamıyordum. Beni idare ettiler. Sahnenin sonuna yaklaştığımızı biliyordum. Dua ediyordum ki o kadar süre ayakta durabileyim. Birkaç hareket daha yaptım, birkaç replik daha söyledim. Sondan bir önceki repliği, Barbara'nın, "Demek eve kalmak üzere geldiniz?" repliğini duydum ve cevap verdim: "Öyle sanıyorum, sevgili bayan, –ama sizi üzmek istemem– eve ölmeye gelmiş olabilirim." Bu replik ,o anda bana çok komik geldi. Perdeler indi. Uzaktaki bir çağlayanın gürültüsünü andıran alkış seslerini duydum ve ardından ilk kez kendi nefesimin sesini; çağlayandan daha gürültülüydü. Bir adım attım ve dizlerimin üzerine düştüm, sonra yerdeydim, sonra taşınıyordum, sonra soyunma odamdaydım. Konuşmaya çalışıyordum ama konuşamadım. Barbara'nın üstüme eğilmiş yüzü, bana ne kadar hasta olduğumu söylüyordu. Kahverengi saçları yüzüne dökülmüş, yarısını örtmüştü ve fırtına rengi gözleri, gözlerimin içine bakarak bana bilmek zorunda olduğum, ama bilmediğim bir şeyi anlatmaya çalışıyordu. "Sakin ol," dedi, "kıpırdama. Konuşma."

Ama ben, onca hata, onca korku nedeniyle ondan özür dilemek istiyordum. Elimi tuttu. "Kıpırdama," dedi, "kıpırdama." Bu el beni tuttu. Bütün ağırlığım; tartının ölçtüğü ve hiçbir tartının ölçemediği ağırlık, bu ele yükleniyor gibiydi. Düşmanca davranan havada, ortada asılı gibiydim, ölümcül düşüşe hazır durumdaydım, beni sadece narin beyaz bir kadının narin beyaz eli yukarıda tutuyordu. Komik geldi. Gülmek istiyordum. Belki de güldüm. Bilmiyorum, her şey çok acı veriyordu. Barbara'nın yüz ifadesi değişmedi, elimi hiç bırakmadı. Gözlerim Barbara'nın, şimdi soyunma odamı dolduran, her taraftan üstüme vuran ışığın ortasında asılı gibi görünen yüzünden ayrılmadı. Yüzünün arkasında başka yüzler, şekiller, sesler, hareketler vardı ama

bunların benimle ilgisi yoktu. Kostümcüm Pete'in yüzünü gördüm; esmer, belli belirsiz Doğulu yüzüyle bana, bir ışık işaretinin değişmesini veya bir hareketin düzeltilmesini seyrederken takındığını bildiğim aynı dikkatle bakıyordu. Bakışı, *Sorunları böyle çözüyorlarsa, kim bilir daha kaç sorun yaratacaklar?* diye sorar gibiydi. Pete'i çok severim, çok iyi bir adamdır, yıllarca birlikte çalıştık ve ona endişe etmemesini söylemek istedim. Ama yine de yüzü acayip görünüyordu. Tuhaf bir şekilde –belki de tuhaf değildir, bilemiyorum– korkmuyordum; ya da en azından korktuğumun farkında değildim. Düşündüm: *Tanrım, bir ölüm sahnesi böyle oynanmaz, seyirciler beni göremeyecek.* Sonra, bunun sahnede değil de kamera önünde oynanan bir ölüm sahnesi olduğuna karar verdim ve kameranın tavanda, tam başımın üzerinde olduğunu varsaymaya başladım; büyük, uzun bir yakın çekim, ışıklar ve sonunda, tarifsiz ölüm konuşmamın etkisini artırmak için müzik. Söyleyecek hiçbir şey bulamadım ama ağzım açık Barbara'ya baktım. Elinin baskısı biraz arttı. Gözlerimden yaşların döküldüğünü, kulaklarıma ve boynuma aktığını fark ettim. Yine nefesimi duydum, hırıltılı ve gürültülü, sanki her nefes almaya çalıştığımda bir kum fırtınası oluşuyordu. Uzaklarda bir hareketlilik vardı, etrafımda bir hareketlilik vardı, Barbara'nın yüzü hariç bütün yüzler kayboldu ve yukarıda, ışıkta tamamen izole olmuş yabancı bir yüz belirdi. Geniş bir yüzdü, kahverengi saçlı ve mavi gözlü, büyük, girişken bir burun ve etli dudaklar. Onun doktor olduğunu hemen anladım. Kendisi –daha doğrusu burnu– bana çocukken bazen saçlarımı kesen Harlemli bir berberi hatırlattı; bu berberin elleri gördüğüm en büyük eller, parmakları gördüğüm en büyük parmaklardı. Parmaklarından biri ya da her biri, bana penisimden büyük görünüyordu. Uzun sürecek şantaj kariyerinin daha başında olan o otoriter et parçasından yeni yeni korkmaya başlamıştım.

Doktor, hareket ettirilemeyeceğimi söyledi, ayaklarımı yastıkların üzerine koymalarını emretti, odanın boşaltılmasını istedi. Bütün bunları duydum, daha doğrusu uzaklardan gaipten sesler duydum. Barbara hariç herkes gitti. Doktorun hemen arkasında duruyordu. Elimi bırakmıştı, şimdi de doktor elimi tuttu, kemerimi gevşetti ve bana, *Epeyce kötü, ama merak etme,* der

gibi baktı. Konuşamıyordum ama içimdeki oyuncu ona sulu göz olmadığımı, korkmadığımı kanıtlamak istiyordu, bu nedenle gülümsedim. İğneyi hazırlamasını seyrettim, sonra Barbara'nın yüzünü aradım. Benden uzakta, dimdik ve kıpırdamadan duruyordu. Fark ettim ki ne makyajını çıkarmış, ne de günlük kıyafetlerini giymişti; bunun için onu azarlamak istedim. Gözüm iğneye takıldı. İçinde ne olduğunu sormanın bir anlamı olmadığını biliyordum. Harlem'i ve orada gördüğüm iğneleri düşündüm. "Elini yumruk yap," dedi doktor, *Haydi şimdi erkek gibi davran*, der gibi. Elini yumruk haline getiren bütün çocukları hatırladım. Elimi sıkıp yumruk yaptım. Kolumu temizledi ve iğneyi batırdı. İğne kolumda uzun bir süre kaldı. Aniden iğneyi çekti çıkardı, damara pamuk bastırdı ve yumruğumu göğsüme doğru itti. "Tamam," dedi, "şimdi, hareket etme." Barbara'ya döndü. "En az yarım saat yerinden kıpırdamaması gerekir. Sonra bakacağız." Yabancı aksanı vardı. "Hastanemi arayacağım. Yanında kalabilir misin?" Barbara başını salladı. "Unutma," dedi doktor, "hareket etmesine izin verme. Hiç kıpırdamamalı." Barbara yine başını salladı. Yanıma oturdu ve yine elimi tuttu, göğsümde duran elimi. Doktor dışarı çıktı.

Şimdi, ilk kez kalbimi fark etmeye başladım, kalbin kendisini: ve bunu fark etmemle birlikte, bilinçli bir korku yerleşti içime. O anda anladım ki nasıl oluştuğumuz hakkında hiçbir şey bilmiyordum ve anladım ki, ne olduğunu bilmediğim bu şey beni öldürüyor olabilirdi. Kalbim –*eğer* kalbim idiyse– içimde batıyor ve çıkıyordu; cevaplanamayan bir gelgit tarafından açıklara taşınan, cevaplanamayan bir çekimin derinliklere sürüklediği, ama yine de yukarı çıkmaya çalışan, yeniden çabalayan, bir öğenin ihanetine uğrayan bir yüzücü gibiydi. Ama deniz yüzücüden güçlüdür. Daha kaç kere onun çabaladığını duymayı ümit edebilirdim? –nefesimde bu kadar şiddetli bir kükreme yaratan çabayı. Daha kaç kere benden bu kadar uzaklara, bu kadar altıma düşebilirdi; öyle ki, her zamankinden daha zor nefes alıyor ve korkunç bir panikle, onu tekrar düzeltmeye çalışıyordum. Sadece benim nefesimin sesi vardı. Kendi paniğim, bir örtü gibi boğucu ve rüzgâr kadar uzak, Barbara'nın ne kadar korktuğunu ve ne kadar cesur olduğunu anlamamı sağladı. Onun yerinde

olmak istemezdim. Birbirimizi uzun yıllardır tanıyorduk; birlikte aç kalmış, birlikte çalışmış, birbirimizi sevmiş, birbirimizi üzmüş, sevişmiştik; ama yine de aşkımızın en muhteşem birlikteliği şimdi, o sabırla, sevgi ve korku içinde elimi tutarken gerçekleşiyordu. Ne düşündüğünü merak ettim. Ama sanırım düşünmüyordu, hiçbir şey düşünmüyordu. Konsantre olmuştu. Ölmeme izin vermemeye kararlıydı.

"Barbara..."

"Sus, Leo. Daha sonra konuşacak zamanımız olacak. Şimdi konuşmaya çalışma."

"Söylemem gereken bir şey var."

"Daha sonra, canım. Daha sonra."

Yine kötüleştim. Kalbim ve ben yine kötüleştik. Elinin farkındaydım. Nefesimin farkındaydım. Artık göremiyordum ama yüzünün farkındaydım.

"Barbara. Sevgili Barbara."

"Sevgili Leo. Lütfen kıpırdama."

Haklı, diye düşündüm. Söylenecek başka bir şey yok. Artık tek yapabileceğimiz, dayanmaya çalışmak. Elimi bunun için tutuyordu. Bunu aşk olarak algıladım; sessizce ve ilk kez korkmadan. Hayatım, o umutsuzca tehlikeli labirent, bir an için sanki ardımda aralanıyordu; daha önce hiç ışık olmayan yere sanki şimdi ışık vuruyordu. Başkalarında kendimi görmeye başladım. Bir an için, bazen Christopher'ın neler hissetmiş olabileceğini anlamaya başladım. Herkes sevilmek ister ama gerçekleştiğinde hemen hiç kimse dayanamaz. Herkes aşkı ister ama hak ettiğine inanamaz. Aşk ne kadar büyük kişisel felaketlere yol açarsa açsın, aşkın kendisi aslında çarpıcı ve gizemli bir şekilde kişisel değildir; insanın yaptığı herhangi bir şeyle değişmeyen bir gerçektir. Bu nedenle, insan birçok şey yapar, dışarıda kilitli kalmak umuduyla anahtarı kilidin içinde tekrar tekrar döndürür. Bir kez dışarıda kilitli kaldığında, bir daha kendisini seven bir yabancının gözlerinde kendisiyle, sevilenle ilgili akıl ermez gerçeğe rastlamak zorunda kalmayacaktır. Ama yine de, nihayetinde kişi dışarıda kilitli kalmamayı tercih eder. İnsan, yalnızca, anahtarın daha az şaşırtıcı ve olağan dışı bir kapıyı açmış olmasını tercih eder.

Olgunluğuma açılan kapı. Bu deyim zihnimin üst kısımlarına tırmandı. Hayatımın üzerinde geriye doğru düşen o ışık, çok korkmuş bir adamı; çok korkmuş bir çocuğu ortaya çıkardı. Işık benim üzerime, şu anda yattığım yere düşmedi. Ben karanlıkta kalmıştım, yüzüm görünmüyordu. O karanlıkta, bir başka kâbustan bir sahneyi hatırladım, çocukken gördüğüm bir kâbustan. Bu kâbusta bir kitap var; resimli kapağı olan büyük, ağır bir kitap. Kapakta karanlık, pis bir arka sokak görünüyor; bütün çöp tenekeleri ve ölü kedilerle, boş göz yuvaları gibi pencerelerle dolu. Bir el fenerinin ışığı, sonunda benim bir şeyi sıkı sıkı tutarak kaçtığım sokağa vuruyor. Kâbusumdaki kitabın adı: *Onu Bulmamalıyız, Çünkü Kayboldu.*

Ağabeyim Caleb benden alınıp hapse gönderildiğinde, Doğu Harlem'deki dairemizin yangın merdiveninden, uzaklarda, çok uzaklardaki bir tepenin üzerindeki eski ve büyük bir binanın duvarlarını izlemiştim, duvarlarında yeşil asmalar dolaşan, güneş ışığı pencerelerinde yanıp sönen işaretler gibi parlayan binayı seyretmiş, bir çocuğun çaresiz ve yaralı dikkatiyle, ağabeyimin oradan çıkmasını beklemiştim. O binaya nasıl gideceğimi bilmiyordum. Gidebilseydim o duvarların gölgesinde uyurdum ama hiç kimseye gece nöbetlerimi veya ağabeyimin o binada hapsedildiğini kesin olarak bildiğimi anlatmadım. O binayı yıllarca seyrettim. Bazen, güneş ışığı pencerelere yansıdığında, ağabeyimin bana işaret verdiğini düşünür ve el sallardım. O daireden (bir başkasına) taşındığımızda, bağırdım, ağladım çünkü artık ağabeyimin beni bulamayacağından emindim. Ama ne yazık ki o binada değildi; binanın Şehir Üniversitesi olduğu ortaya çıktı; ağabeyim, Deep South'da bir hapishane çiftliğinde, tarlalarda çalışıyordu.

Elimin bırakıldığını hissettim. Doktor geri gelmişti. Karmaşık et yığınına hafifçe vurdu, itti, dürtükledi. Göz bebeklerime ışık tuttu, boğazıma ışık tuttu, burun deliklerime ışık tuttu. Temiz olduklarını ümit ediyordum. Annemin her zaman temiz çamaşır giymem konusundaki ısrarlarını hatırladım, çünkü ona göre okula giderken veya dönerken bana bir araba çarpabilirdi ve muhtemelen, çamaşırım temiz değilse, ölsem bile ailemiz utanç içinde kalırdı. Doğrusu, doktor beni koklayıp dürtükler-

ken, çamaşırımın durumunu merak etmeye başladım. Bu bende gülme isteği yarattı. Ama nefes alamıyordum.

Bir an için bayılmış olmalıyım. Işık tekrar yandığında doktorun bir eli sırtımın altındaydı ve beni kaldırmış, dudaklarıma küçük bir bardak konyak tutuyordu.

"Bunu iç," dedi. "Yavaş yavaş."

Bardağı ağzıma tuttu ve ben de içmeye çalıştım. Odada beyazlar giymiş, cellat gibi görünen iki adam vardı ve onların arkasında da Pete ve Pete'in yanında Barbara duruyordu. Beyazlı adamlar beni çok korkuttu. Doktor da bunu fark etti.

"Yavaş," diye tekrarladı. "Yavaş." Sonra, "Seni hastaneye götürüyoruz, orada dinlenebilirsin. Dinlenmeye çok ihtiyacın var," dedi.

Panik içinde soyunma odasına, tek evime baktım. Üzerimde hâlâ sahne kostümüm vardı, günlük giysilerim duvarda asılıydı. Duş almamış, makyajımı çıkarmamış, kendi yüzümü geri almamıştım. Taşıdığım yüz kaşınıyor, yanıyordu, onu çıkarmak istiyordum. Saçımda hâlâ grileştirmek için kullandığım krem vardı. Ağlamak istiyordum ve yardım için Pete ile Barbara'ya baktım, ama konuşmadan duruyorlardı. Bu beyazlı adamlar tabanımdan ne enkazlar, ne kalıntılar koparıp alıyorlardı ve Pete ile Barbara, benim böyle kalpsizce tahrip edilmeme nasıl dayanabiliyorlardı? Uzun aynanın üzerindeki ışıklara, tüplere, kavanozlara, çöplere, kâğıt mendillere, boş bardaklara, viski şişesine, kül tablasına, yarısı boşalmış sigara paketine baktım. Gittiğim yerde beni hiç kimse tanımayacaktı! Kaybolacaktım. "Ah, Pete," diye mırıldandım, inledim ve gözyaşlarımın akmasına engel olamadım, "lütfen yüzümü sil."

Pete, tek kelime etmeden uzun tuvalet masasına gitti, kâğıt mendillerle yüz kremini aldı ve yattığım yere geldi. Yüzümü kremle kapladı ve üç-dört saat önce dikkatle boyadığım çizgileri ve çarpıklıkları özenle sildi. "Kımıldama," dedi. Kirli kâğıt mendilleri çöpe attı, kâğıt mendil kutusunu ve kremi özenle tuvalet masasının üzerindeki yerlerine koydu ve banyoya gidip ıslak bir yüz havlusu ve kuru bir havluyla geri döndü. Önce ıslak havluyla, sonra da kuru havluyla yüzümü ve saçlarımı sildi. "Şu anda yapabileceğimin en iyisi bu, eski dostum," dedi. Ellerimi tuttu ve gözlerime baktı. "Şimdi hazır mısın?"

"Evet," dedim, "Teşekkür ederim."

Gülümsedi, "Ne zaman istersen. Senin yüzünü silmek bana her zaman gurur verecektir." Bir an omuzumu tuttu. "Korkma. İyileşeceksin. Ama adamın tiyatrosunu kapatabilmesi için seni buradan çıkarmamız gerek."

Ayağa kalktı. Beyazlı adamlar sedyeyi yatağın yanına getirdiler. Pete, muhtemelen onu görebileceğim bir yerde durmak için belimden aşağısını tuttu, doktor da belimden üst tarafı tutarak beni sedyeye geçirdiler. Üstüme battaniye örttüler. Göğsümdeki ağrı arttı. Neredeyse haykıracaktım. Hareket etmeye başladık. Batıp çıkıyor, bayılıp tekrar ayılıyordum. Soğuk havayı hissettim. Bir an yıldızları gördüm. Sonra kaldırılıp karanlık bir yere konulduğumu hissettim. Sonra Barbara ile doktorun yüzlerinden başka bir şey göremedim. Sireni duydum ve yanıp sönen ışıkları hissettim, altımdaki tekerleklerin dönmeye başladığını fark ettim, dik bir yokuştan tehlikeli bir hızla indiğimizi anladım, ambulansın yavaşladığını, döndüğünü hissettim –Barbara elimi yakaladı, tuttu– San Francisco sokaklarında hızla ilerlediğimizi biliyordum çünkü hiç kimse aktör Leo Proudhammer'ın hayatının artık saatteki ikinci kolla ölçülüp ölçülemeyeceğinden emin değildi. İçimde, içimin derinliklerinde tuhaf bir şey oldu. Afrika'yı düşündüm. Afrikalıların ölümün atalarına geri dönüş olduğuna, sevdiklerine kavuşmak anlamına geldiğine inandıklarını hatırladım. Kendilerini köle gemilerinden atmış, eve yolculuklarını bu kadar hızlı gerçekleştirmelerini sağladığı için onları saran suya, hatta köpekbalıklarının dişlerine bile minnettar olmuşlardı. Tanıdığım ve sevdiğim, çok büyük ve çok güzel bir adamı düşündüm; sefil Deep South kasabalarından birinin bir sokağında, karısının ve çocuklarının işitme mesafesinde vurularak öldürülen siyah bir adamı. Ölüm vardır, ölüm vardır: gerçekleştiği için dünyayı affetmenizin imkânsız, hatta alçaklık olduğu ölümler vardır, insanın hiçbir zaman kabullenemediği ölümler vardır. Ama şimdi, bir an için kabullenmiştim ölümü, zira şöyle düşündüm: *Güzel, onu göreceğim. Planladığımız gibi, oturup her şeyle dalga geçeceğiz ve sarhoş olacağız.* Bu düşünce beni inanılmaz, ifade edilemez biçimde mutlu etti. Arkadaşımın yüzünü gördüm, gülüşünü hissettim, sesini duydum. Sonra dü-

şündüm ki *Caleb'ı göremeyeceğim*, bunun üzerine bütün acılarım geri geldi, göğsüm piramitlerin bütün ağırlığı üzerine yığılmış gibiydi ve nefes sesim kükreme halini alarak dar araçta yankılandı.

Ben on yaşındayken Caleb on yedi yaşındaydı. O yıl hapse girdi. Çok iyi arkadaştık. Aslında benim en iyi arkadaşım ve çok uzun bir süre için tek arkadaşımdı.

Bu söylediğim, bana her zaman iyi davrandığını aklınıza getirmesin. Çoğu kez sinirine dokunuyordum ve yapmak istediği bir sürü şey varken beni yanında taşımak ve sorumluluğumu üstlenmek zorunda kaldığı için çok içerliyordu. Bu nedenle eli sık sık başımın yanında beliriyordu ve gözyaşlarım birçok kez cezalandırılmasına neden olmuştu. Ama yine de, bir şekilde biliyordum ki, gözyaşlarım nedeniyle cezalandırıldığı zaman bana yaptığı bir şey için cezalandırılmıyordu aslında; cezalandırılıyordu çünkü böyle yaşıyorduk ve onun aldığı cezalar tuhaf bir şekilde bizi birleştirmişti. Daha da tuhafı, kocaman eli başımın sarsılmasına ve gözlerime kırmızı bir perde inmesine neden olurken bile, *bana* vurmadığını anlıyordum. Eli vuruyordu çünkü kendini tutamıyordu ve darbeyi ben alıyordum çünkü oradaydım. Bazen öyle oluyordu ki, ben bağırmak için nefes alana kadar, bana vuran el beni yakalayıp sarılıyordu ve hangimizin ağladığını anlamak bile zor oluyordu. Vuruyordu, vuruyordu, vuruyordu; eli onu affetmemi istiyordu. Onun şaşkınlığını kendi tenimde hissediyordum. Ayrıca, bana bir şey öğretmeye çalıştığını da hissediyordum. Tanrı biliyor ki, başka öğretmenim yoktu.

Zira babamız –babamızı nasıl tarif edebilirim ki?– hatırladığı güneşi ya da gökyüzünü hiçbir zaman göremediği, hayatın ne içeride ne de dışarıda devam ettiği ve neşeden uzak, nefret ettiği Harlem'e sürgün edilmiş, mahvolmuş bir Barbados köylüsüydü. Demek istediğim, kendi hatırladığı neşeden uzaktı. Başka türlü olsaydı, o ücra adada hissettiği neşenin bir kısmını ölmekte olduğu hapishaneye getirebilmiş olsaydı, o zaman deniz havası ve dans etme dürtüsü bazen korkunç odalarımızı değiştirebilirdi. Hayatlarımız çok farklı olabilirdi. Ama hayır, Barbados'tan sadece kara rom ve daha da kara bir gurur, ne iyileştiren ne de

kurtaran sihirli sözler getirmişti. Kendisini aralarında bulduğu insanları anlamıyordu; ona göre bu insanların tutarlılıkları, kişilikleri ve gururları yoktu. Kendisi, dünyanın hemen başlangıcında gelişmeye başlayan bir ırktan –Roma veya Yahudiye'den daha büyük ve daha asil, Mısır'dan daha güçlü– hiç savaşta yenilmemiş, hiç köle olmamış kralların ırkından geliyordu. Bize hiç duymadığımız kabilelerden ve imparatorluklardan, savaşlardan, zaferlerden ve hükümdarlardan bahseder –okul kitaplarımızda bunlar geçmezdi– bizi, giydiğimiz ikinci el ayakkabıların içinde hissettiğimizden daha da tuhaf hissetmemize sebep olan zaferlerle donatırdı. İddialarının ve beklentilerinin boğucu odasında, sefil bir şekilde tökezleyip duruyorduk, ayaklarımız sanki yakutlara çarpıyor, baldırlarımız altın mücevher kutularını sıyırıyor, çocukça feryatlarla altın sarısı ve kırmızıyla kaderlerimizin ve mirasımızın çizildiği mor duvar halılarını aşağı indiriyorduk. Başka türlü olması mümkün değildi, çünkü bir çocuğun asıl dikkatinin, her geçen saat daha da acımasız olduğunu kanıtlayan bir dünyaya uyum sağlamaya yoğunlaşması gerekir. Babamız kraliyet ailesinden geliyorsa ve biz kraliyet çocuklarıysak bile, bunu dünyada bilen tek kişi kesinlikle babamızdı. Ev sahibi bilmiyordu ve gördüğümüz kadarıyla, babamız kraliyet ailesiyle olan bağlarını *ona* hiç anlatmamıştı. Hiçbir zaman. Kirayı ödemekte geciktiğimizde, ki bu sık sık oluyordu, ev sahibi, halk tabakasından hiçbir insanın bir kralın huzurunda kullanmayacağı ifadelerle, bizi sokağa atmakla tehdit ederdi. Miskinliğimizin ırkımızın bir özelliği olduğunu belirtmekte tereddüt etmezdi, kendisini, kalp hastası bir yaşlı adamı, ona borçlu olduğumuz parayı istemek için o kadar merdiveni tırmanmak zorunda bıraktığından şikâyet ederdi. Bu son kezdi; bunun son kez olduğunu anladığımızdan emin olmak istiyordu. Bir dahaki sefere, kıçlarımızı kaldırımlarda bulacaktık. Babamız, Bay Rabinowitz'den gençti, daha zayıftı, daha kuvvetli ve daha iriydi. O koca göbeğine bir defa vursa Rabinowitz'in mosmor kesilmesine sebep olabilir, onu dizlerinin üstüne çöktürebilir, merdivenlerden aşağı yuvarlayabilirdi. Rabinowitz'den ne kadar nefret ettiğini biliyorduk. Kışın, günler boyunca mutfaktaki gaz ocağının etrafına toplanırdık çünkü Rabinowitz kalo-

riferlerimizi kapatıyordu ve gazı da kestiğinde, gazyağı sobasının etrafında otururduk. Camlar kırıldığında Rabinowitz onları tamir ettirmekte acele etmezdi; rüzgâr pencerelere sıkıştırdığımız mukavvayı bütün gece tıkırdatır ve kar yağdığında, karın ağırlığı mukavvayı içeri ve yerlere iterdi. Ne Rabinowitz ne de belediye çöp toplama ya da kar küreme konusunda dikkatliydi; evimiz ne zaman bir kat boya görse, boyayı kendimiz alıp daireyi kendimiz boyardık; fareleri yakalar ve öldürürdük; bir kış, mutfak tavanından büyük bir parça kopup düştü ve annemiz ucuz kurtuldu. Hepimiz Rabinowitz'den keskin bir nefretle nefret ediyorduk, iri, iğrenç, sefil yalancı Yahudi –babamızın ağzında bu sözcük korkunçtu, mangonun suyu gibi, zehir damlıyordu–; gururlu babamızın onu öldürüşünü görmek bizi mutlu ederdi. Ona seve seve yardım ederdik. Ama babamız böyle bir şey yapmadı. Tükürük ve tiradın karşısında sallanarak, terleyerek –inanılmaz bezmiş görünerek– Rabinowitz'in karşısında durur, ona hemen hiç bakmazdı. Bahaneler bulurdu. Özür dilerdi. Bir daha olmayacağına dair söz verirdi (*Olacağını* biliyorduk). Zaman isterdi. Sonuçta, Rabinowitz bize ve bütün komşulara ne kadar iyi kalpli olduğunu göstererek merdivenlerden inerdi ve babamız mutfağa gidip kendine bir bardak rom koyardı. Ama biz, babamızın hiçbir siyah adamın kendisiyle Rabinowitz'in, polislerin, dükkân sahiplerinin, tefecilerin ve sosyal yardım görevlilerinin konuştuğu gibi konuşmasına izin vermeyeceğini biliyorduk. Hayır, bir an bile; onları evden dışarı atardı, siyah bir adamın, kölelerin soyundan gelmediğini mutlaka bilmesini sağlardı! Onlara bunu o kadar sık tekrarlamıştı ki aralarında hiç arkadaşı yoktu ve onun imkânsız liderliğini izlemiş olsaydık, bizim de hiç arkadaşımız olmazdı. Krallar siyahsa ve onları kimse tanımıyorsa, dahası özellikle kraliyet statüsü boş bir mideyi doldurmıyorsa ve Rabinowitz'in sonunda yaptığı gibi, hepimizin kıçını ve bütün eşyalarını sokaklara atmasını engelleyemiyorsa, kral soyundan gelmenin pek değeri yoktu. İşte bundan sonra, nasıl olduğunu hatırlamıyorum, Caleb'ın tutuklandığı daireye taşındık.

Belki de babamın sayesinde, aramızdaki büyük yaş farkına rağmen Caleb'la birbirimize sıkıca tutunmuştuk veya bir başka

yönden bakıldığında, bizim birbirimize sıkıca tutunmamızı sağlayan şey belki de aramızdaki yaş farkıydı. Bilmiyorum. Bu aslında herhangi birinin bilebileceği bir şey değil. Gerçekten aciz olan bir küçük kardeşi sevmek daha kolay olabilir diye düşünüyorum, çünkü kendi ortamında veya herhangi bir ortamda büyük kardeşiyle rekabete giremez, hiçbir zaman birinin konumunu sorgulayamaz veya otoritesini tehlikeye atamaz. Kendi adıma, Caleb'la rekabet etmek kesinlikle aklıma gelmemişti –ya da epey zaman geçinceye kadar da aklıma gelmedi– ve Caleb'ın konumunu ya da otoritesini sorgulayamazdım, çünkü ikisine de ihtiyacım vardı. O benim mihenk taşım, idealim ve tek rehberimdi. Ama diğer tarafta, küçük kardeş bir süre sonra buna mutlaka öfkelenmeye başlar. Bir gün gelir, ağabeyini yok etmeye hazırdır, çünkü en basit açıklamasıyla, çok uzun süredir ona bağlı yaşamıştır. Bir gün gelir, acizlikle katı yürekli hesaplardan oluşan bir birleşimin bir rol yaratmaya başladığını ve otoritenin ne kadar hassas, zor ve ölümcül bir şans oyunu olduğunu anlar.

Neyse, bizi Afrika'ya geri götürmeyi başaramayan Garvey'nin ihanetine uğrayan, komşularının nefret ettiği ve dalga geçtiği, oğulları tarafından neredeyse yok sayılan babamız, acı acı Barbados'u hayal ederek fabrikadaki iğrenç işinde çalışmaya devam ediyor, hafta sonlarında barlarda kara inançlarını yayıyor ve romunu içiyordu. Annemizi sevip sevmediğini bilmiyorum. Sanırım seviyordu. Beş çocukları olmuştu, sadece Caleb'la ben, ilk ve sonuncu hayatta kalmıştık. İkimiz de babamız gibi esmerdik, ama ölen üç kızdan ikisi annemiz gibi açık tenliydi. Annemiz New Orleanslıydı. Saçları bizimki gibi değildi. Siyahtı ama daha yumuşak, daha ince ve daha uzundu. Teninin rengi bana muzların rengini hatırlatırdı. Teni o kadar parlaktı ve o tarzda bir vaatte bulunuyordu, burnunun etrafında küçük çiller ve üst dudağının hemen üzerinde küçük, siyah bir ben vardı. Neden bilmem, onu bu kadar güzel yapan şey, o bendi. O ben olmadan yüzü sadece tatlı, yalnızca şirin olurdu. Ama beni komikti. İnsanın, annemizin komik şeyleri sevdiğini, gülmeyi sevdiğini anlamasını sağlayan bir etkisi vardı. O ben, insanların onun gözlerine; büyük, olağanüstü, koyu renkli gözlerine, çekinmeden bakan, her şeyi görür gibi görünen, hiçbir şeyden korkmayan gözlerine bakmalarına neden olurdu.

Yumuşak, tombul, dolgun bir kadındı. Güzel giysileri ve sallanan mücevherleri seviyordu –ama bunlara sahip değildi– kalabalık insan gruplarına yemek pişirmeyi ve babamızı seviyordu. Onu tanıyordu; derinden tanıyordu. Şimdi, onun babamızda ne bulduğunu hiçbir zaman anlayamayacağımı söylerken, utangaç veya teklifsiz davranmıyorum, sadece açıkça ve üzüntüyle gerçekleri anlatıyorum. Onun gördüğünü kesinlikle başka gözler görmüyordu; onda gördüğü şeyler babamızın çalışma haftasını atlatmasını ve pazar günü dinlenmesini sağlıyordu, onun gördükleri babamızın hayatını kurtarıyordu. Onun bir erkek olduğunu görüyordu. Belki de onun için mükemmel bir erkekti. Gerçi, erkek olmaya heves eden her erkeğin, annemize göre mükemmel olduğunu düşünüyorum: Bu, babamızın çok nadide ve değerli olduğu anlamına geliyordu. Bunlara nasıl dayandığını, nasıl katlandığını merak ederdim; onun öfkesine, gözyaşlarına, korkaklığına. Cumartesi geceleri hemen her zaman huysuz, sarhoş ve aşırı duygusal oluyordu. Öğleden sonra işten eve gelir ve anneme bir miktar para verirdi. Tabii, hiçbir zaman yeterli değildi; ama her zaman, dışarı çıkmasına ve sarhoş olmasına yetecek kadarını elinde tutardı; annem hiç itiraz etmezdi, en azından bildiğim kadarıyla. Sonra da alışverişe çıkardı. Genellikle onunla giderdim çünkü Caleb her zaman dışarıda olurdu ve annemiz beni tek başına evde bırakma düşüncesini sevmiyordu. Kendisi dışarıdayken evin yanmasından korkuyordu; Tanrı biliyor ya, mahallemizde yangın yaygın bir olaydı. Böylece, babamız fazla uzakta olmayan bir barda aksi ifadesiyle sıkıntılı bir şekilde oturup rom içerek sarhoş olur, Caleb ve arkadaşları da birinin mahzeninde ucuz şarapla kafa çekerken biz de Harlem sokaklarında dolaşırdık. Bu, belki de en uygun çözümdü. Babamızı sevmeyen insanlar kesinlikle (aynı nedenle) annemizi severdi ve Caleb'ın giderek babasına benzediğini düşünen insanlar, benim sonuçta anneme benzeyebileceğimi hissedebiliyordu. Ayrıca, genel bir kural olarak, küçük bir çocuktan nefret etmek kolay değildir. İnsan komik duruma düşme riskiyle karşı karşıya kalır, özellikle çocuk annesiyle birlikteyse.

Özellikle de, o anne Bayan Proudhammer'sa. Bayan Proudhammer, insanların Bay Proudhammer hakkında ne düşündüğünü pekâlâ biliyordu. Ayrıca, girdiği her dükkâna tam olarak

ne kadar borcu olduğunu, ne kadarını ödeyebileceğini ve ne alması gerektiğini de biliyordu. Gülerek, hazırlıklı bir tavırla içeri girer ve saldırırdı:

"İyi akşamlar, Bay Shapiro. Biraz kırmızı fasulye alayım oradan."

"İyi akşamlar. Biliyor musunuz, hesabınız epey kabardı bu aralar."

"Sana şimdi bir miktar para vereceğim. Biraz mısır unu ile biraz pirince ihtiyacım var."

"Biliyorsunuz, benim de ödemem gereken faturalar var, Bayan Proudhammer."

"Sana şimdi ödeme yapacağımı söylemedim mi? Neden beni dinlemediğini anlamıyorum, herhalde yaşlanıyorsun. Biraz mısır gevreği istiyorum, biraz da süt."

Erişebildiği malları zaten tezgâhın üstüne koymuştu. Zavallı Bay Shapiro bana baktı ve iç çekti.

"Hesabınızı ne zaman kapayabileceğinizi düşünüyorsunuz? Tamamını yani."

"Bay Shapiro, beni yıllardan beri tanırsın. En kısa zamanda ödemeye çalışacağımı biliyorsun. Uzun sürmeyecek. Bir yere taşınmıyorum."

Bazen, bunu söylerken cüzdanında tahliye kâğıdı olurdu. Bay Shapiro arada bir benim yüzüme bakıyordu, sanki yüzüm annemin sırlarını açıklayacakmış gibi (ama hiç yapmadım). Bazen anneme, bu kadar güzel, neredeyse beyaz bir kadının buralara nasıl düştüğünü merak edercesine bakardı.

"Hepsi ne kadar ediyor? Bana orada kalan çikolatalı kekin sonunu da ver."

Çikolatalı kek Caleb ve benim içindi.

"Şimdi bunu faturaya karşılık olarak al." Emreder bir şekilde, sanki dünyadaki en doğal şeymiş gibi, tezgâha iki-üç dolar bırakmıştı.

"Yufka yürekli olduğum için çok şanslısınız, Bayan Proudhammer."

"Şehir merkezinde yiyecek bu kadar pahalı değil, bunu bilmediğimi mi sanıyorsun? İşte." Aldıklarının parasını ödedi. "Teşekkür ederim, Bay Shapiro. Çok iyisiniz."

Dükkândan çıktık. Ona yardımcı olabilmek için sık sık o dükkân sahibiyle konuşurken ceplerimi mallarla doldurmam gerektiğini hissederdim. Ama hiçbir zaman yapmadım, sadece dükkân çoğunlukla dolu olduğundan ya da dükkân sahibinin beni yakalayacağından korktuğum için değil, onu utandırmaktan korkuyordum. Fazla zaman geçmeden hırsızlığa başladığımda, mahallemizden uzak, tanınmadığımız dükkânlardan çalmaya dikkat ettim.

Bütün dükkân sahipleriyle hüzünlü Bay Shapiro kadar kolay baş edilemiyordu. Örneğin kasap çok farklı bir adamdı, hiç de hüzünlü değildi ve bütün çocuklardan nefret ediyor gibiydi; yine de annemiz, çoğu kez çok daha buruk ve açık bir çabayla onunla başa çıkmayı başarıyordu. Bazen kendinde o gücü bulamadığı zamanlar oluyordu, o zaman dükkânın önünden bile geçmezdik. 133. sokak boyunca ilerleyerek caddeyi geçip uzun kaldırımlarda batıya doğru yürüyerek Sekizinci Cadde'ye gelir ve sonra 125. sokaktaki büyük kasap dükkânına giderdik. Bu dükkân çok daha büyük olduğundan bazen biraz daha ucuz olabiliyordu ama yine de oraya gitmek için çok heveslenmezdik, çünkü orada hizmet eden insanlar çok kabaydı. Aynı anda soyulmakla hakarete uğramakta dayanılmaz bir yan vardı ama annem yine de soğuk ve sessiz tavırlarla alışverişini yaparken herhalde bunun sadece bir üstünlük sorunu olduğunu hatırlayarak, kendini kabul ettiriyordu.

"Yüklü" alışveriş yapmamız gerektiğinde, Park Caddesi' ndeki köprünün altına giderdik, Caleb, annemiz ve ben; bazen, ama ender olarak babam da bizimle gelirdi. Yüklü alışverişin en olağan nedeni, annemizin bazı akrabalarının veya annemizle babamızın eski arkadaşlarının bizi ziyarete gelmesiydi. Kesinlikle –çoğu kez olduğu gibi mevcut paramızdan daha fazlasını harcamamız gerekse bile– aç kalmalarına izin vermeyecektik. Caleb'la ben misafir geldiğini duymaya bayılırdık çünkü evimizde bir ziyafet olacağı anlamına gelirdi. Tabii Noel'de ya da Şükran Günü'nde her zaman misafirimiz olurdu, jambonlarını, tavuklarını ve turtalarını getirerek bizimkilere ekleyen misafirler; ama insanlar doğum günlerinde, yıldönümlerinde veya sebepsiz yere, canları istediği için de gelebiliyordu. Babamızın

huyu hakkında anlattıklarıma rağmen, bize bazen ne kadar sert davranırsa davransın, hiçbir misafirini gücendirmeyi istemeyecek kadar gururluydu; aksine, onları kendi evlerinde hissettirme dürtüsü içindeydi ve ayrıca, yalnız ve özlem içindeydi, geçmişine özlem duyuyordu, geçmişine tanıklık eden yüzlere özlem duyuyordu. Bu nedenle, bazen annemizin nasıl alışveriş yapılacağını bilmediğini iddia ederek ona öğretmek üzere bizimle köprü altına gelirdi. Kendine hiç benzemeyen bir şekilde, ona çocukça bir ifade veren kısa kollu gömleğiyle orada olurdu ve annemiz ondan alışveriş dersi alma konusunda isteksiz davrandığından dikkatini bana ve Caleb'a yöneltirdi. "Şu kadına bakın," derdi, bir şey tarttıran bir kadını işaret ederek, "O Yahudi'nin elinin tartının üzerinde olduğunu görmüyor mu? Görüyor musunuz?" Görsek de görmesek de gördüğümüzü kabul ederdik. Soğuk bir tavırla, "Onlara her zaman dikkat etmeniz gerekir. Ama insanlarımız asla öğrenmeyecek. İnsanlarımızın nesi var anlayamıyorum. Aklımızı başımıza toplayıp bizi bu cehennemden kurtarmak için bir peygambere ihtiyacımız var," derdi. Eline bir balık alır, solungaçlarını açıp burnuna tutardı. "Görüyor musunuz? Bu balık taze görünüyor, değil mi? Bu balık benim kadar taze değil ve ben sudan çıkalı çok oldu. Bu balıkla oynamışlar. Haydi gelin." Uzaklaşıp giderdik, balıkçı arkamızdan bakakalırdı; biraz mahcup hissederdik ama genelde babamızın bu kadar akıllı olmasına sevinirdik. Bu arada annemiz alışverişi halleder-di. Böyle günlerde çok mutlu olurdu çünkü babamız mutluydu. Kendi ifadesiyle söyleyince tuhaf gelse de, babam, karısı ve iki oğluyla dışarıda olduğu için mutluydu. Şayet bu korkunç Manhattan adasında olmak yerine onun doğumuna tanık olan adada olsaydık, diye düşünüyordu –ben de sonunda öyle düşünmeye başlamıştım– birbirimize güvenmemiz ve sevmemiz bu kadar zor olmazdı. O diğer, bir daha hiçbir zaman ele geçmeyecek adada oğullarının kendisine daha farklı bakacağını, kendisinin de oğullarına daha farklı bakacağını hissediyordu ve sanırım haklıydı. Hayat orada da zor olacaktı –bunu biliyordu– oradan bu nedenle ayrılmıştı ve bu nedenle kendini ihanete uğramış hissediyordu, kendi kendine ihanet etmişti; orada da savaşmak zorunda kalacaktık, az çok körü körüne acı çekecek ve körü kö-

rüne ölecektik. Ama sadece ilişkimiz nedeniyle bu kadar haince tehdit edilmemiş olacaktık (ya da bize hep öyle gelecekti), hayatımızın temel, en güzel ve en değerli gerçeklerine girmekten bu kadar korkmayacaktık. Köprünün altında kekelemek yerine, gülüyor, küfür ediyor ve suyun içinde boğuşuyor olacaktık; kaybolan Afrika krallıkları hakkında daha az, birbirimiz hakkında daha çok şey bilecektik. Veya –hiç de imkânsız değil– ikisi hakkında da daha çok şey bilecektik.

Eğer yazsa bir karpuz alırdık ve bunu ya Caleb ya da babam taşır, öncesinde bu ayrıcalık için kavga ederlerdi. Onların bu şekilde tartıştığını görmek harikaydı; biri diğerini çok yaşlı olmakla suçluyor, yaşlı olan da oğlu karpuzu o şekilde bir blok daha taşırsa mahalledeki bütün kızların pişman olacağında ısrar ediyordu. "Ailemizin adı hatırına, oğlum," derdi, "ailenin adını sürdürebilmen için bırak da o karpuzu ben taşıyayım. Lifini koparacaksın." "Küçük Leo adımızı devam ettirir," derdi Caleb bazen; bazen de henüz adını devam ettirecek durumda olmasa bile, ailenin kanını taşıdığını açıkça ima ederdi. Bu, bazen eve kadar süren bir yürüme yarışına yol açardı. Babamız genellikle kazanırdı çünkü karpuzun ağırlığı ve şekli çoğunlukla Caleb'ı engellerdi. O günlerde birbirlerine çok benzerlerdi; ikisi de iri, ikisi de siyahtı ve ikisi de gülerdi. Caleb güldüğü zaman daima çaresiz görünürdü. Bütün bedeniyle güler, belki omzuyla karşısındakine dokunur veya bir an için kafasını göğsüne yaslar, sonra uzaklaşarak ya odanın ortasına gider ya da kaldırımda yürür giderdi. Kahkahasını her zaman duyacağım. Böyle günlerde o da hep mutluydu. Babamızın oğluna ihtiyacı varsa, Caleb'ın de kesinlikle babasına ihtiyacı vardı. Ancak öyle günler çok ender yaşanıyordu, şimdi bunları hatırlamamın nedenlerinden biri belki de budur. Babamızın gülüşü de Caleb'ın gülüşü gibiydi, sadece o yerinde durur ve seyrederdi. Sonunda hepimiz, böyle anlarda kalemiz olan o mezbeleye girerdik. Babamız kapıyı kilitlerken adeta arkamızdaki köprünün kalktığını hissederdik.

Küveti soğuk suyla doldurup karpuzu küvete koyamıyorduk, çünkü cumartesiydi ve akşam hepimizin banyo yapması gerekiyordu. Karpuz bir battaniyeye sarılmış ve yangın merdivenine yerleştirilmişti. Sonra kendi zenginliğimizden etkilene-

rek alışveriş torbalarını boşaltmaya başladık ama bu aşamaya geldiğimizde babamız harcadığımız paraya ve aldıklarımızın kalitesine hayret ederdi. Her zaman üzüntüyle bilirdim ki ertesi gün bunlardan geriye hiçbir şey kalmayacaktı ve aslında bunların çoğu zaten bizim için değildi. Nasıl oluyordu da bütün bunları başkaları için yapabiliyorduk ama kendimiz için yapamıyorduk? Ama bu soruyu sormamam gerektiğini öğrenmiştim. Annem bütün hafta boyunca ihtiyaç duyacağı penileri hesaplıyordu; babam ve mahallemizin dışında, şehir merkezinde bir liseye giden Caleb için otobüs parası; hayat sigortası için para; benim okuldaki süt param; balık yağı parası; elektrik ve gaz için para; kira için –mümkünse– ayrılan para. Annem, *babamın* cebinde ne kadar para kaldığını az çok biliyordu ve sinemaya gitmek için biraz sonra isteyeceğim para konusunda ona güveniyordu. Caleb'ın okuldan sonra yarım gün çalıştığı bir işi vardı ve sinema parası hazırdı. Zaten, ruh hali iyi değilse veya herhangi bir şey nedeniyle bana ihtiyacı yoksa sinemaya benimle beraber gitmeye hevesli olmayacaktı.

Annemiz Caleb'a nereye gittiğini söylemesi için ısrar etmez, kazandığı parayı nasıl harcadığını sorgulamazdı. Yalan söylediğini anlamaktan korkuyordu ve onu yalan söylemeye zorlamak istemiyordu. Aklı başında bir insan olduğu, onurlu biri olarak yetiştirildiği ve mahremiyetine şimdi her zamankinden fazla ihtiyacı olduğu varsayımıyla hareket ediyordu. Ama yine de ona karşı çok katıydı.

"Eve sabaha karşı üçte yuvarlanarak gelmeni istemiyorum, Caleb. Yemek zamanı burada olmanı istiyorum, hem biliyorsun banyo yapman gerekiyor."

"Evet, elbette efendim. Banyomu neden sabah yapamıyorum?"

"Komik olmaya çalışma. Sabah yıkanacak kadar erken kalkamayacağını biliyorsun."

"Kimse bütün sabah banyoda tembellik etmeni istemiyor, genç adam," dedi babamız. "Sen sadece annenin dediği gibi kıçını kaldırıp eve zamanında gel."

"Ayrıca," dedim, "sen zaten küveti de temizlemiyorsun."

Caleb sahte bir şaşkınlıkla bana yukarıdan baktı, ağzını ve göz

kapaklarını aynı anda kapatıp başını diğer yana çevirdi. "Anladım," dedi. "Bu ailede herkes bana karşı birleşmiş. Peki, Leo. Seni sinemaya götürmeyi planlıyordum ama şimdi fikrimi değiştirdim."

Bu söz, daima arzuladığı etkiyi yaratırdı. Ebeveynlerimiz rahatlamıştı, ancak bu rahatlama sandıkları gibi Caleb'a gözcülük yapacağımdan veya Caleb'ın beni koruyacağından değildi, benim sokaklarda olmam konusunda yeni duymaya başladıkları endişeli suçluluk duygusunu hafifletiyordu; her şeyin ötesinde, rahatlamışlardı çünkü artık güpegündüz, endişe etmeden, bir süre için gerçek anlamda yalnız kalabileceklerdi, arkadaşça ve dimdik. Ben pişmanlık dolu ve aşırı derecede mutluydum.

"Özür dilerim," dedim çabucak, "geri alıyorum."

"*Neyi* geri alıyorsun?"

"Söylediğimi; senin küveti temizlemediğin konusunda söylediklerimi."

"Geri almana gerek yok," dedi babamız inatla. "Doğru söylüyordun. Bir erkek doğru sözlerini geri almaz."

"Demek öyle diyorsun," dedi Caleb hafifçe, çabucak, alay edercesine. Ama hiç kimse tepki gösteremeden beni kaldırdı, kendi başının hemen üstünde tuttuğu yüzüme kaşlarını çatarak baktı. "Geri alıyor musun?"

"Leo söylediklerini geri almayacak," dedi babamız.

Şimdi başım dertteydi. Caleb hafifçe sırıtarak bana bakıyordu. "Geri alıyor musun?"

"Çocuğu sıkıştırmayı bırak ve onu yere indir," dedi annem. "Sorun Caleb'ın küveti temizlememesi değil, sadece yeterince *temizlemiyor*."

"Küveti temizlediğine hiç tanık olmadım," dedi babam, "ben arkasında durmadığım sürece."

"Aslında ikiniz de evde pek işe yaramıyorsunuz," dedi annem kesin bir tavırla, "gerçek bu."

Caleb güldü ve beni bıraktı. "Geri almadın," dedi.

Bir şey söylemedim.

"Sanırım sensiz gitmem gerekecek."

Ben yine bir şey söylemedim.

"O çocuğu bir dakika sonra ağlatacaksın," dedi annem. "Eğer götüreceksen, al götür. Böyle yapma."

Caleb yine güldü. "Götüreceğim. Gözleri her an ağlayacakmış gibi dolduğuna göre onu bir yerlere götürsem iyi olacak." Kapıya doğru yürüdük. "Ama," dedi bana, "doğru olduğunu düşündüğün şeyi söylemek konusunda kararı *senin* vermen gerekiyor."

"Onu," dedi babamız, "hangi filme götürmeyi düşünüyorsun?"

"Bilmiyorum," dedi Caleb, "Lincoln'de ne oynadığına bakacağız."

"Aklının karışmasını istemiyorum, biliyorsun."

"Aklı sinemaya gitmekle karışmaz," dedi.

"Yahudileri benim kadar tanımıyorsun."

"Bırak gitsinler ki," dedi annemiz, "akşam yemeğine zamanında gelebilsinler."

"Bu filmleri, kafalarımızı karıştırmak için Yahudiler yapıyor. Bu nedenle onları izlemeye gitmiyorum."

"İzlemeye gitmiyorsun," dedi annem, "çünkü çok tembel ve çok yaşlısın. Ayrıca hiç kimse seni o romun başından kaldıramaz. Bırak da çocuklar gitsin..."

"Göreceksin," dedi babam ümitsizce, "bir gün neden bahsettiğimi göreceksin. Ve gördüklerin hiç hoşuna gitmeyecek."

"Sus," dedi annem, "göreceklerimden korkmuyorum. Bu güne kadar ne gördüğümü biliyorum ben."

Açılıp kapanan köprünün indirilmesi için bir sinyal olarak, Caleb'ın elini yakaladım. Dışarı çıkarken annem bizi neşeyle, babam öfkeyle izliyordu. Yine de, onun yüzünde de belli bir keyif ve bir çeşit gurur vardı. "Sonra görüşürüz," dedi Caleb ve arkamızdan kapıyı kapattı.

Koridor karanlıktı, yemek, kaynayan çocuk bezleri, gecenin geç saatlerinde oraya işeyen çocuklar ve adamlar, bayat şarap, çürüyen çöp kokusuyla doluydu. Duvarlar güçlükle okuyabildiğim ve nasıl kullanacağımı bilmediğim bilgilerle doluydu. Merdivenlerden aşağı indik, Caleb ikişer ikişer iniyordu, her sahanlıkta biraz durup geriye dönerek bana bakıyordu. Onun arkasından elimden geldiğince hızlı bir şekilde iniyordum. Bazen Caleb bozuk çalardı, o zaman ne yapsam yanlış gelirdi ona. Ama Caleb'ın keyfi yerindeyse her yaptığımın yanlış olması bile

önemli değildi. Sokak seviyesine ulaştığımda Caleb çoktan eşiğe çıkmış, kapının önünde duran arkadaşlarıyla şakalaşıyordu; insan hangi saatte geçerse geçsin, sürekli kapının önündeydi bu çocuklar. Caleb'ın arkadaşlarını sevmiyordum çünkü onlardan korkuyordum. Hayatımı başka çocuklara yaptıkları gibi cehenneme çevirmeye çalışmamalarının tek sebebinin Caleb'dan korkmaları olduğunu biliyordum. Ağabeyimle arkadaşlarının arasından geçerek kapıdan kaldırıma çıktım, bir an bana bakıp Caleb'la şakalaşmayı sürdürürken neler düşündüklerini hissedebiliyordum: işte Caleb'ın yuvarlak gözlü, zayıf ve işe yaramaz, pısırık kardeşi. Beni dışarı çıkarmak zorunda kaldığı için Caleb'a acıyorlardı. Diğer yandan onlar da sinemaya gitmek istiyorlardı ama paraları yoktu. Bu nedenle, beni küçümsemelerine rağmen sessizce onlara üstünlük taslayabilirdim. Ama bu her zaman çok riskli, tehlikeli bir işti çünkü Caleb her an ve hiç uyarmadan fikrini değiştirebilir, beni yanından uzaklaştırabilir ve bana karşı onların yanında yer alabilirdi. Bu cumartesi günlerinde, kabadayılığımın küçük siperine sığınarak, Caleb'ın arkadaşlarından ayrılmasını, kapının önündeki merdivenlerden inmesini ve bana gelmesini korkudan titreyerek beklerdim. Kendimi, sürekli bana dönüp, "Haydi, velet. Sen git bakalım. Sonra görüşürüz," diyeceği ana hazırlardım.

Bu, sinemaya tek başıma gideceğim ve gişenin önünde oyalanarak beni bir yetişkinin içeri sokmasını bekleyeceğim anlamına geliyordu. Geri dönüp yukarı çıkamazdım çünkü bu, anneme ve babama Caleb'ın beni sinemaya götürmeye söz verdikten sonra başka bir yere gittiğini haber vermek olacaktı. Evin civarında takılıp oradaki çocuklarla da oynayamazdım. Bir kere, cumartesi günleri evden çıkarken takındığım tavır, çok açık bir şekilde *onlarla* oynamaktan daha iyi işlerim olduğunu gösteriyordu; ikincisi, onlar da *benimle* oynamaya fazla hevesli değildi ve son olarak, evin civarında kalmam yukarı çıkmamla aynı etkiyi yaratacaktı. Birisi mutlaka annemle babama haber verirdi ya da sadece pencereden dışarı bakmaları yeterdi; ikisinden biri alışveriş sırasında almayı unuttukları bir şeyi almak üzere aşağı inebilirdi, hatta babam bara giderken buradan geçebilirdi. Kısacası, Caleb gittikten sonra evin civarında kalmak,

kendimi mahallenin insafına, Caleb'ı da annemle babamın insafına bırakmak anlamına gelecekti.

Bu nedenle, cumartesi günleri kendimi soğukkanlılıkla, "Olur, sonra görüşürüz," diye cevap vermeye ve umursamazca arkamı dönüp yürümeye hazırlardım. Tabii ki bu en korkunç andı. Arkamı döndüğüm anda artık dönüşüm yoktu, kapana kısılıyordum ve bana öyle geliyordu ki, gözden kayboluncaya kadar, blok sona erip caddeye dönünceye kadar kilometrelerce yürümem gerekiyordu. O bloktan koşarak çıkmak istiyordum, ama hiçbir zaman yapmadım. Hiçbir zaman geriye bakmadım. Kendimi, sağa sola bakmadan, aşağı yukarı bakmamaya çalışarak yavaş yavaş yürümeye zorlar, hem dalgın hem kaygısız görünmeye çalışırdım; dikkatimi kaldırımlardaki çatlaklara verir, üzerlerinden atlardım. Islık çalmaya çalışır, kıvrık ayak parmaklarımdan sarsılan sırtıma, yanan boynuma kadar bedenimdeki tüm kasları hissederdim; bütün mahallenin bana baktığını ve aslında –tuhaf bir şekilde– bunu hak ettiğimi düşünürdüm. Sonra caddeye ulaşır ve hâlâ arkama hiç bakmadan köşeyi dönerdim, o gözlerden uzaklaşır ama bana doğru gelen yeni gözlerle karşı karşıya kalırdım. Bunlar, benden güçlü, sinema paramı çalacak çocukların gözleriydi; bunlar, korktuğum, tam anlamıyla öldürücü bir kinle nefret ettiğim beyaz polislerin gözleriydi; bunlar, benim hanım evladı olduğumu düşünen ve tek başıma bu caddede ne yaptığımı merak eden yaşlıların gözleriydi. Bunlar, barlara girip çıkan ya da köşelerde duran, kesinlikle benimle ilgilenmeyen ama aynı anda hem bu kadar düşkün hem de bu kadar özgür göründükleri için şaşkınlığımın odak noktası olan kadınlarla erkeklerin gözleriydi.

Nihayet sinemaya ulaşırdım. Bazen birisi beni hemen içeri sokardı, bazen de beklemek zorunda kalırdım. O günlerde bana gerçekten büyülü gibi gelen posterlere bakardım. Renklerden çok etkilenirdim, ama her zaman olumlu bir şekilde değil. Film yıldızlarının yüzleri kırmızı, yeşil, mavi, mordu, gerçek ten renginde değildi ama yine de daha gerçek görünürlerdi. Veya benden uzakta, hiçbir zaman yorumlayamayacağım, görülen ama hiç değişmeyen veya dokunulamayan, sadece o kapıların ardında var olan yüzler gibi dururlardı. Ne düşündüğümü bilmiyo-

rum. Kesin olan bir şey vardı, hayal gücüme, gerçeklik kavramıma büyük bir saldırı yapılıyordu. Caleb resim yapabiliyordu, bana da çizim yapmayı öğretiyordu ve böyle yüzler çizmeyi öğretip öğretemeyeceğini merak ettim. Filmin fotoğraflarına baktım, insanların tehlike anında, aşk anında, üzüntü ve hüsran anındaki tavırlarını gördüm. Hayatım boyunca gördüğüm insanlara hiç benzemiyorlardı ve bu onları kesinlikle daha iyi yapıyordu. Zihnimin bir yanıyla, doğal olarak, burada, silahını bir ödül gibi tutan James Cagney'nin olduğunu, şuradaysa yüzü gamzeler, dişler ve gözlerden oluşan Clark Gable'ın durduğunu biliyordum; gözleri yenilmez iktidarının alaycı iktidarıyla doluydu. Burada hayretle parlayan Joan Crawford, burada da asla şaşırmayan gururlu, titrek Katherine Hepburn vardı ve şurada da zavallı, ezilen Sylvia Sidney yine bir gangsterin pençelerinde ağlıyordu. Ama sadece yüzler ve tavırlar gerçekti, bizim yaşantımızdan daha gerçek, bizim gündüzlerimizden ve gecelerimizden daha gerçektiler; isimler sadece markalara aitti, Campbell's Pişmiş Fasulyeleri ya da Kellogg's Mısır Gevrekleri gibi. James Cagney'i görmeye gidiyorduk çünkü o tada alışmıştık, beğeneceğimizi biliyorduk.

Ama sonra, dikkatimi yüzlerden ve fotoğraflardan ayırıp gişeye gelen insanları seyretmek zorunda kalırdım. Bu pek kolay değildi çünkü mahalledeki herkesin sinemanın önünde oyalanıp bir yetim gibi birisinin beni içeri sokmasını beklediğimi bilmesini istemiyordum. Eğer babamız durumu öğrenirse hem Caleb'ı hem de beni öldürürdü. Sonunda uygun ve tanımadığım bir yüz görürdüm. Hemen o kadının veya erkeğin yanına giderdim –ama genellikle erkekleri seçerdim çünkü onların beni kınama ihtimali daha azdı– ve "Beni içeri sokun," diye fısıldayıp on sentimi verirdim. Bazen adam on senti alır ve sinemaya girip kaybolur, bazen de on senti bana iade edip beni yine de içeri sokardı. Bazen de film bitene kadar sokaklarda dolanmak zorunda kalırdım ama yabancı bir mahalleye gitmezdim çünkü dayak yiyebilirdim. Eve erken dönmek de tehlikeliydi ve doğal olarak geç kalmak da ölümcüldü. Her şey yolunda giderse Caleb'ı kapının önünde, çocukların yanında bıraktığımı söyleyip onu idare edebilirdim. Sonra o çok gecikirse ve bu nedenle fırça yerse, bu benim hatam olarak yorumlanamazdı.

Bu şekilde dolanmanın tehlikeleri olsa da, keşifleri ve keyifleri de vardı. Metroları keşfettim; keşfettim derken, kendi başıma metroya binebileceğimi keşfettim ve ayrıca genelde ücret ödememe gerek olmadığını öğrendim. Bazen turnikelerin altından gizlice geçmeye çalışırken yakalanır, tokadı yer, geri dönerdim, bazen de iri yarı siyah kadınlar, ana-babalarının kalplerini kıran dik başlı çocuklar hakkında uzun, gürültülü, ahlaki nutuklar atmak için beni yakalardı; ama bu kadınlar çoğu kez kendi aralarında anlaşmazlığa düşer, laf dinlemez çocukların dik başlı ebeveynler tarafından yetiştirildiği konusunda ısrar eder, annemle babama cennetin tasarlayabileceği en canlı lanetleri okurlardı. Cennetin, onların hayal gücünü aşmak için epey yol kat etmesi gerekirdi. Bazen onların dikkatini çekmemek için elimden geleni yaparak saygıdeğer görünümlü bir hanım ya da beyin sorumluluğunda olduğum izlenimini vermeye çalışır, metroya onların gölgesinde girer ve sessizce yanlarına otururdum. En iyisi böyle iki insanın *arasına* oturmaktı çünkü o zaman ikisi de otomatik olarak benim diğeriyle birlikte olduğumu varsayacaktı. Orada nazik bir tanınmazlık içinde oturur, insanları seyreder, gürültüyü dinler, ışıkları, kabloları ve diğer istasyonların hızla kayboluşunu izlerdim. Hiçbir şeyin yeraltı treninden hızlı olamayacağını düşünürdüm ve hızı seviyordum çünkü tehlikeliydi. Bu keşifler sırasında, bir süre boyunca sadece oturup insanları seyrettim. Birçok kişi giyinip süslenmiş olurdu çünkü günlerden cumartesiydi. Kadınların saçları düzeltilmiş, kıvrılmış olurdu ve dolgun dudaklarındaki ruj koyu renk tenlerinde mor ve hayal ürünü gibi görünürdü. Harikulade renklerde çok şık pelerinler ya da paltolar giyerlerdi, bazen saçlarında takılar olur, bazen de elbiselerini çiçeklerle süslerlerdi. Neredeyse film artistleri kadar güzeldiler. Yanlarındaki erkekler de aynı şeyi düşünür gibiydi. Erkeklerin saçları parlak ve dalgalıydı, arkaya doğru taranmıştı ya da kenarı bir gözün üzerine tehlikeli bir şekilde indirilmiş, şık şapkalar giyerlerdi, bazen çok renkli kıyafetlerinin yakasına bir çiçek iliştirir, parlak kravatlarının ortasına bir kravat iğnesi takarlardı. Elleri büyük ve tertemizdi, ağır parmaklarında yüzükler taşırlar, tırnakları parlardı. Kız arkadaşlarıyla gülüşür, konuşurlardı ama sessizce, çünkü vagonda beyazlar da vardı. Beyazlar nadiren süslenirdi ve hiçbir

zaman siyahlar kadar göz alıcı değillerdi. Günlük kıyafetlerini, şapkalarını, paltolarını giyer ve birbirleriyle hiç konuşmazlardı; sadece gazetelerini okur ve reklamlara bakarlardı. Ama beni siyahlardan daha çok büyülüyorlardı çünkü onlar hakkında hiçbir şey bilmiyordum ve neye benzediklerini hayal edemiyordum. Yüzleri bana film posterlerindeki ve fotoğraflarındaki yüzler kadar yabancıydı ama daha az çekiciydi, çünkü gizemli, tehditkâr ve metronun acımasız ışığı altında yeşil, mavi, kırmızı veya mor değil, gerçek renklerinde görünüyorlardı; muntazam, sinir bozucu, pembemsi-kırmızımsı sarı. Onlara neden beyaz dendiğini merak ediyordum, kesinlikle beyaz değillerdi. Siyahlar da siyah değildi; babam yanılıyordu. Yeraltında New York'un mahalleleri hakkındaki ilk izlenimlerimi edindim ve yeraltında ilk kez şehir terörü denen şeyin ne olduğunu hissettim. Çok kısa zamanda anladım ki tren belli bir noktayı geçtikten sonra, şehir merkezine veya şehir dışına yöneldiğinde bütün siyah insanlar kayboluyordu. Bunu ilk kez fark ettiğimde panikledim ve kayboldum. Hızla trenden indim, etrafımda beni koruyacak –hatta azarlayacak, dövecek ama dokunuşları aşina olan, nihayetinde beni öldürmek istemediklerine emin olduğum– siyah insanlar olmayınca beyazların bana yapabileceklerinden korktum, sadece içinde bir siyah adam gördüğüm için başka bir trene bindim. Ama onun dışında herkes beyazdı. Tren hatırladığım hiçbir durakta durmadı. İyice korkmaya başladım, trenden inmekten korkuyordum, trende kalmaktan korkuyordum, adama bir şey söylemekten korkuyordum ve ben bir şey söyleyinceye kadar adamın trenden inmesinden korkuyordum. O benim kurtuluşumdu ve orada, kurtuluşum çoğu kez olduğu gibi, ulaşılmaz ve korkutucu bir şekilde duruyordu. Her durakta, onu çaresizlikle izliyordum. Daha da kötüsü, işemem gerektiğini anladım; bunu anlayınca ihtiyacım işkence halini aldı; bu kadar insanın içinde pantolonumu ıslatma düşüncesi, işkenceyi daha da artırıyordu. Sonunda adamın koluna yapıştım. Bana kabaca, keyifli bir ilgiyle baktı, biraz önce pencereden dışarı bakıyordu, kendi düşüncelerinin derinliklerine dalmıştı; sonra, kuşkusuz yüzümdeki çaresizliğe tepki vererek bana doğru eğildi. Ona trende tuvalet olup olmadığını sordum. Güldü.

"Hayır," dedi, "ama istasyonda tuvalet var." Bana yine baktı. "Nereye gidiyorsun?"

Eve gittiğimi söyledim. Ama mesanemdeki baskı konuşmamı zorlaştırıyordu. Tren sanki hiç durmayacak gibiydi.

"Peki, evin neresi?"

Ona söyledim. Bu defa gülmedi.

"Nerede olduğunu biliyor musun?"

Başımı salladım. O anda tren bir istasyona girdi ve birkaç saniye sonra sarsılarak durdu. Bundan biraz daha uzun bir zaman sonra kapılar açıldı ve adam beni tuvalete götürdü. Koşarak içeri girdim ve aceleyle işimi hallettim çünkü ortadan kaybolmasından korkuyordum. Ama benimle birlikte tuvalete girmediği için sevinmiştim.

Dışarı çıktığımda beni bekliyordu. "Şimdi," dedi, "Brooklyn' desin, Brooklyn'i hiç duydun mu? Burada tek başına ne yapıyorsun?"

"Kayboldum," dedim.

"Kaybolduğunu *biliyorum.* Öğrenmek istediğim, *nasıl* oldu da kayboldun? Annen nerede? Baban nerede?"

Neredeyse annemle babam olmadığını söyleyecektim, çünkü yüzünü ve sesini sevmiştim ve kısmen, onun da küçük bir oğlu olmadığını ve şansını benimle deneyebileceğini söyleyeceğini umuyordum. Ama ona annemle babamın evde olduğunu söyledim.

"Peki *senin* nerede olduğunu biliyorlar mı?"

"Hayır," dedim. Bir sessizlik oldu.

"Seni gördüklerinde kuyruğunu yakacaklarını biliyorum." Elimi tuttu. "Haydi gel."

Beni platformda yönlendirdi, sonra birkaç basamak indik, sonra dar bir koridoru geçtik ve karşı platformda tekrar birkaç basamak çıktık. Bu manevradan çok etkilenmiştim çünkü ben karşı platforma ulaşmak için daima istasyondan çıkar, sokaklara girerdim. Artık durumun aciliyeti geçmişti (eve geç kalmayacağımı biliyordum), bu yüzden kurtarıcımdan ayrılmak için acele etmiyordum, ama bunu nasıl söyleyeceğimi bilmiyordum, hele de onun eğlenme ve sinirlenme arasında gidip geldiğini hissettikçe. Ona, küçük bir oğlu olup olmadığını sordum.

"Evet var," dedi, "sen *benim* küçük oğlum olsaydın, seni öyle bir pataklardım ki, bir hafta oturamazdın."

Ona oğlunun kaç yaşında olduğunu, adını ve evde olup olmadığını sordum.

"Evde olsa *iyi* olur!" Bana baktı ve güldü. "Adı Jonathan. Sadece beş yaşında." Bakışı tekrar odaklandı, keskinleşti. "Sen kaç yaşındasın?"

On yaşında olduğumu, on birime bastığımı söyledim.

Sonra, "Sen oldukça yaramaz bir çocuksun," dedi.

Pişman görünmeye çalıştım ama inkâr etmeyi aklımdan bile geçirmedim.

"Şimdi buraya bak," dedi, "burası şehrin dışı; okuma yazma biliyor musun, yoksa hiç okula gitmedin mi?" Ona okuma yazma bildiğimi söyledim. "Şimdi, gideceğin yere gitmek için tren değiştirmen gerekiyor." Bana nerede tren değiştireceğimi söyledi. "Dur, bunları yazayım." Cebinden bir parça kâğıt çıkardı, ama kalemi yoktu. Trenin geldiğini duyduk. Çaresiz bir sıkıntıyla etrafına bakındı, saatine baktı, bana baktı. "Tamam, kondüktöre söyleyeceğim."

Ama iki vagonun arasında duran kondüktörün oldukça huysuz, pembe bir yüzü vardı ve kurtarıcım ona şüpheyle baktı. "İyi biri *olabilir*. Ama işimizi şansa bırakmayalım." Beni önünden trenin içine itti. "*Benim* de bir küçük oğlum olduğu için şanslı olduğunu biliyorsun, değil mi? Olmasaydı, seni öylece bırakır, kaybolmana izin verirdim. Evde başıma ne dertler açacağını bilmiyorsun. Karım *bu* hikâyeye *asla* inanmayacak."

Bana adını ve adresini vermesini, karısına ve küçük oğluna mektup yazacağımı söyledim. Bu onun kahkahalarla gülmesine neden oldu. "Böyle söylüyorsun çünkü kalemim olmadığını biliyorsun. Sen hakikaten cin gibi bir çocuksun."

O zaman ona belki de trenden inmemiz gerektiğini ve onunla evine gidebileceğimi söyledim. Bu onu ciddileştirdi.

"Baban ne iş yapıyor?" Bu soru beni huzursuz etti. Cevap vermeden önce uzun bir süre yüzüne baktım. "Bir… şeyde çalışıyor," –doğru kelimeyi bulamadım– "bir işi var."

Başını salladı. "Anlıyorum. Şimdi evde mi?"

Gerçekten bilmiyordum ve bilmediğimi söyledim.

"Peki, annen ne iş yapıyor?"

"Evde oturur. Ama iş için dışarı çıkar bazen."

Yine başını salladı. "Kardeşin var mı?"

"Hayır," dedim.

"Anlıyorum. Senin adın ne?"

"Leo."

"Leo ne?"

"Leo Proudhammer."

Yüzümde bir şey gördü.

"Büyüyünce ne olmak istiyorsun Leo?"

"Büyüyünce" –bunu daha önce hiç söylememiştim– "film oyuncusu olmak istiyorum. Aktör olmak istiyorum."

"Bu iş için biraz fazla zayıf görünüyorsun," dedi.

Ama artık onun dikkatini çekmeyi başarmıştım.

"Sorun değil," dedim, "Caleb bana yüzmeyi öğretecek. Büyümek için yüzmek gerekir."

"Caleb kim?"

Ağzımı açtım, ona baktım, konuşmaya başladım, kendimi kontrol ettim, o sırada tren bir istasyona girdi. Pencereden dışarı baktı, ama kıpırdamadı. "Yüzüyor," dedim.

"Ah," dedi uzun bir sessizlikten sonra, bu arada kapılar kapandı ve tren hareket etmeye başladı. "İyi bir yüzücü mü?"

Ona Caleb'ın dünyanın en iyi yüzücüsü olduğunu söyledim.

"Peki," dedi kurtarıcım, "peki," ve elini yine başımın üstüne koydu, bana gülümsedi. Ona adını sordum. "Charles," dedi, "Charles Williams. Ama bana Charles *Amca* demen daha iyi olacak küçük şeytan, çünkü kesin olan bir şey var ki, cumartesi gecemi mahvettin."

Ona vaktin hâlâ erken olduğunu söyledim (çünkü erken olduğunu biliyordum).

"Eve döndüğümde erken olmayacak," dedi. Tren, istasyona girdi. "Tren değiştireceğimiz yer burası," dedi.

Trenden indik, platformu geçtik ve bekledik.

"Şimdi," dedi "bu tren tam senin gideceğin yerde duruyor. Bana nereye gittiğini söyle."

Ona baktım.

"Bana," dedi, "tam olarak nereye gideceğini söylemeni istiyorum. Bütün gece seninle uğraşamam."

Ona söyledim.

"Doğru olduğundan emin misin?"

Emin olduğumu söyledim.

"Hafızam çok iyidir," dedi, "Bana adresini ver. Sadece söyle, ben hatırlarım."

Ben de söyledim, tren gürültüyle istasyona girerken, yüzüne bakarak.

"Eğer doğrudan eve gitmezsen," dedi, "gelip babanı göreceğim ve seni bulduğumuzda, çok pişman olacaksın." Beni trene itti ve bir omzunu kapıya dayadı. "Şimdi git," dedi, herkesin duyabileceği bir şekilde, "annen seni, sana inmeni söylediğim istasyonda karşılayacak." İnmem gereken durağın adını tekrarladı, kapıyı sinirlenmiş gibi kapanmaya çalışan omzuyla itti ve sonra yavaşça, "Otur, Leo," dedi. Ben oturuncaya kadar kapıda bekledi. "Görüşürüz Leo," dedi ve sonra dışarı çıktı. Kapılar kapandı. Bana gülümsedi ve el salladı, tren hareket etti. Ben de el salladım. Sonra o gözden kayboldu, istasyon gözden kayboldu ve ben eve dönüş yolculuğuma başladım.

O adamı bir daha hiç görmedim ama zihnimde onun hakkında hikâyeler ürettim, onunla ilgili hayaller kurdum, hatta ona, karısına ve küçük oğluna mektup bile yazdım ama postalamadım. Onun babamdan hoşlanmayacağını, babamın da ondan hoşlanmayacağını hissediyordum. Caleb zaten *benim* sevdiğim hiç kimseyi sevmediğinden, ona da adamdan bahsetmedim.

Zaten Caleb'a tek başıma yaptığım keşif gezilerini hiçbir zaman anlatmadım. Neden bilmem. Sanırım onları bilse, mutlu olurdu, belki de daha sonraları onun bunları *bilmesi gerektiği* konusunda suçluluk duyduğum için böyle söylüyorum; ama sonuçta ona söylemedim çünkü bu keşif gezileri bana aitti. Melankolik kanıtların işaret ettiği kadar sessiz, yalnız ve kendi kendine yeten biri olduğuma inanmak oldukça zor. Çünkü kesinlikle bağırır, çağırır, yaygara koparırdım. Mutlaka her çocuğun yaptığı gibi gevezelik etmiş olmalıyım. Oyun arkadaşlarıma, boyutlarıma, tuhaflığıma ve aciz silikliğime rağmen, –bunun nasıl olduğunu tam olarak bilmeden– sonunda hükmediyordum;

bunu başarabiliyordum hepsi bu, işte bu nedenle de yapmaya mahkûmdum. Büyüdükçe acımasızlaştığımı biliyordum. Başka seçeneğim yoktu, hayatım tehlikedeydi. Kim batarsa batsın, bu ben olmayacaktım ve hayatımın başından beri bunun böyle olduğunu biliyordum. Kaçmak sırtımı aslanlara dönmek demekti; kaçmak beni yere devirebilecek darbelere arkamı dönmek demekti; her neyse, zaten nereye kaçacaktım ki? Kesinlikle anneme ve babama değil, kesinlikle Caleb'a değil. Bu nedenle ayakta kalmak zorundaydım. Ayakta kalmak, deli olmak anlamına geliyordu. Kendilerinin, kendi ifadeleriyle "aklı başında" olduğunu düşünenler, delilerle dalaşmak istemezler. Onlardan uzak dururlar veya onlarla uzlaşmaya çalışırlar. Bunu hemen, hiç zaman kaybetmeden anladım. Bildiklerimi kullandım. Biliyordum ki, başkaları için eğlence olan şeyler benim için ölüm kalım meselesiydi. Bu nedenle, onlar için de ölüm kalım meselesi haline getirmem gerekiyordu. Birçok kişi işi bu kadar ileri götürmek istemez, en azından bir üniformanın koruması altında olmadan. Ama bu odaklanmış ve dehşetli acımasızlık belirgin savunmasızlığımla, çelişkili ve çok gerçek acizliğimle maskeleniyordu; uzanıp yatmak, derin nefes almak, uzun bir süre hıçkıra hıçkıra ağlamak, birisinin kolları arasına girmek, herhangi bir insanın kollarının arasına girmek, yüzümü birinin göğsüne saklamak, her şeyi anlatmak, içimi boşaltmak, dünyaya yeniden getirilmek, insanlık sevgisi uğruna yeniden doğmak için duyduğum korkunç ihtiyacı saklıyordu. Ne rüya ama; bu bir rüya mı? Bilmiyorum. Yalnızca ne olduğunu biliyorum, tabii gerçekten bildiğimi iddia edebilmem mümkünse. Gururum hastalığım haline geldi. Kendi inşa ettiğim kalenin içine hapsolduğumu gördüm. Bir gün geldi sessizliğimi bozmak istedim ve konuşamadığımı fark ettim: Aktör artık rolünden ayırt edilemiyordu.

Bir başka seferinde yağmur yağıyordu ve eve gitmek için hâlâ çok erkendi. O gün moralim çok, çok bozuktu. Dilimle bedenimin bana itaat etmeyi reddettiği günlerden biriydi; bu çok sık oluyordu, fantezilerimin kurbanı olduğumda ya da gerçek durumumdan bunaldığımda. Henüz hiç kimseden beni sinemaya sokmasını isteme cesaretini gösterememiştim. Orada durmuş insanların içeri girmelerini, dışarı çıkmalarını seyrediyordum.

Arada bir, kapılar açıldığında perdeyi görebiliyordum; kocaman, siyah ve gümüş rengi, sürekli hareket halinde. Biletçi beni düşmanca bir kuşkuyla izliyordu ya da bana öyle geldi, sanki şöyle düşünüyordu: Seni içeri sokacak birini bulmayı hele bir *dene*, hodri meydan! Gününü gösteririm sana. Gerçekte, onun düşünüyor olması –hem de beni– pek mümkün değildi. Ama sinemadan uzaklaştım çünkü onun gözlerine ya da herhangi birinin gözlerine bakmaya dayanamıyordum.

Sinemadan uzaklaşıp doğuya doğru giden uzun blok boyunca yürüdüm. Sokak boş, karanlık ve parlaktı. Sokak lambalarının önünden ve arkasından sular süzülen küreleri bana yağmurun ne kadar şiddetli yağdığını anlatıyordu. Sular omuzlarımdan akarak paltomu sırılsıklam ıslatıyor, şapkamdan süzülerek boynumdan aşağı akıyordu. Korkmaya başladım. Burada yağmurun altında kalamazdım çünkü o zaman annemle babam sokaklarda dolandığımı anlardı. Dayak yerdim ve Caleb artık dayak yemeyecek kadar büyümüş olsa da Caleb'la babam korkunç bir kavgaya tutuşurdu, sonra Caleb bütün bunların benim suçum olduğunu söyleyerek benimle günlerce konuşmazdı. Caleb'dan nefret etmeye başladım. Nerede olduğunu merak ettim. Onu nerede bulacağımı bilseydim bulunduğu yere gider ve bağırarak, hatta ağlayarak beni eve veya nereye gidiyorsa oraya götürmesi için zorlardım. Bana vursa, hatta hanım evladı dese bile umursamazdım. Sonra onun da benimle aynı sorunu yaşıyor olabileceği aklıma geldi, zira ben *o* olmadan eve gidemiyorsam, o da mutlaka *bensiz* eve gidemezdi. Belki o da yağmurun altında dolanıyordu. Eğer öyleyse bunu hak ediyor diye düşündüm; zatürree olup ölmeyi de hak ediyordu; yol boyunca, memnuniyetle bu olasılığı düşündüm. Ama bloğun sonuna geldiğimde anladım ki o büyük ihtimalle yağmur altında dolaşmıyordu; *ben* dolaşıyordum, zatürree olup ölebilecek kişi bendim. Evimize doğru yöneldim, çünkü başka ne yapacağımı bilmiyordum. Belki de Caleb beni merdivenlerde bekliyordu.

Cadde çok uzun ve sessizdi. Nedense, kitaptaki bir resim kadar eski görünüyordu. Önümde sonsuzca uzayıp gidiyordu ve sokak lambaları sanki ne kadar karanlık olduğunu kanıtlamak istercesine, etrafı fazla aydınlatmıyordu. Tanıdık binalar şimdi

sadece karanlık, sessiz şekiller; büyük, ıslak kaya kütleleriydi; erkekler duvarlara dayanmış ya da eşiklerde duruyor, arkalarındaki koridorlardan yansıyan ışıklar nedeniyle yüzleri seçilmiyordu. Yağmur daha da şiddetlenmişti. Arabalar çamurların içinden su sıçratarak ve kayıklar gibi sallanarak geçiyor, barlardan hafif bir müzik ve kalabalık grupların sesleri yayılıyordu. Hemen önümde bir kadın hızlı adımlarla, başı öne eğik bir şekilde yürüyor ve bir alışveriş çantası taşıyordu. Köşeme geldim ve geniş caddeyi geçtim. Merdivenlerde kimsecikler yoktu.

Artık saatin kaç olduğundan da emin değildim ve her şey o kadar olağanüstü, sefil bir şekilde durağandı ki tahmin etmek mümkün değildi. Ama daha filmin bitiş saatinin gelmediğini biliyordum. Bizim binanın girişine sığındım ve şapkamı çıkardım. Birisinden beni sinemaya sokmasını istemediğim için pişmandım çünkü şimdi ne yapacağımı bilmiyordum. Yukarı çıkıp filmi beğenmediğimizi, erken çıktığımızı ve Caleb'ın aşağıda çocuklarla beraber olduğunu söyleyebilirdim. Ama bu tuhaf olurdu çünkü bugüne kadar benim bir filmi beğenmediğim duyulmamıştı ve eğer babamız evdeyse Caleb'ı aramak için aşağıya inebilirdi, Caleb da anlattığım hikâyeyi bilmediğinden geldiğinde zor durumda kalabilirdi. Caleb'ın bildiği kadarıyla ben güvende, sinemadaydım. Pazarlığımız bu şekildeydi ve yağmur bile beni bu anlaşmadan kurtaramazdı. Bu sefer plana uymamıştım ama Caleb bunu bilmiyordu. Girişte duramazdım çünkü babam belki de dışarıdaydı, eve gelebilirdi. Başka bir binanın girişine de gidemezdim, o binada oturan çocuklardan biri beni bulursa dövme hakkına sahip olurdu. Tekrar yağmurun altına da çıkamazdım. Büyük, soğuk radyatörün yanında durdum ve ağlamaya başladım. Ama ağlamamın da faydası olmadı, zira beni duyacak kimse yoktu.

Bu nedenle tekrar eşiğe çıktım ve dikkatle iki yana baktım. Ortalıkta tek bir kişi bile yoktu. Yolun karşısındaki Holy Roller kilisesi bile sessizdi. Yağmur aynı şiddette yağıyordu, fısıldar gibi bir ses çıkarıyordu; sanki devasa, yaşlı dedikoducular hep birlikte fısıldaşıyormuş gibi. Gökyüzü görünmüyordu. Simsiyahtı. Orada uzun bir süre durdum, ne yapacağımı düşündüm. Sonra, köşedeki terk edilmiş evi hatırladım. Bazen orada oyun

oynardık, aslında yapmamamız gerekiyordu çünkü çok tehlikeliydi. Ön kapısına tahtalar çakılmış, ama çakılan tahtalar gevşemiş ve bodrum pencerelerinin camları kırılmıştı, çocuklar bodrumda toplanır, çürümekte olan evde dolaşırlardı. Oraya gitme düşüncesine nereden kapıldım bilmiyorum ama dünyada başka kuru bir yer aklıma gelmemişti. Eve gitmenin güvenli olduğunu düşündüğüm ana kadar orada, yağmurdan uzakta oturacaktım. Blok boyunca doğuya doğru koşmaya başladım. İki köşe döndüm ve siyah pencereli eve geldim, etrafına çöpler yığılmıştı ve yağmur inliyor, ıslık çalıyor, metale ve camlara vuruyordu. Ev tek başına duruyordu, çünkü yanındaki evler çoktan yıkılmıştı. Kapkaranlıktı. Karanlıktan ne kadar korktuğumu unutmuştum ama yağmur beni sırılsıklam ediyordu. Mahzen basamaklarından koşarak indim ve güçlükle evin içine girdim. Orada kuru bir korku ve sefillik içinde hiç kıpırdamadan çömeldim, eve bakmaya cesaret edemiyor, sadece dışarıyı kaplayan parlak siyah alana ve ötesindeki fırtınaya bakıyordum. Nefesimi tutmuştum. Karanlıkta sonsuz bir telaş, sürekli bir hareketlilik duydum ve fareleri düşündüm, dişlerini, yırtıcılıklarını, korkunç boyutlarını hatırlayarak yine ağlamaya başladım. O sırada birisi beni öldürmeye gelse hareket edebileceğimi veya ses çıkarabileceğimi sanmıyordum.

Orada ne kadar süreyle çömeldiğimi veya aklımdan neler geçtiğini bilmiyorum; sanırım aklımda hiçbir şey yoktu, dişim ağrıyormuş gibi boş boş bakıyordum. Yağmuru ve fareleri dinledim. Sonra başka bir ses duydum. Farkında olmadan, bir süredir duyuyordum bu sesi. Bu bir inilti sesi, iç çekme sesi, boğulma sesiydi ve yağmurun sesiyle bir insanın mırıldanan, küfür eden sesine karışıyordu. Sesler, arka bahçeye çıkan kapının arkasından geliyordu. Ayağa kalkmak istiyordum ama iyice büzüştüm; kaçmak istiyordum ama kıpırdayamadım. Bazen sesler yakınlaşıyor gibiydi ve bunun benim ölümüm anlamına geldiğini biliyordum; bazen de hafifliyor ya da tamamen kayboluyordu ve o zaman, saldırganın beni aradığını tahmin ediyordum. Ah, hayatımı bu kadar çabuk sona erdirdiği için Caleb'dan o kadar nefret ediyordum ki! Keşke onu nerede bulabileceğimi bilseydim! Arka bahçenin kapısına doğru baktım ve yağan yağmurun

altında bir siluet görür gibi oldum; yarı eğilmiş, inleyen, duvara yaslanmış, tarifsiz bir üzüntü içinde kıvranan bir gölge. Sonra, inleyen, birbirine sarılmış iki beden varmış gibi geldi bana, o kadar hızlı hareket ediyorlardı ki hangisinin kim olduğunu anlamak mümkün değildi; bu bir film olsaydı ve elimde bir tabanca olsaydı, yanlış kişiyi vurma korkusuyla ateş etmeye korkardım. İki yaratık; ikisi de korkunç, katışıksız ve sessiz bir şekilde diğerini boğmaya çalışıyordu! İyice eğilerek onları seyrettim. Korkuma çok güçlü ve tuhaf başka bir heyecan karıştı ve korkum daha da büyüdü. Hareket edemiyordum. Hareket etmeye cesaret edemiyordum. Dışarıdaki iki kişi sessizleşmişti. Bana öyle geliyordu ki, bunlardan birisi kadındı ve sanki ağlıyordu; hayatı için yalvarıyordu. Ama hıçkırıklarına homurtular karşılık verdi. Fısıltı halindeki neşeli küfürler tekrar başladı, öldürücü, yırtıcı ses yine duyuldu, daha öncekinden de şiddetliydi; korku ve neşeyle titredim. Hıçkırıkların sesi bir şarkı gibi yükselmeye başladı. Hareketler çok sayıda ağır darbe gibiydi. Sonra her şey bitti, bütün hareketler durdu, kulaklarım titredi. Sonra darbeler yine başladı ve küfürler iniltilere, uzayan iç çekişlere dönüştü. Sonra sadece yağmurun sesini ve farelerin telaşını duydum. Her şey bitmişti; bir tanesi ya da ikisi birden, orada, bu pis yerde, ölü durumda veya ölmek üzere yatıyordu. Böyle şeyler Harlem'de her cumartesi gecesi yaşanıyordu. Nefesimi kontrol altına alıp bağıramıyordum. Sonra bir kahkaha duydum, yavaş, mutlu, hınzırca bir gülüş ve gölge bana döndü, sanki bana doğru hamle yaptı. Çığlık attım ve ayağa kalktım, başımı pencerenin çerçevesine çarptım ve şapkamı düşürdüm, koşarak mahzenin merdivenlerini tırmandım ve yağmura çıktım. Başım önümde, bir boğa gibi koşarak o evden, o bloktan uzaklaştım ve şansıma, yoluma ne bir insan, ne de bir araç çıktı. Apartmanın merdivenlerini koşarak çıktım ve Caleb'la çarpıştım.

"Hangi cehennemdeydin? Hey! Neyin var senin?"

Çünkü titreyerek, hıçkırarak onun üstüne atlamıştım ve neredeyse yere düşürecektim.

"*Sırılsıklam* olmuşsun. Leo, sana ne oldu? Şapkan nerede?"

Cevap veremedim. Bütün gücümle boynuna sarıldım ama titrememi durduramıyordum.

"Haydi, Leo," dedi Caleb, farklı bir ses tonuyla, "bana ne olduğunu söyle. Böyle yapma." Kollarımı açtı ve yüzüme bakabilmek için beni kendinden uzaklaştırdı. "Ah, küçük Leo, küçük Leo, Ne oldu bebeğim?" Sanki o da ağlayacak gibiydi ve bu benim daha da şiddetli bir şekilde ağlamama neden oldu. Mendilini çıkardı, yüzümü ve burnumu sildi. Hıçkırıklarım hafiflemeye başladı ama titrememe engel olamıyordum. Caleb benim soğuk nedeniyle titrediğimi sandı ve elleriyle kabaca sırtımı ovmaya başladı, ellerimi kendi ellerinin arasında ovuşturdu. "Ne oldu sana?"

Ona nasıl söyleyeceğimi bilmiyordum.

"Biri seni dövmeye mi çalıştı?"

Başımı salladım. "Hayır"

"Hangi filmi seyrettin?"

"Sinemaya gitmedim. Beni içeri sokacak birini bulamadım."

"Öylece bütün gece yağmurun altında mı dolandın?"

Başımı salladım. "Evet."

Bana baktı ve girişteki basamaklara oturdu. "Ah, Leo." Sonra, "Bana kızdın mı?"

"Hayır," dedim. "Korktum."

Başını salladı. "Tahmin ederim," dedi. "Korktuğunu tahmin edebiliyorum." Tekrar yüzümü sildi. "Yukarı çıkmaya hazır mısın? Geç oluyor."

"Peki."

"Şapkanı nasıl kaybettin?"

"Kurutmak için koridora girdim ve radyatörün üstüne koydum, sonra insanların geldiğini duydum ve kaçarken unuttum."

"Sinemada unuttuğunu söyleyelim."

"Peki."

Merdivenleri çıkmaya başladık.

"Leo, bu akşam için özür dilerim. Gerçekten üzgünüm. Bir daha böyle bir şey olmasına izin vermeyeceğim. Bana inanıyor musun?"

"Tabii inanıyorum."

"Bir gülücük ver o zaman."

Ona gülümsedim. Çömeldi.

"Bir öpücük ver."

Onu öptüm.

"Tamam. Haydi tırman. Seni taşıyayım, sıkı tutun."

Beni sırtında taşıyarak merdivenlerden çıkardı.

Bundan sonra, hiç de fena işlemeyen bir sistem geliştirdik. İşler ters gider de onu bulamazsam, caddedeki belirli bir dükkâna onun için mesaj bırakacaktım. Bu dükkânın kötü bir şöhreti vardı; orada şeker, sosisli sandviç ve gazozdan daha fazlası satılıyordu, bunu bana Caleb söylemiş ve oraya takılmamamı tembih etmişti. Ama bana orada iyi davranmalarını sağlayacağını belirtmişti. O zaman bunun anlamını tam olarak kavrayamamıştım ama öğrenecektim. Birçok gece Caleb'ı o dükkânda beklemek zorunda kalmıştım; yıllarca orayı hiç görmemiş olmayı, hiç duymamış olmayı dileyecektim ve yıllarca dükkânın eski müdavimlerinden kaçınacaktım, zaten onların da benimle karşılaşmak istememek için kendilerine göre nedenleri vardı.

Ama bu dükkân Caleb'ı beklediğim veya onunla buluştuğum tek yer değildi. Bir cumartesi akşamı dükkâna gittim ve her zaman orada olan çocuklardan biri bana bakıp gülümseyerek, "Ağabeyini mi arıyorsun? Gel, seni ona götüreyim," dedi.

Bu teklif, kararlaştırdığımız plana uymuyordu. Sadece acil durumlarda –ki bu akşam öyle değildi– Caleb'a *götürülecektim.* Oradaydım, çünkü film her zamankinden erken bitmişti; yani, aslında Caleb gecikmemişti ve saat sadece on biri çeyrek geçtiğinden, yaklaşık yarım saat bekleyeceğimi tahmin ediyordum. Ama aynı zamanda biliyordum ki, somurtkan, sessiz, siyah bir adam olan patron –sadece küfretmek için konuşurdu– benim özellikle o saatlerde dükkânda bulunmamdan çok rahatsız oluyordu ve bazen beni tek başıma arka odaya oturturdu. Ama bunun dışında, itiraf etmeliyim, kendi zarif felsefi yöntemleriyle (ben sadece halledilmesi gereken bir başka unsurdum), bana çok iyi davranıyorlardı. Benimle pek konuşmazlardı çünkü aramızda fazla ortak nokta olmadığını düşünüyorlardı; ya da ortak nokta olsa bile, bunu belirleme girişiminde bulunmamak daha emin bir yoldu ama bana bazen Hershey marka çikolata, dondurma ve gazoz alırlardı. Kendileri şarap, cin ve bira, ender olarak da viski içerlerdi.

Bu cumartesi gecesi, çocuk bu daveti yaptığında, bunun daha önce –tezgâhın ardından bana bakarak kürdanla dişini karıştıran ve hiçbir şey söylemeyen– patronla yapılan bir anlaşma olduğunu varsaydım. Dükkânda sadece sessizce kâğıt oynayan birkaç genç vardı.

"Peki," dedim ve adı Arthur olan çocuk, "Haydi çocuk, gel. Seni partiye götüreceğim," dedi. Bunu söylerken bana sırıttı ve içeridekilere el sallayarak: "Görüşürüz!" dedi. Dışarı çıktık. Elimi tuttu ve beni caddenin karşısındaki uzun, karanlık sokağa soktu. Yol boyunca sessizce yürüdük, başka bir caddeyi geçtik. Arthur elimi sıkıca tutuyordu, bize dikkatle bakan iki beyaz polisin yanından geçtik. Arthur bıyık altından mırıldandı: "Sizi beyaz piçler. Keşke hepiniz geberseniz." Biraz yavaşladık, neden bilmem, bunun polisler nedeniyle olduğunu düşündüm, sonra Arthur, "Haydi gel, çocuk," dedi ve bloğun ortasındaki büyük bir binaya girdik. Birbirine bağlı dört apartmanın ters yönlere bakan kapılarının oluşturduğu büyük bir antrenin içindeydik. Çok temiz değildi ama yine de temiz sayılırdı. Üç kat merdiven çıktık. Arthur kapıyı çaldı, tuhaf, fazla sesli olmayan bir şekilde. Biraz sonra bir sürtünme sesi duydum, sonra zincirin açıldığını ve sürgünün çekildiğini anladım. Kapı açıldı. Göğüs kısmı çok açık, mavi bir elbise giymiş, çok siyah ve oldukça şişman bir kadın kapıda duruyordu.

"Haydi, içeri gel, bu çocukla burada ne yapıyorsun?" dedi.

"Getirmek zorundaydım. Sorun değil. Caleb'ın kardeşi."

Her iki yanında kapalı odalar bulunan ve salona giden uzun, karanlık bir hole girdik. Odalardan biri mutfaktı. Izgarada pişen et kokusu ne kadar acıkmış olduğumu hatırlattı. Salon aslında birbirine bitiştirilmiş iki büyük odadan oluşuyordu. Uzaktaki sokağa bakıyordu. Odada kadınlı erkekli altı-yedi kişi vardı. Sokak köşelerinde dururken, barların önünde gülerek şakalaşırken gördüğüm, beni korkutan kadın ve erkeklere benziyorlardı. Ama burada korkunç görünmüyorlardı. Bir pikapta müzik çalıyordu. İnsanların ellerinde içkiler vardı ve ortalıkta boş tabaklar, yarısı yenmiş yemekler duruyordu. Caleb kanepede, sarı elbiseli bir kıza sarılmış oturuyordu. "Küçük kardeşin burada," dedi mavi elbiseli, şişman, siyah kadın.

Caleb bana baktı, sonra hemen Arthur'a döndü. Arthur, "Bu akşam orada beklemek zorunda olmasından daha iyi. Biliyorsun," dedi. Mavili kadına, "Tren istasyonda, her şey yolunda. Ben de gidip tadına bakacağım," dedi.

Caleb bana gülümsedi. Kızmadığı için inanılmaz rahatlamıştım. Utanmama rağmen, bu partiyi çok sevmiştim. Keşke daha önce gelseydim.

"Nasılsın?" dedi Caleb. "Buraya gel." Kanepeye gittim. "Bu benim küçük kardeşim," dedi Caleb. "Adı Leo. Leo, bu Dolores. Dolores'e merhaba de."

Dolores bana gülümsedi, çok güzel olduğunu düşündüm; büyük bir ağzı, mavimsi diş etleri ve çok gür, parlak saçları vardı. Elimi tutarak, "Tanıştığımıza sevindim, Leo. Nasılsın?" dedi.

"Çok iyiyim," dedim.

"*Onun* nasıl olduğunu öğrenmek istemiyor musun?" dedi Caleb sırıtarak.

"Hayır," dedi şişman siyah kadın ve güldü, "Eminim bunu öğrenmek istemiyordur." Yüksek sesle, iyi niyetle güldü ve Caleb'la Dolores de onunla birlikte güldüler. "Bana pek iyi davranmıyorlar, değil mi Leo?" diye sordu Dolores. "Bana böyle gülmelerine izin vermemelisin."

Ne diyeceğimi bilemedim. Sadece onun kırmızı dudaklarına, parlayan gözlerine ve parlak saçlarına baktım. Elbisesinin ortasında, göğüslerinin birleştiği yerde parlak, yuvarlak, kırmızı bir iğne vardı. Gözlerimi ondan alamıyordum; Arthur'la Caleb güldüler. Dolores, Caleb'a, "Sanırım bunlar doğal olarak gerçekleşiyor, tatlım, herhalde aileden geliyor," dedi ve Caleb, "Tanrım, kızımı araklamadan onu buradan götürsem iyi olacak," diye cevap verdi.

Mavili kadın yardımıma koştu. "Onu alelacele götürme. Bahse girerim karnı açtır. Sen bütün gece tıkındın Caleb, ona da ızgara et ve bir bardak zencefilli gazoz vereyim."

Bir elini sırtıma koymuş, beni odadan çıkarıyordu bile. Caleb'a baktım. Caleb bana seslendi: "Ama unutma, bütün gece burada kalamayız. Leo, bu Bayan Mildred. Her şeyi o pişirdi ve benim çok yakın arkadaşımdır. Bayan Mildred'a ne demen gerekiyor, Leo?"

"Ağabeylik taslayana bak," diye mırıldanan Arthur güldü.

"Teşekkür ederim, Bayan Mildred," dedim.

"Haydi mutfağa gel," dedi, "kemiklerinin üzerine biraz et eklemeye çalışayım. Caleb, kardeşin bu kadar sıskayken kocaman, şişman halinden utanmalısın." Beni mutfağa götürdü. "Şimdi şuraya otur," dedi. "Bunları ısıtmam bir dakikadan fazla sürmez." Beni mutfak masasına oturttu, bir peçete verdi ve bir bardak zencefilli gazoz doldurdu. "Kaçıncı sınıfa gidiyorsun Leo?" Ona söyledim. "O zaman çok akıllı bir çocuk olmalısın," dedi memnun bir ifadeyle. "Okulu seviyor musun, Leo?"

En sevdiğim derslerin İspanyolca, Tarih ve İngilizce olduğunu söyledim. Bu onu daha da memnun etti. "Büyüyünce ne olmak istiyorsun?"

Her nedense, adama, trendeki arkadaşıma anlattıklarımı ona söyleyemedim. Emin olmadığımı, öğretmen olabileceğimi söyledim.

"Tıpkı benim gibi, ben de öğretmen olmak istemiştim," dedi gururla, "bunun için çok çalıştım ve sanırım başarabilirdim ama sonra gidip, değersiz bir zenciye takıldım. Aklım başımda değildi. Son derece mantıksız bir kararla tuttum onunla evlendim. İnanabiliyor musun?" Gülerek tabağımı önüme koydu. "Haydi, şimdi yemeğini ye. Ne aptalım. Biliyor musun, senin gibi bir oğlum vardı. Şimdi nerede olduğunu bilmiyorum. Aynı seninkiler gibi kocaman gözleri vardı ve gülünce şurasında bir gamze belirirdi." Dudağının kenarına dokundu. "Onu kız kardeşime verdim, kardeşim Philadelphia'da yaşıyor, ona kendi başıma bakamayacaktım. Kız kardeşim bir müteahhitle evliydi ve durumları iyiydi, tabii kız kardeşimle hiçbir zaman iyi anlaşamazdık, o bana göre çok pisti, bazı insanlar nasıldır bilirsin. Onu kendi çocukları gibi yetiştireceklerini söylediler. Sanırım çalıştılar da. Ama bir gün onlardan kaçtı –herhalde on altı yaşında falandı– ve hiç kimse nereye gittiğini bilmiyor. Bir gün bu kapıdan içeri girecek diye bekliyorum. Şimdi, senin şu ağabeyin," dedi aniden, "çok iyi bir çocuk. Bir şeyler yapmaya çalışıyor. Azmi var. Ben işte bunu severim; *azim*. Aptallık etmesine izin verme. Benim yaptığım gibi. Eti beğenmedin mi?"

"Beğendim efendim," dedim, "çok güzel."

"Ama herhalde anneninkini daha çok seviyorsun," dedi.

"Annemin mangalda yaptığı et daha farklı. Ama sizinkini de beğendim."

"Sana biraz daha gazoz vereyim," dedi ve bardağı doldurdu. Doymaya başlamıştım. Ama artık gerçekten geç olduğunu bilmeme rağmen gitmek istemiyordum. Bayan Mildred konuşup mutfakta dolanırken ben diğer odalardan gelen sesleri dinliyordum; sesleri ve müziği. Bir tür ağır dans müziği çalıyorlardı. Bu müzik kemiklerime işlemişti bile, ağır müziğin içinden fışkırdığı daha vahşi müzikle birlikte. Sesler, onu desteklemekle birlikte, müzik gibi değildi. Bir kız sesi duydum, şaşırtıcı ve yavaş, öfkeli ve kahkahalarla dolu. Oda kahkahalarla çınlıyordu. Kahkahalar belirli aralıklarla patlıyor, salonda yuvarlanarak mutfak dolaplarına çarpıyordu. Ama daha ileri gitmiyordu. Kuşkusuz, insan holdeki odalardan birinde yatakta yatarken duyabilirdi, ama belli belirsiz, çok uzaklardan ve belli bir öfkeyle; öfkeyle çünkü kahkahalar holde ilerleyip insanın yalnız başına olduğu odaya giremezdi. Arada bir Caleb'ın sesinin borazan gibi yükseldiğini, müziği bastırdığını duyuyor ve neredeyse başını Dolores'in omzuna koyduğunu, yay gibi kanepeden fırladığını ve çakı gibi odanın ortasına sıçradığını görebiliyordum. Şimdi, birisi bir hikâye anlatıyordu; postanede birlikte çalıştığı bir enayiyle ilgiliydi. Sadece bu ses ve müzik duyuluyordu. Ses beklentiyle boğuklaşmaya ve taşkınlıkla akmaya başladı. Sonra kahkahası duyuldu ve diğerleri de sallanarak güldü. "Dedi ki, dedi ki; siz zencilerin nesi var anlamıyorum. Mantıklı değilsiniz. Ben emeklilik ikramiyem için çalışıyorum. Ufaklık da, o ikramiye hayatın boyunca osurmana yardımcı olacak kadar fasulye almana yeter dedi, evet öyle dedi, bebek! Hah hah! Hoh hoh!" Sonra sesler yavaş yavaş azaldı, sonra tamamen kesildi ve müzik yine baskın hale geldi. Caleb'ın buraya ne sıklıkta geldiğini ve evimize gelen bütün insanlardan bu kadar farklı olan –en azından bana öyle gelmişti– bu insanlarla nasıl tanıştığını merak ettim.

Sonra Caleb elini boynuma doladı. Dolores gülerek kapının önünde duruyordu. "Yeterince tıkındın mı küçük kardeş? Çünkü artık buradan çıkmamız lazım." Ayağa kalktım. "Ağzını sil," dedi Caleb, "Hiç medeni değilsin."

Bayan Mildred, "Ona aldırma," dedi, "böyle kötü davranıyor, çünkü Dolores senin gözlerinin onunkilerden daha güzel olduğunu söyledi."

"Gerçek bu," dedi Dolores. "Şimdi düşünüyorum da, senden önce kardeşini görmemem yazık olmuş."

Benimle dalga geçtiğini biliyordum ama yine de ona âşık oldum.

"Konuşmaya devam et," dedi Caleb, "ben de onu sana vereyim. Ne kadar yemek yediğini ikiniz de fark etmediniz. Haydi, Leo, paltonu giy. Bu deli kadınlardan biri seni kaçırabilir, o zaman, annene ne derim, bilmem."

Yavaş yavaş koridorda ilerledik; Bayan Mildred, Dolores, Caleb ve ben. Diğerlerine de iyi geceler dilemek istiyordum ama bunu teklif edemeyeceğimi biliyordum. Kapıya ulaştık, üzerinde dışarıdan açılmasını engelleyecek şekilde yerleştirilmiş metal bir sürgü vardı ve üç kilidin üstüne bir de ağır zincir dolanıyordu. Bayan Mildred sabırla kapıyı açmaya başladı. "Leo," dedi, "sakın yabancı gibi davranma. Ağabeyinden seni buraya getirmesini iste, duyuyor musun?" Sürgüyü kenara çekti ve zinciri açtı. Holün ışığını yakmamıştı; etrafı nasıl gördüğünü merak ettim. Caleb'a, "Onu bir gün öğleden sonra buraya getir. Yapacak işim yok. Ona memnuniyetle bakarım, annenle baban sinemaya gitmek ya da başka bir şey yapmak için serbest olsun," dedi. Bunun mükemmel bir fikir olduğunu ve Caleb'ı buna nasıl ikna edeceğimi düşündüm. Annemle babamı ikna etme şansımız yoktu. Son kilit açıldı ve Bayan Mildred kapıyı araladı. Koridorun parlak ışıklarıyla karşılaştık; hayır, bina pek temiz değildi. Bayan Mildred, "İyi geceler, Leo," dedi ve sonra Dolores'le Caleb'a da iyi geceler diledi. Kapıyı kapattı. Yine sürgü sesini duydum ve merdivenlerden aşağı indik. "İyi bir insan," dedim ve Caleb esneyerek, "Evet çok iyi bir kadındır," diye onayladı. Sonra, "Evde bunlardan bahsetmeni istemiyorum, duydun mu?" dedi. Bir şey söylemeyeceğime söz verdim. "Bu bizim sırrımız," dedi Caleb.

Dışarıda hava daha da soğumuştu ve fazla insan yoktu.

Caleb, Dolores'in kolunu tuttu. "Seni metroya götürelim," dedi. Geniş, karanlık caddede yürümeye başladık. Olağanüstü, kötü niyetli bir tente veya devasa bir elektrik süpürgesinin

emme aparatı gibi aniden kaldırımda beliren parlak, ışıklı büfeye geldik. Caleb, "Hoşçakal," dedi ve Dolores'i burnundan öptü. "Gitmem gerek. Pazartesi günü, okuldan sonra görüşürüz," dedi. "Güle güle," dedi Dolores. Eğildi ve hızlı bir şekilde beni iki yanağımdan öptü. "Hoşçakal Leo. İyi bir çocuk ol," dedi. Aceleyle merdivenlerden indi.

Caleb ve ben hızla caddeden aşağı, kendi bloğumuza doğru yürümeye başladık. Metro istasyonu sinemanın yakınındaydı ve sinema karanlıktı. Ama zaten geç kaldığımızı biliyorduk, sadece *çok* geciktiğimizin farkında değildik.

"*Çok* uzun bir filmdi, değil mi?" dedi Caleb.

"Evet," dedim.

"Ne seyrettik?"

Ona söyledim.

"Filmlerin konusu neydi? Bana iki filmi de anlat. Her ihtimale karşı."

Caddeden aşağı yürürken anlatabileceğim kadar kapsamlı biçimde filmleri ona anlattım. Elimi tuttu, bana göre çok hızlı yürüyordu bu nedenle nefes nefese kalmıştım. Ama Caleb çok iyi konsantre olabiliyordu ve benim anlattıklarımdan, gerektiğinde ne söyleyeceğini çıkarabilirdi. Fakat o akşam sorunlarımız, anne-babamızdan çok daha farklı bir kaynaktan geldi. Nefes nefese anlattığım filmde, iyi kızın bir Kızılderili tarafından öldürüldüğü ve kahramanın intikam yemini ettiği noktaya gelmiştim ve doğuya, bizim eve giden uzun blok boyunca aceleyle yürüyorduk ki bir arabanın fren sesini duyduk, parlak farları gözümüzü alıyordu ve bir duvara yapıştık.

"Arkanızı dönün," dedi bir ses, "ellerinizi havaya kaldırın."

Komik gelebilir, bilmiyorum, ama bir anda Caleb'le benim bir filmin ortasına düştüğümüzü düşündüm; eğer ona filmi anlatıyor olmasaydım kendimizi bir filmin ortasında bulmazdık, yoksa filmin sonu muydu? Zira hayatımda hiç bu kadar korkmamıştım.

Bize söyleneni yaptık. Parmaklarımın altında pürüzlü tuğlayı hissettim. Bir el bütün vücudumu, önümü ve arkamı yokladı; her dokunuş utanç veriyordu, her dokunuş müstehcendi. Yanımda Caleb'ın nefesini tuttuğunu hissettim.

"Arkanızı dönün," dedi sesler.

Polis arabasının büyük farları sönmüştü, kaldırımda kapıları açık duran arabayı görebiliyordum. Karşı kaldırımda, gölgede bize bakan siyah bir adam gördüğümü sandım, ama emin olamadım. Caleb'a bakmaya cesaret edemiyordum çünkü bunun bir şekilde aleyhimize kullanılacağını hissediyordum. İki polise baktım, genç, beyaz, dudakları kenetlenmiş ve kendilerini önemli sanan. El fenerini önce Caleb'a, sonra da bana yönelttiler.

"Siz gençler nereye gidiyorsunuz?"

"Eve," dedi Caleb. Nefes alışını duyabiliyordum. "Bir sonraki blokta oturuyoruz," dedi ve adresi verdi.

Fener sönmüştü, yüzlerini görebiliyordum. Yüzlerini ezberledim.

"Nereye gitmiştiniz?"

Titredim. Sorunun kime yöneltildiğini bilmiyordum. Ne cevap vereceğimi bilmiyordum.

Şimdi de, Caleb'ın, öfke ya da paniğe teslim olmamak için gösterdiği çabayı hissediyordum. "Yalnızca kız arkadaşımı metroya götürdük. Sinemaya gitmiştik." Sonra sanki ağzından zorla çıkmış gibi, bezgin, kuru ve buruk bir sesle, "Bu da benim kardeşim," dedi. "Onu eve götürmem gerekiyor. Sadece on yaşında."

"Hangi filmi seyrettiniz?"

Caleb onlara anlattı. Hafızasına hayran oldum. Ama aynı zamanda, filmin bir saat veya daha uzun zaman önce bittiğini de biliyordum. Polislerin de bunu bilebileceğinden korktum. Ama tabii ki bilmiyorlardı; bu tür bilgiler onların zihnine layık değildi.

"Kimliğiniz var mı?"

"Kardeşimin yok. Benim var."

"Görelim."

Caleb cüzdanını çıkardı ve onlara uzattı. Ellerinin titrediğini görebiliyordum. Beyaz suratları izledim. Her beni, yara izini, çili, burun kılını ezberledim. Gözlerini, küçümseyen gözlerini ezberledim. Keşke Tanrı olsaydım diye düşündüm. Ve sonra Tanrı'dan nefret ettim.

Caleb'ın cüzdanına baktılar, sonra bize baktılar ve cüzdanı

geri verdiler. "Haydi, evinize dönün," dedi içlerinden biri, benli olan. Arabalarına bindiler ve gittiler.

"Sağolun," dedi Caleb. "Teşekkürler, sizi beyaz pislikler, köpek boku kılıklı sefil sapıklar. Teşekkürler, bütün pislik Hıristiyanlar." Aksanı şimdi babamızın aksanı gibi, inkâr edilemeyecek biçimde adalıydı. Daha önce bu tonu sesinde hiç duymamıştım. Yüzünü gökyüzüne çevirdi. "Teşekkürler, güzel İsa. Eve gitmemize izin verdiğin için teşekkürler. Yani, bunu yapmak zorunda olmadığını biliyorum. Beyinlerimizi patlatmalarına izin *verebilirdin.* Unutturma da, gelecek pazar tabağa ekstra büyük bir beş sent koyayım, Tanrım." Sonra aniden bana baktı, güldü ve sarıldı. "Haydi, bu piç fikrini değiştirmeden eve gidelim. Küçük Leo. Korktun mu?"

"Evet," dedim, "Sen?"

"Hem de nasıl korktum. Ama *lanet olsun*! *Senin* on yaşında bile olmadığını görmüş olmalılar."

"Korkmuş gibi *davranmadın*," dedim.

Gerçek buydu. Fakat aynı zamanda, nasıl olduğunu bilmiyorum ve gerçekten neden olduğunu bilmiyorum ama bir an için, ona tapmadığımı, saygı duymadığımı, onu sevmediğimi ve takdir etmediğimi belli edemeyeceğimi anladım.

Kendi bloğumuza gelmiştik, binanın kapısına yaklaşıyorduk. "Eh, şimdi geç kaldığımız için kesinlikle geçerli bir bahanemiz var," dedi sırıtarak. Sonra, "Leo, sana bir şey söyleyeceğim," dedi, "bunun olduğuna memnunum. Bir gün nasılsa olacaktı ve şimdi olduğuna sevindim. Yanında ben varken olduğuna sevindim –tabii ben de, sen benimle olduğun için mutluyum– çünkü sen olmasaydın, benim kıçımı içeri alır ve kesinlikle dayak atarlardı..."

"Neden?"

"Çünkü ben bir zenciyim," dedi Caleb. "İşte bu nedenle. Çünkü ben zenciyim ve onlar zencileri dövmek için *para alıyorlar.* Ama senin gibi küçük bir çocuk yüzünden başları derde *girebilir.* Bizi bu nedenle bıraktılar. *Onlar* senin sadece bir çocuk olduğunu biliyorlardı. Biliyorlardı. Ama umursamadılar. Onlara göre bütün zenciler pisliktir. Bunu unutma. Sen de benim gibi zencisin ve sadece zenci olduğun için, yaşadığın sürece senden nefret

edecekler. Onların bir sorunu var. Bir tür hastalık bu. Tanrı'dan bu hastalığın onları en kısa zamanda öldürmesini diliyorum." Evimize çıkan merdivenleri tırmanmaya başladık. "Ama muhtemelen onlardan önce, bizi öldürecek."

Ses çıkarmadım. Ses çıkarmadım çünkü söyledikleri doğruydu ve bunu biliyordum. Şimdi, bana öyle geliyor ki bunu her zaman biliyordum ama hiçbir zaman söyleyememiştim. Yine de anlayamıyordum. Korkunç bir merak içindeydim, göğsümü acıtıyor, dilimi felç ediyordu. *Çünkü zencisin*. Düşünmeye çalıştım ama yapamadım. Sadece polisleri, o öldürücü gözleri tekrar görüyordum, dokunuşu zararlı o elleri. İnsan mıydı onlar?

"Caleb," diye sordum, "beyaz insanlar insan mı?"

"Neden bahsediyorsun Leo?"

"Diyorum ki –beyaz insanlar– *insan* mı? Bizim gibi insanlar mı?"

Bana baktı. Yüzü çok tuhaf ve üzüntülüydü. Daha önce hiç görmediğim bir yüzdü. Ağır ağır birkaç merdiven daha çıktık. Sonra, "Sana bütün söyleyebileceğim, Leo, şu," dedi, "şey, *onlar* insan olduklarını düşünmüyorlar."

Bay Rabinowitz'i ve Bay Shapiro'yu düşündüm. Sonra okuldaki öğretmenimi, Bayan Nelson adında bir kadını düşündüm. Onu çok seviyordum. Çok güzel olduğunu düşünüyordum. Uzun, sarı saçları vardı, filmlerde gördüğüm aktrisler gibiydi ve güzel bir gülüşü vardı, hepimiz onu seviyorduk, tanıdığım bütün çocuklar. Onun sınıfında olmayan çocuklar, keşke olsaydık diye düşünüyorlardı. Onun için kompozisyon yazmayı seviyordum çünkü gerçekten ilgileniyormuş gibiydi ve her zaman sorular soruyordu. Ama beyazdı. Zenci olduğum için o da bütün hayatım boyunca benden nefret mi edecekti? Bu mümkün görünmüyordu. Benden nefret etmiyordu, buna emindim. Ama yine de Caleb'ın söylediği doğruydu.

"Caleb, bütün beyaz insanlar *aynı* mı?" diye sordum.

"Aynı derken neyi kastediyorsun?"

"Yani –işte– hepsi *aynı* mı?"

Caleb, "İyisiyle hiç karşılaşmadım," dedi.

"Küçükken bile mi? Okulda?"

Caleb, "Belki, hatırlamıyorum," dedi. Bana güldü. "Ben hiç

iyisiyle karşılaşmadım, Leo. Ama bu *senin* karşılaşmayacağın anlamına gelmiyor. Bu kadar korkmana gerek yok."

Kapımızın önüne gelmiştik. Caleb kapıyı çalmak üzere elini kaldırdı. Elini tuttum.

"Caleb," dedim, "peki ya annem?"

"Ne demek 'peki ya annem'?"

"Şey, annemiz..." –ona baktım, beni ciddiyetle izliyordu– "annem... Annemiz de neredeyse beyaz sayılır..."

"Neredeyse," dedi Caleb.

Ona baktım.

"Annemiz de *neredeyse* beyaz sayılır," dedi Caleb, "ama bu onu beyaz yapmaz. Beyaz olmak için *tamamen* beyaz olman gerekir." Güldü, içeride babamızın öksürdüğünü duyduk. "Zavallı Leo. Kendini kötü hissetme. Şu anda anlamadığını biliyorum. Sana yavaş yavaş açıklamaya çalışacağım." Durdu. "Ama annemiz zenci bir kadın. Onun zenci bir kadın olduğunu, zenci bir *erkekle* evli olmasından ve iki zenci *çocuğu* olmasından anlayabilirsin. Biliyorsun, hiçbir beyaz bir kadın bunları yapmaz." Gülerek beni izliyordu. "Anladın mı?" Başımı salladım. "Bütün gece sorularınla beni burada tutacak mısın yoksa artık eve girebilir miyiz?"

Kapıyı çalmasını söyledim, o da çaldı ve annemiz kapıyı açtı.

"Zamanı gelmişti," dedi kuru bir sesle, bir domuz pirzolası kemiğini kemiriyordu ve saçlarını başının tepesinde topuz yapmıştı. Saçının bu halini çok seviyordum. "Aynı filmi dört-beş kere seyretmiş olmalısınız. Gözleriniz bozulursa çok kötü olur çünkü biliyorsunuz, size gözlük alacak paramız yok. Leo, haydi sen içeri git ve banyo yapmaya hazırlan."

"Bir dakika buraya gelsin," dedi babam. Pencerenin yanındaki tekli koltukta oturuyordu. Sarhoştu ama daha önce gördüğüm gibi sarhoş değildi, bu keyifli bir sarhoşluktu. Keyifliyken işinden, iş yerindeki beyaz işçilerden, ustabaşından, beyaz insanlardan ya da Afrikalı krallardan bahsetmezdi. Keyifliyken adalardan, annesinden ve babasından, akrabalarından ve arkadaşlarından, bayram günlerinden, şarkı söylemekten, danslardan ve denizden bahsederdi.

Ona yaklaştım, gülerek beni kendisine çekti ve bacaklarının arasında tuttu. "Koca adamım nasıl bakalım?" diye sordu gülerek, ellerini şefkat ve hayretle başımda dolaştırıyordu. "Bu akşam iyi vakit geçirdiniz mi?"

Caleb yanındaki düz koltuğa oturdu ve öne eğildi. "Leo size neden geciktiğimizi anlatsın. Olanları anlat, Leo."

"Blok boyunca yürüyorduk," diye söze başladım ve babamın yüzünü izledim. Birden olanları ona anlatmak istemedim. Caleb'ın ses tonundaki bir şey onu uyandırmıştı ve beni katı, korku dolu bir endişeyle izliyordu. Annem geldi ve bir elini omzuna koyarak onun yanında durdu. Caleb'a baktım. "Belki sen daha iyi anlatırsın."

"Haydi, başla. Ben boşlukları doldururum."

"Kaldırımda yürüyorduk," dedim ve hangi blok olduğunu söyledim, "sinemadan dönüyorduk." Caleb'a baktım.

"Her zaman geldiğimiz yoldan dönmüyorduk," dedi Caleb.

Babamla birbirimize baktık. Bir anda aramızda inanılmaz bir keder oluştu. Birdenbire ortaya çıkmıştı. "Polisler tarafından durdurulduk," dedim. Sonra devam edemedim. Çaresizce Caleb'a baktım ve hikâyeyi Caleb anlattı. Caleb konuşurken, babamın yüzünü inceledim. Gördüklerimi nasıl tarif edeceğimi bilemiyorum. Beni saran kolunun gerildiğini hissettim; dudakları büzüldü ve gözleri donuklaştı. Sanki tanımlanamaz, neredeyse öldürücü bir çabayla yıllar boyunca amansızca oruç tutup dua ettikten, her şeyini kaybettikten, Tanrı ona her şeyin bedelini ödediğini ve ruhundan başka taleplerde bulunulmayacağını vaat ettikten sonra, ruhu koruma altına alınmış halde taçlı ve cüppeli olarak neşeli bir şölenin ve dansın ortasındayken, bir ulak gelmiş ve bir hata olduğunu, her şeyi yeniden yapması gerektiğini söylemişti. Sonra gözlerinin önünde şölen, şölen şarapları ve konukları kaybolmuş, taçla cüppe çıkartılmış ve orada, hayallerinin ortasında donup kalmış, ardında bıraktığını sandığı şeylerin tümü önünde, tek başına duruyordu. Babam o kadar şaşkın, sessiz ve çıldırmak üzere görünüyordu ki beni saran kolu canımı acıtmaya başladı, ama şikâyet etmedim. Elimi yüzüne koydum, bana döndü, yüzü değişti ve gülümsedi –o anda çok güzeldi!– kocaman elini elimin üstüne koydu. Caleb'a döndü.

"Bütün olanlar bu kadar mı? Hiçbir şey söylemedin mi?"

"Ne diyebilirdim ki? Yalnız olsam daha farklı olabilirdi. Ama Leo yanımdaydı ve Leo'ya yapabileceklerinden korktum. O pislikleri biliyorsun. Onlar seni mezara indirmeden, onlardan daha aşağıda olamazsın."

"Yok, doğru olanı yapmışsın oğlum, hata bulamıyorum. Rozet numaralarını almadın mı?"

Caleb kıs kıs güldü. "Ne için? Tanıdığın bir hâkim mi var? Avukat için paramız var mı? Onlar kimi *dinler* ki? Sen de benim kadar biliyorsun ki siyahları her zaman dövüyorlar, yani bizi o emniyet binasına alıyorlar ve bir sürü şey itiraf ettiriyorlar, hatta öldürüyorlar ve kimse umursamıyor. Hiç kimse zenci bir adama neler olduğuyla ilgilenmiyor. Eğer bizi çalıştırmaya ihtiyaçları olmasaydı, hepimizi uzun zaman önce öldürürlerdi. Kızılderililere yaptılar."

"Doğru söylüyor," dedi annem. "Keşke farklı bir şeyler söyleyebilseydim, ama ne yazık ki gerçek bu." Babamızın omzunu okşadı. "Sadece, daha kötüsü olmadığı için Tanrı'ya şükredelim."

"*Sen* Tanrı'ya şükredebilirsin," dedi babam. "Benim ona şükretmek için bir nedenim yok. Keşke o da benim gibi bir adam olsaydı!"

"Doğru, haklısın," dedi annemiz. "Öylesine söylemiştim. Ama burada oturup kara kara düşünmeyelim. Yalnızca şöyle demeliyiz: Çocuklar bu gece sağ salim eve geldiler. Çünkü durum bu."

Babama sordum, "Baba, bize neden böyle davranıyorlar?"

Babam uzun uzun yüzüme baktı. Sonunda şöyle dedi, "Leo, eğer sana bunun nedenini söyleyebilseydim, belki de onları durdurabilirdim. Ama seni korkutmalarına izin verme. Duyuyor musun?"

"Evet, efendim," dedim. Ama çoktan korkmaya başlamıştım.

"Artık bundan bahsetmeyelim," dedi annem. "En azından *bu gece*. Eğer ikiniz açsanız, domuz pirzolası var."

Caleb bana bakıp sırıttı. "Küçük Leo aç olabilir. Domuz gibi tıkınıyor. Ama ben aç değilim. Hey, babalık!" –Babamın omzu-

nu dürttü; bu akşam hiçbir isteğimiz reddedilmeyecekti.– "Niye senin romundan birkaç yudum tatmıyoruz? Olmaz mı?"

Annemiz güldü. "Ben gidip alayım," dedi. Odadan çıktı.

Babamız sordu, "Herhalde küçük Leo'ya da biraz verebiliriz, değil mi?" Beni kucağına aldı.

"Büyük bir bardak su içinde," dedi annem gülerek. Mutfağa gitmeden önce bize bir kez daha baktı. "Vay canına!" dedi, "Etrafım gerçekten de güzel erkeklerle çevrili! Vay vay vay!"

Bir anda karanlıktan sıyrıldım ve aniden uyandım, uzaktaki masada duran çiçekler bana bakıyordu; büyük, göz alıcı, zafer dolu çiçekler, bunlar bana gala gecelerinde Barbara'nın soyunma odasının halini hatırlattı. Masa, sarı perdeler asılı olan büyük, yüksek bir pencerenin önüne yerleştirilmişti. Perdeler hafifçe aralanmıştı ve dışarıdaki güneşi görebiliyordum. Odanın geri kalanı beyazdı; beyaz duvarlar, kapalı beyaz bir kapı. Mavi ropdöşambrım yatağıma en yakın duvara asılmıştı. Odanın geri kalanını görmek için doğrulmaya çalıştım ve hiç gücüm olmadığını fark ettim. Kendimi kumlar arasındaki beyazlamış bir kemik kadar hafif, boş ve kuru hissettim. Cildim pul pul olmuştu. Başımdaki saçlar acı veriyordu. Yumuşak bir tuzak gibi o kadar ağır geliyordu ki sanki günlerdir mezardaydım. Sonra günlerden ne olduğunu ve kaç gündür burada olduğumu merak ettim. Her şey çok sessizdi; sessiz ve beyaz. Güneşin konumundan saati anlamaya çalıştım ve on bir suları olabileceğine karar verdim. Ama hiçbir şeyin önemi yoktu, başımdaki ağır saç yükü hariç; sessizliğin sona ermemesi umurumda değildi; odanın sonsuza kadar boş kalması umurumda değildi. Bacaklarımı uzattım. Sanki benim değillerdi, hiçbir ağırlıkları yoktu. Büyük bir huzur hissettim; daha önce hiç hissetmediğim türde bir huzurdu. Bedenimin kabuğunu beyaz çarşafların içinde çevirdim ve gözlerimi kapadım.

Sanki bir an sonra gözlerimi açtım ama şimdi güneş başka bir yerdeydi ve saatin dört olabileceğini düşündüm. Hemşire odadaydı. "Merhaba, uykucu!" diye neşeyle seslendi –hemşirelerin aslında cesaret kıran neşesiyle; insan o neşenin neler sakladığını tahmin bile etmek istemez–. "Kesinlikle çok iyi dinlendin. Kendini nasıl hissediyorsun?"

Genç ve güzeldi, temiz ve yıkanmış bir yüzü, kolalı kepinin altında kısa, kızıl saçları vardı.

"Kendimi çok yorgun hissediyorum," dedim. Gerçekten de öyle hissediyordum. Bir anda moralim bozuldu.

"Bu çok doğal," dedi. "Lütfen, izin verir misiniz?" Termometreyi bana uzattı.

"Ne kadar zamandır buradayım?"

"Bir gün ve bir gecedir; aslında, bir gece, bir gün ve bir gece. Daha mı uzun geldi?"

"Bilmiyorum," dedim. "Sanki saçlarım bir aydır uzamış gibi."

Güldü. "Sanırım o sorunu halledebiliriz," dedi, "birkaç gün içinde." Termometreyi kararlı bir şekilde tekrar uzattı ve dilimin altına soktu. Kayıt çizelgeme baktı, perdeleri çekti ve çiçekleri suladı. Sessizce, kısa, çocukça hareketlerle çalışıyordu. Sevimli butlarını ve dolgun kollarını, saldırgan ama aynı zamanda çaresiz göğüslerini seyrettim. Çocukluktan çıkalı fazla olmamış gibi görünüyordu. Kapıyı açtı ve kocaman bir meyve sepetiyle geri geldi, onu yatağın yanındaki masanın üstüne yerleştirdi. "Bazı arkadaşların sana bir kasa şampanya göndermek istedi," dedi, "ama buna izin veremeyeceğimizi söyledik. Ne kadar istesek de. Ah! Kızlardan bazıları *kıskançlıktan çatladı*! Beni kıskandılar! Çünkü Leo Proudhammer'a ben bakıyorum! Bana soru sormaktan yemeklerini bile yiyemiyorlar. Onlara sadece şey, uyuyor, diyorum. Uyurken bir erkeğin diğerinden farkı yok."

Hemşire termometreyi ağzımdan çıkarıp sallarken ve ciddiyetle ona bakarken, "Eh, artık onlara uyandığımı söyleyebilirsiniz. Yine de farklı değilim," dedim.

"Ama farklısınız," dedi, "Evet, farklısınız." Ateşimi dikkatle çizelgeye kaydetti ve termometreyi cam kavanozun içine koydu. "Doktor daha sonra gelip sizi görecek," dedi, "Size bazı testler yapacağız. Ama şimdi," dedi kesin bir ifadeyle, "idrar örneği almam gerekecek, lütfen." Bana havluya sarılmış, ortaçağdan kalmış gibi görünen bir kap verdi ve yatağımın önündeki perdeyi çekti. "Hemen geliyorum," dedi ve kapıyı arkasından kapattığını duydum.

Ona itaat etmeye hazırlanırken güldüm. Bu şekilde söylemeyi nasıl öğrenmişti? Bu kadar mükemmel bir sertlikle ve ki-

şisel olmayan bir tavırla. Ama belli ki başka şekilde söylemek mümkün değildi; sevgililer veya ebeveynlerle çocuklar arasındaki durumlar hariç. *Sümük örneği almamız gerekecek, lütfen.* Ama biz, *sümkür,* derdik. *Daha kuvvetli. Bu daha iyi.* Bu zahmetli, zalim, münasebetsiz et. Kutsal vücut. Kavanozu doldurdum. Rengi iyi görünüyordu, kokusu yoktu. Ama aniden titremeye ve soğuk ter dökmeye başladım. Sanki bir saattir koşuyordum. Bedenim bir anda üzerimdeki iddialarını yinelemeye başladı, tükendiğini beyan ederek sinirli bir şekilde, benden bir şeyler *yapmamı* talep etti. Havluyu kabın etrafına saracak ve sehpanın üzerine koyacak dermanı ancak bulabildim. Orada öylece yattım. Meyve sepeti başucumda duruyordu, kimin gönderdiğini öğrenmek istiyordum ama kafamı kaldırıp karta bakmak çok zor geliyordu. Aciz olduğumu anlamaya başladım; iri, yetişkin, kokmuş bir adam, çocuk kadar aciz. Bu duruma katlanmak muhtemelen benim için birçok insandan daha zordur. En basit işlevleri yerine getirmek için başkalarına muhtaç olmak korkunç bir şey; istediğiniz kitabın odanın karşı tarafında olduğunu görüp oraya ulaşamamak korkunç bir şeydi. İnsanın kendisinden nefret etmesine neden oluyor. Gerçekten de, orada yatıp tuvalete gitmem gerektiğini fark edince bu iğrençlik, korkunçluk, pislik ve kendinden nefret etme duyguları geri geldi. Sürgüyü kullanmam gerekecekti ama yardım olmadan oturmam mümkün değildi. Ölmek istiyordum; siyah cesedimi herhangi bir yerde bırakmak ve bir daha asla onun tarafından küçük düşürülmemek istiyordum. Bu duyguları çok gerilerde bıraktığımı sanıyordum, ama işte buradaydı; ben zorlanırken, terlerken ve ağır kokum odayı doldururken, temiz, elma suratlı hemşirenin sırtıma destek verdiği gözümde canlandı ve o duygu yine beliriverdi, eskisi kadar güçlü, hatta daha güçlüydü. Ellerimi dağınık saçlarıma, o iğrenç tarlaya götürdüm, sanki kafamdan söküp atacakmış gibi. Bu duyguyu, öyle ya da böyle bütün hayatım boyunca yaşadığımı biliyordum. Ama üzerine sünger çekmiştim ve hiçbir zaman aciz kalmama konusuna önem vermiştim. Fakat her zaman böyle hissettiysem, o zaman kesinlikle, muhtemelen en az farkında olduğum anda belli etmiş olmalıyım. Neticede bedenim –dedim kendi kendime– başkalarının bedenlerinden daha iğrenç değil-

di; kokum orijinal değildi, farklı bir tınısı yoktu; farelerle solucanlar beni diğerleri kadar lezzetli bulacaktı. "Ah, Leo," dedim, "ne kadar çocuksun." Bu düşünce sıkıntımı hafifletmedi. Hemşire geri geldi. Şişeyi aldı. Başka çaresi yoktu. "Hemşire, tuvalete gitmem gerekiyor."

"Hareket etmenize izin veremem. Bir dakika bekleyin," dedi. Sonra gerçekten gülümsedi. "Çok kötü olduğunu *biliyorum*. Ama *lütfen* merak etmeyin. Lütfen endişelenmeyin." Gitti ve çirkin aletle geri döndü. Sözleri pek işe yaramadı ama galiba yine de biraz etki etti. Her neyse, bittiğinde hâlâ dosttuk. Arkama yaslandım. Esas olarak, derinlerde utancımın neden doğal durumum gibi göründüğünü merak ettim.

Doktor içeri girdi, arkasında da ufak tefek hemşire vardı. Doktor da çok neşeliydi ve odaya körfezin canlandırıcı havasını getirmiş gibiydi. Yüzü pembe ve kusursuzdu; yumuşak, parlak kumral saçlarından, parlak kahverengi ayakkabılarına kadar. "Aramıza dönmeye karar verdiniz," dedi. "Biraz dinlendikten sonra döneceğinizi tahmin ediyordum. Biliyor musunuz, daha önce sizin kadar yorgun birini görmedim. Bu çok sakıncalı." Oturdu ve nabzımı ölçtü. Hemşire ona çizelgemi gösterdi. Bir süre çizelgeye baktı, bana baktı. "Ah, evet," dedi. "Bugün kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Ağrınız var mı?" Dikkatle bana bakıyordu.

"Hayır. Sadece yeni doğan bir kedi yavrusu kadar halsizim."

"Doğal olarak. Oldukça yoğun savaştınız. Ama sizi tekrar ayağa kaldıracağız." Stetoskopunu çıkardı ve benim öyle nefes almamı, böyle nefes almamı istedi, dürttü, hafifçe vurdu ve beni bir bebek ya da krep gibi bir-iki kere çevirdi. Tansiyonumu ölçtü. "Birkaç gün boyunca," dedi, "size bazı testler yapacağız –kan, karaciğer– ah, bir milyon pis madde, ama detaylarla sizi sıkmayacağım. En azından şimdilik. Bu," dedi, bir iğne hazırlayarak, "biraz sevimsiz *olabilir*."

İşini bitirince, hemşire iğneleri, tepsileri ve havluları toplayıp dışarı çıktı. Doktor sandalyesini yatağa yaklaştırdı. "Şimdi, beni dinleyin," dedi. "Henüz bilmem gereken her şeyi bilmiyorum, birkaç gün içinde daha fazla şeyi –belki de her şeyi– ortaya çıkarmayı umuyorum." Güldü. "Kim bilir? Oldukça ciddi bir

kalp krizi geçirdiniz. *Çok* ciddi değil ama oldukça ciddi. Sinir yorgunluğundan ve aşırı çalışmaktan kaynaklanıyor. Kalbinizde –şimdilik– bir sorun yok ve tuhaf bir şekilde, şu anda gördüğüm kadarıyla, karaciğerinizde de sorun yok. Ama otuz dokuz yaşındasınız Proudhammer, artık çocuk değilsiniz. Hayatınızın bundan sonraki bölümünde bir çocuk gibi çabucak iyileşmeyeceksiniz. Eğer, gösteri dünyasında söylediğiniz gibi, temponuzu değiştirirseniz, uzun bir yaşamınız olur ve ben de birçok kez gidip sizi izleme şansına ulaşırım. Bu arada, sizin olağanüstü bir sanatçı olduğunuzu düşünüyorum ve eşimle kızım, sizin adınızı duyunca konuşamıyorlar bile, bu nedenle söylediklerimde biraz da bencillik var. Sizi kaybetmek çok yazık olur. Buna yürekten inanıyorum, gerçek bu. Ama yaşantınızı değiştirmezseniz, daha az içki, *çok daha* az sigara içip çalışma saatlerinizi kendinize dinlenme zamanı ayıracak şekilde değiştirmezseniz –dinlenme derken, soyunma odasında beş dakika uzanmayı kastetmiyorum– o zaman ciddi hasar göreceksiniz ve sonra," –yüzünü ekşitti– "çok geç olacak, krizlerden biri sizi götürecek. Bu çok kötü olur, büyük bir kayıp olur. Beni anlıyor musunuz?"

"Evet," dedim, "sizi anlıyorum."

"Kendinizi bu kadar zorlamanız gerekmiyor," dedi. "Yeterince paranız var. Ah! Biliyorum, hiçbir zaman yeterince paramız olmaz." Güldü. Sonra, farklı bir ses tonuyla, "ama her neyse, sizin durumunuzda, konu para değil," dedi. "Münasebetsizlik yapmak istemem ama sorun nedir? Sadece bilmek istiyorum. On yıldan fazla bir süredir son derece başarılı oldunuz, yani, biliyorum, adınızı dün duymadım. Karşılaştığınız engellerin inanılmaz olduğunu tahmin edebiliyorum. Bu nedenle hoşgörünüze sığınıyorum izin verirseniz? Bilmek istiyorum."

Nasıl cevap vereceğimi bilmiyordum. Bu soruyu kendime hiç sormamıştım, en azından bu şekilde değil. "Bu sorunun cevabını bilip bilmediğimi bile bilmiyorum. Ben bir aktörüm, oldukça iyi bir aktör olduğumu sanıyorum." –Kendimi dinliyordum ve söylediklerim bana bile çok zayıf bir savunma gibi gelmişti.– "Daima, kendimi tekrarlamamaya, yani yapabileceğimden emin olmadığım şeyleri yapmaya çalıştım. Yapabileceğimi biliyorsam yapmamın pek bir anlamı yoktu. Çünkü o zaman aynı şeyleri

tekrar tekrar yapıyorsun ve bir süre sonra artık bir aktör bile olmuyorsun, sadece başkaları tarafından yönlendirilen, yüksek maaşlı bir tür... manken oluyorsun," dedim ve öksürdüm. "Kullanılıyorsun." Sonra, kendime rağmen, söyleyiş tarzımdaki şiddete şaşırarak, "Benim durumumda, bu hem daha kolay hem de daha zor. Daha kolay derken, sanırım, çok da *–uygun–* değilim, bu nedenle, sahneye çıktığımda insanlar bana dikkat ediyor. Ama ben rol vermesi zor biri olarak kabul ediliyorum ve rol alması zor biri, sırf sahneye *çıkabilmek* için etrafındakilerden daha iyi olmak zorundadır. Sonra, iş almaya başladığında, sana rol vermeye başladıklarında," –biraz yatışmıştım– "şey, belirli bir avantaj kazanıyorsun. Ama bunu kaybetmeyi göze alamazsın."

"Anlıyorum." Gülümsedi. "Siz, bir arkadaşımın saplantılı dediği tiplerdensiniz." Yüzü, sanki söylediklerimden daha fazlası olduğunu ima ediyor ve ben de hafiften aynı şeyi hissediyordum. Ama daha fazlasını nasıl söyleyeceğimi bilmiyordum; neden bilmem, içimden ağlamak geldi ve bunun bezginliğimden kaynaklandığına karar verdim.

Ama kendimi gülümsemeye, toparlamaya zorladım. "Saplantılı bir tip olmamda bir sakınca var mı, doktor?"

"Birçok sanatçı," dedi ihtiyatlı bir şekilde, "saplantılıdır. Bunun için yapacak bir şey yok. Artık gidiyorum, sabah görüşürüz. Ama söylediklerimi düşünmelisiniz."

"Söz veriyorum düşüneceğim. Teşekkür ederim. İyi geceler."

"İyi geceler, Proudhammer."

Dışarı çıktı, ama hemen geri döndü. "Arkadaşınız ve meslektaşınız Bayan King her gün buradaydı ve her akşam aradı. Bu gece gelecek. Ama yanınızda fazla kalamayacağını ona söyledim."

"Teşekkür ederim, doktor."

"İyi geceler."

"İyi geceler."

Artık oda alacakaranlık ışığıyla dolmaya başlamıştı. Yatağımın yanında bir lamba buldum ve açtım. Meyve sepetine baktım ve kartı aldım. Aslında kart değil, bir telgraftı. Şöyle diyordu, *İnsanları kandırmayı bırak ve hemen buraya gel. Biliyorsun, hasta olamazsın*. Sonra, *Sevgiler, Christopher*, diye imzalanmıştı. Mesaj bana

biraz uzak gelse de çok dokunaklıydı –gerçi her şey uzak görünüyordu bana– çünkü Christopher'la arkadaşlarının parası yoktu. New York'tan, benim California'daki odama bir meyve sepeti gönderilmesini sağlamak epeyce maharet gerektirmiş olmalıydı. Çok uzun sayılmayacak bir zaman öncesine kadar, Christopher'ın böyle bir beceri göstermesi beni çok mutlu ederdi ama şimdi öyle olmadı; telgrafı katlayarak masanın üstüne koydum ve bundan sonra herhangi bir insan için bir şey hissedip hissedemeyeceğimi merak ettim. Siyah Christopher. Çünkü birçok açıdan siyahtı; rengi siyah, gururu siyah, öfkesi siyah. *Kalp krizi geçirmeme şaşmamak gerek*, diye düşündüm. Sonra, doktorun söylediklerini düşündüm. *Leo*, derdi bazen Barbara, *senin de yaşamaya hakkın var. Senin de hakkın var. Bunu kanıtlaman gerekmiyor.*

Barbara'yla tanıştığım ilk yılları düşündüm; Village'daki kirli, ürkütücü, dağınık yıllar. O yıllara özlem duyacağımı ya da o yıllarda ve kendimde aniden, kasvetli bir biçimde kaybolmuş, kötü bir güzellik bulacağımı hiç düşünmemiştim; hiçbir zaman algılayamadığım ve kendi ellerimle mahvettiğim bir güzellik. O zaman hiçbir şey güzel değildi, en azından ben güzel görünmüyordum. Orada, çingenelerden daha pis, dilencilerden daha sefil bir halde, ağzımızı ahlaksızca, hiçbir zaman düşmeyen solucanlara, lokmalara, kırıntılara açıyorduk; dünya başka şeyler atıyordu, öğürüyor ve kusuyorduk, zehirlenmiş olmaktan korkuyorduk! Çalıntı kitaplarımız, "ödünç alınmış" plaklarımız, güçsüz isteklerimizle, cehaletimizle ve çalıntı yiyeceğimizle. Bir süre, dört ya da beşimiz –veya aslında, gerçeği söylemek gerekirse, kim olursa– Doğu Yakası'ndaki, yıkılmak üzere olan bir binanın iki katını paylaşmıştık. Edep kurallarına riayet etmek adına sokaktan gizlenmişti; bir kapıdan giriyor ve kendinizi iki binanın delicesine birbirine doğru eğildiği bir avluda buluyordunuz. Avlunun sonundaki üçüncü bina, bu iki binaya yaslanmış gibi görünüyordu; yıkılmak üzere olan üç sarhoş, kaçık arkadaştılar. Oraya Cennet Yolu diyorduk, şimdi geri dönüp bakınca o yeri belli açılardan sevdiğimizi görmek tuhaf. Hiçbir şey kilitlenmiyordu ve bir süre sonra bu konuda çabalamayı bırakmış, birbirimizin pencerelerinden tırmanarak girip çıkmayı, birbirimizin kapılarından geçmeyi alışkanlık haline getirmiştik. Hiçbir şey

hiç kimseye ait değildi, bu nedenle, binanın herhangi bir yerinde mevcut olan herhangi bir şey (ya da herhangi bir kişi) bulunabilir ve muhtemelen alınabilirdi. Barbara ilk kez burada hamile kalmıştı; deniz kuvvetlerine katılıp esasında saygın evlerinden kaçan ve ahlaklarını yitiren kızlar hakkında ne düşündüğünü anlatmak üzere ziyaretine gelen çocukluk aşkından. Barbara kürtaj olmak zorunda kalmış, ben de garsonluk yaparak gerekli parayı toparlamasına yardımcı olmuştum. Kürtajdan sonra çok hastalanmıştı ve o dönemde çok yakınlaşmıştık. Sabaha karşı "alışverişe" çıkar, uzun ve dolambaçlı bir yol izlerdik. A&P'ye muz sevk edilirdi. Bunları alışveriş çantamıza atardık. ("Alışverişi" sırayla yapıyorduk, hepimiz aynı anda tutuklanmayı göze alamazdık). Bleecker Sokağı üzerindeki dükkânların kapısına bırakılan ekmek, süt ve sebzeleri alırdık, hatta bazen yumurta bile bulduğumuz olurdu. Saat altıdan önce eve gelir, kahvaltıya hazır olurduk. Tek sorunumuz etti, ama 14. sokaktaki sosisli sandviç büfesinde çalışan bir arkadaşımız vardı; sosisli sandviçi hâlâ pek sevmem. Village'daki barlarda bira içer, viski içen, şehir dışından gelen yabancılara utanmadan yaltaklanırdık, onlar da bize viski, belki de yemek ısmarlarlardı, hatta neden olmasın? Zaman zaman bize birçok şey alırlardı. Gençliğimizin ve heyecanımızın ışığına yaslanmalarına, (umutsuzca birilerinin sarılmasını isteyen) bize cumartesi geceleri karanlıkla şafak arasında sarılmalarına izin vermemiz karşılığında et yememizi de sağlayabilirlerdi. O yıllarda neye benziyordum acaba? Ama Barbara'yı hatırlıyordum. Bir süre, 57. sokaktaki Sanat Öğrencileri Birliği'nde ressamlara modellik yapmıştık. Barbara daha uzun süre dayandı. O zamanlar, daha yuvarlak, çok açık renk yüzlüydü, uzun kahverengi dalgalı saçları vardı, kâkül bırakır ve saçlarını örerdi. Muhteşem bir gülüşü vardı, olduğu gibi görünüyordu; yani Kentucky'den gelen göçmen, okullu bir kız. Küçük göğüsleri, fazla dolgun olmayan kalçaları ve muhteşem, uzun bacaklarıyla erkeksi bir görünümü vardı, hâlâ ergenlik çağındaydı. Her zaman pantolon giyerdi ve bu bazı yerlerde bazen başına dert olmuştu, ama arada sırada saçını toplar, ruj sürer ve elbise giyerdi. Bu, inanılmaz bir fark yaratırdı. Olağanüstü güzelleşir, savunmasız görünür ve göz kamaştırırdı. O

zaman, Kentuckyli gururlu bir toprak sahibinin gururlu kızına benzerdi. Böyle giyindiği zaman çok mutlu olurdum ve gizliden gizliye gözüm korkardı, çünkü o alanda onunla denk olmama imkân yoktu. Onun gizlice benim hakkımda, hepimiz hakkında gerçekte neler düşündüğünü merak etmeme neden olurdu. Yaşadığımız dünya, her an hepimizin üzerine kapanmakla tehdit ediyordu bizi. Hiçbirimizin, en azından benim, bu dünyadan kurtulmamıza imkân yoktu. Ama o, istediği anda buradan çıkıp gidebilirdi.

Bir yaz akşamı, Barbara'yla birlikte şehir dışında bir partiye gittiğimizi hatırlıyorum. Bu parti, sonunda benim ilk gösteri partim haline dönüşmüştü. Aslında ben gitmeyecektim. Barbara'yı, yine Cennet Yolu'nda yaşayan, Jerry adında bir arkadaşımız götürecekti. Ama gitme zamanı geldiğinde Jerry'yi kimse bulamamıştı. Ben, son bir saattir –sanırım odam demem gereken yerde– oturuyor, kitap okuyor ve holün karşısındaki odada mırıldanıp çekmeceleri hızla kapayıp açan Barbara'yı dinliyordum. Merdivenlerden yukarı seslendiğini duydum:

"Jerry!"

O kadar ufak tefek biri için gür bir sesi vardı. Cevap gelmedi. Tekrar seslendi. Bu kez üst katta oturan Rus heykeltıraş bayanın sesi cevap verdi:

"Barbara, Jerry burada değil. Burada benden başka kimse yok."

"Sağol, Sonia." Sonra, "Lanet olsun!" Benim kapımı çaldı, aynı anda açarak kapıya yaslandı ve bana dik dik baktı. "Jerry'yi gördün mü?" Açık mavi bir elbise ve yüksek topuklu ayakkabılar giymişti.

"Onu bugün hiç görmedim. Nereye gidiyorsun?"

"Bir partiye. Hem de *şehrin yukarısındaki* bir partiye. Jerry'nin benimle birlikte gelmesi gerekiyordu.

"Şey, belki de Charlie'yle birliktedir."

Genel olarak söylemek gerekirse, çift halinde çalışıyorduk. Aynı odayı paylaşarak çift olunuyordu –benim durumumda, bir yer yatağı ve bir gramofon– ve dışarıda olan yarı teknik olarak, evdeki yarının kesinlikle aç olduğunu hatırlamak zorundaydı. Benim olduğum gibi. Ama Charlie evvelki günden beri ortada yoktu.

"Sanmıyorum. Jerry muhtemelen annesini görmeye gitti. Her gece beni sabaha kadar uykusuz bırakıp annesinden ne kadar nefret ettiğini anlatsa da ondan uzak duramıyor."

"İkimiz de terk edilmiş görünüyoruz. Ama sen şanslısın. Partiye gidiyorsun. Sana orada yemek verecekler mi?"

"Çok yemek olacak. Benimle gel."

"Gelemem!"

"Neden olmasın? Taksi için param var, Leo, doğru söylüyorum. Orada da bir miktar para borç alabilirim. Gerçekten. Haydi gel. Burada bir şey yapmıyorsun zaten. Hem bana büyük bir iyilik yapmış olacaksın."

Taksiden bahsetmişti, çünkü benim yaşadığım yerde birçok kez siyah ve beyaz birlikte, sokaklardan geçmeye çalışırken başımız derde girmişti. Örneğin, bir daha hiç kimse bizi birlikte metroya bindiremezdi. Ama Barbara'yı mantıklı samimiyeti nedeniyle takdir ediyordum. Ondan önce tanıdığım birçok kız hakikaten çok duygusaldı ve neredeyse ölümüme neden olacaklardı.

"Sadece temiz bir gömlek giy ve kravat tak. Bir de koyu renk ceketini giy."

"Ya bu pantolon?"

"İdare eder. Yırtık falan değil. Sadece ütülenmesi gerekiyor. Devamlı gülümse çünkü harika bir gülüşün var ve uzun süre aynı noktada durma, kimse bir şey fark etmez. Şimdi, acele et, çoktan orada olmamız gerekiyordu."

Yatağın üstüne oturdu, zaten oturabileceği başka yer yoktu ve kitabımın sayfalarını karıştırmaya başladı.

"Leo, neden birden Swinburne'ü okumaya başladın?"

Savunmaya geçerek, "Çünkü daha önce okumamıştım, bu yüzden." Eğitimsizliğimden çok utanıyordum ve o günlerde elime ne geçerse okuyordum.

"Şey, ben onun çok saçma olduğunu düşünüyorum. Tek büyük şair Eliot'tır. Leo, saçların çok güzel görünüyor. Saçlarını *bırak* da *gömleğini* giy."

"Sadece fırçalıyordum. Saç tıraşına ihtiyacım var."

"Niçin, ah niçin," diye mırıldandı Barbara bilgiç bir şekilde, "kendimizi olduğumuz gibi beğenemeyiz? Saçlarına bayılıyo-

rum, yüzüne çok yakışıyor. Ama herhalde saçlarının benimki gibi tel tel olmasını isterdin."

"Kapa çeneni." Gömleğimi giydim. "Partiyi kim veriyor?"

"Şey, Birlik'teki hocalardan biri, bundan yıllar önce, partiyi verenler için set tasarımları yapıyordu. Büyük bir şey değil –yazlık tiyatro, küçük şeyler falan– ve şey, benim aktris olmak istediğimi biliyor ve nasıl başlayacağım konusunda bana fikir verebileceklerini düşündü; özellikle nerede eğitim almam gerektiği konusunda, benim sorunum bu. Anlaşılan arkadaşları Aktörlere İmkân Atölyesi'ne katılmış. Yani ilginç olabilir."

"Senin için. Benim geldiğimi bilmiyor."

"Bir arkadaşımın geldiğini biliyor. Eğer şaşırırlarsa, *sen* bunun altından kalkabilirsin, canları cehenneme. Zaten o kadar liberaller ki, içimden kusmak geliyor. Tanrım, bana –her şeyin adlı adınca konuşulduğu– eski Kentucky evimi geri ver." Gülmeye başladı ve ben de onunla birlikte güldüm.

Merdivenlerden indik, sessiz avluyu geçtik ve kapıdan dışarı, sokağa çıktık. Kapıdan her çıkışımda, özellikle Barbara'yla beraberken çok zorlanıyordum. Ama bugün sokaklarda fazla insan yoktu, pencerelerde veya eşiklerde yaşlılar vardı. Bize dikkat etmiyorlardı. A Caddesi tamamen terk edilmişti ve bir taksi buluncaya kadar, 14. sokağa kadar yürümek zorunda kaldık. Saat neredeyse yedi olmuştu, harika bir yaz akşamıydı. Barbara şoföre adresi verdi. Onun elini tutarak arkama yaslandım.

"Jerry'den ayrılmam gerektiğini düşünüyorum," dedi.

Elimi çektim ve arabanın camından sokakları seyrettim. "Gerçekten Jerry'yle birlikte olup olmadığından emin değildim," dedim.

"Peki, neden son altı haftadır sürekli olarak odama girip çıktığını sanıyordun?"

"Tatlım, ben senin odanın *içinde* değildim ki. Ayrıca benim odama da sürekli girip çıkıyor."

"Tam Jerry'nin yapacağı şey. Kapıları konusunda pek titiz olmadığını düşünmeye başlıyorum."

"Ama *sen* öylesin," dedim. "Ya da, öyle olmalısın." Ona baktım. Sonra tekrar camdan dışarı bakmak için döndüm. "Lanet olsun. Bilmiyorum."

Barbara dudağını ısırdı. 23. Sokak'la Beşinci Cadde'nin kesiştiği noktadaki parka yaklaşıyorduk. "Gramercy Parkı'nda yaşayan birini tanıyor musun?" diye sordu. "Çünkü *ben* tanıyorum. Gramercy Parkı'nın güneyinde."

"Aferin sana prenses. Durup onları ziyaret etmek ister misin?"

"Tanrım, hayır. Onlar sadece aile dostları, birkaç haftalığına buraya geldiler. Annem bana onların geleceğini yazdı ve ziyaret etmemi istedi."

"Ya onlar gelip *seni* görmek isterse?" Doğruldum.

"Şey," dedi, "yapabileceklerini sanmıyorum. Benim hâlâ Y'de[1] kaldığımı sanıyorlar. Onlara daima Y antetli kâğıtlarla yazıyorum.

"Ya onlar *sana* yazdığında?"

"Evet. O da oldu. Ama o zaman farklı bir şubede olduğumu açıklıyorum. Şimdi de bana yazdıkları mektupları Sanat Öğrencileri Birliği'ne göndermelerini söyledim."

"Onlara adresini vermen daha kolay olabilirdi diye düşünüyorum," dedim.

"Ama o zaman sürekli bu tür insanları beni görmeye gönderirlerdi. Bu çok kötü olurdu."

"Deli olurlardı."

"Evet. Ben de onlarla mücadele etmekten yoruldum."

"Jerry'yi beğenmezlerdi. Ya da Charlie'yi. Veya beni."

"Doğru. Ama *beni de* beğenmiyorlar."

Taksi ilerlemeye devam ediyordu. Sesimi çıkarmadım.

"Sen *kendi* ailenle anlaşabiliyor musun?" diye sordu.

"Hayır," dedim. Sonra, "Ama aslında benim ailem yok. Senin gibi değilim," diye ekledim.

İçini çekti. "Zavallı Leo. Zavallı Barbara. Hepimize ne oldu böyle?" Kendi tarafındaki camdan dışarı baktı ve ansızın gülmeye başladı. Taksi şoförü de kıkırdadı. "Ah, Leo. Sen görmedin. Bu yaşlı, *yaşlı* kadın sokağın ortasındaydı ve otobüs neredeyse *üstüne* çıktı, kadının orada olmaması gerekiyordu ama elini böyle kaldırdı, Hitler selamına benzer bir şekilde kaldırdı ve otobüs durdu. Ama ne frendi o. Veya ne eldi o. Görmeliy-

1 YWCA'nin kısaltması, Genç Beyaz Hıristiyan Kadınlar Derneği. (ç.n.)

din. New York'ta pazar günü. Vay canına. Kentucky hiç böyle değildi."

Partiye ulaştık, hatırladığım kadarıyla Parkın batısında, Seksenler civarındaydı. Devasa bir fuaye, yapay kahverengi tuğlalar, tavanla yanıp sönen ışıklar, aynalar ve sahte Yunan sütunları hatırlıyorum. Yerde basamaklar vardı, bu nedenle insanın nereye gittiğine dikkat etmesi gerekiyordu, yoksa düşüp boynunu kırabilirdi. Kapıcı bize, daha doğrusu bana gözlerini dikerek baktı ve o üst katı ararken biz yanında durup bekledik. O zaman bile tatmin olmadı ve görev yerini bırakarak bizimle yukarı çıktı. Kapı açıktı ve odada bir sürü insan vardı. Ama kapıcı kapıyı çaldı ve orada dikildi. Barbara eğleniyordu. Ama artık sinirlenmeye başlamıştı ve bu beni daima sakinleştirirdi. Bakışları sürekli olarak Barbara'yla benim aramda gidip geliyor, insanların tepesinden bakıyor ve ev sahibinin gelmesini bekliyordu. Gözümü dikip ona bakmayı sürdürüyordum ama o –bunların hepsi korkaktı– benimle göz göze gelmeyi reddediyordu. Barbara, "Führer seninle gurur duyuyor. İyi bir asker olarak görevini yerine getirdin ve yarın hela müfrezesine terfi edeceksin," dedi. "Haydi gel, Leo." Koluma girdi, kapıcı işemek zorundaymış gibi dans ediyordu, neyse ki ev sahibi göründü. "Ama neden orada, dışarıda duruyorsunuz?" diye haykırdı. "İçeri gelin!"

"Adamınız galiba bizi içeri almak istemedi," dedim.

"Sadece her şeyin yolunda olduğundan emin olmak istemiştim, Bay Frank," dedi kapıcı. "Anlıyorsunuz ya."

"Ne? Tabii ki her şey yolunda. Sen neden bahsediyorsun? Çocuklar!" Kollarını açtı. "İçeri gelin!"

Bay Frank gülümsüyordu ama Barbara kuru bir sesle, "Bu, Bay Frank," dedi. "Bay Frank, bu benim arkadaşım, Bay Proudhammer."

Karşılıklı olarak, "Tanıştığımıza memnun oldum," dedik ve tokalaşmamız ve gülüşlerimiz mükemmel bir şekilde birbirine karıştı. İçeri girdik.

Şimdi geri dönüp o partiye bakıyorum ve yılların perdesi arasından, onu savunulamayacak bir romantizmle görüyorum. Ondan sonra olan her şeyin ışığı altında, çok önemli bir dönüm noktasının uğursuz ağırlığını ve berbat değerini taşıyor. İşte

oradaydık, Barbara maviler içinde parlıyordu, ben koyu renkler içinde sönüktüm. Genç, genç, korkunç derecede genç ve gençliğimizi ve zamanın karakterimiz olarak ortaya koyacağı şeyi –bununla, gerçek dalgınlığımızı kastediyorum– koruyabileceğimiz hiçbir silahımız yoktu. Zaman bize, aslında neyi umursadığımızı gösterecekti. O zamanlar gerçekten bilmiyorduk. Umutsuzca gülümseyen Bay Frank'ın ardında –bıyığı, açık, çocuksu bir yüzü, kasıtlı bir şekilde dağıtılmış, epeyce ağarmış saçları ve birbirine çok yakın uzun gözleri vardı– odanın içine ilerlerken görüyorum. Bu adam Sanat Birliği hocası ve Barbara'nın arkadaşıydı; gülüşündeki bir şey, neydi bilmem, Barbara'yı ne sıklıkta çıplak gördüğünü –en azından haftada üç kez– anlamama neden olmuştu. Bu, Barabara'nın aynı anda hem büzüşen bedeninde hem de gururlu tavırlarında da görülüyordu. Barbara kesin konuşmazdı, sonsuza dek öyle yapacaktı. Partiyi veren Bay Frank'ın arkadaşları değil, Bay Frank'ın kendisiydi. Arkadaşları onur konuğuydu. Ama hayatımızda bu kadar etkili olacak bu arkadaşlarla tanışmamız biraz zaman aldı. Orada eminim yüzlerce kişi vardı ve Barbara da ben de, açık mavi ve koyu renk giysilerimizle onlardan ürkmüştük. Parlıyorlardı, ışıldıyorlardı, yankılanıyorlardı; onlarda, kesinlikle başarılı olmuş insanların eşsiz havası vardı. Birçoğunu tanıdık, çünkü çoğu ünlüydü. Sanırım Sylvia Sidney oradaydı, o dönemde New York'ta bir oyunda sahneye çıkıyordu ve Franchot Tone ile Bette Davis'i gördük. Ayrıca birçok oyun yazarı ile yönetmeni. Bu kadar çok kişiyi tanımama şaşırmıştım. Evet, gözümüz kamaşmıştı, gerçekten hayran olmuştuk. Uzun, yüksek salonda, bu zarif odada –zarafetin Amerika'da pek hoş görülmediği düşünülecek olursa– farklı görünüyorlardı; hem daha genç hem daha yaşlı çünkü gerçek yaşamda insan yüzleri daha savunmasız, sahnede ya da ekranda göründüklerinden çok daha ufak tefek görünüyordu. Örneğin, falancanın dişleri biraz çarpıktı, filancanın da bacakları, şuradakiyse çok sarhoştu ve kesinlikle daha da sarhoş olmak niyetindeydi. Çok meşhur aktrislerden biri bana kalırsa cüce olmaktan son anda kurtulmuştu ama onu sahnede şahane giysilerle Rusya kraliçesi olarak gördüğümde çok uzun görünmüştü. Gerçekten aktör olma girişiminde bulunmaya, bu imkânsızlığa

kendimi adamaya o akşam karar vermiş olabilirim; o akşam aklıma, şaşırtıcı bir şekilde, gerçeğin sınırlarının nerede olabileceği sorusunu getirmişti. Eğer bir cüce kraliçe olabiliyorsa ve beni 1.80 boyunda olduğuna ikna edebiliyorsa, benim gibi kısa, sıkıcı, kara biri niçin imparator olmasın; örneğin *İmparator Jones*, neden olmasın? Bundan sonra herkesi aklımda bu acımasız düşünceyle izledim.

Bu arada Barbara, tam anlamıyla Kentuckyli bir mirasçı gibi davranıyordu. Güzelliğiyle silahlanmıştı ve bunu biliyordu, onun niyeti de en az benimki kadar acımasızdı. Eğer diğer konuklar parlıyor, ışıldıyor ve yankılanıyorlarsa, o da bu gösteriyi kendi cevaplandırılamaz aydınlığı, kendisince cüret edilenden daha çok onlar tarafından varsayılan bir masumiyet –ama o da onların küstahlıklarını onlara karşı kullanma konusunda benden aşağı kalmıyordu– ve uyguladığı sesini kısma hilesiyle –ki bu hile, onun sonradan servet sahibi olmasını sağlayacaktı– fazlasıyla karşılıyordu. Bazen, sanki larenjiti varmış gibi konuşuyordu ve insanın onun söylediklerini anlamak için çok dikkatli dinlemesi gerekiyordu. Fakat kendisini dikkatle dinletme gücüne sahip olduğunu biliyordu, aslında göründüğü gibi olmadığını da biliyordu ve dahası etrafındakilere, onlar ne kadar meşhur olurlarsa olsunlar, kendisinin genç olduğunu ve zamanın ondan yana olduğunu hissettirmeyi başarıyordu. Sesiyle ilgili hilesini hayran olduğu aktris Margaret Sullavan'dan kapmıştı. Ama bunu hiç kimsenin anlamamasına çok şaşardım. Belki de bu alanda ustalaştığı ve beceriyi kendine mal ettiği için anlamıyorlardı. Bu artık bir numara değil, bir gerçekti.

Odada bir şömine, şöminenin üzerinde bir raf vardı. Mermer rafın üzerine oldukça sevimsiz objeler, Afrika'yı ve Roma'yı hatırlatması gereken biblolar yerleştirilmişti. Odada önemli Picasso, Matisee ve Roualt eserleri vardı, tavanın ortasından, fazlasıyla kasvetli ve ıslık sesi çıkaran hareketli bir rüzgâr çanı sallanıyordu. Oda görkemden zevksizleşmesine rağmen, açık pencerelerin yanına yerleştirilmiş iki kocaman masa, içki ve yemeklerle yüklenmişti. Barbara ayaklarımın üzerinde durabileceğimi, ne yapacağımı bildiğimi görmüş –o kız bana daima güvenmiştir– ve bir şekilde ikili olarak faaliyet gösterirken, be-

nim kendi işime bakacağıma güvenerek kendi işine bakmayı sürdürmüştü. Onun görevi esas olarak büyüleyici olmak, böylece ruhani değerlerini ellerinden almaktı. Benim görevim surat asmaktı, asık suratlılığım, cazibemdi. Hayatımızın bu anına dek, Barbara ile ben birlikte olmamıştık ama o aşamaya kadar, insanların bu gerçeği ne kadar sevimsiz ve aslında kırıcı bulduğunu anlamak zorunda kalmıştık. Artık gerçeği söylemeyi hayal dahi etmiyorduk. Bu nedenle Barbara sadece benim varlığımla bile, kırmızı olandan çok daha korkunç –çok daha çekici– bir harfle damgalanmış olduğunu biliyordu, bu nedenle sesini kısıyor, herkesi kendisini duymak için eğilmeye zorluyor ve dişleriyle gözlerini o denli dokunaklı bir etkiyle kullanıyordu ki herkes benim yerimde olmak istedi. Ben de *onun* varlığıyla, tehlikeli bir cüretkârlık ve güçle kuşatılmıştım. Hiçbir şey gerçeklikten bu kadar uzak olamazdı, ama biz, Pirandello'nun dediği gibi, oyunumuzu yaşama ve yaşamımızı oynama süreci içindeydik.

Rolüme hazırlanarak –yıllarca bu saçma kavramla yaşayacaktım– masalara gittim ve bir tabağa tepeleme yiyecek doldurdum. Sonra çok zarif bir bardağa kırmızı şarap koydum. Artık Barbara son derece narin ve Güneyli bir kız gibi davrandığından (Scarlett O'Hara'yı taklit ediyor, genç bir kız gibi davranıyordu ve aile toprakları –"ama siz sanırım emlak diyorsunuz, değil mi?"– ile ilgili konuşarak, gerçeklerden tamamen uzaklaşıyordu) kocaman yemek tabağını ve zarif şarap bardağını ona götürdüm. Kolumun üzerine bir peçete yerleştirmeyi bile unutmadım.

"Ah, sevgili Leo," dedi en yüksek sesiyle ve en zengin aksanıyla, "ne kadar tatlısın! Ama nasıl..." –ışıldayarak, baştan çıkarmakta olduğu çifte döndü– "...idare edeceğim?"

"Ben bardağı tutarım," dedim.

"Katiyen olmaz. İmkânsız bir insan," diye bilgilendirdi büyülenmiş çifti, "gerçekten! Bir yer bulup otururum. Sen de kendine yiyecek bir şeyler ve bir içki bul, ah, çok fazla içiyor," dedi çifte, "ama onunla bu konuda mücadele etmeyi bıraktım, çünkü sadece zaman kaybı. Lütfen benimle gelin," dedi artık beni keskin bir merakla izlemekte olan çifte. "Leo," dedi emredercesine, "hemen geri gel, seni onur konuklarıyla tanıştıracağım. Şimdi

yapmak istemiyorum, çünkü midene bir şey girinceye kadar hiç uyumlu olmuyorsun." Çifte güldü. "Aslında çok tatlı bir çocuktur."

"Teşekkür ederim, prenses," dedim. "Bunlar bütün hafta boyunca sizden duyduğum en güzel sözler." Sonra, tam zamanında, çifte en dayanılmaz gülümsememi sundum. "Hemen dönerim," dedim. Masalara gittim, aceleyle mideme bir sürü tavuk ciğeri indirdim, bir tabağı doldurdum ve kendime kocaman bir bardak viski koydum.

Şöminenin yanındaki kanepede oturuyorlardı. Barbara odadaki diğer aktrisleri dikkatli bir şekilde inceliyor, kıyafetleriyle davranışlarının çeşitli detaylarını seçiyor ya da dikkate almıyordu. Tam olarak başaramasa da, Tallulah Bankhead'in dünyeviliğini de taklit etmeyi deniyordu. Ancak izleyicileri muhtemelen keyiflendilerse bile kendilerini tutuyorlardı. Barbara, *Miss Julie* hakkında konuşuyordu. "Leo ve ben o oyuna bayılıyoruz," dedi. "Zavallı, çılgın Strinberg'in oyunu bizi düşünerek yazdığına inanıyoruz."

"Ama hayatım," dedi, çiftin kadın olanı, "o oyunda *Miss Julie*'nin kaygıları –hatta *saplantıları* desek, hata etmiş olmayız– kocamın da benimle aynı görüşte olduğuna inanıyorum, son derece *Kuzeyli*. Kesinlikle. Sen öyle değilsin. Sen *tropiksin*. Gerçekten. Sen ısı saçıyorsun." Güldü ve kocaman mavi gözlerini kırpıştırdı. "Bunu hissediyorum. Bana kadar ulaşıyor." Kocası aralarında oturuyordu, ben de Barbara'nın diğer yanında, neredeyse kucağında. Sessiz, aksi bir yırtıcılıkla yiyordum ve arada bir dudaklarımı şaplatıyordum. Viskiden büyük yudumlar alıyordum. Ama bir taraftan da dikkat kesilmiştim çünkü *Miss Julie*'yi okumamıştım ve şimdi onların –özellikle Barbara'nın– söylediklerinden, lanet olası en sevdiğimiz oyunun ne hakkında olduğunu çıkarmaya çalışıyordum. Fakat mavi gözlü kadın *Miss Julie* konusunu kapatıvermişti. "Sevgili Bayan King," dedi, "bizi sessiz, aç ve çekici arkadaşınızla tanıştırmadınız." Daha önce bana bakmaktan kaçınmak için sürekli Barbara'ya bakarken, şimdi Barbara'ya bakmaktan kaçınmak için sabit bir şekilde bana bakıyordu. "Ben de kendimi tanıtayım. Adım Lola San-Marquand ve bu da kocam Saul." Elini uzattı ve onun elini

sıkmadan önce kendi elimi dikkatle peçeteye sildim. Tokalaştık. Onu hemen sevdim. Onu çok sevdim. Aniden ve büyük bir güçle onun üzgün, kayıp ve yıkılmış bir kadın, hatta cesur bir kadın olduğunu hissetmemi neyin sağladığını bilmiyorum. Ayrıntıları gülünçtü ama bu ayrıntılar onun şaşkınlığı ve üzüntüsünün işaretiydi. İriydi, şişman denemezdi ona, yumuşak bir tombulluğu vardı, insan onun umutsuzluktan şişmanladığı hissine kapılıyordu. Yine de bu umutsuzluğu zarif, bol, siyah bir çuvalla örtmüştü. Sapsarı ve çok uzun saçları çok güzeldi, oldukça etkileyici alnından geriye doğru çekilmiş, mükemmeliyetçilikle, hatta belki de mazoşistik bir şekilde başının arkasına toplanmıştı. Bu görkemin üzerine siyah bir şifon eşarp örtmüş ve çenesinin –aslında çenelerinin demem gerekir ama orijinal çene kararlı ve sertti– altında bağlamıştı. Bu, Lola San-Marquand'ın üniformasıydı. Onun başka bir şekilde giyindiğini hiç görmedim. Yüzlerce siyah elbisesi ve eşarbı olmalıydı ama aslında bazen siyah ve aceleyle giyilen bir şapka eşarbın yerini alıyordu. Fakat şapkayı genelde açılış gecelerinde takıyordu. Hayatım boyunca tanıdığım en meraklı, sevgi dolu, çapraşık, acımasız ve tek başına hareket eden insanlardan biri olarak beni etkilemişti ve hâlâ etkiliyor. Çok yetenekli ve acımasız bir tabiatı vardı; şu andaki haliyle yetişmemiş, işlenerek bu hale gelmişti veya belki de bir fıçının içine tıkılıp bu hale indirgenmişti. Elleri bembeyaz, tombul ve yumuşaktı. Yine de güçsüz değildi ve parmakları çok zarifti. İnsan, ellerinin tombulluğunun taşıdığı yüzüklerden –çirkin yüzükler– daha kaçınılmaz olmadığını; Lola San-Marquand'ın içinde harika, ölmekte olan bir kız olduğunu hissediyordu. Fakat sonuçta yine de, sonunda ölümcül bir şekilde, kuvvetle o bozulmanın kokusu alınıyordu.

Barbara, "Çok haklısınız, Bayan San-Marquand ve çok özür dilerim," dedi ama şimdi nasıl devam edeceğini bilemediğini hissettim. Benim Lola'ya tepkim –çünkü Barbara hızlıydı– onu yatıştırmış; dikkatle taşıdığı maskenin gök gürültüsüyle, boşu boşuna ve uysal bir şekilde yere düşmesine neden olmuştu. Kendinden utanması gerekip gerekmediğini anlamak için bir an bana baktı sonra tabağına yoğunlaştı, böylece benden işaret almayı beklediğini açıkça belirtmiş oldu.

Saul San-Marquand da elimi sıkmıştı. Onun eli nemli ve beyazdı. Elini sıktığımda derin bir tiksintiden başka bir şey hissetmemiştim. Ondan hoşlanmadım ve bu duygu bir erkeğin diğerinden hiç hoşlanmadığı zamanki gibi testislerimin derinlerinden geliyordu. Dudakları ince, gözleri karanlıktı, neredeyse tamamen ağarmış saçları ve başı boynuna göre çok ağır görünüyordu. Beni, hiçbir inancı olmayan bir Yeremya kadar etkilemişti. Belki de Lola'dan hoşlandığım için ondan hoşlanmamıştım; kesinlikle karısının tüm saçma detayları arasında en saçma ve öldürücü olanıydı veya belki de Barbara'nın ona hayran olduğunu bildiğim için sinir olmuştum. Kadınlar Saul'u beğeniyordu. Kuşkusuz bendeki hayati bir eksiklik nedeniyle, bunun sebebini hiçbir zaman anlayamadım.

Belki de, hayatım boyunca tanıdığım, erkeklerden gerçekten hoşlanmazmış gibi görünen –tek değilse bile– ender erkeklerden biri olması nedeniyle sevmemiştim onu. Muhtemelen haksızlık ediyorum ve dürüst olmak gerekirse, belli bir hayret ve farkındalıkla itiraf etmeliyim ki, davranışlarımı mantıkla açıklamak mümkün değil. Çünkü kadınlardan hoşlanmayan kadınlarla anlaşabiliyorum. Belki de kadınlara karşı duyulan antipati erkek egosunun gururunu okşuyor ve belki de bu antipatiyi anlayabildiği için erkek kendisiyle gurur duyuyor. Tanrı biliyor ki Barbara da kadınlara tahammül edemez ve birbirimizi tanıdığımız bunca zaman içinde, sadece bir tane –kendisi de kadınlardan hoşlanmayan, aslında tiyatroya bile tahammül edemeyen ve yakın zamanda Hong Kong'da bir hastanede çalışmaya başlayan– kadın arkadaşı olmuştur. Erkek ilişkileriyle ilgili kendi önsezilerime göre, kadınlardan çok daha aciz olan erkeklerin –çünkü kadınlardan çok daha az çalışırlar– birbirlerine destek almak için, birbirlerini düzeltmek için, gözyaşları ve kabalık için, model almak için ihtiyaçları vardır, yani toparlayacak olursak, kadınları sevebilmek için birbirlerine ihtiyaçları vardır. Kadınlar Saul'u beğeniyordu ama Saul'un kadınlardan hoşlandığını hiçbir zaman hissedemedim. Onları kullandığını, koleksiyon yaptığını, bir çocuk gibi göğüslerinin arasına sığındığını ve onların ısısını kendi soğukluğunu gidermek amacıyla kullandığını hissettim. Soğukluğu –biraz bile– azaltılabilse dahi, kesinlikle

tamamen giderilemezdi. Sonunda kadınların onun çaldığı ısıyı geri almak için Saul'a sarıldıklarını düşünmeye başladım. Belki bazıları bunu başardı, ama karısının bu az sayıdaki kadınlardan biri sayılması mümkün değildi. Kadın ısınmak için becerikli bir taklit yöntemi bulmuştu, kesin bir tarzı vardı ama bu o kadar tuhaf ve şaşırtıcıydı ki insan bunun altında, acıyla ve sürekli kontrol altında tuttuğu gerçek bir dürtü yattığını hissediyordu.

"Bayan King'in Kentuckyli olduğunu biliyoruz," dedi Lola San-Marquand, "ama *sizin* nereli olduğunuzu söylemedi. Her gün en olmayacak şeylerin gerçekleştiğini bilsem de –işte bu tiyatronun verdiği ders, *karizma*sı ve *disiplini*dir– yine de ikinizin Kentucky'de tanıştığı bir senaryo..." –ağdalı bir tavırla, yüksek sesle, genç bir kız gibi güldü– "zihnimde *gerçeklikten* yoksun bir etki yaratırdı. Şimdi, bütün önyargılarımı yıkacağınızdan ve bana ikinizin Kentucky'de aynı evde büyüdüğünüzü söyleyeceğinizden eminim."

"Şey," dedim, "bu birden fazla kez oldu, ama olağan sonucu dostluk değildi. Ama ben Kentucky'i görmedim bile. Hiçbir zaman da görmemeyi ümit ediyorum. Ben New York'ta doğdum. Harlem'de."

Benden özenle saklanan nedenlerle, Harlem'den bahsetmem, Lola'nın kocasında belirgin bir canlılık, şaşırtıcı bir hayat belirtisi yarattı. "Uzun zaman önce orada yaşadık," dedi. Bunu söylerken hiçbir şeye ya da hiç kimseye bakmamıştı ve gözünde Harlem sokaklarının canlandığı sonucuna vardım. "Ah," dedim çabucak, "nerede?"

"Uzun zaman önceydi," dedi. Sonra kendinden geçti, daldı gitti, derken yine bir sarsıntıyla titredi. Bu seferki titreme dudaklarına ulaştı ve kenarlarının –neredeyse– yukarı kıvrılmasına neden oldu. "Ethel Waters'ı tanır mıydın?" diye sordu.

"Hayır," dedim, "ama elbette kim olduğunu biliyorum." Saul'dan hoşlanmamıştım ama beni şaşırtma, gafil avlama, dikkatimi dağıtarak kendine çekme –yıllar bunu nasıl da kanıtlayacaktı!– gücüne sahipti. "Harika bir şarkıcı," dedim aptalca, derken bir anda keskin ve hiddetli bir içerlemeyle bu zayıf, küçük, solucan adamın beni bir şekilde derinliklerimin ötesine taşıdığını hissettim. Ona baktım. Barbara'nın özellikle ve tamamen

bana konsantre olmak için tabağına eğildiğini hissettim. Ayrıca Lola'ya karşı duyduğum ani sevginin ve Barbara'ya karşı duyduğum sarsılmaz aşkın –çünkü bu aşktı– bir alev hızıyla ikisinin arasında derin, suskun bir iletişim oluşturduğunu da hissettim, buna da kızdım ve korktum. Bu iletişim Saul ve benimle ilgiliydi, sanki benim zayıflıktan çok uzak olan kalitem ve değerim giysi merkezinden gelen bu berbat göçmenle özdeşleştirilebilirmiş gibi, başlarımızın üzerinden sinyalleşiyorlardı. Ben de giysi merkezinde çalışmış, araba itmiştim ve aslında sonraları da birkaç kez orada çalışacaktım, Saul San-Marquand da benim ustabaşlarımın ve patronlarımın arıtılmış haliydi. Artık bana çalıntı gibi gelen yemeğimi bıraktım, zaten viski de boğazımı yakmıştı. Fakat elbette sakin davranacaktım ve her durumda hesap yapmak için zamana ihtiyacım vardı, bu nedenle açıklamamı mükemmel bir ustalıkla ve masumiyetle yapabilmek için karmaşık konuşma becerimi ve öksürüğümü kullandım: "Mükemmel bir aktris olduğunu duydum ama hiç seyretmedim," dedim.

"Fakat sevgili oğlum," diye haykırdı Lola, öne eğilerek ve yüzünde çok samimi bir ifadeyle –belki de samimi bir sevgiydi– "onu nasıl görebilirsin ki? Sen çok daha gençsin. *Ben* senin annen olacak yaştayım ve ben bile onu ender olarak gördüm. Saul, sevgilim," –yine öne eğilerek ve kendi sözünü keserek, güçsüz elini sevecen bir hareketle muhteşem kaşına götürerek devam etti,– "Lafayette Tiyatrosu'nda hiç sahneye çıkmadı, değil mi? Bu senin zamanından çok önceydi, sevgili çocuk." Yine bana dönerek, "senin bölgende olmasına rağmen," dedi, anlamlı bir şekilde, arkasına yaslanarak, "orada oynadığını *sanmıyorum*. Ama senin hafızan benimkinden çok daha iyi."

Saul'un Harlem sokaklarıyla ilgili saplantılı bilgisi ortaya çıktı. "Hayır. Orada Rose McClendon'u seyrettik. Tanışmamızdan önceydi."

"Tabii ya! Muhteşemdi, değil mi? Hangi oyundu? Of. Şu hafızam. Saul olmasa ne yapardım bilmem. O da *ben* olmasam ne yapacağını bilmezmiş gibi davranarak beni onurlandırıyor. Oyunun adını hatırlıyor musun, hayatım?"

"Ethel Waters," dedi Barbara lafını keserek, "Lafayette Tiyatrosu'nda sahneye çıkmış olamaz. Hiç sanmıyorum. O dö-

nemlerde aktris olarak değerlendirilmiyordu, sadece, Leo'nun dediği gibi, şarkıcı olarak tanınıyordu. Aktris olarak ilk yaptığı çalışma," –Lola San-Marquand'ın inanılmaz göğüslerine doğru eğildi– "*Mamba'nın Kızları* adlı oyun değil miydi? Ben görmedim. O dönemde hâlâ Kentucky'de cezamı çekiyordum."

Lola başını geriye atarak güldü; o tuhaf, içten, genç kız sesiyle. "Hayatım. Eğer görmüş olsaydın, muhtemelen Kentucky'deki cezan, belki çok daha zor ama kesinlikle daha kısa olurdu. Seni temin ederim..."

"Rose McClendon'u gördüğümüz oyun," dedi Saul, artık zayıflığın cevaplanamaz katılığı olarak tanımlamaya başladığım bir tavırla, "Paul Green'in bir oyunuydu. Paul Green'i hatırlıyorsun, oyunun adı *Abraham'ın Göğsünde* idi."

"Elbette!" dedi Lola. "Öğretmen hakkındaki oyun. İkiniz de onu görmüş olamazsınız..."

"Okudum," dedim. Ayaklarım yeniden sağlam basmaya başlamıştı. "Gerçi pek beğendiğimi söyleyemeyeceğim."

"Daha yaşlı olsaydın," dedi Lola San-Marquand, güvenle, "senin için çok iyi bir rol olabilirdi. Bayan King aktris olmak istediğini –arzuladığını– söyledi. Kutsal ateş sizi de kendisine doğru çekiyor mu? Belirtmem gerek ki –Saul size bu konularda *asla* yanılmadığımı söyleyecektir– bu *unsurlar* –aslında bir medyum olarak doğmuşum gibi davranır–" Göründüğü kadar uzun olmayan, duyulduğu kadar sesli olmayan bir şekilde, muhteşem başını arkaya atarak tekrar güldü. "Gerçekten hiç hata yapmam. *Bu* konularda en azından." Kocasına muzip bir ifadeyle baktı; kocası ona bakmamıştı. "Size söylemeliyim ki –güleç oğlum benim– kutsal alevin, *alevin* etkisinde olsan da olmasan da," –elini kaldırdı, parmaklarını ayırdı, hiç utanmadan mücevherle donattığı parmaklarında ışıklar alev gibi, alev gibi parıldadı. Sanki aynı hareketle kendini savunuyor ve çekinmeden ölümcül darbeyi bekliyordu. "...alevin *sizin* için çok kesin niyetleri var. Alev sizi istiyor. Alev size sahip olacak. Yakışıklı değilsiniz. Hatta aslında çok çekici bile değilsiniz. Ama *büyüleyici* birisiniz. Disiplinliyseniz ve olduğunuzu biliyorum, duruşunuzdan anlaşılıyor, sizin göremediğiniz, asla göremeyeceğiniz şeylerden anlaşılıyor, hayatım, siz çok ilerleyeceksiniz. Hayal edebileceği-

nizden bile öteye gideceksiniz. Biliyorum. Bu konularda yetenekliyim. Aslında," –Barbara'ya doğru eğildi, ikisi sürekli başlarımızın üzerinden işaretleşiyorlardı. Lola şimdi, aynı zamanda Barbara'ya sadakat yemini olan, en öldürücü, en önemli alevini fırlattı. "Bayan King de çok ileri gidecek, gerçekten çok ilerleyecek. Onun ünü sizinkinden de büyük olacak ve kesinlikle daha önce gelecek. Ama sizin kadar büyük fedakârlıklarda bulunması gerekmeyecek. Bunun bedelini ödeyecek. Siz de öyle." Sonra azamatli bir tavırla ama tükenmiş bir şekilde arkasına yaslandı. Barbara, beni hayretler içinde bırakarak, "Sizi duyuyorum. Sizi duyuyorum. Sanırım haklısınız. Bunu söylediğinize çok sevindim. Nasıl olacağını asla bilememiştim," dedi.

Çok şaşırmıştım. Gururlanmıştım. Korkmuştum. Birbirlerine ya da bize hiç bakmayan bu iki kadına baktım. Barbara arkasına yaslandı ve boş tabağını kanepenin arkasına, yere koydu. "Yine de," dedim, kesin ve çok kasıtlı –kasıtlı ama planlı olmaktan çok uzak– bir inatla, *"Abraham'ın Göğsünde* oyununu beğenmedim. Rol yapabileceğimi düşünüyorsanız, İmparator Jones'u denemek isterim..."

"Onun için çok zayıfsın," dedi Lola kararlılıkla, "ayrıca açıkçası –umarım aşırı hassas değilsindir– çok, çok gençsin..."

"Leo," dedi Barbara Lola'ya bakarak, "*Ben*, denememiz gereken oyunun, *All God's Chillun Got Wings*[2] olduğunu düşünüyorum."

Lola ellerini çırptı. "Tabii," dedi. Saul'a gülümsedi. "Oyunu Rags yönetebilir. Rags bunu çok ister."

"Biz," dedi Saul, bütün gece sergilediğinden daha az güvenle, "Aktörlere İmkân Atölyesi'nin sanat yönetmenleriyiz."

"Rags –Rags Roland– sanırım, bir zamanlar Londra'da o oyunu büyük bir başarıyla oynayan aktrisin iyi arkadaşıydı." Lola şimdi zaman kazanmak için kullandığı bir yöntem olan ve beni çok etkileyen parlak, anaç bir kararsızlıkla konuşuyordu. "Rags Roland'ı tanıyor musunuz? Kim olduğunu biliyor musunuz?"

"Ah, tabii," dedi Barbara. "Çok başarılı bir yapımcıdır."

Lola bir parmağını kaldırarak ve gözlerini kapatarak arkasına yaslandı. "Sadece *başarılı* değil, hayatım. Ayrıca, *en* ilginç yö-

2 Tanrı'nın Bütün Çocukları Kanatlıdır. (ç.n.)

netmendir. *En* ilginç. Dünya henüz bunu bilmiyor ama *biz* biliyoruz, birlikte çalıştığı sanatçılar da en önemli performanslarında kendilerini *aslında* kimin yönettiğinin farkında. Rags Roland'da basit bir *yapımcıdan* çok daha fazlası var. Atölyemizin bir parçasıdır. En eski arkadaşlarımızdan biridir. Ve *çok değerlidir.*"

"Atölyede çalışmamıza izin verilmesi konusunda gerçekten ümit var mı?" diye sordu Barbara. Bunu Saul'a sormuştu. Lola gülümsemeye devam ederek sanırım, Barbara'nın üzerindeki etkisi adeta tehlikeli bir şekilde sınanmakta olan kocasına fazla dikkatle bakmamak için Barbara'ya baktı. "Hakkında çok güzel şeyler duydum ama doğal olarak, ikimiz de oraya kabul edilmenin neredeyse imkânsız olduğunu biliyoruz."

Barbara, oraya kabul edilmeyi *istediğine* karar vermişti aslında, ne olursa olsun sağlamaya kendisini hazırlayacağı koşullarda *kabul edilmeye* karar vermişti. Ben kararsızdım. Olaylar, istediğimden daha hızlı gelişiyordu. Ama cevabımın hazır olması gerektiği anda, cevabımla hazır olmaya çalışıyordum.

"Şey, tabii," dedi Saul ve bir an bana baktı –o da benden, benim ondan hoşlandığımdan fazla hoşlanmamıştı– "bizimle çalışmak isteyenlerin en yüksek standartları karşılaması konusunda ısrarcı olmazsak, genel olarak tiyatro camiasına ve özellikle Amerikan tiyatrosuna karşı görevimizi, sorumluluğumuzu ihmal etmiş oluruz. Birçok kişi standartlarımızın saçmalık derecesinde yüksek olduğunu düşünüyor, hatta bazı ortamlarda zalimlikle suçlandığımızı bile duydum. Bu, bizi bir an için bile yıldırmadı, sabırla çalışmalarımıza devam ettik ve bizce, açıkça söylemek gerekirse sadece bizce de değil, fazlasıyla iyi olduğunu düşündüğümüz sonuçlar elde ettik. Ürünümüz ihmal edilemez. Çok yüreklendirildik ve köklü deneyimlerimiz sayesinde elde ettiğimiz parlak ışık altında yolumuza devam etmeye niyetliyiz." Durdu. Onu izliyordum, sanırım ağzım açıktı. "Şimdi, siz," dedi "ve arkadaşınız Bay..."

"Proudhammer," dedim.

"Evet. İkiniz de ilginç gençlersiniz. Bizi çok etkilediniz. Nitelikleriniz," dedi ve mütevazı, utangaç bir gülümsemeyle Barbara'ya baktı, "adeta bir fırtına martısını andırıyor. Dürüst olmak gerekirse, şey, *arkadaşınız* Proudhammer hakkında sizin

hakkınızda edindiğimiz kadar belirgin bir izlenim edinemedik. Ama bu, onu daha az ilginç bulduğumuz anlamına gelmiyor." Bana doğru gülümseme girişiminde bulundu ama bu gülümseme bana ulaşamadı. "Fakat atölyedeki yöntemlerimiz gayet sert ve herkes atölyeye gerekli birikimi, ihtiyaç duyulan *disiplini* elde etmelerini sağlayacak birikimi getiremiyor. Söylediğimiz gibi, sadece genel tiyatro camiasına karşı değil bizimle çalışan ve bizden öğrenmeye çalışan herkese karşı sorumluluklarımız var." Barbara'nın hatırına sessiz duruyordum. İçkimi bitirdim ve sadece Barbara'nın hatırı için kendime bir içki daha almak üzere hemen kanepeden ayrılmadım. Ama elimde boş içki bardağıyla, hemen ayrılacakmış gibi kasıtlı bir tavırla öne eğildim. "Çok çekici bir genç bayansınız, ama aktris olabilecek kapasitede olduğunuzu nereden biliyorsunuz?"

"Bana bu soruyu," dedi Barbara çok sakin ve samimi bir şekilde, "beni tuzağa düşürmek için soruyorsunuz. Ya da beni bir şekilde sınamak için. Tuzağınıza düşmeyi reddediyorum, bu nedenle ilk testimi geçtim ve bana iyi not vermeniz gerekir. Bir aktrisim, çünkü bunu *ben* biliyorum ve kanıtlamaya niyetliyim, kanıtlayacağım. Size de kanıtlayacağım. Er ya da geç kanıtlayabilirim, ama aslında bu size kalmış, siz karar vereceksiniz."

"İşte benim kızım," dedim. Saul biraz şaşırmış görünüyordu ama hoşnutsuz değildi. Lola şimdi Barbara'yı kocaman, parlak mavi ve içten gözlerinde örtülü gibi görünen, sadece sabır olarak yorumlayabildiğim, gözlerinin maviliğini koyulaştıran bir ifadeyle izliyordu. Ayağa kalktım. Saul bana baktı.

"Peki *siz*," diye sordu bana, "ne tür özellikleriniz olduğunu düşünüyorsunuz?"

Ben, "Sanırım, şu anda onlara bakıyorsunuz," dedim. Sonra gülümsedim. "Bir içkiye daha ihtiyacım var. Ama şu ana kadar, geçmişimizdeki büyük farklılıklar nedeniyle, Bayan King kadar kesin bir yanıt veremeyeceğimi anladığınızdan eminim."

"Tanrım," dedi Lola, kibarca, "hakikaten gençsin. Ama cesaretin var."

"Zenciler böyle doğar," dedim ve viski şişesine doğru yürüdüm.

Öfkeden acılaşmıştım ve kıvranıyordum, sinirlendiğim için

kendime kızıyordum. Bardağıma deli gibi buz doldurdum, viskiyi buzların üstüne deli gibi döktüm, fazlasıyla büyük ve hızlı bir yudum alarak sakinleşmeye, kendimi makul ve sabit bir duruma getirmeye, çalışan motoru susturmaya çalıştım, bir sigara yaktım ve arkamı gruba dönerek pencereden dışarı baktım. Çocukça ve muhtemelen grubun gözünde kesinlikle bağışlanamaz şekilde kaba davrandığımı biliyordum; ama o anda biriyle göz göze gelme ya da bir insan sesine cevap verme konusunda kendime güvenemiyordum. Bu öfkeyi –açıklık ve onurun ışığı altında yürümek istediğimi varsayarak– aslında neyin tetiklediğini bilmediğimi anlamak da yardımcı olmuyordu, olamazdı. Nedeninin Saul San-Marquand olduğuna inanmayı reddediyordum, ona o kadar az itibar ediyorsam, nasıl olabilirdi? Ama saygımın ölçüsü kendisini umursamazlığımın miktarında göstermeliydi ve bu miktar aslında küçük, utanç doluydu. Burada, bir Manhattan penceresinin önünde durmuş amaçsızca köpürüyordum, bu yeterince kötüydü zaten. Fakat şimdi, kendi kendime acınacak bir şekilde nedenlerimi sormak zorunda kalmak ve hiçbir neden bulamamak daha da kötüydü. Aslında, sanırım utanç bardağımın taşmasına neden olan, mantığımın –bununla, hâkim olma hakkını kazanmayı umduğum itibarı kastediyorum– bulduğum her nedeni derhal ve küçümseyerek reddetmesiydi. Aptalca ve gurursuzca dünyanın pis işlerini yapmayacaktım ve rengime gösterdiği karmaşık, kör ve acımasız tepkinin benim tepkime dönüşmesine izin vermeyecektim, değil mi? Kendi gardiyanım haline gelirsem ve sağlam kapıları kilitleyen anahtarı kendim çevirirsem, kurtuluşumu nasıl umut edebilir, hak edebilirdim? Ama öfkem oradaydı, oradaydı, uyuyor gibi yapıyordu ama hiç uyumuyordu, bir tüyün hafif dokunuşu bile onun feryat ederek, kükreyerek ortaya çıkması için yeterliydi. Görüntüsü yoktu, ölçüsü yoktu, hassasiyeti ve adaleti yoktu ama yine de sahibimdi. Viskimi içtim, yıldızlara baktım, karanlıkta şekilsiz ve görkemli görünen, sanki huzur, uzay ve serinlikten bahseden, bana çok uzak gelen, sonsuza kadar karanlıkta örtülü, karanlık bir rüya olarak kalabilecek olan, yaralı, umutsuz ruhlar için imkânlardan bahseden parkı seyrettim. Hafif bir rüzgâr esti ama Etiyopyalı alnımı serinletemedi. Etiyopyalı eller; bu elleri, bu umutsuz

yerden hangi tanrıya uzatacaktım? Aynı zamanda iflah olmaz, barışmayı ümit eden ama yine de her türlü makul barışma koşulunu reddeden halimle, ellerimi ona uzatacağımı varsayma cüretini gösteren herhangi bir tanrının ellerimin bütün çelimsiz, umutsuz gücüyle çarpılacağını, bunlarda, ellerimde Tanrı'nın muazzam kanlı suçlarıyla karşı karşıya gelmek zorunda kalacağını hissettim. Hayır. Tanrı'dan usanmıştım, fazlasıyla usanmıştım, o kadar usanmıştım ki burun deliklerim korkuyla doluydu, kana bulanmış adını susturdum ama yine de bu korkunun O'nun gerçeğini tamamladığını ve inancımı yok ettiğini görmek zorunda kaldım.

Evrensel tuzağın açıklamayan boyutlarını anlamaya başlamıştım. Ben de insandım. Öfkem, acı olarak ortaya çıkıyordu -acı- ve öfkemin mantığı olmadığı gibi, acım da değerlendirilinceye kadar sadece benim, tek başıma sağlayabileceğim bir tutarlılık ve otoriteyle kuşatılıncaya kadar, benim egemenliğime teslim olmayacaktı. Bu olasılık, acımdan kendi lisanımı yaratma, acımı kendimi yaratmak için kullanma olasılığı, hayatın başlangıcı ve ölümün başlangıcı gibi içimin derinliklerinde vahşice kilitlenirken, yine de, bir an için de olsa dilimin ucundaymış gibi görünüyordu. Acım, binmeyi öğrenmem gereken atımdı. Sigaramı pencereden dışarı attım ve düşmesini, sönmesini seyrettim. Ardından kendimi de atmayı düşündüm. Ata binmeyi bilmiyordum, acı da at falan değildi.

Bir piyanonun yanında duruyordum. Yabancı bir kız, gerçek yüzündeki gerçek gözleriyle gülümseyerek beni izliyordu. "Çok uzaklardaydınız," dedi.

"Evet," dedim. Bir şekilde beni neşelendirmişti, heyecanlandım, birbirimize gülümsedik. "Evet. Ama şimdi geri döndüm."

"Hoş geldin," dedi. "Hoş geldin!"

Kendimi bir yeniyetme gibi hissediyordum. Onu memnun etmek istiyordum. Hafifçe piyanonun tuşlarına dokundum. "Senin için bir parça çalmayı deneyeyim mi? İster misin?"

"Çok isterim," dedi.

Oturdum. Bardağımı aldı ve piyanonun üstüne koydu. Piyanoya yaslandı, güneş gibi bana gülümsedi. Özgür hissediyordum. "Pek iyi çalamam," dedim, "zaten artık şarkı da söyleyemi-

yorum, sesim değişti, biliyorsun, büyürken." Başını güneşli bir otlakta otlayan çok genç bir at gibi geriye attı ve güldü, ben de güldüm. "Zaman zaman denemeyi seviyorum. Kendimle teması kaybetmememe yardımcı oluyor." Ona baktım. Başını salladı. Tuşlara dokundum. "Senin için blues söylemeye çalışacağım," dedim, "sonra, burayı terk etmem istense bile, sen beğendiysen, kovulmaktan şikâyet etmeyeceğim."

"Kovulmazsın," dedi, "bunu bildiğine eminim."

"Pekâlâ," dedim. "Peki o zaman." Caleb'ın söylediğini hatırladığım, Caleb'ın sevdiği bir şarkıya başladım: *Blues, beni delirtiyorsun, ne yapayım? Blues, beni delirtiyorsun, ne yapacağım? Derdimi anlatabileceğim kimsem yok,* dizelerine geldiğimde başımı kaldırdım ve bütün salonun piyanonun etrafında toplandığını gördüm. Barbara'nın yüzüne baktım, gülümsüyordu. Benimle gurur duyuyordu. "Hoş geldin!" diyen cici kıza baktım. O da gülüyordu. Sonra Saul'a baktım ve tekrar tuşlara dokundum. "Şimdi," diye sordum Barbara'ya, "özelliklerim hakkında ne düşünüyorsun, prenses?"

"Onlara hâlâ bakıyoruz," dedi Lola. "Şimdi duramazsın."

"Senin yerinde olsam," dedi Barbara, "devam ederdim."

"Peki o zaman," dedim ve biraz daha söyledim. Hepimiz sarhoş olduk. Barbara Bay Frank'ten biraz borç aldı, ayrıca bir şişe açılmamış viskisini gasp etti. Umursayamayacak kadar sarhoş, daha doğrusu kendine yardım edemeyecek kadar sarhoştu, zira parasına ve içkisine kesinlikle düşkündü. Saul ve Lola, Barbara ve ben partiden en son ayrılanlar olduk; Barbara'yla San-Marquand'ları şık bir şekilde Park Caddesi'ndeki zarif dairelerine bırakmaya yetecek kadar zarafetimiz ve borç paramız vardı. O yaz, New Jersey'de aslında öğrenci işçi olarak, Atölye'de çalışmamıza karar verilmişti. Barbara'yla ben, Saul'un incelemesi için yapısını onun belirleyeceği bir-iki doğaçlama ve kendimizin seçeceği bir-iki sahne hazırlayacaktık. Yazın neler yapacağımıza göre, atölyeye kabul edilecektik. Kendimizden emin ve çok mutluyduk. Dökülen Cennet Yolu'na geldiğimizde gün ağarmıştı, gökyüzü kıpkırmızıydı ve güneş bu perdenin arkasında kıpırtısız duruyor, sırasını bekliyordu. Bütün yol boyunca Barbara'yı kollarımın arasında tuttum ve o gece –ya da o sabah– kesinlikle beraber olabilir-

dik ama Jerry, Barbara'nın odasında uyuyordu ve Charlie de benimkinde horluyordu. Bu nedenle onları uyandırdık, viskiyi açtık ve zaferimizi anlattık. O yaz Barbara ile ben gerçekten de bir geceliğine *Fareler ve İnsanlar*'da sahneye çıktık. Barbara, Curley'nin karısını canlandırdı, ben de Crooks'u oynadım.

Barbara, alacakaranlıkla büyülenmiş gibi, bir hayal kadar sessizce hastane odama girdi. "Merhaba aşkım," dedi ve yatağa gelerek beni öptü. "Seni tekrar aramızda görmek ne güzel."

"Sırf bunu söylemen için," dedim, "gidip geldiğime değdi."

Bana baktı. "Umarım," dedi, "yakın gelecekte güven tazelemek için daha az şiddetli yöntemler bulursun." Sonra güldü. "Ama buraya sana nutuk atmaya gelmedim. Dr. Evin bu görevi benim yerime üstleneceğine söz verdi. Çok iyi bir adam, değil mi?"

"Evet, çok iyi. Ona benden çok bahsettin mi?"

"Gerekenden fazlasını anlatmadım. Bildiğimden *çok* daha azını." Güldüm. Pencereye yürüdü ve çiçeklerime dokundu. "Umarım hemşire bunların geceleyin dışarı çıkarılması gerektiğini biliyordur. Açıkçası pek fazla bir şey bilmiyor gibi. Sana gelen telgraflardan bazılarını okumamı ister misin? Bu sessiz ulaklar burada sadece toz biriktiriyor. O hemşireyle konuşmam lazım."

"Onu rahat bırak. İyi bir çocuk."

"Şöhret gereğinden fazla gözünü kamaştırıyor. Bana Kraliçe Victoria ve Madam X karışımıymışım gibi bakıyor. *Senin* onun o vagon gibi göğüslerinde *ne* leziz arzular uyandırdığını da Tanrı bilir. Yani doğal olarak işini doğru dürüst yapamıyor." Telgrafları aldı ve tekrar yatağa geldi.

Zaman Barbara'nın vücudunu fazla etkilememişti, ama artık, yönetmenlerinden birinin söylediği gibi sadece deri ve kemik vaat etmiyordu. Zaman yüzünü inceltmiş ve rengini soldurmuş, tiyatro saçlarında o kadar sık değişiklik yapmasını gerektirmişti ki şimdi –şu andaki rolü gereği– kullandığı renk muhtemelen orijinal rengine en yakın renkti ve saçları henüz kırlaşmamıştı ama arada tek tük beyaz teller vardı. Zarafeti değişken ve aynı zamanda eski modaydı, belki de zarafet eski modaydı. Oldukça güzel, koyu renkli giysiler giymişti, boynunda donuk, ağır bir

broş vardı, saçlarını sıkıca tepesinde toplamıştı, tıpkı oyununda yaptığı gibi. Neden bilmem, insanın hüzün ve narinliği düşünmesine neden oluyordu, insanın zamanı düşünmesine neden oluyordu. İhtişamı, zamandan zorla, acımasızca alınmış gibi duruyordu ve ihtişamını bunu bilerek, bu açıdan ve güçlükle fark edilen bir titreklikle taşıyordu. İnsan böyle bir narinliğin bu kadar acımasız bir ağırlığı nasıl taşıdığını merak ediyordu. Bu merak, onun aktrislik gücüne güç katıyordu. Barbara çok iyi bir aktristi, kısır olduğunu bildiği bir alanda en iyi oyunculardan biri olmuştu. Bu alanın kısır olduğunu bildiğinden itibarından fazla etkilenmezdi. Mümkün olduğunca gösterişsiz çalışırdı ve –bunlardan fazla kalmadığını da çok iyi bilerek– herhangi bir onurlu aşçı ya da marangoz kadar alçakgönüllü bir etki yaratmayı umardı. Bu yalnız çaba, onu her türlü yapmacıklıktan uzaklaştırmıştı. Tabii diğer yanda, birçok kişi bu çabanın gerektirdiği otoritenin onun yapmacık tavırlarının korkunç bir teyidi olduğu konusunda ve dahası, bütün dramatik cephanesini oluşturduğu konusunda ısrar etmişti. Barbara canlılığını sürdürmüştü. Sanki hayatı, dolandırıcıların en kurnazı ve çekicisiymiş gibi dinliyordu; kendisinin kandırıldığını çok iyi biliyordu, ama yine de, tekrar tekrar, adama Brooklyn Köprüsü için para vermişti. Köprüye hiçbir zaman sahip olamadı tabii, ama kesinlikle gülmeyi öğrendi. Yüzündeki küçük çizgiler, gülmenin yanı sıra kayıplar nedeniyle de oluşmuştu. Hayat onu daima kandırdıysa da, o hiçbir zaman şikâyet etmemeye, hayatın performansını nesnel bir ders olarak algılayıp, hayatı asla aldatmamaya karar vermişti.

"Gösteri nasıl gidiyor?"

"Ah, fena değil. Senin yedeğin hâlâ, bütün-beyaz-adamlar-savaşa-ve-bütün-beyaz-kadınlar-yatağıma saçmalığına devam ediyor ama onu Hudson Nehri boyunca duyabiliyorsun ve en azından mobilyalara çarpmıyor. En azından artık. Seni özlemeyen tek insan o, doğal olarak." Telgraflardan birini açtı. "Jean Nelson diye birisini tanıyor musun?"

"Hayır."

"Ama o seni tanıyor ve iyileşmeni istiyor." Başka bir telgrafı açtı. "Bradley Timkins adında biri de öyle. *Onu* tanıyor musun?"

"Hayır."

"Yalnız biri olman beni çok etkiliyor. Aslında bu kadar kalpsiz olduğun için şaşmamak gerek." Bir başkasını açtı. "Ah, bu Marlon'dan, *onu* tanıyorsun, değil mi?

"Ah, evet. Çocukluk arkadaşım."

"Sanırım, o senin *gerçekten* iyi olmanı istiyor. *Herkesin* iyi olmasını istiyor."

"Ben de öyle."

"Evet. Ama umudumuz yok, tatlım."

"Ülkemiz ne durumda?"

"Ülke iğrenç durumda ve hasta bir adamın tartışacağı bir konu değil, aslında sağlıklı bir adama göre bir konu da değil." Gülümsedi. "Ah, İşte Lola'dan bir telgraf. Gösteri dünyası!"

"Meyve sepetini Christopher göndermiş," dedim.

Başını kaldırıp baktı. Sanki odanın ışığı değişmiş veya odaya alacakaranlıktan daha kuvvetli bir ışık girmişti. Belki de beni sonunda hayata döndüren Barbara'nın o andaki yüz ifadesiydi. "Öyle mi? Bakayım." Ona Christopher'ın telgrafını uzattım. Okudu ve güldü. "Ah bu zenci velet. Hiç değişmeyecek. Christopher." Sonra benden uzaklaştı. Yüzünü seyrettim. Yüzünü çok iyi bilmeme rağmen o anda hiç tanıyamıyordum. İnanılmaz derecede güvenli ve sevinçliydi, başka bir dilde konuşan başka bir âlemdeydi; bir kadının yüzünde gerçekten korkutucu bir şey vardır. Yine de, –nasıl söylesem– orada gördüğüm gizem aslında bana bir yardım teklifi içeriyordu ve sağlığımı vaat ediyordu. "Sevgili Christopher." Sonra bana baktı. "Leo, sanırım çok ender rastlanan bir şey yaptık." Güldü. Ama o gülüşü tarif edemem. Ne üzgün ne de neşeliydi, ikisi de değildi, mesafeleri anlatıyordu. Tarif edemem, çünkü anlayamıyordum. Sonra, çok dikkatli bir şekilde ve sanki her kelimeyi test edermiş gibi konuştu. "Sanırım bir şeyi tekrar kazanmayı başardık. Sanırım tekrar kazandığımız şey, aşkımız. Böyle bir şeyi kim tahmin edebilirdi? Zenci Christopher!" Çiçeklerime doğru yürüdü. "Çok geç kalmış olmaktan korkuyordum, hepsinin boşa gittiğinden, herkesin gişede beş dolara satın alabildiği şey uğruna içimizdeki en iyiye ihanet etmiş ve onu bir kenara atmış olmaktan korkuyordum." Güldü ve dönerek bana baktı. "Şey, teşekkür ederim Leo. Eski halimize döndük."

"Neden bahsediyorsun, Barbara?" diye sordum, biraz korkarak ama aynı zamanda keyiflenerek ve duygulanarak.

"Cehenneme yaptığımız yolculuktan bahsediyorum. Christopher'dan bahsediyorum. Neden bahsettiğimi *biliyorsun*."

"Belki de," dedim, "çok büyütüyorsun."

"Mümkün. Ama sen de azımsıyorsun. Her zamanki gibi." Sarı perdelere karşı azalan, değişen ışıkta, tıpkı Cennet Yolu'ndaki Barbara'ya benziyordu, yine hafifçe güldü ama tam olarak değil, çünkü o gülüş her şeyini kaybetmesine neden olmuştu, tekrar ciddileşti. "Birlikte çok yol kat ettik, sen ve ben," dedi. "Kilometrelerce." Bir an pencereden dışarı baktı, sonra perdeleri kapattı. Saatine baktı. Oda karanlıktı. Lambayı açtı. "Artık tiyatroya gitmem gerek. Gösteri devam etmeli."

"Christopher'la geçirdiğin günler, senin için çok zor olmuş olmalı," dedim.

Bana baktı. "Ah. Çok vahşiydi. Ama kolay olan ne var ki? O günler senin için de zordu."

"Ama ben her zaman," dedim gülümseyerek, "senin bunu hak edecek hiçbir şey yapmadığını düşündüm."

"Ama *sen* yaptın. Tabii!" Yine güldü. "Sevgili Leo!"

"İçimden bir his benimle dalga geçtiğini söylüyor. Ama nedenini bilmiyorum."

"Çünkü komiksin," dedi.

"*Bon. Bravo pour le clown.*"[3]

"Ama bu doğru. En komik olduğun zamanda gülmedim. Görmediğim her şey için üzgünüm. *Senin* göremediğin şeyler için de. Senin göremediklerini, sanırım ben çok açık bir şekilde gördüm. Leo, sen her zaman insanların *seni* affetmelerini istiyorsun. Ama bizim, diğerlerinin de affedilmeye ihtiyacı var. Bazen bizim de," –güldü– "senin gibi sefil bir adam tarafından bağışlanmaya ihtiyacımız olabilir." O sabit gülümsemesiyle, sabit bakışlarıyla bana baktı.

Bir süre sonra, güçlükle, "Doğru söylüyorsun, sevgili bayan. Doğru söylüyorsun. Ama kendimi neden bu kadar sıkıntılı hissettiğimi merak ediyorum," dedim.

"Sanırım," dedi kuru bir sesle, "sağlık durumunla ilgili ola-

3 Fr: Palyaçoya bravo. (ç.n.)

bilir. Yanında Dr. Evin'e söz verdiğimden daha uzun süre kaldım." Eğildi ve beni dudaklarımdan öptü. "Hoşçakal. Yarın getirmemi istediğin bir şey var mı?"

"Sadece birçok politikacının kellesi," dedim, "mızrakların üstünde."

"Şimdi Christopher gibi konuşuyorsun."

"Benimle gurur duyardı."

"Seninle her zaman gurur duydu. Bunu neden anlamadığını anlayamadı. Christopher da zor dönemler geçirdi."

"Bu kadar yıl boyunca," dedim ansızın, "bana nasıl tahammül ettin?"

"Seni seviyorum," diye cevap verdi, "bu nedenle, bu konuda fazla seçim hakkım olduğunu iddia edemem." Yine saatine baktı. "Leo, gerçekten gitmek zorundayım. Yarın politikacı kellesi bulmakta zorlanırsam başka bir şey getirebilir miyim sana?"

"Bana sürpriz yap."

"Onur duydum. Dünyada bunu hâlâ yapabilen ender kişilerden biriyim. Sana yani. Her şeyi kafandan at Leo, yemeğini ye, biraz oku ve uyu. Uyandığında dünya hâlâ burada olacak ve hâlâ yapacak birçok şey olacak. İyi geceler."

"İyi geceler."

Kapıyı dikkatle ve yavaşça arkasından kapatıp gitti.

Ama sevgili Bessie Smith'imizin ona hemen söyleyeceği gibi, her şeyi kafamda bırakarak gitmişti. Christopher her zaman Afrika'yı görmek istemişti; arkadaşlığımızın nedeni de, kısmen, benim Afrika'yı görmüş olmamdı. Bir keresinde ona, kesinlikle Afrikalı olabilecek kadar siyah olduğunu söylemiştim ve hatta yüz şeklinin bana Dakar'da gördüğüm yüzleri hatırlattığını belirtmiştim. Bu onu büyülemişti ve bu da talihsiz bir şekilde, onun bana büyüleme gücünü verdiği anlamına geliyordu. Bu gücü istemiyordum. Beni korkutuyordu. Benim korkum da onu korkutmuş ve insafsızlaştırmıştı çünkü koca dünyada kendisi gibi zenci bir ağabeyine gidemezse, kime yönelebilirdi? Ayrıca, görmek istemesem de, Christopher'ın iddiasının doğruluğunu görmeye başlamıştım. Şayet insanların birbirleri tarafından yaratılmak ümidiyle birbirlerine yöneldikleri, kuşkulandığım gibi doğruysa, o zaman yaratılmayan gençler, yaratılmak üzere

büyüklerine yönelir. Bu nedenle, büyüleme gücü verilen kimse, bu gücünü ona yumurtadan yeni çıkmış kuşlar gibi muhtaç olan henüz yaratılmamışlar üzerinde kullanmakta başarısız olduğunda ihanete benzer temel bir suç işlemiş demektir. Evet, sonunda benden beklenenin ne olduğunu görmüştüm. Bulmak zorunda olduğum malzemelerden bir yuva yapmak ve bunu hayatım pahasına korumak, bu yaratığı beslemek ve temizlemek, yuvayı derleyip toplamak ve yaratığın uçabileceği anı kollayıp onun ürkek kanatlarını havalanmaya zorlamak zorundaydım.

Diğer yandan, büyücülerine yapılacak her türlü tehdit –ki hayatın kendisinin tehdit edilmesi anlamına gelecektir– gençler tarafından doyumsuz bir öldürme isteğiyle yanıtlanır.

Bunu ilk olarak, New York'ta şehir merkezinde yapılan büyük bir gösteri sırasında –Christopher aracılığıyla– fark ettim. Belediye binasının yanındaki parkta binlerce kişi toplanmıştı. Şehirde –ve ülkede– meydana gelen, zaten fakir ve savunmasız olanların belediyenin tepkisizliği ve yozluğu nedeniyle, ataları ve renkleri nedeniyle daha da kötü duruma düşürülmesine neden olan çeşitli zulümleri protesto etmek için orada toplanmıştık. Gösteri, aslında saldırmakta olduğumuz polisler tarafından korunuyordu. Orada bulunmalarının nedeni, şehrin ahlakına verdiğimiz iddia edilen hasarın, şehrin malına yapılmış bir hasara dönüşmesini engellemekti.

Ben, bu gösterideki konuşmacılardan biriydim. Konuşmacı olmasam da, ezilenlerden biri olarak her halükârda orada bulunurdum ama adım kalabalığı çekebildiği için tahta platformda oturuyordum. Kendi adımı hiçbir zaman benimseyemediğimden, bu durum Christopher ve kalabalık için, bana edebileceğinden çok farklı bir anlam ifade ediyordu; gerçi bazen, fırsat ve görev birlikte doğar. Orada, platformda, biraz huzursuz ve öfkeli, diğer konuşmacıların yanında kendimi pek de rahat hissetmeyerek –onlar da benim yanımda rahat değildi– oturuyordum. Ortak özelliğimiz, yani rengimiz bizi burada bir araya getirmişti. Ama yoğunluklarımız, endişelerimiz çok farklıydı. Birçok açıdan, belki de bütün açılardan beni onaylamıyorlardı ve bunu biliyordum; birçok açıdan benim de onları onaylamadığımı biliyorlardı. Ama, birlikte, farklılıklarımızdan daha büyük bir ko-

nuda sorumluluğumuz vardı. Neyse, bu farklılıklar için kimseyi sorumlu tutamazdık ve kamu görevlerimizin doğası gerektirmese, bunlar asla özel bir tartışmaya yol açmazdı. Farklılıklarımız tek bir noktaya indirgenebilirdi; ben bir sanatçıydım. Bu da çok tuhaf bir durumdu ve sadece hiçbir zaman sanatçı olamayacak insanlar sanatçı olmayı arzuladıklarını hayal ederler. Bu arzulanamaz, sadece –güçlükle– desteklenebilir ve desteklenmesi gereken unsurlar (insanın kendi anlatılamayan korkuları ile birlikte) insanın doğasındaki imrenme, öfke ve meraktır. Evet, platformda, sosyal öfkemizle birleşmiş, üzüntülerimizle birleşmiş, değiştirme –dünyayı olmasa bile, en azından dünyadaki bazı insanların koşullarını değiştirme– ihtiyacımızla birleşmiştik, oysa dünya görüşlerimiz o kadar farklıydı ki! Dünyada kendimi hiçbir zaman evimde gibi, vatanımda gibi hissetmemiştim ve böyle hissedebileceğimi hayal etme yeteneğimi kaybetmiştim. Başkalarının benim çektiklerimi yaşamasını istemiyordum, bu nedenle platformdaydım ama yine de, beni buraya oturtan şeyin çektiklerim olması çelişki yaratmıyor muydu? Bu çelişkiyi düzeltemiyordum, çekiçle dövüp kullanılabilir bir şekle sokamıyordum. Diğer herkes dünyada vatanında olmayı istiyordu, ben de bunu istiyordum veya istemiştim; bu isteklerinde haklılardı, ben de öyle; dünyayı hepimiz için insanca yaşanabilecek bir yer haline getirme girişiminde bulunmak, umudumuz olmak bir yana, hakkımızdı ama yine de –yine de– güçlü beyefendilerin, muhterem ve çok değerli meslektaşlarımın benimki gibi bir yolculuğu hayal dahi edemedikleri için son derece önemli bir şeyi isteklerinin dışında bırakması mümkün değil miydi? Bilemezdim. Christopher'ın yüzünü izledim. Birlikte oturduğum insanların hiçbirine güvenmiyordu. Çoğu benden beş ila on yaş, Christopher'dan da yirmi ila otuz yaş büyüktü. Yaptığımız hiçbir şey –veya yapmadan bıraktıklarımız– onu kurtaramamıştı.

Platformda küçük bir zenci kız vardı, Brooklyn kilisesinin korosundaydı. Şarkı söylüyorlardı. Koro şarkı söylemeyi bitirdiğinde sahneye çıkacağımı biliyordum ve bu genellikle benim için çok zor bir andır, ama küçük kızın sesi sahne korkumu beynimin uzak bir köşesine atmıştı. Kurtuluşla ilgili bir şarkı söylüyorlardı; ağır, kara, kocaman bir sesi vardı. Koronun lideriydi ve

sesi açık havada, gökyüzünde, ağaçlarda, ofis binalarının taş duvarlarında ve ağzı açık bakan insanların yüzlerinde, polislerin kapalı yüzlerinde, sanki bir mağarada söylüyormuş gibi yankılanıyordu. *Kurtuluş gelecek*, diyordu, *Biliyorum gelecek, Geleceğini söyledi.* Yine: *Kurtuluş gelecek, Geleceğini söyledi, Biliyorum gelecek.* Şarkısını söylerken yüzüne baktım; sade, siyah, tıknaz bir kızdı ama yine de çok güzeldi. Kurtuluş gelecek. Kaç yaşında olduğunu ve birkaç yıl sonra hangi şarkıları, kimin eşliğinde söyleyeceğini merak ettim. Kurtuluş gelecek. Gelecek miydi? Biz platformdakilerin bu konuda garanti vermemiz mümkün değildi, sırf kurtuluş *gelmedi* diye orada bütün huzursuz öfkemiz ve görkemimizle oturuyorduk. *Kurtuluş gelecek:* Annem ve babam için gelmemişti, Caleb için gelmemişti, benim için gelmemişti, Christopher için gelmemiş, isimsiz küçük kız için gelmemişti ve onun şarkısını dinleyen binlerce insan için de gelmemişti. Küçük kızın yüzüne baktım ama babamın yüzünü gördüm, Caleb'ın ve Christopher'ın yüzünü gördüm. Christopher kurtuluşun geleceğine hiç inanmıyordu, onu ya cennetten sürükleyerek indirecek ya da cehennemden çekip çıkaracaktı çünkü Christopher'a göre, o kadar uzun süre bizi zehirleyen parti, o ziyafet sona ermişti. Yine de küçük kızı izledi ve onu zevkle dinledi. Bütün tahminlerim beni yine uyuşturmaya başladı, ayağa kalktığım zaman ne söyleyeceğimi merak ettim. Kurtuluşu istiyordum, kendimden çok diğerleri için; benim partim, benim ziyafetim de, Christopher'ın hayal bile edemeyeceği şekilde, bitmişti. Merak ettim, sadece kendim için değil; şarkı olmadan yaşamak mümkün müydü? Hiçbir şarkı, kurtulamayan binlerce insanın yok edildiği bir tuzağın değerini karşılayamazdı. Hiçbir şarkı, bu küçük kızın ödemiş olduğu ve ödemekte olduğu bedele değmezdi. Peki ya şarkı olmasa? Christopher'ın kurtuluşa ulaşmak için yapmak istedikleri sessizliğe boğacağı seslere değer miydi? Yoksa yeni şarkılar mı gelirdi? Nereden bilebilirdim? Zira bu soru, hayatımı ve sorumluluklarımı, hatta belki de aşkımı engellemişti ama artık imkânlarımı engelleyemiyordu. Ben artık tanımlanmıştım. Bu oldukça ağır gerçek tarafından yıkılmadığımı anlayınca rahatlamış, sadece bu küçük kızı ve Christopher'ı nasıl hayal kırıklığına uğratmayacağımı düşünerek tedirgin

olmuştum. Bana ne olursa olsun, onları kurtarmaya yardımcı olmadığı sürece anlamı yoktu. Ama bu kurtuluşun, bu en değerli hareketin bedeli, sadece benim olmadığını iddia ettiğim bir cüzdanda bulunabilirdi. Terlemeye başladım. Küçük kızın sesi yankılanıyordu. Caleb'ın yüzü beynimin merkezinde asılı duruyordu. *Kurtuluş gelecek.* Peki, küçük kız buna inanıyorsa, o zaman mümkün hale getirilmesi gerekiyordu; ama neticede ancak o sade, tıknaz, zenci kız bunu gerçekleştirebilirdi.

Şarkı biterken Christopher'ın yüzünü, büyük siyah yüzündeki büyük beyaz dişlerini seyrettim ve büyük siyah elleriyle alkışlamasını izledim. Sonra, sessizlik çökerken, Christopher'ın yüzü değişirken ve gösteri başkanı ayağa kalktığında, bir anda, şiddetli bir mide bulantısıyla, sıranın *bana* geldiğini anladım. Bedenimin her bir deliği beni önce utanmadan açılmakla tehdit etti, sonra umutsuzca ilelebet kapandı ve bedenimden ter boşanmaya başladı. Christopher'ın yüzü son derece sakin ve gururluydu, Harlem'de dediğimiz gibi, ben *onun* ağabeyiydim, *onun* delikanlısıydım ya da *adamıydım*! Küçük kız da sanki masanın başına oturmuş da kızarmış tavuk yiyecekmiş gibi son derece huzurlu görünüyordu. Ayağa kalkıp tehlikeli çıkıntıya doğru yürürken, hayatında hiç tavuk tatmadığını biliyordum. Kurtuluş gelecek.

Tiyatronun bir gerçeği vardır ve hayatın bir gerçeği vardır; buluşurlar ama aynı değildirler çünkü Tanrı yardımcımız olsun, hayat gerçeğin ta kendisidir. Bir sanatçının giydiği kostümler onun araçlarıdır, gerçeklerden kaçmak için değil, ona yaklaşma girişiminde bulunmak için. Ne de olsa, bir kokteylde Prens Hamlet ya da Ophelia'ya rastlasanız, bu mutsuz çift tarafından söylenen sözlere kim inanır? Yine de, insanların hiçbir zaman onları tekrar davet etme hatasına düşmemelerinin nedeni, hikâyelerinin doğru olmasıdır ve sadece Prens ve onun deli sevgilisi için değil; gerçektir, gerçektir, dayanılmaz, açıklanamaz derecede gerçektir ve kişinin sahne kıyafetleri, gerçeği, insanın kabul edebileceği ya da yaşama çabasıyla kurtulmayı umabileceği bir nicelik haline dönüştürmek üzere tasarlanır. Ama o öğleden sonra, tanınmış sahne kostümleri giymeyen insanlarla karşı karşıyaydım –gerçi, muhtemelen sahne kostümlerim artık kendimden ayrışamaz hale gelmişti– ve çok korkuyordum. Ne

söylediğimi bilmiyorum. Gerçekçi olmaya çalıştım. Küçük kızla ve Christopher'la konuşmaya çalıştım, zaman zaman, çaresizliğimin ucundan, onların yüzlerine göz attım. Yüzleri çok aydınlıktı. Küçük kız, kızarmış tavuk yemekten memnun görünüyordu. Sonra merak ettim, acaba onu mutlu eden kızarmış tavuk yemeğini vermekle doğru mu yapmıştım? Belki de ona, masayı devirmesine veya evi yakmasına neden olacak bir yemek vermeliydim. Ama kusmasını ya da yakmasını istemiyordum; onun yaşamasını istiyordum. Ancak kurtuluş benim elimde değildi. Bitirdiğimde, Christopher siyah bir güneş gibi görünüyordu ve siyah yüzünü açarak, kocaman siyah elleriyle alkışladı. Küçük kız bana doğru koşarak yeşil imza defterini uzattı. Bana, hiçbir zaman unutmamayı ümit ettiğim her şeyi hatırlatıyordu. İmza defterini aldım, imzaladım ve adımın üstüne: Kurtuluş gelecek, yazdım. Çılgınlıktı, çünkü polislerin terk etmemi istediği platformda çevrem sarılmış ve kapana kısılmıştım. Platformdan inmek istiyordum ama nasıl ineceğimi bilmiyordum. Beni gösteriye getiren arkadaşlarımı göremiyordum. Christopher'ı da göremiyordum. Arabaya nasıl ulaşacağımı bilmiyordum. Sonra Christopher'ın öfkeden deliye dönmüş ve korkmuş yüzünü gördüm, bana ulaşmak için kalabalığı yarmaya çalışıyordu ve bir anda, kötü bir anda, onun gördüğü şeyi gördüm; kesinlikle kendisine ait olmayan ve insanlar kendisinden uzak tutulduğu sürece insanlara ait olan Leo kontrol edilemeyen bir halk çılgınlığıyla sarılmıştı ve tehlikenin tam ortasındaydı. Çünkü zaman, cinayet zamanıydı. Christopher ya da ben, beni sıkıştıran kalabalıkta kimin ölümümü istediğini ya da bunu gerçekleştirmeye niyetli olduğunu bilemezdik. Polis tarafından platformdan itildiğimi hissettim; sanki uçurumdan aşağı itiliyordum. Sonra Christopher platforma atladı ama bana daha çok uçuyor gibi göründü, bedeniyle bana siper oldu, kollarını iki yana açtı; anlaşılan, kendi yaşındaki ve kendi geçmişini paylaşan beş kişiye sinyal vermişti, bunlar Christopher'ın yanına geldiler, ellerini birleştirdiler ve bir insan barikatı oluşturdular, beni arabaya götürdüler, ancak arabanın çevresi de sarılmıştı. Christopher acımasızca omuzlarını, dirseklerini ve sesini kullanarak arabanın kapısını açtı, önce kendisi bindi ve beni peşinden içeri çekti. Sonra iki

arkadaşı da arabaya atladı ve kapıyı çektiler, böylece her yönden korunuyordum. Arabanın sürücüsü ve onun yanındaki koltukta oturan adamların ikisi de beyazdı, bu nedenle Christopher beyaz şeytanlar yerine öfkesini benden çıkartmak zorunda kaldı. Ama yine de, ustalaştığı dille, ön koltukta oturan beyaz insanların bile benim ölmemi isteyebileceklerini ileri sürmeyi başardı. Benim için en berrak şey, benim yaşamamı ne kadar arzuladığıydı. Bununla gururlanmamış, sadece korkmuştum çünkü bu aslında kişiliksiz bir tutkuydu ve benim ne kadar kendime ait olduğumu kanıtlıyordu. O kalabalıktaki tek bir insan bile Christopher için önemli değildi ve o kalabalık, daha sonra kendisinin ifade ettiği şekilde: "tek umudum"a kötülük yaptığı sürece, Christopher onlar için bir tehlikeydi.

Hemşire bir tepsiyle içeri girdi, akşam yemeğimi ve transistörlü radyo olduğu anlaşılan korkunç, siyah bir nesneyi getirmişti. "Radyoyu Bayan King getirdi," dedi, "ama bugün uyandığınız için bunu unutmuştuk." Hemşirenin yola gelmiş ve şaşkın havasından, Barbara'nın ona oldukça sert davrandığını anladım. Şaşkındı çünkü bu durum, spot ışıklarından uzak bir Barbara King ile Leo Proudhammer'ı ortaya çıkarmış, daha doğrusu çıkaramamıştı. İdollerini tanımıyor, bu nedenle kendini tanımıyordu ve bu konudaki öfkesini detaylara gösterdiği ilgiyle maskelemeye çalışıyordu. Yine de gülümsemeyi sürdürdüğü ürpertici sessizlikte, yatağı dikleştirdi, yastıkları düzeltti, beni tepsiyle hapsetti. Katı, dişi bir mükemeliyetçilikle, "Hepsini yemeye çalışmalısınız," dedi. Sonra çiçeklerin bir kısmını topladı. "Bunların geceleri odadan çıkarılması gerek," dedi. "Yemeğinizi bitirince döneceğim. Sonra gece hemşiresi devralıyor. Zil yatağınızın yanında." Duyguları incinmiş zavallı kız odadan çıktı. Ertesi gün Barbara'nın küçük hemşiremi neşelendirmesini sağlamaya karar verdim.

Yemeğime baktım, ilgimi çekmedi ama çorbayı zorla içtim ve biraz salata yedim. Sonra arkama yaslandım, uykum yoktu –daha gösteri saati bile gelmemişti– ve bütün gece ne yapacağımı merak ettim. Ama ya bakıcılarım ya da bedenim bunu öngörmüştü, zira merak ederken uyuyakaldım.

Ahşap bir barakada, New Jersey'deki ambarda, Barbara'yla ben levhalar boyuyorduk. Barbara çok sakardı ve sürekli olarak sakarlığına gülüyordu. Ne zaman bir levhayı tamamlayacak olsam, kovasıyla ve fırçasıyla yanıma gelip bozuyordu. Her yanıma gelişinde bana neredeyse sarılıyordu; sanki sudan daha derin, hava kadar kaçılmazdı; kahkahasıyla oluşturduğu pis, yapışkan ağın içinde boğuluyormuşum gibi hissettim. Kızmaya başladım. Dur, dedim, yapma! Gülmeye devam etti. Levhama kırmızı boya döktü. Barbara, dedim, bunu bir daha yaparsan, ben... Ne yaparsın? diye sordu ve çok yakınımda dans etmeye başladı. *Ne* yaparsın, Leo? Sanki yalvarıyordu. Korkuya kapılmıştım. Seni öldürürüm, dedim. Gerçekten. Ama ben de yalvarıyor gibiydim. Kırmızı boyanın içine uzandık. Sonra bir şey oldu ve konuşmaya başladık. Caleb bizi kovalıyordu. Sesi dağlardan geliyordu: O beyaz kızla ne yapıyorsun? *Ne yapıyorsun*? Caleb beni yakaladı ve elindeki büyük ahşap Kutsal Kitap'la bana vurdu. Hiçbir şey. Caleb. Hiçbir şey. Caleb bana yine vurdu. Ağlamaya başladım ve dizlerimin üstüne çöktüm. Bağırdım ve sürünerek ondan uzaklaşmaya çalıştım. Giderek derinleşen pis suda süründüm ve denizin dibine baktığımı gördüm. Pis su burun deliklerime, ağzıma doldu. Boğulmamak için çırpınmaya başladım. Dönüp Caleb'a baktım. Suyun içinden onu görebiliyordum, orada durmuş beni seyrediyordu. Şimdi çırılçıplaktı, siyah ve çıplak. Elimi uzattım ama almadı. Çığlık attım ve dibe batmaya başladım. Uyandım.

Hemşire tepsiyi almış, beni izliyordu. "Ben de sizi uyandırmak üzereydim," dedi. "Kötü bir rüya görüyor gibiydiniz."

Ona odaklanıncaya kadar biraz zaman geçti. "Sanırım öyle."

"Sık sık kötü rüya görür müsünüz?"

"Çok sık değil. Sadece kötü bir şey yaptığım zaman, Shakespeare'in oyunlarındaki gibi."

Güldü. "Size bir uyku ilacı getireyim," dedi ve odadan çıktı.

Radyoyu açtım. Bir süre haberleri dinledim, ama Barbara haklıydı, bunlar hasta bir adama göre değildi, aslında sağlıklı birine göre de değildi. Kanalı değiştirdim ve Ray Charles'ı buldum, bana benim hayatımı çalıyordu.

Kış geldi ve evden çıkarıldık, kendimizi Harlem Nehri'nin kıyısındaki yıkık dökük bir binanın üst katındaki iki göz odada bulduk. Ray'in çaldığı müzik bana bu evi hatırlatmıştı. Dilimin çalındığını –ortada bırakıldığı diyecektim– görecek kadar uzun yaşadım, kesinlikle en tuhaf bir hizmete sokulmuştu. "Dayak" o zamanlar, şimdikinden çok farklı bir anlam taşıyordu: örneğin babamız, "çoraplarına kadar dövülmüş" yani umudunu yitirmişti. O günlerde hiç kimse "süper" (funky) olmak istemezdi: "funk" kötü koku demekti; evimizi dolduran, giderilemeyen koku, mücadele kokusu, ölümle yaşamanın getirdiği mücadelenin kokusu. O iki göz odada, ailece son günlerimizi geçirdik. Babamız işten çıkarılmıştı, evden çıkarılmamızın nedeni buydu; bütün bulabildiği, bir-iki günlük tek tük işlerdi, şehir sokaklarının kazılmasına yardımcı olmak ya da şehir merkezinde karların kürenmesi gibi: Harlem'de karların kürendiğini hiç görmedim! Caleb –babamın gazabına ve üzüntüsüne rağmen– okulu bırakmış ama o da babamdan daha başarılı olamamıştı. Annemiz Bronx'ta hizmetçi olarak çalışmaya başlamıştı, Bayan Anna'nın mutfağından ufak tefek şeyler getiriyordu eve. Babam onun getirdiği yiyecekleri yemezdi; yerse boğulacağını iddia ederdi, sanırım boğulurdu da. Babam için, annemin kazandığı para olmadan hepimizin muhtemelen açlıktan öleceğini kabullenmek çok zordu. Ben okuldan sonra şehir merkezinde ayakkabı boyuyordum ve hafta sonlarında büyük mağazaların ve 14. sokaktaki beşlik-onluk[4] dükkânının önünde alışveriş torbası satıyordum. Ne ilk ne de son kez olmak üzere, sosyal yardım alıyorduk. Babamız artık rom içmiyor, onun yerine soluk, yapışkan, tatlı beyaz şarap içiyordu.

Üşüyor, korkuyorduk ve açtık ama babamız hariç, umutsuz değildik. Annemiz dayanıyordu, ciddi, sessiz, dikkatliydi ama neşesiz değildi; bizi gün ışığına çıkarmaya kararlıydı. Ama izlemesi gereken, taşıması gereken çok şey vardı. Babamızı izliyor, gün ışığının, onun morali ilelebet bozulmadan gelmesi için dua ediyordu; Caleb'ı izliyor, gün ışığının umutları, yani gençliği ilelebet tahrip olmadan bize ulaşması için dua ediyordu ve beni

4 Beşlik onluk dükkânı; her malın beş ya da on sent olduğu dükkân. (ç.n.)

izliyor, ne öğrendiğimi ve gün ışığı geldiğinde neye benzeyeceğimi merak ediyordu. Gün ışığı her zaman gelebilir ama herkes için ve zamanında gelmez.

Boya sandığım ve alışveriş torbalarım olgunluğumun simgesiydi; artık büyüklerimden çok akranlarımdan ve şehir merkezindeki, başımı okşadıklarında irkildiğim, gözleri karla kaplı dağ zirveleri kadar uzak, gizemli yabancılardan öğrenmeye başlamıştım. Bende herhangi bir duygu yaratan bir uyumları yoktu. Onları merakla izleyişimin ve mesafelerinde bir şekilde hissettiğim tiksintinin sonsuza dek düşmanlığa dönüşmesi için sadece bir temas yeterliydi. Bu kadar tuhaf bir şekilde donuk olan bu insanları birleştiren ilkeyi keşfetmeye çalışıyordum. İlkenin zalimlik olduğundan kuşkulanıyordum ama emin değildim. Beyaz akranlarım bana isimler taktıklarında bile –ben de onlara isim takabiliyordum– bu beni aslında şaşırtmıyordu. Sürekli kavga ediyorduk, bazen kazanıyor, bazen de kaybediyordum. Sanırım, genellikle kaybediyordum ama adil bir şekilde dövüştüğümüz için şanslıydım, bu nedenle yenilgi, zehirli bir kin yaratmıyordu. Her neyse, en azından arada bir polislere karşı birlik olmamız gerekiyordu; polisleri insan olarak değerlendirmeyi uzun zaman önce bırakmıştım. Ama diğerleri, kadınlar ve erkekler, gençler ve yaşlılar, bazen gülerek, bazen hırçın, daima mesafeli; ellerine geçsem bana polisler gibi mi davranırlardı? Emin değildim ama en kötüsünden korkuyordum. Zenci akranlarım merakımın aptalca olduğunu, kafadan sakat olduğumu kanıtladığını düşünüyordu. Bu arada, korktuğumu bile itiraf etmeye cesaret edemediğim yeni bir bilim öğrenmiştim, Temel Reis'in sertleşmiş penisini gösteren, onu Safinaz'ı düzerken resmeden karikatürlere onlarla birlikte erkekçe gülüyordum, cinsel keşifleriyle ilgili hikâyelerini saygıyla dinliyordum ama neyim olduğunu da merak ediyordum çünkü ben bunların hiçbirisini yapmamıştım. Bunları hayal dahi edemiyordum. Ama asla söylemedim. Hiçbir zaman fazla bir şey söylemezdim çünkü cehaletimin ortaya çıkmasından korkuyordum. Ama tam olarak bilmeden, etrafımdaki herkese farklı bir gözle bakmaya başlamıştım. Herkes yapıyor muydu? İnanmak imkânsızdı.

Arada bir gidip Bayan Mildred'ı görme alışkanlığını edin-

miştim. Yağmur veya kar yağıyorsa, alışveriş torbalarımı satamazsam ya da ayakkabı boyama kutumu kullanamazsam, korkmuşsam, üzgünsem gider Bayan Mildred'ı görürdüm çünkü muhtemelen evimizde kimse olmazdı ve çoğu kez orada Caleb'la buluşurdum. Bazen oraya gittiğimde, Caleb ile Dolores holdeki odalardan birinden çıkıncaya kadar epey zaman geçerdi. Merak ederdim. Ama Caleb'ı, uzun süre merak edemeyecek kadar çok seviyordum. Bir gün ona, bana söylenenlerin doğru olup olmadığını soracaktım ve onun bana doğruyu söyleyeceğini biliyordum. Şimdi geriye baktığımda, bana öyle geliyor ki, hava ayrılacağımızı biliyordu ve hava bize haber veriyordu, çünkü Caleb'la ben, birbirimize daha önce hiç sarılmadığımız gibi sarılmıştık. Tabii, her zamanki gibi bana takılmıştı, ama bu beni utandırmıyordu. Aksine, gurur duyuyordum. Bana bir erkek gibi davranmaya başladığını, benden bir şeyler beklediğini düşünüyordum. Beklentilerini karşılamak için elimden geleni yapıyordum; bebek gibi ağlamamak, rakibin ne kadar büyük olursa olsun karşı koymak (ve sonra Caleb'a adını ve adresini vermek), en soğuk havada bile yıkanmak, annemle babamın benimle gurur duyması için ödevimi düzgün yapmak. Beni üniversiteye göndermeye çalışacağını söylemişti –"çünkü sen benden akıllısın, küçük kardeş"– bana boks yapmayı öğretiyordu, yaz gelince de yüzmeyi öğretecekti. Bazen, Caleb ile Dolores beni sinemaya götürürlerdi. Geceleri, yatakta yatarken Caleb bana çalıntı bir çikolata verir ve benimle saatlerce konuşurdu. Ne hakkında konuştuğumuzu hatırlamıyorum. Sadece karanlıkta onun sesini, yan odada ebeveynlerimizin nefeslerini, mutfakta, duvarlarda, bazen yatağımızın altında duyduğumuz farelerin vahşi tıkırtısını, diğer daireden gelen müzik sesini, pencerelerdeki buzları –o kadar kalındı ki dışarısı görünmüyordu– emniyet ve tasarruf için artık hep sönük olan gazlı fırının kaba, siyah şeklini ve Caleb'ın bana sarılan kolunu, kokusunu, çikolatanın tadını ve kâğıdın sesini hatırlıyorum. "Uykun gelmedi mi daha?" diye sorardı ben de başımı sallardım, Hayır. "Ama küçük kardeş," derdi esneyerek, "*benim* uykum var ve seninki de gelse *iyi* olur." Sonra eliyle başımı okşar –bu babamızın bir numarasıydı– ve "İyi geceler, küçük Leo," derdi. Sonra kendi tarafına döner, "İyi-

ce sokul, tamam mı? İyi misin?" diye sorardı. Bir kolumu ona dolar ve çenemi sırtına dayardım, uykuya dalardık.

Bir gün alışveriş torbalarımı satmak üzere şehir merkezine giderken ve caddeden aşağı yürürken Caleb'la her zaman buluştuğumuz dükkânın kapalı olduğunu, kapısına asma kilit vurulduğunu gördüm. Dükkânda kimse yoktu ve her zaman dükkânda bulunan insanlardan hiçbiri sokakta değildi. Bu çok tuhaftı, özellikle günlerden cumartesi olduğu dikkate alındığında. Fazla endişelenecek zamanım yoktu, şehir merkezine inmem gerekiyordu. O uzun, soğuk, parlak gün boyunca yaşanan hiçbir şey neler olacağı konusunda beni uyarmamıştı. Güneş bütün gün parlamıştı; soğuk bir güneşti, beni kimse rahatsız etmemişti; ne akranlarım, ne de polis; o gün insanlar bana iyi bahşiş vermişlerdi ve bütün alışveriş torbalarımı satmıştım. Eve dönmek üzere metroya bindiğimde, kendimle müthiş gurur duyuyordum. Bayan Mildred'a uğramayı düşünmedim, çünkü kazandığım parayı anneme vermem gerekiyordu.

Evimizin merdivenlerini çıkmaya başladığımda, bir şey bana, *bela* diye fısıldadı. Koridorun karanlığında –ışıklar sönmüştü– duvarlardan geldi ses, sessizlikten –bir anda fark ettim– çıktı. Bu basamaklar, bu merdiven boşlukları daha önce hiç bu kadar sessiz olmamıştı. Merdivenlerden koşarak çıkmaya başladım. Kapımızı ittim ve hemen açıldı. Genellikle kilitli olurdu. Anneme ve babama baktım, onlar da odanın ortasında durmuş bana bakıyorlardı.

"Ağabeyini gördün mü?" diye sordu annem.

"Hayır," dedim, "Şehir merkezinden geliyorum." Parayı cebimden çıkardım. "İşte." Ama parayı görmedi, almadı. Öylece uzattım. Giderek ağırlaştı, ağırlaştı. Annem ağlayarak oturdu. Daha önce ağladığını görmemiştim. Babama baktım. Annemin yanında ayakta duruyor, omzunu sıkıca tutuyordu.

Sordum, "Anne, ne oldu?"

Babam, "Ağabeyinin arkadaşlarını tanıyor musun?" diye sordu.

Hayır, dedim çünkü ne söyleyeceğini duymak istiyordum.

"Onlar bir dükkân soymuşlar, artık her kimse onlar ve bir adamı bıçaklamışlar, neredeyse ölüyormuş. Caleb'ın da onlarla beraber olduğunu söylüyorlar."

"Arthur adında bir çocuk, Arthur bir şey," dedi annem, "Caleb'ın orada olduğunu söyleyen o."

"Onu tanıyor musun?" dedi babam.

Başımı salladım, Hayır. Bu kez, farklı bir nedenle.

"Birlikte hırsızlık yapıyorlarmış, birlikte hırsızlık yapıyorlarmış," dedi annem, "bir çeteleri varmış galiba, polisler diyor ki –polisler diyor ki– o dükkânı gizlenmek için kullanıyorlarmış."

"Polisler diyor!" dedi babam.

Dükkânda birçok kez polis görmüştüm; daima dükkânın sahibiyle dostane ilişkiler içinde olmuşlardı. "Dükkân kapalı," dedim. Annemin yanına gittim. "Anne. Anne. Caleb'ı bulurlarsa ne yapacaklar?" Kafam durmuştu, çığlık atarak beyaz polislerin yüzüne takılmıştı.

"Onu götürecekler," dedi.

Babama baktım. "Ama Caleb hırsızlık yapmaz! Caleb hayatında hiçbir şey çalmamıştır!" Babam hiçbir şey söylemedi. Merdivenlerde ayak sesleri duyduk. Hiçbirimiz kıpırdamadık. Ama sesler hemen altımızdaki merdiven aralığında kesildi. Sonra, Caleb'ı bulup ona eve gelmemesini söylemem gerektiğini fark ettim. Paramı cebine tıktım, ihtiyacı olabilirdi. "Hemen dönerim," diyerek evden dışarı, merdivenlerden aşağı fırladım. O merdivenleri Caleb'ın bile hiç koşmadığı kadar hızlı inerek sokaktaki afallatıcı rüzgâra çıktım. Her şey yeniydi, her şey kötüydü, her ev tehlikeliydi. Bütün insanlar yabancıydı. Onları gördüğümü sanmıyorum. Ama içimden bir ses, fazla hızlı koşmamam, sıkıntımı belli etmemem, hareket etmeden önce etrafıma bakmam konusunda beni uyarıyordu. Kapının eşiğinde durdum ve korkunç nehre doğru baktım. Orada sadece küçük çocuklar oynuyordu. Sokağın karşısında, pencerelerde kadınlar ve eşiklerde adamlar vardı, sokağın yukarısında kadınlar, erkekler ve çocuklar vardı ama polis yoktu. Cebimdeki paraya dokundum, neden bilmem; belki de herkesi, markete gönderildiğime ikna etmeye çalışıyordum. Sonra sokaktan çıkıp Bayan Mildred'ın evine doğru yürüdüm. Ama caddeden gitmedim çünkü dükkânın önünden geçmeye korkuyordum. Bayan Mildred'ın caddesine ulaşıncaya kadar doğruca batıya yürüdüm. Yolda birkaç polisle karşılaştım ama beni durdurmadılar ya da benden yana

bakmadılar. Bayan Mildred'ın binasına ulaştım ve koşarak merdivenleri çıktım. Arthur'un yaptığı gibi kapıyı tuhaf bir şekilde tıklatmaya çalıştım ama sonra dayanamadım ve bütün gücümle kapıya vurmaya başladım. "Bayan Mildred! Bayan Mildred! Benim, Leo. *Leo*! İçeri girmeme izin verin!" Sonra sürgünün çekildiğini, zincirlerin şakırtısını ve kilitlerin açıldığını duydum. Karşımda duruyordu ve bildiğini anladım.

"Bayan Mildred? Ağabeyim burada mı?"

Hiçbir şey söylemeden tek eliyle beni içeri çekti. Holde Dolores duruyordu. Holü geçirip büyük odaya götürdüler beni. Caleb, siyah hırdavatçı ceketiyle kanepede oturuyordu. Kollarını bedenine sarmıştı, sanki üşüyordu. Bana baktı. Yüzü, sanki hiç terlememiş gibi kupkuruydu. "Merhaba küçük Leo," dedi. "Bu kadar korkmana gerek yok." Ağlamaya başladım ve ona doğru yürüdüm. Beni kucağına çekti.

Dolores, "Caleb yapmadı, Leo," dedi. "Yapmadığını biliyoruz ve mahkemeye gidip, böyle diyeceğiz." Caleb başımı okşamaya devam etti. İç çekti, derin bir şekilde, başım da onunla birlikte hareket etti, başımı geriye çekti ve yüzüme baktı. "Korkma, Leo," dedi. "Lütfen korkma. Bunu yapar mısın? Benim için?" Başımı salladım. Sonra, "Ben yapmadım. Sadece bunu benden duymanı istiyorum. Tamam mı?" dedi.

"Tamam," dedim. Sonra, "Ama yaptıysan da umurumda değil!" diye ekledim.

Güldü. Ağladı da. "Bunu biliyorum, Leo." Tekrar güldü.

"Caleb, kaçacak mısın?" Bana baktı. "Polisler eve geldi," dedim.

"Onları gördün mü?"

"Hayır. Annemle babam söyledi."

Üçü birbirine baktı. "O Arthur," dedi Bayan Mildred, "Ah, o Arthur."

"Kaçsam da," dedi Caleb, "fazla uzağa gidemem. O zaman kesinlikle işimi bitirirler."

"Biraz param var," dedim ama beni duymadı. Sokaktan gelen sesleri dinliyordu. Dolores pencereye yürüdü ve dışarıya baktı. Odaya döndü. "İşte geliyorlar," dedi. Hayatımda bu kadar buruk bir yüz görmemiştim. Sanki hareket edemiyordu. Sonra

Caleb'a baktı ve gülümsedi. Bir şey söylemeye çalıştı. Caleb aniden ayağa kalktı, ona doğru koştu ve sarıldı.

"Duydum," dedi Bayan Mildred çünkü kapı vuruluyordu. Koridorda ilerlemeye başladı. "Duyuyorum," diye bağırdı tekrar, "bütün bunlara gerek yok." Kapıyı açtığını duydum. Dolores, Caleb'la yan yana duruyordu; şimdi hareket edemeyen bendim. Bayan Mildred'ın, "Bu kadar patırtı yapmak *zorunda* mısınız?" dediğini duydum. "Sizin sağduyunuz yok mu? Beni böyle iteleyip geçmeyin! Burası benim evim! Siz, ne istediğinizi *söyleme* yeteneğine sahip değil misiniz?"

Koridordan geldiler, üç kişi, beyaz, biri silahını çekmişti. Ben hâlâ kıpırdayamıyordum.

"Caleb Proudhammer'ı arıyoruz," dedi bir tanesi.

"Niçin?" diye sordu Dolores.

"Bu seni ilgilendirmez," dedi biri.

"Evet," dedi Dolores, "onu neden tutuklamak istediğinizi öğrenmek, beni ilgilendiriyor ve bunu bana söylemek de sizin işiniz."

"Zenci kaltağa da bak," dedi biri.

"Caleb Proudhammer benim," dedi Caleb. "O silahlara ihtiyacınız yok. Ben hayatımda kimseyi vurmadım."

"Buraya gel. Seni emniyete götüreceğiz."

"Niçin?"

"Ne kadar meraklı zencilersiniz. İşte bunun için," dedi ve aniden Caleb'ı yakalayarak tabancasının kabzasıyla başına vurdu. Kan akıyordu, ağabeyimin kanı. Bağırarak kanepeden fırladım, Caleb'a ulaşmaya çalıştım ama bana vurarak durdurdular. Nefesim kesildi; onu koridorda çekiştirerek götürüyorlardı. Ona seslendim. Sürünerek koridora çıkmaya çalıştım. Bayan Mildred beni tutmaya çalışıyordu. Dolores bağırıyordu. Bayan Mildred'a yumruk attım, elini ısırdım. Caleb'ı merdivenlerden indiriyorlardı. Polislerden birine arkasından kafa attım, bütün gücümle bir bacağını yakaladım. "Bu çocuğu çıkarın buradan," dedi biri ve bir tanesi beni yakalamaya çalıştı. Baş aşağı merdivenlerden yuvarlandım ve tekrar polisin bacağını yakaladım. Tutundum, tutundum, beni aşağı sürüklüyordu. Yine Caleb'a seslendim. Alt kattaki koridordaydık. Onu sokağa çıkarıyorlardı. Polis beni

tekmeledi ve kan tadı aldım. Ağabeyimin adını haykırarak koridorda emekledim. Soğuk havaya çıkmıştık; dışarıda bir sürü insan vardı. Kendimi toparladım ve ağlayarak arabaya doğru koştum. Lütfen. Lütfen. O benim ağabeyim. Arabaya girmeye çalıştım ama dışarı itildim, sonra arabayı itmek için önüne geçmeye çalıştım ama biri beni havaya kaldırdı. Caleb'a yine seslendim. Arabanın kapılarının kapandığını duydum ve haykırdım, *Lütfen. Lütfen.* Motorun çalıştırıldığını duydum ve haykırdım, *Lütfen. Lütfen.* Direnerek kaldırıma çıktım, yumruk ve tekmeler savurarak serbest kaldım, arabanın kırmızı lambalarının ardından koştum. Ah, Caleb, Caleb, Caleb, Caleb. Ah, Caleb, Caleb. Arabanın ışıkları gözden kayboldu, tökezledim ve yüzüstü kaldırıma düştüm, ağladım, ağladım. Beni kaldırdılar, yukarı çıkardılar, yüzümü yıkadılar ve eve götürdüler. Babam başımı okşamaya çalıştı. Elini ittim. Annem bir kâse çorba vermeye çalıştı, eline vurarak kâseyi devirdim. Sizden nefret ediyorum, dedim. Sizden nefret ediyorum. Başımı, hâlâ Caleb'ın kokusunu taşıyan yastığa gömdüm.

İKİNCİ KİTAP

ORADA KİMSE VAR MI? DEDİ YOLCU

Yaramazlık yapmıyorum
Kendimi sana saklıyorum.
FATS WALLER

Barbara ile Jerry, malzeme ambarının önünde durmuş, üzerinde "AKTÖRLERE İMKÂN ATÖLYESİ George Bernard Shaw'un ünlü oyunu *Silahlar ve Kahraman*'ı sunar" yazan tabelaları boyuyorlardı. Barbara kırmızı, iki parçalı mayosunu giymiş, saçlarını bir sicimle bağlamış, dizlerinin üstüne çökmüş, özenle tabeladaki küçük *a* üzerinde çalışıyordu. Jerry, ayakta, siyah şortunun içinde özensizce, hızla *Bernard* sözcüğüyle uğraşıyordu. Esmer sırtında terler parıldıyordu ve saçlarını sürekli gözlerinin önünden geriye atıyordu. Jerry ile Barbara'nın vücutlarında, neredeyse tabelalara sürdükleri kadar boya vardı. Atölyenin külüstür arabasını, bir grup aktörün *Silahlar ve Kahraman*'ın provasını yaptığı ve oyunun yakında altı kez sahneleneceği Green Barn'dan getirmiştim. Oyunun cazibesi Shaw değil, artık Hollywood'da fazla talep görmeyen, yaşlanmakta olan, oldukça şaşaalı bir ayyaş aktördü. Provalarda gördüğüm kadarıyla, bu girişim de ona pek yarar sağlamayacaktı. Şimdi, Lola San-Marquand'ın salonunda Ben Hecht'in, *Quito'ya Gidiş ve Dönüş* adlı oyununun provasını yapmakta olan bir başka aktör grubu için hamburger, kola ve kahve almak üzere şehir merkezine gidiyordum. Shaw'dan sonra sahnelenecek olan bu oyunun çekici bir yanı yoktu, sadece kendini kanıtlamış profesyoneller ve bizim gibi birkaç çocuk; konusu politik olduğundan çok cesur olduğumuzu düşünüyorduk. Sonra Bull Dog Yolu'na geri gelip levhaları toplayacaktım, Barbara, Jerry ve ben, onları asmak için şehre gidecektik. Ama Barbara ile Jerry'nin çalışma hızlarına bakılırsa benim de araya girip yardım etmem gerekecekti.

Yoldan biraz uzakta duruyorlardı. Arabayı durdurup seslendim: "Aman Tanrım! Siz ikiniz hâlâ oyalanıyor musunuz?"

Jerry döndü ve fırçasıyla bir el hareketi yaparken, kıllı göğsüne boya sıçrattı. Güldüm. "Haydi oradan, dostum! *Senin* çalıştığını görmüyorum."

Barbara ayağa kalktı. "Leo! *Bütün gün* müfettiş gibi dolaşıp durdun! *Şimdi* nereye gidiyorsun?"

"Kasabaya, bebeğim! Kasabaya!"

"*Kasabada* ne yapacaksın?"

"Siz bu ilanları boyamayı bitirirken, ben birkaç tane nane likörü devireceğim. Denetçi konumuna terfi edildik ve geri döndüğümüzde ilanları *hazırlamış* olmanızı bekliyoruz!"

İkisi de bana fırlatacak bir şeyler aradı. Şarkı söylemeye başladım, "Ah, keşke pamuk tarlasında olsaydım!" ve kahkaha atarak, hızla uzaklaştım.

Jerry ısrarlarımız üzerine ve ayrıca yapacak başka işi olmadığı için gelmişti. İri, neşeli, açık yürekli bir İtalyandı, çok sevecen bir yaratıktı. Atölye'de kalmıyordu, şehirde bir sanatçıya modellik yapıyordu ama bizimle takılıyordu ve bize yardım ediyordu. Cennet Yolu'ndaki evimden çıkarılmıştım. Bu durum, atölyede çalışma fikrini cazip kılmakla kalmamış, zorunlu hale getirmişti, zira böylece bütün yaz boyunca yemek yiyebilecek ve yaz aylarını açık havada geçirebilecektim. Bize verilen para sembolikti; hatta o kadar sembolikti ki Barbara ile ben de sanatçılara modellik yapıyorduk ve Jerry'yle ben ayrıca çim biçiyorduk. Ama mutluyduk ya da neredeyse mutluyduk. Bütün hafta boyunca çok çalışırdık, akşamları bazen şehirde sarhoş olurduk, pazar günleri kürek çekmeye veya balığa giderdik. Cennet Yolu'ndaki oda arkadaşım Charlie otostop yaparak Iowa'ya geri dönmüştü, eski bir kız arkadaşını bulmaya gittiğini söylemişti ama bu araştırma, bu olasılık sanki onu neşelendirmemişti. Barbara Cennet Yolu'ndaki kapısına asma kilit vurmuştu ve onun eşyaları, benim ve Jerry'nin eşyalarımız oradaydı.

Temmuz başıydı ve güneş yoğun ve ısrarlıydı. Ben daha da kararmıştım ama derimde ve saçlarımda kızarıklıklar vardı, öte yandan Barbara bir meleze dönüşmüş ve alnındaki saçlar, bukleleri ve saçlarının uçları sararmıştı. Jerry Araplardan daha koyuydu ve şehirde gezinirken, kendimize "Zenci rengi sorunu" derdik. Bir nehrin üzerindeki bir kayalıktaki küçük bir kasabanın hemen dışındaydık. Mohikanların sonuncularından biri olan Kızılderili Uncas, onurun yaşamdan daha önemli olduğunu düşünen bir İngiliz bakireyi bu uçurumdan aşağı, neh-

re atlamaya zorlamıştı. En azından Fenimore Cooper ve onun Hollywoodlu torunları böyle söylemişti; Kızılderili kahramanların bu nehir boyunca fırtına gibi esmelerini hayal etmek zor değildi ve insan ağaçların yaprakları arasından geçen oklarının öfkesini duyabiliyordu. Geçmişten bazı fısıltılar duymak umuduyla, bazen kasabadaki –finansçılar tarafından inşa edilen ve yıkılan, ama savaşla kurtarılan berbat bir kasaba– mezarlıkta dolanırdık. Mezarlık içimizde geçmişimizle ilgili herhangi bir duygu uyandırmadıysa da, kasaba, gerçek durumumuzla ilgili fazlasıyla canlı bir his veriyordu. Kasaba uzun zamandır can çekişiyordu ama fabrikalar ve devlet sözleşmeleri, askeri inşaatlar ve neticede askerler maaşlarıyla kasabaya gelmiş ve onu kurtarmışlardı. Kasabadaki insanlar, bu nedenle mutlu bir şekilde para kazanıyor ve mutluluklarının doğası ve derecesi, onları kararsız bir şekilde dost ya da hızla kaba yapıyordu. Varlığımızın kasabaya tuhaf bir saygınlık kazandırdığı, hatta ekonomi açısından faydalı olduğu kabul edilmesine rağmen kesinlikle sevilmiyorduk. San-Marquandlar kasabada büyük, ahşap bir ev kiralamıştı ve onların düzenledikleri partilerden birine davet edilmek muazzam bir statü sembolüydü. San-Marquandların Yahudi olduğundan kuşkulanılıyordu ve insanlar arkalarından korkunç şeyler söylüyordu; ama diğer taraftan, sahne ve perdenin yıldızlarıyla arkadaşlardı ve bu yıldızlardan bazıları, aslında, Atölye'nin bayrağı altında görüneceklerdi. Soylular San-Marquand partilerine büyülenmiş, mağrur ve sarhoş halde gelirlerdi ve genellikle orada bulunup kanape ve içki servisi yapan bizler, Atölye'nin bebeleri, bazen bir-iki iş kapardık ya da tam tersi olurdu. Fakat bizlerden ara sıra nasıl yararlanırlarsa yararlansınlar, gençliğimizin ve amaçlarımızın birleşimi onlara sıkıntılı ve kesinlikle tatsız gelirdi. Herkes San-Marquandların egzotik, hayal edilemez ve erotik açıdan yozlaşmış olduğundan emindi, film yıldızları ve arkadaşları da öyleydi. Onlar paçalarını kurtarmışlardı ama anlaşılan bize kötü örnek oluyorlardı; bu kadar hareketli bir ortamda bulunan çocuklar besbelli sonunda baştan çıkacaktı. Başka şeyler yapabilecekken neden levha boyadığımızı, çimleri biçtiğimizi ve çıplak poz verdiğimizi öğrenmek istemiyorlardı. Jerry'i sevmiyorlardı çünkü İtalyandı,

Barbara'yı sevmiyorlardı çünkü değildi, bu nedenle bir bahanesi yoktu ve beni sevmiyorlardı çünkü Barbara ile Jerry'nin beyaz olduğunu anlamıyor görünüyordum. Aslında beyaz olmadığımı bile bilmiyor gibiydim ve bu durum onları o kadar nefret yüklü bir öfkeyle, nefret yüklü bir merakla dolduruyordu ki, lokantaya uğradığımda, kahvemi doldururken garson kızın eli gerçekten titriyordu ve insanlar, sanki kötü ruhların esiri olmuşum gibi benden uzaklaşıyordu. Doğal olarak, onlardan nefret ediyordum. Hasta inançlarının cesaretini bile taşımıyorlardı, zira taşısalardı, beni katranlayıp tüylerle kaplayıp kasabadan kovarlardı. Ama Atölye'yle bağlantılarım nedeniyle bunu yapmaya cesaret edemiyorlardı. Doğal olarak, içimizdeki en kötü özellikleri ortaya çıkarıyorlardı. Kafaları kirli pencere camı gibiydi; bu nedenle biz de onların fantezilerini onlar için oynamak zorunda kalıyorduk. Örneğin Jerry ile ben kasabada birlikte yürürken herkes bizim homoseksüel olduğumuzu varsayıyordu; birlikte yürümemiz için başka bir neden olamazdı. Bu nedenle bazen kollarımızı birbirimize dolayarak yürürdük. Eğer Jerry o kadar iri olmasaydı ve ben de o kadar küstah olmasaydım, bu hareketimiz için kanlı bir bedel –ödediğimizden çok daha fazlasını– ödeyebilirdik. Ama Jerry'nin iriliği onları ürkütüyor ve şaşırtıyordu –kesinlikle bir homoseksüel gibi davranmıyordu– aynı şekilde, rengimle çelişen küstahlığım da ürkütüyordu onları; yani genel anlamda, kolaylıkla taciz edilemeyecek kadar tuhaftık. Tabii Barbara ile Jerry kasabada dolaşırken, bir anda ahlaksız ve coşkun sevgililere dönüşmeleri için Barbara'nın başını Jerry'nin omzuna koyması yeterliydi; ama üçümüzün el ele yürüdüğü anlar için söyleyecek sözleri yoktu. Yine de bize tahammül ediyorlardı çünkü San-Marquandlar film yıldızları ile tanışabilecekleri partiler veriyordu.

Atölyenin çocukları –yaklaşık 15 kişi kadardık– yolun biriki mil aşağısında, şehrin yaklaşık üç mil dışındaki ahşap barakalarda yaşıyorduk. Bu barakalar yirmili yıllarda yapılmıştı; yöre Bull Dog Yolu olarak biliniyordu, meşhur bir sanatçılar kolonisiydi. Fakat bütün sanatçılar, sonunda başarılı olunca ya da başarının imkânsız olduğunu anladıklarında orayı terk etmişti. Kasabanın seçkinleri tarafından desteklenen Aktörlere İmkân

Atölyesi bu ünlü yolu devralmıştı. Orada yaşamanın, enerji dışında maliyeti hemen hemen sıfırdı ama enerji çok harcanıyordu. Barbara, Jerry ve ben, sanırım ayda on iki dolara, iki katlı bir barakayı paylaşıyorduk.

İyi bir yer olduğunu düşünüyorduk. Barbara ile Jerry'nin kaldığı alt katta eski püskü tencereler, tavalar, kenarları kırılmış tabaklar ve ağır taş kupalarla dolu küçük, karanlık bir mutfak vardı; Jerry mutfağı İtalyan baharatlarıyla doldurmuştu ve gorgonzola peyniri kokuyordu. Neyse ki onun yemeklerini seviyorduk –şansımıza– çünkü aramızda yemek pişirmeyi gerçekten bilen tek kişi Jerry'ydi. Banyo, doldurması ve boşaltması saatler süren metal küvetiyle çok ilkel ve eskiydi; Jerry'yle ben, bahçeye bir tür duş kurmuştuk, aslında, insanın birkaç kova su dökünmesini sağlayan dâhice bir yol bulmuştuk. Onların büyük odasında, altı kişinin sığabileceği kadar büyük çift kişilik bir yatak ve bir şömine ile iki sallanan sandalye vardı. Bütün pencere ve kapıları tellemiştik, böylece hepsini sürekli açık bırakabiliyorduk. Geceleri sallanan sandalyeleri verandaya çıkarıp yaşlılığın nasıl olduğu hakkında sohbet eder, sessizce merak ederek otururduk. Benim odam onlarınkinden küçüktü ama iki büyük penceresi vardı ve pencerelerden birine yaşlı, evimizden daha uzun bir ağaç yaslanıyordu, diğer pencere uzaktaki dağlara bakıyordu. Bütün evi, içini dışını badanalamıştık ve ay ışığı odamın duvarlarına tuhaf şeyler yapıyordu. Birçok gece Barbara ile Jerry yattıktan sonra orada tek başıma oturup bazen sadece geceyi seyreder, bazen de satın aldığım gitarı tıngırdatırdım.

Üç haftadır Atölye'de olmamıza rağmen ne Barbara ne de ben Saul'a bir sahne veya doğaçlama sunmuştuk. Edindiğimiz işçilik deneyimi tiyatro yeteneklerimizi ortaya çıkarmaktan uzak olduğundan, ancak bir fabrika ya da çiftlikte takdir edilebilirdik. Başlangıçta bunun için kaygılanmamıştık ama sonraları kaygılanmaya başladık. Atölyenin kurulması ve ilk yaz prodüksiyonunun sahnelenmesi için gereken yoğun hazırlıklar bizi çok heyecanlandırmıştı. İlk haftamızda, bol bol yıkım –duvarları, kapıları, bölmeleri– bol bol nakliye ve yakma işlemi yapmıştık; çekiçle, çiviyle ve testereyle çalışmakta epeyce ustalaşmış, ayrıca, ilk yardım konusunda oldukça becerikli bir hale gelmiştik,

sonra da sıva ve badana yapmıştık. Tiyatronun tavan arasına aceleyle yığılmış ve tozla kaplanmış aksesuarların dökümünü çıkarmış, çanlar, bıçaklar, semaverler, lambalar ve telefonlar için raflar ve bölmeler yapmış, hepsini Barbara ile Lola tarafından geliştirilen, benim fazlasıyla iddialı bulduğum bir sisteme göre sınıflandırmıştık. Örneğin *Tolstoy Dönemi* diye işaretli rafa semaverler ve ikonlar yerleştirilmişti, San-Marquandlar Rus dramlarına düşkün olduklarından bunlardan çok sayıda vardı. *Modern, Kuzey Amerika* rafında, *Çağdaş, Viyana* etiketiyle tek başına bir rafta duran bir tanesi hariç, telefonlar duruyordu. "Nah çağdaş," diye homurdandı Jerry. "Buralarda birileri Viyana'yı en son ne zaman gördü?" Yakın zamanda göreceğimiz de yoktu. Ne kadar eski, solmuş ve yırtık olursa olsun bütün kostümleri incelemiş ve kurtarabildiğimiz kadarını kurtarmıştık. Kostümler bana tuhaf, hüzünlü bir heyecan veriyordu: Çarlık generallerinin, İç Savaş askerlerinin üniformaları, Lorca kahramanlarının şalları ve elbiseleri, Steinbeck köylülerinin, Odets ihtilalcilerinin yamalı ceketleri, tokalar, ayakkabılar, çizmeler, topuklu ayakkabılar, boneler, kaba gömlekler ve buruşuk gömlekler, dar süvari pantolonları ve şalvarlar, başlıklar, cüppeler, pelerinler, miğferler, kılıçlar, kalkanlar, mızraklar, davullar, harplar, boynuzlar insan tuzuyla öyle ıslanmışlardı ki bazen bir dokunuşta dağılıyorlardı, zamanın ilgisizliği içinde o kadar soğuk bir kapana kısılmışlardı ki eli donduruyor, her saat bıkmadan işleyen gerçeği, bir gün beni ve bütün tarzlarımı, pozlarımı, bütün üniformalarımı ele geçirecek olan gerçeği anlatıyorlardı. Bu kostümler gerçek insanlar tarafından giyilmişti, onlar için gerçek müzik çalınmıştı ve gerçek bir ışık altında hareket etmişlerdi; ellerini kalplerine koymuş, selamlarını vermişlerdi ve perdeler inmişti. Bu kostümler onların dağılmış, duygusuz kemikleri gibiydi ve tavan arası bana her zaman Ezekiel'in vadisini, Ezekiel'in sorusunu hatırlatmıştı: Ah, Tanrım, bu kemikler yaşayabilir mi?

Daha önce gerçek bir sahneye çıkmamıştım ve gökyüzünün sanki cennet çıldırmış gibi inlediği, aşağıya acımasızca perde halinde yağmur gönderdiği ve çatılara Afrika'daki gibi vurduğu fırtınalı bir yaz günü öğleden sonrasında Green Barn'ın sahnesine ilk kez çıktığımda, karşıma bakmadan önce yukarı baktım ve

bir sahnenin ne kadar yüksek olabileceğini anladığımda hayret ettim. Yukarı doğru, tozlara ve karanlığa, iskeleye ve iplere baktım, baktım. Oradan düşmek korkunç olurdu. O öğleden sonra yapayalnızdım. Bir tür ayak işi için gönderilmiştim, sürekli ayak işlerine gönderiliyordum. Ama yaz fırtınasının sona ermesini beklemem gerekiyordu ve bu arada bana kimse ulaşamazdı. Karanlık, ürkütücü tiyatroya baktım –yağmurun gürültüsüyle şimdi iyice ürkütücüydü– ve kaderimin böyle bir yerle ilgili olup olmadığını merak ettim. Ama keşfetmeye başladığım kadarıyla kader tuhaftı ve tutkuyla bu kadar iç içe olduğundan, öyle olmalıydı. Çünkü anladım ki –bu kemikler yaşayabilirse– bir gün burada, tozlu boşluğu birlikte dolduracağım yaşayanların önünde durmayı ve şimdi benim yağmurun sesini duyduğum gibi, benim sesime tanıklık etmelerini arzu ediyordum. Bu güne kadar arzularımı, başkalarını da içeren gerçekler olarak değerlendirmemiştim; başkalarının benim ihtiraslarıma ihtiyaç duyabileceklerini de düşünmemiştim ama şimdi, ilk defa, o tozlu ahırda, bu bağlantının insanın kaderini tanımladığından ve dünyanın gizemli yaşantısının bağlantıyla ilgili olduğundan kuşkulandım. Gençtim. Belki şimdi şaşkınlığımın derinliğini değerlendirmek, dahası seslendirmek zor gelebilir. Ürkütücü yükseklikte, tozlu, uğultulu karanlıkta, her biri ben olan başkalarının varlığını hissetmiştim. Ama onlarla dolu halde, bu tiyatroyu hayatlarımızla dolduramadığım sürece bunu ne bu başkaları ne de ben bilebilirdim. Bu belki de en yüksek sevgi gösterimdi. Ama o gün öğleden sonra kendime bu şekilde açıklamadım durumu. Sadece sahnede aşağı yukarı yürüdüm. Uzunluğunu, genişliğini, derinliğini ölçtüm ve sesimi en yüksek balkona ulaştırdım. O boş yerde, yağmura rağmen yankılandığını duyduğumu sandım ve yanımda gitarımı getirmiş olmayı diledim.

San-Marquandların perdelerini asmayı da içeren tüm bedensel faaliyetlerimize rağmen –biz derken esas olarak Barbara ile kendimi kastediyorum– okuyor, çalışıyor ve tartışıyorduk. Saul bize açıkça doğaçlamalarımızın solo olacağını, bunlar üzerinde birlikte çalışmamamızı, hatta tartışmamamızı söylemişti; bunu zaten yapamazdık çünkü ikimize de bir tema vermemişti. Sahnelerimizi kendimiz seçecektik ve istediğimiz gibi, solo ya

da birlikte sahneleme özgürlüğüne sahip olacaktık ama Saul'un sahneleri doğaçlamaları görmeden önce mi yoksa sonra mı öğrenmek istediğini bilmiyorduk. Doğaçlamalarımızın sahneleri canlandırmak için yetersiz olduğumuzu düşündürebileceğinin farkındaydık ve bu, bizi bazen birbirimize karşı oldukça sinirli yapıyordu, ikimiz de ilk sınavımızdan korkuyorduk; özellikle beklenmedik bir biçimde ortaya çıkıp bu kadar belirleyici olacağı belli olduktan sonra. Ben, *Tanrı'nın Bütün Çocukları Kanatlıdır*'dan bir sahne canlandırmayı reddediyordum, Barbara, işler zora girdikten sonra, muhtemelen *Bayan Julie*'nin –o zamana kadar okumuştum– bataklığında utanç içinde yok olacağımızı kabullenmişti ve *Solağı Beklerken*'deki genç yazar ile kız arkadaşı arasındaki sahneyi oynama konusunda, sanırım, karşılıklı ödünler vererek uzlaşmıştık. Oynayabileceğimizi düşündüğümüz bir sahneydi. Sonra, üzerinde çalışmaya başladığımızda, sahne kelimelerle ifade edilemeyecek, korkunç bir mücadele haline geldi. Kısa sürede başka bir sahne seçmiş olmayı dilemeye başladım, *Çıkmaz Sokak*'taki gangster ile sonradan fahişe olan kız arkadaşı arasındaki sahneyi mesela, ama bir kez çalışmaya başladıktan sonra gururum geri adım atmama el vermedi. Bu sahneyi seçmekle çok cesur olduğumuzu ve aynı zamanda, bu sahneyi oynamamızın liberal San-Marquandlar için hayati bir sınav olacağını düşünmüştük fakat kendimizi de hayati bir sınava soktuğumuzu anlamamıştık. İkimize de biraz gösteriş yapma şansı veren bir sahneydi; birbirimizle dans etmemiz gerekiyordu ve ben, ıslık çalma ve kısa bir tap dansı rutini yapma fırsatını elde etmiştim. Genç yazar Sid ile kız arkadaşı Florrie evlenemezler çünkü buhran dönemidir ve paraları yoktur, bizim canlandıracağımız da onların ayrılık sahnesiydi. Yapamıyorduk ve bırakamıyorduk, hayal gücünün bu kadar acı vereceğini hiç düşünmemiştim, aslında artık hayal gücü hakkında bir şeyler öğreniyordum. Sahnenin bir yerinde, parklardaki ve geçitlerdeki sevişmelerini hatırladıktan sonra, kız Sid'le bir odaya geçmelerini teklif eder. Ama çocuk reddeder, ortak bir gelecekleri olmadığını söyler. Sahnede, bizim ifade edilmeyen gerginliğimizle birleşen büyük bir gerginlik oluşmuştu ve derinden sarsılmıştık. Çünkü kayıp ve başarısızlık anı aynı zamanda aşk sahnelerinin

en önemlisidir; belki de büyük ölçüde boş inanç bizim korkumuza karışmıştı. Artık sahneyi çok detaylı hatırlamıyorum ama herhalde beni nasıl boğduğunu, kekelememe, bazen Barbara'dan nefret etmeme neden olduğunu hiç unutmayacağım. Bunu onun şaşkın ve yavaş yavaş idrak eden gözlerinde görmüştüm; bu, sahneye hem yardım etmiş, hem de zarar vermişti. Neyse, o yağmurlu günde, Green Barn'ın sahnesini ilk kez adımlarken ve sesimi balkona ulaştırırken, aklımda bu sahne vardı. Çünkü artık ağır işçilikten sıkılmaya başlamıştım ve sınava sokulmak istiyordum. Cesur olmaya çalışmama rağmen yine de tetikteydim ve sırtıma yüklenmesine izin verdiğim bu işlerde, ayak işlerinde en azından bir çelişki olduğunu biliyordum. Bir sahnede çalışmamın ne kadar imkânsız olduğunu anlamıştım ve ayrıca geleceğimin San-Marquandlar için aslında hiç de önemli olmadığını fark etmiştim. Geleceğim, gerçekte sadece beni ilgilendiriyordu. Gitarımı bu nedenle almıştım. Yazdan fazla beklentim yoktu; bu geçici bir düzendi ama kışa hazırlanmam gerekiyordu.

Arabayı lokantanın önünde durdurdum. Üzerimde eski bir tişört, eski bir pantolon ve lastik ayakkabılar vardı, bu benim üniformalarımdan biriydi; diğeri, mavi şayak kumaştan muhteşem kıyafetimdi ama bu kıyafetimle asla beyaz gömlek giymemeye özen gösteriyordum. Lokanta, Pullman marka bir araba biçimindeydi, bir yanda bölmeler, diğer yanda tezgâh. Akşamüstüydü ve orada sadece yarım düzine kadar insan vardı, hepsi benden büyüktü, hepsi kötüydü ve hepsi olmaları gerektiği gibi beyazdı. İçeri girerken bana baktılar ve başlarını çevirdiler. Gözleri cilalanmış kahverengi düğmeler kadar sabit bakan garson kıza gülümsedim; ben ve gülümsememem ya da gülümsememle ben tezgâha doğru yürürken, sanki saçları çekilmiş gibi yavaşça ayağa kalktı.

"Merhaba," dedim –gülümsemem yüksek sesliydi ama sesim kısıktı– "bana bu siparişleri hazırlar mısınız lütfen?" Ona listeyi uzattım. Listeye, kimya formülüymüş gibi baktı. Şirin bir şekilde etrafıma bakındım ve tezgâhın kenarına oturdum. "Bu kasabanın harika bir havası var. Beklerken bir bira alabilir miyim, lütfen?" Beni reddetmeyeceğini biliyordum çünkü bana yaşımı sormaya cüret ettiği tek seferde, *kendi* yaşını söyleyen ve

benim kendisinin ağabeyi olduğuma yemin eden Jerry ile beraberdim. Siparişimi kafesinden beni gözetleyen acele yemek aşçısının bölgesine iletti ve sonra karmaşık bir teoloji sorusu üzerinde düşünüyormuş gibi kaşlarını çatarak bir şişe bira çıkardı, önüme koydu ve yavaşça açtı. Sonra uzaklaştı, bir bardak aldı ve önüme, tezgâhın üstüne bıraktı.

"Teşekkür ederim," dedim. Birayı bardağa doldurdum. Mırıldanmaya başladım: *Günahkâr Adam, Nereye Kaçacaksın?* Bir sigara yaktım. Hamburgerlerin cızırdadığını duydum.

"Bana ne," dedi bir tanesi, "doğru *doğrudur.*"

"Sinirini bozma, Bill," dedi birisi.

"Değmez," dedi birisi.

Birbirleriyle konuşuyorlardı. Mırıldanmaya devam ettim. Adı Sally olan garson, karton kutulara kahve koymaya başladı.

"Bir fili düzen zencinin hikâyesini duydunuz mu?" dedi bir tanesi.

Yan gözle bana baktılar. Mırıldanmayı sürdürdüm. Fısıldadılar, gülüştüler, sonra bağırdılar. "Bu, *o* filin sonu oldu!" Hikâyeyi daha önce duymuştum. En yumuşak sesimle, "Sally," dedim, "lütfen bir bira daha alabilir miyim?"

Bana, düğme gözlerinde nefrete çok benzeyen bir duyguyla baktı ama nefret insanı köleleştirir. "Hamburgerlerin hazır olmak üzere. Bitirecek vaktin olmayabilir. Hamburgerler soğumadan, demek istiyorum."

"İdare ederim," dedim, tatsız biramı neredeyse boğularak bitirdim –fakat gurur insanın reflekslerini kontrol edebilir, gerçi insanın reflekslerinin *aslında* gururuyla aynı şey olduğundan kuşkulanıyorum bazen– ve bardağımı tezgâha koydum. "İşte. Oldu mu?"

"Haydi, Bill," dedi birisi. Onu dışarı çıkardılar. Lokanta boşalmıştı. Garson kız onların ardından bakakaldı. Sonra içten ve şaşkın bir üzüntüyle bana baktı, bir şişe bira buldu, açtı, önüme koydu ve hamburgerleri almaya başladı.

"Umarım bütün bunları koymak için bir kutun vardır," dedim. "Benim yok. Bayan San-Marquand sende kutu olacağından emin olduğunu söyledi."

"Bakarım," dedi uzun bir sessizlikten sonra.

"İyi," dedim. "Teşekkür ederim." Biramı içtim.

Acele-sipariş aşçısı kutuyu uzattı. Bıraktım ki her şeyi kutuya tek başına yerleştirsin. Biramı bitirdim. Derken tuvalete gitmek istedim ama yolda nereye işeyebileceğimi hesaplayıp vazgeçtim bundan. Ödemeyi yaptım. Parayı kasaya koydu. "Fatura almam gerekiyor," dedim.

"Peki," dedi, "bir dakika. İşverenlerinin her zaman fatura istediğini *biliyorum*." Bana bir fatura verdi. Kazanmıştı. Ama yenilgimi gülerek kabullendim. "Hoşçakal Sally. Yarın görüşürüz, Tanrı isterse tabii," dedim, kutuyu aldım ve külüstür arabaya taşıdım. Yan koltuğa yerleştirdim. Bu bazen, günümün en kritik anlarından biriydi çünkü kahve ya da kolayı dökemeyeceğimden, aç olanları doyurmaktan kaçınamayacağımdan, öfkemi yollardan çıkartamazdım.

San-Marquandların evinin önündeki açıklığa girdim. Güzel bir ev kiralamışlardı, büyük ve eski; ikisi için fazlasıyla büyüktü ama diğer yandan, hiçbir zaman yalnız değillerdi. Evleri her zaman doluydu ve Rags Roland, yazı onlarla birlikte geçiriyordu. Rags çok etkileyiciydi; iriydi ve o kadar çirkindi ki gerçekten görkemliydi. Aslında Rags'e benzeyen bir kadının tahammül edilebilir bir insan olmak için görkemli olmaktan başka seçeneği yoktu. Birçok erkekten daha iriydi ve bir granit bloku –ince, kırmızı damarlarla kaplı bir granit bloku– kadar kare biçimli ve anlamlı bir yüzü vardı. Bir tür sonradan uygulanmış ve aykırı telafi yöntemi olarak saçları parlak, kıvırcık hale getirilmişti, onu tanıdığımda kızıla boyanmıştı. Saçlarını bir miğfer gibi topluyordu ama söylemeliyim ki başka şekilde toplamasına da imkân yoktu. Kıyafetleri metalden yapılmış gibi sallanıyordu üzerinde, insafsız iki-parça tüvit takımlar, bazen kasvetli, ama bazen de şaşırtıcı parlaklıkta ekoseler giyiyordu fakat yaz geldiğinde bunların yerini aynı derecede kasvetli, çuvala benzeyen baskılı kumaşlar almıştı. Trompet gibi gürlüyor, insanın gözünü çok rahatsız ediyorlardı. İnanılmaz derecede enerjikti, sonsuz iyi tabiatları sonunda oldukça korkutucu hale gelen insanlardan biriydi. Sürekli sigara içiyor ve espri yapıyordu, insan hareket etmeden durup duramayacağını merak ediyordu. Bir keresinde bana, San-Marquandların verandasında, Güney Amerika hası-

rından yapılmış büyük, süslü bir çift kişilik salıncakta otururken, müzik dinlemeden tek bir gün bile geçiremediğini söylemişti. Ne zaman dinlediğini merak etmiştim. Bir şeyler duyabileceği bir süre için birlikte yaşadığı bütün o gürültüyü nasıl kapatabildiğini merak etmiştim, onun manevi kulak zarlarının çoktan patlamış olduğunu düşünmüştüm. Ama onun ve San-Marquandların yıllar önce, Atölye'ye yeni başladıklarında çekilmiş fotoğrafları başka bir Rags gösteriyordu; barışık olmayan bir Rags. Bu fotoğraflar Green Barn bürosunun duvarlarında ve Saul'un evindeki çalışma odasında asılıydı. Fotoğraflarda ağaçların altında oturuyor, senaryo okuyor ya da prova yapıyorlardı. Saul çok farklı görünüyordu, saçları o zaman beyaz değilmiş; fotoğraflardan birinde gözlüklerini takmamıştı ve şaşkın bir çocuk gibi duruyordu. Lola topluydu, ama bedeni şekilsiz değildi, saçları uzun, yüzü çok samimi ve çocuksuydu. Rags'e gelince; Rags'in saçları o zaman çok uzundu, saç örgüleri taç gibi başına dolanmıştı. Büyük yüzü, büyük ağzı, büyük kare bedeni her nasılsa savunmasız görünüyordu. Fotoğraflarda gri gibi görünen, uzun, yumuşak ve düz bir elbise giymişti. O günlerde aktris olmaya çalışıyormuş ve şiir yazıyormuş. "Berbat şiirlerdi," dedi, "ama onları yakmaya içim elvermedi. Ölümümden sonra kişisel evraklarımın arasında ortaya çıkacaklar. Dünyanın bana çok fazla gülmesine izin verme." Bunları, San-Marquand partilerinden birinde sarhoşken söylemişti.

Mola sırasında gelmiştim. Kadro çimlerin üzerindeydi ve arabanın eve yaklaştığını görünce büyük bir sevinç gösterisinde bulundular. Rags verandadaydı.

"Oğlum," dedi, "bugün açık farkla onlardan aldığımız en heyecanlı tepki bu. *Seni* bu kadar popüler yapan nedir, merak ediyorum. Nedeni yemek olabilir mi?"

"Olabilir," dedim, "ama güzel kahverengi gözlerim de olabilir."

"Haydi, Leo. Gözlerin, hamburgerlerle rekabet dahi edemez."

"Bütün öğleden sonra –yiyeceklerin– üstünde mi oturacaksınız?" diye sordu Madeleine, kumpanyanın kadın başrol oyuncusu, "yoksa üzerinden kalkıp bize de biraz verecek misiniz?"

Bana göz kırptı. "Ne demek istediğimi anladığını biliyorum, tatlım. Nasılsın? Umarım Ateşli Anneni unutmuyorsundur?"

"Seni nasıl unutabilirim? Şekerim, sana biraz vermek zorunda olduğumu biliyorsun."

"Vaatler, vaatler. O kadar uzun bir zamandır açım ki." Gülüştük. Madeleine'le her zaman böyleydik ama ne kadarının gerçek olduğunu ve ilk adımı nasıl atacağımı bilmiyordum. Yaklaşık otuz yaşındaydı ve bu korkutucuydu, sarışındı, oldukça iri yarıydı ama çok tatlıydı. Saygın bir ikinci sınıf aktristi, daha önce hiç başrol oynamamıştı, boşanmıştı ve sekiz yaşında bir kızı vardı. Kızı şehirde, Madeleine'in ailesiyle beraberdi.

Diğer çocuklar geldiler ve yiyecek kutularıyla içecekleri alarak bir ağacın altına koydular. Kolalarını ve hamburgerlerini alıp dağıldılar. Arabadan çıktım ve gerinerek verandanın alt basamağına oturdum.

"Aç değil misin?" diye sordu Rags.

"Hayır," dedim, "uzun bir kahvaltı ettim." Ona baktım. "Sen değil misin?"

"Tanrım, hayır," dedi. "Bu rezaleti idare etmeye çalışıyorum. Hepsi evlerine gidene kadar yiyemem. Aktörler iştahımı kaçırıyor."

Güldüm. "Devamlı onlarla berabersin," dedim. "Onlar eve gittikten sonra çok fazla yemen gerekir."

"Terbiyesizlik ediyorsun," dedi Rags ve gülerek sigarasını çimlerde söndürdü. Yanıma, verandanın basamağına oturdu.

"Gerçekten rezalet mi?" diye sordum. "Lola'nın her şeyin yolunda gittiğini söylediğini sanıyordum."

"Lola başka bir şey söylemeye cüret edemez. Herkesin moralini yükseltmek onun görevi, zavallı Lola. Son günlerde buralarda beyaz bir melek gibi dolaştı, lambalı hemşire gibi." Bir sigara daha yaktı, paketi bana da tuttu, sigaramı yaktı. "Ama aynı sahnede bir grup denenmemiş amatörle ve bir grup yaşlı, kararsız ihtiyarla uğraşıyorsan, felaket kaçınılmazdır oğlum. Zamanının yarısını onları birbirlerinin gırtlaklarından uzak tutmaya çalışarak geçirirsin. Aramızda kalsın, oyun da *Hamlet* değil hani. Of, neyse."

"O zaman, neden yapıyorsun?" diye sordum.

"Oyunun önemli bir mesaj verdiğini düşünüyoruz. Neden bu kasabayı biraz sarsmayı denemeyelim ki? Ayrıca bu onların daha önce *duydukları* bir oyun, Broadway'de oynanmıştı. *Sylvia Sidney*'le.

Lola yanımıza geldi ve genç bir kız gibi önümüze, çimlere oturdu.

"Tezahüratı nasıl buldun?" dedi Lola. "Harika değil miydi? Bütün sabah provasını yaptık."

"Keşke yapsaydık," dedi Rags ümitsizce.

"Rags," dedi Lola, "kötü gitmedi. Gerçekten."

"Madeleine o mektubu tutmayı asla öğrenemeyecek," diye mırıldandı Rags. "Onun nesi var? Hayatında hiç mektup almadı mı?"

"Bu sabah derste," dedi Lola, "mektubu sanki boşanma belgeleriymiş gibi tutmasını –Madeleine boşanmış, biliyorsun– istedim," dedi bana, "boşanmış olduğu anda aslında boşanmak istemediğini fark etmesini söyledim. Bunun mektubu tutuşunda farklılık yaratmaya başladığını sanmıştım. Gerçekten."

"Belki," dedi Rags umutsuzca. "Yine de, çiğ domuz pirzolası tutuyormuş gibi göründüğünü düşünüyorum."

"Ah. Çok mükemmeliyetçisin," dedi Lola.

Sigaramı söndürdüm ve ayağa kalktım. "Gitmem gerekiyor," dedim.

"Umarım o ilanları kasabanın her yerinde görürüz," dedi Lola.

"Henüz değil," dedim, "ama göreceğiz."

"Ama şimdiye kadar asılmış olmaları gerekirdi!"

"Çocuklar tamamlamak üzere. Şimdi onları almaya gidiyorum. Birkaç saat içinde bütün kasabaya dağıtırız. Merak etme."

"Ah! *Senden* şikâyetçi değilim," dedi Lola. "Sen gerçekten bir çalışkanlık ve bağlılık modelisin. Sadece..."

"Açılış gecesi heyecanı," dedi Rags, ümitsizce gülerek.

"Sanırım çok heyecanlı bir tiyatro deneyimi olacak."

"Özellikle," dedi Rags, "o ayık olursa."

"Bugün orada işler nasıl?" diye sordu Lola bana.

"Bugün ayık," dedim. Arabaya bindim.

"Diğerleri? Onlar nasıl?"

"Her zamanki gibi. Daha iyi değil. Daha kötü de değil." Motoru çalıştırdım. "Ama biliyorsun, provaları izleyecek fazla zamanım olmuyor."

"Leo! Sen hepimizin güvendiği dağsın. Umarım sen *de* bir asabiyet nöbeti yaratmazsın. Biliyorsun, bu yorucu haftayı atlatır atlatmaz *ciddi* işlere başlayacağız. Sana söz veriyorum. Saul da."

"Evet, bayan," dedim. "Çok sevindim. Çünkü dağ olmaktan çok yoruldum."

Arabayı döndürdüm.

"Oğlum," dedi Rags, "Tiyatro konusunda üniversite eğitimi almakta olduğunun farkında değilsin galiba."

"Eğer birisi bir sınav yapsaydı," dedim, "üniversitede olmak konusunda kendimi daha iyi hissederdim."

"Pekâlâ," dedi Lola, "sınavını olacaksın. Şimdi, haydi bakalım. Güle güle."

"İyi geceler, hanımlar," dedim ve arabayla uzaklaştım.

Malzeme ambarına geldiğimde Barbara ile Jerry ortalıkta görünmüyordu. Bull Dog Yolu'na girdim, diğer çocuklardan levhaları aldım ve barakamıza gittim. Barbara duştaydı ve Jerry verandada terebentinle temizleniyordu. Sanki yaralı bir askeri canlandırmak için makyaj yapmış gibiydi. "Berbat görünüyorsun," dedim ve verandanın merdivenlerini çıkarak sallanan koltuklardan birine oturdum.

"Sen de berbat görünüyorsun," dedi uysal bir tavırla. "Ne oldu, yerli evlat? Tiyatro moralini mi bozuyor?"

"Tiyatro, lanet olsun," dedim. "Mesele bütün bu koşuşturmacada."

"Moralini bozma," dedi Jerry. "Damganı vuracaksın. Galiba omzumda boya var. Temizler misin?"

Ayağa kalktım, bezi alıp sol kürek kemiğini ovaladım. "Tanrım, berbat kokuyorsun," dedim.

"Bazen kendime tahammül edemiyorum," dedi Jerry sırıtarak. Bezi elimden aldı ve mutfağa yürüdü. "Bira ister misin?"

"Olur. O levhaları asmakta bana yardım etmek için kasabaya gelecek misin?"

"Sabırlı ol. Barbara duştan çıkar çıkmaz ve bu pislikten arınır arınmaz hazır olurum." Elinde bir şişe bira ve iki bardakla

dışarı çıktı. "Al." Birayı önce benim bardağıma sonra da kendi bardağına boşalttı ve oturdu. "Çok daha iyi. Bütün lanet olası gün boyunca ilk kez oturuyorum."

"Evet. Demiryollarında çalışsak daha iyiydi."

"Kendin kaşındın," dedi Jerry.

"Mantıklı olmak güzel bir şey olmalı."

"Öyle. Denemelisin."

İki sigara yaktı ve birini bana verdi. Barbara'nın duşta şarkı söylemesini dinledik.

"Bir kova daha su ister misin?" diye seslendi Jerry.

"Onun için çıldırıyorum, üzülüyorum, Tanrım, onsuz mutlu olamıyorum... Ne?"

"Bir kova daha su ister misin diye sordum?"

"Hayır, teşekkür ederim. Hemen çıkıyorum." Şarkı söylemeyi sürdürdü: *"Listesindeki ilk kişi değilim, asla özlenmeyeceğim, her öptüğü kız için bir on sentim olsaydı, milyoner olurdum..."*

Jerry ile ben birbirimize baktık ve güldük. "Müthiş bir kız," dedi Jerry. Sonra kızardı. "Onun için yeterince iyi olmadığımı düşünüyorum."

"Ah. Aklını kaçırmışsın sen."

"Gerçekten öyle mi düşünüyorsun?"

O kadar mütevazı bir şekilde sormuştu ki, ona sanki ilk kez görüyor gibi baktım.

"Tabii ki öyle düşünüyorum. Neden endişeleniyorsun? Şarkı söylemesini dinle."

"Benim yüzümden şarkı söylediğini sanmıyorum." Durakladı. "Şarkı söylemenin kariyerinde kendisine yardımcı olacağını söylüyor."

"Sadece sıradan biri ama yine de onu ölünceye kadar seveceğim, zavallı ben!" Suyun vücuduna çarptığını duyduk. "Jerry! Havlu!"

"Geliyor, prenses!" Verandanın parmaklıklarından bir banyo havlusu aldı ve Barbara'ya uzattı. Geri gelince sallanan koltuğa oturdu ve bir süre sonra Barbara da havluya sarınmış bir halde geldi. Verandanın basamaklarından koşarak çıktı.

"Ah!" diye haykırdı, beni görünce, "müfettiş geri gelmiş. Bir dakika içinde hazır olurum. Jerry, duşunu al!"

"Peki, prenses," dedi Jerry. Bana göz kırptı, "Benim için kovayı doldurmak ister misin? Belki de önce sen duş almak istersin?"

"Hayır. Sen git. Önce siz buyurun. Ne kadar berbat koktuğunu söylemiştim." Tereddüt etti. "Haydi git, geri zekâlı. Kovaları ben doldururum. Sonra da sen benim için doldurursun."

"Peki," dedi, "Ben sabunlanmaya başlayayım. Uzun sürmez." Şortunu çıkarıp tahta kabine girdi. Kabinin üstündeki raflardan iki kova aldım ve birine bol bol sıcak su, diğerine de soğuk su doldurduktan sonra yerlerine koydum. "Hazır," dedim ve verandaya döndüm.

Hafif bir çığlık attığını, sonra suyun sıçradığını ve Barbara'nın odada şarkı söylediğini duydum. Bir sigara yakıp biramı içtim. Levhalar asılır asılmaz bugünkü iş günümüz sona erecekti ve saat daha beş bile olmamıştı. "Hey!" diye seslendim, "Niye akşam yemeğini kasabada yemiyoruz?"

"Yeterli paramız olduğunu sanmıyorum," dedi Barbara. Jerry'ye seslendi, "Jerry, paran var mı? Ayrıca, Leo, bu akşam sahnemiz üzerinde çalışmamız gerekiyordu. Hatırlıyor musun?"

"Canı cehenneme. En azından bir akşam için o sahneye ara vermemiz gerektiğini düşünüyorum. Gerçekten. Bende altı dolar var."

"Sanırım bende de yaklaşık on dolar var," diye seslendi Jerry. "Pantolonumun ceplerine bak. Sende ne kadar var, prenses?"

"Sadece beş dolarım var," diye bir arya söyler gibi sesini yükselterek bilgi verdi Barbara, sonra kapıya geldi, paklanmış ve erkeksi bir havada, üzerinde Jerry'nin eski, beyaz bir gömleği ve kendine ait mavi bir pantolonla. "Bir sigara alabilir miyim, efendim?" diye sordu ve yanıma gelip sallanan koltuğuma yaslandı.

"Tabii, prenses." Onun için bir sigara yakıp uzattım. "İşte."

"Prenses lafı Jerry'nin senden kaptığı bir şeydi, şimdi de senin ondan kaptığını düşünüyorum. Aslında sevmiyorum. Neden bana prenses diyorsun?"

"Bu senin doğumuna bir saygı gösterisi." Yüzüme yoğun bir duman bulutu üfledi. "Neden sevmiyorsun?"

"Benimle alay ettiğini düşünüyorum."

"Seninle alay etmiyorum. Jerry de seninle alay etmiyor, Tanrı biliyor bunu. Böyle düşünme." Onu izledim. "Sadece biraz takılıyoruz." Sonra, "Sadece seni sevdiğimiz için," diye ekledim.

"Ah!" Uzaklaştı ve diğer sallanan koltuğa oturdu. "Birandan bir yudum alabilir miyim, rica etsem?"

Bardağımı verdim ve sordum, "Kasabada yemek yiyelim mi?"

"Olur. Jerry'nin bu akşam yemek pişirmek istediğini sanmıyorum, ben zaten yemek yapamıyorum, sen de benden iyi sayılmazsın." Biramdan bir yudum aldı. "Ama erkenden dönmek istiyorum, çünkü sabah erken kalkacağım."

"Tamam, benim de erken kalkmam gerekiyor."

"Hey!" diye seslendi Jerry, "Bana bir havlu verin!"

"Bir dakika," diyen Barbara bana biramı geri verdi ve odalarına koştu. Anında geri geldi, çaresizce gülerek kapıya yaslandı. Elindeki küçük yüz havlusunu salladı. Ben de gülmeye başladım. "Jerry," diye seslendi Barbara, "sadece bir tane havlumuz kalmış. O da, Jerry, oldukça küçük."

"Siz ikiniz oyalanmayı bırakıp bana bir *havlu* getirir misiniz? Leo, yukarıda havlun var mı? *Islağım*!"

"Sana bir havlu getireyim. Şimdi dışarı çıkabilirsin. Barbara bakmaz." Koltuktan kalktım ve merdivenlerden çıkmaya başladım. "Sana içeride veririm." Koşarak odama çıktım. Kabinin kapısının açıldığını, çarpılarak kapandığını duydum ve Jerry verandanın basamaklarını çıkarken, "*Geronimo*!" diye haykırdı. Merdivenlerden iki havluyla indim ve birini ikisinin birlikte beklediği odadan içeri attım, Barbara hâlâ gülüyordu. "Çabuk ol!" diye haykırdım, "Bir-iki kova suya ihtiyacım var." Ciddi olduğumu kanıtlamak için tişörtümü çıkardım. "Hâlâ o ilanları asmamız gerekiyor, çocuklar."

"Tamam," diye seslendi Jerry, "tamam. Sen kabine gir, ben kovaları doldururum." Bir havluya sarınarak mutfağa gitti. Suyu açtığını duydum ve ayakkabılarımla çoraplarımı, pantolonumu çıkarıp kabine yürüdüm. Şortumu çıkardım ve çiviye astım, havluyu da çiviye astım ve sabunu elime aldım. "Hazır," diye seslendi Jerry. Sonra su, sabun ve bedenimle baş başa kaldım.

Saat tam altıda kasabaya girdik –mahkemenin saati öyle diyordu– ve saat yedide, ele geçirdiğimiz pizzacının penceresi-

ne son levhayı asmıştık. Burayı işleten insanlar kasabanın yerlileri değildi, neyse ki; aslında ülkenin yerlileri bile değillerdi. Sicilya'dan gelmişlerdi, sanırım. Amerika'ya geleli uzun zaman olmamıştı ve kafaları iyice karışmaya başlamıştı. Onlar –yaşlı anne ve baba, oğulları ve kızları, gelinleri ve damatları– hâlâ, kendi barbarca, sahiplenici ve sevecen tavırlarıyla birbirlerinden sorumlu olduklarını hissediyor, birinin başına gelenler hepsini etkiliyordu. Bu, birbirlerine karşı davranışlarında da kendini gösteriyordu ve onların yabancı olarak damgalanmalarına neden oluyordu. Tabii bu da onların itibar görmemeleri anlamına geliyordu ve biz de doğal olarak oraya yöneliyorduk, orası bizim vahamızdı. Sicilyalı aile Amerika'da renk kavramının anlamını henüz tam olarak kavrayamamıştı ve bu nedenle, burası kasabada zencilerin, daha doğrusu zencilerle beyazların bazen birlikte yiyip içebildikleri tek yerdi. Sadece ailenin genç üyeleri ve bunların arasında da esas olarak kadınlar, bu durumun statüleri açısından ne anlama geldiğinden ve çocuklarının geleceği açısından ne anlama gelebileceğinden kuşkulanmaya başlamıştı. İnsan bunu endişeli yüz ifadelerinden, ara sıra tereddüt etmelerinden ve hepsinden öte, saygın insanların renkli masalarda hiçbir zaman yemek yemeyip pizzaları hep eve götürmelerini giderek daha fazla algılamalarından anlayabiliyordu. Henüz tehdit edilmiyorlardı zira lokantaya askerler, denizciler, sık sık yolculuk yapanlar ve işçiler geliyordu; bunların hepsinin harcayacak paraları vardı. Ama askerler ve işçiler genellikle sevgililerini –şüpheli görünen, oldukça tehlikeli kızlar– de getiriyordu, yolcular da öyle, işçilerse çok gürültü yapıyordu. Kasabadaki zencilerden bazılarının burada görünmeleri ve Sicilyalıların bunları geri çevirecek duyuya sahip olmaması da kaçınılmazdı –onları geri çevirmek yasalara aykırıydı ama gerekçeleri bu değildi– ve hemen sonrasında, yasa koruyanların onların Sicilyalı zihinlerini daha da karıştırmak üzere gelmeleri de kaçınılmazdı. Onların ne sorunu olduğunu anlamak için, kesin ve çaresiz bir niyetle zenci işçilere dikkatle bakmaya başladılar, aslında zenci işçiler çoğunlukla beyaz işçilerle beraberlerdi ve hâlâ Sicilyalı ailenin hatırladığı işçiler gibi yemek yiyor, içiyor, gülüyor ve küfür ediyorlardı. Kadınlar yavaş yavaş işçi olmanın bir sorun

olabileceğini düşünmeye başladı çünkü anlaşılan –gerçekten kafaları karışmıştı– işçi olunca zencilerle arkadaş olmak gerekiyordu. Artık zencilerin nerede ve nasıl yaşadığını öğrenmişlerdi. Ama Amerikan karmaşasıyla bütünleşmek için Amerikan ölçütlerine göre yükselmeleri gerekiyordu çünkü hayat nedeniyle kafaları hâlâ karışıktı. Barbara'yı, Jerry'yi ve beni seviyorlardı. Bunu nasıl saklayacaklarını bilmiyorlardı. Henüz saklamaları için herhangi bir neden olduğunu bile bilmiyorlardı. Tabii özellikle Jerry'yi seviyorlardı çünkü onunla İtalyanca konuşabiliyorlardı ve birbirlerini eğlendiriyorlardı, zira Jerry Sicilyalı oldukları için onları aşağılayabiliyordu, onlar da ailesi Napolili olduğu için Jerry'yle dalga geçiyorlardı. O günlerde tek kelime İtalyanca konuşamıyordum ama onları izlemeye ve dinlemeye bayılıyordum. Çünkü Jerry'nin bu Sicilyalılarla ilişkisi, benim kasabadaki zencilerle ilişkilerimden çok farklıydı. Jerry'yi kıskanıyordum. Muhtemelen ondan biraz da nefret ediyordum.

Ayrıca, tiyatro ekibine dahil olduğumuz için o pizzacıda özeldik, seçkin müşterilerdik. Benim tiyatroda görev almam onlara hiç tuhaf gelmiyordu; sadece mantıklı değil, aynı zamanda, güya mirasımdı, kaderimdi bu benim. Hakkında daha önce fikir sahibi oldukları tüm zenciler ya tiyatroda ya da sirkte çalışıyordu. Paul Robeson'a tapıyorlardı, gerçekten hayran olduklarını söylemeliyim. Joe Louis'i seviyorlardı. Marian Anderson'u seviyorlardı. Josephine Baker'ı seviyorlardı. Rahip Divine'la ilgili tüm bildiklerimi anlatmamı istiyorlardı. Açların doyurulmasına yardım ettiğini söyledim ve bunun, onun iyi bir insan olduğu anlamına geldiği konusunda benimle hemfikir oldular; ama sonradan, onların başlarını sallamalarının ve düşünceli ifadelerinin Rahip Divine'la değil, muhtemelen yine açları doyuran ama sonunda iyi bir adam olmadığı anlaşılan Mussolini'yle ilgili olduğunu anladım.

Ailenin en küçük oğlu, on yedi yaşlarındaki Angelo, Barbara' ya hayran ve tutkun olduğundan, pencereye ilanı asmamıza yardım etmişti; ama işimiz tamamlanmadan uzun süre önce bütün aile olaya müdahil olmuş, etkisini değerlendirmek için kaldırıma çıkmış, müşterilerin yemek için beklemelerine neden olmuşlardı. Sonuçta sanatsal bir başarı elde ettiğimiz ka-

bul edilince –bu, pencerenin yeniden düzenlenmesi anlamına geliyordu– Angelo bulaşıkçılık görevine geri dönmüş, diğerleri de görevlerinin başına geçmiş, biz de masamıza oturmuştuk. Birer içkiye ihtiyacımız olduğunu düşünüyorduk ama sipariş vermemize vakit kalmadan, ortanca oğul Giuliano bize üç tane martini getirmişti.

"Şerefimize," dedi, güldü ve göz kıptı. "Oyununuzun başarılı olmasını diliyorum."

"*Biz* oyunda değiliz," dedi Barbara.

"Ama başka bir oyunda olacaksınız," dedi. Jerry'ye baktı ve güldü. "Tabii, biliyorsunuz," dedi, "bu adam işe yaramaz. *Hiçbir zaman* bir oyunda rol alamayacak."

Jerry İtalyanca bir şeyler söyledi ve ikisi birden yine güldü. "Umarım İtalyanca anlamıyorsunuzdur," dedi Giuliano, Barbara'ya, "senin bu arkadaşın tam bir domuz."

Jerry İtalyanca başka bir şeyler söyledi ve ikisi birden kahkaha tufanı içinde İtalya'ya gittiler. Barbara ile ben de çaresizce güldük. Barbara bardağını kaldırdı. Ben de kendi bardağımı kaldırdım. Jerry ile Giuliano'ya döndük. Jerry bardağını kaldırdı.

"Sağlığınıza," dedim. "Teşekkürler, Giuliano."

Güldü ve eğilerek selam verdi. "O zevk bana ait." Önce Barbara'ya, sonra Jerry'ye baktı. "Mönü mü istiyorsunuz, yoksa pizza mı?"

"Pizza istiyoruz," dedi Barbara. "En büyüğünden, üstünde tüm malzemeler olsun."

Neredeyse birbirleriyle göz göze gelerek İtalyancaya dönüyorlardı, ama Giuliano kendini tuttu ve Jerry martinisinden bir yudum alırken az kalsın boğuluyordu. "Pekâlâ," dedi Giuliano, "benim için bir zevkti." Başını hafifçe eğerek uzaklaştı.

"Siz ikiniz neye gülüyordunuz?" diye sordu Barbara.

"Aile esprileri," dedi Jerry. Kolunu Barbara'ya doladı. İkisi bölmenin bir yanındaydı, ben de karşı tarafında. Barbara'nın sigarasını yaktı ve huzursuz alnından hafifçe öptü. "Aile esprileri tercüme edilemez."

Barbara ona baktı ama sesini çıkarmadı. Ben martinimi yudumladım ve "bu içki ikram, öyle değil mi? Demek ki birer tane daha içebiliriz. Yani, nasıl olsa içecektik," dedim.

"Bu, sarhoş olmak istediğin anlamına geliyor," dedi Barbara. "Leo, bu gece gerçekten çalışmayı denemeliyiz."

"Barbara, karanlıkta çalışmaktan bıktım. O sahneyi tersinden bile biliyorum. Hakkında rüya bile görüyorum. Ne yaptığımı da bilmiyorum, sen de bilmiyorsun. Sanki mastürbasyon yapar gibiyiz."

"Oyunculuğun *bu* kadar zevkli olduğunu bilmiyordum," dedi Jerry sırıtarak. Barbara hafifçe başına vurdu. "Belki ben de oyuncu olmayı denerim." Barbara yine elini kaldırdı ama Jerry elini yakaladı ve tuttu.

"Saul'a," diye sordu Barbara bana, "bizimle ne zaman çalışmaya başlayacağına dair başka bir şey sordun mu?"

"Hayır. Ama bugün öğleden sonra Lola'yla konuştum."

"Peki majesteleri ne dedi?"

"Bu yoğun hafta biter bitmez ciddi işlere başlayacağımızı söyledi. Kendisinin ve Saul'un bu konuda söz verdiğini söyledi." Barbaya'ya baktım. "Sözünü tutmazsa ben şehre geri dönüyorum." O anda, gerçekten böyle düşünüyordum. "Hiçbir şey öğrenmeyeceksem bütün yaz burada kalmamın bir anlamı yok."

Barbara ağzını açtı ama önce Jerry konuştu. "Öylece gidip bizi bırakmayacaksın herhalde? Seni özleriz, bebek."

"Ama nasıl olsa ikiniz berabersiniz," dedim, biraz beceriksizce.

"Ah Leo," dedi Barbara. "Gerçekten!" Öfkeyle sigarasını söndürdü. Sonra gülerek bana baktı. Bana öyle baktığında asla, asla karşı koyamazdım, bana her şeyi yaptırabilirdi. "Sen olmazsan hiçbir şey aynı kalmaz, Leo. Gerçekten kalmaz." Elini yavaşça elimin üstüne koydu. "Gelecek haftayı bekleyelim. Sözlerini tutacaklar. *Ben* sana söz veriyorum." Başını kesin bir tavırla salladı, dudaklarını esprili bir şekilde bükerek elini çekti.

"Kendini yalnız hissediyorsan," dedi Jerry, göz kırparak, "Yaşam sınıfında, senin güzel kahverengi bedenin için tutuşan birkaç kız var." Güldü ve Barbara'ya anlatmaya başladı. "Çizim defterlerinin üzerine eğilerek salyalarını akıtıyorlar. Karakalemle çalışmaları gerekiyor ama aslında suluboya yapıyorlar, inan bana." Bana baktı. "Ne dersin? Sadece uzun yaz gecelerini geçirmek için?"

"O yaşlı şişko karılar mı? Aklını kaçırmış olmalısın?"

"O kadar yaşlı değiller. Tam olmaları gereken yaştalar, bebek." Yüzündeki samimi, sorgulayan ifade gülmeme neden oldu. "Artık hamile kalmaktan korkmuyorlar, anlıyor musun, yani, şey, biliyorsun, işte. Her şey mümkün."

"Jerry," dedi Barbara, "o kadınlar korkunç. Özellikle Bayan Jenkins. Yüz kilodan fazla olmalı; sadece *arkası*."

"Ama Leo böyle kadınları seviyor," dedi Jerry. "Ufak tefek erkekler her zaman iri kadınlardan hoşlanır."

"Tanrım," dedim, "keşke pamuk ellerinizi seks hayatımdan çekseniz."

"Hey, böyle söylediğine sevindim," dedi Jerry. "Sınıftaki erkeklerden bazıları da senin için yanıp tutuşuyor ve bana..." Kâğıt peçetemi su bardağıma daldırdım ve buruşturarak Jerry'ye fırlattım. Omuzuna çarptı, yere düştü. "Hay Allah, Leo. Sadece yardım etmeye çalışıyordum."

"Haydi oradan. Ben bir içki daha içeceğim." Barbara'ya sırıttım. "Seks yoksulu aktör kendini içkiye veriyor."

"Ama bebek, bazen, orada tek başına bekleyeceğini bildiğim zaman senin için gerçekten üzülüyorum," dedi Jerry. "Bütün o acımasız kadınların önünde. Tanrım. Tüylerimin diken diken olmasına neden oluyor. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Lanet olsun, evet." Kabilenin reisi Salvatore gözüme ilişti ve içki için işaret ettim. "Ne demek istediğini pekâlâ anlıyorum."

Yaşam sınıfı çok sıkıcıydı. Esas olarak yaşlı, tembel kadınlardan oluşuyordu ve bir tanesinde bile, görebildiğim kadarıyla, en ufak bir yetenek kırıntısı yoktu. Beni genellikle Afrika'da bir yerlere yerleştiriyorlardı ve çoğu kez mızrakla donatıyorlardı. Ama Afrikalı vahşiler hakkındaki düşüncelerini, talihsiz bir şekilde, Amerikalı Kızılderililere borçluydular ve ikisini birbirine karıştırmışlardı, gerçekten de kâğıt üstündeki sonuçlar çok çarpıcıydı. Bu insanların bana bakıp gördükleri şeylerden huzursuz oluyordum, onların nazik, tombul kabuklarının bu kadar fantezi, çaresizlik, yalnızlık ve kinciliği gizlediğini anlamam da aynı derecede huzursuzluk veriyordu. Bu bayanlar bana, sonunda incir yaprağı kompleksi olarak özetlediğim –ya da yok

saydığım– psikolojinin ilk örneğini sunmuşlardı; hepsi de incir yaprağı kulübünün faal üyeleriydi. Jerry'nin dediği gibi, önlerinde çıplak durmak gerçekten de tüylerimi diken diken ediyordu. Başlangıçta rengim nedeniyle çok korkmuştum, tamamen çıplak olmam katlanılması gereken bolca renk gibi geliyordu ama daha sonra, cinsiyetim nedeniyle çok daha fazla korkmaya başlamam uzun sürmedi. Kural gereği süspansuvar takıyordum ama bu bana saçma geliyordu. Kadın modeller hiçbir şey giymiyordu. Ama sonra, süspansuvarın gerçekten de –bir tür kışkırtma olarak hem onlar hem de benim için– işe yaradığını hissetmeye başladım ve muhtemelen işe yaraması bekleniyordu. Süspansuvara kızmaya başlamıştım çünkü bedenime yapılmış bir tür hakaret gibi geliyordu. Elimde olmadan süspansuvarın gizlediği şeyin farkına varmaya başladım ve bu da penisimi ürkütüyordu. Sürekli sertleşmesinden korkuyordum; hiçbir şekilde varlığını açıklamaması gereken, en özel ve en belirgin yerim hariç, her tarafım açıktaydı. Bu şiddetli bir ıstıraptı. Bütün endişem belimden aşağıya odaklandığından, kinci organın sürekli acımasızca uzamaya, şişmeye başladığını –sanırım endişeden, kesinlikle şehvetle değil– ve süspansuvarı aşağı çektiğini hissediyordum. Her an kadınların çığlık atmalarını ve bayılmalarını bekleyerek önüme bakmaya devam ettim ve pozumu bozmadım, bu arada koltuk altlarımdan, penisimin etrafındaki kıllar ve bacaklarımdan terler damlıyordu. Kadınların önünde beş dakika poz vermek madende çalışmaktan daha zordu. Ama onlar düzenli bir şekilde defterleri, kalemleri ve fırçalarıyla hızla çalışıyorlardı, bazen beni incelemek için bir kalemi kaldırıp ölçümü alıyorlardı, bu arada asi siyah penisimin zindanının duvarlarına vurduğunu ve –mutsuz hayal gücüm öyle sanıyordu– onu parçalamakla tehdit ettiğini hissediyordum. Süre bitip platformdan aşağı indiğimde, mızrak taşıyan ve kadınların yüzleri kadar yumuşak ve şekilsiz bir kasık örtüsü takan asil bir vahşi, evcil bir hayvana benzeyen, kesinlikle, hiçbir zaman çocuk sahibi olamayacak bir vahşi elde etmiş olduklarını gördüm.

Yeni içkilerimizi Salvatore kendisi getirdi ve masamızı hazırlamaya başladı. Bodur bir ağaca benzeyen, tartışmasız ve çabasız bir şekilde evinin reisi olan, çok kararlı ve huzurlu bir

adamdı. Barbara'yı sevmesine rağmen, ailenin büyüğü olarak onu pek onaylamıyordu ama Jerry'nin İtalyan olması ona güvence veriyordu çünkü Jerry'nin durumlarını ayarlayabileceğini biliyordu, sonra çocuk sahibi olmaya başlayabilirlerdi. Salvatore, başka insani seçenekleri ciddiye almıyordu.

Salvatore, Jerry'nin karakterinde harika bir şeyi ön plana çıkarıyordu. Jerry, başka hiç kimseye göstermediği bir yönünü Salvatore'ye gösteriyordu. Jerry'yi Salvatore ile birlikte görmesem, çocuğun içinde ne kadar acı, ne kadar aşk olduğunu, o zamana kadar ne kadar çok şey kaybettiğini ve Barbara'nın ona gerçekten değer vermesinin mümkün olabileceğini hiçbir zaman anlamazdım. Salvatore, Jerry'ye oğlu gibi davranıyordu ve bu da Jerry'nin içindeki erkeği ortaya çıkarıyordu. Jerry'nin günlük yaşamında kaba konuşmalarla ve kabadayılıkla gizlediği kibarlık ve saygı unsurlarını ortaya çıkarıyordu. Salvatore'nin gördüğü tek şey, Jerry'nin –umutsuzca– terk etmeye ve inkâr etmeye çalıştığı şaşkın ve sevecen oğul görüntüsüydü ve bu yaratığın değeri konusunda kuşkulanmak, aklına bile gelmiyordu. Salvatore bilemezdi ama bu şekilde, doğrudan Jerry'nin yüreğindeki yalnızlığa erişiyor, onun zor ve yalnız yaşamının belirtilerini ortaya çıkarıyordu. Salvatore ile Jerry'yi birlikteyken incelediğimde, Jerry adına seviniyordum ama kendi adıma üzülüyordum. Zira yaşlı, kararlı adam Jerry'yi anlamıştı, onu daha önce de görmüştü. Kendi yaşadığı dünyada, Jerry'ye erişecek anahtarı bulmuştu. Ama benim için bir anahtarı yoktu; hayatım, aslında, kimsenin bilincinde henüz oluşmamıştı. Bunun nedenini bilmiyordum. Bazen tek başıma kasabanın zenci kesimine kaçardım. Bazen orada sarhoş olurdum ve birkaç kez de sevişmiştim. Ama bütün bağlantılarım kopmuştu.

Madeleine içeri girdiğinde, Salvatore ile Jerry İtalyanca konuşuyor, Jerry ona, bir çocuğun kocaman, berrak gözleri ile bakıyordu. Belki de düşüncelerimden –ya da düşüncelerimi tazeleyen Barbara ile Jerry'den– korunmak istediğimden, onu gördüğüme saçma bir şekilde sevinmiştim. Kadınların kuaförden çıktıktan sonraki o cilalı görünümüne sahipti ve Barbara'nın hafif, tiyatral bir ürpertiyle pek beğenmediğini belli ettiği açık turuncu bir elbise giyiyordu.

"Hey," dedi Madeleine, kocaman, iyi niyetli gülüşüyle, "özel bir konferans mı yapıyorsunuz yoksa size katılabilir miyim?"

"O son ilanı astığımızda," dedim, "Konferans bitti. Bu nedenle katılabilirsin."

"İyi," dedi, oturdu ve Barbara'ya gülümsedi. "Nasılsın şekerim? Bu hafta sizin canınızı çıkardıklarını düşünüyorum, ne dersin?"

Salvatore, Madeleine'i hiç onaylamıyordu. Aniden Jerry'yle sohbet etmeyi bıraktı, Madeleine'e bir bakış attı ve uzaklaştı. Jerry'nin biraz utandığını fark ettim. "Merhaba," dedi, çarpık bir gülümsemeyle, "nasıl gidiyor işler?"

"Bana öyle geliyor ki, *herkesi* köle gibi çalıştırıyorlar," dedi Barbara. "Sen de yorgun olmalısın. Ama *sen*, en azından oyunda oynuyorsun."

"Oynuyor *muyum*?" dedi Madeleine, gözlerini açarak ve ellerini havaya kaldırarak. "Yaptığım *bu* mu? Birinin bunu bana söylediğine sevindim, bir içkiye ihtiyacım var."

"Ne oldu?" diye sordu Barbara. "Her şey yolunda mı?"

"Bak. Şimdi Green Barn'da vakit geçiren kırık, kayıp vaka gibi büyük bir Hollywood yıldızı olmadığımı biliyorum –Tanrım, nasıl bir karışıklık yaratacak!– ama iyi bir aktrisim, çok çalıştım ve beni bunun için işe aldılar. Bana ne ödediklerini söylemeyeceğim çünkü çok utanıyorum –*onlar* adına– ama artistlere bu kadar kötü davranılmaması gerektiğini düşünüyorum. Bebek, eğer bu hatadan sağ çıkmayı başarırsam, Aktörlere İmkân Atölyesi *sizin* olabilir, *inanın* bana. Özellikle, kendine yapımcı diyen o yaşlı lezbiyen, bahçede patenli bir çocuğu bile idare edemez." Durakladı. Sakinleşti. Bize baktı ve güldü. "Eh! Patlamadan önce birine söylemem gerekiyordu." Giuliano geldi ve Madeleine gülerek ona baktı, bir duble viski ısmarladı.

"Yarın sabah provan var," dedi Barbara. "Bu gece dikkat etsen iyi olur."

"Boşver onları," dedi Madeleine. "Provaya belki giderim, belki de gitmem. Belki de onları terk ederim. Şimdi *başka* birini bulmaya *çalışsınlar* bakalım."

"Ne oldu?" diye sordum.

"Ah," dedi bezgin bir ifadeyle ve Barbara'ya baktı. "Ne mi

oldu? Ne yaptıklarını bilmiyorlar, olan bu işte. Bu lanet olası gruba katıldığımdan beri hep aynı şey." Giuliano ona içkisini getirdi ve yine gülümsedi. Bir yudum aldı. "Artık bundan bahsetmeyelim, en azından içkimi bitirip bir şeyler yiyene kadar." Bana baktı ve gerçekten yatıştırıcı gülüşüyle güldü. "Bugünlerden birinde, bebeğim," dedi bana, "muhtemelen, keşke postanede kalsaydım diyeceksin."

Güldüm. "Veya kilisede. Ama ikisi de beni kovdu."

"Bu nasıl oldu?" dedi Jerry sırıtarak.

"Mesajları bir türlü iletemedi," dedi Barbara ve bana baktı, hepimiz güldük.

Giuliano, kadının bir şeyler yiyip yemeyeceğini ve şayet yiyecekse bizim onu beklemek isteyip istemediğimizi sormaya geldi.

"Ne yemek istiyorsun Madeleine?" diye sordu Barbara. "*Biz* buradaki en büyük pizzayı ısmarladık."

"Peki pizzanızı paylaşabilir miyim?" dedi Madeleine. "Yemekten çok arkadaşlığa ihtiyacım var." Hızla Jerry'den Barbara'ya döndü, sonra Barbara'ya doğru eğildi. "Şekerim, bana senden daha çok para verdiklerini biliyorum, üstelik partinize davetsiz geldim, bu nedenle lütfen hesabı ödememe izin verin." Önce Jerry'ye, sonra da bana baktı. "Bunu yapmama izin vermezseniz, gitmem gerekecek. Oysa gitmek istemiyorum."

Giuliano duvar kadar ifadesiz bir yüzle bu konuşmayı dinledi. Jerry Giuliano'nun farkındaydı, Barbara da Jerry'nin farkındaydı. Bu nedenle, öne doğru eğildi, Madeleine'in iki eline sarıldı ve: "Aslında biz de senin gibi birinin gelmesini bekliyorduk, Madeleine. Beş kuruş paramız yok," dedi. Bir saniye sonra Madeleine başını arkaya atarak bir kahkaha attı, Barbara da güldü. Giuliano gülümsedi ve Jerry ona, İtalyanca, pizzanın üç yerine dörde bölüneceğini söyledi. Giuliano, Madeleine'e babasından çok daha farklı bir ifadeyle baktı ve reverans yaparak uzaklaştı. Ama bana da bir bakış atmıştı; yetişkin birinin kıskançlık bakışı. Madeleine'in benim sevgilim –daha doğrusu kadınım– olduğundan emindi ve böyle bir kadınla yatmanın –tabii, aslında onunla asla evlenilemezdi– muhteşem olması gerektiğini düşünüyordu. Jerry de farklı bir yol izleyerek, aslında aynı görüşe varmıştı.

"Umarım dualarınız kabul olur," diyerek bardağını kaldırdı ve bana göz kırptı.

"Leo hâlâ dua ediyor mu?" diye sordu Madeleine. Bana döndü. "Senin azat edildiğini sanıyordum."

"Ben edildim," dedim, "ama Jerry edilmedi. Benim için mum yakıyor."

"İhtiyacın olan, ama sahip olmadığın bir şey var mı?" diye sordu Madeleine. Hepimiz gülüştük. "Leo ile tanışıncaya kadar," dedi Madeleine, Barbara'ya, "zenci bir insanın yüzünün kızarabileceğini bilmezdim. Ama Leo'ya bak!"

"Ah, Leo kızarabilir," dedi Barbara gururla, "ama insanların bunu fark etmesinden nefret eder. Eğer –tıpkı beyazlar gibi– kızardığını bilirseniz, onun sıradan olduğunu düşüneceğinizi sanıyor."

İtiraz ettim. "Böyle bir şey söylemedim, bunu biliyorsun."

"Ayrıca Leo," dedi Barbara, Madeleine'le konuşarak, "sana söylemediği sürece senin keşfedemeyeceğini düşünüyor."

"Zavallı Leo!" dedi Jerry. "Barbara bütün öğleden sonra onunla uğraştı."

"O lanet olası sahne yüzünden," dedim, "bana çok kızgın. Ama yemin ederim ki bu gece daha fazla çalışmamızın yararını göremiyorum. Söylediğim şeyin arkasındayım. Önce ne *yaptığımı* anlamam gerek." Sesini çıkarmadı. Bana baktı. "Peki," dedim, "peki. Belki yemekten sonra çalışırız. Tamam mı prenses?" Barbara gözlerini kaçırdı.

"Siz ikiniz hangi sahne üzerinde çalışıyorsunuz?" diye sordu Madeleine.

Ona söyledim. "Uzun zamandır üzerinde çalışıyoruz. Ama Saul'un izlemesi gerekiyor oysa henüz izlemedi ve biliyorsun, daireler çiziyormuşuz gibi geliyor bana. Birilerinin bana bir şey söylemesi gerekiyor."

"Eh, Saul sana bir şeyler söyleyebilir," dedi Madeleine. Duraksadı ve içkisinden bir yudum aldı. "Bilmiyorum. Onun hakkında, şu anda *düşündüğümden* çok daha iyi şeyler düşünürdüm." Barbara'ya baktı, sonra bana baktı. "Size en önemli şeyleri söyleyebileceğinden emin değilim."

"Hangi yönetmen söyleyebilir ki?" diye sordu Barbara.

"Önce," dedi Madeleine, "Kabul edelim ki, Saul yönetmen değil. O bir öğretmen. Bu, özellikle tiyatroda, oldukça komik bir iş. Bazı insanlar onun mükemmel bir öğretmen olduğunu düşünüyor. Bazıları kötü bir öğretmen olduğunu düşünüyor." Duraksadı. "Siz iki kuzunun cesaretini kıracak bir şey söylemek istemiyorum, şöyle diyelim; filanca *sizin* için büyük bir yönetmen olabilir ama benim için kötü bir yönetmendir. Yönetmen size erişebiliyorsa, ona güveniyorsanız, muhtemelen sizi yönetebilir ve sizde, kimsenin orada olduğunu bile bilmediği –*sizin* bile orada olduğunu bilmediğiniz– şeyler bulabilir." Yine bana baktı; söylemek istediklerinin hepsini söylemediğini biliyordum, ne söylemek istediğini anladığımdan kuşkulanmaya başladım. "Bakın. Bir an aktörleri bunun dışında bırakalım. Örneğin, Çehov'u kaç yönetmen yönetebilir? Ona bakarsanız, Ibsen, Shaw ya da Shakespeare'i yönetebilecek çok insan çıkmaz ve o birkaç kişiden" –güldü ve içkisinden bir yudum daha aldı– "hiçbiri, Aktörlere İmkân Atölyesinde değil."

"Ama esasen," dedi Barbara, "biz bu ülkede Ibsen, Shaw ya da Shakespeare oynamıyoruz."

"İşte," dedi Madeleine, ellerine yine havaya açarak, "bu nedenle yönetmenler, yönettikleri şeyleri yönetiyorlar, öyle değil mi? Bu onların suçu değil. Ama yerinizde olsam onlardan fazla bir şey beklemezdim. Çok konuşuyorum, değil mi?"

"Hayır," dedi Barbara, "ne demek istediğini anlıyorum." Şaşırtıcı derecede ciddi, hatta bitkin görünüyordu, bir süre sonra, "Bunu değiştiremez miyiz?" dedi. Madeleine'e dikkatle baktı, sanki o bakışla, Madeleine'e sorduğu sorunun altında bir başka soru daha yöneltiyordu.

"*Sence* değiştirebilir miyiz?" diye sordu Madeleine. "Bak. Benim bir kızım var ve karnını doyurmam gerek. Bir başyapıtta rol aldığımı sandığımı düşünmüyorsun, değil mi? Hayır, şekerim. İşe ihtiyacım vardı. Başrol teklif edildi ve bu rolde bir şeyler yapabileceğimi düşünüyorum. Yapabilirsem, daha iyi işler bulacağım. Gerçekten iyi oyunlarda, birkaç iyi yapımda bile rol alabilirim. Ama esas olarak, bulabildiğinle yetiniyorsun."

"Bulabildiğinle yetiniyorsun," dedi Barbara, "ama yetindiğini aldıktan sonra, istediğini yaptırabilirsin."

"Acaba yaptırabilir misin?" dedi Madeleine.

Bir sessizlik oldu. Barbara içkisini bitirdi.

"*Ben* yaptırabilirim," dedi Barbara.

Giuliano geldi, pizzayla.

"Haydi kutlayalım," dedi Madeleine, "bir şişe Chianti[5] içelim."

"Bebeğim," dedim, "umarım bu oyunda iyi iş çıkarırsın yoksa kısa zamanda başka bir işe ihtiyacın olacak."

"Muhteşem olacağım," dedi, "Rags Roland'a *ve* Madam Lola *Sans Gene*'e[6] *rağmen*. Lanet olsun. Size rastlamasaydım, kendimi muhtemelen köpüren nehirde bulurdum."

Giuliano pizzayı kesmeye başladı ve bunu yaparken, dükkâna iki genç ve zenci işçi girdi.

Genç diyorum ama ikisi de benden, o zamanki halimden büyük görünüyordu. Bir tanesi otuz yaşlarında, tıknaz, koyu renkli ve neşeliydi. İşçi diyorum ama aslında genç olan henüz yirmili yaşlarının başındaydı ve asker olduğu için beni etkilemişti çünkü haki giyimli olduğunu hatırlıyorum. Zayıf, açık kahverengi, uzun boylu ve utangaçtı, ince bir yüzü vardı. Tıknaz olanı daha önce, kasabanın zenci kesimindeki bir barda görmüştüm ama benimle konuşmamıştı, ben de onunla nasıl konuşacağımı bilememiştim. Ama genç olanı daha önce görmemiştim ve davranışlarında bir şey –çekingenliğindeki özel bir tavır– onun buralara yabancı olduğuna karar vermeme neden oldu. Sanırım, demek istediğim, tıknaz, neşeli olan huzursuz olmaya alışkındı ve sanki hayatın rüzgârına dalar gibi gülerek giriyordu içeri, oysa genç olan, gergin ve sessiz, rüzgârı yeni fark ediyordu. İşte karşımızdaydılar, işte gelmişlerdi ve yaşlı olan, hevesli gülüşüyle ve bembeyaz dişleriyle genç olanı bir masaya yönlendirdi; bizden üç masa öteye oturdular. Jerry ile Barbara, Madeleine'le benim karşımızda oturuyorlardı, kesinlikle bir ekip gibi görünüyorduk. Ayrıca banim zaten adım çıkmıştı çünkü tamamen suçsuz olmama rağmen, çaresiz bir millete hakaret edercesine aşırı bahşiş veren bir yabancı gibi, ben de kasabanın duygusal ekonomisini bozmuştum. Sonuçta, böyle bir kasabayla mücade-

5 İtalyan şarabı. (ç.n.)

6 Fr. Patavatsız (ç.n.)

le etmenin nasıl bir şey olacağını bilememiştim ve bilemezdim, ne bu koşulları kabul etmeme ne de bu koşullarda yaşamama imkân vardı. Fakat ben onların *kabul ettiğini* açıkça hissediyorsam, onlar da benim kabul etmediğimi hissediyorlardı; daha fazla şey bildiğim ya da daha az bildiğim için; yapmayacağım için ya da yapamayacağım için; rengimi küçümsediğimden ya da küçümsemediğimden. Umutsuzca konunun kökenine inmek istiyorduk ama nereden başlayacağımızı bilemiyorduk. Ben burada üç beyaz insanla –daha doğrusu iki beyaz kadınla– oturuyordum. Masamı bırakıp onların yanına gidemezdim. Onlar da kalkıp bizim –ya da bu bağlamda, benim– masama gelemezlerdi. Yapmak istediğimizi, yani birbirimizin yanında rahat olmayı başaramıyorduk. Hayır, orada öylece, Sicilyalıların gözlemci ve şaşkın bakışları altında, birbirimizi özenle yok sayarak oturduk, tıknaz, siyah, neşeli delikanlı siparişini verdi, uzun boylu, zayıf, kahverengi delikanlı ellerini dizlerinin arasına koyarak önüne baktı. Bir an bütün arkadaşlarımdan nefret ettim, tahmin ettiğim üzere, onlara göre hiçbir şey olmamıştı. Hepimiz pizzamıza ve şarabımıza odaklanmıştık.

"Aslında," dedi Madeleine ansızın, "bütün bu Aktörlere İmkân saçmalığını desteklediğimden pek emin değilim. Yani, bir aktörün *eğitilebileceğinden* veya *eğitilmesi gerektiğinden* emin değilim."

"O zaman, nasıl öğreneceksin?" diye sordum. Bir gözüm işçilerdeydi; karar veriyordum.

"Leo, bence gidip beş yüz kişinin önünde poponun üstüne düşersen, Saul'dan öğrenebileceğinden çok daha fazlasını öğrenirsin. İnan bana."

"Ama," dedi Barbara, "beş yüz kişinin önünde poponun üstüne düşme *şansını* nasıl elde edeceksin?"

"Oh, evet, kabul ediyorum," dedi Madeleine. "Orada Atölye'nin etiketi işe yarıyor. Çünkü onlar gibi diğer herkes beş para etmez. Ama bebek, bu sadece politika, iş bulmak için bir yol."

Barbara sessizdi. Ben işçileri izliyordum. Çavdar viskisi ile su içiyorlardı. Daha kara olan gülüyor ve konuşuyordu; rahatça ve yavaşça, hatta samimiyetle ama kesinlikle sahnede. Işık ona erken vurmuştu, o bahsedilmeyen ışık; ölünceye kadar sahnede

kalacaktı. Otoritesinin kanıtı, genç olanın başı önünde, huzursuzca kıkırdamasıydı. "Şimdi," diyordu siyah olan, "benim kadından daha iyi bir zenci karı bulamazsın, ne demek istediğimi anlıyor musun? O bir şampiyon, bebek. Yani gerçekten *şampiyon*. Ama o bile saçmalamaya başladı. Ne demek istediğimi anlıyor musun? Kendisi Rita Hayworth'a benzeyebilsin diye popomdan terler damlayana kadar çalışmamı istiyor." Kendisini dikkatle izleyen gence bilge bir tavırla baktı, iki eliyle tuttuğu bardağı yüzüne yaklaştırdı, sonra umursamaz bir şekilde gülerek döndü ve bize bütün dişlerini gösterdi.

"Çok sıkıcıymış gibi anlatıyorsun," dedi Barbara.

"Gerçek genellikle sıkıcıdır, Barbara," dedi Jerry. "Bunu biliyorsun."

"Evet, biliyorum." Güldü. "Çok fazla şey biliyorum, gerçekten. Ama galiba fazla bir şey anlamıyorum."

Güldüm. "Dikkatli ol, Madeleine. Barbara dağılmak üzere."

"Onunla dalga geçmeyi bırak." Öne eğildi ve yavaşça Barbara'nın yüzünü okşadı. "Çok tatlısın."

"Ben de senin çok tatlı olduğunu düşünüyorum," dedi Barbara.

İçkilerini bitiriyorlardı. Giuliano'ya işaret ettim.

"Lütfen," dedim ona, "oradaki iki delikanlıya benden birer içki ısmarla. Sadece götür onlara."

Giuliano güldü, başını salladı ve gitti. Jerry, Barbara ve Madeleine bana baktılar.

"Ah! İşte başlıyoruz!" dedi Madeleine.

"Çok pervasız," dedi Barbara gülerek, "çok pervasız." Ama hoşuna gitmiş gibiydi. "Onları tanıyor musun?"

"Hayır. Ama tanışsak iyi olur diye düşündüm. Ama," –Madeleine'e döndüm– "maaşımı alıncaya kadar senden birkaç dolar borç almam gerekebilir."

Madeleine bacağıma vurdu. "Merak etme," dedi. Ve eli bir saniye bacağımda kaldı.

"Bunu neden yaptın?" diye sordu Jerry. Eğlenmiş görünüyordu.

"Bilmiyorum. İçimden geldi."

Giuliano içkileri masalarına götürdü. Ben pizzama odak-

landım. Bir an şaşırdılar. Giuliano bizim masamızı işaret etti, döndüler ve bize baktılar. Şarap bardağımı kaldırdım. Barbara, Jerry ve Madeleine de bardaklarını kaldırdı. Hepimiz gülüyorduk. Bir anda her şey değişmişti. Birbirimizi kırmadıysak da, en azından birbirimizin varlığını kabul etmiştik. Çocuk hâlâ çok utangaçtı ama çok memnundu ve yaşlı adam gülümsüyordu çünkü çocuğu memnun etmesine yardımcı olmuştuk.

"Merhaba," dedim.

Onlar da, "Merhaba. Teşekkür ederiz," dediler.

"Yemeğimizi bitirince," dedi Madeleine, "beraber içki içelim mi?"

Genç olan utangaç bir şekilde yaşlı olana baktıktan sonra, "Benim için sakıncası yok," dedi.

"Ama biz ısmarlayacağız," dedi akıl hocası.

"Onun kavgasını sonra yaparız," dedi Jerry. Hepimiz güldük. Tekrar bardaklarımızı kaldırdık. "Şerefe!"

Kalbim göğsümde küçük bir kuşun kanatları gibi pır pır ediyordu ama reddedilmeğimiz için çok mutluydum. O kadar mutluydum ki neredeyse ağlayacaktım. Barbara ile Madeleine tiyatro hakkında dedikodu yapmaya başladılar. Üç masa ötede, adamlar da kadınlar hakkındaki konuşmalarını sürdürdüler. Giuliano Jerry'nin yanına geldi ve hızla, İtalyanca bir şeyler konuştular. Giuliano gitti. Jerry bana baktı.

"Bebek," dedi, "içimde bir his, sabah olduğunda, hepimizin sarhoş –ve züğürt– olacağını söylüyor."

"Canı cehenneme," dedim. "Bugün cumartesi."

Kahve zamanı gelmişti, kahvelerimiz geldi, sonra Giuliano küçük bir masayla iki sandalye getirdi. "Bu, arkadaşlarınız için," dedi.

Yaşlı olan, hemen ayağa kalktı –kalkması gerektiğinde, hemen ayağa kalkmaya alışkın olan biri gibi– çünkü onun tereddüdü daha büyük, daha derindi; genç olan, hevesi nedeniyle, kalkmakta daha isteksizmiş gibi davrandı. Ama yanımıza geldiler. Jerry elini uzatarak yarı ayağa kalktı. "Benim adım Jerry. Bu Barbara," –Barbara gülerek elini uzattı ve tokalaştılar– "bu da Madeleine." "Merhaba, arkadaşlar," dedi Madeleine, "bu da Leo."

El sıkıştık. "Merhaba," dedim. "Oturun."

"Benim adım," dedi yaşlı olan, "Fowler. Bu da, arkadaşım Matthew." Oturdular.

"Bu kasabada mı yaşıyorsunuz?" diye sordu Madeleine. Hayal gücüyle yıkılamayan, paha biçilmez bir dostluk özelliğine sahipti. Bu, istediği her şeyi sorabileceği, ayrıca muhtemelen arkadan söylenenleri duyamadığı anlamına da geliyordu.

"Ben burada yaşıyorum," dedi Fowler. Gülüşü dikkatinin hassas barometresiydi; ne kadar çok gülerse o kadar çok izliyor, o kadar çok görüyordu.

"Ben burada yaşamıyorum," dedi Matthew, "Philadelphia'dan geldim."

"Burada uzun süre kalacak mısın?" diye sordu Barbara.

"Birkaç gün."

"Sonra Philadelphia'ya mı döneceksin?"

Fowler'la Matthew gülerek birbirlerine baktılar. "Buradan sonra, *nereye* gideceğimden emin değilim," dedi Matthew.

"Hiçbirimiz değiliz," dedim.

Matthew bana baktı. Fowler gülmeyi bıraktı, ben tehlike oluşturmuyordum. "Sen nereden geliyorsun?" diye sordu bana.

"New York'tan geliyorum," dedim. "Yani şehirden, Harlem'den."

"O zaman, burada ne yapıyorsun?" diye sordu Matthew, utangaç bir gülümsemeyle.

"Öğrenciyim," dedim, "aktör olmaya çalışıyorum." Biraz boş baktı bana, düşmanca değil, sadece boş. Ne düşündüğünü hayal edemiyordum. "Bu yaz birkaç gösteri yapmamız gerekiyor."

"Aktörlere İmkân Atölyesi ile çalışıyoruz," dedi Barbara dikkatle. "Bilmem adını hiç duydunuz mu?"

"Hayır," dedi Fowler, "Duymadım."

"Ama burada yaşıyorsanız," dedi Madeleine, "Green Barn'ı duymuş olmalısınız, Bull Dog Yolu üstündeki tiyatroyu?"

"Bull Dog Yolu üzerinde mi? Ah evet," dedi. "Tabii, Green Barn'ı biliyorum."

"İşte," dedi Barbara, "biz oradayız. Yarın akşam açılan bir oyunumuz var."

"Ben de," dedi Madeleine, "beş gün sonra açılan bir oyun-

dayım, gelmek ister misiniz? Sadece bana kaç tane bilet istediğinizi söyleyin..."

"Sizin için temin ederiz," dedi Barbara. "Aslında bize iyilik yapmış olacaksınız. Bu şekilde, en az iki izleyicimiz olacağından emin oluruz."

"Teşekkürler şekerim," dedi Madeleine.

"Konuk olarak gelmenizden bahsediyorlar," dedim.

Fowler'la Matthew birbirine baktı. "Buraya bak," dedi Matthew bana, "bu oyunda *sen* de olacak mısın?"

"*Bu* oyunda değil," dedim.

"Biz sadece öğrenciyiz," dedi Barbara. "Biz, ah, yaklaşık bir ay sonraya kadar herhangi bir oyunda olmayacağız."

"Ben o zamana kadar gitmiş olacağım," dedi Matthew.

"Ne tür bir oyunda oynayacaksın, oğlum?" diye sordu Fowler bana. Gülüyordu. Gözlerinde, kurnaz, eğlenceli bir pırıltı vardı.

"Henüz bilmiyorum," dedim, "daha yeni başladım."

"Aktör olmak istediğine nasıl karar verdin?"

"Onu da bilmiyorum. Sanırım deli olduğum için."

Buna güldüler, gerçekten güldüler. Matthew bana baktı ve "İyi birisin," dedi.

Bana Caleb'ı hatırlatmıştı.

"Kasabanın, bizim yaşadığımız tarafına geldin mi hiç?" diye sordu Fowler bana.

"Birkaç kez Lucy'nin yerine gittim."

"Ah! Lucy'nin yeri," dedi ve güldü.

"Bir gece seni orada gördüm," dedim.

"Ben de seni karına şikâyet edeceğim," dedi Matthew.

"Orada *beni* mi gördün? Neden bir şey söylemedin?"

"Şey," dedim –aptalca– "seni rahatsız etmek istemedim."

Dişlerini emdi. "Bir gün seni evime götüreceğim ve karımın kemiklerine biraz et eklemesini sağlayacağım. Güzel ev yemeklerine ihtiyacın var. Kaç kilosun?"

Söyledim. "Aman tanrım! Karım seni eline geçirmeye bayılacak!"

"Sanırım," dedi Matthew bana, "annenin ev yemeklerini özlüyorsun."

"Şey," dedim, "bir süredir özlüyorum."

"Nerede annen?" diye sordu Fowler.

"New York'ta, şehirde."

"Ya baban?"

İkisi de beni huzursuz eden bir ilgiyle izliyordu; Barbara, Jerry ve Madeleine de izliyordu.

"Annemle beraber," dedim.

Rahatsızlığıma tepki vermeye başladılar. Masada beyaz insanlar olduğunu hatırlamışlardı. "Ne içiyorsunuz bakalım?" diye sordu Fowler.

"Sizi *biz* davet ettik," dedi Madeleine.

"Ah, şimdi böyle konuşmaya başlamayın," dedi Fowler. "Size ne içeceğinizi sordum."

"Tartışması zor biri olduğunu görebiliyorum," dedi Jerry. İlk raundu size vereceğiz. Madeleine burbon içiyor. Sen ne istiyorsun, Barbara?"

"Ah, bilmem ki, viski içeyim. Zencefilli gazozla."

"Siz neyle içeceksiniz, hanımefendi?" diye sordu Matthew, Madeleine'e.

Madeleine gözlerini kocaman açtı, alınarak masanın etrafına ve sonra Matthew'a baktı. "Hayatımda bana birçok şekilde hitap ettiler," diye mırıldandı, "ama daha bir süre, hanımefendi diye hitap edilmesini beklemiyordum." Matthew çaresizce güldü. "Benim adım," diye bilgi verdi, "Madeleine. Anladın mı?"

"Tamam, Madeleine," dedi Matthew. "Özür dilerim. Burbonun yanında ne istersin; su, zencefilli gazoz, soda veya bira?"

"Bira!" dedi Madeleine. "Önce bana öğretmen gibi davranıyor, şimdi de ayyaş muamelesi yapıyor." Hepimiz güldük. Tekrar Matthew'a döndü. "Biraz su alayım, lütfen. Adımlarına dikkat etsen iyi olacak, Matthew. Ben çok kindar bir kadınım."

Matthew yine güldü. "Peki," dedi, "bundan sonra seni kızdırmamaya çalışacağıma söz veriyorum." Ona ilgiyle baktı, bakışları bana Giuliano'nun bakışlarını anımsattı. Bir an bana baktı ve sonra, "Sen nerelisin Madeleine?" dedi.

"Teksaslıyım," dedi, "adını bile duymadığın bir kasabadan. Beni bu kadar kindar yapan şeyin bu olduğundan eminim."

"Ah! Haydi ama," dedi Matthew, "kindar olduğuna inan-

mıyorum. Sadece insanları korkutmaya çalışmaktan hoşlanıyorsun."

Madeleine güldü. "Bunu da epey iyi başarıyorum, söyleyeyim sana." Barbara'ya döndü. "Bugün öğleden sonra Rags Roland'ın ödünü patlattım." Matthew ile Fowler'a döndü. "Rags Roland korkunç bir yaşlı kadın, bir ordu tankı gibi yapılı ve aynı zamanda –Tanrı hepimizin yardımcısı olsun!– oynadığım oyunun yönetmeni."

"Yıldızı olduğun oyunun," dedi Barbara.

"Doğru," dedi Madeleine. "İlk başrol oyunum." Matthew takdir edercesine onayladı. "Burada, mısır ve ineklerle birlikte başroldeyim." Matthew ile Fowler güldüler. "Neyse." Madeleine tekrar Barbara'ya döndü. "Rags bugün öğleden sonra bana –bütün grubun önünde– sevgilimin Ekvator'daki devrimden asla geri gelmeyeceğini anladığım sahne, oyunun sonuna doğru canlandıracağım sahne hakkında cehennem işkencesi ediyordu. Bu oyunla ilgili sorunumun bir kısmı, sevgilimin başta neden gittiğini anlamamış olmam. Ama ben *o kısmı* oynamıyorum, Tanrı'ya şükür. Neyse, sonunda tepem attı ve sevgilisini sonsuza dek kaybeden bir kadının neler hissedebileceğini *onun* nereden bileceğini sordum. Asla benim sevgilim olamayacak diğer başrol oyuncusu hakkında da bazı seçilmiş şeyler söyledim ve orayı terk ettim. Hepsi öylece kala-kaldı." Başını salladı. İçkilerimiz gelmişti. Fowler'la Matthew biraz şaşırmış ve eğlenmiş görünüyorlardı.

"Rags ne dedi?" diye sordu Barbara.

"Hiçbir şey söylemedi. Orada öylece kaldı."

"Ordu tankı gibi," dedi Fowler.

Madeleine bardağını kaldırdı. "Aynen! Korkunç bir şeydi, söylememem gerekirdi. Ama yaşlı lezbiyen tepemi attırdı."

Jerry, "Ondan o şekilde isimler takarak bahsetmemelisin. Lezbiyen olup olmadığını bilmiyorsun. Neyse, insanın özel hayatında ne yaptığı..."

"Doğru," dedi Matthew, Jerry'ye bakarak, sanki bir seminerin ortasına düşmüş gibi bakıyordu. "Yetişkin bir insanın hayatıyla neler yaptığı, kendisini ilgilendirir." Dönüp Fowler'a baktı.

"Özellikle de," dedim, "bedelini ödeyen kişinin kendisi olduğu için. Yaptığı şeyin, demek istiyorum."

"Doğru," dedi Fowler. İçkisinden bir yudum aldı. Tabii, zaman zaman –biz insanların– birbirimizden tavsiye alabileceğimizi düşünüyorum." Dönüp Matthew'a baktı.

"Aldığımız tavsiyeyi," dedi Barbara, "kullanabileceğimizden emin misin? O kadar çok tavsiye alıyoruz ki. Biliyorsun. Aldığım tavsiyelerin *hiçbirini* kullanabileceğimden emin değilim."

Ona baktım. "Çok tavsiye alıyor musun?"

"Ah! Sürekli. Telefonla, telgrafla, atlı posta sistemiyle. Ah, evet, hayatım. Herkes bana tavsiye vermeye çok hevesli." Tekrar Fowler'a baktı. "Ama hiçbirini *kullanamam*."

"Bana benziyor," dedi Matthew.

"*Neden* kullanamıyorsun?" diye sordu Fowler.

"Şey, aslında çok güzel tavsiyeler ama başkaları için. Hepsi iyi niyetli. Yani, bunu biliyorum. Ama," –çaresizce Matthew'a baktı– "*benimle* ilgisi yok."

"Ne demek istiyorsun," dedi Fowler, "benimle ilgisi yok derken?"

"Şey," dedi Barbara –bir sessizlik olmuştu– "mesela, ben Kentuckyliyim. Eğer bana verilen bütün tavsiyelere uymuş olsaydım, Leo ile ben arkadaş olamazdık ve ben bu masada oturamazdım. Sadece zengin bir koca arayan, kurumuş –ya da kurumakta olan– Güneyli güzel bir kız olurdum." Gecikmeli olarak güldü. "Ne demek istediğimi anlıyor musun?" dedi Fowler'a.

"Evet," dedi Fowler –çok düşünceliydi– "ne demek istediğini pekâlâ anlıyorum."

"O korkunç parti ve briç turları," dedi Barbara. "Gerçekten korkunç. Ormandaki, arabadaki ya da verandadaki oynaşmalar. Gerçekten. Felaket! Sonunda bunlardan biriyle evlenmen bekleniyor üstelik. Bir tür kaslı muhallebinin yatağına girmek dışında," –güldü– "yapılabilecek neredeyse her şeyi yaptıktan sonra. Tanrım! *Bu* tavsiyeye kim uyabilir?"

"Ne kızsın," dedi Fowler.

"Ah!" dedi Barbara. "Yalnızca yaşamak istiyorum!"

"Söyle bana," dedi Matthew, "yaşamak zor mu geliyor? Yani," –çok içtendi, Fowler gülümseyerek onu izledi– "gerçekten yaşamak. Sadece," –kocaman ellerini sinirli bir şekilde salladı– "işe gidip eve gelmek, yatıp kalkmak, yemek yiyip yine işe git-

mek değil; *yaşamak*." Elleri uzandı, parmakları havayı kavradı. Elleri, açık, avuçları aşağı doğru masaya düştü ve bir an onlara baktı. Sonra Barbara'ya döndü. "Anlıyor musun?"

"Evet," dedi.

"Bunun," diye sordu Fowler, "özür dilerim genç bayan, ama bunun beyaz ya da siyah olmakla alakası yok, değil mi?"

"Hayır," dedi Barbara bir süre sonra, "yok aslında."

Fowler, Matthew'a doğru bir hareket yaptı. "Onu duyuyorsun," dedi.

"Ah," dedi Barbara aceleyle, "*onun* adına konuşamam. Kendi adıma zor konuşuyorum." Önüne bakarak içkisini karıştırdı. "Hiçbir şey hakkında," dedi, "yeterince bilgim yok."

"Ama," dedi Fowler, "hızla öğreniyor gibisin."

"Bir şeyler öğreneceksen," dedi Matthew, "bu devirde ve bugünlerde çabuk öğrenmek zorundasın."

"Bak bu doğru," dedi Fowler. "Ben de sana bunu anlatmaya çalışıyordum."

Matthew içini çekti. Bana baktı. "Buraya bak," dedi, "sen orduda mısın?"

"Hayır," dedim. "Henüz bana ulaşamadılar."

"Gitmek istiyor musun?"

İçkimi bitirdim. "Yok canım. Şaka yapıyor olmalısın. Bu berbat ülke için savaşmaktansa gebermeyi tercih ederim. Uğruna savaşacak neyim var ki?"

Matthew, biraz şaşırmış görünmesine rağmen, hafifçe güldü. "O noktada haklısın, bunu inkâr edemem."

Fowler kızmıştı. "İkiniz de neden bahsettiğinizi bilemeyecek kadar gençsiniz," dedi kesin bir ifadeyle. "Eğer *benim* kadar yaşamış olsaydınız, ne uğruna savaşmanız gerektiğini bilirdiniz." Aramızdaki en mantıklı kişinin o olduğuna karar vermişçesine Barbara'ya döndü. "Matthew'un orduya girmek gibi büyük bir fırsatı var, tezkeresini alınca onu okula gönderecekler, mezun olup bir işe yarasın diye, ama gitmek istemiyor. Onun yerine ticaret filosuna katılmak istiyor." Matthew'a hiddetli bir sabırsızlıkla baktı. "Ticaret filosunun geleceği yok."

"Matthew, Matthew için en iyisi olduğunu düşündüğü şeyi yapmalı," dedi Barbara tatlılıkla.

"Hepimiz öyle," dedim. Matthew'la ben, sanki gerçekten kardeşmişiz gibi, birbirimize baktık.

"Kendimi orduda düşünemiyorum," dedi Matthew inatla. "Güney'de lanet bir üsse gönderileceğim, bunu istemediğimi biliyorsun. Güneydeki dar kafalıların saçmalıklarını çekemem. Hayır, bunu yapamam."

"Sanırım duygularını anlıyorum," dedi Madeleine.

"Ben de öyle," dedi Barbara. "Erkek olsam ben de katlanamazdım."

"Genç bayan," dedi Fowler –Jerry, Giuliano'ya, bize birer içki daha getirmesini işaret etti– "bazen erkekler katlanmak istemedikleri şeylere katlanmak zorunda kalırlar. Beni örnek al. Üç çocuğum var. Patronuma âşık değilim *inan bana*, işime de bayılmıyorum. O adam bazen üstüme çok fazla geliyor, bana her türlü adı takıyor, ne yapayım şimdi? Çocuklarımın karnını doyurmak zorundayım. Benim *erkek* olmamla ilgili şeyler duymak istemiyorlar. Küçük midelerine yemek girsin istiyorlar." Tekrar Matthew'a baktı. "Matthew'un kendini yetiştirerek *benim* çalışmak zorunda olduğum işlerde çalışmak zorunda kalmaması için bir fırsat doğdu ve o bu fırsatı değerlendiremeyecek kadar aptal. İşte böyle." İçkisini bitirdi.

"Bak şimdi," dedi Matthew, "Tezkeremi alınca bulacağım güzel işten bahsedip duruyorsun. Tanıdığın kaç tane siyah insan iyi işler buldu, ha? Söyle bana." Bekledi.

"Oh, haydi ama," dedi Fowler, "her şey değişiyor, biliyorsun. O adam sana söz verdi. Onu duydum."

"Fowler," dedi Matthew, "Artık beyaz adamın vaatlerine inanmıyorum, beni duyuyor musun? Onlara inanmıyorum." Çok hızlı ve sinirli bir şekilde, neredeyse kekeleyerek konuşmuştu. Sonra başını kaldırdı. "Özür dilerim, dostlar. Sizin hakkınızda konuşmuyorum, anlıyorsunuz. Ama eminim, akıllı insanlar olduğunuzdan, işin aslını biliyorsunuz, doğru mu?"

"Lanet olsun, evet," dedi Jerry, başını eğerek, üzgün ve küskün bir tavırla, "işin aslını pekâlâ biliyoruz."

Giuliano yeni içkilerle geldi. Ani ve mutsuz bir sessizlikle, boş bardakları toplamasını ve dolu bardakları yerleştirmesini izledik. Madeleine elime uzandı ve bir an tuttu.

"Lanet olsun," dedi Barbara, bardağını kaldırarak, "özgürlerin muhteşem ülkesine içelim."

"Ve cesurların" dedim, "eski yuvasına."

İçtik. "O Kuzey Atlantik'te," dedi Fowler, "götünüz donacak."

"Georgia'da yanmasına," dedi Matthew, "tercih ederim."

Güldük. "Ben de seninleyim," dedim Matthew'a.

"Bana uyar," dedi sırıtarak.

Birkaç tur daha içtik ve Giuliano'nun getirdiği kâğıt parçalarına içtenlikle birbirimizin adresini yazdık. Sanırım hepimiz gerçekten tekrar görüşmek istiyorduk ama aynı zamanda, görüp göremeyeceğimizi merak ediyorduk, tekrar görüşmemizde bir anlam olup olmadığını merak ediyorduk. Ayrıca, ben aslında bir adres vermediğimin farkındaydım. Cennet Yolu benim adresim değildi, Bull Dog Yolu da değildi, annemle babamın yaşadığı yer de benim adresim değildi ve onu yazmamıştım bile. Fowler'ın karısının benim kemiklerime et ekleme fırsatına sevineceğinden kuşkuluydum. Fowler'la birbirimize söyleyecek pek bir şeyimiz olmayabilirdi. Matthew'la ben başka türlü arkadaş olabilirdik ama Matthew hafta içinde ayrılıyordu. Diğerlerine gelince, Barbara, Jerry ve Madeleine beyazdı. Fowler'la takılamazlardı, Fowler da onlarla takılamazdı. Sorun bunun bedelinin yüksek olması değildi. Bedelini düşündüklerini sanmıyorum, hem aslında Fowler en yüksek bedeli öderdi, ama kurulması istenen bağlantılar hiçbir zaman yaşatılamazdı. Yine de hepimiz birbirimizi yeterince sevmiştik. Ayrılmak üzere ayağa kalktığımızda, kendimizi hafiften kaybolmuş ve şaşkın hissediyorduk.

Saat gece yarısını bulmuştu ve lokantadaki son müşterilerdik. Biz çıkar çıkmaz Salvatore langırt oynayan sevimsiz gençleri dışarı atar ve kabilesiyle birlikte lokantayı kilitleyip yatardı. Canım yatmak istemiyordu. Ne yapmak istediğimi tam olarak bilmiyordum ama gecenin sona ermesini istemiyordum. Harika, kara-mavi bir geceydi, ay ışığı vardı, hava güzel ve yumuşaktı. Ortalık inanılmaz derecede sessizdi. Sokaklarda tek bir kişi yoktu.

"Bu lanet olası kasaba ardına kadar açık," dedi Matthew. Biraz sarhoştu.

"Ah, bu kasabada çok olay olur," dedi Fowler, "sadece nerede bulacağını bilmen gerekir."

"Eğer *sen* nerede bulacağını biliyorsan," dedi Matthew, "beni oraya götür."

Tam şehrin diğer tarafında gecenin son içkilerini içmeyi önerecekken son anda tereddüt ettim. Bu öneriyi sadece Fowler yapabilirdi çünkü bizi oraya sadece Fowler götürebilirdi. *Beni de götür,* diyemezdim çünkü bu beraber olduğum insanları yüzüstü bırakmak olacaktı. En büyük engel Madeleine'in varlığıydı, çünkü onun benden ne istediğini –eğer bir şey istiyorsa– bilmiyordum ve ben de ondan bir şey isteyip istemediğimden emin değildim. Uyuyan sokakta, Fowler'la Matthew, Barbara'yla Jerry ve Madeleine'le ben ikili gruplar halinde yürüdük.

Eğer Madeleine orada olmasaydı Barbara'yla Jerry'yi arabayla bırakır, sonra da Matthew ve Fowler'la şehrin zenci kesiminde buluşurdum.

Madeleine hafifçe elimi tuttu ve çok yavaş yürüdük. "Ne düşünüyorsun?" dedi.

"Ah. Önemli şeyler değil. Sadece eskiden tanıdığım bazı insanları düşünüyordum."

"Ben de öyle." Sonra, "Şu Matthew, çok tatlı bir çocuk," dedi.

"Evet. Çok tatlı."

Sessizce yürüdük. Fowler'la Jerry'nin güldüğünü duydum.

"Peki," dedi Madeleine, "sence nereye gidiyoruz? Araba nerede?"

"Arkamızda. Sanırım, sadece yürüyüş yapıyoruz."

"Evet, yürümek için güzel bir gece," dedi Madeleine ve bana sanki elimi biraz daha sıkı tutmaya başlamış gibi geldi.

Nehrin üzerindeki bir tür gözetleme noktasına geldik. Önümüzde taş bir duvar, duvarla aramızda yol tabelaları vardı; New York'a giden yol sağdaydı, New England'a giden yol solda. Yol çok genişti ve ilerisinde, dinlenmek, piknik yapmak ya da sadece nehre bakmak isteyen motorcular için büyük bir alan vardı. Yolu geçtik ve sessizce, aşağıya, nehre bakarak duvarın kenarında durduk. Nehir siyahtı ama üzerinde ince, gümüş bir tabaka vardı. Bu gece hareketsiz görünüyor ama yine de akıyordu. Bana

ters yüz edilen çakıl taşlarını, taşınan büyük kayaları, birbirine çarpan kütükleri düşündüren bu hareketin sesi bütün gecenin havasını dolduruyor, sanki çok uzaklardan geliyordu.

"Bu kasabada mı büyüdün?" diye sordum Fowler'a.

"Evet," dedi huzurla, "burası benim kasabam."

"Annen baban da mı buralı?"

"Hayır, annemle babam Güneyli." Duvara yaslanarak bir sigara yaktı ve kibriti boşluğa attı. "Senin ailen nereli?"

"Babam Barbados'tan."

"Ya annen?"

"Louisiana."

Duvara yaslandık ve nehri seyrettik. Jerry kıpırdamadan duran Barbara'ya sarılmıştı. Profili, ay ışığında çocuksu ve savunmasız görünüyordu. Madeleine'in elimdeki eli ıslaktı. Nehrin akışı kadar gerçek, aynı derecede isimsiz ve derin, ani bir korku hissettim.

"Fowler," dedi Matthew, dikkatle, "bak. Eğer fazla yorgun değilsen, bir yere gidip son bir içki içemez miyiz?"

"Olabilir," dedi Fowler, suya bakarak.

"Nereye gidebileceğimiz hakkında bir fikrin var mı?"

"Evet. Var." Barbara'ya döndü. "Sizler yorgun musunuz, yoksa bizimle içki içmek ister misiniz?"

Barbara ona baktı. Gözleri o kadar parlaktı ki, bir an gözlerinde yaş olduğunu düşündüm. Ama gülüyordu ve ay ışığında daha önce göründüğünden çok daha güzeldi. "Tabii," dedi, "sizinle içki içmeyi çok isteriz. Bu," –ve bana güldü– "yarın iş yapamayacağımız anlamına gelse de."

"Yarın pazar," dedi Matthew.

"Tiyatroda değil," dedi Barbara. Jerry'nin ve Fowler'ın koluna girdi. Fowler'a bakıp güldü. "Bize yolu gösterir misiniz, nazik beyefendi?"

"Memnuniyetle, genç bayan."

Böylece duvardan ve nehirden ayrıldık, yolu tekrar geçtik, Fowler, Barbara ve Jerry kol kola; Matthew, Madeleine ve ben yan yana. Gecenin bu saatinde, kasabanın diğer tarafı arabayla sadece beş dakikalık yoldu. Fowler külüstürümüzü görünce, hepimizin onun arabasında, devasa bir Ford kamyonetle gitmemiz

konusunda ısrar etti. Buna pek memnun olmamıştık ama geri dönemeyecek kadar çok yol gitmiştik ve Fowler'ın ısrar etmesinin nedenleri konusunda tahminlerde bulunmaya yeltenemezdik. Fowler'ın arabasına doluştuk. Fowler, Jerry ve Barbara öne, Matthew, Madeleine ve ben arkaya oturarak uyuyan kasabayı aştık.

O günden sonra birçok sınırdan geçtim, pasaportum damgalandı; örneğin Fransa-İsviçre sınırında, İsviçre-İtalya sınırında ve zamanla bir manzaranın manzara olmadığına, sadece içinde yaşayan insanların duyarlılığının yansıması olduğuna inanmaya başladım. İnsanın başkalarının ormanlarını ve ovalarını, bağlarını ve dağlarını, şehirlerini, tünellerini, kasabalarını aşarken seyrettiği şey kesinlikle budur. Fransız kasabaları genellikle iğrençti, bütün Fransız ağaçları muhtemelen manzara için, daha geniş bir görüntü için –Fransız süs köpeklerinin sahiplerinin giysilerinin aksesuarları haline getirilmesi gibi– acımasızca kırpılmıştı. Bunda kesinlikle herhangi bir tuhaflık yoktu; uymayan şey atılır, en basit titreyen çiçeğe, çelimsiz, direnen dala kadar. Sanırım Fransızlar bu kadar vahşi bir topografik düzeni, tarihlerinin –tutkularının– doğasının başka türlü saldırmalarına izin vermediği inanılmaz dağınıklığını, hatta düzensizliğini dengelemek amacıyla uygulamaktadır. Sınırdaki adamın üniforması tepeden tırnağa sigara külüyle kaplıdır ve dudaklarının arasına bir sigara yerleştirmiştir. Yolcu ya da pasaportuna karşı en ufak bir ilgisi yoktur; ikisine de bakmaya zorlar kendini. Bazen bagaja bakar, bazen bakmaz. Bazen pasaportu damgalar, bazen insanın damgalamasını istemesi gerekir. Bürosu Fransa'da olmasaydı, insana Araf'ta bir hücreden başka bir şeyi anımsatmazdı; o ve meslektaşları, neticede, muhtemelen hak ettikleri bir cezayı ödediklerini düşünüyor gibidirler. Küçük bir arka bahçeyi aşmak için gerekli olan birkaç saniye içinde, insan bu asık yüzlü ve olağanüstü ilginç insanların son tanığı olan karakolu terk etmiş, elma yanaklı İsviçreli sınır görevlisinin yanına gelmiştir. Onların ofisi tertemizdir, üniformaları da öyle. İsviçreliler sigaralarını içmez, milyonlarca kül tablalarından birinde sessizce yanmaya bırakırlar. Üniformaları her sabah ütülenir ve her akşam yıkanır. Üniformanın içindeki adam da yıkanıp ütü-

lenmezse, kendisini Araf'tan çok daha kötü bir yerde bulabilir. Her şeyi dikkatle inceler; pasaportu, valizleri, yolcuyu. İnsanın valizindeki kirli çorapları ve çamaşırları, kirli koltuk altlarını ve aniden faaliyete geçen bağırsaklarını düşünmesine neden olur, tartışılmaz derecede kibardır, gelincik kadar sabırlı, hırsız kadar güvenilmezdir ve insan İsviçre düzeninden kurtulduğunda bile izlenildiği hissine kapılır; suç ortağına yönlendirmen için seni yanıltmayı umuyorlardır sanki. Sonra aniden, insan kendini İtalya sınırında bulur. Çok şaşırmış, ama genel olarak, uğramaya karar verdiğine sevinmiş görünürler. Müsrif yemek davetleri için yapılan müsrif davetlerle, hangi rüzgârın seni yaşadığın yerden oraya getirdiğine ilişkin heyecanlı sorular arasında, pasaportuna bakmaya ve rasgele bir sayfayı mühürlemeye gönüllüdürler. Ezeli kardeşlik yemini ederler, böylece ofislerinden ve hayatlarından çıkıp gidersin. Fransız manzarası beyinle ilgilidir, Fransız tutkusunun kendisini bu biçimi almaya kandırmasıyla ilgilidir. İsviçre manzarası sipariş edilmiştir, hiçbir şey tutkudan bu kadar uzak olamaz –aşk yapamayan insanlar para yapmaktadır– ve mutsuz tarihimize en çarpıcı sahte cennetleri tanıtmak üzere tasarlanmışlardır. İtalyan manzarasıysa İspanya manzarası, Afrika manzarası gibi düzensiz, vahşi ve kararsızdır. İçimde bir şey, böyle manzaralara tepki gösterir. İçimde bir şey yakalanır, tutulur ve avutulur. Kuzey Avrupa'nın kendini beğenmiş açısallığı, New England'ın soğuk gökyüzü ve kindar yüzsüzlüğü bana fazlasıyla itici gelir. Amerikan Güneyi'nin yaşanabilir bir yer olabileceği –ama benim için değil– günler gelebilir. O zamana dek, ben dolanacağım. Ama belirttiğim sınırlar ne kadar dramatik olursa olsun, en sarsıcı olan, Amerikan kasabalarında beyazları siyahlardan ayıran görünmez sınırdır.

Uyuyan kasabada arabayla ilerledik, çoğunlukla sessizlik içindeydik, düşüncelerimiz her zamankinden fazla etleşmişti. Barbara başını Jerry'nin omzuna dayamıştı, Madeleine'in eli elimdeydi, Fowler araba sürerken ıslık çalıyordu, Matthew'un bacağı bacağıma değiyordu. Belki de ilk defa, –kesinlikle sonuncu değil– bütün insanların aklına gelebilecek ani, ürkütücü bir kuruntuya, hayatın, bir kaleydoskoptaki figürler gibi –tabii onlara figür diyebilirsek– keyfi bir gruplaşma ve yeniden gruplaş-

ma dizisi olduğu hissine kapıldım. Sanırım, farklı yöntemlerimizle bunu hepimiz hissetmiştik. Barbara başını Jerry'nin sıcak ve nazik gölgesine saklamıştı. Fowler ıslık çalıyordu, Matthew ağırlığını zaman zaman kaydırarak mırıldanıyordu, Madeleine elimi tutuyordu. Eline müteşekkirdim. Araba karanlıkta yol alırken, çok önemli bir yüzleşmeye doğru savrulduğumu hissettim; Madeleine'le, Matthew'la ya da geçmişimle. Dar bir körfeze yayılan bir köprüye yaklaşıyorduk. Köprünün karşı tarafında, benim de parçası olduğum koyu renk insanlar yaşıyordu. Matthew kıpırdadı ve bana temas etti, aklından neler geçtiğini merak ettim. Sonra, *kendi* aklımdan neler geçtiğini merak ettim. Madeleine'e tutundum ama korkunç bir şekilde onun renginin bilincindeydim; ilk kez düşünmek istedim. Araba ilerliyordu, bir müzik sesi duyduk. Yürüyen ve konuşan insanlar manzarayı kalabalıklaştırmaya başladı. Sokaklar daraldı, evler sıklaşmaya başladı, müziğin sesi arttı. Çocuklar harika, lanetli çiçekler gibi sokaklardan fışkırmaya başladı. Verandalarda oyun oynuyorlardı, başlarının arkasında hafif bir ışık haresi, iki çocuk bahçelerinde yuvarlanıyordu, birkaç kız ve erkek çocuk şarkı söylüyordu. Kendimi dönen bir çarkın ortasında hissettim. İnsanın kendisini dönen, çok renkli, korkunç ışıkları ve sesleriyle bir sirkte hissedebileceği gibi ya da ipte yürüyen birinin, ölümcül, korkunç ve inanılmaz derecede aşağıda olan ışıklar, sesler ve insanlara bakınca hissedebileceği gibi hissediyordum; her şey insanın dengesiyle elde edebileceği şeylere bağlıydı. Tanrım, merak ettim, merak ettim ve Matthew, büyük ellerinden biriyle hafifçe enseme dokundu, Madeleine de elimi daha sıkı tutmaya başladı ve Jerry başını Barbara'ya doğru eğdi. Araba, sağ tarafında bir bar ve sol tarafında bir depo bulunan bir çıkmaza girdi, hemen önümüzde, korkunç nehrin üstünde o korkunç uçurum vardı. Fowler arabayı çevirdi ve Lucy'nin Yeri'nin önüne park ettik. Ölümden, hayat gibi gelen sese geri dönmüştük.

Sadece sesi değil görüntüsü de hayat gibiydi ve hayata değil, belirli bir hayata, beni özellikle kınayan bir hayata benziyordu. Bir miktar şokla, mutlu, hoplayan zencileri anlatan, o rezil ve inatçı Amerikan folklorunun kökenini gördüm. Bu insanlardan bazıları gerçekten de sürekli hareket ediyordu ve müzik kutusu yüksek

sesle çalıyordu, kendi hareketlerinin yarattığı müzik eşliğinde hareket ediyorlardı ama hoplayıp zıplamak bu şevkin ancak çok azını dürüstçe tanımlayabiliyordu. Ancak mutluluğu oluşturan şeyler hakkında herhangi bir duyusu kalmamış bir insan bu coşkuyu mutlulukla karıştırabilirdi. Yine de, gördüğümüz sahne, bayat ve titiz, onur kırıcı detaylarla sayısız müzikal komedide ve sayılamayacak kadar çok sabun köpüğü filmde tekrarlanıyordu: kalçaları, elleri ve ayaklarını hareket ettirerek, müzikle büyük bir uyum içinde, bütün dişlerini göstererek, dünyayı umursamadan dans eden zenci. İçerdeki bu evcil fantezinin anahtarını bana veren şey kendi huzursuzluğumdu. Müzik yüksek sesli ve saldırgandı. Aşkın ritmini tutuyorsa bile, aynı biçimde öfkenin de ritmini tutuyordu ve dostane olarak tanımlanamazdı. Tutku dostane değildir. Kendisi olmayan her şeyi küstahça hor görür ve tutku kelimesi tanımı gereği özgürlük dürtüsünü ifade ettiğinden, muazzam, ürkütücü bir güce sahiptir, mücadele içerir. Dile getirilemeyecek umutları içerir. Bütün insanlar hakkında yorumlar içerir ve bu yorumlar iltifat eder nitelikte değildir. O zaman, renklerinin gerçekleri ve tarihlerinin kazalarıyla donattıkları nefis becerileriyle kurtulmayı başaran insanların hemen, kaçınılmaz ve çaresiz bir şekilde, hizmetkârlarının tutkularını onların daha az insani olduklarının kanıtı olarak kabul etmeleri ve kurtuluşlarını satın aldıkları Tanrı tarafından onlara verilen cezayı hak ettiklerini düşünmeleri ne kadar mantıklıdır? "Tanrım, böyle dans edebilmek için neler vermezdim," diye mırıldandı Madeleine. Ama birini üreten tarih başkasına verilemez; içeri girerken, yüzlerin değiştiğini görürken, Fowler'ın, içtenlikle söylediği, "Sizi görmeye bazı arkadaşları getirdim," sözlerini dinlerken ve kendimi Madeleine'in elini bırakmamaya zorlarken, kendi kendime böyle söylüyordum. Kadınlardan bazıları bana korkunç bir horgörüyle bakıyordu. Erkeklerden bazıları da bana bir aptalmışım, ama belki de –Madeleine'e sakin, düşünceli ve ahlaksız bir aşağılama ile bakarken– şanslı bir aptalmışım gibi bakıyordu. Gözleri, Madeleine'in yatağındaki yerimi dörtbeş kere almaya muhtemelen itiraz etmeyeceklerini söylüyordu. Bazılarının bunu önermeye tereddüt etmeyeceğini biliyordum. Beyaz bir kadın bir zenciyle yatıyorsa kendine saygısı yok de-

mekti ve bütün zenci alayıyla yatabilirdi. Her zaman hatalı konumda olmanın ne kadar korkunç olduğunu henüz öğrenmemiştim ama zaman bana öğretecekti. Madeleine adına incinmiş ve şaşırmıştım –içeri Barbara'nın elini tutarak girmediğime seviniyordum– ama onlar adına da incinmiştim. Madeleine hakkında hızla yürüttükleri yargı, kendileri hakkındaki yargılarını da açığa çıkarıyordu ve ortaya çıkan bu yargının belki de neticede, derinlerde kendi yargım olması ihtimali beni ürkütüyordu. Ama gördüklerini görüyorlardı. Kendilerini, başkalarının onları gördüğü şekilde görüyorlardı. Onları küçümsemeye ihtiyaç duyan insanlar tarafından yaratılan görüntülerle oluşmuşlardı. Başkaları tarafından buruk, aşağılayıcı şekilde kullanılmaları onların tarihinin başlangıcı, yaşamlarının anahtarı ve kimliklerinin de temel taşıydı; onlara ilk kötülükleri yapan kişiler gibi, tarihlerinin onlara görmeyi öğrettiği şeyleri görüyorlardı. Acaba insan daha fazlasını görebiliyor mu? Bunu o zamanlar bilmiyordum, şimdi de bilmiyorum. Şayet görebiliyorsa, bu sadece insanın tarihini okumayı öğrenmesi ve kitaplardan çıkmaya karar vermesi sayesinde olabilir. Fowler tarafından yönlendirilerek, barmenin alaycı bakışları altında dans edenlerin arasından geçtik, arkada bir masaya ulaştık.

"Hey," dedi Matthew, "bize bak!" Sırıttı, bildiğini sandığımdan çok daha fazlasını bildiğini anladım. Masamıza yaklaşan koyu tenli kadının hepimizden önce gözlemlediği gibi, oyun oynanacak biri değildi.

"İşte Bayan Lucy," dedi Fowler. Jerry hemen ayağa kalktı, ben de kalktım.

"Oturun," dedi Bayan Lucy, sesi erkek gibiydi ve elimi sıkmadı, başımı okşadı. "Fowler, annesi bu çocuğun dışarıda olduğunu biliyor mu? Ayrıca *seninle* birlikte olduğunu biliyor mu? Oturun," dedi Jerry'ye, "evinizde gibi davranın. İyi akşamlar, genç bayanlar," diyerek Barbara ile Madeleine'e gülümsedi. "Gecenin bu saatinde sizi buraya hangi rüzgâr attı, Fowler? Senin saygıdeğer, kiliseye giden bir adam olduğunu sanıyordum. Yarın günlerden pazar, biliyorsun."

"Biz şehirde yabancıyız, bayan," dedi Matthew, "yaşlı Fowler bize bir iyilik yaparak bu kasabanın düşündüğüm gibi ölü

olmadığını kanıtlama nezaketini gösterdi. Kasabanın kalbinin burada attığını söyledi."

Bayan Lucy güldü. "Fowler şeytan gibidir. Onunla takılarak başınızı belaya sokabilirsiniz."

"Ama bu defa haklı görünüyor, bayan," dedi Matthew.

"Ah, burası çok cana yakın bir yerdir, hepsi bu," dedi Bayan Lucy gururla, "buraya herkes gelebilir. Her zaman."

"Bu iki genç bayan," dedi Fowler, "ikisi de kasabaya gelen tiyatrodan."

"Green Barn," dedi Madeleine. "Biz aktrisiz. Öyle umuyoruz yani."

"Bu genç adam da," dedi Fowler, beni kast ederek, "o da tiyatroda."

"O bir aktör," dedi Barbara.

"Umarım öyledir," dedim.

Bayan Lucy kendini toplayıncaya kadar, kısa, huzursuz bir sessizlik yaşandı. "Şey. Green Barn. Adını duydum..."

"Bull Dog Yolu üzerinde," dedi Fowler.

"Ah, evet. Bull Dog Yolu üzerinde. Adını duydum. Hey, bu çok güzel," dedi ve yine güldü. "Bizimle uzun süre kalacak mısınız?"

"Yaz sonuna kadar," dedi Madeleine.

"Umarım kendinizi birer yabancı gibi hissetmezsiniz," dedi Bayan Lucy. "Buraya istediğiniz zaman gelebilirsiniz. Nerelisin?" diye sordu bana.

"Harlem'den geliyorum," dedim.

"Ah, sen bir Harlem çocuğusun! Eskiden Harlem'e çok giderdim. Ama şimdi burası beni çok meşgul ediyor." İçini çekti. "Harlem'in neresindensin?"

Ona söyledim.

"Orada oturan birkaç dostum vardı." Bana hızlı, tahminlerle dolu bir ilgiyle baktı. "Ama bu sen doğmadan önceydi." Fowler'a döndü. "Fowler, sana ve arkadaşlarına birer içki ısmarlayayım. Ne içiyorsunuz?"

"Bizimle oturur musun, Bayan Lucy?" diye sordu Fowler.

"Tabii," dedi Bayan Lucy, "birkaç kişiyle ilgilendikten sonra hemen geri geleceğim. Andy'yi göndereyim. Size çok iyi bakar.

İyi eğlenceler," dedi tekrar gülerek ve gitti. Barmenle konuşmasını izledim, barmen bizden yana bakmadan birçok kez başını salladı. Sonra neşeli ve gururlu tavırlarla, arada bir bizden yana bakan diğer müşterileriyle ilgilendi. Çılgınlığımızın aldığı şeklin kötü niyetli olmadığına, bizim tanınmış, –hatta imkânsız değildi–, çekici olduğumuza karar verilmişti.

Orada uzun süre kaldık ve epeyce sarhoş olduk. Barbara'yla Jerry dans etti. Barbara'yla Matthew dans etti. Fowler, Madeleine'le dans etti. Ben dans etmeye korkuyordum. Bunu anlayınca çok şaşırdım, çünkü daha önce dans etmekten hiç korkmamıştım. Ama daha önce beyaz bir kadınla dans etmemiştim. Hızla uzaklaşan, kaybolan gençliğimde sadece siyah kızlarla dans etmiştim ve her zaman başka dansçıların arasında dans etmiştik, yani aslında izleyicimiz olmamıştı. Ama şimdi bir izleyici grubu vardı, siyah bir gencin beyaz bir kadınla dans etmesini izleyen bir izleyici grubu vardı ve danstan, kadının gerçekten gence ait olup olmadığını anlarlardı. Benim bir kadınım yoktu, sadece maceralarım vardı; cinsel anlamda maceralar, gerçi bu kelimeye asla anlam veremediğimi itiraf etmeliyim. Macera falan değillerdi, en azından maceranın zevkle alınan riskler anlamına geldiği varsayılırsa; benim maceralarımsa kuru, öngörülebilir ve zevksiz, termometre kadar kısaydı. Çok, çok korkuyordum ve korktuğum için kendimi ayağa kalkmaya ve Barbara'yla dans etmeye zorladım. Madeleine'le asla dans edemeyeceğimi biliyordum. "Bravo," dedi Matthew. Barbara'yı dans pistine yöneltttim. Yavaş bir danstı, zira kendimi coşkulu hissetmiyordum.

Kollarımda çok yumuşak ve küçüktü. Kendimi çok tuhaf hissettim, bir yanda son derece huzurlu, diğer yanda oldukça tedirgin. Barbara'nın sırtımdaki eli çok hafif, elimdeki eli sıcak ve kuruydu, bana beklenmedik, şaşırtıcı bir yoğunlukla sarılıyordu. İkimizi bir arada nasıl değerlendirdiklerini, hangi uzunlukta, hangi gizlilikte değerlendirdiklerini bilmiyorum; bir an, aniden hangi yasaya göre aydınlığa çıkarsa öyle hazırlar kendini, öyle ki insan bir anda titreyerek hayal edilemeyenle yüz yüze kalır. Daha önce Barbara'nın bedeninin farkında olduğumu sanmıyorum ama şimdi farkındaydım ve onun da benim bedenimin farkında olduğunu hissediyordum. Bir anda suçlulukla Jerry'yi

düşündüm, belki Barbara da Jerry'yi düşünüyordu çünkü onun aniden, şaşırtıcı bir şekilde kapana kısıldığını hissettim. Bu bulanık karışıklığa sırtımı döndüm. Jerry, Matthew ve bizi izleyen bütün siyah insanları düşününce korkunç rahatsız oldum; sanki herkesin önünde sevişiyorduk. Ama yine de –nasıl açıklasam?– bu derin rahatsızlık aslında huzurumu bozmamıştı. Barbara'nın kollarından ayrılamayacağımı biliyordum. Sonra korkunç bir düşünceyle çamaşır giymediğimi hatırladım ve aletim hiçbir uyarı vermeden, kontrol edilemeyen bir hızla cin pantolonumun altında hareketlendi ve sertleşti. Barbara hissetmiş olmalıydı ama yüzünden bir şey belli olmuyordu. Benimse –zavallı ben!– bu kaba tanığı onun bedenine yapıştırıp saklamaktan başka seçeneğim yoktu. Korkunçtu. İzleyen bütün insanları düşündüm. İstemeden, ne yaptığımı anlamadan Barbara'yı kendime yakınlaştırdım. Alnımdan, saç diplerimden ter damlıyordu. Dansın hiçbir zaman sona ermemesini istiyordum. Dansın hemen sona ermesini istiyordum. Dans pistini nasıl aşacaktım? Mümkün olduğunca az hareket etmeye çalıştım ama bu, durumu daha da kötüleştirdi. Kendime küfür ettim. Sonra dans ederek masamıza yanaştım ve ortalık loş olduğu için Tanrı'ya şükrettim. Yine de, her şeyin altında, tuhaf bir huzur hissediyordum. Sonunda plak bitti. Ciddi ve ağırbaşlı bir sessizlikle masamıza yürüdük ve hemen yerime oturdum. Konuşmuyorduk. Aramızda son derece önemli bir şey olmuştu.

Herkes çok rahat görünüyordu. Matthew, yan masada iki çiftle birlikte oturan güzelce bir kızla şakalaşarak flört ediyordu. Artık epeyce sarhoştu ama çok neşeliydi ve bana göre, ondan çok etkilenen kızla kesinlikle işi pişirmişti. Fowler onu eğlenerek ve gururlu bir sevgiyle izliyordu. Barbara, Jerry'nin yanına oturdu, yüzü durgun ve kapalıydı; yüzünde hafif bir korku olduğunu düşündüm. "Jerry," dedi, "artık yavaş yavaş eve gitsek iyi olacak."

İkisi aşağıdayken eve, boş odama dönmek istemiyordum. Yine Madeleine'in elini tuttum.

"Ne zaman hazırsanız," dedi Fowler, "sizi memnuniyetle arabanıza götürürüm."

"Şimdi gitsek iyi olacak," dedi Jerry.

"Gitmeyi mi düşünüyorsunuz?" diye sordu Matthew. "Gece yeni başlıyor."

"*Senin* için yeni başlıyor," dedi Jerry.

Barbara ayağa kalktı. "Güzel bir gece oldu. Bizi buraya getirdiğin için teşekkür ederiz."

"O zevk bana aitti," dedi Matthew, "başka bir zaman yine yapmalıyız."

Ayağa kalktı ve hepimiz el sıkıştık.

"Burada mı kalıyorsun?" diye sordu Fowler.

"Sen arabayı getirene kadar burada kalacağım, Fowler. Biliyorsun, bu zarif genç bayandan öyle hemen ayrılamam." Sırıttı ve bana göz kırptı. "Bak," dedi, "birkaç gün sonra sizi tiyatroda ararım. Ben buradan ayrılmadan önce, birlikte birer içki içeriz."

"Kuzey Atlantik'te iyi şanslar," dedi Madeleine.

"Teşekkür ederim *Madeleine*. Bak, bu kez hatırladım adını." Hepimiz güldük.

"İyi bak kendine," dedim ona.

"Sen de. Şimdilik hoşçakal."

Yavaş yavaş kapıya doğru yürüdük. "Güle güle," diye seslendi Bayan Lucy. "Yabancı gibi davranmak yok, tamam mı?"

Öyle yapmayı düşünemeyeceğimizi söyledik ve dışarı çıktık. Fowler'ın arabasına doluştuk. Madeleine'le ben arkaya oturduk ve kolumu ona doladım. Ona uzun uzun bakarak, belki de viskinin etkisiyle ve badanalı odamın korkusuyla sordum, "Yukarı gelip senin evinde son bir içki içebilir miyim?"

Bir an düşündü, "Peki. İyi olabilir," dedi.

Kendi arabamıza gitmeden Madeleine'i bırakabilmek için Fowler'a, yolu tarif ettim. Madeleine'in evine ulaştığımızda Madeleine'le ben arabadan indik ve Jerry'ye arabanın anahtarlarını uzattım.

"Ben Madeleine'le bir içki içeceğim," dedim. "Daha sonra görüşürüz. Hoşçakal Fowler, teşekkürler sana. Yakında görüşürüz. İyi geceler Barbara."

Şaşırmış görünüyordu ama güldü ve "İyi geceler, Leo. İyi geceler, Madeleine," dedi.

"İyi geceler çocuklar. Yarın görüşürüz."

"Yemek için bir akşam ayarlarım," dedi Fowler. "Bir gece, evimde. Matthew gitmeden toplanırız."

"Tamam. İyi geceler."

"İyi geceler."

Karanlık sokakta uzaklaştılar, arkalarındaki her şeyi bomboş bırakarak. Şimdi gerçekten korkuyordum fakat artık çok geçti. İnsanlar sabahleyin beni Madeleine'in evinden çıkarken görürlerse ne diyecektim? Çıldırmıştık, ikimiz de. Ama Madeleine anahtarları çıkarmıştı bile, hem içeri girerken bizi görebilecek kimse yoktu. Anahtarları aldım, kapıyı açtım ve sessizce üçüncü kata çıktık. Sessizliğimizi sürdürerek Madeleine'in dairesine girdik ve ışığı yaktı.

"İşte!" dedi Madeleine. Gülüyordu.

"Sence kimseyi şaşırttık mı?"

"Sanırım Fowler'ı şaşırttık."

"Fark eder mi?

"Hayır. Fark etmez."

Salona yürüdük.

"Ama," dedi, "Barbara'yı Fowler'ı şaşırttığımızdan daha çok şaşırtmış olabiliriz."

"Yo, hayır," dedim. "Barbara öyle değildir." Ona arkamı döndüm ve odada dolaştım. "Çok güzel bir evin var." Oldukça şirindi. Büyük, perdeli pencereleri vardı, yatak odası sağ taraftaydı ve tuvaletle mutfak arkamda kalıyordu.

"Ah, fena değil," dedi. "Ama bu pencereler o korkunç sokağa bakıyor. Gerçi mutfaktan nehri azıcık görebiliyorsun. Saçma değil mi?"

"Bütün bu kasabalar kıçlarını nehre dönmüşler," dedim.

"Gel de bak."

Mutfağa girdim ve pencerenin yanında durduk. Doğruydu; diğer binaların ve kocaman direklerin, kabloların, demiryollarının sönük parıltılarının oluşturduğu boşlukların arasından nehri seçebiliyordunuz. Işığı farklı yakalıyordu ya da başka türlü yansıtıyordu. İnsan şimdi bizim yaptığımız gibi nefesini tutarsa, hafif ve düzenli bir şekilde aktığını duyabiliyordu.

Bir an Madeleine'in nefesini dinledim, hafifti ama çok düzenli değildi. Nasıl bir rol oynamamı istediğini bilmiyordum ve o anda sadece zaman kazanıyordum.

"Pikaba bir şey koy," dedi, "ben de şu içkiyi hazırlayayım."

"Tamam." Tekrar salona gittim. "Ne dinlemek istiyorsun?"

"*Sen* ne dinlemek istersen. Ama çok kısık olsun."

"Doğru. Gecenin bu saatinde komşuların buraya dalmalarını istemeyiz."

Güldü. "Hayır. Manastıra geri gönderilmek istemiyorum."

Ne dinlemek istediğini tahmin edemiyordum, benim özellikle dinlemek isteyebileceğim şeyler yoktu, bu nedenle basit bir plak koydum, *Rhapsody in Blue* olabilir, pikabın sesini iyice kıstım. Kanepeye oturdum. Kanepenin yanındaki sehpanın üstünde, lambanın altında, bir çitin yanında duran uzun saçlı bir kızın fotoğrafı vardı. Başını kaldırmıştı ve gülüyordu.

"Benim kızım," dedi Madeleine. İçkilerle geldi ve kanepeye, yanıma oturdu. İçkileri altlık ve peçetelerle birlikte sehpaya koydu. "O zaman sadece altı yaşındaydı."

"Tatlı bir kıza benziyor." Resmi yerine koydum. "Şimdi kaç yaşında?"

"Sekiz."

"Adı ne?"

"Audrey. O benim gururum ve neşemdir. Hayatımı yaşamaya değer kılıyor."

Ona baktım. "Aferin sana." İçkimi aldım. "Yaşamaya değer hayata," dedim.

"Bu iyi bir içme nedeni." Güldük, içtik ve müzik dinledik. Bardağımı sehpaya koydum. Sarı saçlı başını hafifçe çekip omzuma dayadım.

"Sen içmiyorsun," dedi, bir süre sonra.

İçgüdüm, tam da benden yapmamı istediği şeyi yapmamı sağladı. Ona baktım, pozisyonumu değiştirdim ve başımı kucağına koydum. Gülerek bana baktı. Göğüsleri çok büyük görünüyordu. Elimi bir göğsüne koydum, doktorculuk oynayan bir çocuk gibi, ama aynı zamanda içimde tuhaf ve büyük bir fırtınanın oluştuğunu hissediyordum. Fırtınanın aslında Madeleine'le ilgili olmadığının farkındaydım ama yolumun üzerinde o vardı.

"Tuhaf bir çocuksun," dedi.

"Neden? Neden tuhaf bir çocuğum?"

Çok dikkatli bir şekilde içkisinden bir yudum aldı. Elim hâlâ göğsünü okşuyordu. İçimden bir ses, Leo, kahrolası bir seks manyağından başka bir şey değilsin ve bu evden ya da bu kasabadan sağ çıkamayacaksın, diyordu. Bu kadın aklını okuyabilseydi, nasıl bir hilkat garibesi olduğunu anlayabilseydi, senin kıçını nehre atar, kafanı bir mızrağa geçirirdi, penisinle hayaların mahkeme kapısına çivilenirdi. Şöyle düşündüm; siktir et. *Onun* nasıl bir hilkat garibesi olduğunu görelim. Buraya kadar geldi, bakalım nereye kadar gidecek? Bluzunun düğmelerini açmaya çalıştım. Bardağını sehpaya koydu ve bunu yapmak için eğildiğinde bir elimi bluzunun içine soktum.

"Söyle bana. Neden tuhaf bir çocukmuşum? Benim neyim tuhaf?" Cevap vermedi. "Belki sonra söylesen, daha iyi olacak."

Sonra oynaştık. Dudaklarımla, dilimle ve parmaklarımla çalışıyordum, o henüz çalışmıyordu ama çalışacaktı; oynaştık. Beni neyin dürttüğünü bilemiyorum. Belki de bedenimin küçümsenip küçümsenmeyeceğini, *ne kadar* küçümsenebileceğini öğrenmem gerekiyordu; belki de utanç dolu cezanın geçerli olması için ya da geçersiz kılınması için, bedenimden ne istendiğini öğrenmem gerekiyordu. Kanepenin üstünde onu neredeyse tamamen soymuştum, ayakkabıları ve çoraplarını çıkarmış, elbisesini sıyırmıştım, külotu ve sutyeni yerdeydi. Titriyor, inliyor, beni okşuyordu ve artık onu tanıyamıyordum. Onun beni tanıyıp tanımadığını ve artık bizim için fark edip etmediğini merak ettim. İçimde korkunç bir şaşkınlık uyandı. Vahşetimde bir düşüş yaratan bu şaşkınlık, ihtiyacımın ivediliğini artırmıştı. Artık onu izlemek istemiyordum, göreceklerimden korkuyordum; görmek istediklerimden ve hâlâ istediğim şeylerden korkuyordum. Artık kendimi de izlemek istemiyordum. Sarılmak, arınmak ve boşalmak istiyordum. Yüzünü ve vücudunu okşadım, sanki kaybolmuştum ve ağlamak istiyordum. Şimdi hareketsiz olmasına rağmen, ayrıca karanlıkta olmama rağmen dokunuşlarımız daha anlamlıydı, en azından daha dostaneydi. Sonra gözlerimi açtım ve ona baktım; kıyafetlerinin yarısı çıkmış, beyaz bedeni bekliyordu. Ben çayırlarda dolaşırken acaba o bir ormanda zorlukla ilerlemeye mi çalışıyordu? Sıcak nefesimden korkup korkmadığını ve King Kong'un ölümcül darbesini bekleyip bek-

lemediğini merak ettim. Neredeyse çırılçıplaktı ama ben hâlâ giyiniktim. Gömleğimi başımdan çekip çıkardım. Gözlerini açtı.

"Bu giysileri çıkarıp," dedim, "yatağa geçelim, medeni insanlar gibi."

Güldü. "*Biz* medeni miyiz?"

"Lanet olsun, hayır. Ama haydi, beni büyük, pirinç yatağına götür." Onu izledim. "Beni biraz yala."

Dirseğinin üzerinde doğruldu. "Bu aptal elbiseden kurtulmama yardım et."

Birkaç kopça ve düğme çözdüm, ayağa kalkarak elbisesini çıkardı. Sonra çaresizce gülerek bana baktı. Elini tuttum ve onu yatak odasına götürdüm. Yatak örtüsünü açtı. Pantolonumu çıkardım. "Bir dakika, hemen dönerim," dedi. Onu kollarıma aldım ve öptüm. Bana yaslandı, sonra uzaklaştı. "Bir dakika," dedi yalvararak, tuvalete girdi. Yatağa oturdum ve korkuyla, kötücülükle ve sabırla bekleyerek, büyük, ağır ve aşkla kanı donmuş halde sırt üstü uzandım.

Ansızın, boğulurcasına bir uykudan uyandım. Rüyamda Harlem'e geri dönmüştüm ve dar yatağımızda yatıyordum, Caleb'a sarılmıştım. Caleb'ın göğsü sıcak ve ağırdı, onun teriyle sırılsıklam olmuş, kokusuyla boğuluyordum. Annemizin sesi, kilise çanının gürültüsü gibi üzerimizde çınladı; *oğlum, saatin kaç olduğunu biliyor musun*? Caleb'ın ağırlığı altında çabaladım. Döndüm ve çabaladım, döndüm ve çabaladım. Sonunda uyandım.

Uzun zaman uyumuş olamazdım çünkü gökyüzünde ışık yoktu. Madeleine'in başı göğsümdeydi. Hafifçe horluyor, biraz sayıklıyordu. Ağırlığı dayanılmazdı, nefret etmiştim. Çok, çok korkuyordum. Korkunç şeyler olacağını biliyordum. Yapabileceğim hiçbir şey, kaçabileceğim hiçbir yer yoktu. Burada, bu beyaz kaltağın yatağındaydım, boğazlanmaya hazırdım. Ben, Yehuda, sertleşmekte olan penisim ve esintili yüreğimle buradaydım; kaybolmuş, lanetlenmiş, korkmuş ve yalnız. Hava ya da ben, ağabeyimin adını fısıldıyorduk. Ama artık hiçbir şey ağabeyimi veya beni kurtaramazdı.

Madeleine'in ağırlığı altından mümkün olduğu kadar nazikçe kurtuldum, tuvalete gittim, işedim ve duşun altına girdim.

Suyu açabildiğim kadar açtım. Suyun iğneleri bedenime Aziz Sebastian'ın okları gibi batıyordu. Madeleine'in devasa havlularından birine sarındım, bir sigara buldum ve yaktım, geceden kalan içkimi buldum ve mutfak penceresinin önüne oturdum. *Hayatınla* ne halt ettiğini sanıyorsun sen?

Nehrin sesini dinledim ama annemin yüzünü gördüm. İçkimden bir yudum aldım. Terk edilmiş annem, terk edilmiş babam. Kaybolan oğulları. Cumartesi gecesiydi. Şimdi, binanın üst katındaki yatak odalarında, tek odalarında uyuyor olmalıydılar. Caleb'ın uyuması gereken odada bir uyuşturucu bağımlısı ile kız arkadaşı yaşıyordu. Benim olmam gereken oda, bütün dost ve akrabaları tarafından terk edilen eski bir asansör görevlisinden kalan eşyalarla doluydu. Mutfağı, banyoyu ve salonu paylaşıyorlardı, zaten dairenin hepsi bu kadardı, Bayan Mildred'ın dairesine benziyordu ama daha küçüktü. Oraya Caleb yokken taşınmıştık. Caleb orada hiç yaşamamıştı, ben de fazla yaşamadım.

Babam muhtemelen sarhoştu, ama herhalde sarhoşluğu sessizdi; öfke nöbetleri sona ermişti, sadece uyumak için yaşıyordu. Dudakları daha da incelmiş, yüzü daha da süzülmüştü, büyük gözleri hayatının ateşi yüzünden sönükleşmişti ama zaten bütün ateşi sönmüştü. Annem bütün gününü aynı mahallede dikiş dikerek geçiriyordu, ama sürekli aynı firma için çalışmıyordu. İkisinin çalışma saatleri farklıydı. Annem işe gitmek için babamdan önce çıkıyor ve aceleyle eve dönerek ona yemek pişiriyordu. Bunu yapmak için her gün önce mutfağın pisliğini fethetmesi – zira yabancılar tarafından kullanılan mutfaklar daima pistir– ve diğer odaların dağınıklığını gizlemek için elinden geleni yapması gerekiyordu. Her zaman bitkindi, saçlarını hemen her zaman tepesinde topluyordu. Ama bazen, cumartesi geceleri babamla beraber mahalledeki bara gider, oradaki insanlarla güler, dedikodu yapardı. Bu, babamın melankolik bir deli olmasını engellemek içindi; tek başına içtiğinde kederinde boğuluyordu. Annem onunla birlikte çıktığında iyi görünmeye özen gösterir, sallanan küpelerini takardı. Ama babam gibi o da merak ediyordu; acaba çocuklarım bu gece nerede? Hayatlarının bu kadar kısa sürede nasıl durduğunu merak ediyorlardı. Ölüme yaklaşmışlardı ama sanki hiç yaşamamış gibilerdi.

"Hiç yaşamasanız, daha iyi olabilirdi," demişti Caleb, "çünkü o zaman, ben de burada olmazdım. Bu hayatı, bu cehennemi, bu *cehennemi* ben istemedim! Bana neden bunu verdiniz?"

Yirmi bir yaşını yeni doldurmuştu. Ben de on dördümü biraz geçmiştim. Bir haftalığına eve gelmişti. Hepimiz mutfaktaydık ve Caleb çok sarhoştu. Caleb'la babam birlikte içmişlerdi. Ama babam artık bir ayyaş değildi. Hepimiz, ailece Yedinci Cadde'deki Renaissance'ta bir cumartesi gecesi eğlencesine katılmıştık. Caleb'la babamız barda uzun zaman geçirerek konuşmuşlardı. Caleb ağlamaya başlamıştı. Sonra ayrılmıştık.

Daha zayıftı, çok daha zayıf ama daha katı ve daha güçlüydü. Çok güzeldi; çok tehlikeli, kaba ve acımasız bir güzellik. Bir haftadır evdeydi ama onunla konuşmaya fırsat bulamamıştım, bana evden uzakta geçirdiği günleri anlatmak istemiyordu. Ama ne zaman açık bir yaraya dokunsam gösterdiği tepkiden, aramızdaki mesafeden nasıl olduğunu tahmin edebiliyordum; sanki bana, *Yanıma yaklaşma. Ben vebalıyım*, diyordu.

"Caleb," dedi annemiz –üzerinde hâlâ yeşil gece elbisesi vardı, küpelerine ışık vuruyordu, muhteşem saçları taraklarla süslenmişti– "babanı üzme. Elimizden geleni yaptık. Seni seviyoruz."

"Biz de buraya gelmek istemedik," dedi babamız.

"Sizin için, bizim için olduğundan daha iyi olacağını ümit etmiştik," dedi annemiz.

"Yanlış düşünmüşsünüz," dedi Caleb. "Daha beter." Ama sonra insafa gelmişti, gelmek zorundaydı; gözlerinde yaşlar vardı. "Babamı üzmeye çalışmıyorum." Önüne baktı. "Babamı seviyorum."

"O zaman, söyle ona," dedi annemiz.

Caleb babamıza baktı. "Sana söylüyorum," dedi.

"Anneni de sevmiyor musun?" diye sordu, gülerek.

"Evet. Annemi seviyorum."

"Ya kardeşini?"

Bana baktı ve yüzünün ifadesi değişti. Yine güldü ve beni kendisine çekti. "Evet. Ah. Evet. Kardeşimi seviyorum." Sonra, "Ama ona fazla yardımcı olamadım," diye ekledi.

"Sorun değil," dedim. "Hayatım boyunca seni seveceğim. *Sana* yardım edeceğim. Yemin ederim. Göreceksin."

"Yaşlı adam," dedi Caleb, boynumdan tutarak, "haydi bir içki

içelim, iki kulplu bardakla." Anneme baktı. "Olur mu?" Sonra bana baktı. "Bir öpücük ver," dedi.

Onu öptüm.

"Bu daha iyi," dedi annemiz. "Hepiniz oturun, ben içkileri koyayım."

Işıldayarak, şıngırdayarak, sürünerek odadan çıkmıştı. Caleb, babamız ve ben huzursuzca oturduk. Caleb elini yine boynuma koydu. "Baba," dedi, "senin suçun değil. Ama seni bir kez ellerine geçirdiklerinde neler yaptıklarını bilmiyorsun."

"Oğlum," dedi babamız, "bana da yapıyorlar aynısını."

Caleb bana baktı. "Küçük Leo'ya da yapıyorlar. Doğru değil mi, Leo?" Bana baktı. Başını çevirdi. Elini çekti. "Söyleme. Biliyorum."

"Bana," dedim, "katlanamadığım hiçbir şey yapmıyorlar. Bu nedenle beni merak etme." Sonra, "Onlardan nefret ediyorum. Onlardan nefret ediyorum. Nefret ediyorum," dedim.

"Evet," dedi Caleb, bezgin bir ifadeyle, "sana da yapıyorlar, tabii." Konuştuğuma pişman olmuştum. Ama söylediklerim doğruydu ve ben söylesem de söylemesem de, Caleb'la babam zaten biliyordu. Onlar, doğal olarak benim göremediğim şeyi, zamanın bana neler yaptığını görebiliyorlardı. Benim için istedikleri her şey artık hayaller ülkesinde hapis kalmıştı. Asla gerçekleşmeyecekti. Hiç kimse ne olacağını bilmiyordu ve hiç kimse olacakları kontrol edemezdi. Bir anlamda, onların hayallerinin yıkıntısı olduğum söylenebilirdi. Beni kurtarmayı başaramamışlardı, benim hayatım da onlarınki gibi olacaktı. Sokaklar bana sahip çıkmıştı çünkü benim mücadelem oradaydı ve şimdi her şey, beni hayata hazırlayacak olan okulda neler öğrenebileceğime bağlıydı. Mahvolmuştum denebilir çünkü büyüklerim, kendi suçları olmamasına rağmen bana ihanet etmişlerdi. Muhtemelen babamı seviyordum ama onun hayatını yaşamak istemiyordum. Onun gibi olmak istemiyordum; o bir yenilgi örneği olarak yaşıyordu. Beni düzeltemezdi. Büyüklerim beni yönlendiremezdi çünkü onların hayatı beni dehşete düşürüyordu. Hayatlarının nasıl geçtiğini anlayacak yaşa gelmiştim ama öfke ve acıma sevgi değildir; insanın durumuna üstünlük kurma kararlılığı, karşısında hiç örnek olmadığı, sadece ibret-

lere sahip olduğu anlamına gelir. Artık Caleb'ın küçük kardeşi değildim, Caleb'ın sırtındaki ağır yüklerin bir parçasıydım. Bunun nedeni, sonsuza dek benim yüklerimin bir parçası haline geldiğini anlamış olmasıydı.

Zira Caleb bile benim için ibretlik biri haline gelmişti. Onu göz ucuyla izliyordum. Gizlice, Tanrı biliyor ya, iradem dışında onu yargılıyordum. Ağabeyim. Ağabeyim. İri yarı, siyah, güzel bir kral olmalıydı. Ama kız arkadaşı Dolores bir garson fahişe olmuştu. Bayan Mildred her zamankinden daha iri ve daha yalnızdı; hain Arthur sürekli uyuşturucuların etkisi altındaydı. Şimdi Caleb'ın da yalnız ve üzgün, çekingen ve isterik bir hali vardı. Onu izlemek yüreğimi parçalıyordu. Onu döven insanlardan nefret ediyordum; on dört yaşıma geldiğimde, kesinlikle öldürmeye hazırdım, öldürmek için bir neden –yani ahlaki bir neden– yoktu. Ama sayıca çok fazlalardı, çok fazla; her döndüğünüz köşede karşınıza çıkıyordu bu nazik, beyaz, mutlu, aptal suratlar. Sokaklarda yürüyordum, okula gidiyordum, onları izliyordum ve onlardan tiksiniyordum. Ağabeyim. Dövülenleri sevmek de zordur. Bu, onların durumunu kabullenmek demektir; halbuki insan kendine, tam olarak şunu sorar: *Kurtarılmak için ne yapacağım*?

Caleb'ın eve döndüğü dönemdeki karşılaşmalarımıza ait hatıralarım hep bulanık. Bazı anlar çok keskin bir şekilde net, diğerleri soluk; ışığa çok yaklaşıyor, sonra karanlığa gömülüyorlar. Diğer anlar daha derli toplu ve yakın zamanda niçin böyle olduğunu anlamaya başladım. İnsanın bir olayı algılayış biçiminin o olayı değiştirdiği inancına katılmıyorum. Hayır, değişikliği yapan olayın kendisidir ve insanın yüzleşmesi gereken soru, zamanın acımasız değişiklikleriyle nasıl yaşayacağıdır.

Ancak bu akşam, Caleb dans salonunun barından çaldığı viskiyle geri geldiğinde annemiz neşeli davranmaya çalışmıştı, biz de öyle. Sonuçta onu görmek güzeldi. Babamla Caleb barda ağlayana kadar, kızlarla dans edene kadar, zarafeti ve karizmasının önünde kızları çaresiz hale getirinceye kadar, onu görmek güzel olmuştu. Ama tamamen Caleb'a borçlu olduğum o gerçekten can sıkıcı hassas algılayışımla dikkat etmiştim; kızlar

bile onu ciddiye almıyordu. Anlatılamaz bir geçmişe sahip bir çocuk, dayanılmaz bir geleceği olan bir adamdı. Bakması iyiydi, birlikte dans etmesi iyiydi, muhtemelen yatmak için de iyiydi ama artık aşk için iyi değildi. Caleb da kesinlikle bunu hissediyordu çünkü kızlarla ilişkilerinde daha önce görmediğim bir vahşilik vardı. Aslında onlara takılmıyor, büyülemiyor ya da baştan çıkarmıyordu; onlarla alay ediyordu. Onlara, bende pekâlâ sizin istediğiniz şeyler var, ama onu siz siyah kaltaklara vermeye niyetim yok, diyordu.

Annemiz döndü ve içkileri koydu. Aslında içki içmeme izin verilmiyordu ve şansıma, o günlerde içki içmeyi sevmiyordum. Gerçi bu alkol yasağı, ebeveynlerimin tüm diğer yasakları gibi geçersizdi çünkü ailem dışarıda istediğim her şeyi yaptığımı çok iyi biliyordu. Annem, "Seninkini gerçekten hafif yapıyorum, Leo," dedi ve bana, viskiyle çok az renklenmiş bir bardak zencefilli gazoz verdi. "Bu sadece, kendini ailenin bir parçası olarak hissetmen için," dedi, babamla Caleb'a içkilerini verip oturdu. Babamla Caleb birbirlerine baktılar ama ikisi de gülmedi. Ben gazozumu içtim. Tanıdığım bir kızı düşündüm. İçinde bulunduğum oda ve beraber olduğum insanlar haricinde her şeyi düşünmeye çalıştım.

"Küçük Leo fazla büyümemiş," dedi Caleb, "onu neyle besliyorsunuz?"

"Aynen seni beslediğimiz şeylerle," dedi annemiz. "Meksika fasulyesi, pirinç, mısır ekmeği, domuz pirzolası, jambon, kaburga ve yeşillik."

"Seni orada neyle beslediler?" diye sordu babamız.

"Bizi domuzların bile istemediği şeylerle beslediler," dedi Caleb. "Bundan sonra hayatta yemeyeceğim şeyler öğütülmüş mısır, fasulye ve pekmez." Durdu. "Bizi, sadece çalışabilelim diye besliyorlardı, sanki katırları besler gibi. Öyle de dövüyorlardı." Bana baktı. "Evet," dedi ve içkisini içti.

"Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun," diye sordu babamız, dikkatle, "artık çıktığına göre?"

"Yapmak?" diye sordu Caleb yavaşça. "Yapmak? Ne mi yapacağım? Bana bunu mu sordun? Belki kendime zengin, beyaz bir kadın bulur, onunla Palm Beach'e tatile giderim; şoförü

olarak tabii, biliyorsunuz, birçok beyaz kadın karahumma hastalığına tutulmuş. Ya da bir bankada iş bulabilirim, bir sigorta şirketini devralabilirim, dur bir düşüneyim, emlakçılıkta çok para var, *çok* para var, birkaç apartman alabilirim veya havacı olabilirim, uçmayı her zaman sevmişimdir. Bunu yapacağım," dedi kararlılıkla, "Uçacağım."

"Uçmayı öğrenmeden önce," dedi annemiz, "yürümeyi öğrenmen gerek. Yürürken ne yapmayı düşünüyorsun?"

Ona baktı. "Yürümeyi," dedi, "sadece yürümeyi."

"Yürürken," dedi annem, "yemek zorundasın."

"Çalarım," dedi. "Çalarım. Benden çaldıklarının yarısını bile geri alıncaya kadar, uzun bir süre çalmam gerekebilir."

"Çalarak geri alamayacaksan," dedi annem, "çalmanın pek bir yararı yok gibi görünüyor."

Caleb cevap vermedi. Babamız da sessizleşmişti.

"Gençsin Caleb," dedi annemiz, "yaşadıklarının seni durdurmasına izin verme. Sadece istediğin şeyi yapabileceğine karar ver."

"Öyle mi?" diye sordu. "Doğru mu?"

Tereddüt etmedi. "Eğer yapmayı kafana koyarsan, yaparsın."

"Anlıyorum." Caleb tavana baktı. Ayağa kalktı. "Bu diğer siyah çocuklar için de geçerli mi?"

"Karar verdiğimizde yapabiliriz," dedi babamız.

"Karar verdiğimizde," diye Caleb bağırdı, "*neye*?"

"Bizim de onlar kadar iyi olduğumuza," dedi annemiz, "Karar verdiğimizde. Onlar kadar iyi, onlar kadar iyi, onlar kadar iyi."

Caleb güldü. Annemi taklit etti. "Onlar kadar iyi! *Kimin* kadar iyi? Beni döven, zenci diyen, bok yediren ve bir köpek gibi pislikte yuvarlanmamı isteyen o insanlar kadar mı? *Onlar* kadar mı iyi olayım? Benden istediğiniz bu mu? Her birini mezarlarında görmeyi tercih ederim, mezarlarında anne, evet öyle. Cehennemdeki bütün kömürler uğruna bile beyaz olmam." Oturdu. "Ne yapacağımı bilmiyorum. Düşünmem gerek. Beni merak etmeyin. Size fazla yük olmayacağım."

"Sorun senin yük olman değil," dedi annemiz, "sen de bunu biliyorsun, bu nedenle benimle böyle konuşma."

Caleb güldü ve babamıza baktı. Babamız bardağına baktı. "Biliyorum," dedi Caleb uzun bir süre sonra. "Özür dilerim."

"Uykum geldi," dedim. "Ben yatıyorum. İyi geceler."

Odadan çıkarken beni izlediler. Annem, "Sanırım, bu iyi bir fikir," dedi.

"Leo'nun kafası çalışıyor," dedi Caleb acımasızca.

Yatağa girdim. Ağlamak istemiyordum. Onları dinledim. Sonra babam banyoya girdi. Uzun süre banyoda kaldı. Hasta olduğunu düşünmeye ve korkmaya başladım. Sonra sifonun sesini ve dışarı çıkışını duydum. Annem mutfağa girdi. Babamla Caleb birbirlerine iyi geceler dilediler ve Caleb banyoya girdi. Annemiz mutfaktaki işini bitirdi, mutfağın ve salonun ışıklarını söndürdü. Sonra babamızın yanına gitti ve kapılarının kapandığını duydum. Caleb banyo yapmak üzere suyu açmıştı. Uyuyakalmışım.

Ağlama sesiyle uyandım. Birisi ağlıyordu, tek başına, nefesini tutarak, yatağı sallayarak. Dinledim, bugüne kadar duymadığım bir korkuyla, kelimenin tam anlamıyla gerildim. Nasıl ağlıyordu! Nasıl ağlıyordu. Sanki ben ağlıyordum ama çok daha kötüydü. Dayanamayacağımı biliyordum. Döndüm ve ıslak yüzüne dokundum, "Caleb. Lütfen, Caleb. Lütfen ağlama. Bana ne olduğunu söyle. Lütfen bana sorunun ne olduğunu söyle," diye fısıldadım.

Ama göğsü sarsılmaya devam etti ve gözyaşları aktı, aktı. Ne yapacağımı bilmiyordum. Ona sarıldım. Gözyaşlarını öptüm. "Caleb. Lütfen Caleb." Sanki bir fırtınayla konuşuyordum.

"Ah, bana neler yaptılar. Ah, bana neler yaptılar."

Ona elimden geldiğince sıkı sarıldım.

"Sana ne yaptılar?"

"Ah. Ah, küçük Leo. Sen uyu."

"Sen uyu. Ben de uyuyayım."

Bana sarıldı; şimdi benim onun ağabeyi olduğumu hissetmek tuhaf bir duyguydu. Bana sıkıca sarıldı ya da daha doğrusu, öyle bir yoğunlukla sarıldı ki kollarının ne kadar boş kaldığını, anladığımı bilmeden anladım.

"Haydi, uyu."

"Peki, küçük kardeş. İyi misin?"

"Evet. İyi geceler."

"İyi geceler."

Omzuma dayanan yüzü hâlâ ıslaktı, yavaş yavaş kurudu. Nefesi yatıştı, fırtına geçmeye başlamıştı. Yani onun içindeki fırtına geçmeye başlamıştı ama bana bulaşmıştı. Aslında karanlıkta yüzünü göremiyordum ama aklımın karanlığında yüzünü inceledim. Gözler, ağız, burun, çene, alın, parlak, yumuşak saçlar; benden çok daha yakışıklıydı, harikaydı ve dünya hiçbir neden olmadan ağabeyimi almış, limon gibi sıkmış, posasını çıkarmış ve içini talaşla doldurmuş, kirli bir paspas gibi kaldırıp atmıştı! Caleb'ın nefesi yüzümdeydi; gözyaşları boynumda, ona sarılan kollarımda kururken, bu dünyayı asla, asla, asla affetmeyeceğime yemin ettim. Asla, asla, asla. Bunu onlara ödetmenin bir yolunu bulacaktım. En az bir tane kibar, aptal, beyaz yüze, o yüzü sonsuza kadar değiştirecek bir şey yapacaktım. Caleb'ın siyah olduğunu düşünenlere ve benim siyah olduğumu düşünenlere gösterecektim, evet, bir gün onlara siyah olmanın ne demek olduğunu gösterecektim! Yemin ettim. Yemin ettim. Bunu, Caleb'ın kıvırcık saçlarına fısıldadım. Tanrıya kalbimin en derin yerinden, hayalarımın en derin yerinden lanet ettim. Ona evrenin en büyük korkağı olduğunu çünkü kendini gösterip erkekçe mücadele etmeye cesaret edemediğini söyledim. Fırtınalı bir uykuya daldım ve melekle mücadele eden Yakup gibi, farklı bir tanrıyla, çok daha zalim bir tanrıyla mücadele ederek uyandım; et tanrısıyla. Ağabeyim bana sıkıca sarılmış, muazzam bir biçimde uyarılmıştı. Onun uyarılması beni de uyarmıştı. Biraz şaşırmış, biraz korkmuştum. Aslında bunda şaşırtıcı bir şey yoktu ve korkmak için bir neden varsa, inadına Tanrı'nın bizi izliyor olmasını diledim. Muhtemelen seyrediyordu. Başka bir şey yapmıyordu ki. Ağabeyimin ne istediğini, neye ihtiyacı olduğunu biliyordum, biliyordum ve korkmuyordum ki bu, her şeyi alıp hiçbir şey vermeyen, bütün canlılara ödetirken kendisi hiçbir bedel ödemeyen Tanrı için söyleyebileceğimden daha fazlaydı. Ağabeyime sıkıca sarıldım, onu öptüm, okşadım ve daha önce yaşamadığım bir acı ve şaşkınlık hissettim. Ağabeyimin kalbi kırılmıştı; dokunuşlarından bunu anlıyordum. Büyük, geniş, kirli dünyada, sadece bir tek kişinin, kardeşinin, kollarındaki kardeşinin sevgisine güveniyordu. Düşündüm; evet. Evet. Evet. Seni seveceğim Caleb. Seni sonsuza kadar seveceğim ve Tanrı

ile İsa ve lanet olası Kutsal Ruh ve onların bütün pislik okunmuş ekmeklerinin gözünün önünde ve dünyanın gözü önünde, cehennemde sana duyduğum sevgi için şükredeceğim. İkimizi de çırılçıplak soydum. Bana sarıldı, öptü ve adımı mırıldandı. Dikkat kesilmiştim, meraktan ölüyordum. Benim için, daha önce, ağabeyimin bir bedeni olmamıştı. Her ne kadar bedenimi beraberimde taşıyorsam ve onunla deneyler yapıyorsam da, daha önce bir bedenim yoktu. Maceracı bir şey yapmıyorduk aslında, sadece ellerimizi kullanıyorduk, doğal olarak bunu kendi başıma da yapmıştım, diğer çocuklarla da yapmıştım ama böyle olmamıştı, çünkü içinde ıstırap olmamıştı daha önce. Vermeye çalışmıyordum, almaya da çalışmıyordum ve daha önce şimdiki gibi, kendi varlığımı diğer insanın bedeninde hissetmemiştim, onun nefesini kendi nefesim gibi, iç çekişlerini ve iniltilerini, titremesini ve ürpertisini kendiminki gibi, yolculuğunu kendi yolculuğum gibi hissetmemiştim. O gece, dünyadaki her şeyden çok Caleb'ın mutluluğunu istiyordum. Onun mutluluğu benim mutluluğumdu. Nefesi hızlanıp sarsılmaya başlayınca ben de titredim, mutlulukla, mutlulukla, mutlulukla ve gururla titredim, birlikte geldik. Caleb beni uzun süre bırakmadı. Sonra kulağıma fısıldadı, "İyi misin?"

"Evet," dedim, "iyiyim. Ya sen?"

"Evet. Evet." Sonra, "Beni hâlâ seviyor musun? Bana kızmadın, değil mi?" dedi.

"Sana neden kızayım?" Sonra, "Evet, seni seviyorum, Caleb, dünyadaki herkesten çok. Bana inanıyor musun?" dedim.

Biraz sonra, "Evet, sana inanıyorum," dedi.

"Bir öpücük ver," dedim.

Beni öptü.

"Haydi, şimdi uyu."

Beni bir daha öptü. "İyi geceler, küçük Leo. Sensiz ne yapardım bilmem."

"Ama bensiz olman gerekmiyor," dedim, "sana şimdi bunu söyledim ya. İyi geceler."

"İyi geceler."

Uykuya daldık.

Sanırım ikimiz de tamamen tükenmiş, yorulmuştuk çün-

kü ertesi gün öğlene kadar uyanmadık. Yan taraftaki binanın duvarına bakan pencereden dışarı baktım. Hava hem güneşli hem soğuktu. Güzel bir gün görünüyor, güzel bir gün hissediliyordu. Radyolarda müzik çalınıyordu; burada bir kilise hizmeti, orada bir caz grubu, önüne geçilemeyen sesler, yemek sesleri ve kokusu. Çok tanıdıktı, güvenliydi ve Caleb da ben de hareket etmekte isteksizdik.

"Dışarısı soğuk," dedim.

"Bunu nereden biliyorsun?"

"Baktım," dedim. "Sen de kıçını yataktan çıkarsan, sen de bilirdin."

"Bugün ne yapmak istiyorsun?"

"Bilmem. Sen ne yapmak istersen."

Anne-babamızın salondan gelen seslerini dinledik.

"Çok miskinim," dedi Caleb. Bir sigara yaktı. "Canım arkamı dönüp tekrar uyumak istiyor."

"O zaman gece uyuyamazsın. Ama sen bilirsin. Sigarandan bir nefes alabilir miyim?"

Kısa, şaşırmış gibi bir hareket yaptı, sonra beni izleyerek sigarayı bana uzattı. "Sigara içiyor musun?"

Sigarayı ona geri verdim. "Ara sıra. Diğer çocuklarla."

"Büyüyememene şaşmamalı," dedi.

"Çok fazla büyüyeceğimi sanmıyorum. Ama sigara içmemi istemezsen, bırakırım."

"Sigara içmenin sana bir yararı olacağını sanmıyorum," dedi.

"Peki."

Caleb bir süre sessizce sigarasını içti. Profilini izledim ve dumanı seyrettim. Başımı, lafın gelişi, kanatlarının altına soktum ve bana sarıldı.

Sonra, sigarasını söndürdü ve popoma vurarak kalktı. "Haydi, kalkalım. Seni gösteriye götüreyim." Külotunu buldu, benimkini de, giydi ve tuvalete girdi. Çıktığında yorganı üzerimden çekti, bir süre yorganın üstünde nefeslerimizi tutarak ve gülerek boğuştuk. Odanın her yerinde güreştik. Annemiz seslendi: "Siz ikiniz nihayet yataktan çıkıyor musunuz? O kocaman, siyah, tembel bedenlerinizden utanmalısınız!"

"Kocaman, siyah, tembel bedenlerimiz." Caleb kendi kendine güldü, ben de güldüm. Caleb seslendi, "*Ben* değilim Anne. Leo. Ben ayaktayım. Ben *zaten* ayaktaydım!"

"Tahmin ederim. Bugün yemek yemek istiyorsanız kendinize çeki düzen verip buraya gelseniz çok iyi olacak."

Caleb bir eliyle beni gıdıklayıp diğer eliyle ittiğinden, ayağa kalkmak zorunda kalmış, kapıdan fırlayarak koridora çıkmıştım. "Kalktı, Anne," diye seslendi Caleb, zaferle. "Onun aç olup olmadığını bilmiyorum, ama *ben* çok açım."

"İkinizin," dedi annem, "böyle davranmak için çok büyüdüğünüzü ilan ediyorum. Babanıza çekmişsiniz, bana benzemiş olamazsınız." Mutfaktaydı. "Bir fincan kahve ister misin, Caleb? Yataktan kalkar kalkmaz yemek doğru değil. Saatten haberin var mı?"

"Biraz kahve alırım, anne, lütfen. Saat kaç?"

"Öğleden sonra ikiyi geçti, işte böyle. Leo, banyonu yapmadan oradan çıkayım deme."

"Öğleden sonra iki mi?" diye haykırdı Caleb. "Tanrım! Dün gece çok eğlenmiş olmalıyız."

"Devam et," diye homurdandı, "devam et."

"Sen eğlenmedin mi, yaşlı bayan?" diye sordu Caleb mutfağa gelerek.

"Anneni kızdırmaktan vazgeç," diye haykırdı babamız, "buraya gel."

"İşte buradayım," dedi Caleb ve salona yürüdüğünü duydum.

"Evet. Şimdi de *beni* kızdırmak için, sanırım."

"Bu sabah bu evde kimseyi memnun edemiyoruz," dedi Caleb neşeyle ve radyoyu açtı. Ben de giyinip onlara katılıncaya kadar, kalipso çalan bir istasyon bulmuş, bir kolunu annemin beline sararak onunla vals yapıyordu, annem salonun ortasında kâh gülüyor, kâh itiraz ediyordu. "Tanrım," dedi, "dünyada ritim duygusu olmayan tek zencinin annesi olmak zorunda mıydım? Şimdi bana bak Caleb." İkisi gülerek ayrıldı ve tekrar denediler. Salonun ortasında, gururlu, sahte hareketler; sonra birlikte dönüp tekrar birleşmeleri gerekiyordu, sonra ayrılmaları, sonra tekrar birleşmeleri ve ortaya gelmeleri. "Tanrım, Caleb." İkisi de

güldü ve şarkı sona erdi, gülmekten iki büklüm oldular. Babamız da güldü, "Adada böyle dans etmiyorduk biz," dedi. Başka bir şarkı başladı.

"Haydi," dedi Caleb, "gel de adada nasıl yaptığınızı göster, bakalım."

Annemi çevirerek babama doğru götürdü, annem elini tutarak babamı kaldırdı.

Babamız yaşlanıyordu ama aynı zamanda çok gençti; ayağa kalktığında uzun ve saygındı, insan ne kadar genç olduğunu görebiliyordu. Dudaklarını gererek gülüyordu, yönettiği kadınla ve kadına gülüyordu. Sanki Caleb'la ben orada değildik ya da sadece birer olasılık olarak oradaydık. İngiliz'in adayla evliliğinin dansıydı bu, zira başladığında İngilizler kadar resmiydiler. Sonra dansları resmiyeti azalmadan, annem açısından daha umutlandırıcı, babam açısından daha saldırgan hale geldi ve ikisi de bunun bir oyun, bir ayin, bir dinsel tören olduğunu bildiğinden daha cüretkâr, daha tuhaf dans etmeye başladılar. Annemin dolgun kalçaları bir genç kızın kalçaları gibi sallanıyordu ve mutlu, mutlu yüzünü babama doğru çevirdi. Babamın sabırlı, patlıcan rengi bedeni annemi her yerde izliyordu ve kalçaları bir delikanlının kalçaları gibi hareket ediyordu. Ayakları, sanki yalın ayak tarlalarda dolaşıyormuş gibi sesler çıkarıyordu. Babam onu bir kalçasından tutuyordu, annem de babamı bir omzundan. Tanımlanamaz bir ifadeyle gülüyorlardı. Şarkının sonunun yaklaştığını anladılar, bir kez daha döndüler ve şarkı biterken annem reverans yaptı, babam selam verdi. Caleb ellerini çırptı.

"Hey," dedi babamız, bu arada annemiz onun koltuğuna oturdu, abartıyla alnını sildi ve bir sigara yaktı, "bu bir şey değil. Bunu gerçekten yapabildiğimiz zaman bizi görecektiniz."

"Sahi mi?" dedi Caleb bir süre sonra, babamla ikisi kahkahayı patlattılar. Annemiz ikisine de hiddetle baktı, sonra bana döndü.

"İkisi de," dedi sır verircesine, "ikisi de tamamen delirmiş. Bu sabah delirivermişler. Caleb, kahven soğudu." Kalktı ve tadına baktı. "Buz gibi." Mutfağa götürdü. "Kahve istiyor musun, Leo?"

"Evet, anne. Lütfen."

"Ben de," dedi Caleb.

"Biliyordum. Biraz daha kahve yapıncaya kadar beklemeniz gerekecek."

Şimdi radyoda haberler başlamıştı ve babamız acımasızca tuşlara bastı; havada bir sürü sahte aciliyet vardı, tamamen satıcıların alışkanlıkları ve istekleri ile yönlendirilmiş haberler.

"Dünyada," diye sordu Caleb, "neler olduğunu öğrenmek istemiyor musun?"

"Hayır," dedi babamız, sakin bir şekilde, hâlâ tuşlara basarak, "yaşayan hiçbir beyaz, bana dünyada neler olduğunu anlatamaz. İşimde neler olduğunu öğrenmedikleri sürece."

"Bunu hiçbir zaman yapmayacaklar," dedi Caleb.

"Hayır," dedi babamız, radyoyu kapattı. "birazdan radyoda canlı bir şey çalar," dedi.

Annemiz taze kahve getirdi ve pencerenin önüne oturarak sokakları seyrettik. Karşımızda, başka insanlar da pencerede oturuyor ve sokakları seyrediyordu. Bazen düşünüyorum da, muhtemelen sessizliğin daha canlı olduğu bir yeri, dikkatin daha kesin görüntülerini, bazı pazar öğleden sonraları Harlem pencerelerinden başka yerde bulamazsınız. Dört, beş, altı kat yukarıda ya da aşağıda, insanlar sanki oraya konuşlanmışlar veya yerleştirilmişler gibi pencere pervazlarında oturur veya camlara yaslanır, yüzleri, onları çerçeveleyen taşlar kadar hareketsizdir. Üst kattaki pencerede, çocuklarının düşmesini engellemek için yerleştirdiği ızgaraların arkasında, naylon çoraptan bere giyen bir adam oturur, kucağında küçük çocuğu vardır. Çocuk huzursuzdur ama neşeli bir huzursuzluk; adam, zaman zaman ağırlık noktasını hafifçe değiştirerek çocuğun hareketlerine karşılık verir. Bu hafif hareketleri de yapmasa, acaba kucağında bir çocuk olduğunun farkında mı diye merak edersiniz. Yüz ifadesi dikkatlidir, ama tamamen kapalı ve duygusuzdur. Kalın dudaklarının arasından bir sigara sallanmaktadır; gözleriyle dumanı takip eder. Neyi izlediğini anlamak veya herhangi bir şeyi izleyip izlemediğini anlamak imkânsızdır. Yine de, içinde bir şeyler olmaktadır, insan, neredeyse kalp atışlarını ve zihninde dönen küçük çarkları duyar. Öyleyken, alt kattaki kadın, saçlarını bir örtünün altında toplamış, dirsekleri pervaza dayalı, çenesinin iki yanında birer yumruk, oturur. Yüzü çok siyah ve oldukça yorgun, dudak-

ları çok yumuşak ve üzgündür, koyu renk gözleri hareket etmez. Onun yanındaki pencerede, çok yaşlı bir kadının profili görünür, karakterli bir Kızılderili burnu vardır, başını geriye atmış, gözleri kapalıdır. Bunun altındaki pencerede, sekiz veya dokuz yaşında bir erkek çocuğu oturur, çenesini pervaza dayamıştır, elleriyle kulaklarını kapatır, kara gözlerini iri iri açmıştır. Saçları çok kısadır ve vazelinle parlar. Saçları düzeltilmiş ve siyah bir elbise giymiş, oldukça zayıf bir kadın, giriş katındaki pencerede oturur, dizlerinin arasında küçük kızı ayakta durur. Hepsi sokağı seyreder. Sokak çok uzun ve geniştir. Sokağın iki yanına büyük, parlayan arabalar park edilmiştir. Arabalar sokaktan çok daha temizdir, gerçekten de çok tıknaz bir adam arabasını cilalamakla meşguldür. Her evin önünde çöp tenekeleri bulunur, hepsi o kadar doludur ki kapakları kapanmaz ve çöpler rüzgârda yukarı aşağı uçuşup oluklarda birikir. Sokaktan arabalar geçer, çocukları dağıtır ve hava epeyce soğuk olmasına rağmen sokaklar asla boş kalmaz. Süslü kızlar gururla yürür, bazen tek başlarına, bazen birbirleriyle, bazen güzel kıyafetlerini giymiş erkeklerle. Rahibeler ellerinde İncil'lerle geçer, sarhoş bir adam şarkı söyler, bağırır, eski siyah paltosu rüzgârda uçuşur; sadece çocuklar ona dikkat eder; ona seslenerek, onu takip ederek hayatını daha da zorlaştırmak için. Her şey olur ama hiçbir şey olmaz ve her şey gök gürültüsü kadar sakindir. İnsan, ilk inananlarla beraber yeraltı mezarında olduğunu, işaret beklediğini sanabilir. Ayrıca her zaman, denizin hareketi gibi sabit ve itici bir şekilde, müziğin yankısı, seslerin varlığı duyulur.

Sonunda annemiz, çocuklarını doyurmaya karar verdiğinden –ve Caleb gittikçe huzursuzlandığından, sigara üstüne sigara içerek pencereden dışarı baktığından– ayağa kalktı, mutfağa gitti, çörekleri, yer elmalarını, jambonu, sosu ve pilavı ısıttı. Masayı Caleb'la benim için hazırladı ve yemeğe oturduk. Onlar pencerenin yanına oturarak bizi izlediler; sanki yine çocuk olmuştuk.

"Biliyor musun," dedi babamız, dikkatle, "benim çalıştığım yerde, nakliye memuru arıyorlar. Eski görevli askere alındı." Caleb başını kaldırıp baktı ama cevap vermedi.

"Bana tanıdığım kimse olup olmadığını sordu," dedi babamız, "ben de olabileceğini söyledim. Kötü bir iş değil, sadece ayakların üzerinde durana kadar." Annemize baktı.

"Denemek ister misin, Caleb?" diye sordu.

"Ne kadar ödüyorlar?" dedi Caleb.

Babamız söyledi. Caleb güldü. "Bu ücret gerçekten bana destek olur," dedi.

"Orada iyi bir iş çıkarabileceğini düşünüyorum," dedi annemiz. "İstediğin gibi bir iş buluncaya kadar çalışabilirsin." Caleb'la göz göze geldi. Sonra, "Bir şeyler yapman gerekiyor, Caleb, yani kendi iyiliğin için. Burada öylece oturup, deliye dönemezsin."

"Bu kadar uzun zamandır nerede olduğumu sorduklarında," diye sordu Caleb neşeyle, "onlara ne cevap vereceğim?"

"Onu merak etme. Bütün bunları baban açıklayabilir. Babana çok saygı duyuyorlar."

Caleb kendisine biraz kahve koydu ve bir sigara yaktı.

"Zaten çok seçici değiller," dedi babamız. "Şu anda, seçici olma şansları yok."

"Evet," dedi Caleb, "şimdi bizi kullanabilirler. Çarpışmaları gereken bir savaş var. Çalışmak yerine orduya katılabilirim. Daha çabuk olur."

"Caleb," dedi annemiz, "böyle konuşma. Duyuyor musun?"

"Duyuyorum." Ayağa kalktı. "Eğer hazırsan, küçük kardeş, sinemaya gidelim."

"Hazırım," dedim. Ayağa kalktım.

Bir sessizlik oldu. Birisi, bir yerde, *A Tisket, A Tasket* şarkısını söylüyordu.

"Peki," dedi Caleb. "Sabah kaçta çıkıyorsun?

"Saat yedide," dedi annemiz.

"Pekâlâ," dedi Caleb, "saat yedide. Leo, paltonu al. Benimkini de al." Paltolarımızı aldım. Odaya geri geldiğimde Caleb kapıda duruyordu. Bakmadan paltosunu aldı ve silkeleyip giydi. "Çiftçinin tatlı patatese söylediği gibi, 'seni şimdi ekip, sonra biçeceğim!'"

Kapı arkamızdan kapandı. Merdivenleri ikişer ikişer indik. Artık seslerden ve kokulardan kaçıyor gibiydik. Yollara düştük. Caleb elini boynuma koydu ve uzun kaldırımda hızla yürümeye başladık. Hiçbir şey söylemedi ve ben de ağzımı açmadım. Pentekost kiliselerinden biri, her zamankinden daha da fazla

gürültü yapıyordu. Caleb'la ben gülerek, dans ederek kilisenin önünden geçtik.

"Hangi filmi görmek istiyorsun?" diye sordu.

"Bilmem."

"Şehir merkezine gidecek kadar paramız var mı?"

"Bilmiyorum. Bende dört dolar var, sende ne kadar var?"

"Babalık beşlik verdi."

"Şehir merkezine gitmek istiyor musun?"

"Bilmem. Sen?"

"Birbirimize baktık. "Öf, lanet olsun," dedi Caleb, "Haydi şehir merkezine gidelim."

"Tamam. Haydi gidelim."

"Otobüse mi, metroya mı binmek istersin?"

"Otobüse binelim."

Caddede durduk ve otobüsü bekledik. Aniden birbirimizden çekinmeye başlamıştık, aynı zamanda birbirimizle çok mutluyduk. Çekindiğimiz için ben gelip geçenleri seyrettim, arkamızdaki bardan gelen müziği dinledim, kilise üyelerinin kiliseden çıkıp evlerine gidişlerini izledim. Biz, ailece hiçbir zaman kiliseye gitmemiştik çünkü babamız dizlerinin üzerine çöken insanları görmeye dayanamıyordu. Ama aniden, ilk kez ve durup dururken, gençken adalarda kiliseye gitmiş olması gerektiğini düşündüm. Caleb'a bunu sormak üzere döndüm, ama yüzündeki ifade beni afallattı ve durdurdu. Sapsarı güneş ışıkları gözlerine giriyor ve onları kısmasına neden oluyor, alnına düşüyor ve saçlarında dolaşıyordu. Dudakları sert bir ifadeyle kıvrılmıştı. Bana bakıyordu. Endişeli, düşünceli ve mutlu görünüyordu; daha önce hiç kimse bana bu kadar yoğun bir sevgiyle bakmamıştı. Afalladım, çünkü sevgisini gizleme gereği duymuyordu. Gururlanmış ama aynı zamanda korkmuştum. Biz birbirimize bakarken otobüs geldi ve Caleb beni, kendinden önce otobüse itti. Bozuk parası vardı, paraları kutuya attı. Oturduk. Beni pencere kenarına oturttu.

"Yarın," dedi, "yine saygın bir vatandaş olacağım." Güldü. "Şehre giderken, yolda giysi merkezinin önünden geçeceğiz herhalde, değil mi?"

"Sana babamın çalıştığı yeri gösterebilirim ama şehir merkezinin daha ilerisinde."

"Görmek istediğimden emin değilim." Yine güldü, otobüs caddede ilerlemeyi sürdürdü ve bir süre sessiz kaldık.

"Leo," dedi, "ne olmak istiyorsun? Ne yapmak istiyorsun? Yani, biliyorsun işte."

Sokakların ve evlerin akıp geçişini izledim, sokaktaki insanları seyrettim. "Sana gerçeği söylersem zırdeli olduğumu düşüneceksin."

"Eh, deli olduğunu zaten bildiğime göre," dedi, "bana gerçeği söyleyebilirsin."

"Ben bir aktör olacağım," dedim.

Ona bakmadım ama onun bana baktığını hissettim. Sokakları seyretmeye devam ettim.

"Aktör mü?"

"Evet."

"Sinemada mı?"

"Tiyatroda," dedim. Ona baktım, sonra başımı çevirdim. "Göreceksin."

"Bunu nasıl yapacaksın, Leo?"

"Henüz bilmiyorum. Ama yolunu bulacağım. Yapacağım."

"Anneme babama söyledin mi?"

"Hayır," dedim. "Senden başka hiç kimseye söylemedim."

"Şey," dedi, bir süre sonra, "ihtimalleri biliyorsun herhalde, küçük kardeş. Yani, ihtimallerin senin aleyhine olduğunu."

"Lanet olsun, evet," dedim, "ihtimallerin aleyhime olduğunu biliyorum. Ama eğer... giysi merkezinde çalışsam da, ihtimaller lehime dönmeyecek!"

Sesini çıkarmadı. Son sözlerimi geri almak istedim ama nasıl yapacağımı bilemedim. "Doğru söylüyorsun," dedi sonunda tatlılıkla, sessizce sokakları seyrettik.

"Bak, Caleb," dedim, "kapıcı olamayacağımı biliyorum. Anlıyor musun? Biliyorum. Bize verdikleri türde işlerde çalışamam. Belki aktör de olamam. Ama denemek zorundayım. Denemek zorunda olduğumu biliyorum."

"Sinirlenme," dedi Caleb. "Yapamazsın dediğimi duymadın, değil mi?"

"Hayır. Ama eminim, böyle düşünüyorsun."

"O zaman," dedi Caleb, "hatalısın. Düşündüğüm o değildi. Seninle ne kadar gurur duyduğumu düşünüyordum. Bana öyle bakma. Sana doğru söylüyorum."

"Ciddi misin?"

Güldü. "Ciddiyim." İki elini kaldırdı. "Yemin ederim. Tamam mı?"

"Tamam," dedim.

Caleb yine güldü. "Ah, küçük Leo." Aklı başına geldi. "Ama annemle babam bu fikri *hiç* beğenmeyecek."

"Onlara söylemeyeceğim. Beni deli mi sanıyorsun?"

Artık tamamen aklı başında ve sakindi. "Hayır," dedi. "Hayır. Deli olan sen değilsin." Sonra, "Babam her zaman, 'insanlarımızın nesi var, merak ediyorum,' derdi. Ben de merak ediyorum. Ama –bebek!– bizi köşeye sıkıştırdılar."

"Hiçbir şey yapmamızı istemiyorlar çünkü onlardan daha iyi yapabiliriz."

"Tabii," dedi Caleb, "herhangi bir şey yapmaya başlayamadan, eşek sudan gelinceye kadar dövmeye başlıyorlar bizleri. Ama onları aldatmamız gerekecek, küçük kardeş." Elini enseme koydu, dudaklarını kısarak, kararmış gözlerle camdan dışarı baktı. "Evet. Onları kandırmamız gerekecek."

Otobüs yoluna devam etti, 116. sokakta batıya döndü, bir süre Morningside Parkı boyunca ilerledi, 110. sokakta yine döndü ve Harlem'den çıkmaya başladı. Burası –o günlerde– bir geçiş mahallesiydi; sokakta beyaz oğlanlar, siyah oğlanlar, beyaz kızlar, siyah kızlar vardı, bazıları kitap taşıyordu ve Central Park'ın dışındaki banklarda oturan veya yeşilin içinde aşağı yukarı yürüyen siyah ve beyaz insanların yanından geçtik. Artık binalar daha yüksek ve daha temiz olmaya, saçaklar ve kapıcılar belirmeye, bisikletli siyah ve beyaz postacılar görünmeye başlamıştı. Otobüse daha fazla sayıda beyaz bindi; kürklü, parfümlü, şapkalı, gazete ve pahalı görünen paketler taşıyan beyazlar. Caleb'la ben içgüdüsel olarak birbirimize yaklaştık. Gözümü sokaktan ayırmadım. Onlara bakmaya bile tahammül edemezken nasıl aldatacağımızı merak ettim. Kafamı kaldırınca, bir an için tembelce başını gazetesinden kaldıran kırmızı yüzlü, siyah saçlı,

şişman bir adamla göz göze geldim. Saçları güzelce taranmıştı, güzelce tıraş olmuştu, tırnakları manikürlüydü, ayakkabıları parlıyordu, elbiseleri ve paltosu pahalıydı, kol düğmeleri takmıştı ve tuvalet kolonyasının kokusunu alabiliyordum. Gözlerimde ne vardı bilmiyordum –temelde kıskançlık sanırım, nefret ve büyük bir merak– ama her ne idiyse, onun ilgisini çekmiş, tamamen düşmanca olmayan, tamamen keyifli de olmayan bir tavırla dikkatini bir-iki saniyeliğine bana yöneltmişti. Ağabeyime baktı. Sonra gazetesine döndü. Bir anda bütün emellerim donuk ve saçma göründü bana. Onlara bakmaya tahammül edemiyorsak, onların bize bakmasına tahammül edemiyorsak onları nasıl kandıracaktık? Zaten, onlar kimdi? Aslında korkunç olan, tekrarlanan soru hangisiydi? İnsan daima şunu hissediyordu; belki de haklılar. Belki de gerçekten bir zenciden başka bir şey değilsin ve yaşadığın hayat ya da sana yaşattıkları hayat, hak ettiğin tek hayat. Tanrı'nın böyle dediğini söylüyorlar ve eğer Tanrı böyle söylediyse, bu kırmızı yüzlü, siyah saçlı, şişman adama ne ifade ediyorsan, Tanrı için de aynı şeyi ifade ediyorsun demektir. Tanrı'yı boş ver. Senin de canın cehenneme, bayım. Ama o, aynı şekilde, hiç etkilenmeden, güvenle parlayarak ve mis gibi kokarak, adeta benim sadece bir ibret olarak yer aldığım Kutsal Kitap'ın sayfalarını hışırdatarak oturuyordu.

Madison Square Garden yakınlarında otobüsten indik. Sanırım şehirde bir sirk vardı, zira Madison Square Garden polislerle çevrilmişti ve sokaklar gözleri kamaşmış kadınlar, erkekler ve çocuklarla doluydu. Sokaklar neşeye benzeyen seslerle doluydu. Ama insan ince dudaklara ve parıldayan gözlüklere, kadınların güzelce fönlenmiş, kıvrılmış saçlarına baktığında; erkeklerin vahşi, kötüleyen, ahlaksız seslerini duyduğunda ve gerilmiş dudaklarıyla şaşkın gözlerini gördüğünde; çocukların eğlenceden memnun kalmadıklarını belli belirsiz açığa vuran umutsuz, kurnaz, zalim feryatlarını duyduğunda; kalabalığın arasında sanki bir sığır sürüsünün arasında dolaşır gibi yaya veya at sırtında ilerleyen polisleri görünce, bunun neşe olamayacağını anlıyordu. Bu caddede sinema yoktu, bu nedenle geri döndük ve doğuya ilerledik, kâh akıntıyla birlikte kâh akıntıya karşı, bazen onun çekiminden koparak, çoğu kez durdurularak, bazen birbi-

rimizi arayarak kendi etrafımızda dönüyor, yürüyorduk. İnsanlar vitrinlere bakıyordu, biz de baktık, dükkânlara girip çıktık ama kimseyi rahatsız etmedik; kafeteryaların kristal camlarının arkasında, hafızamda dimdik otururken veya tepsilerle dolanırken seçilebiliyorlardı. Kalabalık, kuşkusuz kendini dostane diye tanımlayabilirdi; adil bir göz, onların tatilin keyfini çıkardığını görebilirdi. Ama bu tatiller kesinlikle benim tatillerim değildi, birçok kez onların ürkütücü kutlamalarının odağında olmuştum ve kalabalıkta dostluk sezmiyordum, sadece kuru, telaşlı bir isteri ve ölümcül bir tehlike sezinliyordum. Yanımdan geçen kadınları taciz etmekle suçlanmamak için ellerimi ceplerime soktum –Caleb da öyle– ve kadınları arzulamakla veya erkeklerin ölümünü istemekle suçlanmamak için gözlerimi de dikkatle ifadesiz hale getirdim. Vatandaşlarım tatildeyken taşkınlıkları tuhaf şekiller alıyordu. İlk kez –ama son kez olmayacaktı– çok daha göze çarpan biri olduğundan, benden daha büyük bir tehlike içinde olan Caleb'la birlikte olduğumun farkındaydım. Fiziksel gücüyle beni koruyacağı yer burası, şu an ve bu insanların arası değildi. Aksine rollerimiz değişmişti ve burada, şu anda ve bu insanların arasında, ona bir tür koruma sağlayacak olan şey, *benim* ufak tefek olmam ve masumiyetimdi. Benim yanımda yürürken, sinsice sokaklarda dolaşan iri yarı bir siyah adam değil, New York'un o büyük, kültürlü ve kıskanılan metropolünde küçük kardeşini gezmeye götüren, düşünceli bir yetişkindi. Benim varlığım en azından bir açıdan onun masumiyetini ve iyi niyetini kanıtlıyor, aynı zamanda bu kadar borçlu olduğum ve çok şey öğreneceğim insanların merhametine ve ihtişamına tanıklık ediyordu. Broadway'e, büyük afişlerin altına geldik. "Sen de adını oraya ışıklarla yazdıracak mısın, küçük Leo?" diye sordu Caleb, gülümseyerek.

"Evet," dedim. "Yazdıracağım. Bekle ve gör."

"Küçük Leo," dedi Caleb, "büyük beyaz yolda."

"Ben işimi bitirdiğimde," dedim, "o kadar beyaz olmayacak."

Caleb başını arkaya atarak bir kahkaha attı. İnsanlar dönüp bize baktı ama Caleb'a bakmaya devam ettim ve onlara hiç bakmadan gözlerimi iri iri açtım. Onlar da benim görmelerini iste-

diğim şeyi gördü. Bazıları, fuardan zevk aldığımıza sevinerek gülümsedi. "Peki, küçük kardeş. Hangi filmi görmek istiyorsun? *Senin* kararına boyun eğeceğim, oğlum, çünkü bakıyorum da, giderek uzmanlaşıyorsun."

Aslında, afiş grubunu tararken, gerçekten görmek istediğim herhangi bir filmin oynamadığını fark ettim. Başka filmlere karşı gerçek bir ilgi duymaya başlamadan, bazı filmlere karşı duyduğum ilgi azalmıştı. Ama elbette bunu nasıl ifade edeceğimi bilmiyordum. Yabancı filmlere, çoğunlukla Rus ve Fransız filmlerine ilgi duymaya başlamıştım ama Caleb'ın özellikle yabancı bir film izlemek isteyeceğini sanmıyordum. Bu nedenle, "Afişlere bakalım," dedim, "*ben* istediğim bir şey görmeden önce *sen* istediğin bir film görürsen gidip onu seyrederiz; *sen* istediğin bir filmi görmeden önce *ben* görürsem, onu seyrederiz. Tamam mı?"

"Tamam," dedi keyifle, ayrıca adalet duygumdan etkilenmiş görünerek.

Böylece, tatil kalabalığının arasında, şu afişin altında durarak, bu afişe bakarak dolandık, malımızı o kadar dikkatli inceliyorduk ki sanki satın alıp eve götürecek ve hayatımızın sonuna kadar birlikte yaşayacak, sonra çocuklarımıza bırakacaktık. Caddenin bir tarafından ta 42. sokağa kadar dikkatle yürürken, duruyor, seçiyor, bayağı eğleniyorduk; sonra caddenin karşı tarafında tekrar yukarı doğru yürüdük, yavaş yavaş; aslında geç olmaya başlamıştı, ama eve birlikte gittiğimiz sürece kaçta gittiğimiz önemli değildi ve ayrılmayı düşünmüyorduk. Diğer insanları unuttuk. Caleb eve geldiğinden beri konuşamadığımız için –aslında daha önce de hiç konuşmadığımız şekilde– birbirimizle konuşmaya başladık çünkü şimdi Caleb benimle, bir çocukla konuştuğunu hatırlamak zorunda kalmadan konuşabiliyordu. Artık çocuk olmadığımı anlamasını sağlamaya kararlıydım. Söylediği her şeyi anlamıyordum ama başka bir açıdan da, anlıyordum. Onun için bir hayal kırıklığı olmamaya kararlıydım, bana güvenebileceğini bilmesini istiyordum.

Caleb Ann Sheridan'ı sevdiğinden, sonunda *Kings Row* adlı filmde karar kıldık. Ben Ann Sheridan'ı sevmiyordum, onun böreğe benzediğini düşünüyordum, bir tabağa yığılmış iki-üç tane

böreğe benzeyen Robert Cummings'i de sevmiyordum, ayrıca bir tırmığa benzeyen ve dağ gelinciği gibi dişleri olan Ronald Reagan'a tahammül edemiyordum. Fakat Charles Coburn'ü, Claude Rains'i ve Judith Anderson'ı beğeniyordum ve özellikle Betty Field'i seviyordum, çünkü zencilere benzeyen, benimkine benzeyen bir ağzı vardı. Böylece Caleb biletleri aldı ve içeri girdik. Önce bir tür katedrale girdik; önümüzde duvar halıları, ışıldayan altın varaklar, yüksek tavanlı bir salon, ışıldayan, eğimli, halı kaplı bir zemin, karşımızda kocaman kapılar ve iki tarafta Roma kanepeleri vardı. Kanepelerden birinde yeşil kumaş şapka takmış, ince bir şemsiye taşıyan ve sigara içen yalnız bir kadın oturuyordu. Bezgin bir erkek görevli, iki bezgin teşrifatçı kız Caleb'la bana dikkatle baktılar.

"Ben tuvalete gideceğim," dedi Caleb ve *Erkekler* yazan kapının ardında kayboldu.

Bekledim. Film yıldızlarının duvarlardaki resimlerine baktım. Beyaz, neşeli ve dramatik görünüyorlardı. Çoğunun oyunculuktan hiç anlamadığını hissedecek kadar kibirliydim ama ışıklar, makyaj ve vahşi olduğu kadar umutsuz bir masumiyet, tek Tanrı'nın bu kızları ile oğullarına inanılmaz şeyler yapmış ve neredeyse beni Ronald Reagan'ın dişleriyle barıştırmıştı. Caleb geri geldi. Katedralden ayrıldık ve mağaraya girdik.

Salon karanlık, gerçekten karanlık, eğimli ve sessizdi. Caleb sigara içebilsin diye balkondaydık ve arada bir oradaki diğer tapınanların sigaralarının ateşi seçiliyordu. Film bir süre önce başlamıştı, hatta gördüğümüz bir tekrar bile olabilirdi, hatırlamıyorum, bu nedenle pazar akşamı olmasına rağmen sinema fazla dolu değildi. Caleb'la ben balkonun ortalarında bir yere, devrilen bir at ya da batan bir kayığınki kadar keskin bir açıyla oturduk ve Caleb bir sigara yaktı. Haber filmi sırasında girmiştik.

Dünyada sıkıntı vardı. Roosevelt'i gördük, Churchill'i gördük, Stalin'i gördük: "Umarım, hepsi birbirini öldürür," dedi Caleb. Pasifik'te sarı karınlı Japonları yok eden büyük donanmamızı gördük. Amerikan sancağını gördük. "Eh," dedi Caleb, "Olacak şey değil!" İzleyicilerden bazıları alkışladı. Caleb bir sigara daha yaktı. Sonra çizgi film başladı. Ağaçkakan Woody, Miki Fare, Kırmızı Başlıklı Kız, Bugs Bunny veya başka bir lanet

yaratık çekiçlerle dövülüyor, zincirlerle boğuluyor, traktörün altında eziliyor, uçurumdan aşağı atılıyor, bir kornişle deliniyor ve devasa hain bir diken tarafından bağırsakları dışarı çıkarılıyordu; biz de diğer bütün tapınanlar gibi kahkahalarla gülüyorduk. Sonra ışıklar yandı. Sessizce oturup insanları izledik.

Temelde çoğu yalnız başlarına gelmiş tuhaf insanlardı. Birkaç çift vardı, çok, çok genç çiftler; oğlanın saçları hâlâ ıslak ıslak parlıyor, kızın saçları hâlâ sıcaklıktan parlıyordu; birbirlerine çok yakın oturuyorlardı ve patlamış mısır, sakız ve şekere gelince, oğlanlar gerçekten çok düşünceliydi, zaman zaman eğik basamakları tırmanıp teşrifatçıları çağırıyorlardı. Ben o zaman on dört-on beş yaşlarındaydım ve bu kızlarla oğlanlar benden fazla büyük olamazdı. Ama çocuklukları bana sonsuza dek sürecek gibi gelmiş, çocuklukları biyolojik bir gerçek olarak değil, sürekli bir durum olarak etkilemişti beni. O günlerde çok aksi bir çocuk olduğuma eminim, zira onların boş, sivilceli suratlarını ve parlak, tekin olmayan gözlerini gerçekten hiç sevmiyordum. Onların da benim gibi tuvalet ihtiyaçlarını giderdiği ve bazen benim gibi mastürbasyon yaptığı ve benim kadar korktukları aklıma gelmiyordu; bunun nedeni, kuşkusuz, aynı şeyin muhtemelen onların da aklına gelmemesiydi. Cesaret maskemi etkili bir şekilde rengimin maskesi altına gizlemiş olmama ve bu maskenin de onların neden olduğu reflekslerin altına gizlenmiş olmasına rağmen, onların maskesine çok benzediği aklıma gelmiyordu. Hayır, onlardan benim gibi olmadıkları için ve onlar gibi olsaydım benim için her şeyin daha kolay olacağını düşündüğüm için nefret ediyordum. Işıklar söndü ve duygulu bir müzik duyuldu. Perdeler yavaşça aralandı ve sinema perdesi, *WB, Warner Kardeşler sunar* diyen kocaman bir yazı ile kaplandı. Kardeşler. Kendi ağabeyimi düşündüm ve filmden daha başlamadan nefret ettim.

Aktörlerin adları. Müzik. Makyajcı, ışıkçı, sesçi, dekoratörler, set tasarımcıları, kamerada James Wong Howe, duygulu müziğin bestecisi, yönetmen. Birleşik Devletler'de bir kasaba.

Korkarım, bu filmle ilgili anılarım, Caleb'ın adeta bir sinir krizi geçirmesi nedeniyle umutsuz bir şekilde çarpılmış. Charlie Chaplin veya W. C. Fields'ın önemli bir başyapıtının Caleb'ı

daha fazla güldürebileceğinden kuşkuluyum. Olaylar dizisini nihayet yakalayabildiğimizde –ki, kesinlikle kolay değildi– Caleb fısıldadı: "Lanet olsun. Zenciler gibi rol yapıyorlar. Ama bu konuda *bizim* kadar hassas değiller." Betsy Field tarafından canlandırılan Cassandra'yı oldukça sevmiştim, ama Caleb onun yaşayan bir garabet olduğunu düşünüyordu ve neden kimsenin ona saçlarını toplamasını söylemediğini merak ediyordu. Gerçekten de, duygulu müziğin inanılmaz hüznü eşliğinde babasının onu taciz ettiği, bacaklarının arasına girdiği; kısacası onu düzdüğü ve böylece ruhsal dengesinin bozulmasına neden olduğu –ikimiz de bunun biraz tuhaf bir sonuç olduğunu düşünmüştük– çekingen bir dille açıklanınca ve Robert Cummings'in muhallebi kadar yumuşak tepkisini izlediğimizde, Caleb yüzünü ellerinin arasına saklamıştı –bu oldukça düşünceli bir hareketti çünkü aksi takdirde sinemadan atılabilirdik–. Tabii, Ann Sheridan'a, sevimli İrlandalı kıza tapıyordu ve ben de onu, daha önce düşündüğümden daha makul bulmuştum; ama Ronald Reagan bacaklarını –"*ikisini* birden!"– kaybettiğinde, Caleb yine bir gülme krizi geçirmiş ve Robert Cummings *Invictus*'u söylediğinde, artık gözlerinden yaşlar boşalmaya başlamıştı. "Yani, bizi bu nedenle," dedi Caleb nefes nefese koridorda ilerleyip mağaradan çıkarken, "arka kapıdan çıkarıyorlar, işe bak." Yine başını alıp gitmiş, ben ona yetişinceye kadar katedrali yarılamıştı.

Artık kararmış sokaklara çıkmıştık yine, hafif bir yağmur yağıyordu ve her yerde inanılmayacak kadar çok insan vardı.

O gece çok daha geç saatlerde Caleb o kadar feci bir kâbus görmüştü ki titremeye, ağlamaya, yüksek sesle inlemeye başlamış, ben de onu uyandırabilmek için sarsmış, sarsmıştım. Bana direnmiş, hatta gözlerini açtıktan sonra ve uyanık görünürken bile bana direnmeyi sürdürmüştü; korkmuştum çünkü ağabeyim çok kuvvetliydi ve umutsuzca ağlamaya başlamıştım. O zaman yüzündeki dehşet kaybolmuş, yüzü korkuyla anlamsızlaşmış ve vahşileşmişti; gözleri, büyük bir şaşkınlık ve korkunç bir üzüntüyle büyümüştü. "Ah, ağlama. Ağlama, Leo. Canını yakmak istemedim. Yemin ederim, seni incitmek istemedim." Elleriyle gözlerimdeki yaşları silmeye çalışıyordu. "Bana vur. Bana geri vur. Yemin ederim seni incitmek istemedim."

"Beni incitmedin. Korkuttun."

Elini çekti. Sesini çıkarmadı. "Tahmin ediyorum," dedi. "Bazen kendimi de korkutuyorum." Yastığına uzandı, tavana baktı. "Ah bana ne olacak, merak ediyorum."

"Sana bir şey olmasına izin vermeyeceğim."

Gülümsedi. "Güneyde kaldığım hapishane çiftliği kötünün de ötesindeydi. Beni dövüyorlardı. Kırbaçla. Tüfek dipçiğiyle. Bizi dövünce kendilerini iyi hissediyorlardı. Şimdi bile yüzlerini görebiliyorum. Daima iki veya üç kişi olurlardı, piçler. Elebaşları kızıl saçlıydı, adı Martin Howell'dı. İri yarı, aptal bir İrlandalıydı ve bazen siyah çocukları birbirlerine dövdürürdü. Orada öylece durur, zavallı çocuklardan biri yere düşünceye kadar seyrederdi, dudaklarını aşağı sarkıtarak, dudaklarını ıslatarak, gülerek. İşte bu, zenci olduğunuzu ve zencilerin bir halta yaramadığını unutmamanız için, derdi. Bu sözleri siyah çocuklara söyletirdi. Derdi ki, beş para etmezsiniz, öyle değil mi? Onlar da, evet Bay Howell, beş para etmeyiz, derlerdi. Bunu ilk duyduğumda, ilk gördüğümde kustum. Sonra bu sözleri bana da söyletti. Bu bana çok acı verdi, kırbacından çok daha fazla, tüfeğinin kabzasından çok daha fazla, yumruklarından çok daha fazla acı verdi. Of, çok acı verdi."

Sessizlik, karanlık ve Caleb'ın nefesi, bunları hâlâ hissedebiliyorum, mezarıma götürünceye kadar da hissetmeye devam edeceğim. Mezarımda, yemin ediyorum, çürüyen etim, işe yaramayan kemiklerim yine de haykıracak; bu dünyayı hiçbir zaman affetmeyeceğim. Ah, kıyamet günü bir gelse, of, bir gelse, mezarımdan kalkıp sesimi duyurabilsem! Evet. Onu delik deşik eden herkes cezasını bulacak.

"Bu kızıl saçlı kansızı ilk gördüğümde tarlada çalışıyordum. Ata biniyordu. Atıyla yaklaştı ve bana bakarak durdu. Çalışmaya devam ettim. Seslendi, 'Hey, Sam!' Ama ben işimi yapmaya devam ettim. Yine seslendi, 'Seni çağırdığımı duymuyor musun?' Bunun üzerine durdum ve yabamı yere bıraktım, 'Benim adım Sam değil,' dedim.

"Atıyla biraz daha yaklaştı ve bana küçümseyerek baktı. Ben de kafamı kaldırıp ona baktım. 'Sen kim olduğunu sanıyorsun?' dedi, ben de, 'Benim adım Caleb Proudhammer, bayım,

işime devam etmeme izin verirseniz çok sevinirim,' dedim. Güldü. Gerçekten güldü, sanki uzun zamandır duyduğu en güzel şakaymış gibi güldü. 'Zenci,' dedi, 'hayalarım çenende olsaydı, aletim nerede olurdu?' İlk anda ne dediğini anlamadım. Sadece ona baktım. Sonra, anlayınca, neden bilmem, yabayı elime aldım. Hiçbir şey yapmadım. Sadece yabayı elime aldım. Ama atı adeta sıçradı. Bu kızıl saçlı pislik şaşırmış görünüyordu, korkmuş görünüyordu ve atını zaptetmekte zorluk çekiyordu. Bunu benim görmemi istemediğini biliyordum. Biliyordum. Benim bildiğimi biliyordu. Aslında benimle ne yapacağını bilemediğinden, atıyla ne yapacağını bilemediğinden tarlanın ortasından geçerek uzaklaştı gitti ve seslendi, 'Pekâlâ Sam! Seninle görüşeceğiz, beni duyuyor musun? *Seninle görüşeceğiz*!'

"Biliyor musun, çok komik, orada ve o anda, onun gidişini gözlerken anladım ki, aslında mesele tam olarak *ne söylediği* değildi. Yani, lanet olsun, biliyorsun. Ben büyük bir çocuğum ve bu işleri bilirim. Lanet olsun. Biliyorsun. Çok zorda kalsam, yani, tabii ki kıçını yalardım, biliyorum, lanet olsun, eğer bundan hoşlanıyorsam, neden olmasın ve kime ne? Yani, lanet olsun. Biliyorsun. Kimseyi ilgilendirmez. Senin için dünyada her şeyi yaparım çünkü sen benim kardeşimsin, çünkü sen benim bebeğimsin ve seni seviyorum, senin de benim için her şeyi yapacağına inanıyorum. Biliyorum yaparsın. Yani, biliyorsun, beni rahatsız eden söyledikleri değildi. Hayır. Kendimi tarlada çalışan büyükannem gibi hissetmeme neden oldu, düşünsene, beyaz bir pislik atıyla yanına gidip onu tarlada yere devirmeye karar veriyor. Yani, biliyorsun. Ben büyükannem değilim. Ben bir erkeğim. Bir erkek istediği her şeyi yapabilir ama hiç kimse ona hiçbir şeyi zorla *yaptıramaz*. Tecavüze uğramaya niyetim yoktu. Lanet olsun. Ama bu piçin bana taktığını biliyordum. Biliyordum ki, dediği gibi, *onu* yeniden görecektim.

"Bebeğim, inan bana, o herifi gördüm, evet gördüm. Daha hafta sona ermemişti ki gördüm onu. Belkemiğimi kıracaktı. Biliyordum. Bana diz çöktürecekti. İstediği gibi davranmaya zorlayacaktı. Yapmayacaktım. Biliyordu. Ben de biliyordum. İşte oradaydık."

Caleb'ın sesi, nefesi, karanlık ve sessizlik.

"Orada, senden memnun kalmadıkları zaman seni koydukları bir yer vardı. Bir çeşit mahzen. Zaten hapse girmiştik, anlıyor musun, ama hapishanenin içinde bir başka hapishaneleri vardı. En azından, senden hoşnutsuz değillerse, yeterince kıç öpebiliyorsan veya sana dikkat etmemişlerse açık havada çalışıp arkadaşlarınla konuşabilirdin; biz oraya sadece, dedikleri gibi, kendi iyiliğimiz için konmuştuk. Bizi topluma yararlı insanlar haline getiriyorlardı. Ama o mahzen, bebeğim, o mahzeni hiçbir zaman unutmayacağım. O mahzendeki gibi bir kokuyu başka yerde duymamışsındır, öf! Bebeğim, o kokuyu üzerimden hiç çıkaramayacağım sandım. Asla. Biraz önce rüyamda o mahzeni görüyordum. Rüyamda o pis yeri görüyordum. Ben, Martin Howell ve onun kırbacı vardı. Ah, Leo, insanların birbirlerine bu şekilde davranabileceklerini bilmezdim. Sadece onun sorun olduğunu düşünmeni istemiyorum. Sorun sadece o değildi. Hepsi ayrı dertti, gerçekten, siyah adamlar da, onlara güvenilir adamlar deniyordu. Lanet olsun, bebeğim, kıç kırbaçlamaya bayılıyorlardı, ne kadar siyah olurlarsa o kadar sert vuruyorlardı. Ama yaşlı Martin, o elebaşıydı. Herkes ondan korkuyordu. Neden bilmem. Bana kafasını takmıştı. Ne yapacağımı bilmiyordum. Tam olarak, *ondan* korktuğumu sanmıyorum. Adil bir kavga olsaydı sanırım onu dövebilirdim. Ama korkuyordum. Diğer çocuklar da onun bana kafayı takmış olduğunu biliyordu ve onlar da korkuyordu, benden uzaklaştılar. O alev saçlı herife bütün söylediğim, adımın Sam olmadığıydı!

"Ağabeyin çok yalnız biriydi, çünkü hiç kimsenin bana yardım etmeyeceğini biliyordum. İsteseler bile edemeyeceklerdi. Ben de seni düşündüm, bunu biliyorsun değil mi kocaman gözlü küçük kardeşim? Ama orada olmadığın için mutluydum. Orada olmadığın için çok mutluydum.

"Önce, beni işimden etti. Tarlada çalışıyor, saman topluyordum, çimlere bakıyordum ve bütün o iğrenç işleri yapıyordum. Biliyor musun, işimi seviyordum çünkü kahretsin, oradaydım ve dışarı çıkamayacağımı biliyordum, orada *işim* olmadığını bildiğim halde, demek istiyorum ki, oraya hiç gönderilmemem gerekirdi, oraya gönderilmeme neden olacak hiçbir şey yapmamıştım, ama bu konu hakkında düşünmeyi göze alamıyor-

dum ve dedim ki, pekâlâ, en azından biraz kas yapayım bari. Ama beni tarladan aldırdı ve beni mutfağa gönderdiler. Mutfağı sevmiyordum ama herif baş aşçıyla çok iyi anlaşıyordu; Bayan Waldo adında iri, yaşlı, beyaz bir Alman kadın. Sanırım kocası ölmüştü, bilmiyorum. Neyse, beni yakalamışlardı, ikisi bir olup beni yakalamışlardı. İstedikleri her şeyi yapabilirlerdi ve hiç kimse engel olamazdı. Bebek. O kadın beni, sanki birisinin katırıymışım gibi çalıştırdı. Ya da hiç kimsenin katırı. Veya *kendi* katırı ama hiç kimseye satamayacağını bildiği, bu nedenle bari ölene kadar çalıştırayım dediği bir katır. Sabahın altısında orada olmak zorundaydım, mutfağı temizlemem gerekiyordu, bütün bulaşık bezlerini yıkıyordum, ipe asıyordum ve sonra şömineler için odun kesmem gerekiyordu. Arkasından bulaşıkları, tencereleri ve tavaları yıkıyordum, onları bana fırlatıyorlardı sanki, lanet olsun, büyük bir çiftlikti ve sadece bir yardımcım vardı, o da bana yardım etmiyordu çünkü Bayan Waldo yardım etmesini istemiyordu ve onu sürekli mutfaktan gönderip başka şeyler yaptırıyordu. Tuhaf bir hali vardı. Sürekli annemden bahsederdi. Bahse girerim annen seni düşündükçe çok üzülüyordur, derdi. Baban nerede? derdi, Baban evde mi? Son zamanlarda eve geldi mi? Babanı hiç gördün mü? Leo, onunla nasıl baş edeceğimi bilmiyordum. Hiçbir şey söylememeye çalıştım ama sinirlenir ve elinde ne varsa onunla başıma vururdu. Gerçeği söylemek gerekirse, o kadından ölesiye korkuyordum. Martin'den çok bu kadından korkuyordum çünkü bana bütün gün sahipti. Biliyorsun. Martin mutfağa gelirdi, Tanrım, Tanrım, Tanrım, orada krallar gibi oturur, kadın onu beslerdi ve o da sürekli olarak benden, annemden, babamdan ve kesebilsin diye kendisine göstermemi istediği büyük aletimden bahsederdi. Yani, Leo biliyorsun, bu kadarına can dayanmaz. Bir gün, hiç unutmayacağım, öğle yemeğinden sonraydı ve ben henüz *kendi* yemeğimi yememiştim. Mutfakta sadece onlar ve ben vardık, dışarıda çocukların yemek odasından çıktıklarını duyuyordum. Bugünkü gibi bir gündü, soğuk ve sanki yağmurluydu, annemle babam hakkında bir şeyler söyledi ve yanıma gelerek arkama dokundu –musluğun başındaydım– dediklerini söyleyip bana dokunduktan sonra yıkamakta olduğum büyük, ağır,

siyah tencereyi kaldırdım ve o tencereyle kafasına vurdum. Olabildiğince sert bir şekilde. Ah, o mutfakta güreştik, bebek, demek istiyorum ki vals yaptık. Öyle bir vals görmemişsindir. Onu öldürmeye çalışıyordum. Yani, onu öldürmeye çalıştığımı biliyordum ve bunu o da biliyordu. Kadın çığlık çığlığa bağırıyordu. Bana bıçakla saldırdı ve vurarak bıçağı elinden düşürttüm, karıyı da yere yıktım. Sonra hepsi birden üstüme çullandı ve diğerleri beni tutarken Martin beni dövdü. Sonra beni o mahzene attılar.

"Mahzende pencere yoktu, sadece üzerinde parmaklıklar olan bir kapı vardı ve parmaklıklara yakın bir yere otururbut, gündüzleri üzerine azıcık ışık vuruyordu. Geceleri hiç ışık yoktu. Ama bir sürü ses duyabiliyordun. Kimse yanıma yaklaşamıyordu. Yemeği parmaklıkların arasından itiyorlardı. Yemek, ekmek ve suydu. Doğru söylüyorum. Kuru, bayat ekmek ve soğuk su. Bir kovanın içine işemen ve sıçman gerekiyordu. Kovayı boşaltman gerekiyordu ve oradan sadece bu iş için çıkıyordun, o zaman da yanında iki adam oluyordu. Bazen kovayı üzerine dökecekmiş gibi yapıyorlardı, çok eğleniyorlardı ve bu pislikler bazen beyaz oluyordu, bebeğim, bazen de zenci. Lanet olsun. Beni oraya ilk koyduklarında oldukça kötü durumdaydım ve beni kurtaran şey fareler oldu. Gerçekten. Fareler. Sırt üstü yatıyordum, galiba yarı baygındım, bilmiyorum, evimi falan düşünüyordum ve zorlukla nefes alıyordum. Sonra bir ses duydum, bir tıkırtı duydum ve ne olduğunu merak ettim, bunu nasıl açıklayacağımı bilmiyorum ama bir anda gözetlendiğimi, üzerimde gözler olduğunu hissettim. Parmaklıklara doğru baktım ama orada kimse yoktu. Ağzım kanla dolmuştu, ağzımı sildim ve sesi tekrar duydum. Yakınımdaydı, parmaklıklarda değildi. Sonra gözlerini gördüm. O kadar hastaydım ki hareket edip edemeyeceğimi bilmiyordum. Ama hareket etmezsem –ah Tanrı'm– hareket etmezsem, sayıları çok fazlaydı, hareket etmezsem biliyordum neler olacağını. Çığlık atarak parmaklıklara ulaştım ve onların kaçıştığını duydum çünkü o anda benim yaşadığımı anlamışlardı ve bütün gece parmaklıklara asıldım, tekrar yatmaya korkuyordum. Uykuya daldığımı hissediyordum ama parmaklıklara tutunup kendimi yukarı çekiyordum. Hâlâ çev-

remdeydiler, oraya buraya kaçışıyorlardı. Bütün gece boyunca yanıma hiç kimse, hiç kimse gelmedi.

"Orada ne kadar kaldığımı bilmiyorum, Leo, Tanrı adına yemin ederim ki bilmiyorum, hiçbir zaman bilemeyeceğim. Ama bir sabah, geleceğini tahmin ettiğim üzere, kızıl saçlı pislik, Yaşlı Martin Howell kırbacıyla geldi. 'Yukarıdaki arkadaşlarını görmek istemiyor musun?' dedi. 'Yukarıda arkadaşım yok,' dedim. 'Su ve ekmekten sıkılmadın mı?' dedi, 'Alışıyorum, sağol,' dedim. Mesele şu ki, ben ondan korkuyordum, o da benden korkuyordu. Ama gerçekten inanıyorum ki, o benden, benim ondan korktuğumdan daha çok korkuyordu çünkü biliyordum, iş o noktaya varırsa, onu öldürmek zorunda kalacaktım. Evet. Hiçbir insanın katili olmak istemiyordum ama bana göre o bir insan değildi, ne olduğunu bilmiyordum ama beni asla dizlerimin üstüne çökertemeyeceğini biliyordum. Tabii bütün adamları hemen yukarıdaydı, bunu biliyordum.

'"Zenci, sana sorduğum soruyu hatırlıyor musun?' dedi. Gülüyordu. Sesimi çıkarmadım. Aşağı yukarı yürüdü, sanki kamçısını tartıyordu. O kamçıyla beni korkutmaya çalışıyordu. Beni dövmemesi için ona yalvarmamı istiyordu. Onu izledim. Birilerini çağırmak zorunda kalmak istemediğini biliyordum. Beni tamamen kendisine istiyordu. Umurumda değildi. Nasılsa beni döveceklerdi. Bu nedenle, sırf başlasın diye, bir an önce bitsin diye ona aklıma gelen bütün küfürleri saydım ve bana vurmak üzere kırbacını kaldırdığında kaçtım, kırbacını tekrar kaldırdı ve elini yakaladım. Onunla dövüşerek parmaklıklara dayandık. Aslında epey kuvvetliyimdir ama onca zamandır su ve ekmekle yaşamaktan zayıf düşmüştüm; kırbacın sapıyla enseme vurdu ve dizlerimin üstüne düştüm. Düşünce bana yine saldırdı ama yuvarlanarak yolundan kaçmayı başardım ve tekrar saldırdığında onu sert bir şekilde yere çektim, onu hayalarından yakaladım ve inan bana, o şerefsizi bağırttım. Evet, o sabah çığlıklar attı. Onu kırbacının sapıyla dövdüm ve kızıl saçlarını biraz daha kızarttım. Geldiklerini duydum ve kırbacımla onları uzak tutmaya çalıştım ama tabii ki beni yakaladılar ve benimle işleri bittiğinde, duvara yaslanmış yatıyordum. Başımda dikiliyordu. 'Zenci, beş para etmezsin. Doğru değil mi?' dedi. Beni tekmele-

di. Hiçbir şey göremiyordum, gözlerini göremiyordum. '*Sen* beş para etmezsin,' dedim ve beni yine tekmeledi. Sonra zenci uşaklarından biri bana tükürdü ve 'Haklısınız Bay Howell, beş para etmem ben,' dedim. Yanımdan ayrıldılar. Uzun süre orada tek başıma kaldım, su ve ekmekle."

Sesi kesildi, sessizliği kâinatta büyük bir yara açıyordu. Söyleyebileceğim hiçbir şey yoktu, hiçbir şey. Ona sarıldım, sarılacak ne varsa sarıldım. Onu tuttum. Sevebildiğime göre, nefret edebildiğimi anladım. Nefretimi besleyebileceğimi anladım, her gün ve her saat besleyebileceğimi. Onu sağlıklı tutacaktım, onu güçlü tutacaktım ve bir gün onu kullanma fırsatını bulacaktım. Caleb'ın nefesini dinledim ve sabahın ilk ışıklarında onu izledim. Bir sigara aldı ve yaktı, ateşini izledim, burnunu izledim, gözlerini izledim. Onun da söyleyecek başka bir şeyi kalmamıştı. Orada sessizce yattık. Biraz sonra giysi merkezine gitmek üzere kalkması gerektiğini biliyordum. Sigarasını söndürdü. Kollarımı ona doladım. Böylece uyuduk.

Caleb sabahleyin babamızla şehir merkezine indi ama öğlen olduğunda giysi merkezinden sonsuza dek ayrılmıştı ve ertesi sabah erkenden New York'tan da ayrıldı. Bu, Caleb'la yaşadığımız olaylar arasında, hafızamda en silik olanlardan biri, acımasızca uzaklaşmış anlardan biri; en silik, çünkü son derece önemliydi, en silik, çünkü çok üzücüydü. Öğle saatlerinde evdeydim sanırım. Herhalde okula gitmiştim ama okulda olduğuma dair hiçbir şey hatırlamıyorum. Annemiz sessizdi ama ağladığını anlamıştım. Caleb bir çantanın içine çoraplarını dolduruyordu.

"Ne oldu?"

Odamızın kapısında duruyordum. Anneme bir şey sormamıştım.

"Gidiyorum."

Yatağın üzerine oturdum.

"Gidiyor musun? Nereye?"

"California'ya."

Hiçbir şey söylemedim. Çantanın içine –küçük mukavva bir çanta– gömleklerini atmasını seyrettim.

"California?"
"Evet."
Çantaya bir şeyler daha doldurdu.
"Babam nerede?"
"Babam," dedi, "*işte*."
"Ne zaman gidiyorsun?
"Sabah otobüsüyle buradan gidiyorum."
"Beni de yanında götürmek ister misin?"
"Hayır."

Orada öylece oturdum. Onu seyrettim. Ağlamak istemiyordum ve ağlamayacaktım. Ağlamadım. Yaptığı şeyi yapmaya devam etti. Yatağın üzerine oturdum.

"Peki," dedim. Odadan çıktım. Sonra evden çıktım. Aklımda hiçbir şey yoktu. Ne yaptığımı bilmiyordum. Nereye gittiğimi bilmiyordum.

Mutlak yalnızlıkta ürkütücü bir görkem vardır; bugünden önce bunu görmemiştim. Her şey ovalanmış, süpürülmüş, en eski kemiklerden daha eski ve daha temiz görünüyordu. Her şey yüksek, yüksek, kusursuz bir gökyüzünün altında yatıyordu ve mümkün olduğunca temizlenmişti. Her şey, her şey sakindi; aşağıya indiğim merdivenler, geçtiğim kapılar, çöpler, kediler, eski şarap şişeleri, radyatörler, basamaklarda kuruyan cüruf torbaları, avlunun girişindeki ışık, kapıdaki oğlanlar, yolun karşısındaki pencerede asılı beyaz perdeler, perdelerin görüntüsünü bir an kesen mavi sedan, uzun, upuzun sokak, bakkal, terzi dükkânı, şekerci, blokun sonuna ulaştığımda karşıma çıkan kilise, kırmızı ışıklar, yeşil ışıklar, uzun, dolu otobüsler ve otobüslerdeki insanlar, metro büfeleri, aşağı inen ve yukarı çıkan insanlar, polisin kimliğine yansıyan ışık, sallanan copu, parlayan tabanca kılıfı, yeşillik, şalgam, patates, bamya, soğan, lahana, karnabahar, elma, armut dolu sebze tezgâhı, başka bir kilisenin üzerindeki, *Benim için Dua Et Kilisesi* yazan tabela, içki dükkânı ve vitrindeki bütün şişeler, bar tabelaları, barın önündeki kadınlar, köşelerde duran adamlar, sokak lambaları, cenaze evleri, kaldırım taşları, oluklardaki suyun pırıltısı, asfalt sokağın parlaklığı, kanalizasyonun karanlık ve korkutucu derinlikleri üzerindeki ızgara, lastiklerin şarkıları ve frenlerin acı ağlayışları,

kapıların biçimi, basamakların tekdüzeliği, kornişlerin düzeni ve eskiliği, çatıların yüksekliği, konuşmayan gökyüzü, ağaç, serçe, Halk Kütüphanesi ve üzerinde *Carnegie* adını taşıyan plaka, parkın taş duvarı, kemikler gibi dağılmış insanlar, dağ, kuruyan çiçekler, yükseklik, güneş, hepsi, hepsi, benim olmadığım kadar, asla olamayacağım kadar temizdi ve hepsi –hepsi– benden o kadar uzaktı ki mezarımda olsaydım ve dünyayı dikizlemek için mezar taşıma bir delik açsaydım bile daha uzak olamazlardı. Bundan fazlasıyla ilgilenmiyordum. Parkta bir yere oturdum.

Yıldızlar belirdi. Yıldızları seyrettim ve onları saydım. Gökyüzünün bu kadar siyah, bu kadar kapalı olabileceğini anlayınca şaşırdım. Ay'ı aradım ama orada değildi. Ay. Hiçbir neden olmaksızın, ansızın Ay'ı özledim ve onu bu kadar özlediğim için ağlamaya başladım. Daha önce böyle ağladığımı hatırlamıyordum. Rahatlamak ümidiyle ağlamıyordum. Ümidim yoktu. Aklımda –akıl dediğimiz şeyde– herhangi bir şey olup olmadığından da emin değilim. Ağlıyordum çünkü elimde değildi, tıpkı yıldızların parlaması gibi; bu da onların elinde değildi. Belki de, benim gibi, cezalarının verildiğine ve artık bedel ödemeleri gerektiğine inanamıyorlardı. Aklımda bir şey olmadığından eminim çünkü aksi takdirde aklımı kaçırırdım ve delirmek zorunda kalırdım. Parkın en yüksek noktasına yürümüştüm. Sonra belirli bir nedeni olmaksızın ayağa kalktım ve tepeden aşağı doğru yürümeye başladım. Parka girdiğimde aydınlıktı, şimdi akşam olmuştu; ama şehir dışına, evimize doğru değil, şehir merkezine, evden uzağa doğru yürümeye başlamıştım. Tuhaf olabilir, bilemiyorum ama evde neler olduğunu düşünmüyordum ve şehirde yürümekten korkmuyordum, aslında daha önceleri korkardım. En ufak bir karşı koyuş da hissetmiyordum. Polisleri bile gördüğümü sanmıyorum, sadece yürüyordum.

Hiçbir şekilde Amerikan ikizine benzemeyen, Harlem'in Madison Caddesi'nde yürüyordum. Kızları ve oğlanları izledim, çok yavaş yürümeme ve mutlaka çok acayip görünmeme rağmen tuhaf bir şekilde bana meydan okumamış ya da kötülük yapma girişiminde bulunmamışlardı. Ama hayır, kendi işlerine baktılar ve ben de yoluma devam ettim, ancak Harlem'in dışına geldiğim zaman –sokaklar sakinleşip sessizleşmeye ve yüzler

sararmaya başlayınca– evdekilerin beni gerçekten merak etmiş olabileceğini düşündüm. Sonuçta geceyi sokaklarda dolanarak geçiremeyeceğimi anladım. Böylece batıya döndüm ve şehir dışına yürümeye başladım.

Ama aslında o gece eve gidemedim. Belki de, aklımın derinliklerinde, eve gitmeye hiç niyetlenmemiştim. Veya eve yaklaştıkça sinirlerim bozulmuştu. Belki de korkunç bir şekilde Caleb'a acı verme ihtiyacı içindeydim veya belki de Caleb'ı görmekten korkuyordum. Ama nedense hafızam bulanıklaşıyor, tekrar olayların üzerinden geçmeyi reddediyor. O gece kaosu keşfettiğim gece veya kaosun beni keşfettiği geceydi ama kesinlikle hayatımın en berbat dönemi, kurtulduğuma hâlâ şaşırdığım dönemi başlamıştı. Cehennemdeki ilk gecemdi. Bu gece veya bundan çok kısa bir süre sonra, bir mahzende, daha büyük çocuklarla ve çılgın bir kızla esrar içmeye başladım. Bu dönemde, sokaklarda beni koruyan, Francis adında, benden büyük bir oğlanla arkadaş olduğumu biliyorum; ilk kez esrar içtiğimde Francis'le ve onun arkadaşlarıyla beraber olduğumu biliyorum, mahzeni hatırlıyorum, Apollo Tiyatrosu'nun yakınındaydı. Francis daha sonra uyuşturucu bağımlısı olmuş ve bağımlılığından vazgeçmek için birçok girişimde bulunduktan sonra, bir sabah odasına gidip bileklerini kesmişti. Bir süre aynı yolda ilerlemiştik. İkimizin de aklımıza geleni yapmamak için nedenimiz yoktu. Johnnie adındaki, iri, İspanyola benzeyen çok zeki ve iyi huylu –en azından bana karşı iyi– Harlem haraççısının beni sokaktan topladığı gece, o gece ya da birkaç gece sonrası olabilir; beni evine götürmüş, konyak vermiş ve yatağa götürmüştü. Beni korkutmuştu ya da lambalar söndükten sonraki şiddeti beni korkutmuştu ve hoşuma gitmemişti, ama *onu* sevmiştim. Bana eve götürmeyeceğim şeyler almasına engel olmak zorundaydım; Francis'ten bile daha da iyi bir koruyucuydu ve benden hoşlandığı için, –çoğu kez yardım isteyebildiğim tek insan oydu– ondan ayrılmam uzun zaman almıştı. Neticede, Johnnie başka bir pezevenkle dalaşmış ve öldürülmüştü. Ama onunla da bir süre aynı yolda ilerlemiştik.

Ertesi gün eve döndüm, dayaktan, bağrışmadan ve gözyaşlarından sonra annem bana Caleb'ın mektubunu verdi. Odaya götürdüm ve yatağa uzandım.

Küçük kardeşim,

Beni öyle terk edip gitmemeliydin. Epey huysuz görünmüş olabilirim, ama bunun seninle ilgisi olmadığını anlamalıydın. Yalnızca, o işte çalışmaya dayanamadım. Kendim için değildi. Babam içindi. Onunla, sanki birilerinin maaşlı şaklabanıymış gibi konuşmalarına tahammül edemedim. Ama sesimi çıkarmadım. Sadece, saat 12 düdüğü çalınca orayı terk ettim. Bu şehirden ayrılmam gerektiğine karar verdim. Başka bir yerde daha iyi yaşayabileceğimi sanıyorum ve California'da, tersanede çalışacağım. Seni yanımda götüremezdim, Leo, bunu biliyorsun. Okulunu bitirmen gerekiyor ve aktör olmak istediğini söylüyorsun, peki benimle takılırsan, nasıl bir hayatın olabilir? Çok akıllı bir çocuksun, Leo. Benden çok daha akıllısın, bu nedenle sakinleşince bana hak vereceğini biliyorum.

Ama sana istediğim gibi veda etmeden gitmek zorunda kaldığım için çok üzgünüm.

Anneme ve babama elinden geldiğince iyi bak ve kendine de iyi bak. Bir adresim olur olmaz sana yazarım ve lütfen sen de bana mektup yaz. Bana kızma. Büyüdüğün zaman, bunun en doğru çözüm olduğunu anlayacaksın. Sanırım seni dünyadaki her şeyden çok seviyorum Leo ve senin büyümeni, mutlu ve sağlıklı bir adam olmanı istiyorum. Bu nedenle, ne kadar düşünürsem düşüneyim, bana öyle geliyor ki, bu herkes için en iyi çözüm.

Bir daha yüzüne baktığımda, o kemiklerinin biraz et tutmuş olmasını istiyorum. Lütfen beni unutma.

Ağabeyin,
Caleb

Caleb'ın California'da başı belaya girmiş, orduya katılmıştı. Ben de kendimi sokaklara vurdum.

Titrediğimi fark ettim ve Madeleine'in büyük havlusuna daha sıkı sarındım. Sonra havluyu bıraktım ve mutfaktan çıkarak çıplak bir vaziyette yatağa, yanına yattım. Uyumuşum. Beni uyandırdı. Söylendiği gibi, seviştik. Sonra yine uyudum.

Filmlerdeki gibi, kahve kokusuna ve domuz pastırmasının cızırtısıyla kokusuna uyandım. Filmlerde nasıl olur tam bilmi-

yorum ama orada, tedirgin, tükenmiş, tamamen tükenmiş ve aslında dokunmadan ya da dokunulmadan boşalmış durumda, sırt üstü yattığımı biliyorum. Sonra Madeleine gülerek kırmızı bir sabahlıkla odaya girerken hâlâ uyuyormuş gibi davranmama fırsat kalmadan, sergilemem gereken bir gösteri olduğunu fark ettim. Onu oldukça beğendiğimi ve bunun beni kesinlikle ferahlattığını anladım. Ama esasında o beyaz bedeni yine ellerimin arasına almak istiyordum, sadece sevişmek istiyordum; bu, onu beğendiğim için değildi.

"Uyanık mısın?"

Tanrım, çok neşeliydi. Yatağa oturdu.

Bir ses çıkardım, hayır anlamına geliyordu ve ona arkamı döndüm, sonra tekrar ona döndüm ve onu üstüme çektim.

"Ocakta kahvaltı var, şekerim."

"*Benim* kahvaltım burada." Bir süre sonra, "Bütün yapman gereken, elini uzatmak," dedim.

"Domuz pastırmasının altını kapatayım."

Güldüm. "Evet, öyle yap."

Sendeleyerek mutfağa gitti. Geri geldi. Elini tuttum. "Ateşi kapattın mı? Pastırmanın altını?"

"Evet."

"Hayır, yapmadın. Şimdi söndür. Tam burada. Hemen." Sabahlığını çıkardım. "Yaparken seyretmek istiyorum." Güldüm. Ama Madeleine kesinlikle kimsenin ucubesi değildi. İsteksiz olmasından kaynaklanmadığını iddia etti. Çok büyük olduğum içindi. Peki o zaman. Biraz oynaştık, bu arada kahve kokusunu giderek daha çok duymaya başladım ve domuz pastırmasını giderek daha fazla merak etmeye başladım, sonuçta, yaşlılar gibi yapmak zorunda kaldık. Pekâlâ. Tekrar gitti ve ben yine uykuya daldım.

Uyandığımda, maviler giyinmişti.

"Dinle sevgilim," dedi –sevgilim!– "istediğin her şey mutfakta. Benim provam var ve gitmek zorundayım. Burada yedek anahtarlar var." Pantolonumun üzerine koydu. Bana baktı. "İşte. Geldiğimde burada olacak mısın? Yoksa?"

"Bilmiyorum. Ne zaman dönersin?"

Saatine baktı. "Şey, şimdi saat neredeyse iki. Altı veya yediden önce gelemem."

Yavaş yavaş ve hiç istemeden aklım başıma gelmeye başladı. "Eve gidebilirim. Ama sanırım biraz daha uyuyacağım. Herhalde sen döndüğünde burada olurum. Ama burada olamayacaksam, seni Lola'dan ararım."

"Tamam, şekerim. Aferin sana, iyi çocuk."

Başımı yastığa gömdüm. "Ah, lanet olsun. Ne olursam olayım, Tanrı iyi bir çocuk olmadığımı biliyor."

"Ah, evet. Tanrı'nın bildikleri ile *benim* bildiklerim, hiçbir zaman çakışmıyor."

"Haydi, provana git."

"Beni öpmeyecek misin? Sadece şans için."

O eğildi, ben uzandım, onu öptüm. "Şeytanın bacağını kır."

"Sağol, şekerim. Sonra görüşürüz." Gitti, kapıyı dikkatlice ve sessizce kapatarak. Ben öylece kaldım. Tekrar uykuya daldım.

Nihayet kalkmaya ikna olduğumda ve duş aldığımda saat altıyı geçmişti. Gidip Bull Dog Yolu'nda neler olduğuna bakmam gerektiğine karar verdim. Tam telefonu alıp Madeleine'i arayacakken telefon çaldı. Sıçradım. Boş ev bana çok tuhaf, hatta uğursuz gelmişti. Sonra, acaba cevap vermeli miyim, diye düşündüm. Ama Madeleine cevap *vermemem* konusunda herhangi bir şey söylememişti; şehirde bir erkek arkadaşı olmadığından emin sayılırdım. Şansımı denemeye karar verdim, Madeleine *beni* arıyor olabilirdi.

"Alo?" Lola'nın sesiydi.

"Alo."

"*Alo*? Hangi numara bu acaba?"

Söyledim.

"Peki Madeleine Overstreet orada mı?"

"Hayır. Tiyatroda."

"Kiminle görüşüyorum, acaba?"

"*Ben* kiminle görüşüyorum, acaba?"

"Benim adım Lola San-Marquand."

"Ah. Neden söylemediniz? *Ben* Leo Proudhammer."

"Leo? Leo! *Madeleine*'in evinde ne yapıyorsun?"

"Ortalığı temizliyordum. Bir çocuğun hayatını kazanması gerek."

Bir sessizlik oldu, hesaplı bir sessizlik.

"O çıkmadan önce buraya geldiğimde," dedim dikkatle, "bana, provaya yetişeceğini söyledi."

"Erken bitirdik. Madeleine'e bir mesaj bırakır mısın? Davetin zamanı değişti. Tiyatroda bu gece çalışacağız, Green Barn sahnesinde, sekiz buçuktan on ikiye kadar. Benim evime gelmeyecek, doğrudan tiyatroya gidecek."

"Tamam. Yazdım. Sekiz buçuk."

"Bunu not alır mısın?"

"Tiyatro nasıl yazılıyor?"

"Ah! Leo, bazen sabrımı taşırıyorsun. Bugün Barbara King'i gördün mü?"

"Hayır."

"Peki, o sana yarın sabah Saul'un sizi saat kaçta seyredeceğini söyleyecek."

"Öyle mi? Bizi yarın mı izleyecek?"

"Sizi haftalardır izliyor. Sadece farkında değildiniz."

"Barbara'yı bulamazsam ne olacak?"

"O zaman, Saul'u araman gerekecek. Benim bu konularla ilgim yok. Saul hayatının öğretmenlikle ilgili detaylarını benden uzak tutar. Ben sadece sonuçları görürüm. Madeleine'e mesajımı iletiver. Umarım eve geliyordur. Eve gelmezse, nereye –nereye– gidebileceği konusunda bir fikrin yoktur herhalde, değil mi?"

"Ben sadece burada çalışıyorum, bayan."

"Anlıyorum. Teşekkürler. Hoşçakal."

Ahizeyi yerine koydum. İsteksiz ve huzursuz bir heyecan hissettim. Demek bizi izleyecekti. Ama yaşlı dangalağın benim hakkımda ne düşündüğünden bana neydi? Zaten bu da başka bir meseleydi. Ama bu gece Barbara'yla çalışabilmemiz için eve gitmeliydim. Madeleine'in notunu yazdım ve onu yarın dersten –ilk dersim!– sonra göreceğimi ya da arayacağımı belirttim. Not belki biraz fazla coşkuluydu ama, boşver, diye düşündüm, masanın ortasına bıraktım ve üzerine ağırlık olarak saati koydum.

Madeleine'in kapısı merdivenlere bakıyordu ve ben sevinçle bu kapıdan çıkıp arkamdan kilitlediğim sırada yaşlı bir adamla karısı, merdivenlerden çıkıyordu. Bana bir hayaletmişim gibi baktılar ve bir an gerçekten de hareket edemediler. Muhtemelen onların korkusu bir an için beni de korkuttu, bilemiyorum; her

neyse, bir saniyeden az bir süre, birbirimizin etkisiyle, yılanla tavşan gibi hareketsiz kaldık. Sonra kibarca, "Merdivenlerden çıkmaya devam edebilirsiniz. Isırmam," dedim.

Bu cümle sihiri bozdu ve sert bir şekilde merdiven sahanlığına geldiler. Adam artık kendine gelmişti ve katı bir şekilde sordu, "Bu binada ne yapıyorsun, oğlum?"

"Dişlerimi sivriltmek için bir eğe arıyordum bayım. Ama bulamadım." Sırıttım. "Gördünüz mü?" Omuz silktim. "Bazı günler böyledir." Sonra bir şarkı mırıldanmaya başladım, "Ah, o yaşlı adam alay eder, kesinlikle devam eder! Gerçek bu değil mi! Kanunlar ağır, aman susayım, heh heh heh ve yuk yuk yuk!" Step dansı yaparak merdivenlerden indim. En azından benim hayalet olmadığımı biliyorlardı ama bu onları teselli etmiş görünmüyordu.

Doğruca eve gittim, taksiyle, ama orada kimse yoktu. Alt kata ve üst kata bakarak bir not aradım, bulamadım. Jerry ile Barbara'nın tekrar kasabaya gitmiş olabileceğini düşündüm, gerçi bu biraz tuhaf gelmişti ama kasabaya inme imkânım yoktu ve oraya gitsem bile param olmadığından, kendime yumurta yaptım, *Solağı Beklerken*'deki sahneyi okumaya başladım. Birkaç sayfa okumuştum ki arabanın sesini duydum. Bizim araba değildi, gerçi bizim evin önünde durdu ve güçlü farları okuduğum satırların üzerine düştü: *Sid: Cevabım hayır: Broadway'e bakan büyük bir elektrikli tabela!* Senaryomu bıraktım ve ışığa bürünen verandaya yürüdüm, farların ışığına kısılmıştım.

"Ne var? Ne istiyorsunuz?" Bir tür refleks ya da atalarımın bir fısıltısı, duyduğum ölümcül korkunun sesime yansımamasını sağlamıştı. Öfkeli görünüyordum ve bunun, en azından o an için, çıkarabildiğim tek ses tonu olduğunu anladım. "O farları gözümden çekin! Ne istiyorsunuz?"

"Ellerini kaldırmanı istiyoruz," dedi yavaş yavaş konuşan bir ses, "sonra farları söndürürüz."

Ellerimi kaldırdım. Oradaydılar, mavi kıyafetleriyle iki kişi, beyaz tabii. Biri arabanın yanında dururken diğeri yanıma geldi ve üstümü aradı. Polisler siyah gençlerin üstünü aramaya bayılır, duydukları şeyin doğru olup olmadığını öğrenmek isterler.

"Tamam. Bizimle emniyete geliyorsun."

İnsanlar farklı biçimlerde korkar; insanların korkma biçimleri bazen onların ne kadar yaşayacağını belirleyebilir. Ben de işte burada, taşrada, bir taşra yolunda, tek başıma, beni öldürme yetkisine sahip iki silahlı beyazla duruyordum; beni yanlışlıkla öldürdükleri ortaya çıksa bile fazla önemi olmazdı, ciddi bir hata sayılmazdı. Kimliklerine veya emekli maaşlarına mal olmazdı çünkü benim ölümüme üzülecek olan insanlar onlara asla ulaşamazdı. Bunu biliyordum. Bu, polisin ellerinden, nefesinden, tabancasından daha gerçekti. Korktuğumu biliyordum ve ne kadar korktuğumu da biliyordum. Ama bir yerlerde hayvanların korkunun kokusunu alabildiğini ve kokuyu aldıklarında avlarına saldırdıklarını, avlarını parçaladıklarını okuduğumu hayal meyal hatırladım. *Bu* hayvanların *benim* korkumun kokusunu almamaları gerektiğine karar verdim ve bu kararlılık, duyduğum korkunun kendime dönmesine neden oldu; hayatım, benim ellerimdeydi. Neden beni almaya geldiklerini henüz tahmin edememiştim ve ne olacağını kestiremiyordum. Ama nefes alabildiğim sürece plan yapacaktım ve yapabilirsem, onları aldatacaktım.

Bu nedenle, *Neden? Ben bir şey yapmadım*, diye sızlanmadım, ama olabildiğince kasıtlı biçimde, yapabildiğimce alaycı bir sesle, "Benim ne yapmış olabileceğimi düşünüyorsunuz?" diye sordum.

Refleksleri üzerine kumar oynuyordum. Sızlanan ya da karşı koyan siyah gençlere alışkındılar ve iki durumda da ne yapacaklarını bilmek onlar için kolaydı; sızlanma ya da karşı gelmeyle alay etme ve çocuğu eşek sudan gelinceye kadar dövme, bazen de öldüresiye dövme. Yaltaklanma ile bağırma arasında ince bir ipte yürümek zorundaydım ve hafif alaycı bir hayretin, en azından emniyete gidene kadar reflekslerini şaşırtmak ve dürtülerini hareketsizleştirmek için yeterli olmasını ummak zorundaydım, emniyette yeniden plan yapmam gerekiyordu. Hesaplarımın merkezinde kendimi insaf dilenirken bulma korkusu vardı; o anın gelmekte olduğunu görebilmeyi ve o anı engelleyerek, çok geç gelmesini sağlamayı umuyordum.

Arabada, kelepçeli, arka koltuktaydım. Hızla ilerledik; dikkat ettim, kasabaya giden yoldaydık. Bu nedenle konuşmaya cüret ettim: "Size –tekrar– beni neden tutukladığınızı sorabilir miyim?"

İkisi de ses çıkarmadı, bundan, ne diyeceklerini bilmedikleri veya hangi tonda söyleyeceklerine karar veremedikleri sonucuna vardım. Düşündüm, evime gelmişlerdi, yani onların bile benim bu kasabada bir yabancı olduğumu ve başlarını belaya sokabilecek, yeterince meşhur insanlarla çalıştığımı bilmeleri gerekirdi. Fakat sonra yine düşündüm, gerçekten buna önem verselerdi, baştan hiç gelmezlerdi. Düşündüm: Saul, Lola ve Rags bana pek değer vermiyorlardı, onlara güvenemezdim. Bütün yaz görüş alanımıza girip çıkan iki-üç film yıldızı beni bir ayakkabı boyacısından ayırt edemezdi ama yine de, mecbur kalırsam, tehdit olarak, onların adını kullanmaya kararlıydım. Barbara ile Jerry bana değer veriyordu, ama neredeydiler? Madeleine de önem veriyordu. *Madeleine.* Sekiz buçukta tiyatroya gidecek ama belki onun evini aramama izin verirler. Sonra düşündüm, *Madeleine.* Derken yaşlı adamla karısını hatırladım. İyi vatandaşlar, görevlerini yapmış ve polisi aramışlardı. Kelepçeli olmasaydım, sanırım gülerdim.

Ama gülünecek bir durum yoktu. Emniyete geldik, gerçekten de uğursuz görünüyordu ve gösterişli bir şekilde kaldırımı geçtik, insanlar bize bakıyor, başka insanları dürtüyordu, bize yanaştılar ve basamaklarda bize bakarak toplanmaya başladılar. *Siyah bir çocuk. Siyah bir çocuğu tutuklamışlar.* Kendimi bayılacak gibi hissettim, korkudan terliyor ve üşüyordum. Kendi kendime, Leo, burası Güney değil, dememin yararı yoktu. Kuzey Amerika coğrafyasındaki kazalara umut bağlamamam gerektiğini öğrenmiştim. Burası Amerika'ydı, Amerika, Amerika ve dışarıdaki insanlar, vatandaşlarım, yüzyıllardır beni köpekler gibi lime lime parçalıyordu. Ben ilk olmayacaktım. Her lanet olası durumda, sonuncu da olmayacaktım. Düşündüm. Ya Madeleine beni tecavüzle suçladıysa? Ama hayır, suçüstü yakalanman gerekmiyor muydu? Sonra düşündüm, hayır. Sadece Bayan Ann'in sözü yeter de artar.

Böyle düşünmeye devam edersem cesaretimi tamamen kaybedeceğimi biliyordum. Adam masanın arkasındaydı, kendimi zorlayarak gözlerine baktım ve kendimi zorlayarak –neredeyse bayılacaktım– saldırdım: "Neden tutuklandım?"

Bana, tuhaf, kişisel olmayan bir nefretle baktı. Şişman, kır-

mızı yüzlü, İrlandalı, inançlı, sıradan bir adamdı. "Sadece sıradan bir olay, çocuk. Fırsat bulunca merakını gidereceğiz."

"Özür dilerim. Ama sanırım yasalara göre bana neyle suçlandığımı söylemeniz gerekir. Suçlama olmadan beni tutmaya hakkınız yok."

Yüzü iyice kızardı ve sanki şişti, gözleri karardı. Birbirimize baktık, gözlerimi kaçırsam, yere düşerdim.

"Bana işimi mi öğretmeye çalışıyorsun, çocuk?"

"Sadece bu ülkenin bir vatandaşı olarak haklarımın ne olduğunu söylüyorum."

O ve arkadaşları güldüler. Taktik hatası yaptığımı anlamıştım. "Senin neyin var, çocuk? Deli misin nesin? Kızıl mısın yoksa?"

Cevap vermedim, sadece yüzüne baktım. Yine karardı ve şişti. Ne kadar korktuğumu bilmiyordu. Neyse ki bunu anlayamayacak kadar kalın kafalıydı ama ondan nefret ettiğimi ve cesedini görmenin beni memnun edeceğini biliyordu. Bu da onu şaşırtıyor ve kızdırıyordu –tehlikemi artırıyordu– zira, neticede *o* benden nefret etmiyordu. Ben nefret edecek kadar gerçek değildim. Ben onun için, tarifsiz bir şekilde, benim için olduğu kadar gerçek değildim. Ama gözlerimi kaçıramazdım. Kendi kendime artık tehlikeyi azaltmak için yapabileceğim hiçbir şey olmadığını telkin ettim. Yapabileceğim tek şey korkumu kontrol etmekti.

Kimlik bilgilerim, parmak izlerim alınmamıştı. Başka bir odaya götürülmüş ve bir süre orada yalnız kalmıştım; tahminimce günahlarım hakkında düşünmem veya pişmanlıklarımı bir kez daha gözden geçirmem için. Bunun, benden ne kadar hınç çıkarabileceklerinden muhtemelen emin olmadıkları anlamına geldiğini biliyordum. Bunu iyi bir işaret olarak algıladım ama sadece beni daha ateşli sadistleri için bir kenara koydukları anlamına gelebileceğini de biliyordum. En iyisinin düşünmemek, başıma gelebileceklerle moralimi bozmamak olduğunun farkındaydım. O an için yapabileceğim bir şey yoktu. Kapının bir dahaki açılışında ne olacağını, içeri kimin gireceğini kestirmek imkânsızdı. Pek de bilinçli olmayan bir şekilde, bana daha sonra tiyatroda da yardımcı olacak bir oyun geliştirmeye başla-

dım: Leo, dedim, neler olacağını bilemezsin ve oluncaya kadar ne yapacağını da bilemezsin. Şaşıracaksın; şaşır o zaman. Ancak bu şekilde hazır olabilirsin.

Ama kapı açıldığında –işte en mükemmel teorilerden bu kadar!– şaşırmamıştım. İki sivil kıyafetli insan duruyordu orada, yaşlı adam ve karısı. Ayağa kalktım ve birbirimize baktık. Bunu nasıl açıklayabilirim? Hâlâ çok komik olduklarını düşünüyordum.

"Çocuk bu mu?" dedi detektiflerden biri.

"Evet," dedi adam ve "Evet, o," dedi karısı. Sanki balta girmemiş bir ormanda avcıları tarafından korunuyorlarmış ama vahşi orman kedisi gelir gelmez çığlık atarak kaçacakmış gibi duruyorlardı.

"Bu bey," dedi sivil polislerden biri, "bir süre önce, seni işin olmayan bir daireden çıkarken gördüğünü söylüyor." Kaşlarını kaldırdı.

Eh, çift odadan çıkınca beni dövebilirlerdi ama onlar hâlâ odadayken beni dövmeyeceklerdi ve umurumda değildi doğrusu, aniden bu tehlikeli komediden ve rol yapmaktan sıkılmıştım; bir anda, içimde bir şeyler döndü, soğuk ve katı bir şeyler; sebebi yaşlı adamla karısının sefil görünümü olabilirdi.

"Bu bey, asabi bir yaşlı bunak. O dairede işim olup olmadığını bilmiyor," dedim. Sinirlenmeye başladığımı hissettim ve kendimi nefes almaya zorladım. "Daire, Bayan Madeleine Everstreet tarafından kiralandı. Kendisi bir aktris ve burada, Green Barn tiyatrosunda çalışıyor, ben de bir aktörüm ve arkadaşız." Hiçbir şekilde suçumu inkâr etmeyecek ve Madeleine için çalıştığımı, tuvaletini temizlediğimi söylemeyecektim. Siktirsinler. "Sanırım, beyefendi beni gördüğünde, dairenin kapısını kilitlediğimi ve elimde anahtarlar olduğunu size söyleyecektir. Beyefendi, tabii gözleri iyi görüyorsa ve doğruları söyleme alışkanlığına sahipse, bunu söyleyecektir," dedim ve şunları eklemeye dayanamadım, aptalca olduğunu bile bile, "ama ikisinden de kuşkuluyum."

"Anahtarlar şimdi üzerinde mi?" diye sordu, sivil polis.

"Telefon etmeme izin verilinceye kadar –ki bu benim yasal hakkım– veya avukatım gelinceye kadar, başka soru cevaplamayı reddediyorum."

Kesinlikle çok komikti. Onların gördüklerini gördüm; acayip, ufak tefek bir siyah çocuk avukatından bahsediyordu. Umurumda değildi. Bütün yapabilecekleri beni dövmekti. Blöf yapıp yapmadığımı anlayamayacak kadar salak ve korkak olduklarını biliyordum. Lanet olsun *size* beyaz pislikler. Cehenneme gidin. Soruları soran detektife baktım ve gözlerimle, bebek, eğer aletim süpürge sopası olsaydı burun deliklerinin kıçında bir delik olduğunu anlamasını sağlardım. İnan bana, dedim. Ah, evet. Haydi artık ibne, gel de beni döv.

Ama onları korkutmuştum. Ne sonuca varacaklarını bilemiyorlardı. Bana inandıklarını iddia etmeye çalışmıyorum. Bana inanmıyorlardı. Benim deli olduğumu düşünüyorlardı. Ama bir kaçıkla uğraşmak niyetinde değillerdi, onlara, sadece bir siyah çocuğu toplamaları söylenmişti.

İşte buradaydım; siyahtım kesinlikle ve bir çocuktan farkım yoktu. İşte, onlar da oradaydı. Artık onlar için bir tehlikeydim. Neler olabileceğini kestiremiyorlardı, kaçık değilsem hikâyem doğru olabilirdi. Eğer hikâyem doğruysa, eh, o zaman başları dertte olabilirdi ve emekliliklerini kaybedebilirlerdi. Eğer ben mümkünsem, her şey mümkündü. Bunu gözlerinde okuyabiliyordum.

"Adın ne?"

"Size söyledim, telefon etmeme izin verilinceye kadar veya avukatımdan tavsiye alıncaya kadar başka sorunuzu cevaplandırmayacağım. Kimlik bilgilerimi almadınız, beni suçlamadınız, kanunlara aykırı hareket eden, *sizsiniz*!"

O zaman birisi bana doğru hareket etti ama diğeri onu durdurdu. Tanrıya şükür, yaşlı çift hâlâ odadaydı. Veya atalarıma şükür.

"Aktör olduğunu mu söylüyorsun?" diye sordu bir tanesi, dostane ve uzlaştırıcı bir tonla.

Banka oturdum ve kollarımı kavuşturdum.

"Genç adam," dedi yaşlı adam –başka bir zamanda, ona acıyabilirdim– "Sadece şey sandım, sana sorun çıkarmak istememiştim..."

"Bana," dedim, "hiç sorun çıkarmadınız. Ama ben *size* epeyce sorun çıkarabilirim."

Sivil polislerle birbirimize baktık, uzun denilebilecek bir süre geçti. Sonra hepsi odadan çıktı. Ben yine uzun süre yalnız kaldım, bu arada sinirim yatıştı ve korkum geri geldi.

Şimdi, daha önce görmediğim biri geldi, tok sözlü, içten, kırmızı yüzlü biriydi ve bana adımla hitap ederek sırtımı sıvazladı. "Demek aktörsün! Bunu bize niye en baştan söylemedin, Leo? Bu küçük yanlış anlama için bizi suçlayamazsın. Hata insana mahsus, öyle değil mi?"

Ona baktım ama cevap vermedim. Gerçekten, ne diyeceğimi bilmiyordum.

"Gösteri dünyasında bir erkek kardeşim vardı." Devasa purosuyla öksürdü, yanıma oturdu. Onun muhtemelen Teksaslı olduğuna karar verdim. "Tabii, bu uzun zaman önceydi, sen doğmadan önce." Kıkırdadı, anılara daldı. "Evet, büyük George M. Cohan'la bir rutin yapardı; işte o *gerçek* bir tiyatrocuydu! Bir *prens*ti. İnsanlar arasında bir prens, Leo, seni temin ederim."

O zamanlar çok gençtim. Onu nefretle karışık bir hayretle izlemiştim. Gerçekten hareket edemiyordum.

"Ama zor bir hayattır gösteri dünyası. Çok zor. Bunun farkında olduğunu biliyorum, Leo, çok zeki bir çocuğa benziyorsun." Yine kıkırdadı ve beni dürttü. "Ama iyi yönleri de var, değil mi Leo, erkek erkeğe konuşalım, ha? En iyi kadınlar. Bahse girerim kızlar sana bayılıyorlardır, öyle değil mi, Leo?" Gizli bir şey söyleyecekmişçesine bana doğru eğildi ve göz kıptı. "Biliyor musun, bir deyiş vardır. İri adam, küçük alet, küçük adam, tamamen alet! Ha-ha-ha!" Omzumu çimdikledi ve canımı acıttı. "Ah, söylemek istemiyorsun ama gözlerinden okuyabiliyorum. Genç olmana rağmen epey gün görmüş birine benziyorsun, kaç yaşındasın Leo?" Bana baktı. Ben de ona baktım. Cevap vermedim. Boğuk, çirkin bir sessizlik olmuştu. "Pekâlâ. Tahmin edeyim. Sizin gibi insanların yaşını tahmin etmek çok zor. Bakalım. On yedi? Yirmi iki?"

İşinde çok, çok iyiydi ve kafamı çevirebilseydim muhtemelen bir işaret yapardım. Sadece ona baktım, hipnotize olmuştum ve şaşkındım; şimdi gerçekten korkmuştum, öncekinden daha korkunç, daha derin bir korkuydu.

Cevap vermeyeceğimi anlayınca şöyle dedi, "Leo, daha

önce de söylediğim gibi, hatalar olacaktır. Hepimiz insanız ve hepimiz hata yaparız. Silgileri, bu nedenle icat ettik." Puro dumanının ardından beni dikkatle izliyordu ama cana yakındı, sevimliydi ve gülmeye devam etti. "Bunu söylemekten nefret ediyorum Leo, ama sen de benim kadar biliyorsun ki, gösteri dünyasında insanlar, ahlaki açıdan biraz... biraz gevşek davranırlar. Kardeşimin aktörlüğü bırakmak zorunda kalmasının nedeni bu. O hayata dayanamadı." Bana büyük bir sempatiyle baktı. "Bunu senin için söylemiyorum, sen iyi, sorumluluk sahibi bir çocuğa benziyorsun. Bahse girerim annen seninle gurur duyuyordur. Annen nerede yaşıyor, Leo?"

"Johannesbourg'da," dedim. "Misyoner."

Buna ne diyeceğini bilemedi, yüz ifadem de ona yardımcı olmuyordu. Bir yerlerde bir harita bulmak için direndiğini hissedebiliyordum ama benden istemesi biraz zordu. "Eh, öyleyse, kötü insanlarla beraber olmanı istemez. Leo, bunu söylediğim için çok üzgünüm ama arkadaşlarının çoğu, senin gibi yakışıklı bir çocuk için kötü arkadaşlar. Epeyce kötü. Bu hata bu nedenle yapıldı. Biz *seni* aramıyorduk, o evde *siyah* birini bulacağımızı düşünmemiştik. Tabii ki hayır. Bunu görebilirsin. Hayır. Ah, bazı partiler hakkında şikâyetler alıyorduk ve görevimiz bütün şikâyetleri incelemektir, biz görevimizi yapıyoruz. Şimdi, senin baban olacak yaştayım, Leo ve sana bir tavsiyede bulunayım." Durdu. "Gösteri dünyası, kardeşimin kalbini kırdı. Bu bir gerçek. Bana," –işaret parmağıyla beni dürttü ve canımı yaktı, acıtmak istediğini biliyordum– "keşke kendi insanlarımla kalsaydım, dedi. İşte böyle dedi." Zaferle arkasına yaslandı. "Ne demek istediğimi anlıyor musun, Leo? *Kendi insanlarınla* kal, o zaman başın belaya girmez. Yani bu kasabadaki *siyah* insanlarla asla sorunumuz olmaz, onlar tanıyabileceğin en tatlı insanlar, çok çalışırlar, paralarını biriktirirler ve kiliseye giderler. Ama senin birlikte takıldığın kalabalık, Leo, vahşi partileriyle, serbest kadınlarıyla, esrar içerek sana üzüntü verecek, oğlum. Bak, sana 'oğlum' dedim, düşünmeden ağzımdan kaçtı, ama böyle hissediyorum. Umarım bir daha o partilere gitmezsin, Leo. Sağlığını ve ahlakını –marihuana içerek ve o serbest kadınlarla gezerek– tehlikeye atmayacağına söz vermeni istiyorum..."

Ayağa kalktım. "Tutukluysam beni tutuklayın, değilsem lütfen bırakın gideyim," dedim.

Birbirimize baktık. Benim "kötü" arkadaşlarımdan bahsedebilirdi, ama sadece onlardan korktuğu için ayağa kalkıp beni bir top gibi duvardan duvara vurmuyordu. Gözlerinden okunuyordu, havada hissediliyordu, alnında atan damardan anlaşılıyordu. Birbirimize bakarken, bu korkunun bile onu uzun süre kontrol edebileceğinden kuşkuluydum. Şansım tükenmişti. Bağırsaklarımın çözüldüğünü ve düğümlendiğini hissettim, korkudan ağzım kurudu. Zaten bütün kelimeler yok olmuştu. Seyrimi tamamlamıştım. Artık, tek ümidim sessizlikti çünkü ağzımı açamıyorsam merhamet dilenemezdim. Kapı açıldı, sivil polislerden biri bir şeyler söyleyerek kapının önünde duruyordu. Ne dediğini duymadım çünkü kapı açıldığında diğer odadan Madeleine'in sesini duymuştum. Yürüdüm, çıktım, sese doğru ilerledim. Saul ve Lola'yla birlikte masanın önünde duruyordu. Saul'la Lola kibarca öfkeli görünüyordu ama Madeleine bembeyazdı, elleri ve bacakları titriyordu. Masanın arkasındaki adama Medea'yı onurlandıracak bir kötü niyetle bakıyordu.

"Lütfen, bayan," diyordu adam, "bir yanlışlık oldu ve bunun için özür dileriz. Ben olsam, bunun sinirlerimi bozmasına izin vermem. Bakın," dedi, ben çıkınca, bana dönerek, "değerli başının kılına bile dokunmadık. Yepyeni sayılır."

"Bir yanlışlık," dedi Madeleine. "Bir yanlışlık demek. Seni pis, ırkçı piç, onun kılına dokunmadığın için çok şanslısın. Rozetini öyle hızlı kaybederdin ki başının dönmesi asla geçmezdi."

"Lisanınızı beğenmiyorum, bayan."

"Lanet olsun sana," diye haykırdı Madeleine, "Lanet olsun. Seni kahrolası Nazi." Sonra ağlamaya başladı.

"Madeleine," dedi Lola. Masaya yürüdü. "Genç adam. Sana bir tavsiye vereceğim. Anlayabilmen için çok basit bir dille açıklamaya çalışacağım. Önünde duran insanlar senden daha güçlü. *Ben* senden daha güçlüyüm ve bir telefonla seni mahvedebilirim. Tiyatro kumpanyamdan sorumluyum ve hiçbir şey bu sorumluluğumu yerine getirmemi engelleyemez. Hiçbir gerekçe olmaksızın Bay Proudhammer'ı evinden alıp buraya getirdiniz, onu, bizi, gereksiz yere taciz ettiniz. Gelecekte kumpanyamı ra-

hatsız etmemek için elinizden geleni yapacaksınız yoksa *sizin* bir geleceğiniz olmaz ve unutma, ben boşa tehdit savuran bir kadın değilim. Söylememe izin verin; şimdiye kadar hatalı tutuklamaya yatkın olduğunuzu kanıtladınız. Gel, Leo. İyi geceler, Nazi dostlarım."

"Heil Hitler," dedi Madeleine ve Lola koluma girdi, dışarı çıktık.

San-Marquandların arabasına bindik. Sokaklarda hâlâ insanlar vardı ve bize bakıyorlardı.

Saul arabayı çalıştırdı. Sonra, "Siz ikiniz, nasıl bu kadar budala olabildiniz?" diye sordu.

"*Biz*?" dedi Madeleine. "*Biz* mi? *Biz* ne yaptık ki?"

"Bu kasabadaki insanların nasıl olduğunu bilmiyor musunuz?" dedi Saul.

"Bu kasabadaki insanlar," dedi Madeleine. "Bu kasabadaki insanlar. Umarım, buradan çıktığımız anda nehir taşar ve hepsini fareler gibi boğar. Benzedikleri fareler gibi. *Biz* neden budalaymışız?"

Ben hiçbir şey söylemedim. Arabada arkama yaslandım, dinlemiyordum bile.

"Budala değil, Saul," dedi Lola, "ama, kesinlikle, biraz *dikkatsiz*."

"Ne demek," diye bağırdı Madeleine, "dikkatsiz mi! Leo, pazar günü, güpegündüz *benim* evimden çıktı ve *kendi* evine gitti, polisler onu karakola sürüklediler çünkü *benim* evimden çıkmıştı. *Siz* neden bahsediyorsunuz?"

"Biz uzun zamandır, her yaz bu kasabada çalışıyoruz Madeleine," dedi Saul. "İnsanları tanıyoruz, insanlar da bizi tanıyor ve hiçbir zaman onlarla sorunumuz olmadı. Burasının küçük bir kasaba olduğunu ve buradaki insanların fazla sofistike olmadığını anlamalısın; kötü insanlar değiller. Sadece sınırlarını anlamalısın. Sahnede bir karakteri böyle canlandırırsın, karakterin sınırlarını anlayarak. Örneğin, *Hedda Gabler*'i ancak bu şekilde oynayabilirsin, Hedda'nın *sınırlarını* anlayarak. Bunun o kadar mantıksız olduğunu sanmıyorum."

"Ben Hedda Gabler değilim," dedi Madeleine, "ama, gelecekte onu oynama fırsatını yakalarsam, kesinlikle bu kasabada

yaşadığını varsayacağım. Ama bu kasabaya, Lady Macbeth ve Medea adında iki zenci aşçı lazım."

"Yani," dedim ama neden konuşma zahmetine katlandığımı dahi bilmiyordum, "ben gelinceye kadar, hiç sorun yaşamadınız. Bunu mu söylemek istiyorsunuz?"

"Leo," dedi Lola, "alıngan olma."

Ona baktım. "Alıngan. Peki. Alıngan olmayayım. Sadece bir soru sordum. Bunu mu söylemek istedin, Saul?"

"Bunu şimdi tartışmanın yararı olacağını sanmıyorum," dedi Saul. "Sinirlisin, sinirli olmakta da haklısın. Seni suçlamıyoruz Leo ama programımız tamamen bozuldu ve tiyatroya dönmek zorundayız. Eve gidiyorsan seni bırakayım."

"Teşekkürler," dedim, bir sonra, "öyle yapalım." Tekrar arkama yaslandım. Madeleine'in o sırada ne düşündüğünü bilmiyordum. Umurumda değildi. Umursamadığımı anlayınca şaşırmış ve biraz da utanmıştım. Kalbinin kırıldığını ve bocaladığını biliyordum, bana ulaşmak istiyordu ama bunu nasıl yapacağını bilmiyordu, özellikle Saul ile Lola arabadayken. Şehir dışına giden yola girdik. Kimse konuşmuyordu. Tiyatroyu geçtik. Işıklar yanıyordu. Tabelalarımız asılıydı.

"Belki," dedi Madeleine, duraksayarak, "provayı izlemeyi tercih edersin Leo? Özellikle evde kimse yokken."

Saul yavaşlamadı. "Hayır, teşekkür ederim Madeleine. Sanırım yalnızca eve gitmek istiyorum. Bu gece bana başka bir şey olmaz," dedim.

Beyaz badanalı evin önünde durduk. Hiç kimsenin daha eve gelmediğini görebiliyordum çünkü ışık bıraktığım şekilde yanıyordu.

Arabadan indim. "Beni kurtardığınız için teşekkür ederim," dedim Saul ile Lola'ya. Sonra, Madeleine'e, "Lütfen kendini kötü hissetme. Sakın kendini kötü hissetme. Böyle şeyler oluyor," dedim.

Güldü. Yüzünde hâlâ gözyaşları vardı. "Daha sonra, provadan sonra gelmek ister misin?" dedi.

Saul dosdoğru önüne bakarak homurtuyla öksürük arası bir ses çıkardı.

"Hayır," dedim. "Yarın görüşürüz. Hepinize iyi geceler."

Araba gitti, ben de eve girdim.

Koltuğuma oturdum ve senaryomu aldım. Kelimeler sayfada uçuşup duruyordu, ben de sonunda dikkatimi çekecek bir şey yaparlar ümidiyle onları izledim. Barbara ile Jerry'nin nerede olduğunu merak ettim. *Sid: Ama o tür bir hayat bizim gibi köpeklere göre değil. Tanrım, bebeğim! Biz birlikteyken göğsümde fırtınalar kopuyor. Eğer beraber gidersek belki dünyanın yüzüne bakar, bir insanın yapması gerektiği gibi gözlerine tükürürüm. Kahretsin, bu dünyada erkek olmak çok zor. Hayatta ikimiz beraberken.* Sid'in saçmalıkları bana bir şey ifade etmiyordu. Satırlar abartılı, boş ve sahte geliyordu; neden bu sahneyi oynamak istediğimi merak ettim, o satırları asla söyleyemezdim. Zaten söylemeli miydim? Kendimi Saul'un yargısına bırakmalı *mıydım*? Senaryomu bıraktım ve ışığı söndürdüm. Yukarı, odama çıktım. Ansızın kimseyi görmek ve kimseyle konuşmak istemiyordum, karanlıkta öylece oturdum. Gökyüzüne baktım. Gitarımı aldım ve biraz tıngırdattım. Sonra, yerine koydum.

Gece çok sakindi. Araba hâlâ epeyce uzaktayken gelişini duydum. Maceramı duydularsa konuşmak isteyeceklerdi. Konuşmak istemiyordum. Araba bizim kapının önünde durdu. Sonra aşağıdaki lambalar yandı. Arabanın kapısı çarpıldı. Pencereden geri çekildim. Barbara bana seslendi.

Karanlıkta oturup saklanamazdım, onlar benim arkadaşlarımdı. Kapımı açtım ve aşağı indim.

"Merhaba," dedim. "Siz ikiniz nerelerdeydiniz?"

"Sinemaya gitmiştik," dedi Barbara, "ama senin *hapse* gittiğini duyduk."

"Ufak bir yanlış anlama," dedim. Verandaya oturdum.

"Hakikaten, seni almaya buraya kadar geldiler mi?" diye sordu Jerry.

"Ah, evet. Tam buradaydılar."

"Kör şeytan. Yemin ederim, beyinlerinin yerinde domuz pastırması yağı var. Tanrım. Yapacak başka işleri yok mu?"

Sesi sanki ağlamak üzereymiş gibi çıkıyordu, buna çok şaşırmıştım.

"Peki, ne istiyorlardı?" diye sordu Barbara. "Buraya *neden* geldiler?"

"Beyaz bir kadının evinden çıkan siyah bir çocuk gördüler," dedim, "ve görevlerini yapmak zorundaydılar. Nasıldır bilirsin."

Madeleine'den daha da beyaz oldu, dudakları kenetlendi ve gözlerini kaçırdı.

"Leo," dedi, bir süre sonra, "sana bir şey yapmadılar, değil mi?"

"Hayır. Sadece korkuttular." Ayağa kalktım. "Beni küçük düşürdüler. Kendimi bir köpek gibi hissetmeme neden oldular. Beni, kendilerinden daha kötü bir şey haline getirmeye çalıştılar. Bunu yaparken çok eğlendiler ve şimdi hepsi kendilerini daha erkek hissediyor. Çok şanslıydım. Fazla ileri gitmeye korktular. Atölye'nin olay çıkarmasından korktular." Durdum ve güldüm. "Yani şimdi, hayatımı Saul ile Lola'ya borçluyum."

"Ama onlar iyiydi, değil mi?" diye sordu Jerry.

Omzumu silktim. Üstünde durmak istemiyordum çünkü Jerry'nin üzülmesi bana zevk vermiyordu. "İyiydiler." Eklemek zorundaydım, "Ama Saul budalalık ettiğimizi düşündüğünü söyledi."

"Evet," dedi Barbara, "bize de söyledi."

"Onu gördünüz mü?"

"Evet. Orada olacağını düşündük, çünkü şey, Madeleine'in provası olduğunu biliyorduk."

"*Sen* de benim budalalık ettiğimi düşünüyor musun?"

"*Ben* mi?" Bana baktı. "Tanrım, Leo, *bana* bunu nasıl sorarsın?" Omzunu silkti. "*Ben* senin budala olduğunu düşünebilirim çünkü Madeleine'in, zaman harcamaya değeceğini düşünmüyorum..."

"Neden?"

"Ah, bu konuda konuşmak istemiyorum çünkü beni ilgilendirmez ve onunla da ilgisi yok. Onu yeterince seviyorum. Sadece sana layık olduğunu sanmıyorum ama tabii ki bu bana polisleri çağırma hakkını vermez. Yani, de ki budalasın, etraftaki herkes de öyle. Bunun polislerle ilgisi yok. Vay canına. Keşke burada olsaydım. Bu kasabanın polis şefi iş arıyor olurdu." Bize baktı ve küçük bir kahkaha attı. "Yemin ederim. Neticede ben bir mirasçıyım. Mirasçı olmak her zaman hoşuma gitmiyor, ama bu, bunu kullanmaya hazır olmadığım anlamına gelmiyor." Yanıma

geldi ve beni çabucak alnımdan öptü. "Zavallı Leo. Bu konuda daha fazla konuşmak istemediğini biliyorum."

"Birer bira içelim," dedi Jerry, "sonra ben yatacağım. Sabah kıçımızı erken kaldırmak zorundayız çocuklar çünkü hiç paramız yok." Mutfağa gitti.

Barbara verandada yanıma oturdu ve elimi tuttu.

"Yaz sona ermeden," dedi, "senden sakladığım, ama aslında sana söylemem gereken şeyler olduğunu hatırlat bana."

"Öyle mi? Ne gibi?"

"Ah," dedi, "kızlara özgü sırlar." Durakladı. "Ama bunları daha fazla içimde saklayamam."

Jerry iki şişe ve üç bardakla geri geldi, verandada bir alt basamağa oturdu. "Peki," dedim, "ne zaman hazır olursan, itiraflarını dinlemekten mutlu olacağım."

"Umarım mutlu olursun," dedi.

Jerry biraları doldurdu. "İtiraf ya da günah çıkarma! Biliyor musunuz, üç yıldan fazla bir süredir günah çıkarmaya gitmedim. Bu ne demek biliyor musunuz? Bu demektir ki ruhum hayati tehlike içinde. Doğru söylüyorum." Bardaklardan birini Barbara'ya uzattı sonra bana bir bardak verdi.

"Ruhunun hayati tehlike içinde olması nasıl bir duygu?" diye sordum.

"Heyecanlı." Güldü ve Barbara'yı öptü. "Muzur." Barbara elini elimden çekti. Birer sigara yaktık. "Her seviştiğinde günah çıkarmayı düşünürsün ve kendi kendine, piç kurusuna söylemeyeceğim, işte bu kadar, kendi heyecanını kendisi bulsun, dersin." Hepimiz güldük. "Yemin ederim, onların orada oturup mastürbasyon yaptığına inanıyorum."

"Hiç özlemiyor musun?" diye sordum.

"Günah çıkarmayı mı?"

"Kiliseyi. Hepsini. Biliyorsun, müziği, diğerlerini. İnancı. Sanırım... yani... güveni."

"Eh, bazen, belki. Özellikle annemi gördüğüm zaman. Bu konuda sürekli ağlıyor. Bu da kendimi kötü hissetmeme neden oluyor, sonra sevdiğim bir-iki rahibi, başka insanları, müziği, Kutsal Cemaati ve nasıl olduğunu hatırlıyorum, yani, güzeldi işte. Ama sonra anneme bakıyorum, aslında kötü bir kadın de-

ğil ama kafası çok karışık bir kadın ve kafasını karıştıran şeyin kısmen Kilise olduğunu biliyorum. Yani bir sürü boka inanıyor ve çok kötü şeyler yaptığını gördüm çünkü kahrolası, o kadar cahil ki. Şey, öyle olmak istemiyorum hepsi bu. Kendi hayatımı istediğim gibi yaşamak istiyorum. Annem Yahudilerden nefret ediyor, zencilerden nefret ediyor ve işte, siktir et, bunlarla kafamı yoramam. Yani hepsi onların olsun."

"Hiç inandın mı? Yani, bilirsin işte: Tanrı'nın oğlu, cennet, cehennem ve kıyamet. Biliyorsun. Olayın tamamı."

"Annemle babam inanıyordu. Etrafımdaki herkes inanıyordu. Bu nedenle ben de inanıyordum."

"Sen hiçbir zaman inanmadın, değil mi, Leo?" diye sordu Barbara. "Hatta kiliseye de hiç gitmedin."

"Hayır. Babam inanmıyordu. Bu nedenle hiçbirimiz inanmadık. Doğal olarak." Ayağa kalktım. "Zor bir gündü. Bu nedenle, size şimdi iyi geceler dilesem beni affedersiniz herhalde."

Bir an geçince ikisi de, "İyi geceler, Leo," dedi. Biramı yukarı taşıdım. Bir süre verandada kaldılar, mırıldandıklarını duyabiliyordum. Sonra içeri girdiler ve kapılarını kapadılar. Arkasından her şey sessizleşti. Barbara'ya sabah kaçta Saul'un huzuruna çıkacağımızı sormayı unuttuğumu hatırladım. Ama onun ya da Jerry'nin beni uyandıracağını biliyordum.

Hikâyeyi anlatmak giderek zorlaşıyor. O gece ne yapmıştım? Kararımı ne zaman vermiştim? Yoksa karar zaten verilmiş miydi? O gece rüya görmüş müydüm? Uyumuş muydum? Çarşafın ip gibi rahatsız, ıslak ve boğucu olduğunu biliyorum. Pencere açıktı. Bir noktada uyandım ve çıplak halde pencereye yürüdüm, ağaçların siluetine, arazinin siluetine baktım. Bir sigara yaktım ve pencerede durup kim olduğumu merak ettim. Aşağıda henüz uyumamışlardı. Mırıldandıklarını duydum, Barbara'nın sesi her zamankinden daha da acılıydı. Jerry'nin sanki bütün vanaları açıktı. Üzgün geliyordu sesleri, çok üzgün geliyordu. Sigaramı söndürdüm ve yatağıma, dar yatağıma girdim.

Aşağıdaki kapının kapandığını, sonra arabanın kapısının çarptığını ve arabanın uzaklaştığını duydum. Gözlerimi açtım. Sabah olmak üzereydi. Parmaklarımı gür saçlarımın arasından geçirdim. Doğruldum. Sabahın bu saatinde arabanın nereye git-

tiğini merak ettim. Aşağıdaki sessizliği merak ettim. Pencereden baktım. Arabamızın yerinde olmadığı doğruydu. Bu nedenle yatağa döndüm. Başka bir şey yapamayacakmışım gibi geldi. Uzaklarda horozların öttüğünü duydum.

Uyandığımda Barbara yatağıma oturmuş, elinde bir cezve dolusu kahveyle beni seyrediyordu.

"Ne kadar zamandır buradasın?"

"Fazla olmadı. Kahve henüz soğumadı, işte, bak." Yataktan kalktı, kahveyi penceremin önündeki masaya koyduğu iki fincana boşalttı. Süt ve şeker ekleyerek yatağa geldi.

"Jerry nerede?"

"Bilmiyorum. Arabayla dolaşıyor."

Ona baktım.

"Bir şey mi oldu?" Bunu çok dikkatli bir şekilde sordum.

Odamda volta atmaya başladı. "Evet. Sanırım, bir şey oldu."

"Barbara. Bu sabah senin neyin var? Ne oldu?"

Zira bir şey olmuştu, bu nedenle benim odamdaydı. Yataktan çıkmaya çalıştım ama çıplak olduğumu hatırladım, çarşafa sarınarak doğruldum. "Barbara!"

"Jerry'yi üzdüm. Onu çok üzdüm." Ağlamamaya çalışıyordu. İzlemek acı veriyordu, keşke ağlayabilse, diye düşündüm. Kahvemden bir yudum aldım ve bir sigara yaktım. Yatağa geldi ve sigarayı aldı, bir tane daha yaktım. Odamda bir aşağı bir yukarı yürüyordu, pencereyle benim aramda, ışıkla benim aramda; ışık gelip gidiyor, yanıp sönüyordu. Zayıf, solgun bir kız, büyük bir bornoz giymiş ve saçlarını tepesine toplamış. "Başka türlü –ya da daha sonra– yapmayı planlamıştım, hiç yapmamayı ummuştum. Ama artık yaptım. Ve çekti gitti. Umarım geri gelir. En azından veda etmek için. Çünkü onu da seviyorum. Tanrım."

"Barbara, ne yaptın?"

"Ona," –durdu– "ona, seni ne kadar çok sevdiğimi söyledim."

"Ama," dedim korkarak ve doğrularak, "Jerry bunu *biliyor* zaten! Neden *bunu* ona söyledin ki?"

"Çünkü," dedi –Tanrım, sakin bir şekilde, sabah ışığında, öylece duruyordu– "bu doğru." Sonra kahvesinden bir yudum aldı ve ışıkta durmaya devam etti.

Sigaralarımızdan çıkan dumanı izledim.

"Barbara," dedim.

Ne söyleyeceğimi bilmiyordum. Barbara bir anda yere çöktü, kahvesi döküldü, sigarası ziyan oldu ve ben çırılçıplak yataktan fırladım, onu yakaladım. Tanrı biliyor, genç olmama rağmen daha önce de kadınların gözyaşlarına tahammül etmiştim ama bu gözyaşlarının şantajla yakından uzaktan ilgisi yoktu. Barbara şantaj yapabilecek biri olsaydı, o zaman aşkımızın kurallarının önceden yaşanmış bir örneği olur ve bu kadar zor olmazdı. Yalnızdık, Barbara o bornozun içinde ve ben derimin içinde, sabah ışığı altında ve badanalanmış yerlere dökülmüş kahveyle.

"Leo. Özür dilerim. Ah, Leo. Çok özür dilerim."

"Ayağa kalk. Haydi kalk. Özür dilemenin zamanı değil."

Onu kaldırdım. Çıplak olmama ve ona sarılmış olmama rağmen ona karşı, birkaç saat önce sevmediğimi bildiğim Madeleine'e hissettiğim duyguları hissetmediğimi anladım. Korkunç bir daralma hissettim. Sanırım ölüm gibi bir duygu hissettim. Barbara'yı seviyordum. O zaman anlamıştım ve şimdi gerçekten biliyorum; ama kendi kendime sordum, onunla ne yapacaktım. *Sev, onurlandır, koru.* Ama bunlar benim seçeneklerim arasında değildi. Olmadığından, kendimi buruklukla ve isteksizce onun üzüntüsünün dışında tuttuğumu, aslında aşkının dışında tuttuğumu, mahvolan seçeneklerime erişilemeyecek bir noktada tuttuğumu hissettim. İnsan bunlarla, başka bir zamanda, başka bir bedende olabilecek şeylerin yansımasıyla yaşayamaz; insan elindekiyle yaşamayı öğrenmeli ya da batarak delirmeli. Ama yine de, elinde olanla yaşamak! Bunu kim yapabilir? Ben yapamayacağımı biliyordum. Yine de denemem gerekiyordu. Çünkü neticede, bir şeyler vardı ve bunu üzüntüsünde duyabiliyordum, kalbimde duyabiliyordum ve iğrenç durumumuza rağmen ki bunu kabul etmem gerekiyordu, buna hayır diyemezdim, onu yatağa taşıdım.

"Leo. Leo. Leo."

"Barbara."

Belki de gerçekleştiği gibi olabilirdi. Bilmiyorum. O anda yargıyı askıya almam gerekiyordu, şimdi de askıya alıyorum. Başka çaremiz yoktu. Gerçekten başka çaremiz yoktu. Sevgi-

limi, donan sevgilimi ısıtmam gerekiyordu. Onun üstünü bedenimle örttüm ve bornozunu çıkardım. Onu örttüm, örttüm, bana sarıldı ve içine girdim. Ve mutlu olduk. Üzüntü, üzüntü hakkında bilmediklerimiz! Ama o sabah mutlu olmuştuk. Yine de, söylenmesi gerek, bittiğinde içimde bir utanç vardı. *Sev, onurlandır ve koru.*

"Leo," dedi Barbara. Parmakları tıraşsız çenemde dolanıyordu. Fırçalanmayan dişlerimin fazlasıyla farkındaydım.

"Efendim?"

"Seni seviyorum."

"Ah, şey. Daha iyi fikirlerin olmuştu, biliyorsun."

"Biliyorum. Ama umurumda değil."

"Benim de daha iyi fikirlerim olmuştu," dedim biraz sonra.

"Biliyorum," dedi. "*Gerçekten* biliyorum."

İki sigara yaktım ve birini onun dudaklarının arasına yerleştirdim.

"Leo?"

"Evet?"

"Benim için endişelenme. Bedelini biliyorum. Şartları kabul ediyorum."

Ona yakından baktım. "Yani, imkânsız olduğunu biliyorsun, *benim* imkânsız olduğumu biliyorsun."

"Senin imkânsız olup olmadığını –yani benden fazla– bilmiyorum. Ama durumumuzun imkânsız olduğunu biliyorum, en azından şimdi. Bunu burada çok düşündüm. Komik sayılabilecek bir şeyi anladım. Yani, aktris olduğum için şanslıyım. Onun önüne hiçbir şey geçemez ve bunu biliyorum. Bu da bir şekilde bana yardımcı oluyor. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Sanırım. Emin değilim. Ama sanıyorum."

"Bu," dedi, bir çocuğun ciddiyetiyle, "büyük olmamız gerektiği anlamına geliyor. Elimizde sadece bu var. Birbirimizi kaybetmemenin tek yolu bu."

"İnsan bir anda büyük olmaya karar veremez, Barbara."

"Bazı insanlar yapabilir. Bazı insanlar yapmak zorunda."

"Benim bu insanlardan biri olduğumu mu düşünüyorsun?"

"Olduğunu biliyorum. Her zaman biliyordum." Duraksadı.

"İşte bu nedenle bana ait olmadığını biliyorum, anlıyor musun?" Güldü. "Yine de, birbirimize ne olabiliyorsak olalım."

"*Olabiliyorken*," dedim, ona bakarak.

"Evet. Olabiliyorken." Sonra, "Ama bu işi doğru yaparsak birlikte olabilme süremizi epey uzatabilir ve birbirimizi daha iyi hale getirebiliriz. Bak. Biliyorum. Bunu *çok* düşündüm."

Yataktan pencereye gittim. "Jerry ne olacak?"

"Şey, Jerry'ye karşı çok akıllıca davrandığımı düşünüyordum. İkimizin de üzülmeyeceğini sanıyordum. Çok iyi bir çocuktu ve benden çok hoşlanıyordu, ben de ondan çok hoşlanıyordum. Biraz da korkuyordum, şey, kısmen seninle herhangi bir ilişkiye girmemek istiyordum. Her şeyi berbat edeceğini düşünüyordum çünkü çok iyi anlaşıyorduk. Seni ürkütmekten korkuyordum. Ürkütülmeyi sevmediğini biliyorum. O zaman kaçıyorsun. Ama Jerry giderek daha da ciddileşti. Hepsiyle başa çıkamayacağımı anladım. Bu nedenle her şeyi elimden geldiğince açık hale getirmeye karar verdim."

"Nasıl karşıladı?"

Bir süre sonra, "İyi karşılamaya çalıştı. Çok çalıştı. Ama –keşke– keşke onu rahat bırakabilseydim! Benim için fazla iyi bir çocuk."

"Geri gelecek mi?"

"Evet. Geri gelecek."

Döndüm ve ona baktım. "Barbara. Ne yaptığını biliyor musun? İnsanların hayatlarıyla bu şekilde oynayamayız."

"Bunu biliyorum. Bu nedenle açıklamaya çalıştım. Onu daha fazla üzmeden. Çok ileri gitmeden." Sigarasını söndürdü. "Kendime bir sürü yalan söylemeden. Sen benden çok uzaklara gitmeden."

"Ama şimdi daha iyi durumda değilsin, öyle değil mi? Benimle, demek istiyorum. Ben bir tüy gibi fırıl fırıl dönüyorum, Barbara. Nereye konacağımı bilmiyorum."

"Daha iyi durumdayım," dedi, "çünkü en azından artık yalan söylemiyorum"

Yatağa oturdum. "Barbara," dedim, "hakkımda bilmediğin birçok şey olabilir."

"Olabilir," dedi, "ama sanmıyorum."

Güldüm. "Eh, kendimle ilgili bilmediğim birçok şey var." Onu izledim. "Biseksüel olduğumu biliyor musun?"

"Evet. En azından, tahmin etmiştim."

"Neden? Belli oluyor mu?"

Güldü. "Bilmiyorum. Galiba bazı insanlarda oluyor. Sadece, bana mantıklı gelmişti." Yine güldü. "Normal." Ciddileşti. "Çok kibarsın. Aslında, hep Charlie'yle bir ilişin olup olmadığını merak ettim."

"Charlie mi? Hayır."

"Sanırım o olmasını istedi."

"Bu seni rahatsız etmiyor mu?"

Bana baktı. "Beni neden rahatsız etsin, Leo? Ben senin bedeninde değilim. Senin hayatını yaşayamam. Yalnızca hayatını *paylaşmak* istiyorum." Doğruldu ve bornozuna sarındı. "Her neyse, rahatsız olsam ne fark eder? Hiçbir şeyi değiştirmez. Bu sadece senin bana güvenmemene neden olur, biseksüel olduğunu bildiğin için memnunum. Birçok erkek bilmez."

"Bunu nereden biliyorsun?"

"Kentucky'nin Bluegrass bölgesi hayatın gerçeklerini öğrenmek için mükemmel bir yerdir. Özellikle insanın veya etrafında bulunanların yapacak daha iyi bir işleri yoksa. Partilere gittiğim zaman Jane Austen'mışım gibi davranırdım." Yine güldü ve beni yakalayıp öptü. "Aslında, aktris olmadan önce yazar olmayı düşünmüştüm." Sonra bana ciddiyetle baktı. "Eh, umarım bir kız kardeşin olması hoşuna gider; beyaz, enseste meyilli bir kız kardeş. Amerikan rüyasının bir parçası gibi görünmüyor mu?"

"Bütün bu bok başlarken Âdem'in Tanrı'ya dediği gibi, sanırım olup bitenlere alışacağım." Elimi göğsüne koydum. "Ama biraz korkuyorum."

Bana sarıldı. "Biliyorum. Ama insan neden korkar?"

"Kim bilir? Bilmiyorum. Sadece, başıma o kadar çok şey geldi ki..."

"Ama hepsi kötü değildi..."

"Yo, hayır. Onu demek istemiyorum. O kadar deli değilim." Saçımla oynuyor, zaten kördüğüm olan saçlarımı daha da düğümlüyor sonra çekiştirerek güya düzeltiyor, sonra tekrar dü-

gümlüyordu. "Ama iyi ya da kötü, hepsi birbirine bağlı. Yani, mesela, susamak kötüdür ama içmek –tabii ki– iyidir," ekledim, "yeterince susarsan, her şeyi içersin." Sesini çıkarmadı. "Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Sanırım," dedi yavaşça, "içtiğin bazı şeylerin tadının tekrar gelip ağzını doldurması, çok kötü."

"Evet," dedim, "çok kötü."

"Bu senin başına mı geldi?"

"Evet. Benim başıma geldi."

Uzun süre sessiz kaldı. Jerry'nin geri gelmesi konusunda endişelenmeye başlamıştım. Ama huzurluyduk; uzun bir süre bu kadar huzurlu olamayabilirdik ve bölmek istemiyordum.

"Sanırım," dedi, "insanlar tanrıları, azizleri, şehitleri ve diğerlerini –şey, en azından nedenlerinden biri– içmeleri teklif edilen şeyleri çok fazla içmelerini engellemek için icat ediyorlar. Çok iyi işlediği söylenemez, demek istediğim, o zaman sadece kendilerini zehirliyorlar ama asla mideleri bulanmıyor, eminim nedenlerinden biri bu." Yüzünü göremiyordum ama çenesinin kararla, alay edercesine aşağı yukarı oynadığını hissedebiliyordum. "Gördüğün gibi, üzerinde düşündüm," dedi. "İnsanlar ayıplamanın yollarını arıyorlar."

"Ayıplamak mı? *Ben*," dedim, biraz doğrularak, "*ben* azarlandım, küçümsendim. Buna *ihtiyacım* mı vardı?"

"Onu demek istemiyorum. *Onu* kastetmiyorum. Kastettiğim şu; tanrılar, azizler ve şehitler benim için çalışmıyor. Çalışmıyorlar işte. Ama ben, kötü olmak istemiyorum. İnsanlar kötü olmalarına izin vermeyecek yollar bulmak zorunda."

"Peki, bunun yolu ne?"

"Şey, benim için," dedi, "bir anlamda, *sen*sin. Benden utanmanı istemem."

Doğruldum ve ona baktım.

"Umarım sen de benim senden utanmamı istemiyorsundur," dedi. "Ben de senin yolun olmak isterim." Yüzümü inceledi ve güldü. "Benim bir kâfir olduğumu düşünüyorsun. Ya da belki çıldırmış olduğumu düşünüyorsun."

"Hayır. Hayır. Sadece, büyülendim. Seni takip etmeye çalışıyorum."

"Bak, bunun üzerinde *gerçekten* düşündüğümü anlayacaksın. Hayatımda hiçbir şeyi bu kadar çok düşünmemiştim. Dinle. Durumun imkânsız olduğunu biliyorum. Hatta bir anlamda, imkânsız davrandığımı biliyorum. Birlikte büyüdüğüm herkes aynı şeyi düşünürdü ve böyle düşünen birçok insan hiçbir zaman itiraf etmeye cesaret edemez. Bu insanlar umurumda değil. Ne yaptığımı bilip bilmediğimle ilgileniyorum. Sen siyahsın. Ben beyazım. Şimdi, bu bir halt ifade etmez ama bir yandan da çok şey ifade eder. İkimiz de genciz ve sen neticede gerçekten beş parasızsın ve ben aslında değilim. Aslında çok zenginim. Belki şu anda kullanmıyorum ama istediğim zaman talep edebilirim; aklım başıma geldiğinde eve döneceğimden eminler. Her şey orada, hazır beni bekliyor ve sonuçta, bir gün ölecekler. İşte." Biraz titredi ve duraksadı, pencereden dışarı, uzaktaki dağa baktı. "Eğer biz farklı insanlar ve çok, çok şanslı olsaydık ilk engeli aşabilirdik, siyah-beyaz meselesini. Şu anda olduğumuz kişiler olmasaydık, her zaman, bu –*soğuk*– ülkeden ayrılıp, başka bir yere gidebilirdik. Ama biz buyuz. Bunu düşünürken ikisini birden yenemeyeceğimizi biliyordum. Karının beyaz olmasını dert edeceğini sanmıyorum ama beyaz *ve* zengin bir eş! Bu korkunç olurdu. Kısa zamanda birbirimizi sevmekten vazgeçerdik. Ayrıca," deyip duraksadı. "Bana bir sigara yakar mısın, lütfen?"

"Geliyor, prenses." İki sigara yaktım ve birini ona verdim. Dumanını yüzüme üfledi ve güldü.

"Ayrıca, benim nasıl yetiştirildiğimi düşün. Sen yasak meyvesin. Ah, onu başka bir gün konuşuruz. Ama inan bana," –güldü, çok melankolik bir sesti– "Güneyli bir kız ilk âdetini gördüğünde başı çoktan derde girmiştir. Her zaman çimleri biçen, yaprakları tırmıklayan ve çalı çırpıyı kesen, ateşlerinize bakan yaşlı zencinin bir oğlu var. Yani, o yaşlı adam sana iyi davranıyor ve o yaşlı adamı seviyorsun, herkes seviyor. Doğal olarak, daha iyisini bilmediğinden, sen de o yaşlı adamın sevdiği herkesi seviyorsun, doğal olarak oğlunu da seviyorsun. Veya oğlunu da severdin. Oğlu, yaşlı adama benziyor. Onun gibi kokuyor. Babası gibi o da iyi. Senin yaşlarında. Ama oğulun bir sorunu var. Oğulun bir sorunu var; iyi, yaşlı bir adamın oğluyla arkadaş olamazsın. O babası gibi iyi biri değil ve diğer erkeklere hiç benzemiyor. Ha-

yır. O bir tecavüzcü. Tecavüzcü olmakla kalmayıp sadece beyaz kadınlara tecavüz ediyor. Sadece o da değil, iç çamaşırının içinde büyük, siyah, *her zaman* sert olan bir şey var ve sana dokunursa seni *sonsuza* dek değiştirecek. Artık beyaz bile olmayacaksın. Yalnızca ona ait olacaksın. Yani, biliyorsun, herkes değiştirilmek ister. Özellikle sevilmiyorsan. Eğer zebraya benzemek, birilerinin beni sevebileceği anlamına geliyorsa, peki, olur, zebraya benzerim ve sen de beyaz gibi görünmeyi sürdürebilirsin. Kolay gelsin." Güldü ve sakinleşti. "Neyse, işte, seni ilk gördüğümde, böyle görmüştüm. Hatta, Tanrım, evden ayrılmamın gerçek nedeni bu, diye düşünmüştüm. Bulmak için. Ama seninle deneme yapayım diye düşünmedim. Öyle yaparsam bunu bana ödeteceğini biliyordum. O zaman, kimseyle deneme yapmamalısın diye düşündüm. Bu nedenle, arkadaşın olmaya çalıştım. Ve işte buradayız."

"Seni," dedim, "bir ağabey gibi öpeyim." Alnından öptüm.

Sonra o beni öptü, önce bir kız kardeş gibi, sonra da dudaklarımdan ve bir süre hareketsiz yattık.

"Saul'a kaçta gitmemiz gerekiyor?" diye sordum ona.

"Evet gitmeliyiz," dedi ciddi bir ifadeyle. "Aşağıya inip giyinsem iyi olacak." Doğruldu ve ayaklarını yere uzattı. Terlik giymemişti. "Saul'a saat onda gitmemiz gerekiyor. Şimdi saat dokuz olmalı."

"Oraya nasıl gideceğiz?"

Bana baktı. "Korkarım yürümek zorunda kalacağız, Leo," dedi.

Güldüm ve onu ayağa kaldırdım, dizimi poposuna yasladım. "Peki. Haydi git ve giyin. Ben hemen geliyorum."

Kapıya gitti. "Herhalde Jerry bir yerlerde çimleri biçmeye başlamıştır." Kapıda durdu, sanki çıkıp gitmekten nefret ediyordu. "Lütfen, bir sigara daha içebilir miyim?"

Bir tane yaktım ve ona götürdüm.

"Sağol. Saati seslenirim. Saul için kendini hazır hissediyor musun?"

"Hayır. Ama dediğin gibi, büyük olmak zorundayız."

Güldü ve merdivenlerden indi.

Saat meğer sekiz kırk beşmiş. Jerry görünmemişti. Şehre giden yolda yürüyorduk. Barbara, "frok" dediği, hafif, kahverengi

bir yaz elbisesi giymişti, arkası kürek kemiklerine kadar açıktı ve geniş bir eteği vardı; bu, sahnemizde, önümde piruet yaptığı an içindi. Saçlarını açık bırakmıştı, omuzlarına dökülüyordu; sanırım onun gözünde perişan proletaryayı ifade ediyordu ama ben olsam *Alis Harikalar Diyarında* olarak yorumlardım. Hem yol, hem de sahne için düz ayakkabılar giymişti. El ele tutuştuk. Yol uzundu ve üzerinde hiç kimse, hiçbir şey yoktu, bu nedenle hoplamaya başladık. Özel bir nedeni olmaksızın çok güldük. Kırmızı bir çiçek koparıp Barbara'nın saçlarına taktım. Güneş pırıl pırıldı, sıcak bir gün olacaktı. Yol kuru ve tozluydu. Green Barn'a yaklaşırken gerçekten tedbirli olma konusunda elimizle işaretleştik. Barbara çiçeğini dişlerinin arasına aldı. Ben gömleğimi çıkarıp başıma koydum ve arkasından saygıyla, bezgin ve gururlu bir şekilde yürüdüm. Ama bu görüntüye tanıklık edecek kimse olmadığından kısa sürede yine birlikte yürümeye başladık, el ele.

Kasabaya yaklaşırken, bunu duyuran gururlu işaretleri görünce, trenin sesini, nehrin sesini duyunca ve biraz kendi başına duran restoranı görünce, ne yaparsak yapalım kasabanın bizi karşılama isteğinin ısısını hissettik, gözleri bekledik, sessizliği bekledik, ne olduğunu bilmediğimiz bir şeyi bekledik. Bir anda, bu kasabaya daha önce Jerry'siz gelmediğimizi hatırladık. Bu açıdan düşünmemiştik ama Jerry, en azından bu beyaz kız ve bu beyaz kasaba açısından benim iktidarsızlığımın kanıtı olmuştu. Ama şimdi! Barbara çiçeği dikkatle yine saçlarına taktı, ben gömleğimi giydim. Amerikanın temel siyasi partileri bizi bekliyor, bu küçük tepenin ve bu dar geçidi kapsayan küçük köprünün hemen ardındaki beyazları bizim adımıza bozuyordu. Ansızın köprünün üzerinde olduğumuzu, Jerry'nin alıp götürdüğü –nereye?– arabanın Jerry'nin malı olmadığını, benim malım olmadığını, aslında Atölye'nin malı olduğunu fark ettim. Teknik olarak, en azından, Jerry çalıntı bir araba kullanıyordu. Araba benim sorumluluğumdaydı. Bugün öğleden sonra mutlaka yapmam gereken bir sürü iş olacaktı, çünkü *Silahlar ve Kahraman* bu gece açılıyordu. Geçerken arabanın lokantanın önünde olup olmadığına baktım ama değildi. Bu konuda Barbara'ya herhangi bir şey söylemeye gerek görmedim. Ortalık birazdan zaten

karışacaktı. İkimizin senaryolarını taşıyordum ve bunların nasıl silah olarak kullanılabileceğini merak ediyordum. Çünkü şimdi düşmanca bakan, insanları bir araya toplanan kasabada birkaç blok yürümeye odaklanmıştık.

Bunu yapmak kolay değil. İnsanın varlığı tahrik unsurudur, bu nedenle bu tahriki artırmamak için insan elinden geleni yapmalıdır. Ama insan bir kez tahrik unsuru haline gelmişse yapabileceği fazla bir şey yoktur. Sadece dümdüz yürümek, ileri bakmak meselesi değildir. Hayır, insan bakar gibi görünmeden, hareket eder gibi görünmeden aynı anda her yere bakabilmelidir; insan bir taşa, bir yumruğa, ani bir harekete hazır olmalıdır. Her yüzü görmeli, yine de bir an bile başka bir gözle göz göze gelmeyi imkânsızlaştırmalıdır. İnsan hızlı hareket etmeli ama acele etmemelidir; aslında, insan ne çok gururlu ne de mütevazı görünerek kalabalığa açık vermemelidir. Bu tür bütün kalabalıklar patlamaya hazırdır ve daima öyle olacaktır. Unutulmuş, dayanılmaz hayatları onları bir araya getirmiştir ve sadece birleşebildikleri tek noktada bir araya getirmiştir; yaşantılarıyla ilgili ifade edilemeyen umutsuzluk. Bu yaşantılar, çok eski bir evin dolabındaki eski, çok eski bir bez gibidir. En ufak bir fısıltı bile onları alevlendirecektir. Bütün bu tür kalabalıklar, bir taşı atmanın, bariyerden atlamanın, tükürüğü hazırlayıp fırlatmanın, boğazı sıkmanın alacağı süre için olsa bile daha önce hiç faaliyet göstermemiş ve göstermeyecek olsalar dahi, o an için bu kalabalıkların müşterek umutsuzluğu olan müşterek bir erkek, bir kadın içerir ve ilelebet içerecektir. Sonra alev parlar ve bir başka adamın işi bitene kadar tükenmez.

Böyle bir ortamda tek başına yürümek daha kolaydır. İki kişi için çok zordur; özellikle birbirlerine ilgi duyuyorlarsa, özellikle biri beyaz diğeri siyahsa, özellikle biri erkek diğeri kadınsa. İnsan bedeninin önü ve arkası vardır, sağı ve solu vardır. İnsan bu bedenle, tahrip olmayacak şekilde manevra yapabilmeyi umar. Ama iki kişiyle insanın refleksleri çalışmaz, çünkü çok fazla açıdan gelebilecek tehlikeyi hesaplamaya çalışmaktadır ve aynı zamanda umutsuz bir ruhsal telepati girişimi içindedir. İnsanlar sessizdi. Sayıları, kendi kendime düşündüm, çok fazla değildi. İki-üç kişi lokantadan çıktı ve pis pis sırıtarak durdu; üç

adam, genç değildiler, onları daha önce de görmüştüm. Kendi aralarında gülerek bizi görüş alanları içinde tutacak şekilde hareket ettiler. Sonra onlara bir başka adam katıldı ve arkamızdan yürümeye başladılar. Soldaki bir evden iki adam ve bir kadın çıktı, bir başka adam arkalarında, verandada duruyordu. Sonra sağ tarafta önce bir evden, sonra bir başkasından dışarı çıktılar ve çimlerin üzerinde durdular. Sağ tarafım sokağın karşısı, solum Barbara'nın soluydu. Solumda, yaşlı bir kadın koşarak kapıya geldi, yüzü öfkeyle doluydu, bize bakıyordu, yaklaşıyorduk. Çok genç bir adam ona katıldı, sonra genç bir kadın, sonra da bir çocuk. Bana nazaran, Barbara'ya daha yakınlardı. Sokağın diğer tarafında bir araba durdu, içinde üç adam vardı. Sonra sokağın benim bulunduğum tarafında bir araba durdu, içinde genç bir çocuk vardı. "Zenci," –melodik bir sesi vardı– "sen öldün. Seni yakalayacağız. Ve beyaz kaltağını da." Yaşlı kadın, genç kadın, genç adam ve çocuk yaklaşıyorlardı. Barbara'ya dokunmaya cesaret edemedim. "Bana yaklaş," diye fısıldadım ve tam "Seni kaltak! Seni zenci âşığı! Seni aşağılık, adi, alt tabaka, zavallı beyaz *kaltak*!" diye bağıran yaşlı kadının yanından geçerken kaldırıma yaklaştım, o da benimle geldi. Arkamızdan alaycı bir tezahürat yükseldi. Barbara'nın elini tutmaya, hatta yüzüne bakmaya cesaret edemedim. Üç beyaz adam, kaldırımın benim olduğum tarafından, bize doğru geliyordu. Ne Barbara'nın ne de benim, ki sonuçta deneyimsiz değildim, çok geç oluncaya kadar, köprünün üzerine gelinceye kadar kasabaya birlikte yürüme konusunda hele *bu* sabah, düşünmediğimizi şaşkınlıkla fark ettim. O zaman bile, *bunu* düşünmemiştik. Arabayı aldığı için Jerry'ye lanet ettim, romantik çılgınlığı için Barbara'ya lanet ettim –bak, bize neler oluyordu, *bak*!– ve kendime lanet ettim. Üç genç adam yaklaşıyordu. Onların yanından geçtikten sonra, sağa, kısa ağaçlı sokağa girmemiz gerekiyordu ve bu sokağın ortasında, solda, San-Marquandların yolu vardı. Ama bu yol çok dikti. Nispeten gizliydi, bu iyi –ya da kötü– olabilirdi. İki senaryoyu taşıyordum, ama onlarla fazla bir şey, Barbara için hiçbir şey yapamayacaktım. Kaçacak dirayeti göstermesini umuyordum. *Kaçma dirayeti*. Ama gerçekten kaçamayacaksan kaçmak her zaman hataydı, bu durumda düşünülecek şey değildi. Köpek yavrusu su-

ratına, benekli gözlerine baktım, sallanan saçlara, basık buruna, çarpık dişlere dikkat ettim. Arkadaşları solumdaydı. Barbara'yla yan yanalardı. "Kız arkadaşının bana ve arkadaşlarıma oral seks yapmasını istiyorum. Fiyatı pahalı mı? Yoksa sadece büyük, siyah penisleri mi emiyor?" dedi. Arkadaşları Barbara'ya bir şeyler fısıldıyordu. Yürümeye devam ettim. Barbara saçlarındaki çiçeğe dokundu; onun bir gül olmasını dilediğini biliyordum, o zaman dikenlerini yüzlerine batırabilirdi. Onları geçtik. Üç genç adam güldü, sokak inledi. Sadece muziplikmiş, teşekkürler Tanrım, bütün mesele cesur müstehcenlikmiş. Sağa döndük ve karşıya geçtik. Ağaçların gölgesinden yürüdük ve askerler gibi, mükemmel bir uyum içinde sola döndük, San-Marquandların yolunu tırmanmaya başladık. Bizi takip etmemişlerdi, sadece sesleri geliyordu: "Zencilere ölüm! Yahudilere ölüm!"

Yolda güneş çok sıcaktı. Tepedeki düzlüğe gelinceye ve eve doğru yürümeye başlayıncaya kadar konuşmadık. Sonra Barbara bana baktı. Ben de ona baktım. Terlemişti ve solgundu. Gözleri dolmuştu. Yaşlar gözlerinden taştı ve yanaklarından aşağı süzüldü. Elimle onları sildim.

"Kardeş Barbara. Kardeş Barbara."

Gülümsemeye çalıştı. Çantası yoktu, bu nedenle mendili de yoktu. Ona kendi mendilimi verdim.

"Kirli," dedim. Sonra, "Burnunu sil."

Kirli mendilimle burnunu sildi ve bana geri verdi.

"Ağabey Leo."

"Doğruca tuvalete gidebilirsin. Saul bir şey anlamaz."

"Hayır," dedi. "Anlamayacağına eminim."

İki isteksiz çocuk gibi yavaş yavaş eve doğru yürüdük.

"Bunu şimdi konuşmayalım," dedim aniden. "Bundan hiçbir zaman bahsetmeyelim."

"Ah, bir ara konuşacağız. Sanırım konuşmak zorunda kalacağız. Ama şimdi değil."

İkimiz de eve girmek istemiyorduk. Girmek zorunda olduğumuzu biliyorduk ama korkuyorduk.

"Jerry nerede? Kahretsin, arabaya ihtiyacım olduğunu biliyor. Hangi cehennemde?"

"Geri dönecek."

"*Ne zaman* geri dönecek? Bugün öğleden sonra, bu ders biter bitmez yapacak bir ton işim var; bu ders! Niye bu kadar lanet olası bir bebek olmak zorunda ki? Arabanın nerede olduğunu sorduğunda Saul'a ne diyeceğim? Lanet olsun. Jerry'nin *çalıntı* araba kullandığını biliyor musun? O arabaya ait hiçbir belgesi yok."

"Senin de yok. Ama sen sürekli olarak kullanıyorsun."

"Ben kullanmak *zorundayım*. Herkes biliyor Atölye'nin arabası olduğunu. Ben sadece kasabada kullanıyorum." Artık kapıya gelmiştik ve elimi zilin üstüne koydum. "Lanet olsun. Sadece bazı insanların büyümesini isterdim. Tüm istediğim bu."

Hizmetçi, zenci hizmetçi kapıya geldi, sanki bizi cenaze evine alıyordu. Parmaklarını dudaklarına götürdü ve içeri girdik. Barbara senaryosunu benden aldı ve koşarak merdivenleri çıktı.

Hizmetçi ile ben daha önce birbirimizi görmüş, ama birbirimizden özel olarak hoşlanmamıştık ve şimdi de birbirimizi kesinlikle sevmiyorduk. Beni salona yönlendirdi, ben de oraya yürüdüm ve en arkadaki koltuklardan birine oturdum.

Saul'un gerçekten devasa bir salonu vardı. Herhalde evin zemin katının tamamını işgal ediyordu ve bir uçta, normalde öğrencilerin performanslarını sergilediği veya kendilerini gösterdiği, partilerde ünlülerin aynı şeyi yaptığı, yükseltilmiş, perdesiz bir kameriye vardı; ünlülerin platforma ihtiyacı olduğundan değil. Saul devasa yüksek odanın ortasında tek başına oturuyor, öğrenciler de etrafında ve arkasında bekliyordu. Daha önce ders izlememiştim ve her şeye rağmen çok merak ediyordum. Her şeye rağmen kendimi o perdesiz kameriyede bulduğum zaman başıma neler geleceğini heyecanla merak ediyordum. Birisi bana teksirden çıkarılmış bir program verdi ve Barbara King ile Leo Proudhammer'ın, Clifford Odets'in *Solağı Beklerken* oyunundan bir sahneyi oynayacaklarını gördüm. Bu sabah, üç sahne oynanacaktı. Biz üçüncü ve sonuncu sıradaydık.

Şu anda kameriye, başı, göbeği ve poposu büyük, esmer bir genç tarafından kullanılıyordu. Sandalet ve bol bir kıyafet giymişti, dikkatimi çektiği anda büyük bir acıyla ileri, bize doğru eğilmişti. Acısı o kadar büyüktü ki, ne konuşabiliyor ne de –kırık kontrplak kanatları gibi– iki yanında duran kollarıyla her-

hangi bir şey yapabiliyordu. O kadar umutsuzca tökezliyordu ki sanırım o anda kör olduğuna inanmam bekleniyordu ve sandallar bana, *Oidipus*'u düşündürdü. Ama onu duyamadığımdan –henüz– emin değildim.

"Hiçbir şey," dedi ve aynı zamanda o kollarla bir şeyler yapmak, "mazur göstermek" için, inanılmaz bir güç sarf ederek doğruldu. Durakladı ve uzun bir süre hepimize baktı. "Ne de," diye ekledi hızla, sanki aklına o anda gelmiş gibi, "kötülükle hiçbir şey yerine konmaz." Bu arada kollarını gövdesinin yakınına bir yere getirmeyi başarmıştı, şimdi bir eli dirseğini tutuyor, diğeri kibarca bize nasihat ediyordu: "O zaman, akıllıca sevmeyen birinden bahsetmelisiniz, ama çok *iyi* sevmişti." Yine duraksadı. Kollarını iki yana açtı. "Kolaylıkla kıskanmayan birinden, *ama*," –şimdi dört dönmeye başlamıştı– "sinirlenmiş" –yine gözlerini bize dikti– "şaşırmış. Had *safhada*." Koca kafasını salladı. "Elleriyle," – başını kaldırıp sesini cennete ya da bize gönderdi– "*gerçek bir Kızılderili gibi* bütün kabilesinden daha değerli bir inciyi fırlattı attı!" Kollar şimdi çevresini sarmıştı, başını eğmişti ve bir süre sessiz kaldı. Kendine geldi, daha doğrusu kollarını serbest bıraktı ve bize baktı. Barbara geldi ve yanıma oturdu. İyi görünüyordu. Ona programı uzattım, şimdi sahnede *Othello* vardı, sonra sıra bizdeydi.

Bir eliyle çenesini okşayarak, diğer eli belinde, "Durgun gözleri *yaş akıtmaya* alışkın değilse de, gözlerinden yaşlar, Arabistan *ağaçlarından* akan ilaçlı sakız kadar hızlı akan biri. *Bunu* bir kenara yazın," dedi ve iki kolunu bize uzattı, "ve ayrıca deyin ki" –yoğunluk azaldı, tekrar gezinmeye başladı– "hain ve sarıklı bir Türkün bir Venedikliyi dövdüğü ve hükümete kara çaldığı Halep'te bir keresinde," –duraksadı ve yine gözlerini faltaşı gibi açtı– "ben" –şimdi bize doğru yürüdü, bütün haşmetiyle bir elini beline koyarak diğerini bize uzattı– "boğazından yakaladım" –bize uzanan el vahşi bir şekilde kapandı– "sünnetli *köpeği*!" –nasıl ters ters bakıyordu; sonra bir süre durdu, bakışlarını üzerimizde dolaştırdı– "*Ve*" –boğaza sarılan el havaya kalktı, beldeki el bir hançer çıkardı, iki eliyle hançeri kavradı– "onu böyle cezalandırdım!" Hançer, bağırsaklara girdi. Esmer genç bir süre tıkandı –uzun bir süre– ve ellerini hançerden ayırama-

dı. Sonunda düştü, elleri altında kaldı ve gövdesinin yan tarafı bir şekilde kafasından yüksekte kaldı. Sınıf alkışladı. Orada on iki veya on beş kişi vardı, bazıları ziyaretçiydi. Barbara'ya bakmadım, o da bana bakmadı. Esmer genç ayağa kalktı, birisi ona bir sandalye getirdi ve kameriyeye oturarak bekledi.

Ne beklediğini bilmiyordum. Şimdi gördüğüm rol yapmaksa, o zaman ben kesinlikle yanlış yere gelmiştim. Ama emin değildim. Hiç kimse benim esmer çocuk için hissettiğim utancı hissetmemiş gibiydi. Herkes çok neşeliydi ve kısa bir süre neşeli bir sohbet sürdü. Sonra Saul boğazını temizledi. Geçici değil de, kesin olan bu sesle, sessizlik oluştu.

"Bay Parker," dedi Saul, "bu sahnede, neyin üzerinde çalıştığınızı söyler misiniz? Ne *için* çalışıyordunuz?"

"Şey," dedi çocuk –kızardı ve gülümsedi, çok samimiydi– "*Othello*'nun acısını *fiziksel* hale getirmeye çalışıyordum. Acı, benim her zaman mideme vurur. Othello'nun *fiziksel* ıstırabını size hissettirebilirsem, onun diğer acısını, şey, onun *acısını* hissedebileceğinizi düşündüm." Güldü. "Başka nasıl ifade edebileceğimi bilmiyorum, efendim."

"Bence, kendini yeterince açık bir şekilde ifade ettin," dedi Saul. Odaya bakındı. "Hepimiz Bay Parker'ı anladık mı?"

Herkes Bay Parker'ı anlamıştı.

"Çok iyi." Anlaşılan, çocuğun gösterisi sırasında notlar almıştı. Şimdi onlara baktı. "Bizimle," dedi, "çalışmaya başladığınızdan beri, çok güzel bir gelişme gösterdiğinizi düşünüyoruz. Özgürlüğünüz giderek –ah– büyüyor. İçinizi görmemize izin vermekten, artık eskisi kadar korkmuyorsunuz." Çocuk memnuniyetle gülümsedi ve öğrencilerle ziyaretçilerden takdir dolu mırıltılar yükseldi. "Yine de klasikler için hazır olmadığınızı düşünüyoruz. Bu sahneyi hazırlamada gösterdiğiniz cesareti takdir ediyoruz ama biraz –nedenini anlayabiliyoruz– aşırı iddialıydı. Ama çok yükseği hedeflemek yanlış değil. Biz daha aşağıyı hedeflemenizi söylemek için değil, hedefinizi daha doğru hale getirmek için buradayız. Umarım ne demek istediğimizi anlıyorsunuzdur?"

"Evet, efendim," dedi çocuk. Gerçekten de halinden çok memnun görünüyordu.

"Peki, o zaman. Madem bize kendi yorumunuz yerine Othello'ya tepkinizi getirdiniz, bu şaşırtıcı karakteri tartışmaya çalışalım biraz. Othello'nun acısını iletmek istediğinizi söylüyorsunuz. Onun fiziksel ıstırabı aracılığıyla acısını hissetmemizi sağlamayı umuyordunuz. Neden acı çekiyor, Bay Parker?"

"Şey," dedi Parker, "biraz önce karısını –Desdemona'yı– onun için önemli olan tek kızı öldürdü. Yani, onu seviyordu ama öldürdü, kız öldü ve artık hata yaptığını biliyor, demek istiyorum ki, kandırıldı. Iago, kızı öldürmesi için onu kandırdı." Durdu. "Yani, artık tek başına. Bir anlamda kendini öldürdü."

"Desdemona'nın aslında suçlu olduğunu bilseydi acısının farklı olacağını düşünüyor musunuz?"

"Evet, efendim, öyle düşünüyorum. Yani, yine yalnız olurdu, ama en azından onurlu olan şeyin yapıldığını –onurlu olan şeyi yaptığını– bilirdi. Bu şekilde, sadece kandırıldığını hissediyor. Hem de arkadaşı tarafından."

"Iago –arkadaşı– beyaz. Othello da siyah – bir Mağribi. Bu durumun Othello'nun tepkisini etkilediğini düşünüyor musunuz?"

"Nasıl, efendim?" diye sordu Parker hemen. Huzursuz görünüyordu; hemen benim olduğum yöne baktı. Sonra, "Hayır, efendim. Etkilemesi için bir neden göremiyorum," dedi.

"O zaman, Othello sadece işlediği suç için mi acı çekiyor?"

"Öyle sanıyorum, efendim. Onun artık Iago'yu düşündüğünü hiç sanmıyorum, zaten Iago'ya inandığı için suç kendisinde."

"Ama genellikle arkadaşlarımıza inanırız," dedi Saul.

"İnanır mıyız?" dedi Parker. "Ben inanmam." Herkes güldü. Saul da güldü.

"Neden Othello'nun acısını fiziksel hale getirmenin gerekli ya da akıllıca olduğunu düşündünüz? Bazı tiyatro çevrelerinde bu biraz... tuhaf görünebilir?"

"Şey, Othello önemli bir oyun ama büyük bir bölümü saçma görünüyor, bütün şu mendil hikâyesi falan. Yani," –bocalıyordu– "Otello'nun ne yaptığını düşününce onun enayinin biri olduğunu sanabilirsiniz. Ama onu *hissederseniz* –bir karın ağrısı gibi– o zaman belki onu anlayabilirsiniz." Ümitle bekleyerek Saul'a baktı.

"Evet," dedi Saul, uzun bir duraksamadan sonra, "sorunlarınızı epeyce düşünmüşe benziyorsunuz. Onları çözdüğünüzü düşünmüyoruz ama daha önce de söylediğimiz gibi, burada bulunmamızın nedeni hedeflerinizi aşağıya çekmek değil, hedefi gözünden vurmanızı sağlamak. Sorununuza *açıklıkla* yaklaşmanızı takdir ediyoruz, karnı ağrıyan Othello fikrini reddetmiyoruz diğerlerinin yapabileceği gibi, hayır, bunun çok ilginç bir fikir olduğunu düşünüyoruz. Eğer algılamalarınız sizi bu alanlara yönlendiriyorsa, iyi, güzel. Keşfetmenize yardımcı olmak istiyoruz, hiçbir keşiften korkmuyoruz, kendimizi keşiflere adadık. Sadece, bu keşiflerin, yaşayan tiyatronun dağarcığında uygun yerlerini almaları için keşiflerin gerçek tiyatro disiplinine uyması konusunda ısrar ediyoruz. Biz, örneğin, Henry Ford gibiyiz –tiyatro böyledir– bu işte kalabilmemiz için, keşiflerinizin kullanılabilmesini istiyoruz." Sınıf güldü. "Teşekkür ederim, Bay Parker. Gelişiminiz son derece tatminkâr."

Bay Parker kameriyeden ayrıldı. "On dakika ara," dedi o sabah Saul'un asistanlığını yapan öğrenci, hizmetçi bir demlik dolusu kahve, fincan, fincan tabakları, süt, şeker ve kurabiye getirerek bunları büfenin üzerine yerleştirdi.

"Herhangi bir aksesuvara ihtiyacınız var mı?" diye sordu Saul'un asistanı Barbara'ya.

"Bir koltuk," dedim. "Ya da bir sandalye."

Gitmek üzere dönmüştü, geri döndü. "Peki, hangisi olsun?"

"Koltuk daha iyi olur," dedi Barbara. "Ah. Bir de, gramofonla plağın nerede olduğunu biliyorsun."

Asistan, "Tamam," dedi ve gitti. Barbara'yla ben kahve masasına yürüdük, diğerleri de oradaydı.

"Korkuyor musun," diye sordu kızlardan biri gülerek bana.

Sırıttım. "Evet," dedim. Bir anda, hakikaten korktuğumu anladım. Barbara'ya kahve koydum. "Aslında kanepeye ihtiyacımız yoktu. Ben bütün sahneyi ayakta oynuyorum."

"Evet, ama, kanepeyi *ben* kullanabilirim, görmüyor musun?" Barbara bana baktı ve sonra güldü. "Kanepede oturarak sandalyede yapabileceğinden çok daha fazlasını yapabilirsin."

Asistan yanımızdan geçerken bunu duydu ve göz kırptı. "Sahneyi kimin çalacağını görür gibi oluyorum," dedi. Kameriyeye doğru baktım. Kanepeyle gramofon oradaydı.

Kahvemi içtim ve gevezelikleri dinledim. Kahve mideme ulaştığında midemin bulandığını hissettim ve zar zor tuvalete yetiştim. Bütün vücudum soğuk terle kaplıydı ve midem bulanıyordu; belki de karnı ağrıyan Othello fikri o kadar da kötü değildi. Hayatımda hiç böyle hissetmemiştim. Cinsel olarak da uyarılmıştım ama tuhaf bir şekilde; bu, giderilmesi mümkün olmayan bir gerilimdi. Kahve masasına geri geldim ve insanların oturmuş olduğunu gördüm. Barbara kameriyeye çıkmıştı bile, asistanla konuşuyordu. Oldukça sakin görünüyordu. Lanet olsun, dedim kendi kendime, nasılsa on dakika sonra bitmiş olacak. Bu insanların ne düşündüğü önemli değil. Ama, keşke başka bir sahneyi, başka herhangi bir sahneyi çalışsaydık, diye düşündüm. Artık bu sahneye inanmıyordum. Benim senaryom Barbara'da, kameriyedeydi. Kanepenin üstündeydi. Koşarak gittim ve senaryomu açtım çünkü bir anda, ilk repliklerimi hatırlayamamıştım.

İlk cümlem, *Merhaba Florrie* idi. Senaryomu kullanamazdım. Tekrar kanepeye koydum. Sahneyi, devam edebilecek kadar iyi bildiğimi ümit ettim. Asistan senaryomu aldı ve açtı. Orada durdu, bekledi. Ona baktım. Sonra, benim girişimden önceki, Florrie ve benimle evlenmesini istemeyen ağabeyi arasındaki kısa sahneyi okuyacağını anladım.

Güldüm ve "Pardon," diyerek kameriyeden ayrıldım.

"Heyecan, heyecan," dedi asistan, ve biraz gülüşme oldu.

Başladılar.

"Hayattan bir şey istemeye hakkım var," dedi Barbara ve kameriyenin üzerinde, asık suratla, sabırsızca gezindi. "Sigara içmiyorum, içki içmiyorum. Yani, Sid beni dansa götürmek istiyorsa, giderim. Belki sen de âşık olsaydın, bu kadar katı konuşmazdın."

"Bunu," diye okudu asistan duygusuzca, "senin kendi iyiliğin için söylüyorum."

Jerry'nin bu replikleri Barbara'ya birçok kez okuduğunu biliyordum ama yine de onun boşlukta oynadığını görmek tuhaftı. İyi olup olmadığı konusunda hiçbir fikrim yoktu ve asistanın

satırları okuma şekli –benim– sahneye inanmamı imkânsız kılıyordu. Barbara, bana göre, söylediği sözleri söyleyebilmek için, fazlasıyla genç görünüyordu; *ben* onun ağabeyi olsaydım, onu dizlerime yatırır döverdim. Yine de, asık suratlıydı, morali bozuktu, çok tedirgindi; yalnız, tedirgin olan kişinin *o* mu, Florrie mi olduğunu anlayamıyordum. "Tabii, romantizm, aşk, bebek istiyorum. Hayattan alabileceğim her şeyi istiyorum!" diye haykırdığında kesinlikle isteriye çok yakın görünüyordu. O anda, o kadar genç görünmüyordu. Kendisini nelerin beklediğini biliyor gibiydi.

İşte, benim işaretim de gelmişti: "...Annem için kaynattığım yumurtayı ocaktan al." Sonra Barbara başını kaldırıp baktı ve oldukça uzun –insanı meraklandıracak kadar uzun– bir sessizlikte ısrar etti. Asistan heyecanla senaryoya, daha doğrusu benim senaryoma baktı. Barbara arkasını döndü. "Bizi yalnız bırak, Irv."

Kameriyeye çıktım. Asistanla bir an birbirimize baktık ve sonra gitti; senaryomla birlikte. Sonra Barbara yine döndü ve bana baktı.

"Merhaba, Florrie," dedim.

"Merhaba, tatlım. Yorgun görünüyorsun."

Bunu söyleyince, kasabadaki yürüyüşümüzü düşündüm.

"Yo," dedim. "Sadece tıraş olmam lazım."

Böylece başladık. Çok genç, çok çaresiz ve çok solgun görünüyordu. Sid, onun sonsuza dek şimdi göründüğü gibi görünmesini istiyordu ama ona verebileceği hiçbir şey yoktu, onu hayal edilemeyecek, dayanılamayacak bir konuma sokmayacak hiçbir şey veremezdi; sahne başladığında bunu biliyordu ama sahne ilerledikçe, bununla yüzleşmek zorundaydı. Barbara da kasabadaki yürüyüşümüzü düşünüyordu. Sonunda, Florrie dayanamadı, koşarak geldi ve beni öptü. Ben:

"Yorgun görünüyorsun, Florrie," dedim.

"Yo," dedi Barbara, kolumu tutarak başını arkaya attı ve bana gülerek, "Sadece tıraş olmam lazım," dedi. Sonra başını göğsüme koydu, göğsüme gizledi ve bana dayandı. Bu sahneyi daha önce böyle oynamıyorduk. Ona sarıldım ve "Annen için mi endişeleniyorsun?" dedim.

"Hayır," dedi, ama kıpırdamamıştı ve ben de işaretimi ondan alıyordum.

Yavaşça, "Aklında ne var?" dedim.

"Fransız ve Hint savaşı," dedi ve şimdi ne yaptığını anladım, omuzundan tutarak onu biraz kendimden uzaklaştırabilir, yüzüne bakabilirdim. "Aklında ne var?"

"Aklımda biz varız, Sid." Bana baktı. "Gece gündüz, Sid."

Eh, artık sahneye girmiştim ve bu iyi olup olmadığımızı bilemezdim, fark etmiyordu. Omuzlarını bıraktım ve onu orada bırakarak uzaklaştım. Sabahımızı düşünürken ve kasabada yürüyüşümüzü düşünürken, "Bugün bir bira kamyonuna çarptım... Canıma okudular! Ben de BİZİ düşünerek kullanıyordum arabamı. Söylemene gerek yok, kafanda ne olduğunu biliyorum. Buralarda ben fare zehiriyim."

"Benim," dedi umutsuzca, "için değil..."

Sahne buradan sonra yön değiştiriyor, iyice propagandacı bir hale geliyordu ve bu uzun kısım beni hep endişelendirmişti çünkü konuşmaların çoğunu erkek yapıyordu ve aşk ile ilgilenirken propaganda yapmak zordu. Ama bu sabah işe yarıyor gibiydi; belki de hâlâ yürüyüşümüzü düşünüyordum. Sid, başka ne yapacağını bilemediğinden, donanmaya katılan kardeşi hakkında atıp tutmaya başlıyordu: "Bu caz orkestrası sahibi milyoner gelip demez mi, dinle Sam ya da Sid, adın her neyse, iyi değilsin ama işte sana bir şans. Bütün dünya senin kim olduğunu bilecek –evet, efendim, dedi– o gemiye bin ve dünyayı kötü bir yer haline getiren o pisliklerle savaş. Japonlar, Türkler, Yunanlılar. Bu silahı al, gerçek bir kahraman gibi, dedi, gerçek bir Amerikalı gibi o zevksizleri tepele. Kahraman ol!"

Nasıl göründüğüm konusunda en ufak bir fikrim yoktu. Sonra sahne kızla oğlanın yoğunluğuna geri dönüyordu. Barbara çok güzel görünüyor, diye düşündüm, "Sid, seninle gelirim, bir yerde bir oda tutarız," derken.

Ama Sid bunu reddeder. Gramofonu açar ve dans ederler. Sonra veda eder. Kız cevap vermez. O anda, ben step dansı rutinimi yapma fırsatını yakalıyordum. Islıkla *Rosie O'Grady*'i çalıyordum. İyi görünüyordu. Barbara bana bakıyordu.

"Beğendin mi?" diye sordum ona. Bu, gerçek bir soruydu.

Uzun süre bana baktı, beni de kendisine bakmaya zorladı. Sonra, "Hayır," diyerek başını ellerinin arasına gömdü, saçları parmaklarının arasından dökülüyordu. Önünde diz çöktüm ve yüzümü kucağına koydum. Bana sarıldı. Sahne sona ermişti.

Başımı kaldırdım ve alkışları dinlerken, çok kısa bir an birbirimize baktık, sonra ayağa kalktım ve birlikte kanepeye oturduk, Saul San-Marquand'a baktık.

Saul boğazını temizledi.

"Hepinizin bildiği gibi," dedi, "bu son sahne aslında bir deneme sınavı. Yani ne Bayan King ne de," –programa baktı– Bay Proudhammer –ah– Aktörlere İmkân Atölyesi'nin gerçekten çalışan üyeleri değil. İkisinin de –ah– çok yetenekli gençler olduğunu düşünüyoruz."

Bunun üzerine, dağınık, temkinli bir alkış geldi. Saul elini kaldırdı.

"Bayan King buradaki bayan olduğundan, ya da," –öksürdü– "kesin olarak kadını temsil ettiğinden, önce Bayan King'i sorgulayacağız. Bayan King," –doğruldu, Barbara da doğruldu– "neden bu sahneyi seçtiniz?"

"Hoşumuza gitti," dedi Barbara. Duraksadı. "Özel bir aşk hikâyesi ile bir... yani, özel bir üzüntü ile genel, *devrimci* bir durum arasında bağlantı kurduğunu düşündük." Yine duraksadı. Saul onu izliyordu. O da Saul'a baktı. "Kızla oğlan kapana kısılmış durumda. Fazla bir şey, hiçbir şey yapamayacakları nedenlerle ve bu onların suçu değil. Onların suçu değil, yani demek istiyorum ki, kapana kısılmışlar."

"O zaman, özellikle bu sahneyi seçmenizdeki nedeniniz," dedi Saul, "kişisel miydi?" Bir an bana baktı.

"İnsanın güdüleri," dedi Barbara, çok sakin ve düzgün bir şekilde oturarak, "her zaman kişiseldir." Bir saniye sonra, "Umarım," diye ekledi. Gözlerini yine Saul'a çevirdi.

"İnsanın güdüleri," dedi Saul, "her zaman kişisel olabilir. Ama insanın bunu uygulayışı, Bay Parker'a anlatmaya çalıştığımızı herhalde duydunuz, asla kişisel olamaz. İnsanın güdüleri, ah, bir şeydir –ama insanın bu güdüleri uygulaması, eğer tiyatroda çalışmaya niyetliyse– bunlar bambaşka bir konu olmalıdır."

"Neden," dedi Barbara sıkıntıyla ve hesaplı bir kabalıkla, "bahsettiğinizi bilmiyorum." Saul'u izledi. Sessizlik, su gibi, giderek arttı.

"Bayan King," dedi, "bu sahnedeki yorumunuzun –söylememe izin verin, çok güzel bir sahne ve ilk kez oynandığı zaman orada bulunma ayrıcalığına sahip olmuştuk– bir ölçüde güdülerinizden etkilendiğini öne sürüyoruz." Yine elini kaldırdı. "Bizi yanlış anlamayın. Güdülerinizi takdir ediyoruz. Siz doğmadan önce devrimciydik ve oynamaya çalıştığınız sahne, devrimci bir sahne. Bir devrimci tarafından yazılmış. Yani, güdülerinize sempati duyuyoruz." Duraksadı. "Ama yorumunuzu sorgulamalıyız. Biz bunun için buradayız." Durdu. "Bu sahnede ne yapmaya çalışıyordunuz, Bayan King?"

"Ben," dedi –onu hiç bu kadar küstah görmemiştim ve nedenini epeyce merak ettim– "sahnedeki gerçek üzerinde çalışıyordum. Muhtemelen birbirlerini bir daha hiç görmeyecekler. İkisi de bunu biliyor."

Sanki konuşmaya devam edecekmiş gibi bir izlenim bırakmıştı. Ama başka bir şey söylemedi.

"Özür dilerim, Bayan King, ama bu oyunu biliyor musunuz? Adının *neden Solağı Beklerken* olduğunu biliyor musunuz? Örneğin, erkek arkadaşınızın grev yaptığını biliyor musunuz? Bunun, her şeyi değiştirdiğini? Birbirlerini kaybetmediklerini?"

"Oyunu biliyorum," dedi Barbara.

Sessizlik giderek arttı ve bundan sonra benim sıram gelecekti. Sessizlik arttı ve Barbara Saul'u izledi. Sessizliğin içinde Barbara, "Bu sahnede birbirlerine bakarlarken, kız bir daha birbirlerini görüp görmeyeceklerini bilemez, ikisi de bilemez," dedi. "Oyunu, yazarının bildiklerine göre oynamazsınız. Karakterin bildiklerine göre oynarsınız." Sonra duraksadı ve yüzünde bir gülümsemeyle, mükemmel bir şekilde boyun eğdi, "Öyle değil mi?"

"Sevgili Bayan King," dedi Saul biraz sonra, "kesinlikle size, bizim tiyatrodaki kırk yılımızın, sizin dünyadaki sürenizden daha değerli olduğunu hissettirmeye çalışmıyoruz." Buna gülündü ve Saul da gülümsedi.

Barbara da, "Söyleyeceğiniz hiçbir şeyin bana, sizin bu dün-

yadaki sürenizin, benimkinden daha değerli olduğunu hissettireceğini sanmıyorum," dedi.

Şimdi herkes, sanki bir at yarışı izler gibi Barbara ile Saul'u izliyordu. Ama Saul, ne olursa olsun kurnaz değildi ve gururu hiçbir zaman sıkıntı vermemişti. "Şevkinizi beğeniyoruz," dedi kısaca, "ama muhtemelen, sahne dışındaki şevkiniz sahnedekinden daha ilginç; bu sahnedeki kız hakkında ne biliyorsunuz?"

"Muhtemelen, bulaşıkları yıkamayı daha yeni bitirdiğini ve ellerinin hâlâ ıslak olabileceğini biliyorum. Yaşadığı eve tahammül edemediğini, kendisini hapisteymiş gibi hissettiğini biliyorum." Durdu. "Korkuyor; hapishaneden hiç çıkamamaktan korkuyor. Sid'i seviyor, ama bazen ondan nefret de ediyor, o bir bakire. Bu da onu korkutuyor. Bu, belki de onu her şeyden çok korkutuyor."

"Özür dilerim, Bayan King. Hiç bu kızın yaşadığı şekilde yaşadınız mı?"

"Hayır. Ama Lady Macbeth'in hayatını da yaşamadım. Hiçbir aktris yaşamamıştır."

Saul belki gururunun ağırlığını taşımadan yaşayabilirdi ama kendi kurduğu dünya üzerindeki kontrolü olmadan yaşayamazdı. Barbara bunu tehlikeye atmaya başlamıştı. Sahneye gösterilen ilgi Saul'dan Barbara'ya kayıyordu. Boğazını temizledi. Bekledik.

"Bayan King," dedi, "şevkinizi takdir ettiğimizi söylerken, terbiyesizliği onayladığımızı söylemiyorduk. Bırakın Lady Macbeth'i, herhangi bir rolü oynayabilmekten çok uzaksınız. Eğer buraya öğrenmek için geldiyseniz, size yardımcı olmaya çalışacağız. Ama buraya, örneğin gösteriş yapmaya geldiyseniz, böyle bir davranışa izin veremeyiz. Düşünmemiz gereken başkaları da var, Bayan King. *Onların* zamanını boşa harcayamayız."

Barbara geri adım attı, kısa bir mücadeleyle ve yine de azalmayan bir küçümsemeyle. "Çok üzgünüm," dedi. "Özür diliyorum. Sahneyi sahiplenmeye çalışmıyordum."

Saul onu izledi. "Bize, sizi eleştirmeye yetecek malzeme vermediniz. Konuşma sınıfına ve Dans sınıfına yazılmanızı istiyoruz. Yaklaşık iki hafta içinde bir doğaçlama görmek istiyoruz. Ama bunu sizinle daha sonra tartışırız." Bana döndü. "Bay... Proudhammer!" Tekrar Barbara'ya baktı. "Siz inebilirsiniz, Bayan King."

Barbara kameriyeden indi.

"Bay Proudhammer," dedi Saul, "siz de fazlasıyla ateşli birisiniz, ki yakın zamanda bize bunu anlama fırsatını verdiniz." Buna biraz gülündü. "Ne yazık ki, –ah– şevkinize rağmen, tiyatro için donanımınızın oldukça yetersiz olduğunu söyleyebiliriz." Duraksadı ve bir elini kaldırdı. "Bu, suçlamak amacıyla söylenmedi. Tiyatroda, ilk başladıklarında hiçbir ümit vermiyormuş gibi görünen bazı isimler –çok değil, ama bazı isimler– biliyoruz. Eğer bazı çok meşhur insanları başlangıçta görmüş olsaydık, onları eğitmeyi reddederdik. Yerlerinin tiyatro olmadığını söylerdik. Hata yapmış olurduk. Bunu söylemekten kaçınmıyoruz." Durdu. "Ama size, aklımıza gelen bu –ah– aktörlerin yıllarca sınırlara karşı mücadele etmek zorunda kaldıklarını söylemeliyiz, ki bu sınırlar için onları kimse suçlayamaz, onların suçu yoktur, yine de çok kesin –ah– sınırlardır bunlar ve büyük engeller oluşturmuşlardır." Tekrar durdu. "Bir aktörün donanımı, Bay Proudhammer, sanatta kullanılan hiçbir donanıma benzemez. Bir yazarın donanımı kalemidir, bir kemancının kemanı vardır, bir heykeltıraşın taşları ve keskisi vardır, mimarın sürgülü hesap cetveli vardır, bunun gibi. Ama bir aktörün donanımı bedenidir, kendisidir. Paul Robeson, örneğin, Othello'yu oynamak için yaratılmış bir aktördür. Donanım bunu göstermektedir, donanım bunu gerektirmektedir. Diğer aktörler Othello'yu asla oynayamazlar. Donanım, hayali taşımayacaktır." Öksürdü ve odaya bakındı. "Herhangi bir şeyin imkânsız olduğunu söylemek istemiyoruz. Kambur olan büyük bir Fransız aktör tanıyoruz. Sanat da yaşam gibi istisnalarla doludur. Ama bu istisnalar kuralı kanıtlamaktadır." Yine bana baktı. "Siz kesinlikle bir istisnasınız. Açıkçası, sizinle nasıl ilerleyeceğimize karar vermekte zorlanıyoruz. Bizim görüşümüze göre sizin çok çarpıcı bir tiyatro yeteneğine sahip olduğunuzu gösteren herhangi bir ipucu yok. Sahnenin sonundaki küçük dans gösterisi dışında belki. O anda özgür ve kelimenin tam anlamıyla neşeli ve çocuksu görünüyordunuz. O anın, en iyi anınız olduğunu düşünüyoruz. Eğer sizinle devam etmeye karar verirsek ya da siz bizimle devam etmeye karar verirseniz, bu tür anları daha kolay yakalamanızı sağlamak umuduyla olacaktır."

Sesimle hiçbir şey söylememiştim, yüzümle de hiçbir şey söylemediğimi umuyordum.

"Bu," dedi, bir süre sonra, "sizin ve bayan King'in bize sunduğu, oldukça beklenmedik bir sahne. Özellikle bu sahneyi neden seçtiniz?"

"Oynayabileceğimizi düşündük," dedim. Beni aptal yerine koyuyordu. Boğazımı temizlemek zorunda kaldım ve kendimden nefret ettim. "Hoşumuza gitmişti."

"Sahnedeki –ah– Genç Yazar, Sid hakkında ne biliyorsunuz?"

"Fakir bir çocuk. *Ben de* fakir bir çocuğum. O aç. *Ben de* açım," dedim.

"Bana yeterince besili görünüyorsunuz," dedi Saul. Bu küçük bir kahkaha dalgası oluşturdu. Avuçlarımı birbirine bastırdım. "Taksi kullanmıyorsunuz," dedi.

"Atölye'nin arabasını kullanıyorum," dedim. Dediğime pişman oldum. Lanet olası arabayı unutmuştum.

"Ama, Atölye aleyhine greve gitmeyi düşünmediğinizi umuyoruz." Bu, daha çok kahkaha yarattı. "Çalışma arkadaşlarınızla sendikalaşmaya çalışmıyorsunuz. Size asgari geçim ücreti ödeniyor. Evliliği düşünemeyecek kadar da gençsiniz." Düşündü: "Kesinlikle genç, yani *yasal* açıdan." Beni izledi. "Genç taksi şoförünün sorunlarına hiçbir şekilde girebildiğinizi düşünmüyoruz. Onları anladığınızı sanmıyoruz. Açıkçası, onları değerlendirdiğinizden bile kuşkuluyuz. Abartılı, isteriksiniz ve kendinize acıyorsunuz. Okulda dayak yiyen bir öğrenci gibi görünüyordunuz. Florrie'nin sizinle evlenmek isteyebileceğini hayal etmekte zorlandık. Açıkçası, bütün sempatimizi Florrie'nin ağabeyi kazandı."

Beni yakalamıştı, bunu biliyordu; bir şey söylemeye cesaret edemedim.

"Daha önce Bay Parker'a söylediğimiz gibi, çok yüksek hedefler belirlemenin bir sakıncası yok. Açıkçası, çok yüksek hedef belirlemeniz *gerektiğini*, bunun mümkün olduğunu düşünüyoruz. Burada cesaretinizi kırmak için bulunmuyoruz. Ama, asla erişemeyeceğiniz bir hedefi amaçladığınızı hissettiğimiz zaman, bunu söylemeliyiz." Yine duraksadı. "Ama siz –ah– şevkli bir gençsiniz ve –ah– ne yapabileceğimize bakacağız. Konuşma

dersine kaydolacaksınız. Önümüzdeki birkaç gün içinde, sizinle doğaçlama hakkında görüşeceğiz." Saatine baktı. "Şimdilik, hepsi bu kadar."

Sınıf alkışladı. Kameriyeden indim.

Barbara, Saul tarafından köşeye sıkıştırılmıştı. Diğerleri bana ne diyeceklerini tam olarak bilemiyorlardı. Dışarı çıktım. Araba yolda duruyordu. Jerry arabanın içinde oturuyordu.

Onun yanına gittim. Tuhaf gelebilir, ama onun neredeyse dünyadaki tek arkadaşım olduğunu düşünüyordum. Gerçi onunla da arkadaş olamazdık.

Arabanın kapısında durdum ve birbirimize baktık. Çok yorgun görünüyordu. Saçları kirliydi. Tıraş olmamıştı.

"Nasıl gidiyor?" diye sordu. Sesi kuru geliyordu, hafifti, sanki rüzgâr sesini ters çeviriyor, onunla oynuyor ve onu sürüklüyordu.

"Jerry," dedim, "Özür dilerim. Sadece çok üzgün olduğumu bilmeni istiyorum. Hiçbir şey için, dünyadaki hiçbir şey için seni üzmek istemezdim. Yemin ederim. Eğer bilseydim –yemin ederim– çeker giderdim."

"Senin suçun değil," dedi. "Bunu biliyorum."

"Kimsenin suçu değil," dedim, "öyle değil mi?"

"Bildiğim kadarıyla hayır," dedi. Arabayı çalıştırdı, sonra kapattı. "Az önce bir yerin çimlerini biçtim. Şimdi, Yaşam dersime gitmem gerekiyor." Bana baktı. "Arabaya ihtiyacın olacağını düşündüm. Biraz benzin koydum." Gösterge panelini okşadı. "Pekâlâ. Ben artık gideyim."

"Seni bırakmamı ister misin? Seni arabayla götürürüm."

"Sana burada ihtiyaçları olacak, öyle değil mi?"

"Canları cehenneme," dedim. Arabaya bindim. Sağa kaydı. "Siktir et onları." Arabayı çalıştırdım ve yoldan aşağı inmeye başladık. Kasabanın sokaklarına çıktık. Hiçbir şey söylemedim çünkü ne diyeceğimi bilmiyordum. Jerry için üzülüyordum, kendim için üzülüyordum. Jerry de bir şey söylemedi. Her şey ne kadar boş görünüyordu.

İncir Yaprağı adlı tiyatro grubunun binasının önünde durduk.

"Eh," dedi Jerry ve kapısını açtı, "Görüşürüz, velet. Getirdi-

ğin için teşekkürler." Son sözleri havada yankılanırken, birbirimize baktık.

"Jerry," dedim –neden korkuyordum acaba?– "lütfen beni affet. Seni üzmek istemedim. Seni gerçekten üzmek istemedim."

"Beni üzen sen değilsin," dedi. Hafifçe enseme vurdu ve güldü. "Ben de seni seviyorum," dedi. Arabadan indi ve kapıyı çarptı. Yürümeye başladı, sonra geri döndü. "Paran var mı?" dedi.

"Yok," dedim.

Arabaya geri geldi ve bana bir dolar uzattı. "Bu akşam daha çok olacak. Sanırım odaları değişeceğiz." Güldü, kaşlarını çattı ve başını salladı. "Bunu demek istemedim. Buradan çekip gitmem lazım. Sadece bilemiyorum." Yine başını salladı ve gözyaşları havayı süsledi. Arkasını döndü.

"Hoşçakal, Leo."

"Hoşçakal, Jerry."

Eve girmesini ve kapının arkasından kapanmasını izledim. Arabada oturdum. Bir sigara yaktım. Otomatik olarak, Atölye'ye gitmek üzere arabayı döndürdüm. Sonra düşündüm, boşversene, dedim ve arabayı tekrar döndürdüm, kasabanın dışına doğru sürdüm ve New York otobanına çıktım.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

ZENCİ CHRISTOPHER

Anne, kızını al, baba, oğlunu kap!
Mülteci şehrine kaçsanız iyi olacak, kaçın!
ANONİM

Çocuk yatakta oturmuş, beni izliyordu. Her şey çarpık görünüyordu, o ve yatak sanki uçurumdan yuvarlanacak gibi duruyorlardı; bunun sebebi benim bezginliğim, yataktaki yatış açım ve sabahın çok erken saatleri olmasıydı.

Bir an için biraz korkmuştum ama çocuk güldü.

"Her zaman bu kadar erken mi kalkarsın? Saat kaç?"

Güldü. "Hayır. Ama bugün görmem gereken bazı insanlar var. Saat yedi sularında."

Bana bakıyor, bir şey hakkında karar vermeye çalışıyordu.

"Sana kahve yapmamı ister misin?"

"Hayır. Hayır, sen yatakta kal. Kafayı iyice bulmuştun." Bana baktı. "Dün gece çok sarhoştun."

"Biliyorum."

"Her şeyi hatırlıyor musun?"

"Şey, sanırım, hatırlıyorum. Neden? Korkunç bir şey mi yaptım?"

Yine güldü. "Hayır. İyiydin. Çok dans ettin ve çok güldün. Galiba mutluydun."

"Galiba öyleydim. Sen mutlu muydun?"

Hâlâ biraz gülerek başını çevirdi. "Ah, evet," dedi.

Tekrar uyumak istiyordum ama beni meraklandırmaya, uyandırmaya başlamıştı. Gülüşünden kaynaklanıyordu. Yüzü ışık saçıyordu sanki. Sesi de taşralı bir çocuğun sesi gibi kalındı; iriydi ve hareketleri kabaydı. Ama gülüşü çok utangaç ve sevecendi.

"Şimdi gitmem gerekiyor. Daha sonra seni görmeye gelebilir miyim?"

"Tiyatroya gitme zamanım gelinceye kadar, bütün gün evdeyim."

"Peki, seni daha sonra ararım." Ayağa kalktı. "Sen çıkana kadar dönemezsem gösteriden sonra seni almamı ister misin?"

"Evet, çok iyi olur."

"Pekâlâ. Görüşürüz." Eğildi ve beni çabucacık alnımdan öptü. Yatak odasının kapısına yöneldi.

"Yeterince paran var mı?"

"İyiyim." Yine güldü ve gitti. Ön kapının arkasından kapandığını duydum.

Neye bulaştığımı merak ediyordum.

Sonunda, hastaneden çıkmak üzereyim. Pete bana kıyafetlerimi getirmiş. Caleb'ı görmek istemiyorum ama New York'ta uçağı Caleb karşılayacak; her şeye rağmen veya belki de her şey nedeniyle hâlâ onun küçük kardeşiyim ve ayrıca meşhurum. Barbara benimle doğuya gelemiyor çünkü oyun –pek iyi gitmese de– hâlâ devam ediyor ve birazdan beni günün geri kalanını ve geceyi geçireceğim dairesine götürmek üzere buraya gelecek. Sabah uçup gideceğim.

Birazdan, kadronun bir kısmı ellerinde şampanyayla burada olacak; basının bir kısmı da. Ama Barbara onlardan önce gelecek. Pete zaten burada. Giyindim ve bürosunda Dr. Evin'la birlikte ayakta duruyorum. Giyinik olduğum için, saçlarım kesildiği için, kendi kıyafetlerimi giydiğim için, kendi bedenimin içinde durduğum için, kendimi –bir anlamda– duruma hâkim hissediyorum, yaşayanların dünyasına geri döndüm. Leo Proudhammer hâlâ yaşıyor ve henüz ölmeyecek! Daha değil. Henüz değil. Leo çok güçlü biri.

Hazırım: Lacivert elbise, mavi kravat, mükemmel bir mendil, beyaz gömlek, Brezilya yapımı kol düğmeleri, siyah ayakkabılar. Yine bir yıldız oldum. Öyle görünüyorum ve öyle hissediyorum. Sanki hiç hastalanmamış gibiyim.

Ama Dr. Evin benimle aynı fikirde değil.

"Çok hastaydınız. Bu gerçeği unutmamanızı tavsiye ediyorum." Bana çok sert bakıyor. "Ne kadar hasta olduğunuzu hatırlamazsanız yeniden hastalanmanız pekâlâ mümkün. Sizi başta uyarmaya çalışmıştım, hatırlıyor musunuz?"

"Evet. Tabii hatırlıyorum."

Güldü. "Hatırladığınıza pek ikna olmadım ama size daha fazla çatmayacağım. Sonuç olarak, bencil bir adam olduğum-

dan, sizinle tanıştığıma çok memnun oldum. Şimdi, kabilenizin 'dayanıklılığına' eskisinden daha çok saygı duyuyorum. Irkçılık yapmıyorum." İkimiz de güldük. "Gösteri dünyasının insanlarının kabilesini kastediyorum." Sonra yüzü değişti, ayağa kalktı. "Ah! İşte Bayan King. Bayan King, onu size geri teslim ediyoruz, biraz hasarlı ama iyi bakımla en az," –tehlikeli bir şekilde gülerek bana baktı; beni gerçekten sevmeye başladığını anladım– "ah, yirmi otuz yıl idare eder. Tabii onu dik yokuşları tırmanmaya zorlamazsanız."

"*Ben*," dedi Barbara, "ne derseniz, onu yapacağım. Ama şimdiye kadar Leo'nun ne kadar inatçı bir çocuk olduğunu anlamış olmalısınız." Beni öptü. "Şuna bakın! Nereye gittiğini sanıyor acaba, Dr. Evin? Gala gecesi için giyinmiş. Hayatım," dedi, "sadece hemen koridorun sonundaki asansöre kadar yürüyeceksin, sonra yavaşça arabaya bindirilecek ve doğruca benim evime götürüleceksin, orada da derhal bu kıyafetleri çıkaracak ve yatarak ziyaretleri kabul edeceksin."

"En iyi halimle görünmem gerektiğini düşündüm," dedim, "gazeteler için. Böylece, hayranlarım tamamen iyileştiğimi öğrenir."

"Ah," dedi Barbara ve Dr. Evin'a baktı. "Anlıyorum. Onu kesinlikle iyileştirdiniz doktor, bütün hayranları size minnettar." Güldü, çok mutlu, küçük bir kıza benzedi. "Kadronun bir kısmı geldi ve şampanya getirmişler. Siz de gelin, bize katılın doktor, sonra eve gidip, güzel, sessiz bir kalp krizi geçirebilirsiniz."

Güldü ve ikimizin koluna girdi, koridordan eski odama yürüdük.

İşte oradaydılar, çok uzun zamandır oyunda beraber olduğum insanlar. Belki başkaları için sadece bir oyundu ama bizim için bir oyundan çok öteydi, hayatımızın parçasıydı ve bu da, artık birbirimizin parçası olduğumuz anlamına geliyordu. Gerçekten de tiyatrodaki insanlar arasında bir tür dostluk vardır ve buna, cazcılar haricinde başka hiçbir yerde rastlamadım. İlişkilerimiz sakin olmadığı gibi, statik de değildir ama tuhaf bir şekilde, düzenlidir. Bunun kısmen, çoğunlukla takındığım gülünç havalara rağmen birbirimizle aynı düzeye gelmek zorunda kalmamızdan kaynaklandığını düşünüyorum. Herkes işte neler

olup bittiğini bilir, herkes bilmek zorundadır ve bu nedenle bazı yalanlar söylenmez. İnsanın felaketleri de zaferleri kadar umuma açıktır, sayıları çok daha fazladır ve herkes nasıl bir duygu olduğunu bilir. Ayrıca, diğer insanlara nazaran birbirimize daha fazla güvenmek zorunda kalmamızdan kaynaklandığını düşünüyorum. Sanırım, örneğin, trapezciler, yüksek merdivenlere tırmanmadan ve havada takla atmaya başlamadan önce birbirleriyle acı kavgalar ediyorlardır. Eğer bar veya el olması gerektiği anda orada değilse, eh, o zaman, bir ağ yoksa kişinin sonu gelmiştir. Tiyatroda insan sürekli olarak güvenlik ağından yoksun çalışır. Tabii tiyatro, kimsenin tahammül edemediği insanlarla ve varlığı bile şaşırtıcı kariyerlerle doludur ama insan bu konuda makul davranmayı öğrenir, zira en çirkin ve yıkıcı tiyatro kariyeri bile dünyadaki bazı mesleklerle rekabet edemez. İşte Andy buradaydı, başrollerden birini oynayan bir İtalyan karakter oyuncusuydu, yıllardır birlikte çalışmamıştık ama tekrar karşılaştığımızda hiç ayrılmamış gibiydik. Amy de gelmişti; sarışın, genç, incecikti, Bronxluydu, daha önce onunla hiç çalışmamıştım ama onu çok seviyordum, sonra Sylvia; iyi, sağlam, erkeksi zenci bir karakter oyuncusuydu, yaşı asla bilinmeyecekti çünkü memleketindeki adliye sarayı yanarak kül olmuştu. Bazıları bunu Sylvia'nın yaptığını söylüyordu ve bunu yaptığını hayal etmek fazla zor değildi. Benim çok sevgili, düzenli ve düzenleyici Pete'im ve baş elektrikçi Sando, kapıcı John ve karısı, yedeğim Alvin de gelmişlerdi; aslında onu hiçbir zaman çok sevmemiştim ama bugün seviyordum, o da beni seviyor gibiydi, üstelik bunun nedeni gösteriye geri gelmeyeceğimi bilmesi değildi. Ve diğerleri. Oda kalabalıktı, harika bir kalabalık. Amy, şık kadife şapkasının altında parlayan yüzüyle, elinde bir zarf ve tuhaf şekilli paketle yanıma geldi. Önce beni iki yanağımdan resmi bir tavırla öptü.

"Herkes gelemedi," dedi. "Yani bazı insanlar radyoda, televizyonda falan iş alıyor ve *o* budalalar," –artık zarfı tiksinirmiş gibi baş parmağı ile işaret parmağı arasında tutuyordu– "benden *bunu* sana vermemi istedi." Zarfı ondan aldım ve açtım. Üzerinde benim görebileceğiniz en sıska boksör kılığında çizilmiş, büyük ve çok korkmuş gözlerle bakan, biçimsiz bir duruş-

la resmedilmiş bir karikatürüm olan büyük bir karttı. Dışında, *Gökyüzündeki Kulübe*'de oynadığım rolle büyük bir başarı elde ettiğim için *Küçük Joe*, içinde de, *Kazandığın İçin Mutluyuz!* yazıyordu. Kadrodaki herkes tarafından imzalanmıştı. Çok güzeldi. Hepimiz gülüyorduk. Küçük hemşirem bir tepsi dolusu bardakla içeri girdi.

"Şimdi," dedi Amy ciddiyetle, "bunu açman gerekiyor. Bu hepimizden."

Paketi aldım, şaşırtıcı derecede ağırdı. Amy'nin bunu nasıl taşıdığını merak ettim. Açmak için yatağın üstüne oturdum. Hepsi beni seyrediyordu.

Sonunda paketi açmayı başardım. İçinde iki bronz aslan vardı, Trafalgar Meydanı'ndaki aslanların aynısı. Kartta, "Aslan Leo için. Uzun süre feryat edebilsin," yazıyordu.

"Onları kitaplıkta veya kâğıt ağırlığı olarak kullanabilirsin," dedi Amy.

"Ya da taksi bulmak için," dedi Barbara.

Hepimiz kahkahadan kırıldık ve bu beni ağlamaktan kurtardı. Amy'yi yakaladım ve öptüm, Sylvia'yı ve Barbara'yı öptüm, bütün erkeklere sarıldım ve Pete, "İşte başlıyoruz," dedi ve şampanyayı açtı. "Sağlığına," dedi Pete ve kadehini kaldırarak bana baktı.

Hayatta bazı anlar –ki bunların çok uzun ve çok önemli görünmeleri gerekmiyor– o hayatta birçok şeyi telafi edebilir; insanın birlikte yaşadığı ve sadece katlanmak değil, ondan kazanç elde etmek istediği acıyı, şaşkınlığı kurtarabilir, haklı çıkarabilir; bazı anlar insana, insan ilişkilerinin bedelini öğretir. Şayet insan kendi acısıyla yaşayabiliyorsa diğer insanların acılarına saygı gösterir ve böylece, bir an için, ama deneyüstü bir şekilde, birbirimizin acısını dindirebiliriz. Pete'in gözlerinde de, bardağını kaldırıp bana bakarken benzer bir mesaj okuduğumu sandım. Gözlerinde benim yolculuğum ve kendininki vardı. Gözlerinde, yılların korkusu, titreyişi, nefreti, aşağılanması, insanlık dışı yalnızlık vardı; YMCA[7], Mills Oteli, kış sokakları, metrolar, çatılar, hamamlar, halka açık tuvaletler, kirli çoraplar, haşarat

7 YMCA: Young Men's Christian Association: Genç Hıristiyan Erkekleri Birliği (ç.n.)

dolu yataklarda tek başına ağlanan geceler; sadakatsiz aşklar, kaybedilen aşklar, aşk umudu, ölüm ve ölüm korkusu; bunların hepsinde bir tarz oluşması, bir müziğin sürekli çalınması, blues'un anlamı konusunda acımasız çınlamalar. Bakışları zeki, alaycı ve sevgi doluydu. Ne kadar korkmuş olduğumu biliyordu. Kendisinin ne kadar korkmuş olduğunu biliyordu.

"Bebeğimiz küçük Leo'nun şerefine," dedi, "geri geldiğin için çok mutluyuz, bebek; ve sakın bir daha böyle acele seferler yapayım deme, duyuyor musun?"

Yine güldük. Gülmek zorundaydık, hele ben. "Ben de şerefe kadeh kaldırabilir miyim?" dedim. "*Ben*, şerefe kadeh kaldırayım."

"Dinleyin, dinleyin!" dedi Barbara.

Ama sonra bir an, ne diyeceğimi bilemedim; ben onlara baktım, onlar bana. Yedek oyuncum Alvin'le göz göze geldim. Alvin çok yakışıklı bir zenci, daha doğrusu, siyahî delikanlıydı, benden biraz büyük, benden iriydi ve ben yakışıklı değilim. Sanki ölümden yeni gelmiş gibi –neticede bu tam anlamıyla doğruydu– bir anda anladım ve içim titredi, Barbara'nın yüzünü gördüm, perdelerden geçen güneşin farkındaydım, Alvin'in beni sevmediğini varsaymakla hata etmiştim. Mesele o değildi. Sadece, ben onun gerçeklik duygusunun içine etmiştim. Başıma geldiğini tahmin ettiği şeyin neden kendisinin başına gelmediğini bilmiyordu. Onu yaratan ve bütün sivriliğine rağmen inanmaya devam ettiği düzene göre, eli benden çok daha iyiydi. Bu, benim açımdan, Alvin'in oyunun acımasız kurallarını ve benim başıma geleni bilmediği, dolayısıyla kendi başına geleni de bilmediği anlamına geliyordu. Bunu bilmediği sürece ona hiç kimse ve hiçbir şey yardım edemezdi. Ömrünü, başkalarının ayakkabısındaki kanı kıskanarak geçirecekti. Bunu Christopher'a anlatmaya çalıştığımı hatırladım. Christopher'ın cevabını hatırlayınca ve Caleb'ı düşününce, gözlerimi Alvin'den kaçırdım. Alvin'in, beni kendisinden daha iyi bir aktör olduğum için sevmediğini sanıyordum. Gerçekten de ondan daha iyi bir aktörüm. Ama aslında, tam da bu gerçeğin altında, konu edilmeyen soru, dayanılmaz gerçek yatmaktadır.

"Aktör olmak," dedim, "önemli değil. Dünya aktörlerle dolu,

çoğu ne rol yaptıklarını bile bilmiyor. Yıldız olmak da önemli değil, yıldızların çoğu rol yapamaz." Durdum. Hâlâ bana bakıyorlardı. Düşündüğümden çok daha sıkıntılı bir noktaya dokunmuştum. Barbara'nın ve Pete'in yüzünü aradım. Onların yüzü bana güven veriyordu. Çocuklarını tanıyorlardı. Onlara bir bedele mal olmuştu ve faturayı bana hiçbir zaman göstermeyeceklerdi. "Şey," dedim, "bunlar önemli değilse size neyin önemli olduğunu söyleyeyim; tekrar ayaklarınızın üzerinde durduğunuzda bu kadar insanın ayakta durduğunuzu görmekten mutlu olduğunu bilmek çok önemli, harika bir şey." Bardağımı kaldırdım. "Ama beni geri istemeseydiniz burada olmayabilirdim. Şerefinize içiyorum," dedim, "beni desteklediğiniz için size teşekkür ediyorum. Bunu asla unutmayacağım." Söyleyecek başka sözüm yoktu, şampanya bardağımı diktim. Hafifçe ayaklarını yere vurdular çünkü elleri boş değildi. Barbara da benim gibi içkisini dikti bitirdi, bir yere bıraktı ve alkışladı. Bu –bir şekilde– duyduğum en olağanüstü sesti.

"Birkaç dakika içinde prensi eve yollamalıyız," dedi Pete. "Başka şampanya isteyen var mı? Bir şişemiz daha var."

Sonra yatağa oturdum ve plaklarıma, bana getirdikleri plaklara baktım: Sam Cooke, Mahalia Jackson, Ray Charles, Miles Davis, Nina Simone, Joe Williams, Joe Tex ve Lena Horne. Bana ne kadar büyük bir rahatlık vereceklerini, Güney Fransa'da bunlarla ne kadar eğleneceğimi düşündüm, şimdi oraya gidiyordum; ödünç bir villada oturacak, hayatımı gözden geçirecek, sağlığımı düzeltecek ve sonunda, beni işe döndürecek senaryoyu okuyup sözleşmeyi inceleyecektim. Korktuğumu anladım. Yirmi yıldan fazla bir süredir ilk kez, şu veya bu şekilde, çalışmayacaktım. Bir işçi çalışmadığında ne yapar? Bütün donanımım çıkarıldıktan, bütün yükümlülüklerim iptal edildikten sonra, avukatsız, menajersiz, yapımcısız, televizyona çıkmadan, vatandaşlık hakları hakkında konuşmadan, orada ya da burada bulunmak için bir nedenim olmadan, Plaza'da öğle yemeği, Sardis'de akşam yemeği yemeden, açılış geceleri, dedikodu yazarları, yırtıcı gazeteciler, *Leo Proudhammer'ın Hayatı ve Aşkları* (altı bölüm halinde, bu sayıda başlıyor!) olmadan, gülmek istemediğim zaman gülmeye gerek olmadan, kendim olmaktan başka hiçbir ihtiyacım

olmadan kendimi nerede bulabileceğimi düşününce korkudan titrediğimi biliyordum. Ama bu yeni ben kimdi? Çabalarım ve ünümün evini sonsuza dek terk mi etmişti? Yoksa bu kadar uzun zamandır açmadığım dolaplardaki bezlerin ve molozların altında nefes almakta mı zorlanıyordu?

Amy yatağa, yanıma oturdu. "Sanırım, söylentileri duydun?"

"Asla söylentilere kulak asmam," dedim, "bu işte yaşamak istiyorsan, sen de dinlemezsin."

Güldü. Çok, çok çekici bir kızdı, tam olarak güzel değil, zaten güzel kızları sevmem ama çekiciydi, gerçekten çekici. Dişleri biraz büyüktü ve yüzü biraz fazla zayıftı, kendisi de çok zayıftı, hiç kalçası yoktu, daha doğrusu, tutuncaya kadar kalçalarının varlığı hissedilmiyordu. Vücudum, yatakta geçirdiğim bütün o haftalar boyunca fonksiyonunu yerine getirmişti ve ansızın, ciddi olarak çok azmıştım. Ondan biraz uzağa kaydım, utanmaktan çok şaşırmıştım. Lazarus'un bu şekilde dönüşü, daha önce hiç başıma gelmemişti ama kesinlikle mantıklıydı. İnsanın ölü olduğunu düşündüğü bir noktadan çıkıp gelmesi hayata karşı açgözlü olması demektir ve hayat birçok şeydir, ama her şeyden önce, bir başkasının dokunuşudur. Başkasının dokunuşu; ne kadar geçici olursa olsun, bedeli ne olursa olsun.

Sonra neredeyse kırk yaşında olduğumu hatırladım, bu çılgınlık, bana söylendiği kadarıyla, benim yaşımdaki erkeklerde oluyordu. Yine Amy'ye baktım. Oyunda bir tane çok kısa, ama çok önemli bir sahnemiz vardı. Aylardır yüz yüzeydik ama ona daha önce hiç bakmamıştım. Pek mümkün görünmüyordu. Düşündüm, bir daha asla çalışamayacaksın, yaşlı dostum, papazı buldun, paramparça oldun. Yüzüne bakıyordum ama cinsel organını, ya da bu sıska kızın içine dalmanın nasıl bir şey olacağını, ona sarılmanın nasıl olacağını, birlikte nasıl hareket etmemiz gerektiğini ve geldiğinde nasıl görüneceğini düşünüyordum.

Ne düşündüğümü bilmiyor gibiydi. "Şey, söylentiye göre, sen gazeteciyi oynayabilecek kadar iyileşinceye dek, *Büyük İş*'in yapım çalışmalarını durduracaklarmış, başlamak üzerelerdi, biliyorsun."

"Bu bayağı büyük bir söylenti," dedim. Ama hoşuma git-

mişti. Bir tür titreme, öksürmeme neden oldu. Barbara hemen bana baktı, Pete de öyle. Pete içkisini bitirdi ve Barbara kürkünü aldı. Alvin geldi ve yatağa oturdu.

"İyi olduğuna çok sevindim dostum," dedi. Bunu gerçekten hissediyordu. Hissedebileceği kadar hissediyordu.

"Teşekkür ederim," dedim. Ama aniden çok yorulmuştum. Hastalandın, daha tam iyileşmedin, diye düşündüm. Belki hiçbir zaman tam olarak iyileşemeyeceksin, diye düşündüm.

"Artık burayı boşaltmamız gerekiyor, arkadaşlar!" Diye seslendi Pete. "Hastayı eve götürmeliyiz!"

"Güzel bir söylenti değil mi?" diye sordu Amy. "Özellikle –yani– yanında götürmek için."

"Ne söylentisi?" diye sordu Alvin.

Yumruğumu Amy'nin çenesinin altına götürüp hafifçe dokundurdum ve ona gülümsedim. "Söylentiler, söylentiler. Bana söylemen çok şeker. Ama korkarım tekrar çalışmaya hazır oluncaya kadar çok zaman geçecek." Alvin'e baktım. "Uzaklara gideceğim," dedim. "Akdeniz'e döneceğim ve üzerimde, lanet olası misyonerler gelmeden önce Afrika'da giydiğimiz o kasık kuşağından başka hiçbir şey olmadan oturacağım, denizi seyredeceğim, güzel bir kızın bana bakmasını sağlayacağım, hayatımı düşüneceğim, kumsalda bir aşağı bir yukarı yürüyeceğim, okuyacağımı söylediğim kitapları okuyacağım, denizde yuvarlanacağım, o güneşte yanacağım ve yiyeceğim, yiyeceğim." –Tanrım, ne çabuk sarhoş olmuştum!– "Belki biraz ağlarım ve kendime gelirim. Ama kendim olmayacağım. Seni temin ederim. Ayağa kalktım çünkü Barbara'nın bana ayağa kalkmamı söylemek zorunda kalarak utanmasını istemiyordum. "Ondan sonra," dedim aniden, Barbara'nın hatırına tekrar kendime hâkim olarak ve gülerek, "İşe geri dönebilirim. Veya kiliseye katılabilirim. Ama kilise yok." Kendime hâkim falan değildim, çok melankoliktim.

"Bir sürü kilise var, dostum," dedi Alvin.

"Ben de bunu söylemeye çalışıyorum," dedim ve doğruldum, bu defa gerçekten doğruldum, sonra kartımı, plaklarımı ve aslanlarımı almak üzere eğildim. "Beni affedin. Artık gitmek zorundayım."

Eğildim ve Amy'yi yanaklarından öptüm. Alvin ayağa kalktı ve el sıkıştık. Dr. Evin, plakları ve kartı elimden aldı, Pete de aslanları aldı.

"Haydi, gidelim, yaşlı dostum," dedi, koluma girdi ve kapıya yürüdük. Ama gözleri kamaşmış olan küçük hemşiremi alnından öpmek için durdum.

"Kendine iyi bak," dedim. "Ve yakında –umarım, yakında– beni görmeye gel."

"Geleceğimi biliyorsunuz," dedi, "geleceğimi biliyorsunuz. Pisliğimi temizlemek, kıçımı, aletimi ve hayalarımı yıkamak zorunda kalan bu zavallı küçük kız büyülenmiş, parlak ve neşeli görünüyordu. Günlerce, alnında onu öptüğüm yere dokunacaktı. Yüzü bana, o anda, erkek gücü ve kadın umudu hakkında bazı şeyler, erkek ve kadın yalnızlığı hakkında bazı şeyler öğretti ve anında, ülkemin dipsiz ve kâfir ikiyüzlülüğü konusundaki, zaten yeterine acı olan bilinçliliğimi daha da derinleştirdi.

Sonra –tezahüratlar arasında– Dr. Evin, Barbara, Pete ve ben odamdan çıktık ve asansöre doğru koridorda yürüdük.

"Umarım tekrar karşılaşırız," dedi Dr. Evin. "Bunu göründüğü anlamda söylemediğimi anladığını biliyorum." Güldü.

"Ben de sizi tekrar görmeyi çok isterim," dedim. "Bana çok iyi davrandınız."

"Ah! Bu çok zor oldu," dedi, yine gülerek. Asansör geldi, kapıyı tuttu ve taşıdığı paketleri Pete'e verdi. "Güle güle," dedi Pete'e ve "Güle güle," dedi Barbara'ya. Bir sessizlik oldu. Barbara onu yanağından öptü ve Pete ağır yüküyle gülümsedi. "Kendinize iyi bakın," dedi doktor bana ciddiyetle. Sonra asansör kapısının kapanmasına izin verdi ve aşağı inmeye başladık.

"Bazı muhabirler aşağıda bekliyor olabilir," dedi Pete. "Onları yukarı çıkartmamanın daha iyi olacağını düşündüm." Sırıttı. "Muhabirler ve şampanya bir araya gelmemeli."

"Çok acımasız davranacağız," dedi Barbara, "onlardan hemen kurtulacağız. Muhabirler. Dünyadaki en iğrenç parazitler. Kendilerine biraz saygıları olsaydı, bir kaya bulup altına saklanırlardı." Asansör durdu, kapılar açıldı. Barbara koluma girdi. Pete önden çıktı.

İşte oradaydılar, yaklaşık on ya da on iki kişi. Sokakta bir

televizyon ekibi vardı. Bir muhabir güruhuyla karşı karşıya kalmanın, kamera ışıklarının insanın yüzüne gözüne girmesinin nasıl bir duygu olduğunu tarif etmek mümkün değil. İnsanın içinde özellikle kurnaz ve zor bir savaş başlatır. İnsanın kuvvetli ışıklarla yarı körleşmesi, acı bir şekilde buna yardımcı olur, çünkü insan hiçbir şeyi, özellikle muhabirlerin yüzünü net olarak göremez. İnsan onların yüzüne gerçekten baksa bütün sakinliğini kaybedebilir. Ama bahsettiğim savaş, ustaca ve zordur –tabanda, en diptedir– çünkü herkes ilgiyi sever, önemli olduğunun düşünülmesinden hoşlanır. Bütün bu insanlar seninle konuşmak için, senin yüzünden burada, diye düşünür masum ego, gururla. O zaman siz, kelimenin tam anlamıyla, sayısız milyonların arasında teksinizdir. Habersinizdir. Ne yapsanız haber olur. Ama tabii yaşamak istediğinizi varsayarak, haber olmanın aslında hiçbir şey olmamak anlamına geldiğini fark etmeniz uzun sürmez, insanın değişimlerine gösterilen ilgi, sadece hayatın macerasını saçma hale getirmek için bugüne kadar geliştirilen en kurnaz yoldur. Adam bu sabah uyanmıştır veya uyanmamıştır –bu bir hikâyedir– dişlerini fırçalamıştır ya da fırçalamamıştır, sonra işemiştir ya da işememiştir, sonra sıçmıştır ya da sıçamamıştır, erkek arkadaşını düzmüştür ya da erkek arkadaşı onu düzmüştür ya da birbirlerine oral seks yapmışlardır ya da yapmamışlardır; her şekilde, nasıl olsa bu bir hikâyedir, hepsi, hepsi, muhabirlerin hevesli yüzlerinde yazılıdır.

"Nasılsınız, Bay Proudhammer! Sizi ayaklarınızın üstünde görmek çok güzel!"

"Aslında," dedim akılsızca, "Bayan King'e yaslanıyorum."

Pete pası aldı ve sürdürdü. "Bildiğiniz gibi, Bay Proudhammer hastaydı ve onun uzun süre Bayan King'e yaslanmasına izin veremeyiz. Bu yüzden hemen bitirelim."

"Bir sandalye ister misiniz, Bay Proudhammer?" diye sordu birisi ve ben cevap veremeden bir sandalye getirdi. Bir an Barbara'ya baktım, başını salladı ve oturdum.

"*Büyük İş* filmini yapacağınızı duyduk. Bu doğru mu?"

"Bir süre çalışmayacağım. Bu konuda benimle görüşen olmadı."

"*Sıradaki* planınız ne, Bay Proudhammer?"

"Uzaklara gidip dinlenmek."

"Nereye gideceksiniz?"

"Bir süre Fransa'da kalacağım."

"Neden Fransa? Özel bir nedeni var mı?"

"Fransa'da arkadaşlarım var. Bir tanesinin deniz kenarında evi var."

"Büyük iş!" dedi bir tanesi ve güldüler. Flaşlar patlıyor, patlıyordu, yüzleri şaşkındı ve sırıtıyorlardı. Ben kolay yorulmam ama o anda çok yorgundum. Tanrım, diye düşündüm, çok ağır hastalanmış olmalıyım.

"Onun hakkında ne düşünüyorsunuz, Bay Proudhammer? *Büyük İş* hakkında? Yani, birkaç yıl önce o rolü bir zenciye vermeyi hayal bile edemezlerdi."

"Ben affedin. Senaryoyu bilmiyorum."

Christopher'ı düşündüm ve neredeyse şunu söyleyecektim: Sözünü ettiğiniz bu güçlü *onlar* da kim, ayırca zenci *kim* ve *nerede*? Boşver, dedim kendi kendime. Bu açık gözlü, burgu gözlü, parlak gözlü piçlerin bilmediği şeyler onları öldürmek üzere. Gözlerimin önünde.

"Şey, bu rol herhangi bir aktör tarafından oynanabilecek bir rol. Yani, ırkla alakası yok."

Sükûnetini bozma, dedi Leo, Leo'ya.

"Öyle mi? O zaman bu, endüstri için büyük bir hareket. Beni düşündükleri için onur duydum."

"Ah, haydi Bay Proudhammer. Siz sahip olduğumuz en büyük yıldızlardan birisiniz. Hiçbir zenci sizin kadar başarı elde edemedi. Bu sizin insanlarınız için çok şey ifade ediyor olmalı."

Sükûnetini bozma, bebek. *Sakın* sükûnetini bozma.

"Kiralarını ödemelerine yardımcı olduğunu sanmıyorum," dedim.

"Ah," dedi bir kadın muhabir, Queens'den bir şişko kaltak –biliyordum– "kirayı ödemekten çok daha önemli şeyler var, öyle düşünmüyor musunuz, Bay Proudhammer?"

"Hayır," dedim. "Siz?"

Barbara omzuma dokundu.

Hepsini not defterlerine yazdılar, ne yazdıklarını Tanrı bi-

liyordu. Umurumda olmadığını Tanrı biliyordu. Pete'e baktım ve ayağa kalktım. Pete sandalyeyi götürdü ve Barbara koluma girdi. Pete, "Şimdi gitmek zorundayız, çocuklar. Özür dilerim ama doktorun emirleri," dedi.

Yürümeye başladık ve flaşlar yine patlamaya başladı.

"Bayan King! *Sizin* planlarınız nedir?"

"Turnemiz gelecek ay Hollywood'da sona eriyor. Ve sonra ben, bir film yapmak üzere kalıyorum, *Jethro'nun Kızı*."

Hepsini yazdılar.

"Peki, siz ve Bay Proudhammer bir daha ne zaman birlikte çalışacaksınız?"

"Yakında," dedi Barbara.

"Sahnede mi perdede mi?"

"İkisi de. Televizyonda."

"Belirli taahhütler, duyurulabilecek herhangi bir şey var mı?"

"Senaryo okuyoruz."

"Yurt dışındayken Bay Proudhammer'la temas halinde olacak mısınız?"

"Olacağım, olmazsa yeni bir postane müdürü bulacağız."

"Bayan King –bunu söylememde bir sakınca görmeyeceğinizi biliyorum, zaten duymuş olmalısınız– zaman zaman, Bay Proudhammer'la –ah– arkadaşlığınızın mesleğinizi tehlikeye attığı ileri sürüldü. Yani –açıkça söylemek gerekirse– ülkenin bazı kesimleri ırk konusunda hâlâ çok muhafazakâr düşüncelere sahip olduğundan ve siz beyaz, Bay Proudhammer zenci olduğundan, ayrıca arkadaş olduğunuzdan, size önerilebilecek bazı roller önerilmedi. Bu doğru mu?"

"Öyle mi? Hiçbir fikrim yok. *Rüzgâr Gibi Geçti*'yi çevirdiklerinde küçük bir kızdım, ama o zamandan beri gayet iyiyim, teşekkür ederim."

Rüzgâra çıktık, karşımızda bir televizyon ekibi vardı ve adamın biri hışımla bana bir mikrofon uzattı, Pete adamın kolunu yakaladı ve tuttu.

"Bu adam hastaydı," dedi. "Şimdi, eğer onunla konuşmak istiyorsan, kibarca yaklaş ya da unut gitsin."

"Özür dilerim. Kabalık etmek istemedim."

"Bir soru," dedi Barbara, "sadece bir soru. Eğer ekibiniz ha-

zır değilse, çok yazık. Bay Proudhammer hâlâ doktor kontrolü altında."

Muhabir, Barbara'nın ses tonunu beğenmemişti. Bana baktı, Barbara'ya baktı. Zayıf zihninin anlayabileceğinin çok ötesindeki ekonominin kurbanı olan bizler, yani Barbara King ile Leo Proudhammer olmasaydık –Barbara kürkünün içinde ve ben, çok pahalı pardösümle, kaldırımda bekleyen büyük siyah limuzini görerek– üzerimize atlardı ve kanlarımız bütün sokağa yayılırdı. Söylemem gerek, tabii ki kendi kanıyla birlikte. Birbirimizin gözlerinin içine baktık. Mikrofonu tutuyordu. Kameralar çalışmaya başladı.

"Ölüme karşı çok cesur bir savaş verdiniz," dedi –Defol git! diye düşündüm– "bütün Amerika, Bayan King'le birlikte, eminim, yaşamanız için dua etti. Bir soru, sadece bir soru, Bay Proudhammer çünkü hâlâ doktor kontrolü altında olduğunuzu anlıyoruz; bu kadar çok sayıda insan için bu kadar çok şey ifade ettiğinizi bilmek, nasıl bir duygu?"

Christopher'ı düşündüm. Barbara'yı düşündüm. "İyi olmak için inanılmaz bir sorumluluk hissetmeme neden oluyor. Kendi kendimi yaratmadığımı, kendime ait olmadığımı hissettiriyor."

İnanılmaz derecede şaşırmış görünüyordu, ama güldü. "Teşekkür ederim, Bay Proudhammer."

"Ben teşekkür ederim," dedim. Arabaya bindik.

Amy geçti, Alvin'le konuşarak, arkasından Sylvia, Andy'le konuşarak geçti. Hepsi el salladı. Araba yokuş yukarı ilerledi.

Bildiğim hiçbir Amerika şehrine tahammül edemiyorum ve çoğunu biliyorum ya da en azından seyahat ederken gördüm. Çoğu katı ve düşmanca görünüyor, hepsi inanılmaz derecede çirkin. Amerika'da herhangi bir şehir karakterliyse veya herhangi bir tadı varsa –ki olması muhtemeldir– Chicago örneğinde olduğu gibi içinde her şeyin olduğu bir çorbaya benzer ama artık eskidir, ılıktır ve bozulmuş, bütün malzemesi ekşimiştir. Bütün Amerikan şehirleri bir tür kan muhallebisi kazanında kaynar gibidir, koyu, yapışkan, kirli ve keskin; örneğin New Orleans'ta sokaklarda yürümek insana hüzün verir ve insan kendine, fiziksel olarak fethedilemeyecek hiçbir özürü olmayan bir şehrin nasıl bu kadar insafsızca yaşanmaz durumda olduğunu sorar.

Sanırım, yüzler bir ipucu vermektedir –en azından, daha çok ümit vaat eden insani nitelikler açısından– ama onlar da yaşanmaz durumda görünmektedir. Polis olan ya da olmak isteyen insanlara benzerler veya üzücü bir vurguyla, polis olmak istemeyen insanlara. California emniyet müdürlüğü Hitler'in emrinde çalışsaydı hâlâ iş başında olabilirdi, diye düşünürüm –emekli olduğuna inandığımdan değil, sadece iş onun adına yürüyordu– ama şehre güvenmemekle birlikte, San Francisco'yu severim çünkü bir sürü tepenin üzerinde olduğundan insan sürekli aşağıya ya da yukarıya bakar, yürür çünkü suyun kenarında yürüyebilir, suyun kenarında yengeç satın alabilir ve polis olmak *istemeyen* birçok yüz görür. Belki yanlış düşünüyorum. Muhtemelen San Francisco'da yaşayamazdım. Yine de orayı görmek beni her zaman mutlu eder ve bugün de, araba yokuşu tırmanırken, aşağı inerken, gerçek evler gördüğümüz –içinde gerçek insanlar yaşayan ve bu nedenle mutlu olan evler– ve soğuk, yaşlı güneşin altında suyu ve muhteşem köprüleri gördüğümüz için çok mutluydum. Çok güzeldi. Barbara ile Pete'in arasına yaslandım. Gözlerimi kapadım ve beni taşımalarına izin verdim.

Beni uyandırdılar. Birkaç dakika içinde uykuya dalmıştım. Yaşadığı binanın taş merdivenlerini tırmanırken, Barbara kolumu tuttu. Çok süslü bir lobiden geçerek asansöre bindik. Pete eşyalarımı getiriyordu.

Barbara bir çatı katı kiralamıştı ve geniş, çok geniş pencereleri körfeze bakıyordu. Güneş batmak üzereydi. Barbara'nın evi, en azından bu büyük oda kirli beyazdı, güneşin çok canlı görünmesini sağlayan bir kirli beyaz. Pencerelerde çok ağır, çok koyu mavi perdeler vardı. Çok güzel bir odaydı. Güneş yüzüme sert bir şekilde vuruyordu, harika bir duyguydu bu. Pencereye yürüdüm ve orada durdum.

Barbara geldi, paltomu aldı ve sonra arkamda, dolapta, mutfakta, yatak odasında, banyoda ve sonra yine mutfakta bir şeylerle uğraştı. Zil çaldı ve halısız koridorda Barbara'nın ayak sesini dinledim, Pete'in içeri girdiğini duydum. Saat öğleden sonra dört sularıydı ve kış güneşi biraz sonra batacaktı. Daha önce suyun üzerindeki güneşi izlememiştim hiç, ya da öyle gel-

di bana; sudaki kırışıklıklar çocukken oynadığım ince kalay folyolar gibiydi, güneş de folyonun üstündeki kibritler gibi; öyle kararıyordu. İnce folyonun elimden kayıp gitmesi gibi güneş de kaybolup gidiyordu. Ama sesi farklıydı. Suyun üzerinde rüzgâr vardı ve buradan bile, inlemesini duyabiliyordum.

Pete geldi ve yanımda durdu.

"Çok güzel," dedi.

"Evet. Evet öyle."

Barbara pencereye geldi. "Leo, yatağının üstünde pijama ve ropdöşambr var. Üzerini değiştirip, onları giymeni öneririm, hemen şimdi. Sonra bizimle bir içki içebilirsin, o zamana kadar banyon hazır olur." Arkamı döndüm, ona baktım. "Onu götür Pete ve rahatlamasını sağla, ben de içkileri hazırlayayım."

Pete güldü ve benimle beraber odaya döndü. "Gösteriyi bizim yönettiğimizi düşünmeni istemeyiz, bebek."

"Kesinlikle," dedi Barbara. "Ama biz yönetiyoruz."

Peki. İnsanların başkalarının bakımına muhtaç olmaya itiraz etmelerinin tek nedeni kötü bakılmalarıdır ya da ücreti çok yüksektir, zaten ikisi aynı anlama gelir. Ama Barbara ile Pete beni seviyorlardı. Bunu bilmek beni çok mutlu ediyordu. Bildiğimi bilmek, beni çok mutlu ediyordu. Çünkü insanlar, ne de olsa, öğrenmeye cesaret edemediğim anlarda beni sevmişti ve ben onlara, kendime, çok acı vermiştim. Pete'in ses tonunun altında, Barbara'nın alaylı kararlılığının altında korkunun ta kendisi yatıyordu. Ne de olsa, beni neredeyse kaybetmişlerdi. Kısa bir süre sonra kıta, sonra da okyanus bizi ayıracaktı, o zaman beni kızdıramayacaklardı, zorbalık yapamayacak ve artık bana bakamayacaklardı. Onlara karşı sevgimi, sadece zorbalıklarına teslim olarak, bütün hareketlerimle onları yeterince sevdiğimi kanıtlayarak ve tek sahip olabilecekleri şey havada ya da denizdeki felaket raporları, orada ya da buradaki deprem haberleri veya şurada ya da buradaki ihtilaller ile haritalar, güneşli veya fırtınalı gökyüzü ve güvenilmeyen posta olacakken, kendime iyi bakarak gösterebilirdim. Odaya doğru yürümeye başladım, giderken ceketimi ve kravatımı çıkardım, Pete soyunmama yardım etti, pijamaları, ropdöşambrı ve eski terliklerimi giydim.

Şömine yanıyordu ve Barbara kanepeyi şömineye yaklaştırarak üstünü minderlerle doldurmuştu. Bütün bunların üzerine çöktüm ve kendimi paşalar gibi hissettim. Barbara geldi ve içkileri dağıttı. Şöminenin yanındaki büyük yastığın üstüne oturdu ve bir sigara yaktı.

"Bak," dedi bir süre sonra, "bu kadar kısa bir zaman sonra o kadar uzun bir yolculuğa çıkmanın akıllıca olduğunu gerçekten düşünüyor musun, üstelik tek başına? Birkaç gün daha burada kalsan daha iyi olmaz mı?"

"Barbara'yla ben sana bakabiliriz," dedi Pete. "Sırayla senin için besleyici küçük çorbalar yaparız ve bütün gün" –güldü– "benim evimde kalabilirsin çünkü gazeteler burada kaldığını öğrenirse seni ve Barbara'yı öldüresiye rahatsız ederler." Bana baktı. "Çünkü hâlâ çok yorgunsun, dostum. Bence ne kadar yorgun olduğunun farkında değilsin."

"Herhangi bir programa bağlı değilsin," dedi Barbara. "Belirli bir zamanda bir yerde olman gerekmiyor. Senin yerinde olsam bunun bir lüks olduğunu düşünür, tadını çıkarırdım."

Ateşi seyrettim. Gerçekten ne yapmak istediğimi anlamak istiyordum. Bu, şu anda aslında hiçbir şey yapmak istemediğim gerçeği yüzünden daha da karmaşık bir hal alıyordu çünkü sadece ateşin karşısında, arkadaşlarımla, güvende oturmak istiyordum. Buradan bir kez çıktıktan sonra artık güvende olmayacaktım. Yine hedef olacaktım. Yorgundum, bu doğruydu, hepsinin ötesinde hedef olmaktan yorulmuştum, karar vermekten yorulmuştum, sorumlu olmaktan yorulmuştum. Bir süre için, diyorlardı ve bunun çok kısa bir süre olabileceğini biliyorlardı, bunu yapmak zorunda kalmayacaktım, yapılması gereken her şeyi onlar benim yerime yapacaklardı ve ben nefesimi tutarak dinlenebilirdim. Ama Caleb'ı, karısını ve iki çocuğunu görmekten korktuğumu, babamı görmekten korktuğumu ve New York'u görmekten korktuğumu biliyordum. Hepsini ertelese miydim, yoksa bir an önce yapıp bitirse miydim?

Kendi kendime sordum, Leo, bu durumu bu kadar melodramatik, üzücü bir hale getirmek zorunda mısın? Üzerinde durma. Yorgunsan, dinlen.

"Söylediklerin mantıklı. Sadece, nasılsa gideceksem bari hemen gideyim diye düşünmüştüm."

"Ama bir yarışta değilsin," dedi Barbara. "Oraya ne zaman gidersen, o zaman gitmiş olursun ama dinlenirsen daha kolay adımlarla gidersin."

"Fransa'ya ne zaman gittiğin de önemli değil," dedi Pete. "Evi istediğin kadar kullanabilirsin. Barry'nin evine bakan kişi senin oraya ne zaman gittiğinle ilgilenmiyor. Aslında, ne kadar geç gidersen o kadar hoşuna gider."

"O noktada haklısın," dedim, güldüm ve içkimi yudumladım.

"Ben sadece fazla yorulmanı istemiyorum," dedi Barbara. "Yanında biri olsaydı belki bu kadar endişelenmezdim ama New York korkunç bir gerginlik olacak." Ayaklarını yere vurdu ve Pete'e baktı. "Aslında, seni alıp götürmesi için neredeyse Christopher'ı çağıracaktık. Christopher da çok iyi bir muhafız, neredeyse Pete kadar iyi," dedi ve güldü. "Açıkçası, hâlâ bunun iyi bir fikir olduğunu düşünüyorum."

Pete onu hemen destekledi. "Ben de öyle," dedi, "neden öyle yapmıyoruz? Diyelim ki, onun buraya gelmesi birkaç gün sürdü, sen de bu arada benim evimde dinlenirsin, okursun, plak çalarsın, ne istersen onu yaparsın. Arabayı alır, şehirde dolaşırsın ve sonra o gelince, birkaç gün şehrin bütün meyhanelerini araştırır, bütün siyah karılarla işi pişirir ve bütün siyah devrimcilerin ağzını arar," –sırıttı– "ona iyi gelir. Sonra, ikinizi de uçağa bindiririz, böylece kendimi çok daha iyi hissederim, dostum, çünkü tek başına, bavullarınla, o basit kafalı insanlarla, daha uçak kalkmadan zaten senin canına okuyacak olan Bay ve Bayan Yalaka ile uğraşmanı istemiyoruz."

"Ama Christopher o uçakta olursa," dedi Barbara, "Des Moinesli imza avcısı ev kadınları senden uzak durur, inan bana."

"Christopher'ın, Mau Mau tarafından gönderildiğini sanacaklar," dedi Pete.

"Kesinlikle benziyor da, lanet olsun," dedim, "sanırım, öyleydi." Güldük.

"Bak," dedi Barbara, "bu durum, Bay ve Bayan Yalaka'ya o kadar büyük bir heyecan verir ki, gişe hasılatın astronomik bir şekilde artar. İnsan bunları düşünmeli."

Kahkaha attım. "Çok inandırıcısınız." Minderlere yaslan-

dım; bir ateşte insana bu kadar güven veren şey ne acaba? "Haklı olabilirsiniz. Bunu düşüneyim."

"Şey," dedi Pete, "eğer ağabeyin seni yarın karşılayacaksa düşünecek fazla zamanın yok, ona haber vermek zorundayız."

"Christopher'a haber vermek zorundayız," dedi Barbara.

Pratik olarak tartışabileceğim hiçbir şey yoktu. Zaten tartışamayacak kadar yorgundum. Bu ateşi ya da bu odayı bırakmak istemiyordum ama ülkeden çıkmak istiyordum. Kendi hayatlarını ve dokundukları bütün hayatları bu kadar sönük, çürük ve neşesiz hale getiren bütün bu öldürücü ve tehlikeli insanlar arasında yapamıyordum. Bir zamanlar, bir gün gelip onlarla anlaşabileceğimi düşünmüştüm, gerçekten de o gün gelmişti, onları kendimden uzak tutarak idare etmiştim. Onlara karşı özel bir düşmanlığım yoktu veya o kadar çok sorunum vardı ki, artık faturanın denkleşmesi mümkün değildi, bu nedenle gereksiz bir hal almıştı çabalamak. Vatandaşlarım beni, genelde, dünyadaki en boş ve gösterişsiz insanlar olarak etkiliyordu. Onların geveze, kötü, değersiz, isterik bir şekilde sahte beraberliklerine mahkûm olmak, insanın tek ömründe büyük bir israf gibi geliyordu bana. Yapılacak başka şeyler, görülecek başka insanlar ve yaşamak için başka yollar vardı! Ne de olsa, ben görmüştüm ve biliyordum. Ama aynı zamanda, gördüklerimi uzaktan, tarihimle belirlenen bir mesafeden gördüğümü biliyordum. Ne kadar şiddetle yargılarsam yargılayayım, bu insanların parçasıydım. Bu ülkeyi asla terk edemeyecektim. Sadece kısa bir süre için ayrılabilirdim; boğulan bir insanın hava almak için su üstüne çıkması gibi. Ya bu kötü kaderli insanlarla birlikte çürüyecektim ya da onlardan kaçacak, onları inkâr edecek ve bu çaba içinde yok olacaktım; seçeneklerim bunlardı. Çok kurnazca bir tuzak ve çok buruk bir şakaydı. Zira bu insanlar değişmeyecekti, değişemezdi, değişim için enerjileri yoktu; bu kelime bile gözlerini bulanıklaştırıyor, dudaklarını gevşetiyor, sıkıyor ve kaçarcasına sığınaklarına gitmelerine neden oluyordu. Bu nedenle Christopher'ı görmek konusunda isteksizdim, zira onun kaderi de tıpkı benim gibi bu perişanlığa bağlıydı ama seçeneklerinin ve imkânlarının farklı olduğunu düşünüyordu. Aslında öyleydi, öyle olmalıydı; ama bunların *ne* olduğu, Amerika'nın büyük, taş suratına bakarak anlaşılamaya-

caktı. Christopher'dan neredeyse yirmi yaş büyüktüm ve çoğu kez onu dinlemek, izlemek, onun günlerinin korkunç seyrini anlamak beni utandırıyordu; çabalarımın tamamı, çabaların hepsi, bu kadar uzun zamandır onun tehlikesini en ufak bir şekilde azaltmamış ya da acı bardağı hiçbir şekilde tatlandırmamıştı. Christopher'dan bu kadar büyük olduğumdan, seçeneklerinin ve imkânlarının farklı olduğunu kabul etmek için çok az güvencem olduğunu Christopher'dan çok daha iyi biliyordum. Kabul etmek zorundaydım çünkü onu seviyordum ve ona değer veriyordum. Kabul etmek zorundaydım çünkü umutsuzluk tavsiye etmek suçtur. Kabul etmek zorundaydım çünkü eğer bir insan kurtarılabiliyorsa, kalabalıkları kurtarmak her zaman mümkündür. Ama aslında, Christopher'ın seçenekleri ve imkânlarının ancak asıl çatı değiştiği zaman değişebileceğine inanıyordum; içine doğduğumuz iskeletin metamorfozu kesinlikle Christopher'ı, beni ve hepimizi savuracak kadar şiddetli olacaktı. Sonra –İncil nasıl ifade ediyor? Caleb bunu bilirdi– belki de Tanrı anlayabilecek insanlar yaratırdı. Ama Tanrı'nın becerisi bana güven vermediğinden, kendimi Christopher'ın imkânlarına adamıştım. Belki Tanrı daha sonra, kazanan tarafta olduğumuza ikna olduğu zaman bize katılırdı. O zaman cennette bir vatandaşlık hakları yasası kabul edilir ve bütün melekler eşit olur, Tanrı'nın bütün çocukları ayakkabılara kavuşurdu.

Çekingen, biraz aldatıcı ve biraz fazla korkak davrandığımı biliyordum: "Christopher'ın," dedim, "bu kadar yolu sadece birkaç gün için gelmek isteyeceğinden emin misiniz?"

"Hay Allah," dedi Pete, dişlerini sıkarak, "parası olsaydı çoktan gelmiş olurdu."

Barbara başını salladı ve beni izleyerek içkisini yudumladı. Merak ettim, acaba Barbara ile Christopher'ı tekrar bir arada görmekten mi endişeleniyordum; bazen hayat çok acımasız olabiliyor. Sanırım Barbara da bunu merak ettiğimi biliyordu. Bekledi ve sonunda, "Peki o zaman, en iyisinin bu olduğunu düşünüyorsanız öyle yapalım, beni çaresiz bıraktınız," dedim.

Ama bunu söylerken, gülmeden edemedim. Barbara ile Pete de güldü, birbirlerini selamladılar ve zaferle kadehlerini kaldırdılar. Sonra Barbara yanıma geldi ve beni öptü.

"Şimdi, doğru söyle. Zor olmadı, değil mi? Ve birazcık –çok azıcık– rahatlamadın mı?"

"Belki," dedim. "Biraz. Ama zaferinizin bir bedeli olacak, prenses. Bir içki daha istiyorum."

Bardağımı aldı. "Pekâlâ. Ama sonra banyonu *yapacaksın*, değil mi? Çünkü bir saat kadar sonra yemek gönderilmesini istedim, güzel bir yemek, bütün sevdiğin şeyler getirilecek ve soğursa yazık olur." Bara gitti ve içkimi koydu.

"Bak Barbara," dedi Pete. "Sana söylemiştim, konuştuğumuz gibi delikanlıyı çağırmalıydık."

"Ah, ama bu şekilde Leo'nun birkaç gün buralarda kalacağından emin olduk. Ne de olsa Christopher'ın buraya kaç günde gelebileceğini bilemeyiz." Pete'e göz kırptı ve güldü, geri geldi ve içkimi elime verdi.

"Acaba bir sigara içebilir miyim?"

"Şimdi bir sigara içebilirsin," dedi Barbara, "bir tane de yemekten sonra içebilirsin, hepsi bu kadar. Ciddiyim. Buradan ayrıldıktan sonra bu konuda gerçekten çaba göstermen gerekiyor, içkine dikkat etmen gerekecek, bunu biliyorsun, ama sigara daha beter." Bana baktı, hem endişeyle, hem de katı bir ifadeyle. "Gerçekten." Bir sigara yaktı ve dudaklarımın arasına yerleştirdi. "İşte. Sana hiçbir şey vermediğimi söyleyemezsin."

Dumanı içime çektim, tadı tuhaftı, neredeyse çocukken, sigara içmeyi öğrenirken denediğim sigaraların tadı kadar tuhaf. Sigaraya baktım ve Barbara'ya geri verdim.

"Belki yemekten sonra denerim," dedim. İçkimi yudumladım, sonra masanın üstüne koydum. Ateşe baktım.

Onlarla konuşmak istemediğimden değildi. Söyleyecek sözüm olmadığından da değildi. Konuşmak istiyordum, söyleyecek çok şeyim vardı. Onlar ne diyeceğimi biliyor olabilirlerdi ama ben bilmiyordum, bu nedenle ateşi seyretmeyi tercih ettim. Farkında olmadan seslerini biraz alçaltarak aralarında konuştular, ben de ateşe baktım. Kulis sohbeti ve dedikodu yapıyorlar, çok gülüyorlardı. Pete'in sarı, Doğulu yüzündeki sararmış dişlerinin ve Barbara'nın akan suyun taşların üzerinde çıkardığı sese benzeyen kahkahasının farkındaydım. Onları dinlemek çok güzeldi. Kendimi güvende hissettim. Konuşup konuşmadı-

ğımla ilgilenmediklerini biliyordum. Gözlerimi dikip ateşe bakabildiğim için, ateşe bakma özgürlüğüne sahip olduğum için memnunlardı; hatta gurur duyuyorlardı.

Peki, ateş ne diyordu? Artık yaşayacağımı bildiğime göre, en azından bir süreliğine, ateş daha önce olmadığı kadar sıcak geliyordu. İçkimi yudumladım; parçalanan, sallanan, parlak evreni izleyerek. Alevler bir ağaç ya da kule gibi –kendini daha da yukarı kaldıran, düşüşünde bile gururlu ve görkemli olan, havadan yapılmış bir kule gibi– yukarı doğru yükseliyordu. Ateş iki saniye bile aynı şekilde kalmıyordu. Her şey kendi alanına girene, ihtirasına hizmet edene ve kendisinin bir parçası olana kadar tatmin olamıyordu. İnsan toplulukları onları seyrederken ve bu şekilde alevlerle arındıklarını hissederken ateşte yok olan şehitleri, azizleri ve cadıları düşündüm. Ateşi çalan adam bize kurtuluşumuzun çözümünü bırakmıştı ve biz de tıpkı ateş gibi ard arda iki saniye bile aynı kalamıyorduk, ateş gibi, hiç değişmemiştik. Kendilerini saflığımızı ihlal etmemeye adayanlar zincirlenerek getirildikleri ve kazıklara, merdivenlere bağlandıkları anda, kardeşleri ateşi beslerken ve yüzlerine bakarken, duman, ateş ve ıstırap sonlarını getirmeden önce o yüzlere bakarken, günahkâr beden cezasını ödeyip kalabalık bir kez daha kurtarıldıktan sonra ne hissetmişlerdi? O kadar uzun zaman önce evrensel kurtuluş için ne denli inanılmaz bir karar verilmişti, ne kadar güçlü bir yasa kabul edilmişti; sadece başka birinin yıkımı insanın ruhuna huzur getirebilir ve evrenin düzenini garanti edebilir! Ateş, Caleb'ın sesiyle: *Nefesi burnunda olan adamdan uzak durun, zira nerede hesap verecek*? diyordu. İnsanın kendisini ve herkesi küçümsemesinin niçin bir erdem olduğunu merak ettim. O zamanlar, o yaşlı kilise rahipleri iğrenç bir dalkavuk ve korkaklar grubu olmalıydı, hâlâ da öyleydiler; ağabeyim onların arasında ne yapıyordu? İnsanın nefesi burnundan başka nerede olacak ki, diye sormuştum Caleb'a? O evrensel adalet yüzünden ateşte yanan dedelerimizin vücutlarını, gazapla yıkılan adamlarımızın kemiklerini, fetihle kirlenen kadınlarımızın özel hayatlarını ve yetim kalan, köpekten daha değersiz çocuklarımızı unuttun mu, unuttun mu? Ah, evet, evet, evet, onları affet, bırak çürüsünler, bırak yaşasınlar ya da ölsünler; ama katillerimiz-

le nasıl beraber olursun, o devasa haçı nasıl öpebilirsin, onları nasıl sevgi öpücüğüyle kutsayabilirsin? Nasıl yaparsın? Caleb'a sordum, bana ateşten esti, yağdı. Yıllarca Caleb'la konuşmamıştım çünkü yıllar bende, onu düşünememe yeteneği yaratmıştı. Ama yakında onu, karısını ve çocuklarını görecektim. Ben, kısa süre önce ölümün tuzağına yakalanan ben, ağabeyime geri dönmüştüm, onu özlüyordum. Ona ihtiyacım vardı ama aramızda ateş yanıyordu.

Barbara, uzakta bir yerde konuşuyordu: "Tabii, Amy'nin sıkıntısının bir sebebi, aslında oldukça düzgün, küçük bir aktris olması, gerçekten de birlikte çalıştığım en iyi genç aktrislerden biri. Ama Bob onu yönetemiyor, biliyorsun, aslında onu hiçbir zaman yönetmedi. Yani, aslında asla güven duymadı ve bu başka herkesi sinirli yapabilir. Ama suçlanması gereken kişinin Amy olduğunu düşünmüyorum. Sylvia bu konuda haksız," dediğini duydum.

"Ah, şey, Sylvia. O sadece, kızın birlikte oynadıkları o berbat duygusal sahneyi rezil etmesinden korkuyor."

"Amy, o sahnede iyi değil. Bu doğru. Ama bu, Sylvia'dan korktuğu için. Bob da Sylvia'dan korktuğu için kötü oynuyordu. O kadar korkuyordu ki, Sylvia bir küfür ederdi, Bob istediğini yapmasına izin verirdi. Yani, zavallı Amy, orada öylece durup Sylvia'nın kendisini *her zaman* sıkıştırdığı, kimsenin onu göremediği veya duyamadığı o köşeden nasıl çıkacağını planlamaktan *başka* ne yapabilir?"

Pete güldü. "Eh, Sylvia yaklaşık kırk beş yıldan beri hizmetçi ve palyaço rollerini oynuyor, söyleniyor, hayal kırıklığı yaşıyor ve yerlere kadar eğiliyordu. Şimdi, en azından mutfaktan çıktı, yani, bunun tadını çıkaracağını biliyorsun."

"Ama yapmıyor. Amy'yi rahat bıraksa ve kız işini yapsa, sahne çok daha iyi olacak. Sahne olması gereken şekilde gitseydi bu Sylvia'nın da yararına olabilirdi."

"Eh, siyah primadonnamıza bunu *sen* anlat."

"Yo, hayır. Ben yapamam. Benim söyleyeceğim hiçbir şeyi asla dinlemez. Amy'ye birkaç ipucu vermeye çalıştım ama pek işe yaramadı. Neyse ki turne bitmek üzere." Bana baktı. "Banyo yapmaya hazır mısın?"

"Siz ikiniz tiyatroya gitmiyor musunuz?"

"Bu gece kapalıyız. Seni hastaneden çıkarmak için herhalde akşam çalıştığımız bir günü seçmeyecektik."

Bu mantıklıydı ve bu kadar zamandır program dışı olmasaydım, programın nasıl olduğunu bu kadar unutmasaydım, ben de kesinlikle bunu düşünebilirdim.

"Pete," dedim, "hastalandığım zaman, ağabeyim buraya gelmeye kalktı mı?"

"Şey," dedi Pete –tedirgin görünüyordu– "yaptığımın doğru olup olmadığını bilmiyorum, ama şöyle yaptım. Haber ajanslarının olayı hemen haber aldığını biliyordum, bu nedenle New York'u aradım, şans eseri Barbara ev telefonunu biliyordu. Böylece evini aradım ve karısıyla konuştum. Ağabeyin evde değildi, kilisedeydi. Karısına dinlendiğini ve tehlikeyi atlattığını ama bir süre dinlenmen gerektiğini ve sana en iyi şekilde baktığımızı, merak etmemesini söyledim. Rahatlamış gibiydi, bana teşekkür etti ve kilisenin numarasını verdi, ben de kiliseyi aradım." Duraksadı.

"Onunla konuştun mu?"

"Evet. Konuştum. Bir çeşit Gençlik Kulübü'nü yürütmekle meşguldü, bununla neyi kast ettiğini anlayamadım ama senin için endişeleniyor gibiydi ve ben de senin iyileşeceğini söyledim. Sonra buraya gelmesini isteyip istemediğini sordu. Bana kendisi ve kilise için büyük bir fedakârlık olacağını söylemeden edemedi ama senin için bunu yapacağını, çünkü onun kardeşi olduğunu söyledi. Şey," –Pete yüzünü ekşitti– "o fedakârlık saçmalığını pek yemedim ve senin de yemeyeceğini düşündüm. Ama sana sorular sorabileceğim durumda değildin, bu nedenle ona, hayır, şimdi değil, dedim, onunla temas halinde olacağımı söyledim ve hepsi bu işte."

Odadaki sessizlik, biraz fazla gürültülüydü. Pete, yüzünde bir gülümsemeyle beni izledi, Barbara ateşi karıştırdı. "Şimdi fark ettim," dedim, "bana hiç yazmadı. Ondan tek kelime haber almadım." İçkimi bitirdim ve ayağa kalktım. "Nasıl oluyor da uçağımı karşılıyor peki?"

"Aradı ve ne zaman gideceğini sordu, biz de ona söylemek zorunda olduğumuzu düşündük, sonra seni karşılayacağını

söyledi." Beni çarpık, alaycı bir ifadeyle ama derin ve kesin bir sempatiyle izliyordu. "Hepsi bu kadar, yaşlı dostum. Artık sen de benim bildiğim kadarını biliyorsun."

Önce Pete'e sonra Barbara'ya baktım. "Bundan kuşkuluyum," dedim.

"Ama," dedi Pete muzip bir ifadeyle, "seni Tanrı'nın ellerine emanet ettiğini söyledi."

Demek beni oraya emanet etti, diye düşündüm. Güldüm. "Siz annelerin hiçbirisi, bu kadarını yapamazdınız. Umarım ona teşekkür etmişsinizdir."

"Aradığını öğrenince mutlu olacağından emin olduğumu söyledim." Sırıttı. "Tanrı'yı *beklediğimizi* de ekledim."

Yine güldüm. "Eh, artık gidip yıkanmalıyım." *Kardan daha beyaz*! diye düşündüm ve banyoya doğru yürüdüm. Banyo köpüklerle doluydu, büyük ve mavi. Kendimi suya bıraktım. Su alev kadar büyük bir açlıkla bütün vücudumu yaladı; cinsel organımı, göbeğimi, göğsümü. Arkama yaslandım, başımı suyun altına soktum, tekrar yukarı çıktım. Ellerimi ıslak, yumuşak saçlarıma götürdüm, yeni vaftiz edilmiş bir vahşi gibi hissettim kendimi. Kardan daha beyaz. Beni yıka ve kardan beyaz olayım. Benim İsa'm bitkin bir ülkede bir kaya ve bütün günahlarım temizlendi.

Git buradan, Jordan. Tanrımı görebilmek için karşıya geçmem gerekiyor.

Bu şarkıyı annemin cenazesinde söylemişlerdi. O cenaze büyük bir ifşa töreniydi. Annem ben yirmi altı yaşındayken öldü. O zamana kadar, aktör olarak profesyonelce çalışmıştım ve aktör olarak çalıştığım zamanlarda gerçek bir aktördüm. Ama annem öldüğü zaman, bir et lokantasında aşçıydım. Benim için endişelenerek öldü, biliyorum. Aileyle geçinemiyordum ve dünyada ilerleyemiyordum. Barbara ile iki-üç kez karşılaşmıştı; bir kez, onu Barbara'yı görmek için kulise götürdüğümde, bir kez Barbara'yı eve getirdiğimde ve bir de, Cennet Yolu günlerinden kısa bir süre sonra. Barbara'yı seveceğini, Barbara'nın, bir şekilde, azmimin umutsuz derinliklerini ona kanıtlayabileceğini düşünmüştüm. Ama babam Barbara'yı özellikle sevme ya da sevmeme belirtisi göstermemişken, Barbara'nın bana getirebileceği

üzüntüler ve tehlikeler konusunda endişelenmişti. Caleb onu ıslah olmaz fahişelerin zindanında dikkatle karantinaya almıştı –ıslah olmaz çünkü beyazdı, fahişe çünkü bir kadındı ve zindan çünkü hem beyaz hem de kadındı– ama annem Barbara'dan nefret etmişti; umutsuzca, engin bir duyguyla nefret etmişti ondan, Barbara'ya karşı o kadar derin bir tiksinti hissetmişti ki ona bakmaya bile tahammül edememişti. Bunu, bizim, yani ailesinin daha önce kullandığına hiç tanık olmadığı ve küfür etmekten, tükürmekten ve vurmaktan çok daha tahrip edici olan New Orleans kibarlığıyla saklamaya çalışmıştı. Bunu dayanılmaz kılan şey, annemde daha önce hiç rastlamadığım bir korkuyu ortaya çıkarmasıydı. "Şimdi, biliyorsun," demişti, bana bir kez gizlice, "seni bunun için yetiştirmedim. Hesaplarımda bu yoktu genç adam ve bunu şimdiden bilsen iyi olacak."

"Neden bahsediyorsun, anne?" Neden bahsettiğini biliyordum. Barbara'ya hiçbir zaman adıyla hitap edememişti, ama söylediklerinin anlamı belliydi.

"Yani, burada sarışın, mavi gözlü bebekler emekleyip bana büyükanne diyemeyecek. Demek istediğim *bu.* Ne demek istediğimi bal gibi biliyorsun."

İç çekmiştim. Evde yalnız oturuyorduk. Herhalde cumartesiydi. "Anne, neden sinirlerini bozuyorsun? Kızla evleneceğimi söyledim mi?"

"Evlenebilirsin. Yapabilirsin, o kadar budalasın. Sonra neler olacağını bilemem; onun kadar basit biriyle?" Güldü, kaba, üzüntülü ve acı bir sesle. "Hah! Seni kesinlikle *onun* için yetiştirmedim."

Söylerken bile hata yaptığımı biliyordum. "Anne, neden ona basit diyorsun? Kentuckyli çok zengin bir ailenin kızı ve onların tek çocuğu."

Güldü. "Öyle mi? Peki, parasıyla ne yapıyor? Sana mı harcıyor?" Kaba bir şekilde beni tepeden tırnağa süzdü. Kesinlikle para harcanmış gibi görünmüyordum. "Evet. Sanırım, giydiğin bütün güzel kıyafetlerini BonWit Mağazası'ndan almışsın."

Beni kırmıştı. İnsanlar bunu yapabilir, anneler bunu yapabilir. "Pekâlâ, anne" dedim, "dediğin gibi olsun. Barbara bir fahişe ve ben de onun pezevengiyim."

"Eh, en azından," diye bağırdı –çünkü şimdi *ben onu* incitmiştim– "bu biraz olsun mantıklı geliyor kulağa. En azından sana biraz faydası olur! Sen de kış vakti Eyüp'ün katırı gibi sıska bedeninle, üzerinde palto demek cüretini gösterdiğin o paçavrayla ve *lastik ayakkabıyla* –kışın!– dolaşmazdın. Sana ne olacak, budala? O kız seni sersemletti mi?" Arkamı döndüm ve başka bir tonda, dayanılması daha zor bir tonda devam etti: "Adam olacağını sanıyordum. Hepimiz öyle düşünüyorduk, Caleb öyle düşünüyordu, seninle gurur duyuyorduk! Şimdi haline bak. Şu haline bir bak."

"Sanırım, Caleb'ın adam olduğunu düşünüyorsundur," dedim, "benim de ağabeyim gibi olmamı istiyorsun."

"Caleb saygın bir adam. Çok saygın biri. Eskiden Caleb için endişelenirdim, Caleb için senden çok daha fazla endişelenirdim. Ama evet, Caleb bir şeyler yapmayı başardı ve bunu sıfırdan yaptı, onun için zor olduğunu biliyorsun, çok zordu! Ama yaptıklarına bak, artık kendi evine sahip olması uzun sürmez..."

"Evet. Bütün cahil zencilerden çaldığı beş sentlerle, on sentlerle fazla uzun sürmez! *Bununla* mı gurur duyuyorsun? Beni *bunun* için mi yetiştirdin?"

"Ağabeyin hakkında böyle konuşma! Senin böyle konuşmaya hakkın yok! Senin neyin var! Söyle bana. Ha? İçine pisleyecek bir kabın bile yok. Nerede yaşıyorsun, ha? Söyle bana. *Sen* paranı nereden çalıyorsun? Ha? Bana *bunu* söylemek ister misin?" Bana baktı. "Buraya gelip kendini üstün görmeye ve kibirli davranmaya kalkma. Ağabeyin kendini adam etti. Ama *senin* ne olduğunu henüz kimse bilmiyor."

Palto dediğim paçavrayı aldım. "Pekâlâ. Ben adam değilim. Asla adam olmayacağım. Unut bunu. Ben gidiyorum."

"*Hey*, nereye gittiğini sanıyorsun? Daha yeni geldin. Baban birkaç dakika sonra evde olacak."

"Evet. Büyük ağabeyim, onun koca popolu karısı ve iki kafalı bebekleri. Onlara, Leo'nun uğradığını ve gittiğini söylersin."

"Leo, buraya gel!"

"Gelmiyorum! Fahişemi görmeye gidiyorum!"

"Leo! Ah, Leo. Sana ne oldu? Neden eski Leo gibi olamıyorsun?"

"Bir daha asla," diye bağırdım, "eskisi gibi olmayacağım! Eski Leo'yu *boşver.* O çocuk öldü. *Öldü.*" Kapıdan çıktım, merdivenleri indim.

Ne yazık. Ne kadar boş. Biliyordum, Annem böyle söylediğinde, annem beni incittiğinde aslında incitmeye çalışmıyordu. Bunu biliyordum. Ama yine de kırılmıştım. Korkuyordum, belki de incinmek için, özellikle annem tarafından incitilmek için fazla yaşlı olduğumu düşündüğüm için. Barbara'yla benim beraberliğimin annemin hangi sinirine dayanılmaz bir şekilde dokunduğunu –o zaman– bilmiyordum. Keşke bilseydim. Ama –o günlerde, o şekilde– bu kadar hassas olmamın nedeni, mesleğim hakkında hissettiğim bahsedilmeyen utanç ve öfkeydi. Gerçekten de profesyonel sahneye çıkmıştım, ah, dört ya da beş kere, ülkenin hemen her yerinde küçük tiyatrolarla çalışmıştım. Hâlâ o salonların tozunda boğulurum, o odaların kokusu ve soğuğunu asla atlatamayacağım. Tanrım, oynadığım roller! Rol demeye bin şahit ister. Profesyonel olarak ilk sahneye çıkışım, kaçınılmaz biçimde, bir tepsi taşıyarak oldu. Sahnede yaklaşık bir dakika kaldım ve tepsiyi tiyatronun büyük oyuncularından biri olan, başı belada, darmadağınık bir İngiliz ibneye taşımak zorundaydım. Bu zombiye belki beş yüz kere kahvaltısını sunmak zorunda kalmıştım ve yumurtalarının kabuğunu açıp kahvesini koymak için her sahneye çıkışımda, İngiliz arkama uzanıp sevgiyle hayalarımı okşardı. Kimse göremiyordu çünkü geniş kadife pelerini elini gizliyordu ama bütün izleyicilerin göreceği şekilde yapsaydı bile kimsenin dikkat edeceğini ya da umursayacağını sanmıyorum; insanlar, görmeye güçleri yetmeyen şeyleri görmez. Dayanabildiğim kadar dayandım, önemli olan şu; çok uzun sürdü ve katlandım çünkü kendi kendime sürekli olarak söylediğim gibi, korunmasızdım –gerçekten öyleydim– ve bu bir Broadway gösterisiydi, özgeçmişimde iyi görünebilirdi. Benimle İngiliz'in –ve oyunun– sonu, bir matine sırasında, ben ondan bir saniye önce davranıp Notre Dame'ın çanlarını çalan Quasimodo'ymuşum gibi onun hayalarına uzanıp çekince geldi. Herif hareket edemedi, oysa telaşla sahneye gelen Bayan pis suratı karşılaması gerekiyordu, ben onu bıraktığımda ve sendeleyerek sahneden indiğinde, buharı tütmeye hazır bir çaydanlık gibi

görünüyordu. Böyle devam etti ve daha da kötüleşti; yaşadığım hayatla, bildiğim hayatla ilgili bir rol, kendi hayat anlayışıma, kendi hayatıma bu kadar çamur atmayan bir rol bulabilseydim bu kadar dert edeceğimi sanmıyorum. Ama garsonları, kâhyaları, hamalları, palyaçoları oynadım; bunlar benim hayatımda hiçbir zaman yer almadığından onları oynayabileceğim makul bir yöntem yoktu. Bu nedenle insan, başka bir şey öğrenemeden, en utanç verici numaralara sefil bir şekilde güvenmeyi öğreniyordu; başka bir şey öğrenmeden, izleyicileri hor görmeyi öğreniyordu, ve bu da sanat için ölüm demekti. İnsan bir eseri taklit ediyordu, bari en azından bir ikon olsaydı. İnsanın performansı, hiç de gördüklerine –ve Tanrı korusun, hissettiklerine– değil, izleyicilerin görmeye geldikleri, görmek üzere eğitildikleri şeye bağlıydı. Mümkün olan en netameli şekilde ve aynı zamanda en korkunç şekilde, kendilerinin mutlu olduğundan emin olmak için, senin mutlu olduğunu bilmeleri gerekiyordu. Terazideki gizli, umutlu ağırlık, sadece bir şey olabilirdi, insanın cazibesi. Bununla, sokulganlık yeteneğini kastetmiyorum, çok daha zor bir yetenekten –ya da gereklilikten– bahsediyorum; insanın bir şekilde kendisini ve izleyicileri beklenti sınırlarının ötesinde düşünebilmesinden. İnsanın tempoyu değiştirmesi gerekiyordu, ritmi yakalayan bir ritim bulması gerekiyordu. Bunun bedeli, belirli ölçüde acımasız, iyi bir mizah duygusuydu çünkü ne de olsa, izleyiciler, sizin onlar hakkında çok iyi bildiğiniz şeyleri sizin hakkınızda hayal etme cesaretinden yoksun olarak, kendilerini sizin ellerinize teslim ederler. İnsanlar sizin dişlerinizi gösterdiğinizi görür; onların da kendi dişlerini göstermekte olduğu, daha da kötüsü, maskaranın işareti üzerine gösterdikleri, dikkatlerinden kaçar.

Ama eğer hamallar, palyaçolar ve kâhyalar büyük, bereketli bir engelse, Amerikan tiyatrosu tarafından gösterilen sempatik çabalar, kesinlikle daha moral bozucuydu. Örneğin, bir keresinde, gerçekten bir keresinde, o küçük kilise tiyatrolarının birinde, Denver'da olabilir ama Brooklyn ya da Birmingham da olabilir, *Abraham'ın Göğsünde*'yi oynamıştım. Bunun için çok gençtim ve hiçbir şey beni bu rol için doğru ya da hazır duruma getiremezdi. Korkunç bir performans göstermiştim ve bunu biliyordum.

Karakterin özüne doğru yolumu bir türlü bulamamıştım, onun üzüntülerine inanmıyordum, neşelerine inanmıyordum ve kahramanın beyaz bir adamı vurduktan sonra yüksek sesle ve içtenlikle tövbe ettiği sahneyi oynayacak hiçbir yol bulamamıştım. Tanrının oğlunu öldürmüş gibi davranıyordu. Beyaz adam onu kırbaçla dövmüştü; zenci, Avrupa'daki düello kurallarına göre yapması gerektiği şekilde tepki gösterdiği için –ki bunu da çok geç yapmıştı– neden yakınmak zorundaydı? Bu rolü oynamak –zira bu bir roldü– tepsiyi taşımaktan daha zordu. Bu, kayaya dönüşmüş bir tepsiydi ve oyun da bu kayayı yuvarlayarak çıkarmam gereken dağdı. Perde kapandığında onurumla kıl payı kaçarak kayayı yuvarlamak zorundaydım. Oyun eğitimsel bir eylem olarak sahneye konmuştu; öğrenmemiz gereken *şey* bu muydu? Caleb olsa, Tanrım, affet onları, ne yaptıklarını bilmiyorlar, derdi. Eh, Tanrı onları koşullar düzelinceye kadar affedebilirdi. Ne yaptıklarını bilmemeleri çok kötüydü, *ben* ne yaptıklarını biliyordum ve bana bunu yaptıkları sürece, onlara lanet olası bir emir vermek için elimden geleni yapacaktım. Ama bu hayatımı çok zorlaştırıyordu çünkü neticede hiçbir gücüm yoktu ve içimde sıcak, tatlı ve açıkta kalmak isteyen birçok şeyi sonsuza dek yok etmişti.

Çok geçmeden, orada burada, küçük deneysel tiyatrolarda, beyaz adamlar için yazılmış rollerde oynadım. Bu da tuhaf bir görüntüydü ve çok güven sarsıcıydı. Her şeyden önce, sonuçta, örneğin *Sırça Fanus*'taki Tom'u veya *Winterset*'teki Mio'yu ne kadar iyi oynarsam oynayayım, bu rolleri oynamak üzere işe alınmayacaktım. Bunları yapmak bile insanın umutsuzca dönüp durduğu boşluğun doğasını zorla anlaması demekti. Gereksiz bir dil olacağından neredeyse emin olduğun bir dili öğrenmekte ısrar etmek çok zordu. Ama yine de öğrenilmesi gerekiyordu; öğrenmek gerekiyordu, zira, fırsatın karşına çıkacağı o büyük günde hazır olmadığına karar verilmesi ne kadar büyük bir utanç olurdu! Mio'yu oynamayı sevmiştim ve iyi olduğumu düşünüyordum –ne de olsa, benim de acımasızca lekelenen bir babam vardı– ama yine de hep, o karakterde gözümden kaçan bir şey olduğunu hissetmiştim. Mio'yu oynadığımda çok gençtim

ama onu oynamak kendimi yaşlı hissetmeme neden olmuştu. Bunu açıklamak çok zor. Oyunu çok beğenmiştim –bugün sevdiğimden bile daha çok sevmiştim– ve rol harika bir denemeydi. Yine de hep çocukta feci bir tecrübesizlik olduğunu hissettim. Onu sürekli vızıldayan bir çocuk olarak yargılamamak, benim için çok zordu. Olanlara şaşırmış görünüyordu; ilahların ona yardım etmesi gerektiğine inanıyor gibiydi. Onun şaşkınlığını kıskanmıştım, merak etmiştim ama artık kendim bunu hissetmiyordum. Onun hitap ettiği ilahlar duygusuz ve soğuktu, orada iyileşme imkânı yoktu ve bunu iyi biliyordum, ona erişen kaderi, sanki farkına bile varamadan onu ele geçirmişti. Tekerlek hareket etmiş, onu devirmiş ve altına almıştı; hepsi buydu. Yıllar geçtikçe karakterlerin bu aptalca pasifliği beni giderek daha çok şaşırtacaktı çünkü bunlar, ne de olsa, dünyanın en aktif ve iyimser ulusunun bir parçasıydı. Perde açıldığı andan itibaren acizlerdi, felakete uğramışlardı. Kendi kişisel talihleriyle parçası oldukları ülkenin talihi arasında bir bağlantı olmasından kuşkulanmak sanki akıllarına bile gelmiyordu ve kahramanlıkları, nadiren fiziksel olmaktan öteye gidebiliyordu. Onların benimkinden bile büyük bir boşlukta çalıştıklarını ve kendileri hakkında benden daha da az şey bildiklerini yansıtmak zorunda kalmak hoş bir duygu değildi. Tiyatroda nasıl çalışılacağını öğrenmeye uğraşıyordum, böyle bir şey olmadığından kuşkulanmak kanımı donduruyordu. Beyazlar tarafından oynanan rollerin çoğu sadece numaralarla oynanabiliyordu, insanın hayata yaklaşmasına asla yardımcı olmayacak ve örneğin İbsen'den bir sahne oynamak için bile hepsini sıyırıp atmak zorunda kalacağınız numaralarla.

Bazı Amerikalı zencilerin keşfetmesi gereken şeyleri keşfediyordum; benim tarihimi yok eden insanlar, kendi tarihlerini de yok etmişti.

Ama bunların hepsi uzun zaman önce olmuştu. Bunların hiçbirisini o zaman söyleyemezdim. O zaman sadece verilenlere karşı kendi duyarlılıklarımı deneme süreci içindeydim. Yaşadığım hayat hakkında biraz bilgim vardı. Hiçbir yerde yansıtılmıyor, saygı görmüyordu. Bu nedenle, gençlik yıllarım çoğu insanınkinden daha yalnız ve kesinlikle daha fazla savaş halinde

geçti, hemen herkes tarafından zor bir insan olarak değerlendiriliyordum.

Hemen herkes; o günlerde kimleri tanıyordum? Şey, Barbara tabii, özellikle Barbara. Onun da kendi sorunları vardı. O benden daha düzenli çalışıyordu. O zamanlar gençlik rollerine yakalanmıştı, bundan nefret ediyordu, kendi ifadesiyle, inatla yürümeyi öğreniyordu. İkimiz de Atölye'nin üyesi olmaya devam etmiş, pek de kolay olmayan bir şekilde, onu kendi amaçlarımız için nasıl kullanacağımızı öğrenmiştik. Zaman zaman kendi deneyimlerimizi iletiyorduk ve Saul'un kararlarına daha az yoğunlukla tepki veriyorduk ama Barbara, genelde Saul ile Lola'yı benden daha çok görüyordu. Ah. Steve adında bir çocuk vardı. Sally adında zenci bir kız vardı. New York Üniversitesi'nde okuyordu ve bir süre çok yakın olmuştuk. Ama olağan durumda, evlenmemiz gereken noktada ayrıldık çünkü evlenemeyeceğimi biliyordum. O günlerde tuhaf bir durumdaydım çünkü yaşadığım ortamda fazla sayıda zenci yoktu –Tanrı biliyor, öyle planlamamıştım ve öyle olmasını istememiştim ama durum öyleydi– ve neredeyse hiç zenci kız yoktu. Yani, çok özel ve tehlikeli bir şekilde, yalnızdım. Ailemle dargın olmasaydım belki farklı olabilirdim, o yıllar farklı olabilirdi. Ama dargındım ve bu, temelde Caleb yüzündendi.

Bir nedenle, savaş bittikten sonra, Caleb'la ilgili ilk anım, Barbara ve benle ilgili bir başka anımla bağlantılı; birini anlatmadan diğerini anlatabilmem mümkün değil. Neden bilmiyorum. Orduya katılmayı reddetmemiş, ama özel, acımasız kurnazlık örnekleriyle atlatmıştım. O zaman –şimdi söylüyorum– hapse gitmeye bile razıydım. Japonlar zaten gözaltına alınmıştı. Onları alaşağı eden, Kızılderilileri yok eden, sevdiğim herkesi yok etme sürecinde olan insanlar için savaşmayacaktım; katillerimi savunmayacaktım. Yine de zamanım geldiğinde, bunların hiçbirini söylememiştim. Harlem'deki yoklama heyetine, kolumun altında bir sürü kitapla gitmiştim. Kasıtlı olarak biraz geç gittim. Kütüphaneden yeni çıkmış numarası yaptım. Yaşlı ailemin tek desteği olduğumu söyledim ve aslında, harika bir öngörüyle, o sırada tersanede çalışıyordum, öngörü müydü yoksa şans mıydı şimdi söylemesi çok zor çünkü birçok nedenle,

çok sayıda iş değiştirmiştim. Neyse, yoklama heyetinin önünde büyük bir performans sergilediğimi düşünüyorum. Tahmin ettiğim gibi, şaşırma umutlarını çoktan kaybetmiş, şişman, esmer, saygın insanlardan oluşuyordu. Tek gerçek arzuları, arzulamaya cüret edebildikleri sürece, beyaz olmak olan, şişman, esmer, saygın insanlar. Bunu biliyordum ve kolumun altında kitaplarımla, ağabeyim zaten ordudayken, evde iki yaşlı insan varken, mükemmel tersane işimle, ateşli gençliğimle ve o zaman ölümcül olarak tanımlayamadığım kararlılığımla –fiziksel uygunsuzluğumu da tam anlamıyla kullanarak– bu şişman, esmer, saygın insanları ırkım nezdindeki potansiyel değerimin –onlar için, ırkım için değerim onların güç umuduydu ve bunu biliyordum– ülkem nezdindeki ne de olsa önemsiz değerimden daha önemli olduğuna ikna ettim. Tecil aldım. Bunu yapacaklarını biliyordum; doğru düğmelere basarsam beni tecil etmekten başka seçenekleri kalmayacağını biliyordum. Zaman zaman beni kontrol ettiler ama asla rahatsız etmediler. Onları şaşırtmıştım ve buna minnettardılar, gerçi daha sonra, bazıları oyuna geldiklerinden kuşkulandıkları zaman, benden nefret etmişlerdi. Ama o zaman çok geç kalmışlardı; doruğuma çıkmıştım, zindanım, bizde dendiği gibi, artık çantama girmişti.

Her neyse: Atölye'de geçirdiğimiz yaz sırasında, Jerry gittikten hemen sonra, Barbara ile ben, Bull Dog Yolu'na bakan dağa tırmanmayı kafamıza koymuştuk. Tırmanıp geceyi orada geçirmeye karar vermiştik. Söylemememize rağmen, nedenlerimizden biri, Jerry gittikten sonra o evde yaşamakta zorlanmamızdı. Henüz zor zamanlar geçirmeye başlamamıştık, sadece –onlar daha sonra gelecekti– Jerry olmayınca, ikimiz tam bir skandal oluşturuyorduk. Kirli sırrımız ortaya çıkmıştı. Sonraki yıllarda Barbara'yla ben, Bull Dog Yolu'ndaki üçlü, siyah-beyaz düzenimiz hakkında en korkutucu otoriteyle konuşan insanlarla karşılaşacaktık. Jerry, doğal olarak, acımasız ve kasıtlı sapıklığımızın kurbanı olarak değerlendiriliyordu. Gerçi Jerry böyle bir şey söylememişti ve eminim ki böyle hissetmemişti. Kasaba halkıyla uğraşmak çok, çok zordu ve mümkün olduğunca onlardan sakınıyorduk. Örneğin alışverişimizi çoğunlukla Barbara yapıyordu, genellikle tek başına, bazen de Atölye'deki çocuk-

lardan bazılarıyla; homurtulara, sataşmalara, müstehcen kıkırdamalara, sinsi dürtüklemelere ve açık hakaretlere tahammül ediyordu. Ben hanımefendilerime poz vermeyi sürdürüyordum ama Jerry gittikten sonra bana başka iş teklif edilmemişti ve iki yakamızı bir araya getirmekte çok zorlanıyorduk. Bir gece tiyatrodan dönerken bazı gençler üstüme atlamış, iki gözümü morartmış ve burnumu kanatmıştı. Bazen akşamları evde oturup bir çetenin gelip bizi götürmesini bekliyorduk. Bazı geceler, bütün kasaba evde, bizimle beraberdi, onları yok sayıp birbirimize odaklanıyorduk.

Kalbimin en derinlerinde, başaramayacağımızı biliyordum. Mevcut bütün korkular arasında, fiziksel acı ve öldürülme korkusu en korkuncudur. Zira basitçe, şerefsizce ve alçakça korktuğumu kendi kendime itiraf etmek zorundaydım. Kendi kanımın tadını beğenmemiştim. Bütün dişlerimin dökülmesini, burnumun parçalanmasını, gözlerimin kör edilmesini, kafatasımın parçalanmasını istemiyordum. Kasabaya gitmek, etrafta yürümek, tek bir gün geçirmek, en az on beş rauntluk bir boks maçı için ihtiyaç duyulan enerjiyi gerektiriyordu. Daha da fazlasını; çünkü on beş rauntluk bir maçta bir galip bir de mağlup olurdu, bir karar ve neticede bir özgürlük olurdu. Ama benim için özgürlük yoktu, özellikle asıl bulunması gereken yerde; Barbara'nın kollarında, yatakta. Korku ve aşk uzun süre aynı yatakta kalamaz. Kaç gece, Barbara uyurken, tanımlanamaz bir şaşkınlıkla beni hayata bağlayan her şeyin benden çekilip alındığını hissederek belirsizlik denizinde, ağır bir ceset gibi giderek daha da derinlere battığımı hissederek öylece yatmıştım. Ne de olsa, sürekli korkuyorsa ve sürekli rol yapıyorsa, özellikle korkusu en mahrem yaşantısını işgal ediyorsa, bir gencin kim olduğunu veya ne istediğini bulması kolay değildi. Barbara'yla ben, ıssız bir adada aşkımızla yalnız bırakılmıştık ve aşkın yeterli olmadığını keşfediyorduk; yalnız başımıza kalmaya mahkûmduk. Sadece birbirimize sahiptik ve bu gerçek ilişkimize kötülük etmeye başlamıştı. Rahatlayamıyorduk, konuşacak kimsemiz yoktu, sevgili rolü oynadığımız ve dünyanın nasıl şoke olduğuna güldüğümüz günler çok geride kalmıştı. Artık oyun oynamıyorduk, dünya da öyle. Pizzacıda bile bize ters tepkiler veriyorlardı

ve oraya gitmeyi bırakmıştık. Matthew kasabadan ayrılmıştı ve Fowler'ı bir daha görmemiştik; kasabanın zenci mahallesine bir daha gitmemiştim. Atölye'deki çocuklardan bazıları şirindi, ama onların açısından şaşkınlık, benim açımdan da gururum, aramızda büyük bir mesafe oluşmasına neden olmuştu. Atölye patronları da soğuk davranıyordu. Rags ile Madeleine'in dışındakiler ilişkimizi basitçe yok sayıyordu, küçümseyen bir merhametle yok sayıyor, bize, elimizde olmayan iğrenç bir hastalığa yakalanmışız gibi davranıyorlardı. Rags'e gelince, Barbara'nın yıkıcılığı konusunda anaç nasihatlerde bulunmak için gönüllü olmuş ve beni psikiyatriste göndermeyi teklif etmişti. Madeleine incinmiş ve kıskanmıştı, anlamaya çalışmış ama kötü bir şekilde kullanıldığını düşünmekten kaçınamamıştı; hakikaten kullanılmıştı. Tam olarak bizimle konuşmayı kesmedi ama söyleyecek sözü olmadığını keşfetti ve *Quito'ya Gidiş ve Dönüş* fiyaskosundan sonra New York'a döndü. Gidişine biraz üzülmüştüm. Onu seviyordum ve birlikte eğlenmiştik. Eğlenmenin yeterli olmadığını bilmeme rağmen, Barbara'ya beni bu kadar çok zorladığı için biraz gücenmiştim.

Dağa tırmandığımız gün yola biraz geç çıkmıştık ve yolun yarısına geldiğimizde güneş batmaya başlamıştı. Sadece güneş nedeniyle değil, insanların bizim geceyi dağda geçirmeye niyetlendiğimizi anlamalarından ve bizi takip ederek öldürmelerinden çok korktuğum için kendimi hızlı tırmanmaya zorluyordum. Kasabanın içinden geçmemiştik ama dağın eteğine giden uzun arka yolu kullanmıştık. Arabayı yoldan çıkarıp ağaçların arasına park etmiştim. Görebildiğim kadarıyla, huzurevindeki birkaç kadın dışında, kimse bizi görmemişti. Bu yaşlı kadınlar huzurevi dağın eteğindeki açıklıktaydı ve yaşlı kadınlar gölgelendirilmiş verandada oturuyor, gümüş çerçeveli gözlükleri ve gümüş rengi saçları parıldıyordu. Biz yukarı doğru çıkarken iki tanesi bakışlarıyla Barbara'yla beni izlemişti. Ama onların dışındaki herkes evde olduğumuzu varsayacaktı, böyle umuyorduk.

Her şeye rağmen, ağustos güneşi altında yukarı tırmanırken mutluyduk. Ben minyonum ama Barbara benden de minyondu ama ben çok güçlüydüm. Barbara'nın önünde, elini tutarak iler-

liyordum. Uyku tulumu sırtımdaydı ve Barbara sırt çantasını taşıyordu.

"Bir dakika duralım. Çok sıcak."

"Barbara, burada her yerde yılanlar var. Eğer şimdi dururs ak yukarı asla tırmanamayız. Haydi, gel!"

Ben, *Kuzeybatı Geçidi*'ndeki Spencer Tracy'ydim.

Barbara yılanlardan korktuğundan, Barbara'lık yapıyordu. "Lanet olsun," diye mırıldandı, sabrı taşarak, yukarı, geri çekilen, soğuyan, ama yine de etrafımızdaki her şeyi yakan güneşe doğru çıkmaya devam ediyorduk. Nefesimiz ve ayaklarımızın altında zaman zaman kırılan çalılar dışında etraf çok sessizdi. Barbara iyi bir yürüyüşçüydü; birlikte iki asker gibi ilerliyorduk. Yukarı tırmandıkça, iki yanımızda, her şeyi gizleyen, yüksekliği gizleyen, yılanları gizleyen –gerçekten yılanlar vardı– sanki her an giderek karanlıklaşan yeşil, karanlık orman belirdi. Patika çok dardı, o kadar dardı ki tek sıra haline yürümek zorundaydık ve çok dikti, ensemden ve sırtımdan ter damlıyordu, sanki terler uyku tulumunun içine giriyor ve onu daha da ağırlaştırıyordu. Hemen üzerimizde, ince bir şerit halinde gökyüzü görünüyordu, önümüzdeki yol tek yoldu ve güneş düzensiz bir şekilde oraya buraya vuruyordu. Yol daha da dikleşti ve sonra düzleşmeye başladı, ağaçlar seyrekleşti, sonra tek tek belirmeye başladı –büyümekte zorlanıyorlardı– ve derken önümüzde, üstümüzde, bu dağda uzun zaman önce birisinin inşa etmeye başladığı terk edilmiş bir otelin gotik siluetini gördük. Bu otelle ilgili birçok hikâye anlatılıyordu. İnşaatı çılgın bir maliyeci başlatmış ve sonra bütün parasını kaybetmişti; yerel halk, yolu hiçbir zaman yapmamıştı. Otel orada duruyordu, pencerelerin olması gereken yerlerde büyük deliklerle ağaçlar kadar budaklı, taş bir yapı. Taş duvarla çevrelenmiş büyük bir avlu, bir yol ve ön kapı olması gereken açıklığa çıkan taş basamaklar vardı. Bu, lobi niyetiyle yapılan büyük bir boşluğa gidiyordu. Bu mekânda, bitmemiş ve güvenli olmayan ikinci kata çıkan taş basamaklar ve bodruma inen taş basamaklar vardı. Bir resepsiyon vardı, bir oteli çağrıştıracak tek detay da bu resepsiyondu. Anlaşılan başka eşyalar da varmış, ama taşınabilecek her şey uzun zaman önce götürülmüştü. Kasabalıların bazıları, binayı yıkıp taşları

kâr haline dönüştürme seçeneğini tartışıyordu. Ama yaratıcılıkları, bu planın gerektirdiği birçok pratik zorluğu henüz yenmeyi başaramamıştı.

Hızla kararan hava ve gece seslerinin başlamasıyla, otel gözümüze pek konuksever görünmemişti. "Tanrım," dedi Barbara, "başkalarının da, bizimle aynı düşünceye kapılmaları –yani, geceyi burada geçirmek– korkunç olmaz mıydı?"

"Ah, bilmiyorum. Dostça bir yüz görmeye itiraz etmezdim." Ben de huzursuz olduğum için, seslendim: "Merhaba! Ziyaretçiniz var! Orada kimse var mı?"

Sesim yankılandı, yankılandı, ağaçlara çarparak, vadide yayılarak bize geri geldi.

"Kimse yok, herhalde," dedim. Uyku tulumunu avlunun ortasına bıraktım ve Barbara, sırt çantasını yere koydu. Barbara'nın elini tuttum. "Haydi, gel." Lobiye girdik. Fenerimi yaktım ve karanlıkta telaşlı bir ses duyduk. "Fareler, acaba yarasalar da var mı, merak ediyorum."

"Oh, Leo. Kes şunu."

Güldüm ve feneri yukarı çıkan merdivenlere tuttum. Masallardaki çocuklar gibi el ele tutuşarak yukarı çıkmaya başladık. Duvara yakın yürüyorduk zira parmaklık yoktu; bir zamanlar varmış, maun ağacından, ama götürülmüş. Basamakların tepesinde, önümüzde, yüksek, geniş bir alan belirdi. Feneri zemine tuttum, ahşaptı. Sağımızda, zeminde bir delik vardı. Zeminin sağlam kısmı her tür pislikle kaplıydı; eski kesekâğıtları, kâğıt bardaklar ve duvarda bize bakan, bir zamanlar pencere olan bir boşluk vardı, bayraklı terasa bakıyordu. Ağırlığımıza dayanıp dayanamayacağını bilemediğimizden, ayakucumuza basarak yürüdük ve terasa çıktık.

Çılgın maliyeci anlaşılan o kadar çılgın değilmiş, çünkü insan terasa çıkınca onun rüyasını anlayabiliyordu. Teras, nehre kadar uzanan vadiye bakıyordu. Ağaçlar mavi ve kahverengi, mor ve siyahtı. Gündüzleri evler ve ahırlar kırmızı, beyaz, yeşil ve kahverengiydi. Şimdi güneş hepsini altın sarısı ile kırmızı arasında bir renge dönüştürmüştü. Terasta hiçbir ses duymadan ve hiçbir ses çıkarmadan durduk. Uzaktaki nehir, büyük, cilalı bakır bir tabaka gibi durgundu.

"Eğer burası benim olsaydı," dedi Barbara sonunda, "otel yapmayı aklımdan bile geçirmezdim. Kendime saklardım."

"Belki yalnızdı," dedim, "insanların bunu kendisiyle paylaşmasını istedi."

"Gerçekten muhteşem bir otel olurmuş," dedi Barbara, bir süre sonra. "O konuda haklıymış. Zavallı adam. Bir servet harcamış olmalı. Umarım kalbi kırılmamıştır."

"Ben gidip viskiyi getireyim," dedim, "burada bir içki içelim."

Karanlık eve döndüm, merdivenleri indim, salonu geçtim, avluya çıktım ve sırt çantasını aldım. Terasta, çenesini dizlerine dayayarak oturan Barbara'ya geri döndüm.

"Ne düşünüyorsun, prenses?" dedim.

"Burada olmanın güzel olduğunu düşünüyordum. Seninle."

"Bunu başaracağız," dedim ve viskiyi açarak iki kâğıt bardağa biraz koydum. Birini ona verdim ve yanına oturdum. Bardaklarımızı tokuşturduk. Oturduk ve gökyüzüyle vadinin renk değiştirmesini seyrettik. Yavaşça, ama aslında yavaş olamayan bir şekilde, güneş tamamen kayboldu; ateş çizgileri ve altın yok oldu. Gökyüzü sedefe, sonra da koyu, koyu gümüşe dönüştü. Gümüşün içinde solgun yıldızlar parıldıyordu, solgun ve güçsüz gezginler gibi; arkasından solgun ay gökyüzüne tırmandı, bir rehber ya da okul müdürü gibi, yıldızları yerlerine yerleştirmek için. Ay yükseldikçe yıldızlar belirginleşti ve gökyüzü mavi-siyaha döndü. Ağaçlar, evler, ahırlar artık karanlığın içinde belirsiz şekillere dönüşmüştü. Vadi görünmüyordu. Ama uzakta, altımızdaki nehir ayı yansıtıyordu. Birbirleriyle paylaşım halindeydiler. Barbara elini omzuma koydu. Birer içki daha içtik. Bir an birbirimizin gözlerine baktık ve yaklaştık. Gece seslerini, etrafımızda hafifçe birbirine vuran kanatları, böceklerin elektriksel pır pırlarını, bir baykuşun sesini, bir köpeğin havlamasını dinledik. Vadide, orada burada ışıklar yandı. Nehirde tek bir kayığın ışıkları parlıyordu. Hiç insan sesi yoktu. Yüksekte, yalnız ve huzurluyduk.

"Yaz bitince ne yapacağız, Leo?"

"Şey, şehre geri döneceğiz. Sen ne yapmayı düşünüyordun?"

"Cennet Yolu'na mı döneceğiz?"

"Tanrım. Bilmiyorum. Biliyorsun, bir şekilde bir iş bulmam lazım."

"Evet. Benim de."

"Muhtemelen garsonluk yapacağım. Böylece param ödeninceye kadar yemek yiyebilirim."

"Ama o işler daima insanın iştahını kapatır."

"Bu doğru. İnsanları yemek yerken seyrederek hayatını kazanmak çok zor."

"Şey," dedi Barbara dikkatle, "işler yoluna girecek gibi görünüyor."

"Merak etme. Her şeyi halledeceğiz." Sonra onu öptüm. "Acıkınca haber ver, ateşi yakayım."

"Biraz sonra," dedi ve bana yaslandı.

Karanlık vadiye bakarken ne gördüğünü bilmiyordum ama ikimiz için bir gelecek göremiyordum; hele kendim için geleceği hiç göremiyordum. Barbara gençti, güzeldi, yetenekli ve kararlıydı. Zirveleri amaçlamasını önleyecek hiçbir şey yoktu. Üne kavuşması an meselesiydi. O zaman hüzünlü, siyah sevgilisiyle; yanlış zamanda, yanlış yerde kapana kısılmış, yanlış bedende kapana kısılmış, yanlış istekleri olan çocukla ne yapacaktı? Yolunda engel oluşturursam zamanla benden nefret edecekti, haklı olarak. Ama engel oluşturmaya hiç niyetim yoktu. Yabancılaşmanın en kurnaz ve belki de en ölümcül hali, yabancılaşma korkusuyla yaratılmaktadır. Barbara'nın benimle kalmayacağından emin olduğum için Barbara'ya bağlanmaya cesaret edemiyordum. Bu korku, çok sayıda korkuyu gizliyordu, ama hepsinden öte, Barbara'ya ya da başka birine bağlanmayı isteyip istemediğim sorusunu gizliyordu ve bağlılık yeteneğine sahip olup olmadığım sorusunu saklıyordu. Ama o zaman, bu sorular benden de gizleniyordu, tıpkı vadinin gizlendiği gibi. Bir şekilde kendi yolumu bulmam gerektiğini biliyordum. Bana kimse yardım edemezdi ve ben de yardım isteyemezdim. Bazen Barbara'yla beraberken hissettiğim korkunun, beni gecenin bir yarısında uyandıran korkunun, öğlenleri sokakta yürürken nefesimi kesen korkunun sadece kendi kişiliğimin kıvrımları yüzünden ortaya çıkan kişisel bir korku mu yoksa başkalarının öfkesiyle ortaya çıkan genel bir korku mu olduğunu anlamama

imkân yoktu. Belirtileri anlamıyordum çünkü onu seviyordum, bunu biliyordum ve onu herkesten daha çok seviyordum. Her zaman mutlu değildik ama Barbara'yla mutluyken, o güne kadar başkalarıyla beraberken olduğumdan çok daha mutluydum. Birbirimizle, başka kimseyle olmadığımız kadar rahattık. Ama yine de geleceğimiz yoktu.

Terastan ayrılarak aşağıya, avluya indik ve ateş yaktım. Ateşimiz, o anda kilometrelerce mesafeden görülen tek ışıktı. Bulduğum yer elmalarını kızarttık, hamburgerlerimizi pişirdik, küçük bir şişe şarabımız vardı. Gece daha da karanlıklaşırken kendimizi daha güvende hissetmeye başlamıştık, zira geceleyin dağ yoluna tırmanmaya kimse cesaret edemezdi. Barbara kollarıma yaslandı ve ben ona şarkı söyledim:

Endişeli bir şarkıyı
Endişeli bir erkek söyler,
Endişeleniyorum ben de,
Ama uzun sürmeyecek endişem,

diye şarkı söyledim ve devam ettim,

Bir kulübe buldum,
Kulübeme ihtiyacın yok,
Nehir, kapımdan uzak dur,

ve,

Akşam güneşinin battığını görmekten nefret ediyorum.

"Güzel bir sesin var," dedi Barbara. "Geliştirmeye çalışmalısın. Bahse girerim beklediğin fırsatı böyle yakalayacaksın."

"Sıradan bir ses işte. Beklediğin fırsatı böyle yakalayacaksın derken ne demek istiyorsun?"

"Sıradan bir ses değil. Çok etkileyici bir ses. Profesyonel olarak şarkı söylemeye başlasaydın çok dikkat çekerdin. Hem bak, bu tüm zencilerin tiyatroda fırsat yakalamak için kullandıkları klasik yöntem. Paul Robeson'a bak."

"*Sen* bak Paul Robeson'a. Robeson bir futbol yıldızıydı, dünyadaki en büyük şarkıcılardan biri, en yakışıklı erkeklerden biri

ve bir kahraman gibi görünüyor. Onun benim için iyi bir örnek olduğunu mu düşünüyorsun?"

"Ah, kapa çeneni. Ne demek istediğimi biliyorsün."

"Bütün bunlara rağmen hangi rolleri oynadı? İmparator Jones ve Othello."

"Sana Paul Robeson'a benziyorsun demedim. Sesinin bir değer olduğunu ve kullanman gerektiğini söyledim. İnsanlar seni duyacak ve bu da seni görecekleri anlamına geliyor, hem İmparator Jones ve Othello'dan başka roller de var."

"Var mı? Bayağı keşif yapmışsın."

"Bu kış başlayabilirsin. Gerçekten, neden yapmıyorsun? Böylece ikimiz de çalışma..."

"Bu kış için işin hazır mı?"

"Hayır. Ama birkaç şey duydum. Gelecek hafta şehre gidip araştırmak istiyorum. Yani, şimdi ağustostayız. Yaz neredeyse bitti."

"Biliyorum." Hiçbir neden olmaksızın, *Blowtop Blues*'u söyleyen Dinah Washington'u düşündüm.

"Ayrıca gitar çalıştığını da biliyorum. Village'da sahneye çıkabileceğin yerler var. Şey, biliyorsun, şu Karayip restoranı var. Bahse girerim, orada çalmana memnun olurlar."

"İnsanların Karayip şarkıları söylemelerini istiyorlarsa, neden *bana* gelsinler? Ben Karayip adalarından değilim ki?"

"Ah, Leo, öylesin işte. Kısmen Karayip adalarından sayılırsın. Sırf beni caydırmak için bahaneler buluyorsun. Seni tanıyorum. Çok iyi bir fikir ve sen de bunu biliyorsun."

Bunu daha önce de düşünmüştüm, tekrar düşünmeye başladım. "Belki."

"Şarkı söyleyen garson olabilirsin. "Güldü." Büyük ilgi çekersin."

Düşündüm, bir yerden başlamam gerektiği doğruydu. "İnsanların karşısında şarkı söylemeye henüz hazır değilim."

"Ama Leo, öyle bir yerde başlamanın bütün özelliği bu işte, *hazır* olman gerekmiyor. Bunu sadece eğlence için yaptığını düşünecekler. Ama sen bu şekilde *öğreneceksin*."

"Kendimi yirmi yıl sonra, Bowery'de gitar çalarken görebiliyorum."

"Öyle olmayacak. Bunu, istediğini elde etmekte kullanacaksın."

"Ne istediğimi bildiğimden her zaman emin değilim." Ona biraz daha sıkı sarıldım ve küçük ateşimize baktım.

"Sanırım –bazen– insan böyle söylediği zaman, bunu sadece, istediğini elde edemeyeceğinden korktuğu için söylüyor."

"Belki. Ama *sen* ne istediğini biliyorsun. Değil mi?"

"Asla sahip olamayacağım şeyleri istediğimi biliyorum."

"Ne gibi?"

Biraz eğildi. "Ah. Biliyorsun işte. Modası geçmiş şeyler. Bir koca. Bir ev." Durdu. "Çocuklar."

"Bunlara neden sahip olamayasın, Barbara?"

"Belki yeterince istemiyorum da ondan," dedi. "Bilmiyorum. Belki yanlış düşünüyorum." Beni izlediğini hissettim. "Komik aslında. Düşündüğüm tarzda bir kız olmadım. Daha yirmi yaşında bile değilim ve ah, üç ilişkim oldu, bir kere de kürtaj oldum. Kendini kullanılmış hissetmene neden oluyor. Ve bazen korkuyorum. Neyse." İçini çekti ve gülerek omuz silkti. "Bana bir şarkı daha söyle."

"Söylediklerinden sonra hangi şarkıyı söyleyeceğimi bilmiyorum. Zavallı Barbara. Ben de hayatını kolaylaştırmıyorum, değil mi?"

"Şikâyet etmiyorum. Dünyayı sen yaratmadın."

"Hayır," dedim, "yaratmadım." Gökyüzüne baktım. "Biliyor musun? Bazen hâlâ merak ediyorum, kim yarattı diye. Her kimse, ne düşündüğünü merak ediyorum."

"Herhalde," dedi, sesinde beklenmedik bir şiddetle, "seninle beni düşünmüyordu."

"Hayır. Ne kadar kötü bir rol dağılımı," dedim ve güldük.

"Lütfen, bana bir şarkı daha söyle?" dedi. "Uyumadan önce."

Söyledim:

Neden bilmiyorum
Gökyüzünde güneş yok,
Fırtınalı hava!
Sevgilimle bir arada olmadığımız için,
Devamlı yağmur yağıyor.

Sonunda uyku tulumuna girdik ve bir süre ateşin güçsüzleşmesini, dağılmasını ve sönmesini seyrederek öylece yattık. Yıldızlar çok yakındı ve birinin kaydığını gördüm. Dilek tuttum. Barbara'yla benim, ne olursa olsun birbirimizi her zaman sevmemizi ve herhangi bir burukluk yaşamadan birbirimizin gözlerinin içine bakabilmemizi diledim. İçimde o tanıdık ama oldukça rezil sıcaklık ve basınç yükselerek kasıklarıma yayılmaya başladı; sıcaklık bedenimi sararken öylece yattım, bir kolum Barbara'ya dolanmıştı ve onun narin bedeninin titremesini hissedebiliyordum. Isı arttı, arttı, bir yanımın istememesine rağmen, bir yanım da zevk duyuyordu. Çünkü anlamaya başlıyordum ki, bedenle de dille edilen yeminler kadar kutsal yeminler edilebiliyordu. Bir anda, yeminlerin tutulması zorlaşmış, bozulması daha da zorlaşmıştı. Birbirimize döndük. Her şey durgundu. Yavaş yavaş, daha öncekilere nazaran şefkatle ve daha hüzünlü bir şekilde sevişmeye başladık. Tek kelime etmedik. Her okşama bizi içimizin derinliklerinden çekip çıkarıyor, bir başka çıplaklığı, zar zor tahammül edebildiğimiz bir çıplaklığı ortaya çıkarıyordu. Yıldızların altında, ateşimizin korunun hafif ışığında, yüzü daha önce hiç tanımadığım bir yüzdü. O yüzü bazen hafızada canlanan bir tutkuyla, en derin hayallerimizdeki tutkuyla okşadım, tuttum ve öptüm. Sanki o gece anlamıştım; kapana kısılmıştık, ne yaparsak yapalım kapana kısılmıştık ve bu kapanda yaşamayı öğrenecektik. Ama o gece bu imkânsız görünmüyordu. Hiçbir şey imkânsız görünmüyordu. Barbara inlemeye başladı. Kara bir iniltiydi ve sanki sarıldığım bedenin içinde inleyen, özgür kalmak için çırpınan zenci bir kadın vardı. Belki de yıldızların altında çıplak olduğumuz içindi. Uyku tulumunun fermuarını açmıştım ve titreyerek Barbara'nın üstüne çıktığımda, ağustos gecesi bedenimde hareket ediyordu. Sanki sadece birbirimizle değil, geceyle, yıldızlarla, ayla, uyuyan vadiyle, ağaçlarla, yatağımız olan taşın altındaki toprakla ve toprağın altındaki suyla da birleşiyorduk. Her dokunuş, hareket ve okşamayla, her hamleyle, her inilti ve solukla, Barbara'ya daha çok yakınlaşıyordum, kendime ve adlandırılamayan bir şeye yakınlaşıyordum. Bacakları bedenime dolandı, sudan daha tatlıydı. Bana sarıldı, sarıldı, sarıldı. Çok yavaş hareket ediyordum.

Kendimden çok emindim. Kendimi tuttum, tuttum, tuttum çünkü uzun süre tutamayacağımı biliyordum. Özgürlük anımız yaklaştı, yaklaştı, patlamaya hazır bir şekilde birikti ve Barbara hıçkırdı; rüzgâr bedenimi yakıyordu ve aşikâr, engel olunamaz geri çekilmeyi, kasılmayı, yoğunlaşmayı, uzun düşüşten önceki uzun, dengeli anı hissettim. *Barbara*, diye mırıldandım ve sanki adının, seslenişimin vadide çınladığını duydum. Adı uzun süre vadide yankılandı. Sonra yıldızlar sönükleşmeye başladı. Uyku tulumunu üstümüze örtüp fermuarını çektim. Birbirimize sarıldık ve uyuduk. Hiç konuşmamıştık.

Parlak bir sabahtı. Güneş bizi erkenden uyandırdı ve çıplak halde patikanın yanında damla damla akan soğuk derenin altında yıkanma ve birbirimize su atma cesaretini gösterdik. Gümüş rengi soğuk su bizi canlandırdı ve vücutlarımızla gurur duymamızı sağladı. Çıplak halde ateşi yaktım ve kahvemizi yaptım. Çıplak ve mutlu bir şekilde birbirimize bakarak kahvemizi içtik. Güneşle, kahveyle ve çıplaklığımızla sarhoş olduk, birbirimizin vücuduna, korkunç bir merakla her yerine dokunmaya başladık, tekrar sevişmek zorundaydık. Sonra kan ter içinde kaldık ve yine derede yıkandık. Güneş artık iyice yükselmişti, yola çıkmak isteyebileceğimiz konusunda bizi uyarıyordu ve giyindik. Uyku tulumunu topladım, Barbara sırt çantasını hazırladı ve inmeye başladık. Patikadan yukarı çıkan kimse yoktu. Parlak, açık, sakin bir sabahtı ve kuşlar şakıyordu. Aşağıya inerken korkularım geri gelmeye başladı, sanki yeni bir diş ağrısı başlamadan önce, zonklayarak kendisini hatırlatıyordu.

Huzurevinin bulunduğu düzlüğe yaklaşırken patikanın hemen çıkışındaki düzlükte, yaşlı bayanlardan biri, parıldayan beyaz saçları ve gümüş gözlüğüyle inanılmaz bir hızla verandadan inerek bize doğru koşmaya başladı, başının üstünde, sanki bir bayrakmış gibi, bir gazeteyi sallıyordu. Barbara ile ben o kadar şaşırmıştık ki birbirimize bile bakamadık. İkimiz de yaşlı kadının düşmesinden korkuyorduk, bu nedenle o bize koşmasın diye, biz ona doğru koşmaya başladık. Ama o yine de koşmaya devam etti. Ona ulaştığımızda nefesi kesilmişti ve çimlerin üstüne çöküverdi. "Bakın," dedi, "bakın!"

Hasta olduğundan korktuk ve ona bakakaldık.

"Bakın," dedi yine, "*bakın*!" Bir eliyle çimlerin üstündeki gazeteye vuruyordu. "Savaş bitti. Savaş bitti."

O anda ağladığını gördüm. Diğer kadınlardan bazıları verandada duruyordu. Gazeteye baktık. Evet, savaşın bittiğini anladık; uzun bir süre tek anladığımız bu oldu. Hiroşima ile Nagazaki, daha önce adını duymadığımız şehirler, tek, benzersiz bombalarla yerle bir edilmişti. Önce, keşke lisedeyken matematiğe ve fiziğe daha fazla önem verseydim, diye düşündüm, atomu parçalamak ne demekti? Yaşlı kadın ağlama ile kutlama arasında sesler çıkarmaya devam ediyordu. Düşünmeye devam ediyordum. *Almanlara atmadılar. Almanlar beyaz. Japonlara attılar. Sarı karınlı Japonlara attılar.* Yaşlı kadına baktım. Hâlâ çimlerin üzerinde oturuyordu. Başını kaldırıp bana baktı, ama beni görmediğini biliyordum.

"Harika değil mi?" diye haykırdı. "Harika, değil mi? Bu korkunç savaş bitti. *Bitti*!"

Ayağa kalkmasına yardım ettik.

"Evet," dedi Barbara, acımasız güneşin altında, bembeyaz bir renkle, "evet, savaşın bitmesi çok güzel."

"Gerçekten şahane," dedim, Rahip Divine'ı papağan gibi taklit ederek, ne dediğimi bilmiyordum.

Yaşlı kadını verandaya götürmek üzere beraber yürümeye başladık. Diğer yaşlı bayanlar da toplanmıştı ve onlar da sevinçten coşmuştu. Ama ilk yaşlı kadının aksine onlar coşkuyla kör olmamışlardı. Gözlüklerinin ardından, Barbara'yı onaylamayan bir hayretle izliyorlar ve bana da tam bir güvensizlikle bakıyorlardı; kaybolan bir deredeki kuru çakıl taşları gibi sesler çıkardılar. Sevdiklerinden bazıları savaşta ölmüştü, özellikle bu savaşta, zira diğerlerini hatırlıyorlardı. Bazılarının sevdikleri geri geliyordu. Elleri, yüzleri, sesleri titriyor, sallanıyor, çatlıyor, tırmanıyordu. Zaman zaman bana bakıyorlardı ve beni konuşmalara dahil etme konusunda gönülsüz değillerdi ama esas olarak, Barbara'ya hitap ediyorlardı. Bir şey onlara, bir şekilde, onların zafer günlerinin benim zafer günüm olmayabileceğini söylüyordu. Hem söylemeliyim ki, ben dayanak noktasıydım. Onları izliyor ve onlara acıyordum. Onlara, tiksintiden kolay ayırt edilemeyecek bir acımayla acıyordum, bu da mucizevi bir şekilde onlara iletili-

yordu. Kutluyorlardı. Babalarının inancı –hâlâ yaşayan!– onları, düşmanlarına karşı muzaffer kılmıştı, beni arkadaşları olarak hiç düşünmüşler miydi? Onların bilincinde en muğlak olan şey, benimkinde son derece belirgin ve canlıydı. Ama onlar yaşlıydı; ağustos sabahının ışığında kutlama yapan yaşlı kadınlar. Onların kutlayacak pek az şeyi olduğunu hissettim.

Sonunda hareket ettik, sonuna kadar el sallayarak, gülümseyerek. Arabaya bindik. Onlar verandada kaldı ve biz giderken arkamızdan el salladılar. Sonra Barbara omzunu silkerek, "Belki de kasabanın içinden geçmesek iyi olacak," dedi. "Hepsi sokaklardadır."

Böylece, geldiğimiz şekilde arka yoldan döndük, ama uzun süre huzura kavuşamadık. Akşam olurken, Atölye'deki çocuklardan bazıları bizi San-Marquandlara götürmek üzere uğradı. Zafer Balosu düzenliyorlardı.

Caleb Avrupa'da yaralanmış ve eve gönderilmişti. Yine, bu noktada anılarım silikleşiyor. Caleb'la bu konuda sadece bir kez konuşmuştum. Ciğerlerinden yaralanmıştı ve neredeyse ölüyordu. Uzun süre askeri hastanede kalmıştı ama onu hastanede ziyaret etmedim. Neden olduğunu hatırlamıyorum. Annemle babamın onu görmeye gittiğini biliyorum. Benim de gitmemi istediklerini hatırlıyorum ama beni bulamamışlardı; buna benzer bir şey. Sanırım, sadece Caleb'ı görmekten korkuyordum. Daha önce, Tanrı'yı bulduğuna dair birkaç mektup göndermişti. New York'a döndüğünde neredeydim, bilmiyorum; onu gördüğümde, *Tanrı'nın Yeni Takdir Evi*'ne katılmıştı. Kurtarıldığını söylüyordu. Ondan sonra onu görmedim.

Yaz sona erince Barbara'yla birlikte New York'a döndük. Cennet Yolu'na dönme hatasını yaptık; hata yapmak insanın elinde olmadığında buna hata denir mi bilmiyorum. Yani, içimden bir his, oraya dönmememiz gerektiğini söylüyordu ama gidecek başka yerimiz yoktu. En azından Cennet Yolu'nu biliyorduk. Yıpranmış bir harabeydi ve ev sahibi için orada *kimin* oturduğu önemli değildi. Yabancı bir ev sahibi ile uğraşmaya cesaretimiz yoktu, hiç paramız yoktu.

Cennet Yolu'na dönmek, yakın geçmişimizin enkazıyla yüzleşmek demekti. Jerry'nin çorapları ve ayakkabıları, tişörtleri, süspansuarı, kot pantolonları, kravatları, el yazısıyla yazdığı notları, Jerry ile Barbara'nın fotoğrafı, Jerry, Charlie ve benim fotoğrafım; hepimiz tarihi görünüyorduk. Benim eski eşyalarım, kışlık kıyafetlerim –bununla, esas olarak hırkaları kastediyorum– ve ağır ayakkabılarım, yaşamayı bıraktığımız bir hayatı hatırlatan her şey oradaydı. Ama hepsi de yaşamayı ümit ettiğimiz hayatı tehdit ediyordu. Bunlarla sessizce bezdiriliyorduk, sessizce ayıplanıyorduk. (Zira bir gün, sahipleri gelebilirdi.) Yerleştik. Yerleşmeye çalıştık. Barbara garsonluk yapmaya başladı. Ben de Karayip restoranında garson olarak çalışmaya başladım, şarkı söyleyen garson. Bazı geceler geç saatlerde, servis yapmayı bitirdikten sonra, gitarımı çıkarıp birkaç şarkı söylüyordum. Barbara haklıydı. Beğenmişlerdi ve benim için çok iyi olmuştu. O iş, Barbara ile beni, o kış boyunca beraber kalabileceğimizden daha uzun bir süre bir arada tutmuştu. İşin, dolaylı olarak çalışmalarıma da etkisi olmuştu. Village'da şarkı söyleyen zenci bir garson eninde sonunda dikkat çekecekti ve böylece, farkına varmadan, sonradan satabileceğim bir şey kazandım; kişilik.

Günlerim şöyle geçiyordu; iş günüm, akşam beş ya da altı sularında, restoranın kilidini açtığımda başlıyordu. Sekiz-on masa vardı. Tam kapasitede, yaklaşık kırk kişiye servis yapabiliyorduk. Ben tek garsondum. Restoran kaldırımdan iki üç basamak aşağıdaydı. Kapıyı açıyor ve mekânı temizliyordum. Restoranın hem içindeki hem de dışındaki çöp tenekelerini kontrol ediyordum. Islak kap kacak bırakmışsam onları temizliyordum. Mutfağı düzenliyor, satırı ve doğrama tahtasını çıkarıyordum. Salatayı doğruyor, salata sosunu hazırlıyordum. Patatesleri soyuyor, her gece ıslattığımız börülcelerin suyunu boşaltıyordum ve pirinci yıkıyordum, çünkü spesiyalitemiz, Zıplayan John denilen börülceli ve pirinçli bir yemekti. Sonra durup bir içki içiyordum; siyah Jamaika romu. Hilda daima mutfakta bir şişe bulunduruyordu. Bu arada, aynı zamanda restoranın ismen sahibi ve adalardan gelen iri, siyah ve oldukça gizemli bir şekilde bekâr bir kadın olan aşçı Hilda gelmiş ve mutfağa girmiş olurdu, kaburgaları ve tavuğu ayıklamaya başlardı. Hilda ile ben hiçbir

zaman fazla konuşmazdık; bu Hilda'nın beni sevdiğini ve bana güvendiğini gösteriyordu. Çok çalışıyordu, sessizce çalışıyordu. Nedenlerini hiç tartışmamamıza rağmen, anlıyordum. Özel evlerde yıllarca aşçılık yaparak biriktirdiği ne varsa bu restorana yatırdığından emindim ve şimdi çok korkuyordu, gerçi korkusunu saklamayı beceriyordu. Ne de olsa, oldukça zorlu bir iş üstlenmişti. Ortağı olsa da olmasa da –ortağı olup olmadığını bile bilmiyordum– yalnız bir zenci kadının New York'un merkezinde bir zenci lokantası açması, kolaylıkla tepkilere neden olabilecek bir mücadeleydi. Bir kere, Hilda'nın yerine Ada diyorduk, kesinlikle başka zencileri de şehir merkezine getirecekti ve Village'ı yöneten insanlar bunu heyecanla beklemiyordu. Hilda da, ben de bunu biliyorduk ama üzerinde tartışmanın pek yararı yoktu. Tabii, ağırlıkla, egzotik adaları vurguluyorduk, bunun yardımı olmuş olabilir; kısa zamanda bütün ülkeyi saracak olan Kalipso çılgınlığını oluşturmaya yardım etmediysek de, ilgi görmesini bekliyorduk. Village'daki kulüplerde çalışan, eğlence dünyasının zenci elemanları sıklıkla Ada'ya geliyordu ve bu da mekâna belli bir "ton," belli bir canlılık veriyordu Bazen, canları isterse, şarkı söylüyor veya dans ediyorlardı.

Hilda'nın duygusuz, sessiz kararlılığında çok etkileyici bir yön vardı. Restoran işletmeyi gerçekten sevdiğini sanmıyorum, sadece yapması gereken bir işti. Hayatı hakkında hiçbir şey bilmiyorduk. Kesinlikle bekâr görünüyordu. Kendine çok az para harcıyordu. Hemen hepsini Trinidad'a gönderiyor, orada kimin onun çabalarına bel bağladığını bize asla söylemiyordu. Bu da ona, saldırılması zor, siyah bir onur veriyordu. Sanırım beni seviyordu çünkü kendi farklı yöntemimle ben de onun kadar kararlı, onun kadar kapalı ve kendime göre, onun kadar cesurdum. İyi bir ekiptik. Olmasaydık, her akşam yapmamız gereken inanılmaz miktarda işin altından kalkmamız mümkün olmazdı. Mutfağı Hilda'ya teslim ediyor, masalarımı hazırlıyordum. Yanımda her zaman bir kitap getiriyordum ve masaları hazırladıktan sonra kendime bir bardak rom daha koyup insanlar gelene kadar kitap okumaya oturuyordum.

Oldukça geç saatlere kadar çalışan bir lokantaydı. İş günüm hiçbir zaman gece birden önce bitmiyordu ve bazen sabahın

dördüne kadar sürüyordu. O restoranın kapısından çok tuhaf insanlar akıyordu içeri ve sanırım, orada çok şey öğrendim. Öğrendiğimin farkında bile olmadan öğrendiğim şeylerden biri, bir odaya nasıl hâkim olunacağıydı. Oraya kesinlikle hâkimdim. Olmasaydım, ölesiye ayaklar altında çiğnenirdim.

İşte geliyorlardı; çok uzun saçlı, sarışın bir kız, zarif, şehir merkezinin dışından, gururlu siyahlar içinde. Kavalyesi sıfır numara tıraşlı, takım elbiseli bir adam. Yere yığılmak üzereler ve bunun farkındalar aslında, ama yine de bana ters ters bakıyorlar. Onlarınkine hiç de benzemeyen nedenlerle ben de onlara bakıyorum. Ama artık *benim* bölgemde oldukları için ve annem beni doğru yetiştirdiği için, kitabımı kapatıyorum, ayağa kalkıyorum ve gülümsüyorum; az kalsın kalk ve işe başla, diyecektim.

"İyi akşamlar. Yardımcı olabilir miyim?"

Hilda, mümkün olduğunca müşterilerden uzak duruyordu çünkü onlara tahammül edemiyordu ve sanki bu gibi anlarda, satırın her zamankinden daha sert vurulduğunu duyuyordum.

"Bir şeyler yiyebiliriz diye düşünmüştük."

Memnun görünüyordu ya da bezgin görünüyordu; bazı kızlarda ayırt etmek çok zordur. Neyse, kesinlikle zeki görünüyor.

"Tabii. Bu masayı ister misiniz?"

Oturdular. Mönüleri önlerinde. Kız hâlâ zeki görünüyor, ama adam sıradan biri olmaya karar verdi. Herif, onun hakkında ne kadar çok şey bildiğimi bilmiyor. Kızla bir yere varamayabilir ama ben birini tanıyor olabilirim ya da benimle bir yere varabilir. Siyahım ama dost canlısıyım ve kuşkusuz, onun üniversitede tanıdığı birine benziyorum.

"Bir içki almak ister misiniz?"

Ve *dannn!* diye satırın sesi geliyor mutfaktan, martinileri hazırlamak üzere barın arkasına geçiyorum. Söylemeyi unuttum, aynı zamanda, tek barmenim. Barın arkasındaki konumumdan, mutfağa dönüp siyah ve aksi Hilda'ya bakıyorum. İlk işaretleşmemizi gerçekleştirdik. *Olağan budalalar,* diyorum ona sessizce, *sorun yok.* Ona göz kırpıyorum, o da bana göz kırpıyor. Sonra yine satırı kaldırıyor. *Dann!*

"Güzel martini yapıyorsun."

"Teşekkür ederim. Siparişinizi şimdi vermek ister misiniz,

yoksa bir martini daha alır mısınız?" Bu cümleyle birlikte, en doğal ve en büyüleyici gülümsememi sergilemeyi başardım.

"Şey. Bakarız."

"Tamam. Kendinizi evinizde hissedin."

İşte geldiler; kadın orta yaşlı, huysuz, üzerindeki her şey yeşil ve portakalrengi, adamın saçı dökülüyor, sinirli, lacivertler giymiş.

"Buranın adı ne?"

"Ada diyoruz. İyi akşamlar."

"Yemekleriniz iyi mi?"

"Bazı insanlar beğeniyor. *Bazı* insanlar bağımlısı oldu."

Geriye baktığımda, bana o kadar ters bakmalarının nedenlerinden birisinin, dünyanın hiçbir yerinde bir daha yemek yemeseler, gerçekten umurumda olmayacağını anlamaları olduğundan kuşkulanıyorum. Kesinlikle müşteri bulmaya çalışmıyordum ve dikkatle hazırladığım, açık gülüşümün ardındaki sır buydu.

"Şey, sanırım deneyebiliriz. Ne dersin, Anita?"

Diğer çifte baktılar, bana baktılar. Onları karar vadilerinde bırakarak birkaç mum yakıyorum. Oturuyorlar; kapıya çok yakın bir masaya. Mönülerini veriyorum.

"Bir içki almak ister misiniz?"

"Manhattan yapabilir misin?"

"Sanırım hâlâ hatırlıyorum. İki tane mi?"

"Evet. Çabuk olsun."

Güvensiz bir şekilde içkilerini deniyorlar. Satır düşmeye devam ediyor ve tencereler kaynıyor. Hilda zili çalarak ilk çiftin yemeklerinin hazır olduğunu bildiriyor. Servis yapıyorum. Adam bana bakıyor ve göz kırpıyor. Gülüyorum. Sonra, diğer çifte dönüyorum.

"Şimdi sipariş vermek ister misiniz?"

"Evet. Tavuğu denemek istiyoruz. Baharat istemiyoruz."

"Çok güzel. Teşekkür ederim."

İşte geldiler; iki genç çocuk, kesinlikle reşit değiller, kesinlikle Bronx'tan geliyorlar ve Village'a ilk kez geliyorlar.

"Merhaba. Yemek yiyebilir miyiz?"

"Yiyemezseniz fazla yaşamazsınız. Bu masa nasıl?"

Mumlarını yakıyorum.

"Kaburgalar iyi mi?"

"Ben seviyorum."

"Aşçı sen misin?"

"Hayır. Ben garsonum. Aşçı mutfakta."

"Senin adın ne?"

"Benim adım Leo."

"İki tane bira alabilir miyiz?"

Muhtemelen reşit değiller ama diğer yandan, ben de değilim. Koruma için Hilda'nın ne kadar ödediğini bilmiyorum ama çok olduğunu biliyorum.

"Peki. İki kaburga mı?"

"Doğru."

"Teşekkür ederim."

İşte geldiler; dört güneyli denizci, biraz sarhoş. Bu biraz ustalık gerektirebilir ama Hilda ile aramızda bir dizi işaretimiz var ve bu gibi durumlarda öyle bir manevra yapıyorum ki şöminedeki demirin yakınında buluyorum kendimi.

"İyi akşamlar. Yemek yemek ister misiniz?"

"Evet. Açız."

"O zaman, doğru yere geldiniz. Bu masa uygun mu?"

"Evet. Birer içki alabilir miyiz?"

Bu da ustalık istiyor çünkü denizcilerin restoranda sarhoş olmaları istenmiyor. Ama bunların gerçekten de servis yapılamayacak kadar sarhoş olduklarını iddia edemem.

"Ne içmek istersiniz?"

Viski-bira istiyorlardı, hepsi.

"Hey, nerelisin? Buralı mısın?"

"New Yorkluyum."

"Kadın bulabileceğimiz bir yer biliyor musun?"

"Sokaklarda bulabilirsiniz herhalde."

"Sokaklara bakındık ama hiçbir şey bulamadık. Bu şehir ibnelerle dolu."

"Neşelenin. Daha erken. Ne yemek istiyorsunuz?"

Geriye baktığımda, restorana gelen Güneylilerin çoğunun beni şaşırttığını kabul etmem gerekir. Tehlikeli olanlar, Kuzeylilerdi.

"Domuz budu yiyebilirim. Kadın organı gibi kokuyor."

"Hey, onlar tam da penise benziyor."

"Pençeleri olan bir penise rastladın mı hiç?"

Kahkahalar.

İşte geldiler; Minneapolis'ten cici sarışın bir kız, siyah müzisyen kocasıyla Village'da yaşıyordu. Adam sonunda delirdi ve kadın alkolik oldu. Küçük oğullarına ne olduğunu bilmiyorum. İşte geldiler: Rhoda ile Sam, Village'daki en mutlu çift. Rhoda intihar etti ve Sam İspanya'ya kaçtı. İşte geldiler; reklamcılık şirketinde çalışan ve korkuyla titreyerek birlikte yaşayan iki kız, bir gece sarhoşken bana hayatlarını anlatmışlardı. Bir tanesi bir psikiyatrist bulmuş, reklam sektöründe çalışan çok şişman bir adamla evlenerek California'ya taşınmıştı, şimdi çok başarılı ve faşistlerdi. Diğer kıza ne olduğunu bilmiyorum. İşte geldiler: Afrikalı prens olduğunu söyleyen ve Omar gibi tuhaf bir adı olan Kentuckyli siyah adam ve bekâretini bayrak gibi taşıyan Bryn Mawr mezunu titrek kız arkadaşı. Kızın ailesi sonuçta adamı tutuklatmış ve kız Yale'den biriyle evlenmişti. İşte geliyorlardı; viski, anfetamin ve şişman beyaz kadınlarla yaşayan, parlak, yaşlı, zenci avukat. İşte geldiler; Güney'den gelen parlak gözlü çocuk, yazar olacaktı ama ayyaş bir serseri olmuştu. İşte geliyorlardı; Florida'daki zengin ailesinden kaçan ve onlarınkinden farklı bir hayat yaşamayı düşünen çocuk ("O kadar paraya ihtiyacım yok, sadece kendim olmak istiyorum") ve sonunda esrarkeş oldu. İşte geliyorlar; homoseksüel ressamla lezbiyen karısı, aralarında öyle bir anlaşma vardı ki ikisinin de oyun arkadaşlarına korkunç derecede kaba davranmasına neden oluyor ama onları nefretle birbirlerine bağlıyordu. İşte geldiler; tersanelerde çalışan ve annesiyle yaşayan, mahvolmuş, yalnız adam, genç oğlanları seviyordu, onlardan korkuyordu ve bir çatıdan atlamıştı. İşte geldiler; herkesin her zaman görmekten memnun olduğu cici, orta yaşlı çift, koca bir kez, ağlayarak ve terleyerek beni çöp tenekelerinin arasına atıp öpmeye çalışmıştı –"Marcia'ya söyleme. Lütfen karıma söyleme!"–. İşte geliyorlardı: resim yapan ve sonunda kendini Bellevue'de bulan çok güzel kız; işte geliyorlardı; dansöz olmayı planlayan ve kendini hapiste bulan güzel kız; işte geliyorlardı; arkadan düzülmeyi seven ve sonunda ken-

dini metronun önüne atan Bostonlu parlak –kafası kopmuştu–. İşte geliyorlardı: Tanrım, perişan, güzel, mahvolmuş ve yalnız, ölümün buz gibi işareti üzerlerinde olmasına rağmen yaşamaya çalışan, herhangi bir lisan öğrenmemelerine rağmen konuşmaya çalışan, iğrenç olmalarına rağmen sevmeye çalışan, denedikleri bütün içkilerde, neşenin tadını, onların neşesi olan tadı bulmaya çalışanlar; onsuz hiçbir hayat yaşamaya değmezdi. Evet, çok şey öğrenmiştim. Beni ürkütüyorlardı ama çok şey öğrenmiştim. İşte bir gece, sonradan iki yıl beraber yaşadığım Sally gelmişti. Çok sakin, düzgün ve mesafeli iki beyaz, erkek New York Üniversitesi öğrencisiyle birlikte gelmişti. Sosyoloji konuşuyorlardı, ben de saçmaladıklarını düşünüyordum, sonunda bunu söylemiş ve Sally'yle tartışmıştım. Sonra, onu tekrar buluncaya kadar, üniversitenin kampüsüne dadanmış ve benimle tekrar, fakir bir akraba gibi, sosyolojik bir araştırmanın konusu değil, bir insan gibi konuşmasını sağlamıştım. İşte bir gece Pennsylvanialı Steve gelmişti, meşhur bir generalin asi oğluydu, bana âşık olmuştu. Bu şekilde anlatmak zorundayım çünkü böyle olmuştu ama olayı iyi bir şekilde idare edememiştim. Ama benim için çok değerliydi ve bana çok değerli bir şey, hayatın şiddetli ve gizemli gerçeklerinin önünde, belirli ölçüde alçakgönüllülüğü öğretmişti. Sally sonuçta zenci bir avukatla evlendi, çok iyi bir adamdı ve hâlâ arkadaşız. Sanırım, bunun ikimiz için de bir değeri vardır. Steve, Tanca'ya gitti, duyduğuma göre, orada ölümüne içiyormuş. Evet. Hiddet günlerim.

Zamanla, gece yarısı civarında salonu kontrol altına alırdım, son çiftler kahvelerini yudumlarlardı. Salon o zaman bayağı güzel görünürdü. Mumlar odaya bir sıcaklık verir ve insanlar olduklarından daha ılımlı görünürlerdi. Ben yemeklerimi belirli bir zamanda yemezdim, trafiğe ve kendi ruh durumuma bağlıydı, zaten fark etmiyordu çünkü dükkânı her zaman ben kapatıyordum. Birçok kere, akşam yemeğimi sabaha karşı ikide, kilitli restoranda tek başıma yemiştim. Gece yarısına doğru Hilda mutfaktan çıkar ve şöminenin yanındaki masasına otururdu. Yanında her zaman örgüsünü getirirdi, ellerinin sürekli olarak meşgul olduğunu hatırlıyorum, galiba bunun nedeni, oraya gelen insanların kendisinden uzak durmalarını isteme-

siydi. Bazen Barbara beni almaya gelirdi veya başka arkadaşlar orada olabilirdi. Steve, bir süre zamanının çoğunu orada geçirmeye başlamıştı, Sally de öyle. Hâlâ bazı anları hatırlarım, hâlâ Sally ile Hilda'yı, köşedeki masada oturmuş, gülerlerken hatırlarım. Sally ile Hilda birbirlerini çok sevmişti ve ben Sally'le evlenmeyince Hilda hayal kırıklığına uğramıştı. Sally'nin klas olduğunu ve Sally'nin kararlılığına gerçekten çok ihtiyacım olduğunu düşünüyordu. Hâlâ Steve'i hatırlıyorum; sıska, kıvırcık saçlı, serseri yürüyüşlü, gözleri hep gözlerimin içine bakardı. Bazen insanın dönüp hayatına bakması ve yaptığınız herhangi bir şey acaba bir fark yaratır mıydı diye düşünmesi çok zordur. Çok şey kaybolmuştur ve kaybolanlar sonsuza dek kaybolur. Kaybolmak kader miydi yoksa kaybolanları kurtarabilir miydik? İnsanlar o günlerde Steve'le epey dalga geçerlerdi ve ben bu konuda, olmam gerekenden daha hassastım. Kesinlikle fazlasıyla açık sözlüydü ve bunu hem tuhaf, hem de ürkütücü buluyordum. Sally için şunu söylemeliyim, daha sonra, Steve'le benim eskiden sevgili olduğumuzu ve tekrar olabileceğimizi fark ettiği zaman, olayı anlamak, Steve'i anlamak için elinden gelen her şeyi yapmıştı. Ama Steve onu korkutuyordu; Onu, neredeyse benimle aynı şekilde korkutuyordu, zira Sally, akıllı ve güzel olmasına rağmen, temelde saygın biriydi. Aramızdaki sorun aslında buydu; gerçi bunu o zaman fark etmemiş olabiliriz ve ben o dönemde Village'da çalışan yalnız ve zenci bir kızın saygın olması gerektiğini, aksi takdirde yok edilme riskini alması gerektiğini anlayamayacak kadar gençtim.

Her neyse, bazı geceler, gece yarısına doğru, ortam uygunsa, gitarımı şöminenin üstünde asılı olduğu yerden indirir, Hilda'nın masasının yanındaki yüksek tabureye oturur ve bir süre gitarı tıngırdatırdım. Oda sessizleşirdi ve sonra ben birkaç şarkı söylerdim. İnsanlar beğenirlerdi, arkadaşlarına bahsederler ve arkadaşlarını gönderirlerdi. Lanet olsun, tabii beğeneceklerdi, hepsi bedavaydı ne de olsa, doğal olarak da Hilda beğenirdi çünkü iş açısından iyiydim. Polislerin sevdiğini sanmıyorum ama Hilda ile polisler arasında açık, yürüyen bir düzen vardı ve bize hiç zorluk çıkarmazlardı. Bir gece, oldukça geç saatte içeride dört-beş kişi vardı, ben taburemde oturmuş şarkı söylerken

içeri Caleb girdi. O içeri girdiğinde, *Bazen Kendimi Annesiz Bir Çocuk Gibi Hissederim* şarkısını söylemiyorduysam ne olayım. Onu söylüyordum. Ben farkına varamadan içeri girmişti bile. Kapıdan eğilerek giren iri, siyah adamı görmüş ve *Lanet olsun, kim bilir nereden geliyor, boşver, bu gece başka kimseye servis yapmıyorum,* diye düşünmüştüm, sonra görüşüm netleşmiş ve kendimi Caleb'a bakarken bulmuştum.

Eh, muhteşem görünüyordu; iri, siyah ve parlak, kendinden emin ve gururlu. Çok uzun zamandır onu görmüyordum. O gülerek bana bakarken, ben kendimi zorlayarak şarkımı bitirdim. Hilda bana baktı, şarkımı bitirdim ve Hilda'ya, "O benim ağabeyim, Caleb," dedim. Sonra ona doğru yürüdüm. Onu gördüğüme gerçekten çok sevinmiştim. Bu kadar memnun olacağımı hayal bile edemezdim.

Ayağa kalktı ve bana sarıldı.

"Merhaba, küçük kardeş. Evden *çok* uzaklardasın."

"Sana da merhaba. Hangi rüzgâr attı seni buralara?"

"Eh, sen bana gelmezsen, ben sana gelirim."

"Herkes nasıl?"

"Herkes iyi. Sadece, *senin* nasıl olduğunu bilselerdi kendilerini çok daha iyi hissedebilirlerdi. Evet. Yüzleri parlar ve gerçekten başlarını dik tutabilirlerdi."

"Bir fincan kahve ya da başka bir şey ister misin? Ah. Caleb, bu Hilda, patronum. Buranın aşçısı o, çok iyidir. Aç mısın? Sana yiyecek bir şeyler hazırlayayım."

"Hayır. Benim için zahmete girme. Sen müşterilerine bak. Veya şarkı söylemeye devam et, senin şarkı söylemeni duymayalı uzun zaman oldu. Nasılsınız, bayan? Tanıştığımıza memnun oldum."

Caleb'la Hilda tokalaştılar. Hilda, "Ben de burada durmuş, senin dünyada tek başına olduğunu sanıyordum," dedi. "Oysa senin yakışıklı bir ağabeyin varmış."

"Ailenin bütün güzelliğini o almış," dedim.

"Onun için mi insanların bizi bir arada görmelerini istemiyorsun?" Bunu söylerken gülmüştü. Gitarımı astım.

"Doğru söyle, aç mısın? Haydi, bahse girerim açsın, sen *her zaman* açsındır."

Hilda'ya gülümsedi, Hilda da ona gülümsedi. Doğru, gerçekten çok yakışıklı bir adamdı.

"Eh, pekâlâ. Neyiniz var?"

"Bu akşam biraz mısır ekmeği yapmıştım," dedi Hilda. "Kardeşine biraz olsun benziyorsan, mısır ekmeğini seviyorsundur."

"Geleceğimi duymuş olmalısınız," dedi ve güldü.

"Haydi, mutfağa gel ve bana ne istediğini söyle. Tavuk ve kaburga var, bir sürü şey var."

"O zaman sen nasıl bu kadar sıska kalabiliyorsun? Sen de burada yemiyor musun?"

"Çok doğru," dedi Hilda, "*sen* onu zorla bakalım. Onun için endişelenen *birisine* sahip olduğu için memnun oldum. Çünkü ben kardeşini aç bırakmıyorum. *O* kendisine bakmıyor."

Bana alaycı, keyifli bir sevgiyle bakan Caleb'a baktım. "Masalara servis yapmak iştahımı kaçırıyor," dedim. "Sadece yemek yediği için, hemen hemen bütün insan ırkından nefret ediyorsun. Ama şimdi seninle yerim."

"İşin bitiyor mu? Sorun yaratmak istemem."

"Böyle konuşma. Ne sorunu, sen nasıl sorun olabilirsin ki? Zaten neredeyse bitti."

Hatırlıyorum, o gece Barbara orada olmadığı için, benim için bir şeyler ifade eden hiç kimse orada olmadığı için çok memnun olmuştum. Hilda çok iyiydi. Benim görevlerimi üstlendi ve hatta çıkıp birkaç müşteriyle bile ilgilendi, faturalarını verdi, bu arada ben Caleb'ın tabağını ve kendi tabağımı doldurdum. Caleb'a benimle bir içki içmesini söylemeyi çok istiyordum ama içmeyeceğini biliyordum. Sonra onun karşısında içki içmeye cüret edip edemeyeceğimi merak ettim. Ama artık büyüdüm, dedim kendi kendime, böylece ona zencefilli gazoz, kendime de bir kadeh şarap doldurdum.

Oturduk.

"Eh," dedi, "bana kendinden bahset."

"Anlatacak bir şey yok. Sadece çalışıyorum ve biliyorsun, araştırıyorum."

"Nasıl gidiyor?" Ama bu nazik bir soruydu. Bir süre önce, bu soruyu bana bu şekilde sormazdı. Araştırmalarımın bir şey ifade ettiğine inanmıyordu. Sadece küçük kardeşine nazik davranıyor, aklının başına gelmesini bekliyordu.

Nazik bir soruyu gerçekten cevaplandıramazsın çünkü aslında, herhangi bir soru sorulmamıştır. Kıvrandığımı hissettim, şarabımı yudumladım ve "İyi gidiyor," dedim. Ama aslında, şunları söylemek istedim; sanırım bazı ilerlemeler kaydediyorum ama zor ve daha da zorlaşacağını biliyorum, üstelik çok yalnızım.

"Hâlâ doğu yakasında mı oturuyorsun?"

"Evet."

Barbara'dan bahsetmedi, ben de bahsetmedim.

"*Sen* neler yapıyorsun? O taraflarda işler nasıl?"

"Şey, patronumla" –Caleb, Long Island'da yaşayan bir borsacının şoförü olarak çalışıyordu– "o mutsuz yaratıkla kilisedeki işlerim arasında, oldukça meşgulüm. Yorgun görünüyorsun, Leo. Kendine dikkat etmiyor musun?"

"Tabii. Ama ben de epey meşgulüm, bu işle diğer çalışmalarım arasında."

Şarap bardağıma baktı. "Çok fazla içmiyorsun, değil mi? Üzüm suyu birçok iyi insanı mahvetmiştir."

Çok kızmıştım, kendime bir duble viski koymadığıma pişman olmuştum ve bir yandan da utanmadan mutlu olmuştum. "Hayır."

Hâlâ benim ruh hallerimi ve ses tonumu biliyordu. "Hemen sinirlenme. Sadece kardeşim olduğun ve seni sevdiğim için soruyorum. Bana bunun için kızamazsın."

"Sana kızmıyorum. Seni gördüğüme sevindim."

"Şey, beni gördüğüne bu kadar seviniyorsan neden beni hiç aramıyorsun? Adresimi mi kaybettin?" Durdu. "Annemle babamı böyle merak içinde bırakmanın doğru bir şey mi olduğunu düşünüyorsun?"

"Merak edilecek bir şey yok. Artık büyüdüm, kendime bakabilirim."

"Sen çok kötü bir dünyada, çok genç bir çocuksun Leo. Biz senden daha yaşlıyız ve bunu biliyoruz. Senin için endişelenmek zorundayız, sen bizim etimiz, kanımızsın, ailenin en küçüğüsün. Seni seviyoruz. Bize acı çektirmenin doğru olduğunu mu sanıyorsun?" Tekrar duraksadı. "Annemizle babamız ilelebet bizimle beraber olmayacak. Hâlâ burada olduklarına şükre-

dip onlara iyi davranmalısın. Ne de olsa onlar sana oldukça iyi davranmışlardı. Öyle değil mi?"

Artık yemeğim tatsızlaşmış, şarabım acılaşmıştı.

"Caleb, anlamanı sağlayabilir miyim, bilmiyorum..."

"Dene. Benim sadece eski kafalı bir sahte iyiliksever olduğumu düşündüğünü biliyorum, ama dene. Ailene böyle davranmanın nedeni ne? Bizi incitmediğini mi sanıyorsun, bizim duygularımız olmadığını mı sanıyorsun?"

Onu izlerken, dinlerken, duyguları olduğundan kesinlikle kuşku duyamazdım. Dene. Ölüleri uyandırmayı dene, denizi zapt etmeyi dene, ağabeyinle konuşmayı dene. Dene.

"Caleb, kimseyi incitmeye çalışmıyorum. Sadece hayatımı yaşamaya çalışıyorum. Ama hiçbiriniz, hiçbiriniz hayatımı beğenmiyorsunuz."

"Kendini mahvettiğini görmek istemiyoruz, söylemek istediğin buysa. Bunda anormal olan ne?"

"Kendimi mahvetmiyorum. Çalışıyorum ve araştırıyorum. Benden ne istiyorsunuz?"

Doğal olarak, bu noktada, özellikle harap görünümlü bir kız, iyi geceler dilemek ve Caleb'a daha yakından bakmak üzere masaya geldi. Orada gülerek, aptalca sırıtarak ve onu etkilemeye çalışarak dikilirken, Caleb'ın ne düşündüğünü bilmiyordu. Etkilemişti, doğru. Caleb'ın gülüşünün donmasını izledim. Gözleri acıma ve küçümsemeyle donuklaşmıştı, bir an bana baktı. Sonunda kız gitti.

"Senin arkadaşın mı?"

"Sadece bir müşteri. Arada sırada gelir. Tatlı bir kız," dedim, sonra bunu söylememiş olmayı diledim.

"Çok üzgün, mahvolmuş bir kız. Zamanının çoğunu bu tür insanlarla mı geçiriyorsun?"

"Bak. Bu konuda konuşmayalım. Ondan sonra kavga etmeye başlayacağız."

"Benimle kavga etmeyeceksin," dedi, "çünkü kavga etmek için iki kişi gerekir ve *ben* seninle asla kavga etmeyeceğim. Ama seninle konuşmaya devam etmek zorundayım. Yapmam gereken bir görev bu. Gençsin ve dünya kafanı o kadar karıştırmış ki, geliyor musun yoksa gidiyor musun, bilmiyorsun. Çok mut-

suz bir çocuksun, Leo, her şeyinden anlaşılıyor ve bunu görmek bana acı veriyor. Ama mutsuz olmak zorunda değilsin ve bir gün ışık sana doğru gelecek, tıpkı bana geldiği gibi. Sen ve bütün arkadaşların, Tanrı'nın sevgisine karşı koyduğunuz sürece mutsuz olmak *zorunda* kalacaksınız, göreceksin."

Sanırım herhangi bir gerçek inanç, beraberinde bir tür güzellik getiriyor ve Caleb konuşurken, yüzüne katı ve büyük bir güzellik gelmişti. Ona karşı hiçbir silahım yoktu.

"Şimdi mücadele ediyorsun, biliyorum. Ben de nasıl mücadele ettiğimi biliyorum. Mücadele etmemeyi, kendi iradende ısrar etmemeyi, onun yerine iradeni teslim ederek kendini büyük iradede, evrensel iradede, göğü, yeri, var olan her şeyi ve" –öne doğru eğilerek alnıma dokundu– "seni yaratan Tanrı'nın iradesinde bulmayı öğrenmen gerekecek." Güldü. "Evet, doğru, küçük kardeş. Seni de yarattı."

Güldü ve beni de güldürdü. Tanrı'nın eseri olmaya bir itirazım yoktu. Ama bize, nasıl çalıştığımız hakkında fikir verebilecek bir el kitabı sağlayabilirdi pekâlâ.

"Ben senin gibi değilim, Caleb."

Başını geriye attı ve kahkahayı patlattı. "Benim gibi olmadığını biliyorum! Neden benim gibi olasın? Bundan bahsettiğimi mi sanıyorsun?" Hâlâ gülerek, bana sevgiyle baktı. "Ah, hayır, Leo. Ben, *senin* gibi olmak istiyorum. Tanrı *seni* bu nedenle yarattı. Ama senin, şu anda olduğundan daha fazla kendin gibi olmanı istiyorum. Ruh krallığını fethetmeni istiyorum. Sen, o zaman sen olursun."

Son müşteriler gidiyordu ve Hilda mumları söndürdü. Kendi mumlarımızın ışığında ve arkamızdan, mutfaktan gelen hafif ışıkta oturduk. Hilda tuvalete gitti.

Onun alev alev yanan gözlerinden kaçınarak aşağıya baktım ve "Biraz daha yemek ister misin? Doydun mu?" dedim.

"İyiyim, teşekkür ederim. Ama sen pek bir şey yemedin."

"Bugünlerde pek iştahım yok."

"Kafanda çok fazla şey var." Ciddi bir ifadeyle bana baktı, bu bir soru değildi.

"Buraya bu gece, bu kadar geç saatte neden geldin, Caleb? Sen bu saatlerde genellikle yatmış olursun. Öyle değil mi?"

"İşte geciktirdiler. Bazı sorunları var, zengin beyaz insanların dünyadaki herkesten daha çok sorunu olmalı. Sonra, metroya binince, içimden bir ses bana buraya kaçmamı ve seni görmemi söyledi. Yarın çalışmıyorum."

Hilda tuvaletten çıktı, çantalarını ve eşyalarını aldı. Türbanını ve küpelerini takmıştı, gitmeye hazırdı.

"Bu kemikleri yatağa yatıracağım," dedi. "Sana mutfakta yapılacak fazla iş bırakmadım, Leo. Sadece yemekleri kaldır, ortalığı yarın temizleriz." Elini uzattı ve Caleb bu eli tuttu. "Ağabeyini dinlesen iyi olacak," dedi, "senden daha mantıklı. Yanan çocuk, ateşten korkar."

"Bu doğru," dedi Caleb ve güldü. "İyi geceler, bayan."

"Peki, Hilda," dedim. "İyi geceler. İyi uykular."

"İyi geceler."

Çıktı ve kapıyı ardından kapattı, bir süre sessizce oturduk. Dışarıdaki sokakların, Caleb'ın bu sokaklara hiç güvenmediğinin, bu sokaklarda onun başına gelenlerin ve benim başıma gelenlerin farkındaydım. Yüzünü izledim, mum ışığında yontulmuş ve melankolik görünüyordu; yontulmuş ve gururlu, başlangıçta yaratılan bir maske gibi. Konuşmayan, onu oluşturan ateşe sonsuza dek takıntılı bir yüzdü. Sadece benim anılarımda ağabeyimin yüzüydü. Başkaları Caleb'ı gördüğünde, kapalı, gururlu, mesafeli bir adam, onlara asla uzanmayacak ve onların asla ulaşamayacağı bir adam görüyordu. Bu diğer Caleb, öfkeli, gülen, arayan Caleb, inleyen ve ağlayan Caleb, yalnız olabilen Caleb, bu diğer Caleb, ağabeyim öldürülmüştü ve bir daha asla görülmeyecekti. Eski Caleb'ı hiç düşünüp düşünmediğini merak ettim. Onu özleyip özlemediğini merak ettim. *Ben* özlüyordum ve hâlâ ondan haber almayı umuyordum. Ama Caleb çocukça şeyleri bir kenara bırakmıştı; ben neden yapamıyordum?

Anlamsız, ama yine de gerçek bir soruydu. Caleb'ı son görüşüm uzun zaman önce değildi; o beni görmemişti. Caleb'ın, sözde hayatına ilk kez gizlice bakmıyordum. Büyük bir sır, benim de ihtiyacım olan bir sır bulup bulmadığını merak etmeden duramıyordum. Çünkü artık kendini hor görmüyor gibiydi. Artık başına korkunç şeyler gelmeyecekti ve o da artık korkunç şeyler yapmayacaktı. Ama bunları ona söyleme riskini göze

alamazdım. Onu görme riskini alamazdım. Onu son görüşüm, Atölye'nin arabasıyla kasabadan şehre gittiğim gün olmuştu. Şehirde arabayla dolanmıştım. Açtım ama yemek yiyemiyordum. İnsanlarla o kadar uzun süre beraber olmaya kendimi zorlayamıyordum. Caleb'ın yüzünü izlerken, Caleb'ın küçük kardeşini izlemesini seyrederken, 42. sokaktaki sinemalardan birine daldığımı, en üst sıraya oturduğumu, beyaz bir oğlanın beni ellemesine izin verdiğimi ve sonunda sarı kafasını kucağıma eğerek oral seks yaptırdığımı hatırladım. Kendimi daha da hasta hissetmiş ve ağzında hâlâ benim beyaz, sıcak spermlerimle sessizce basamaklardan inen zavallı beyaz homoyu öldürmek istemiştim. Filmi izleyememiştim, seslere tahammül edememiştim, ne dediklerini bilmiyordum, umursamıyordum, insanların kokusuna tahammül edememiştim. Sinemadan çıkmıştım. Durmuş ve bir sosisli sandviçle gazoz almıştım. İnsanları izlemiştim. Arabaya yürümüş ve Village'a gitmiştim. Bildiğim bir bara girmiş, birkaç bira içmiştim. Kokteyl saatiydi ama içeri kimse gelmemişti. Bir başka homonun beni oradan toplamasına ve beslemesine izin vermiştim. Para da istemiştim ve bana üç dolar vermişti. Saat on civarında ondan ayrılmıştım ve şehir dışına, Harlem'e gitmiştim. Annemle babamı görmek istiyordum ama onların beni görmelerini istemiyordum. Bu nedenle sokağımızdan geçmiş ve evimize bakmıştım. Işıkları yanıyordu.

Sonunda, baştan beri yapacağımı bildiğim gibi –gerçekten biliyordum– Harlem'in en parlak zamanında tiyatro olan büyük bir taş binanın önünde durmuştum. Şimdi, *Tanrının Yeni Takdir Evi* idi. Bayağı canlı görünüyordu, özellikle bir pazartesi akşamı için.

İçeri yürümüş ve üst kata, balkona çıkmıştım. Orada neredeyse tek başımaydım ama pazar geceleri tıka basa dolu olurdu. Birkaç aylak adam, birkaç yalnız ve şaşkın kadın vardı ama aşağıda, inananlar kutlama yapıyordu. Caleb beni göremiyordu, çok kenarda, gölgede oturuyordum ama ben Caleb'ı görebiliyordum. Minberin hemen altında oturuyordu. Bu, şahadet hizmetinden onun sorumlu olduğu anlamına geliyordu.

Hâlâ ağabeyime benziyordu; iri ve siyahtı. Kutsal Ruh'un dönüştürücü gücü bazı unsurlara dokunmuyordu. Yüzünde,

imrendiğim ve küçümsediğim bir ışık vardı: Caleb huzur içindeydi. Bana öyle söylemişti. Caleb kurtarılmıştı ama ben mahvolmuştum.

Tef, Caleb'ın elindeydi. Piyanonun başında sade, zenci bir kız vardı. Birisi davul çalıyordu. Söyledikleri şarkı şöyleydi:

Dizlerimin üstünde
Sıkıntı hüküm sürerken!
İsa ile konuşuyorum,
Beni tatmin ediyor!
Bana söz verdi
Savunmamı dinleyecek
Eğer O'na hizmet edersem,
Dizlerimin üstünde!

Karanlıkta oturmuş, lanet ediyor ve ağlıyordum, gözyaşlarım perde gibi ağabeyimle arama iniyordu. Başım eğikti ve onları pek göremiyordum, ama duyabiliyordum:

Ona hizmet edersem,
Dizlerimin üstünde!

Şimdi yüzüne bakıyordum ve onun da benim yaptığım gibi gizlice benim hayatımı gözetleyip gözetlemediğini merak ediyordum.

"Eve ne zaman geliyorsun?"

"Bakayım, bugün günlerden ne? Caleb, izin gününe kadar nasıl gelirim bilemiyorum. O da perşembe."

Bunu küçük, alaycı bir gülümsemeyle kabul etti. Belli ölçüde bir meydan okumayla şarabımı yudumladım. "Bu senin için oldukça uygun bir iş, sanırım."

"Bana uyuyor. İnsanlar beni rahatsız etmiyor. Biliyorsun."

"Buradaki insanların çoğu ne yapıyor?"

"Oh, bilmiyorum. Birçok insanı tanımıyorum. Benim tanıdığım insanlar, şey, hepsi de öyle ya da böyle, bir tür sanatçı olmak istiyor."

"Bunun için ne yapıyorlar?"

"Şey, çalışıyorlar. Bazıları başarıyor."

"Sadece kendilerini kandırmıyorlar mı?"

Ona baktım. "Bazıları öyle. Doğal olarak."

"Leo," diye sordu bana, bir süre sonra, "bana ne olduğunu söyleyebilir misin; bir sanatçının? Ne demek? Bir sanatçı gerçekte ne yapar?"

Caleb'ın kaba, insafsız olduğunu hiç görmemiştim ve bu nedenle beni yemlediğine inanamıyordum. Ona baktım. "Ne demek istiyorsun, sanatçı ne yapar derken? O... o yaratır..."

Küçük bir gülümseme ile bana baktı, hiçbir şey söylemeden.

"Biliyorsun," dedim, "resimler, şiirler, kitaplar, oyunlar. Müzik."

"Bunların hepsi yaratılanlar," dedi, aynı gülümseme ile.

"Şey, evet. Tabii, hepsi *iyi* olmuyor."

"Ama iyi olanlar, onlar ne yapıyor? İyi olduklarında, neden iyiler?"

"Kendini daha canlı hissetmeni sağlıyor," dedim. Ama bu cevaba aslında inanmamıştım.

"Sarhoşlar da viski için aynı şeyi söylüyor," dedi ve başıyla şarabımı işaret etti.

"Ben onu demek istemiyorum," dedim.

Küçük gülümsemesiyle beni uzun süre izlemiş ve çok huzursuz etmişti.

"Bana bu soruları neden soruyorsun?"

"Çünkü öğrenmek istiyorum. Seninle dalga geçmiyorum. Bu işler hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Sen bir aktör olmak istediğini söylüyorsun. Aktör de bir tür sanatçıdır. Öyle değil mi? Yani, bilmek istiyorum."

"Sanırım sanat, insanı daha az yalnız yapıyor." Bu cevaba da güvenmemiştim.

"Daha az yalnız." Güldü. "Küçük Leo." Sonra, "hakkında hiçbir şey bilmiyorum ama sanatçı olduklarını iddia eden bazı insanları izledim ve hepsi bana epey yalnızlarmış gibi geldi. Benim patronumun öyle çok arkadaşı var. Hepsi yalnız," –beni şimdi samimiyetle izliyordu– "hepsi yarı deli ve onların korkunç şeyler yaptığına tanık oldum. Öyle insanların, kendileri cehen-

nemde olan insanların, Leo, bu insanların, başkalarına yardım edebileceğine inanıyor musun?"

"Ediyorlar," dedim cesurca, "bir şey okuyorsun ya da bir müzik dinliyorsun, bilmiyorum, bu adam, çok mutsuz olabilecek bu adam ve hayatında hiç görmediğin bu adam, şey, sana hayatın hakkında bir şey söylüyor. Derken eskisi kadar korkunç görünmüyor."

"Eskisi kadar," dedi Caleb, "kötü görünmüyor." Beni izliyordu, mum ışığında yüzü eskisinden daha da ciddi ve mesafeli görünüyordu ama aynı zamanda, bir şekilde, yarı duyulmuş, yarı unutulmuş bir müzik parçası kadar canlı ve nadide, hiç olmadığı kadar, ağabeyimin yüzü gibi görünüyordu. "Bütün bunlar kadar kötü müydü, Leo?" Ama buna cevap vermemi beklemedi. "Benim düşündüğüm," dedi, ayağa kalkarak ve elleri ceplerinde odada aşağı yukarı yürüyerek, "bu insanlardan çoğunun, kendilerinden başka bir şey düşünmedikleri. Belki yetenekliydiler ama yeteneklerinin başkaları için, Tanrı'nın ihtişamı için olduğunu düşünmediler. Sadece kendileri için olduğunu düşündüler. Bu nedenle oldukları hale geldiler; sadece kendilerini düşündüler. Tanrı'ya karşı kusur işlediler ve böylece yeteneklerini kaybettiler." Bana baktı. "Dünyaya birbirimizi sevmek ve Tanrı'ya şükretmek için getirildik, Leo."

"Pekâlâ. Ama biz" –gün ışığını umut ederek, barışmayı umut ederek– "her birimiz, Tanrı'ya kendi yöntemimizle şükredemez miyiz?"

"Ah, ama o zaten doğal bir şey," dedi, basit ve büyük bir inançla. "Tabii hepimiz Tanrı'ya kendi yöntemlerimizle şükrediyoruz. İki insan aynı şekilde şükretmez. Ama şükretmemek, günahtır."

Şarabımı yudumladım, kendimi sarılmış ve mahvolmuş hissediyordum. Yine de onu seviyordum; ölüler diyarından dönen bu yabancıyı. Yüzünde, sesindeki bir şey, şöminenin önünde dururkenki halinde bir şey, neredeyse çaresiz, savunmasız, üzgün görünmesine ve en melankolik şarkıyı hatırlamama neden olmuştu. *Ben eğlencemi yaşadım, artık iyi olmasam bile.* Gerçekten, bir an için duymuştum şarkıyı; o söylüyor olabilirdi. *Bana doktor gönderme, doktor beni iyileştiremez.*

Ama o doktorunu, Kurtarıcı'sını bulmuştu; Hazreti İsa'yı.

"Evet, özümüzün hapishanesinden çıkacak bir yol bulmalıyız," dedi Caleb, "tüm önemsiz isteklerimizden, önemsiz gururumuzdan kendimizi arındırmalı ve Tanrı iradesinin bizim çok ötemizde olduğunu görmeliyiz. Kral Davud'un söylediği gibi, *Böylesine bir bilgi benim için fazlasıyla harika*. Kendi irademizi, O'nun iradesine teslim etmeliyiz." Harap, parlak bir gülüşle güldü. "O'nun her zaman bize doğru yolu göstereceğini biliyoruz. Kaybolmamıza izin vermez." Sonra yüzü hem şefkatli hem ciddi, aynı zamanda yaşlı ve genç göründü. "O güne kadar, Leo, ruh bir gezgindir, umudu yoktur ve huzur bulamaz. Biliyorum. *İnledim, inledim, bütün gece inledim*. Bu şarkıyı hatırlıyor musun, Leo?"

Ona bakarak, "*İnledim, inledim, Tanrı'yı bulana kadar inledim*," dedim. Başını salladı. "Eskiler neden bahsettiklerini biliyorlardı."

"Eskilerin katlanmaları gereken çok şey vardı."

"Ama katlandılar," dedi Caleb, "katlandılar ve bize krallığın anahtarını verdiler. Sana gelir, Leo, vadide tek başınayken gelir sana, vadinin derinliklerinden gelir ve derin su ruhunu adeta aşağıya çeker. Bir şey sana fısıldar: Üstesinden gelen, yaşam tacını takacak. Bana inanan, ölse bile yaşayacak. Bu ne güzel bir vaattir! Bu vaat herkes içindir, Leo. Herkes için."

Bir şey söylemedim. Belki de onun katlanmak zorunda kaldığı şeyleri düşünüyordum. Yüzüne baktım. Çok güzeldi. Odada dolanıp duruyordu.

"Sanırım, ışık herkese farklı geliyor," dedi, değişik bir tonla. Gezinmeyi bıraktı. "Ben neredeyse bir adam öldürmek zorunda kaldım. Bir adamı gerçekten öldürmek istedim, Leo. Bunu sana hiç anlatmış mıydım?"

"Savaşta bir sürü adam öldürmüş olmalısın," dedim. Bara gidip kendime içki koymak istiyordum ama yapmadım.

"Bunu kastetmedim. Eğer birini öldürdüysem de, bilmiyordum bunu, görmedim." Durdum. "Sanırım, yapmışımdır. Tanrım, biliyorsun, savaşta etrafında adamlar ölüp duruyor, bir saniyede ölüyorlar, köpeklerden daha beter ölüyorlar. Tanrım, Leo, bir an bir adamla konuşuyorsun, sonra tekrar ona baktığında kafası ileride, yerde yatıyor, bedeni kim bilir nerede. Bir keresin-

de önümde duran adama bakıyordum, koşuyordu ve bir mayına bastı. Büyüleyici bir biçimde havalandı, sanki uçuyor ya da dans ediyordu, bir bacağı bir yana gitti, diğer bacağı diğer yana uçtu ve geri kalanı yüzerek indi, sırtının üstüne düştü. Yüzünü hiç göremedim ama başka bir sürü yüz gördüm. Hepsi şaşırmış görünüyordu. Gençlerdi. Birçoğu, çocuk denecek yaştaydı. Bazılarından nefret etmiştim. Ama biliyor musun, o zavallı, aciz, kokuşmuş karışıklıkta ölümün bir kokusu vardır, Leo, bunu kimse tanımlayamaz; yani, hepsi içinden çıkar gider. Zavallı yaratığın sadece yaşamak istediğini anlarsın, tıpkı senin gibi. Onun annesini, karısını, çocuklarını veya onu sevenleri düşünürsün. Niçin birilerinden nefret etmek zahmetine katlandığını merak edersin. Biliyor musun, yetenek insanı terk edince, beden çöplüğe dönüşür. Ne büyük bir gizemdir bu. Öldürme hakkımız yok. Bunu biliyorum. Ama birilerini öldürmüş olmalıyım. O zaman karanlıkta kaldım. Tanrı'mın beni affetmiş olduğunu biliyorum. Ateş ediyordum çünkü bir askerdim ve insanlar bana ateş ediyordu. Topraklarında savaştığımız bu harika ülkede, Tanrı'nın sevinelim, verimli olalım, çoğalalım diye insanlara verdiği bu harika ülkede, kendisine şükretsinler diye onlara verdiği bu ülkede, çıra gibi yığılmış cesetler ve ceset parçalarından başka hiçbir şey yoktu; patlayan bombalar, feryatlar, çığlıklar, iniltiler ve ölüm korkusu, ölümün gölgesi her yerdeydi; sağda, solda hiçbir yerde ölümden başka şey yoktu. Leo, deniz kırmızıydı, sanki Kutsal Kitap'tan çıkmış gibiydi. Böylece devam etti, sadece devam etti, her sabah, her gün, her gece. Sadece yaşamak istiyordum. Her sabah ve her akşam, hâlâ yaşadığım için hayret ediyordum. Savaş bitince ve insanlar kendilerine geldiğinde, gittiğimiz o yerlere bir gün geri dönmek istediğimi düşünmüştüm, çünkü gerçekten güzeldi, Leo, insanlardan bazıları da güzeldi." Uzun süre sessiz kaldı. "Birliğimiz dağıldı ve ben Sicilya'ya gönderildim, İtalya'da hayatımızı yaşadık. Asla unutmayacağım." Yine durdu. Biraz şaşırmış görünüyordu. "Onca zaman boyunca hiç kimseyi öldürmek istemedim. Ama o adamı öldürmek istemiştim."

"Ben de öldürmek istedim," dedim. Bunu çabuk söyledim, sempatiyle değil de, kendimi pişman değilmiş gibi gösterecek şekilde; çünkü varlığının beni boğduğunu hissediyordum.

"Öyle mi, Leo? Hâlâ istiyor musun? Bu çok kötü."

"Şey," dedim, bir süre sonra, "asla yapmayacağım. Sadece, bazı zamanlar öyle hissettim ve sanırım yine hissedeceğim."

"Umarım, hissetmezsin," dedi. "Bu, en kötü duygudur. Bu en yıkıcı duygudur. Seni karanlığa boğar, Leo. Bu duygu insanın Tanrı'ya sırtını dönmesine sebep olur."

Kendime bir içki daha alabilmeyi ne kadar istiyordum! Ama kıpırdamadım. Bu hikâyenin devamını dinlemek beni ürkütüyordu, ürküyordum. Geri çekildiğimi, Caleb'ın önünde geri gittiğimi hissettim. Beni izlediğini, acımasızca, haykırmak zorunda kalacağım ve dizlerimin üstüne çökeceğim bir yere yönlendirdiğini hissettim. Onu izledim ve sesimi çıkarmadım.

"Beyaz bir adamdı. Beyaz adamın ordusunda işler nasıldır bilirsin, Leo, siyahlarla beyazları ayrı tutarlar –biliyorsun– ve doğal olarak, bütün arkadaşlarım siyahtı, denizaşırı ülkelere gidinceye kadar. Yani, konuştuğumuz tek beyaz erkekler subaylarımızdı ve onlarla konuşmayı da sevmiyorduk. Ama denizaşırı görevde durum biraz farklıydı."

Şimdi yüzü, hemen hemen hatırladığım yüzdü; şaşırmış ve keder dolu.

"Ama dediğim gibi, birliğimiz, arkadaşlarımın çoğu dağılmıştı ve işte, orada bütün bu karmaşa içinde bir arada olunca, adam fazla seçici davranmayı göze alamamıştı. Hayatını bir adama emanet etmişsen, ne renk olduğuyla aslında fazla ilgilenmezsin. Birbirimize güvenmek zorundaydık. Bunu yapmak zorundaydık."

"Neyse, Cassino'ya geldiğimizde, Tanrım, Bostonlu beyaz bir çocukla, Hopkins, Frederick Hopkins'le arkadaş olmuştum. İyi bir çocuktu, sarışın, sıska, gerçekten iyi huylu. Diğer birçok beyaza benzemiyordu, hiç benzemiyordu. Daha sonra bu kadar acı vermesinin sebebi bu zaten. İyi bir asker sayılmazdı ama kötü bir asker de değildi; hızlıydı, benim gibi. Bütün o katliam boyunca arkadaş olmuştuk. Roma'ya gidinceye kadar iyiydi. Roma'ya gittiğimizde o çocuğa ne olduğunu hiçbir zaman anlayamayacağım. Şey, belki de anlıyorum." Güldü.

Bara gitmedim ama bir sigara yaktım.

"Roma'yı beğendin mi?" diye sordum. Saçma bir soru oldu-

ğunu biliyordum ama Roma'yı hiç görmemiştim ve oraya gittiği için onu biraz kıskanıyordum. Başaramayacağımı bildiğim halde, onun kafasını dağıtmaya çalışıyordum.

"Evet," dedi, bir süre sonra, "Roma'yı beğendim. Roma'da şüphedeydim, ama beğendim. Roma'yı *şimdi* beğenir miyim, bilmiyorum. Artık aynı değilim. Roma'da son günlerimi, bir günahkâr gibi yaşadım." Şimdi yüzü üzgündü, çok üzgündü ve aynı zamanda gururluydu.

"Roma'ya gittik. Gerçekten çok güzel bir şehir, özellikle daha önce görmediysen. İnsanlar bizi gördüklerine çok sevinmişti. Roma'ya gidinceye kadar, açlığı görmediğimi fark ettim." Bana baktı. "Tanrı'ya ne kadar şükretmem gerektiğini bilmiyordum. Roma'da satın alamayacağın hiçbir şey yoktu, her şeyi ya da herkesi satın alabilirdin ve bedeli sigara veya bunun gibi şeylerden fazla değildi. Askerleri bilirsin. Bütün bu adamların kokusuyla, bu kadar ay tıkılıp kalırsan, şey, o zaman bir kadın istersin. Ben de diğerleri gibiydim. Daha iyi değildim. Şehre indik," –güldü– "bir çekirge sürüsü gibiydik. Komik aslında, bilinçaltımda utanabileceğimi düşünmüştüm çünkü Roma'da siyah kadınlarla tanışamayacağımı biliyordum ama hiç utanmadım. Belki onlar utanmadığı için utanmıyordum. Buradaki kadınlara hiç benzemiyorlardı. Biraz bile. İnsana buradaki kadınlar gibi, sanki seninle aynı sokakta yürümekten korkarmış gibi bakmıyorlardı. Hayır, umurlarında değildi, paran olduğu sürece ne renk olduğun umurlarında değildi. Haklarını vermeliyim. Haklarını vermek zorundayım. Bu kadınların çoğu vefalıydı ve aslında bu güzel bir duyguydu." Bunları söylerken çok genç görünüyordu. "Bunu daha önce hiç görmemiştim, siyahla beyaz arasında yani, aynı renk olanlar arasında da çok sık karşılaşmıyordum. Kadın kendine bir adam bulduysa, ister siyah, ister mavi ya da sarı olsun, ona bakıyordu ve onun için yapmayacağı şey yoktu. Hiçbir şey."

Tekrar masaya oturdu.

"Sana," dedim, "kahve teklif etmeyi unuttum, Caleb. Bir fincan kahve ister misin?"

"Zahmet olmazsa. Seni meşgul ediyor muyum?"

"Bazen buradan sabahın dördüne kadar ayrılmadığımı sana söylemiştim."

Mutfağa gittim, kahvenin altını açtım, fincanları, şekeri ve kremayı çıkardım, Caleb'ın bakışları altında kendime bir içki daha alma cesaretine sahip olmadığımı kabullenmek zorunda kaldım. Bu canımı sıkmış ve Caleb'a çok kızmama neden olmuştu. Ama kendime bir içki koyarsam, bunu sadece onu üzmek için yapmış olmaktan da korkuyordum.

Ben geri gelinceye kadar sessizce oturmuştu. Kahveleri koydum, oturdum ve bir sigara daha yaktım. Beni sevimli, onaylamayan bir gülümsemeyle izledi ama sadece, "Küçük Leo," dedi başını sallayarak. Sonra, "Roma'da epey uzun bir süre yaşadık. Aramızda kalsın ama bu savaşın hiç de iyi yönetildiğine inanmıyorum. Zaman içinde, kendime gerçekten iyi, küçük bir kız buldum, adı Pia'ydı."

Sonra durdu, epey uzun bir süre geçti ve yüzü değişti, artık yüz ifadesi okunamıyordu; şimdi sadece gizli bir yüz değil, kişisel bir yüzdü. Gözlerini masadan ayırmıyordu. Bir kez içini çekmişti, utangaç görünüyordu, tıpkı Caleb gibiydi şimdi, başını kaldırıp bana baktı ve gülümsedi. Kahvesini karıştırdı ve fincanı kaldırırken kahvesine üfledi. "Ah," dedi, "sana söylemem gerek, o günlerde çok farklıydım. Şey, nasıl olduğumu hatırlıyorsun." Yine duraksadı ve kahvesini yudumladı. "Söylemem gerek, çocukların çoğu o dönemde, şey, benden daha da ileri gidiyorlardı. Yani, demek istiyorum ki, çok sayıda kız arkadaşları vardı. Ama benim sadece bir tane vardı. Güzel bir kızdı, gerçekten güzeldi, *iyi* bir kızdı. Gerçekten iyi bir kızdı." Kahvesine yine üfledi. "Sarışındı ve ben bilmiyordum ama sanırım bu İtalya'da önemli bir şeydi çünkü fazla sarışın kadın yoktu. İyi bir aileden geliyordu ancak bütün paralarını kaybetmişlerdi. Evlenmemizi bekliyorlardı. Evlenmek! İnanabiliyor musun?" Gözlerini iri iri açarak bana baktı. Sesimi çıkarmadım. "Geri dönüp baktığımda, sanırım ona fazla dürüst davranmamıştım. Düşünemiyordum. Çocuk gibiydim. Pia'yla mutluydum. Daha önce hiç bu kadar mutlu olmamıştım. Belki İtalya'da kalırım, diye düşünüyordum."

Sonra yine sessizleşti. Ağlamak istediğini hissetmiştim. İçinde bir yerlerde biriken, hızla kuruyan gözyaşlarını hissetmiştim. Uzanıp gözyaşlarının saklı olduğu yeri okşayabilmeyi,

okşamayı, eşelemeyi ve kan kırmızısı, tuzlu gözyaşlarını akıtabilmeyi diledim. *Kanla dolu bir çeşme var.* O zaman yüzü değişebilir ve tekrar Caleb'a dönüşebilirdi. Fakat artık Caleb olmak istemiyordu.

"O kadar mutluydum ki etrafımda olup biteni görmüyordum. Şey, beyaz çocuklarla zenci çocuklar, yani çoğumuz aslında pek de iyi geçinemiyorduk. Frederick'le ben hâlâ birlikte takılıyorduk, sanırım temelde benim yüzümden. Başka zenci arkadaşları da vardı ve güzel zaman geçirdik ama çocukların çoğu birbirlerinden uzak duruyordu. Biz de beyaz çocukların çoğundan uzak durmaya çalışıyorduk, zaten onlar da bizden uzak duruyordu." Sesi şimdi ne kadar dikkatliydi! "Eh, onlara ihtiyacımız yoktu, memleketimizde değildik. Yani, Amerika'daki gibi, nerede oturacağını, nerede duracağını ve benzeri şeyleri sana söyleyemiyorlardı; istiyorsan, bir kızla çıkmanı engelleyemezlerdi, kız seninle ilgilenirse yapabilecekleri bir şey yoktu. İnsanlarla dost olmanı engelleyemiyorlardı. İnsanlar seninle dost olmak istiyorlarsa, olurlardı. Ama hoşlarına gitmiyordu. Birçok çocuğun başına bir sürü sorun açtılar. Ayrıca insanlara, ah, insanlara saçma sapan şeyler söylüyorlardı. Leo, mesela kuyruğumuz olduğunu iddia ediyorlardı, memlekette hava kararınca sokaklara çıkmamızın yasaklandığını anlatıyorlardı. Birleşik Devletler'de kimse siyahlara içki satmazmış çünkü sarhoş olunca vahşileşiyormuşuz ve vahşiler, yamyamlar gibi insanları kesmeye başlıyormuşuz. Sürekli beyaz adamların kızlarına, karılarına, annelerine ve kız kardeşlerine tecavüz ediyormuşuz ve aletimiz o kadar büyükmüş ki, beyazları parçalıyormuş. İşte, bilirsin, bunun gibi saçma ve çocukça şeyler. Bir sürü insan da bunlara inanıyordu ve çocuklar bazen bu tür hikâyeler yüzünden, özellikle kadınlarla sorun yaşıyorlardı. Sözümona, biz orada özgürlük için savaşıyorduk. Yani, işte, çok saçmaydı."

"Ama ben, bütün zamanımı Pia ile geçirdiğimden, barlara fazla gitmiyordum ve kadınların peşinden koşmuyordum. Bu nedenle, etrafımda olanlar beni fazla rahatsız etmiyordu. Boş zamanlarımda Pia'nın evine gidiyordum ve bir süre ailesiyle sohbet ediyordum. Gerçekten çok tatlı, eski kafalı insanlardı ve beni seviyor gibiydiler, çok iyi anlaşıyorduk. Gerçekten şaşırmıştım.

Bana bir beyefendi gibi davranıyorlardı. Tabii onlar, Amerikalıların etrafta yaydığı dedikodulara inanmayacak kadar akıllıydı. Pia ile ben dışarı çıkar ya da evde kalıp yemek yerdik, sonra bir yerlerde dans etmeye giderdik. Amerikalıların çoğunun gittiği yerlere gitmezdik. Kırlara giderdik. Kaç gece arabayla kırlarda dolanmıştık. Bazen muhteşem İtalyan göğünün altında öylece otururduk."

Kahve fincanı boşalmıştı. İçine bakakalmıştı. "Beni inletebiliyordu. Beni gerçekten inletiyordu. Tekrar tekrar. İnanılmazdı. Daha önce hiç öyle titrememiştim. Çocuğumuz olmasını çok istiyordum. Çok güzel olacağını biliyordum, olmak zorundaydı, ilişkimiz o kadar güzeldi ki. Hakikaten İtalya'da kalabileceğimi düşünüyordum. Nasıl ayrılabileceğimi bilmiyordum. Ama orduda olduğum sürece evlenmemizin çok zor olacağını biliyordum. Askerlerin evlenmesinden hoşlanmıyorlardı ve durumumuzu epeyce zorlaştırabilirlerdi. Bu nedenle, ne yapacağıma tam olarak karar verememiştim. Sanırım, terhis oluncaya kadar beklemeyi düşünmüştüm. Sanırım, böyle yapıp ondan sonra da bir kulüp ya da restoran açmayı düşünmüştüm. O zamanlar bu yapılabilirdi, birçok kişi yapmıştı. İşte, sanırım karar vermeyi erteleyerek bir süre çok mutlu olmuştum. Ama kesinlikle, Pia'sız bir yaşam düşünemiyordum. Bazen nasıl olup da ta İtalya'ya kadar gittiğimi merak ediyordum. Bazen kendimi çimdiklerdim. Mümkün görünmüyordu. Bazen kendi kendime güldüğümü fark ederdim, Leo, tıpkı bir çocuk gibi."

Masadan kalkmış ve şöminenin yanına gitmişti. Yine şarkısını duydum. *Birisi lütfen anneme mektup yazıp, ne durumda olduğumu anlatabilir mi?*

"Frederick Hopkins'in bana kızmak için bir nedeni olabileceğini düşünemedim. Arkadaştık, yakın arkadaştık. Onu hiç düşünmemiştim. Onunla görüşmüştüm, doğal olarak, ama her şey kesinlikle yolunda görünüyordu. Bazen biraz tuhaf görünse de, bu beni rahatsız etmemişti, beyazlar daima *biraz* tuhaftır. Sürekli kadınları hakkında konuşuyordu. Ben, benimkinden hiç bahsetmiyordum. Kadınlar hakkında hiç konuşmam, buna inanmıyorum. Ama bu kızla beraber olduğumu biliyordu çünkü ona söylemiştim. Diğer çocuklar da, doğal olarak, bir yer-

lerde bu kızla olduğumu biliyordu, ama bana bulaşmıyorlardı çünkü biliyorsun, kötü bir itibarım vardı. Benim deli olduğumu düşünüyorlardı ve bu da işime geliyordu."

"Bir gece, bazen beraber gittiğimiz bara girdim ve Frederick'i orada, tek başına oturmuş ağlarken buldum. Ne olduğunu öğrenmeye çalıştım, biliyorsun. Bana, birlikte olduğu kızın kendisini nasıl hayal kırıklığına uğrattığına ilişkin bir hikâye anlattı ve bütün kız arkadaşlarının onu üzmüş olduğunu anladım. Bunun nedenini de anlayabiliyordum, bebek gibiydi gerçekten, bütün anlattıkları sadece laftaydı. Yani, biliyorsun, sürekli bu işten bahsediyorsan, fazla bir şey yapıyor olamazsın. Bunların hiçbirini, ne düşündüğümü, doğal olarak ona söylemedim ama diplomatik bir şekilde, ona nerede hata yapıyor olabileceğini göstermeye ve başka bir açıdan bakmasını sağlamaya çalıştım. Biliyor musun, bir anda o adama karşı hiç saygım olmadığını anlamama rağmen onu neşelendirmeye çalıştım. Sadece zavallı, hasta, evini özlemiş bir bebekti, kadınların onu hayal kırıklığına uğratmasına şaşmamak gerekirdi. Bana gözlerinde komik bir ifadeyle baktı, hatırlıyorum, sonra da, senin sorunun yok değil mi, dedi. Tabii, dedim, benim de sorunlarım var. Herkesin sorunları var. Senin kadınlarla sorunun yok, dedi ve ben ne dediğimi bilmiyorum, bir şekilde atlattım sanırım, sorusu çok saçmaydı ve ben, kendim ve kadınlarım hakkında konuşmaya başlamayacaktım. Kendim ve Pia hakkında konuşmaya başlamayacaktım. O bir çocuk olabilirdi ama ben değildim. Böylece konuşmaya devam ettik ve sonra ben bu olayı unuttum. Ertesi gün, ben gitmeye hazırlanırken, benimle gelip gelemeyeceğini sordu ve ben de aptal gibi olur dedim, çünkü onun için üzülüyordum, biliyorsun, ve bam, Pia'yla tanıştı ve bam diye, bebeğim, sorunlarım başladı. O çocuk, arkadaşım, yardım etmeye çalıştığım, birlikte ölümü seyrettiğim adam Pia'yı bir kez gördü ve onu elimden almaya karar verdi. Onun kafasına göre, bu çok kolaydı. Bu zavallı, cahil İtalyan kızı –ama kız ondan daha iyi eğitim almıştı, bunu bilmiyordu– benimle beraberdi çünkü daha iyisini bilmiyordu. Ama *onun* sunabileceklerini anlayınca kesinlikle benimle uğraşmak istemeyecekti. Sunabilecekleri Boston'daki evi, arabaları ve parasıydı. Sunacakları, Boston'da, ailesinin sosyal konumu ve

iyi mobilyalarıydı. Bunun için canla başla uğraştı. Yani, kızla gerçekten ilgilendiği ya da onunla evlenmek niyetinde olduğu için değil. Tek istediği Pia'yı benim elimden almaktı. Benimle kaldığı takdirde hayatının nasıl olacağı konusunda ona bir fikir vermekte kararlıydı ve bu nedenle, onun her şekilde taciz edilmesine neden oldu. Mesela bir keresinde, onu fahişe olarak kaydetmek istediler, bunun gibi şeyler oldu. Ah. Sana anlatamam olanları. Dışarıda bir yere giderdik, sokakta yürüyor olurduk ve birisi Pia'ya hakaret ederdi, ben kavgaya tutuşurdum ve iznim iptal edilirdi. Sonra o gidip Pia'yı görürdü. Böyle şeyler. Sonra Pia'yla ben, benim kavgaya tutuşmam nedeniyle kavga ederdik ve başlangıçta anlamadıysak da, olanlar şuydu; baskılar artık sabrımızı taşırıyordu, artık eskisi gibi değildik. Frederick'e inanmıyordu ama yine de adam tohumunu ekmişti, Pia'nın zihninde kuşkuların oluşmaya başladığını görebiliyordum, bunu bana baktığında gözlerinden anlayabiliyordum, korkuların başladığını görebiliyordum, bunu gerçekten yapıp yapamayacağını, bir insanı onun katlanması gereken şeylere katlanacak kadar sevip sevemeyeceğini merak ettiğini gözlerinden anlayabiliyordum. Bir gece ranzamda yatıyordum ve –o zaman farklıydım, artık değiştim, değiştim– onu iki haftadır göremiyordum çünkü izin alamıyordum. Şöyle düşündüm, bu gerçekten önemli bir şey, evden beş bin mil uzaktayım, bu adamın üniformasını giyiyorum, *onu* koruyorum ve o, bütün zehirini beraberinde buraya getirip sevgilimi zehirliyor, hayatımı mahvediyor. Ranzamda yattım ve Frederick'in ağladığından çok daha şiddetli bir şekilde ağladım. Ağladım çünkü çok kızgındım. Birçok insanı paylamıştım, insanları azarlamaktan *yorulmuştum*, üstelik bana bir yararı olmamıştı, buradaydım, bu ranzada yatıyordum ve zincire vurulmuş olsam daha iyiydi.

"Frederick'i bir sonraki görüşüm, bir bardaydı. Ben kendi başımaydım, içeri girdi ve ıslık çalıyordu. Önce beni görmedi. Yavaşça, ıslık çalarak geldi, kepini iyice geriye atmıştı, bilmiyorum, onu öldürmeye *karar* vermemiştim ama bana yaklaştığı sırada aklımda sadece bu düşünce vardı ve onu öldüreceğimi biliyordum. Biliyordum. Daha önce dikkat etmemiştim, insan ıslık çalarken boynunun üst kısmında komik bir titreşim oluyor.

O anda dikkat etmiştim. Boynu uzun süre titremeyecekti, ıslıkla son şarkılarından birini çalıyordu. Kaşlarının arasındaki mesafeye dikkat ettim, kılların arasındaki o tampon bölgeye; oraya dokununca insanın eline bir kemik gelir ve oraya kurşun girerse, ölürsün. Bana doğru yürürken bütün bedenini süzdüm ve onu, sırt üstü, dümdüz, hareketsiz yatarken gördüm. Bir insanı öldürmek, bir saniyeden az sürer. Birçok kişi gibi, onun da şaşırmış görünmesini istiyordum.

"Nasıl yapacağımı da tam olarak biliyordum ve asla yakalanmayacaktım. Kısa bir süre sonra Roma'dan ayrılacağımızı ve kuzeye gideceğimizi biliyordum. Onun çok yakınında duracaktım, pirincin üzerindeki kabuk gibi. Gideceğimiz yerde savaşın zor olacağını biliyordum, hepimiz biliyorduk. Bir gece veya bir sabah, fırsatını bulduğum anda tetiği çekecek ve beynini uçuracaktım. Halen uğruna savaştığım insanlar için savaşmamın bir anlamı yoktu. Ama *onu* öldürmek için her türlü sebebim vardı. Ve bunu yapacağımı biliyordum.

"Beni görünce şaşırmıştı. Islık çalmayı kesti. Bir şey söylemeye çalıştı, sonra vazgeçti. Ona öylece baktım. Tek kelime etmedim. Bara oturdu. Sonra, aniden kalktı ve gitti.

"Sonra hareket ettik. Roma'dan ayrılmadan önce Pia'yı sadece bir kere gördüm ve her zamanki gibi çok güzeldi ama eskisi gibi değildi. Ben de eskisi gibi değildim. Sonra, hep Frederick'in yakınında dolaştım. Gözümün önünden ayırmadım onu. Bir sabah, çok erken bir saatte oldu ama planladığım gibi olmadı. Tek başınaydı, bir ağacın yanında duruyordu. Diğerlerinden uzaktaydık, bizi kimse göremiyordu ve bulunduğumuz vadide bir sürü keskin nişancı vardı. Ona doğru koşmaya başladım ve seslendim, çünkü onu öldüren kişinin kim olduğunu bilmesini istiyordum. Arkasına döndü. Kesinlikle şaşırmış görünüyordu. Ellerini kaldırdı, bir bebek gibi görünüyordu, bir şey söylemeye çalışıyordu ve ağzını açmışken, bir anda ağzı daha da açıldı ve yüzüne başka bir ifade geldi; bir başka şaşkınlık, korkunç bir ıstırap, Leo, asla unutmayacağım bir ıstırap. Yüz üstü düştü. Henüz tetiği çekmediğimi biliyordum. Silah sesini duymamıştım. Öylece kalakaldım. Leo, titremeye başladım. Elleri önüne uzatılmış bir şekilde, yerde yatıyordu. Ona baktım ve sonra etrafa

baktım. Sesler, koşuşturmalar duyuyordum ama hepsi bir rüya gibiydi. Ölmemişti ama ölüyordu ve artık şaşırmış görünmüyordu. Bana baktı, sadece bir an gözlerimin içine baktı ve seni suçlamıyorum, dedi. Özür dilerim. Elimde değildi. Sonra öldü. Kollarımda. Öylece ölüverdi. Önce sanki hıçkırdı ve sonra hareketsiz kaldı, gözleri açıktı. Birdenbire ağırlaşmıştı. Sonsuzluğa, kendisini benim öldürdüğümü sanarak gitmişti. Öylece oturdum. Etrafımda sesler ve alevler vardı. Çocuklar koşuşturuyor, ağlıyor ve kaçışıyordu. Birisi beni çekiştirmeye başladı, çekiyor ve bağırarak bir şeyler söylüyordu. O anda toprak ayağımın altından ve Frederick kollarımdan kaydı. Ben de onun gibi yüz üstü yatıyordum, sonra emeklemeye, sonra da koşmaya başladım. Hepimiz aynı yöne koşuyorduk herhalde, bir tür sığınağa doğru koşuyorduk ama ben ne yaptığımı bilmiyordum. Sadece bacaklarım beni taşıyordu, diğerleri ile birlikte taşıyordu, onlar nereye gidiyorsa oraya gidiyordum. Gidip gözlerini kapatmam gerektiğini düşünüyordum. Düştüm ve hemen yakınımda birisinin çığlık attığını duydum. Sesi Frederick'e benziyordu ama onun olamayacağını biliyordum. Frederick onu bıraktığım yerdeydi, ölmüştü. Düştüğüm zaman kalkmadım, sadece toprağa sarıldım. Çığlıkları dinledim, seslerin nereden geldiğini anlamaya ve o tarafa doğru yönelmeye çalıştım ama önümü göremiyordum, yer sallanıyor ve sanki deprem oluyordu. Her kimse, yardım etmek istiyordum çünkü böylece Frederick'e olanları telafi edebileceğimi düşünüyordum ama sonra çığlık kesildi ve anladım ki, hayır. Hiçbir hayat geri verilemez. Bu, benim tövbe etme anımdı, Leo. Daha önce hiç hissetmediğim bir acı, daha önce hiç hissetmediğim bir kederdi. Bütün hayatımın sonsuza dek böyle, ihtiras, nefret ve karanlık içinde uzayıp gittiğini gördüm ve böyle yüz üstü, toprağa sarılarak sona erecekti. Bağırsaklarının korkuyla guruldadığını hissediyorsun, Leo, toprak seni örtene kadar bu şekilde kalacağını sanıyorsun. Dizlerimin üstünde doğrulmaya çalıştım. Biliyordum, hayatımda ilk kez biliyordum ki bir yerlerde bir Tanrı vardı. Beni, bizi ancak Tanrı'nın kurtarabileceğini biliyordum; ölümden değil, diğer ölümden, bu cehennemi yaratan ruhun karanlığından ve ölümünden. Adamları ölmek üzere buraya göndermiş olandan. Bağırdım,

bağırarak bir şeyler söyledim, *Tanrım, meleği aşağıya gönder*, diye düşündüğümü hatırlıyorum ve sonra vuruldum. Acımadı. Sırt üstü devrildim, nefesim kesildi, hatırlıyorum, Frederick'in gözlerini düşündüm ve artık ona tetiği benim çekmediğimi söyleyebileceğimi düşündüm. Çekmemiş olmam, Tanrı'nın büyük bir lütfuydu ve bu lütuf için, beni büyük bir günahtan kurtardığı için, beni günahlarımdan arınmış, affedilmiş olarak artık eve götürdüğü için ona şükrettim. Ölmek üzere olduğumu düşünüyordum ama korkmuyordum. İlk defa, Tanrı sevgisinin gücünü ve güzelliğini anladım."

Caleb konuşmasını bitirdiğinde, daha önce hiç bilmediğim ve o günden sonra bir daha asla tanık olmadığım bir sessizlik çöktü. Ölüyü bile uyandıracak kadar gürültülü bir sessizlikti. İsa'nın, Farisiler'e, havarileri sessiz kalırsa taşların hemen çığlık atacağını söylerken aklından geçen türden bir sessizlikti. İnsanın kan dolaşımını duyabildiği bir sessizlikti. İnsan damarların yükünü merak ediyordu. Berbat ışıkta –berbat ışıkta– ve bu sessizlikte, artık birbirimizi izliyorduk. Bir itirafa kulak misafiri olmak ne korkunç bir şey! Artık, sonsuza dek her zamankinden de fazla benim ağabeyimdi çünkü onu ilk kez görebilmiştim. Sokaklardan gelen sesleri dinledik. Saat sabahın üçüydü.

Sesimi çıkarmadım. Kalktım, mutfağa gittim ve kendime bir bardak rom koydum. Bardakla gelip yine masaya oturdum.

Bana doğru yürüdü ve elini omzuma koydu.

"O vadide bulunduğun zaman," dedi, "melekle cebelleştiğin zaman, değişiyorsun. Seni değiştiriyor. Herkes o vadiye gelir, Leo, ama herkes geri dönmez. Beni sevgi kurtardı. Nihayet özgürüm."

Sonunda özgürüm, sonunda özgürüm, yüce Tanrı'ya şükredelim, sonunda özgürüm! Bu sözler kulaklarımda çınladı. Romumu yudumladım. Omzumdaki eli çok ağırdı. Onun bezginliğini hissedebiliyordum ve terinin kokusunu alabiliyordum; geçmişimizin anıları gibi, tanımlanamayan, erişilemeyen biçimde geçiciydi. Ne hissediyordum? Anlatamam. Hiçbir zaman bilemeyeceğim. İlk kez olarak, ender olarak bir başka insanın bedenimi işgal ettiğini, içimde bir yukarı bir aşağı yürüdüğünü hissettim. Bu nedenle anlatamıyorum, bu nedenle hatırlayamıyorum. Ah.

Önümdeki mumu hatırlıyorum, bitmek üzereydi; düşündüm, söndürmem gerekiyordu. Polisin yakında buradan geçip ışıkları kontrol edeceğini düşündüğümü hatırlıyorum. İçeri girebilirlerdi. Caleb'a yakında annemi ve babamı görmek için eve geleceğime söz verdim, diye düşündüğümü hatırlıyorum. Restoranın o anda nasıl göründüğünü hatırlıyorum; masalar temizlenmemiş, her taraf kahve fincanları, tatlı tabaklarıyla doluydu ve bazı masaların yeni mumlara ihtiyacı vardı. Bunların hepsini hatırlıyorum, ayrıca omzumdaki eli ve sessizliği.

O zaman on dokuz yaşındaydım, Caleb da yirmi altı. Yıllar sonra, Barbara'yı Sutton Place'deki apartmanın sekizinci katındaki dairesinin pencere pervazında yakalayıp içeri çekmiştim. O zaman adam olduğumu varsayalım. O anı çok iyi hatırlıyorum. Barbara'yla benim, ikimizin de en öldürücü, geri dönülmez diye nitelendirdiğimiz kavgalarımızdan birini ettiğimizi hatırlıyorum. Gri paltomu kanepesinden aldığımı ve giyip salonundan çıktığımı, kapıya giden uzun koridoru geçtiğimi hatırlıyorum. Onu yerde, geceliği içinde ağlarken bırakmıştım. Kapıyı çarparak daireden çıkmış, asansörün düğmesine basmıştım. Göstergede asansörün sekizinci kata çıkışını izlemiştim. Sekiz. Bu rakam, bir şekilde beynimde yankılanmaya başlamıştı. Gösterge altıyı vurmuştu ve bunu yaptığımın farkında bile olmadan geri dönmüştüm, anahtarımı çıkarmış, Barbara'nın kapısını açmış ve tekrar içeri girmiştim. Daire sessizdi. Arkamdaki kapıyı çarpmıştım ya da daha doğrusu, arkamdaki kapı çarpmıştı ve uzaklarda başka bir kapının, Barbara'nın odasının kapısının çarptığını duymuştum. İki kapı da rüzgârdan çarpmıştı. Yatak odasına koşmuş ve kapıyı açmıştım –beni ne yönlendirmişti?– Barbara'nın, arkası bana dönük, pencerenin pervazında oturduğunu, bacaklarını bir çocuk gibi aşağı sallandırdığını ve düşmek üzere olduğunu görmüştüm. Saçlarından tutarak onu geri çekmiştim. O anı hatırlıyorum, çok iyi hatırlıyorum ve ondan sonra o anı çalışmalarımda kullandığımı biliyorum. Ama Caleb'la restoranda paylaştığımız o anı hiç kullanmadım. Sadece gelip giden anlar olarak hatırlıyorum bunları; soğuk ve sıcak. Belki de, Barbara'yı pencereden içeri çektiğimde, orada sadece oturuyor olabileceğini biliyor olmamdan kaynaklanıyordu. Ama

o çok uzaklardaki gecede, Caleb Ada'ya geldiğinde, ölmek için kaç yol olduğunu ve yaşamak için ne kadar az yol olduğunu bilmiyordum.

"Sen de bir gün," demişti dikkatle, yumuşak bir sesle, "ışığı göreceksin. Biliyorum, göreceksin. Biliyorum. Senin için ne kadar çok dua ettiğimi bilemezsin."

Peki. Bulaşıkları yıkamama yardım ettiğini hatırlıyorum. Başka şeylerden konuşmuş ve çok gülmüştük. Neredeyse yine arkadaş olmuştuk. Bir ara unutulmuş, bitirilmemiş romla dolu bardağımı aldığını ve lavaboya döktüğünü hatırlıyorum. "Bir süre sonra buna ihtiyacın olmayacak, küçük kardeş." Romla sabunlu suyun birbirine karışan kokusunu hatırlıyorum. Nasıl göründüğünü hatırlıyorum, beyaz sabunla siyah şeker akıp giderken ikimiz de gülmüştük. Mutfağı tertemiz bırakmıştık. Masaları hazırlamama yardım etmişti. Bütün ışıkları kapatmış, restoranı kilitlemiş ve onunla birlikte metroya yürümüştüm. Merdivenlerden koşarak inmesini izlemiştim ve son basamakta, geri dönmüş, son kez gülerek el sallamıştı. Onu gördüğüme ne kadar sevindiğimi bir kez daha anlamıştım. Sonra gözden kaybolmuştu. Artık gün ağarıyordu; eve doğru yürürken, nehre doğru yürürken, Barbara'ya doğru yürürken.

O perşembe eve gitmek için söz vermiş ve sözümü tutmuştum ama tabii, pek yararı olmamıştı. Yaptığımın farkında bile olmadan, bazı çok önemli ve sarsılmaz kararlar almıştım. Sessizlikle korunacak korkunç bir kurnazlığa ulaşmıştım. Caleb'ın durumu hiçbir zaman benim gördüğüm gibi görmeyeceğini biliyordum, benim durumumu kimse anlamayacaktı ve bu nedenle kendi gerçeklerimi sunmaya çalışarak nefesimi tüketmeyecektim. Ama ne yapacağımı biliyordum. Tek başımaydım çünkü Tanrı ağabeyimi benden almıştı ve bu nedenle onu hiç affetmeyecektim. Kendi ruhumun kurtarılmasına gelince, Caleb, Tanrı'nın en az ümit vaat eden misyoneriydi. Tanrı bana, Caleb'a yaptıklarını yapamayacaktı. Asla. Bana değil.

O sabah, dediğim gibi eve doğru yürümüş ve uzun süre Barbara'nın başında durmuş, yatağımızda uyuyuşunu seyretmiştim. O sabah nasıl göründüğünü hatırlıyorum; saçları yastığın üzerinde kıvrılmış, incecik eli battaniyeyi tutmuştu; san-

ki ayrılığı hissediyordu. Zavallı küçük kızım, Longchamp gibi, kasvetli, pis ve zarif bir yerde çok çalışıyordu. Pencerenin önüne oturmuş ve bir sigara yakmıştım. Odamız, bir zamanlar avlu olan bir yere bakıyordu; tam karşımda, bu köhne yapının ikiz kanadı vardı. Bazı pencerelerdeki perdeler kapalıydı, bunlar insanın elinden kaçan, kıvrılan ve dolanan, kıvrıldığında ağaca çıkan bir kedi gibi ulaşılamayan şu berbat kâğıt perdelerdendi. Diğer pencerelerde perdeler açıktı. Cennet Yolu'nda aslında kimsenin saklayacak bir şeyi olamazdı. İnsanlar uyuyordu. Her şey sakindi. Burada kalamam, diye düşünmüştüm. Yine Barbara'ya bakmıştım. Pencereyi kapatmış, perdeyi indirmiş ve soyunmuştum.

Gururlu ve umutsuz yıllar başlamıştı. Kış bitmiş, yine yaz gelmişti. Barbara bir yaz kumpanyasında iş bulmuştu, ben bulamamıştım. Her ne kadar gelip yine Crooks'u oynamamı ve o lanet olası arabayı kullanmamı istedilerse de, Atölye'ye gitmemiştim. Ada'da kalmış ve bir ses hocası bulmuştum kendime, gitar çalışıyordum. Gösteri dünyasında çalışan ve restorana gelen insanlar bana iyi davranıyorlardı, beni oraya buraya davet ediyorlardı. Etrafta görülmeye başlamıştım. Yetenekli olduğum kabul ediliyordu, bu benim için bir sürpriz olmuştu, ama hoş bir sürprizdi. Ada'da neredeyse her gece şarkı söylüyordum ve giderek daha fazla insan beni görmeye gelmeye başlamıştı, sayıları o kadar çoktu ki Hilda bana bir yardımcı tutmak zorunda kalmıştı ve polislerle sorun yaşamıştık, bu sorun da bu oturumların sona ermesine neden olmuştu. Hilda, Harlem'deki büyük bir salonda bir Ada balosu düzenlemiş ve büyük gösteri dünyasından bazı çok ünlü isimleri ayarlamıştı, benim adım da afişteydi. Bir posterde adımı ilk kez o zaman görmüştüm, posteri anneme ve babama götürmüştüm ve onlar da baloya gelmişti, ama Caleb gelmemişti; dünyadaydı ama artık onun bir parçası değildi. Annemle babam benimle gurur duymuştu ve o akşam çok güzel vakit geçirmiştik. Çok arzuladığı onay duygusunu ilk kez tadan bütün çocuklar gibi havalara girmeye başlamıştım bile. Ama aslında işe alınmıyordum ve gerçek bir gösteride iş bulana kadar uzun bir zaman geçecekti.

Barbara'yla ayrıldık, bu birçok ayrılığın ilkiydi. Uzun süre

birbirimizi görmedik, ta ki Sally'yi, onun ilk Broadway gösterisini görmeye götürünceye kadar. Çok küçük bir rolü vardı ama dikkat çekmişti ve Hollywood'dan teklifler almıştı. Sağduyulu davranıp bunları reddetmişti. Ben zorlanmaya devam ediyordum ve Sally'yle ayrıldık, Ada'dan da ayrılmış ve Village'da kısa ömürlü bir gece kulübünde şarkı söylemeye başlamıştım. Belirttiğim gibi, orada burada küçük roller, tuhaf roller için işe alınıyordum ama hiçbiri bir yere varmıyordu ve giderek daha çok korkmaya başlamıştım. Birlikte olduk denebilir mi bilmiyorum ama Steve'le de ayrılmıştık ve aynı zamanda Caleb evlenmiş, ben de düğününde sağdıç olmuştum. Louise adında, ona çok iyi bakacak, iri, siyah ve saygın bir kadınla evlenmişti. Düğünü hatırlıyorum çünkü orada olmaktan nefret etmiştim. Artık yirmi beş yaşındaydım ve yaşadığım hayattan çok utanıyordum. Herkes kendine uygun bir yaşam bulmuştu ama ben bulamamıştım. Caleb o gün kendinden emin ve yakışıklı görünüyordu, bir vaiz olmuştu ve *Tanrının Yeni Takdir Evi*'nde rahip yardımcısıydı. Artık bir karısı ve evi vardı, çocukları da olacaktı; hepsi Tanrı'nın planına uygundu. Peki ya benim hayatım! Beni çok savunmacı ve zor yapıyordu, biliyordum. Acil sipariş aşçısıydım, garsondum, garson yamağıydım, asansörcüydüm, ulaktım, nakliye memuruydum; bu da iyi zamanlarda. Aksi takdirde bir serseriydim, acayip, evsiz bir serseri, evsizlerin kaldığı yerlerde veya sinemalarda uyuyan, genelde cebinde metro bileti parası bile olmadan sokaklarda yürüyen, aslında kimseyi tanımayan –çünkü bu durumumda insanlarla tanışmak *istemiyordum*– yetişkin bir adamdım. Durumumu beğenmiyordum, alışamayacaktım, lanetlilerin esrar kokusu sinmiş, ucuz bira ve viskiyle ıslanmış dostluklarına karışmayacaktım. Durumumu, bir şekilde, bir şekilde –ne şekilde?– değiştirecektim ve zenginlere yaklaşamayacak kadar gururluydum. O yıllara ilişkin anılarıma göre, kaldırımları yumruklamıyordum ama her santiminde yüzüstü sürünüyordum. Arada fırsatlar gelip gidiyordu ama korku ve sıkıntı kalıyordu. Belki de en kötüsü, beni en çok seven insanlardan tamamen kaçıyordum. Barbara, örneğin, New York'ta bir haftasını beni arayarak geçirmişti. Beni bulamamıştı. Onun şehirde olduğunu biliyordum çünkü çalıştığı tiyatro şehirdeydi.

Ama Barbara'nın bir işi vardı ve benim yoktu. Onu, başkalarını –temiz gömleğim, şiltenin altına serip düzelttiğim pantolonum, cilalı ayakkabılarım ve temiz tırnaklarımla– kandırdığım gibi kandıramayacağımı biliyordum. Beni o yıllarda idare eden o yarım düzine gömleği temiz tutmayı nasıl başarıyordum asla bilemeyeceğim. İnsanların benden ümit kestiklerini biliyordum, hissediyordum. Kaderimin sadece enkazın bir parçası olmaktan ibaret olduğunu hissettiklerinden emindim. Böyle hissettiğim için böyle davranmaya başlamıştım; en tehlikeli andı bu. Yenilginin kokusunu almaya başlamıştım, insanın kötü kaderini damgalayan o kokuyu alıyordum. Çok fazla içiyordum çünkü insanlar hep içki ısmarlıyordu. Aslında, biz kurtulanların ifade etmeye bayıldığı gibi, benim ilk gerçek çıkışım, tam anlamıyla çıkışım, diğerlerini mümkün kılan çıkışım haline dönüşen olay, bir barda gerçekleşmişti. Kesinlikle bir fırsat, bir çıkış gibi görünmüyordu. Sadece bir iş gibi görünüyordu. Bu noktada, tam olarak dipte değildim. Harlem'de acil sipariş aşçısı olarak çalışıyordum. Ama doğal olarak, hayatımı acil sipariş aşçısı olarak geçirmek istemiyordum ve moralim çok bozuktu çünkü annemin iyi olmadığını biliyordum.

Barda bir adam bana doğru geldi; beyaz bir adam, canayakın bir adam yanıma geldi ve adının Ray Fisher olduğunu söyledi. Bana nasıl olduğumu, neler yaptığımı sordu. Adamı tanımıyordum ve bana böyle sorular soran insanlardan nefret ediyordum, insanlara ne yaptığımı söylemeye utanıyordum. Gerçi yalan söyleyemeyecek kadar gururluydum. Bu adam, beni bir yerlerde şarkı söylerken duymuş ve sahnede görmüştü; bu da onun gözlem yeteneğini takdir etmeme neden olmuştu. Bana, küçük bir tiyatro grubunun *Mısır Yeşildir* adlı oyunun, deneysel bir yorumunu sahneleyeceğini söyledi. Bu yapım sadece zenci oyuncularla kotarılacaktı ve başrolü oynamak üzere, şarkı söyleyebilen bir zenci çocuk arıyorlardı. Yönetmenin arkadaşıydı, konuyu bu nedenle biliyordu ve yönetmenin de beni görmüş olduğunu, benim hakkımda bir önsezisi olduğunu biliyordu. Sadece yedi gösteri sunmayı planladıklarını ve parasının çok fazla olmadığını söyledi. Ama kendi adına ve arkadaşı olan yönetmen adına, benim bu konuyu düşüneceğimi umduğunu

söylemiş, birçok Amerikalıyı karakterize eden masum bir samimiyetle, bu senin için bir tür fırsat olabilir, demişti. Neyse, bakmaya değer olduğunu düşünüyordu ve bana tiyatronun adresini vermişti. Village'da değil, Doğu yakasının epey aşağısında, kesinlikle hiç kimsenin gitmeyi düşünmeyeceği, özellikle de, *Mısır Yeşildir* oyununu; erkek başrol oyuncusu bir zenci olan deneysel bir yapımı kimsenin izlemeye gitmeyeceği bir mahallenin tam ortasındaydı.

Ona baktığımı ve "*Mısır Yeşildir mi*?" dediğimi hatırlıyorum. Şaka yaptığından ya da deli olduğundan şüphelenmiştim. Barlarda her türlü insanla karşılaşırsınız. Ama ciddi görünüyordu ve deliye benzemiyordu. Oyunu okumamıştım ama Ethel Barrymore'un oyununu izlemiştim. Oğlanın rolünü hiç hatırlamıyordum. Gerçekten her şey çılgınlık gibi görünüyordu: Ray'e bakmaya devam ediyordum, henüz onun Tanrı'nın eli olduğunu algılayamamıştım. Ama birkaç içki içmiştik, gerçekten iyi bir insandı ve gideceğime söz verdim çünkü bu konuda ciddi görünüyordu. Karar vermeme sebep olan asıl şey, o gece eve gittiğimde kapının altında duran telgraftı. 19. sokakta ve Dördüncü Cadde'de yaşıyordum. Yani, şey –lanet olsun!– beni *gerçekten* arıyorlardı. Bu nedenle, et lokantasını arayıp gecikeceğimi söyledim ve oraya gittim.

İşler bir kere ters gitmeyegörsün, Tanrı biliyor, her şey ters gider; insan kendini o kadar derin, o kadar tuhaf bir belanın içinde bulabilir ki asla kurtulamayacağını bilir ve yıllar acımasız bir şekilde geçtikçe, sorunlarının kendi karakterinin anlaşılmaz ve tahmin edilemez kıvrımlarından kaynaklandığını anlamak da insanın pek işine yaramaz. Bazen gerçekten umutsuz bir halde ve korkarak öylece oturup kendi karakterimin kendi manzarama –ve sadece benimkine de değil– nasıl tehlike ve hayret yaydığını izlemişimdir. Bu korkunç bir duygudur. Öyle anlarda insan, sadece ne kadar az şey bildiğini değil, bildiğimiz kadarının da bize ne kadar az yardımcı olabileceğini öğrenir. Ama bazen de işler yolunda gider. Böylesi anlar, alçaltıcı bir şekilde, insanın karakteriyle hiç ilgili değildir. Bu ufak tiyatroya gitmiş ve yönetmeni Konstantine Rafaeleto'yla tanışmıştım, kırk küsur yaşlarında, tıknaz bir Yunandı, iyi bir adamdı ve onu hemen sevmiş-

tim, tokalaşmasını sevmiştim, gözlerini sevmiştim. "Günaydın, Bay Proudhammer. Sizi bulduğumuza çok sevindim, bulunması zor bir adamsınız, bunu biliyor musunuz?" dedikten sonra bana ilk söylediği şey, "Senaryoyu biliyor musunuz?" oldu. Hayır, dedim, ama oyunu gördüm, dedim. "Onu unutun," dedi ve bana bir senaryo uzattı. Okumamı istediğini sandım ama iki fincana kahve doldurdu, oturduk ve kafasında neler olduğunu anlatmaya başladı.

Ülkemde uzun zamandır yaşamadığını söyledi, sadece sekiz yıldır Amerika'daydı, Avrupa'daki son bozgundan sonra buraya gelen güruh arasındaydı, yani şanslılardan biriydi, bunları üzgün ve ironik bir ifadeyle söyledi. Sonra gülerek, ülkemi ya da siyah insanların bu tuhaf yerdeki yaşantısını anlıyormuş gibi yapmayacağını söyledi. Bütün bunların nereye varacağını merak ediyordum doğal olarak ve onun yalnızca, beni sokağın karşısına bile yönlendiremeyecek, yarı entelektüel bir çatlak olduğuna inanmaya başlamıştım. Sanırım düşündüklerimin birazını yüz ifademden yakaladı ve bana, "Ben iyi bir konuşmacı değilim. Ben bir yönetmenim. Bir deneme yapayım diye düşündüm," dedi. Durdu ve bana, bu kez gözlerini kısarak baktı. "Benimle aynı fikirde olup olmadığınızı bilmiyorum ama bu sorunlu kitapların, oyunların ve resimlerin işe yaradığını sanmıyorum," dedi. *Earth and High Heaven, Gentleman's Agreement, Focus, Kingsblood Royal* ve *Pinky* gibi oyunların çağındaydık. "Bunlarla herhangi bir şeye *niyetlenildiğini* de sanmıyorum aslında. Bunlar sadece efsaneleri canlı tutuyor. Kelime hazinesini canlı tutuyor. Tabii hepimiz zavallı mutsuz zenciler için üzülebiliriz, buna gücümüz yeter, bizim de çok sayıda mutsuz insanımız var. Neden Yahudiler için de üzülmeyelim, çoğunu öldürdük. Ama gaz fırını, gaz fırınıdır ve zenci de hâlâ zenci değil mi?"

Kahvemi yudumladım ve onu dinledim.

"Şimdi," dedi, onu ne kadar dikkatli dinlediğimi ölçerek, "aklımdan geçen deney, *sadece* bir deney. Bu deney, yani oyunun temel unsuru, ideal olmaktan çok uzak. Yani, bunun mükemmel bir oyun olduğunu düşünmenizi istemiyorum. Ama nispeten gerçekçi ve bazen çok dokunaklı bir oyun, içinde çok heyecanlı hale getirebileceğimizi düşündüğüm unsurlar var."

Konuşurken onu izliyordum; dinlemekten çok izliyordum, bu benim bir alışkanlığımdır. Kişinin sizinle konuşurkenki görüntüsünden çok şey anlayabilirsiniz. Konstantine –Connie– gerçekten de bir tür çılgındı ve sonradan bunun bedelini çok ağır ödeyecekti, çünkü ülkede Senatör McCarthy'nin sesi yankılanıyordu. Ama benim tarzımda bir çılgındı. Gerçek inançları vardı ve bazılarını derinlemesine düşünmüştü, inançları doğrultusunda yaşamaya çalışıyordu. Daha sonra, itibarı yok edildiğinde ve yaşamını kazanma olanağı engellendiğinde, ona yardım edebileceklerin hepsi sırt çevirdiğinde bile şikâyet ettiğini hiç duymadım. Sadece, "Şey, sanırım derin bir nefes alıp burnumu tıkayıp dibe dalmanın zamanı geldi. Neyse ki bunu uzun zaman önce öğrenmiştim," demişti.

O sabah benimle konuşurken, doğrudan gözlerime bakmıştı ve bana anlatmaya çalıştığı şeylerle o kadar doluydu ki, bana herhangi bir zırvalık yutturacak enerjisinin kalması imkânsızdı. Beni etkilemeye çalışmıyordu ve rengimin bir şantaj unsuru olduğunu düşünmüyordu. Benimle, birlikte gerçekleştireceğimizi umduğu bir proje hakkında konuşan bir sanatçı gibi konuşuyordu. Bu tam anlamıyla bir şoktu, ne kadar derin bir şok olduğunu bilmesine imkân yoktu. Ayrıca büyük bir rahatlamaydı. Tiyatroda hiç kimse benimle böyle konuşmamıştı. Hayır, suçluluk duygusunu gizleyen gülümsemelere alışmıştım. Amerikalılar, zenci dedikleri o akrabaları hakkında kendilerine sürekli yalan söylerler, ona da yalan söylerler ve dolayısıyla, itiraf edilmeyen bir suça iştirak etmemi isteyen o ses tonuna artık alışmıştım. Görüştüğüm yönetmenler, itiraf etmeseler de, oynamamı bekledikleri rolün sanatıma olduğu kadar erkekliğime de hakaret olduğundan kuşkulanmak zorundaydılar. Oynadığım palyaço veya hamal hakkında yargılarım olabilirdi. Bunu duymayı göze alamazlardı. Tabii, ben de söylemeyi göze alamıyordum, gerçi dayanamayıp söylediğim zamanlar da olmuştu. Ama anlatılamayan ve konuşulmayan bir yalanın herkesçe bilinmesi nedeniyle ortaya çıkan bu gerilim, o sabah Konstantin'in bürosunda mevcut değildi. Gerçekten çalışmak istediğim ilk yönetmendi. Ona bakarsanız, benimle çalışabilecekmiş gibi konuşan, tanıdığım ilk yönetmendi.

Biraz daha kahve koydu ve: "Bu ülkede beni en çok etkileyen şeylerden biri, siyahların eğitim alabilmek için verdikleri mücadeledir," dedi. "Bunun büyük hikâyelerden biri olduğunu düşünüyorum ve hiç kimse bu konuda bir şey bilmiyor. Bu konuda bir oyun olsaydı, muhtemelen onu yapardım. Ama böyle bir oyun bilmiyorum, bu nedenle bu deneyi, bu oyunla denemeye karar verdim. Sanırım, ne demek istediğimi, okuduğunuz zaman anlayacaksınız. Kuşkusuz anlayacağınızı umuyorum. Oyundaki çok az sayıda unsur, Amerikan yaşamına gerçekten yabancı. Tanrı aşkına, oradaki gibi madencilik kasabalarınız var, hatta daha da beterleri var ve insanlar aynen öyle, uşaklara kadar. Aslında insanlar her yerde aynı, bir yerden diğerine fazla fark etmiyor."

Artık, ne anlatmaya çalıştığını yakalamıştım ve eve gidip oyunu okumak için sabırsızlanıyordum. Onun deli olup olmadığını hâlâ bilmiyordum ama beni heyecanlandırmaya başlamıştı.

"Düşündüm de," dedi, "bu maden kasabasını ele alıp güya yorumsuz olarak, sadece madencileri ve hizmetçileri, o tür insanları siyah yapmaya karar verdim. Oyunun Galler'de geçtiği doğru ama sanırım, izleyicilerin bu gerçeği birkaç dakika içinde unutmalarını sağlayabiliriz ve lanet olsun, zaten Galler'de zenciler var. Zenci çocukların Galler diyalogunun –lehçesinin aslında– uzantıları etrafında doğaçlama yapmalarına izin veririz ve tabii bu oyunda inanılmaz müzikal fırsatlar var." Bana baktı ve güldü. "Bu sizi etkiliyor mu, evlat? Oh. Tabii, Ray Fisher size oğlanı oynamanızı, Morgan Evans'ı oynamanızı istediğimi söylemiş olmalı. Bu bir zenci adı olabilir, değil mi?"

"Birçok beyazın adı da olabilir," dedim ve bir kahkaha attı, ben de güldüm.

"Senaryoyu hemen okuyabilir misin?" diye sordu. "Bana hemen geri dönebilir misin?"

"Bugün okuyacağım," dedim, "okur okumaz sizi arayacağım."

"Beni bu akşam evden ara," dedi ve bir kâğıda telefon numarasını karalayarak bana uzattı. "Umarım beğenirsin. Bunu yapman için gereken tek neden bu. İşin içinde fazla para yok, şöhret yok."

"Şey," dedim, biraz utanarak, "sizi bu akşam arayacağım."

"Tamam." Elini uzattı. "İnsanlar bana Connie der. Ben de sana Leo diyebilir miyim?"

"Tabii ki," dedim.

"O zaman güle güle, Leo. Umarım birlikte bir şeyler yapabiliriz."

"Hoşçakal Connie. Ben de öyle umuyorum."

Tokalaştık ve oradan çıktım.

Doğal olarak senaryoyu metroda okudum ve şehir dışına çıktığımızda birinci perdeyi bitirmiştim. Oyunu okumayı bitirinceye kadar işe gitmek istemiyordum ve bu nedenle bir bara girdim, bira ısmarladım ve sonuna kadar okudum. Çılgınca bir fikirdi, tamam, kendime bunu söyleyip duruyordum ama giderek daha da heyecanlanmaktan kendimi alamıyordum. Connie'nin aklından geçenleri anlayabiliyordum; işe yarayabileceğini görebiliyordum. Belki beyaz öğretmenin hafiften misyoner yönünü, zenci vaadi işini pek sevmemiştim ama gerçekten çaresi yoktu ve doğru oynarsak bunlar fazla vurgulanmazdı. Sadece yedi gösteri yapılacak, diye hatırlattım kendime, ama benim mesleğimde herkesin her projeye dünyayı sarsma imkânı varmışçasına yaklaşması gerekir. Çocuğu, Morgan'ı nasıl halledeceğimi bilmiyordum ama onu anlayabildiğimi ve canlandırabileceğimi hissediyordum. Anlaşılan Connie de yapabileceğimi düşünüyordu, aksi takdirde özellikle beni aramazdı. Yapabileceğimden o kadar emindi ki, beni denemek dahi istememişti. Yani, her şey yolunda görünüyordu. Çok güzel görünüyordu. Şimdi ne olursa olsun, moralim bir kez daha düzelmişti. Bunun nasıl sonuçlanacağını kim bilebilirdi ki? Kim bilebilirdi? Kolumun altında senaryomla bardan dışarı süzüldüm, harika, hafif bir rüzgârla caddede süzülerek, et lokantasına ulaştım. Artık çaresiz değildim. Belki de yaşayacaktım.

Connie'yi o gece lokantadan aramıştım. "Ben Leo Proudhammer. Sadece teşekkür etmek istemiştim. Beni çok mutlu ettiniz."

Bir sessizlik oldu. Sonra, "Sen de beni çok mutlu ettin, Leo. Sabah onda gelebilir misin?" dedi.

"Tamam."

"Görüşürüz."

"Görüşürüz."

Eh, bu da geceleri lokantada çalışıp bütün gün prova yapacağım anlamına geliyordu. Ama bu, hayatımın en büyük ve bu kadar uzun bir zaman sonra, gerçek bir aktör olarak değerlendirildiğim dönemlerinden biriydi. Bunun ne demek olduğunu muhtemelen sadece aktörler anlar ama benim için artık yolun açıldığı anlamına geliyordu; öğrenmeye, çalışmaya ve içimde neler olduğunu bulmaya odaklanabilirdim. O lanet olası tepsiyi taşımayacaktım, kendimle, oyunla ya da kadroyla kavgalı değildim. Çok sık hissettiğim, sanki dekorun bir parçasıymışım, sadece ortalıkta dolanıyormuşum ve sadece bu şekilde kullanılacakmışım duygusunu artık hissetmiyordum. Hayatımda ilk defa, sadece çabasından ötürü her sanatçının hak ettiği ve o olmadan neredeyse hareket etmenin imkânsız olduğunu gördüğüm saygıyı görüyordum. Mücadeleye çağrılıyordum ve benden en iyisi bekleniyordu. En iyisini verecektim.

Connie beni eşek gibi çalıştırıyordu. Bazen, "Bana doğruyu söylemediğini biliyorsun, değil mi? Çocuğu kandırıyorsun," diyordu. Böylece tekrar yapıyorduk; ne demek istediğini anlıyordum, söylediği her şeyi hatırlıyordum. Bayan Moffat'la ilk karşılaşmamı doğru yaptığımdan asla emin olamadım. Gerçekten çok ustalık isteyen bir andı, aldatıcı bir şirinlik gerektiriyordu: *Lütfen Bayan, bir öpücük alabilir miyim*? Sonra kadın popoma vuruyordu, oynarken şirin olmayı deneyin bakalım. Morgan, bana verilen en zor rollerden biri haline gelmişti. Ama aynı zamanda en iyi roldü ve eşek gibi çalışmaktan yüksünmüyordum. Hepimizi eşek gibi çalıştırıyordu. İlk bir hafta boyunca, Bayan Moffat'ı oynayan aktrisle sorunlarım olmuştu. Otuzlu yıllarda oldukça büyük bir yıldızmış, bir tür yedek Janet Gaynor veya Sylvia Sidney gibi. Üstüne üstlük, Wampus Baby gibi yıldız isimlerinden biri yüklenmişti sırtına. Profesyonel olarak Bunny Nash adıyla tanınıyordu ve şimdi ellili yaşlarının sonuna gelmiş olmasına rağmen bunu değiştiremiyordu. Bir hayır kuruluşunun tiyatrosunda çalışmaya alışmakta zorlanıyordu. Biraz fazla sorunluydu ama çevresi bu kadar çok zenciyle sarılı olduğundan bunu itiraf edemiyordu. Tek başınaydı aslında; çünkü Con-

nie bütün hizmetli rollerini: Bessie, Bayan Watty, madendeki bütün çocuklar ve Yaşlı Tom'u zencilere vermişti. Bunun anlamı şuydu; on beş konuşan rolün onu siyahlar tarafından canlandırılıyordu. Bu durum Bayan Moffat'a zor geliyordu, çünkü oyunda, Bayan Moffat'ın denkleriyle ilişkileri oldukça baştan savmaydı. Tek gerçek ilişkisi Morgan'laydı. Oyunu Connie yönettiğinden, bu, oyundaki bütün "siyahlar" için geçerliydi çünkü hepsi Morgan'a umutları olarak bakıyordu. İlk hafta boyunca, Connie bu yardımcı rollere ve konuşulmayan ilişkilere yoğunlaşmış, oyunun özüne neredeyse hiç dokunmamıştı. Bu da, *Mısır Yeşildir* oyununa, kendisi için bir yıldız olma fırsatı olarak bakan Bunny Nash'i endişelendiriyordu. Ama Connie, Bunny Nash'i tanıyordu ve onun biraz endişelenmesi işine geliyordu. Bayan Moffat'la Morgan arasında bir tür rekabet olmasını istiyordu, böylece senaryoda sadece ima edilen şeyi yapımda canlandırmak, Bayan Moffat'ın Morgan Evans için açıkça bir gizem olduğu kadar, Morgan'ın da kadın için aynı derecede gizemli olduğunu vurgulamak istiyordu. Bunny'nin rolünü sadece hükmedici, zeki ve oldukça asil, evde kalmış öğretmen kadın olarak değil, üstlendiği görevden biraz korkmuş bir kadın olarak oynamasını istiyordu.

Aslında Bunny'yle ben, farklı açılardan ve farklı nedenlerle birbirimizden *gerçekten* korkuyorduk. Connie bunu kullanıyordu. Acımasızca ve özenle, bizi kendi kişiliklerimizde, oyunda kat edeceğimiz alanlarda dolaştırıyordu. Bunny ile Leo arasındaki gerginlikten hiç bahsetmiyor ama bu gerilimi, Morgan'la Bayan Moffat arasındaki gerilimi aydınlatmak amacıyla kullanıyordu, daha doğrusu, bizi kullanmaya zorluyordu. İşe yarıyordu. İstediğini elde ediyordu. İkinci perdedeki kavga sahnemizi gerçekten acıklı, iç parçalayan bir kavga haline getirmişti. Morgan, nefret dolu, şaşkın, ağlıyor ve saldırıyor; Bayan Moffat da aynı derecede şaşkın, korkmuş ve acı içinde kendini kontrol altında tutmaya çalışıyordu. O doruğa hiçbir çaba göstermeden ulaştıktan ve o gerilimi çözdükten sonra, kendimize güvenimiz artmış ve içtenlikle çalışmaya başlamıştık. Duruma alışmıştık ve zorlu, temelde oldukça imkânsız olan üçüncü perdeyi, arkadaşlıkları için büyük bedeller ödemek zorunda kalan arkadaşlar gibi oynamayı başarmıştık.

Connie oyunda çok fazla müzik kullanıyordu ve görünmeden söylediğim bir solom vardı. Perde kalkmadan önce, gitarımla birlikte, eski bir madenci şarkısını, *Aşağıda, Zindanda* şarkısını söylemem gerekiyordu. Sözleri şöyleydi:

Zamanımda çok adam tanıdım,
Zavallı hayatını çalışarak geçirmek için yaşayan.
Şeytanın uyuşturucusu, sarhoşun şarabı gibi
Alçak, sarp madeni arzular adam...

Hep babamı düşünürdüm ve bu şarkıyı ona söylüyordum. Ama eve gitmemiştim. Aslında kimseye oyundan bahsetmemiştim çünkü artık farelerle insanların en iyi planları hakkında çok daha fazla şey biliyordum ve her şeyin suya düştüğünü anlatmak zorunda kalma riskini almak istemiyordum. Doğal olarak lokantadaki çocuklar biliyordu ve hepsi de çok anlayışlı davranmıştı. Öyle olmasaydı benim için çok zor olabilirdi, çünkü oradaki işimden ayrılmak ve yedi günden sonra kıçımın üstüne oturmak istemiyordum. Hepsi de, farklı gecelerde, eşleri veya kız arkadaşları ya da her neyse, onlarla birlikte gelip beni seyredeceklerdi. Ama Harlem'de, eve bu kadar yakın bir yerde çalışmama rağmen eve gitmemiştim. Kendi kendime bunun çalışma saatlerimden kaynaklandığını söylüyordum. Çoğunlukla sabah ondan akşam ona kadar prova yapıyorduk ve sonra gün ağarana kadar lokantada çalışıyordum. Arkasından biraz uyuyup tekrar tiyatroya gidiyordum. Bugün muhtemelen böyle bir programa uyarak yaşamam olanaksız, ama o zamanlar hiçbir şey anormal değildi. Daha önce de yapmıştım, şimdiye kadar çok kez yaptım. İmkânsız bir program olduğu için, insan nasıl olduğunu hesaplayamadan içine bir sürü şey sıkıştırır. Yani, hasta olduğunu bildiğim annemi görmeye gidebilirdim. Daha sıkı programlarda, daha önemsiz şeyleri yapmayı becermiştim. Annemlerin telefonu yoktu, ama *Tanrının Yeni Takdir Evi*'nde bir telefon vardı ve Caleb'ı arayabilirdim. Lokantadaki çocuklara basitçe durumu anlatabilirdim ve onlar anlayış gösterip bana bu konuda zorluk çıkarmazdı. Çok iyi çocuklardı ve beni çok seviyorlardı, gerçekten başarmamı istiyorlardı; bu benim değişeceğim ve bir daha

onlarla konuşmayacağım anlamına gelse bile. Yani, aslında eve gitmemek için hiçbir bahanem yoktu. Herhangi bir psikiyatrist size memnuniyetle nedenler gösterebilir tabii, ama psikiyatrik açıdan her zaman iki kişinin yokluğunu kuvvetle hissetmişimdir; biri psikiyatristin, diğeri de kendimin. Her neyse, eve gitmedim. Akşamın onu geç bir saat, diyordum ve sabahın altısı çok erkendi. Böylece, bir gece, özellikle zor ve tatminkâr bir günün sonunda lokantaya girdiğimde Caleb'ı barda oturmuş, kahve içerken bulmuştum, beni bekliyordu.

Lokantadaki gençler, yıllarca önce Ada'daki, şehir merkezindeki insanların aksine Caleb'la benim hakkımda her şeyi biliyordu. O, Rahip Proudhammer'dı, bunu hepsi biliyordu. Ona, umutsuzluğu maskeleyen bir saygıyla davranıyorlardı. Üstünde, şimdi dediğimiz gibi çuvalı vardı; İngilizlerin dediği gibi mevkiini bulmuştu; ondan daha fazlası beklenemezdi ve beklemiyorlardı. Gerçekten, Caleb onlar için tam da benim birkaç yıl, ya da birkaç ay, birkaç hafta, birkaç gün sonra olabileceğim şeyi simgeliyordu; onların ötesinde ve işe yaramaz. Başarılı olmuştu, bu doğruydu. Onlar başaramamıştı, bu da doğruydu. Onun rahip olması ve benim aktör olmaya çalışıyor olmam hiç fark etmiyordu, hiçbir şekilde. Bildiklerinin farkında bile olmadan, sadece izlemiş oldukları için, bedelini ödedikleri için, neredeyse hiç kimsenin hatırlamaya gücünün yetmediği şeyleri biliyorlardı; tiyatronun kilisede başladığını. İkimiz de oyuncuyduk, bizi böyle görüyorlardı, savaşan kardeşlerdik. Benden, ondan beklediklerinden fazlasını beklemiş olabilirlerdi, çünkü benim minberime ulaşmak çok daha zordu ve henüz benim vaazımı duymamışlardı.

Benim için kötü bir gece olacağını biliyorlardı. Elimde kitaplarım, başım açık, nefes nefese içeri girmiş ve yüzümden yağmuru silerek restoranın içinde hızla ilerlemiştim. Patronum Red bana bir şey işaret etmişti ama kafam oyunla meşguldü ve geciktiğim için endişeliydim, bu nedenle tepki göstermemiştim. Paltomu asmış ve tuvalete koşmuştum. Red arkamdan gelmişti.

"Ağabeyin dışarıda," dedi. "Bir saatten fazla bir süredir burada."

İşiyordum ve sidik bir anda elime, yerlere sıçradı.

"Ağabeyim mi?"

"Peder Proudhammer," dedi, "*senin* ağabeyin."

Ellerimi yıkadım ve kuruladım. "Lanet olsun," dedim.

"Eh," dedi, "burada." Beni aynadan izliyordu. "Ailevi bir sorun olabilir tahminimce, eğer öyleyse," –beni izliyordu, soluk bir zenciydi, kırmızımsı bir yüzü ve her yerinde çiller vardı, Red'i çok seviyordum ve o da beni seviyordu– "onunla beraber git ve hiçbir şeyi merak etme." Kapıya doğru yürüdü. "Şehirde işler nasıl gidiyor?"

"Oldukça iyi gidiyor," dedim. Döndüm ve ona baktım. Yüzümden anlayabiliyordu. Sesimde duyabiliyordu. Güldü, sadece siyah Amerikalıların yüzünde gördüğüm bir ifadeyle güldü. "Red. Çok iyi gidiyor." Elimde değildi. "Red, biliyorsun, *çok iyi* olacağım! Benimle çok gurur duyacaksın."

Yine güldü, aynı gülüş. "Peki, o zaman," dedi ve çıktı.

Saçlarımı taradım ve yüzüme, Tanrım, o inanılmaz yüzüme baktım, *o gözleri nereden buldun*? Dışarı çıkarak Caleb'ın yanına gittim. Söylediğim gibi barda oturuyordu ve ben de yanına oturdum.

Sertti, her zamanki gibi; çok güzeldi, her zamanki gibi. "Merhaba, Caleb," dedim.

Kahve içiyordu. Epeyce kahve içmiş olduğunu tahmin ettim. Oldukça güzel giyinmişti, şapkayla falan –birisi, bir yerde, bir gün kesinlikle Amerikalı erkeklerin şapkaları hakkında araştırma yapmalı!– ama ben değildim. Kıştı ve üzerimde balıkçı yaka bir kazakla eski bir fitilli kadife pantolon vardı. Saçlarımı kestirmemiştim ve tıraş olmamıştım. Bana baktı ve bunları gördü. Biliyordum. Umursamadım diyemem. Umursadım. Ama artık Caleb'ın gördükleri konusunda yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Bunu biliyordum, çünkü artık *benim* gördüklerim konusunda da yapabileceğim hiçbir şey yoktu.

"Annen seni görmek istiyor," dedi, incelemesini tamamladıktan sonra. "Hasta ve seni görmek istiyor, seni bulabileceğimi düşündü, bu nedenle geldim. İzin alıp eve gelir, anneni görebilir misin?"

Birbirimize baktık. Bir şey söylemedim. Askıya gittim ve paltomu aldım. Bir an Red'e baktım ve Red başını salladı. Caleb'ın yanına döndüm. "Hazırım," dedim.

Caleb ayağa kalktı, tezgâhın üstüne bir miktar para bıraktı ama Red paraları geri itti. "Siz aileden birisiniz, Peder Proudhammer," dedi. Caleb güldü, katı, kibirli bir gülüş. Dışarı çıktık. Diğer çocuklar bir şey söylememişti. Söylenecek bir şey olmadığını biliyorlardı.

Yağmur yağıyordu. Kolumun altında kitabım vardı, omuzlarım düşmüştü, caddeden aşağı yürüdük. *Tanrının Yeni Takdir Evi*'nin önünden geçmek zorunda kalacağımızı fark ettim ve gülmek istedim. Gülmek en doğru kelime olmayabilir. "Louise'le bebek nasıl?" diye sordum.

"İyiler," dedi. "Çocuğa bir amcası olduğunu söyleyip duruyorum ama artık bana inanmıyor."

Bunu beğenmedim. Biraz şantaj kokuyordu. Louise'i de pek sevmiyordum, onun aptal, gösterişçi bir zenci kaltak olduğunu düşünüyordum. Ama diğer yandan: "Meşguldüm, Caleb," dedim.

"İnsan," dedi, "kendi canına, kanına vakit ayıramayacak kadar meşgul olabilir mi?" Bu ses tonunu biliyordum. Üzerime yağmur gibi düşüyordu. Yapabileceğim bir şey yoktu. Kilisenin önünden geçtik, şarkıları duyduk ve Siyah-beyaz panoda Caleb'ın adını gördüm. "Bana *meşgul* olduğunu söyleme. Benim kadar meşgul olamazsın ve ben her gün annemi görmeye gidiyorum. *Her* gün. Her gün bana seni görüp görmediğimi soruyor."

Sonra konuşmadan yürüdük. Caddeden sapmadan hemen önce bir barın önünden geçtik, tanıdığım biri içeri giriyordu, bana seslendi. Sonra kiminle beraber olduğumu gördü ve bara girdi.

"Çok iyi arkadaşların var," dedi Caleb.

"Evet," dedim, kasıtlı olarak, "öyle."

"Yakında otuz yaşına basacağının farkında mısın?" diye sordu Caleb. "Peki, ne olacağını düşünüyorsun?"

"Yakında otuz yaşında olacağımı biliyorum. Bana ne olacağı seni ilgilendirmez."

Durdu, döndü ve bana baktı. Yağmurun altında öylece durduk. "Ben artık büyüdüm, Caleb," dedim, "beni rahat bırak, duydun mu?" Bana vurdu, o kadar sert vurdu ki kitabım ko-

lumun altından düştü ve onu selden kurtarmak için bir çocuk gibi kapmak zorunda kaldım. Bütün notlarım içindeydi. Bozulmadıklarını ümit ediyordum. Bir hafta sonra açılışımız vardı. Caleb'a baktım. "Seni piç kurusu," dedim. "Seni piç kurusu. Seni işe yaramaz, siyah, imandan yerlerde yuvarlanan piç kurusu." Bana bir daha vurdu, orada öylece durduk.

"Bir zamanlar senin gibi olmak istiyordum," dedim. "Senin gibi olabilmek için her şeyimi verirdim." Ağlıyordum, yağmur sayesinde göremeyeceğini umuyordum. "Şimdi, senin gibi olmaktansa ölmeyi tercih ederim. Dünyada hiçbir şey uğruna, senin gibi olup bütün o cahil insanlara, mutsuz insanlara o yalanları söylemezdim, Caleb, dünyadaki hiçbir şey uğruna! Senin o bahsettiğin Tanrı, o sefil beyaz pislik: Onun yarattığı esere bak, bak!" Caddeye bakındım, ama o bakmadı. Bana baktı. "Senin Tanrı'nı lanetliyorum, Caleb, onu lanetliyorum, bütün kalbimle onu lanetliyorum. Haydi şimdi de o bana vurup devirsin. Tıpkı senin yapmaya çalıştığın gibi." Onu orada bırakarak yürümeye başladım.

Koşarak evimizin merdivenlerini çıktım. Elimden geldiğince yüzümü ve saçlarımı sildim ve kapıyı çaldım. Babam açtı.

Belki oyunun etkisiydi. Belki kavganın etkisiydi. Belki onun yüzüydü. Hiçbir zaman bilemeyeceğim. Babamın yaşlandığını görünce kalakalmıştım. Onun yaşlı olduğunu biliyordum. Sarhoş olmasına şaşırmamıştım. Genellikle sarhoş olduğunu biliyordum, gerçi Caleb yakında günahkâr yollarından ayrılıp Tanrı'ya geleceğini söylüyordu. *Sıkıntılarınızı Tanrı'ya getirin ve orada bırakın*! diye düşündüm ve babamın kraterleşmiş yüzüne baktım. Bu kadar çökebilmesi için o yüze neler olmuştu? Gözlerine ne olmuştu? Mağaradan dışarıyı gözetleyen bir hayvanın gözleriydi bunlar. Aşağılardan Caleb'ın ayak seslerini duydum, yavaş ve kesin, Tanrı'nın gazabı gibi. Babamın beni tanıması bir saniye sürdü. Sonra güldü, Tanrım, yüzü ne kadar değişmişti, nasıl bir nur gelmişti yüzüne. Bir eliyle beni evin içine çekti ve ağlayarak döndü, "Yaşlı kadın, bak kim gelmiş! Artık iyileşeceğini *biliyorum*," dedi.

Beni, annemin battaniyelere sarılmış halde şezlongda oturduğu salona sokmuştu. Annem çok durgundu. Elleri kucağın-

daydı, sokağa bakıyordu. Babamın sesini duyunca döndü. Yüzü sapsarıydı ve gözleri iki kuru üzüm tanesi gibiydi. Saçları tepesinde toplanmış ve bir tarakla tutturulmuştu, taş kadar kuru ve donuk. Gülerek kollarını açmıştı. "Aman Tanrım, oğlum, ben de burada oturmuş seni düşünüyordum. Nerelerdeydin?"

Dışarıdaki koridorda Caleb'ın ayak seslerini duydum, annemin yanına gittim ve onu öptüm. Yaşlı kokuyordu. Bana sıkıca sarılmıştı ve huzursuzdum. Sonunda yüzüne bakabildim ve Caleb odaya girerken, yüzüne güldüm. Annem için, güzel, neredeyse beyaz annem için bütün hissettiklerim geri gelmişti ve "Anne, canım, niye herkesi böyle meraklandırıp üzmek istiyorsun? Seni sevdiğimizi bilmiyor musun?" dedim. Caleb kanepeye oturdu. Ona bakmadım ama arkasına yaslandığını ve şapkasını başının arkasına attığını biliyordum.

"Benim bir şeyim yok, Leo," dedi, "yaşlılık ve bezginlik dışında. Ama kesinlikle seni özledim. Şimdi, neler yapıyorsun?"

Söylemek zorundaydım. Beni anlayacağını umuyordum. Babam arkamda duruyordu ve Caleb bizi izliyordu. "Anne, bir oyun hazırlıyorum." Ona baktım. "Çok iyi bir oyun. Anne, çok iyi olacağımı ve hepinizin benimle gurur duyacağını düşünüyorum," dedim, "Anne, her gün, bütün gün, sabah ondan akşam ona kadar prova yapıyorum ve sonra bütün gece, et lokantasında çalışıyorum, yemek yapıyorum, insanlara servis yapıyorum, bu nedenle seni görmeye gelemedim." Ona baktım. Bir süre sesini çıkarmadı. Bana güldü. Çok gizli bir gülüştü, odadaki diğer iki adama yönelik değildi ve bunu biliyordum. "Leo, şimdi kaç yaşındasın?" diye sordu.

"Anne, yirmi altı yaşımı doldurmak üzereyim. Senin bunu bilmen gerekir." Bir an sonra güldü, ben de güldüm, babam da güldü.

"Yirmi altı," dedi ve bir an babama baktı, sonra, pencereden dışarı bakmaya başladı. "Bir rüya gibi." Onun yüzünü inceledim, şimdi daha sağlıklıydı ve çok, çok güzeldi. Gözleri, sanki birini bekler gibi sokağı taradı. Tekrar bana baktı ve genç bir kız gibi güldü. "Bu oyunu ne zaman gelip görebilirim, Leo?"

"Biz, yani oyun," –yerden kitabımı aldım ve yağmurdan ıslanmış notlarımı çıkardım, oyunun reklamını yapan el ilanı-

nı aradım, bir anda onunla gurur duymuştum, üzerinde adım vardı, onu buldum, fazla hasar görmemişti ve anneme uzattım– "Bak, Anne. Bir hafta sonra açılıyoruz."

Kâğıda baktı ve babam da omzunun üstünden okumak için yanına geldi. "Sen oku," dedi annem, "senin gözlerin benimkilerden iyi. Yüksek sesle oku, Caleb da duysun."

Bunun üzerine babam okudu: Clay Evi Oyuncuları, Bayan Bunny Nash'i –"Hey, ben onun adını duydum," diye bağırdı annem, "sen *onunla* mı çalışıyorsun?"– Emlyn Williams'ın *Mısır Yeşildir* oyununda sunar, yöneten Konstantine Rafaeleto, oynayanlar falan filan ve başrolü paylaşan, altta tek başına, büyük harflerle, *Morgan Evans* rolünde Leo Proudhammer. Babamla annem bana baktı. "Görüyor musun Anne?" dedim, "Görüyor musun?"

Babam broşürü katladı. "Oraya gidebileceğimizi mi sanıyorsun, yaşlı bayan?" Gülüyordu. Annemi bu kadar sevdiğini bilmiyordum.

Dişlerini sıktı. "Oraya gidebilmek mi? Oraya gideceğimizi *bal gibi* biliyorsun." Tekrar pencereden dışarı baktı.

"Ya sen Caleb?" diye sordu babamız. "Bu senin kardeşin. Tanrı'nın bunda bir kusur bulacağını sanmam."

O anda, gerçi babam bunu bana asla söylemezdi ve Caleb'a da kesinlikle söylemezdi ama ağabeyimin babamı hayal kırıklığına uğrattığını anlamıştım. Ağabeyimin de bunu bildiğini anlamıştım. Caleb'la birbirimize baktık. Caleb şapkasını daha da geriye attı ve: "Baba, tiyatroya gitmediğimi biliyorsun ve mesele bu kadar basit. Ben seçimimi yaptım, Leo da kendi seçimini yaptı. Artık, eve gitsem iyi olacak," dedi ve ayağa kalktı. Annem onu izliyordu.

"Ama *henüz* gitmen gerekmiyor," dedi.

Caleb güldü. "Anne, sabah işe gitmem ve yarın akşam vaaz vermem gerekiyor. Şimdi, biraz dinlenmem gerektiğini biliyorsun. Sen de dinlenmelisin."

"Ah, ben iyiyim," dedi annem ve battaniyenin altında kıpırdayarak ondan uzaklaştı, "ben sadece yorgunum. Başka bir şeyim yok."

Caleb anneme baktı. Sonra, yine eski Caleb gibi görünerek

–sadece bir an için– sırıttı. Şapkasını özenle başına yerleştirdi. "Peki, o zaman. Ben gitmek zorundayım. Yarın görüşürüz." Benim başımı okşadı. "İyi geceler, küçük kardeş. Seni her zaman seveceğim ve senin için dua edeceğim."

"İyi geceler, Caleb," dedim.

Gitti. Ben evde kaldım ve annemle babamla bir-iki bardak içki içtim. Güzel vakit geçirmiştik ama fazla kalmamıştım çünkü annemin gerçekten dinlenmeye ihtiyacı olduğunu görebiliyordum ve babamın sabah kalkıp işe gitmesi gerekiyordu. Annem bana sıkıca sarılmış ve öpmüştü. Babam da beni öpmüştü. Lokantaya geri dönmemiş, onun yerine doğrudan eve gitmiş ve yatmıştım. Sabah saat çalınca koşarak tiyatroya gitmiştim.

Bütün şehirde bilindiği üzere, Konstantin'in deneysel oyunu bir miktar karışıklık yaratıyordu. İnsanlar oyunu çok merak ediyordu, yıllardır görmedikleri Bunny Nash'i merak ediyordu, hemen hiç görmedikleri beni merak ediyorlardı ve benim ilanda en üstte yer almam Konstantin'in fikriydi; Konstantin Rafaeleto'nun geleceğini merak ediyorlardı zira bugünlerden birinde kesinlikle Anti-Amerikan Faaliyetler Komitesi'nin önüne sürüklenecekti. Connie çok sakindi, açılış gecesi yaklaştıkça insan ne kadar sakin olabilirse. Çalışıyorduk. Eşekler gibi çalışıyorduk. Bunny Nash de endişeliydi çünkü o da komitenin karşısına çağırılabilirdi. Ne olacağını kimse bilmiyordu, gerçekten de perde açmadan kapatılabilirdik, bu nedenle yapabileceğimiz tek şey, çalışmaktı.

Açılış gecesinin sabahı çok tuhaf bir andır. İnsan korkunç bir sessizliğe uyanır; karar sabahı sessizliğine. Dünyanın bir yerinde bir şeyler korkunç bir şekilde ters gitmiştir. İnsan, ne olduğunu hatırlamak için beynini patlatır. Kalkmak istemez, çünkü kalkmak, ne felaket olduysa, onu bir şekilde karşısına getirecektir. İnsan yatağında dümdüz, hareket etmeden yatar ve büyük bir dikkatle sabahı dinler. Ben komşularımı dinlemiştim. Anlaşılan kâğıt oynuyorlardı. Birisi, sokak kapısında başka biriyle şakalaşıyordu. Korkunç bir melankoli ereksiyonum vardı ve işemek ya da kendimi tatmin etmek istiyordum ama ikisini de yapacak gücüm yoktu. Kalkmak istemiyordum. Bu yatakta Sally'yle ve daha sonra Steve'le yatmıştım. Bu oda, iki ayrılığa

da tanıklık etmişti. Saate baktım. Saat daha dokuzdu. Akşama kadar ne yapacaktım? Akşamı düşününce hemen tuvalete koştum. Üşüyordum, titriyordum ve terliyordum. Ama sonsuza dek tuvalette kalamazdım; akşama kadar ne yapacaktım? Diğer bütün günlerim, bütün hayatım sanki hep tiyatroda geçmiş gibiydi. Ama bugün prova yoktu. Zirve bu akşamdı.

O gün ne yaptım, gerçekten hatırlamıyorum. Giyinmem ve evden çıkmam çok uzun zaman almıştı. Evden çıktıktan sonra ne yapacağım hakkında en ufak bir fikrim yoktu. Bir kafeteryaya yürüdüm ve kahvaltı aldım. Tepsiyi masaya taşıdığımı, sütü bir dikişte içtiğimi ve uzaklaştığımı hatırlıyorum. Karşımda oturan adam bana delirmişim gibi bakmıştı ve kesinlikle onu suçlayamazdım. Pervasızca –hayatımın son günü olduğunu hissediyordum– taksiyle Broadway'e, New York'un tiyatro kesimine gittim, çünkü şehir merkezine, kendi tiyatroma gidecek cesaretim yoktu. Bu kirli, korkutucu ve şahane sokaklarda dolaştım – *Küçük Leo. Büyük, beyaz yolda.*– ve *Oğlum John* adında bir filme girmek gibi büyük bir hata yaptım. Bunu neden yaptığımı bilmiyordum, zira Leo McCarey'in çalışmalarına hiçbir zaman saygı duymamıştım ve Bayan Helen Hayes'in cazibesinden asla etkilenmemiştim. Bende her zaman, yaşlanmakta olan, pek akıllı olmayan, tercihen Vancouver gibi bir yerde sahnelenecek Noel gösterileri için ideal bir drama öğrencisi izlenimi bırakmıştı. Bana her zaman futbol maçlarını hatırlatıyordu ve hatırladığım kadarıyla, bu fazlasıyla utanılacak ve sinir bozucu filmde de futbol hakkında epey sohbet ediliyordu. Film, insanlardan utanmama, mesleğimden utanmama neden olmuştu ve *Tanrım, eğer benim başıma da bunlar gelecekse, yemin ederim postaneye geri giderim,* diye düşünmüştüm. Benim lanet olası, aşağılık tepsimle yapmam gereken her türlü şeyden çok daha rezildi. Tekrar sokaklara çıkmıştım, bir polis duvar kenarına kıstırdığı zavallı bir adamı dövüyordu. *Oğlum John.* Bir bara girmiş, içki içmeye cesaret edip etmemeyi düşünmüş, bir bira ısmarlamış ve orada oturmuştum. Biramı içmiştim, üç-dört saat sonra hâlâ saat beş on beşti. Şehir dışına gidip annemle babamın tiyatroya gitmelerine eşlik etmeyi düşünmüştüm ama böyle bir davranış benim için çok abartılı bir hareket olurdu. Gerçekten de, gösteri zama-

nına kadar endişeyle beklemekten başka yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Perdemiz sekizde açılıyordu ve benim saat yedide tiyatroda olmam gerekiyordu. Bardan çıkmış ve etrafta dolanmıştım. Konuşabileceğim bir arkadaşım ya da saklanabileceğim bir sığınağım olmasını çok isterdim. Bu sokaklarda bu şekilde, giyinip süslenmiş bir halde ve korkunç sırrımla beraber dolaşmak çok korkunçtu, sırrım şuydu; ben aslında artık Leo Proudhammer değildim ve henüz Morgan Evans olmamıştım.

Saat yediyi vurduğunda, üzerinde ölüm soğukluğu asılı olan tiyatroya ulaşmıştım. Konstantin, gerçekten de Amerikan güvenlik muhafızlarının karşısına çağırılmıştı ve birkaç gün içinde Washington'a gidecekti. Bana bunu, soyunma odasına geldiğinde, sessizce söylemişti. Bunun bile beni gerçek dünyaya yakınlaştırmadığını itiraf etmeliyim. Onu duymuştum ve ilgileniyordum, ama onu çok uzaklardan duyuyordum ve uzaklardan ilgileniyordum.

Şimdi hepimiz küçücük sahnenin üstünde duruyorduk, sahne yönetmeninin elinde saati vardı. İnanılmaz bir sessizlik hüküm sürüyordu. Bunny, Bayan Moffat'ın bisikletine tutunarak bana bakmış ve hafifçe gülümsemişti. Bessie rolünü oynayan ve çok yetenekli olan zenci kız, Geneva Smart, bir kez yutkunmuştu ve artık hiç kıpırdamadan duruyordu. Sahne yönetmeni, "Yerlerinize, lütfen," dedi ve yerlerimizde durduk. Sonra bana *Aşağıda, Zindanda* şarkısını söylemem için işaret verdi ve ben bu sessizlikte şarkıyı söylemeye başladım, perdenin ötesinden bir şeylerin bana doğru eriştiğini, hayatın bana doğru eriştiğini, beni ve şarkımı taşıdığını hissettim. Şarkımı bitirdim ve sahne kanadına çıktım, biraz sonra, sahne yönetmeni, "Perde," dedi ve perde açıldı: Sahnedeydik.

Baktım, iyi gidiyor gibiydi. Anlaşılan izleyiciler arasında bir sürü zenci vardı, eğer zencilerin nasıl tepki verdiğini ve nelere tepki verdiğini öğrenirseniz, bunu her zaman anlayabilirsiniz. Bayan Moffat'a çok gülüyorlardı, onu sevmişler ve "dünyanın bu bölümü, bir Hıristiyan ülkesi için utanç kaynağıydı" dediğinde alkışlamışlardı. Bunny enerji doluydu ve çok iyiydi, atmosfer de çok canlı ve elektrik yüklüydü. Oyunu onlar taşıyordu, yani izleyiciler demek istiyorum, bu her zaman olması için dua ettiğiniz

şeydir. Nihayet sahne sona ermişti, ben ve diğer dört "zenci çocuk" yerimizi almış ve mırıldanmaya başlamıştık. Perde açıldı.

O zamandan beri, bazıları çok daha başarılı olan birçok oyunda rol aldım, ama bu oyunu hiç unutmayacağım. Hiçbir şey soğuk sulara ilk kez gömüldüğünüz ana benzemez ve başına gelen herkes size bunu söyleyebilir. Perde açıldığı zaman, orada, bütün o insanların önünde kusacağımı sanıyordum. İlk cümlemi söylediğimde, "Evet, bayan" dediğimdeyse iyileştiğimi biliyordum. Bunu diğer aktörlerden ve izleyicilerden de anlayabilirsiniz. Bunny'yle ben, birlikte çok iyi çalışıyorduk ve birinci perdenin sonundaki sahnede, Morgan'ın kompozisyonunu okuyup onu daha önce hiç sahip olmadığı bir potansiyel duygusuyla tanıştırdığında, çok, çok güzel şeyler olmuştu. O sahneyi her sözcüğü için, içimdeki her şeyle, izleyiciler arasındaki tüm zenci çocuklar için oynadım –nefeslerini tutan; gerçekten tutmuşlardı ve işte bu belirgin sessizlikte izleyicilerle birbirinizi yeniden yaratırsınız– ve ayrıca kaybolan Küçük Leo, annemle babam ve içimdeki bütün umut ve acı için oynamıştım. İlk kez, ilk defa şansımın muhteşem boyutlarını anlıyordum; bu inancı sürdürürsem üzüntümü hayata geçirebilirdim, *geçirebilirdim.* Sonsuza dek acı ve üzüntü içinde yaşayabilirdim ama inancımı sürdürürsem, asla faydasız olmazdım. İnancımı yitirmezsem, benim için yapılmadığını düşündüğüm şeyleri başkaları için yapabilirdim ve şayet bunu yapabilirsem, verebilirsem, yaşayabilirdim. Sahnemiz ilk perdenin son sahnesiydi perdeler indiğinde bizi bol bol alkışladılar. Konstantine'in deneyiyle yükselen dalgalar bizi sırtlamış taşıyordu. Son sahnemiz de geldi ve iyi oynadığımızı düşünüyordum. İyi oynadığımızı biliyordum. Perde kapandı ve insanlardan inanılmaz bir gürleme yükseldiğini duyduk. Konstantin, yüzünde bir gülümsemeyle kanatlarda duruyordu. Beni yakaladı, öptü, sonra itti ve perde, tekrar selam verelim diye yeniden açıldı. Önceden kararlaştırılan sırayla çıktık ve ben sondan bir önce çıktım. Tiyatrodaki vaftiz gibisi yoktur: Orada durup başınızı eğerek selam verirken, insanların kükreyişi üzerinizde yuvarlanır. Buna benzer başka bir an daha yoktur, hem çok güzeldir hem de korkutucu; kanınızı istedikleri için bağırıyor da olabilirler ve bunun için bağırıyorlarsa, sesleri daha farklı

çıkmaz. İzleyiciler arasındaki zenci çocuklar ayaklarını yere vurup alkış tuttukça eğildim, eğildim ve Bunny'yi getirmek üzere döndüm. Bunny geldi, birlikte durduk, selam verdik, perde indi ve Bunny'yi orada tek başına bırakarak sahneden ayrıldım. Perde açıldı ve kapandı, Bunny gülüyor ve selam veriyordu. Ama Bunny bir profesyoneldi, çok iyi bir kadındı ve elini yine bana uzattı, Connie de diziyle beni sahneye itti. Ayakta alkışlıyorlardı. Bunny'yle birlikte selam verdik ve perde indi. Bunny yanımdan ayrıldı, sonra perde yine açıldı ve ben orada, tek başımaydım. O an, bütün o korku ve titreme dolu yıllara, bütün o yirmi altı yıl boyunca çektiklerime değmişti. Ancak o zaman, annemle babamı izleyiciler arasında görmediğimi fark ettim. Ben onlar için oynamıştım, ah, benimle gurur duymalarını ne kadar istemiştim! Ama onları hiç düşünmemiştim. Bir süre izleyiciler bizi bırakmayacakmış gibi göründü, perde açılıp kapanıyordu ve neden bilmem, kalbim belli bir korkuyla çarpmaya başlamıştı. Orada olup olmadıklarını görmeye çalıştım. Ama değillerdi. Yoksa haberim olurdu. Red, karısıyla birlikte oradaydı. Onları ayakta alkışlarken görmüştüm.

Sonunda perde son kez kapandı, soyunma odalarımıza gittik ve kalabalık içeri dolmaya başladı. Zenci çocuklar içeri girdi ve ben, neredeyse hayatımda ilk kez imza verdim. *Variety* oradaydı ve muhteşem olduğumu söylemiş, bana merakla bakmışlardı; insanın o merakla birlikte yaşamayı öğrenmesi gerekiyordu; dünya sana hep böyle bakacaktır. Red içeri geldi ve yüzü bir pınar gibiydi. Hiçbir şey söylemeden beni öptü ve karısı da hem ağlayıp hem gülerek beni öptü. Kesinlikle, çocuklarımızdan bir tanesi daha başarmış gibi görünüyordu. *Life* dergisi oradaydı ve röportaj yapmak için randevu istediler. Bir yıldız doğuyor, demişlerdi; vay canına! *Doğu Yakası Patlaması*, diyorlardı bana. Hilda da oradaydı. Onu yıllardır görmemiştim. Sally, evleneceği adamla birlikte oradaydı. Steve'den bir telgraf almıştım; o nereden biliyordu? Batı yakasında çalışan ve ona yardımcı kadın oyuncu dalında ilk Akademi ödülünü kazandıran ikinci filmini yapmakta olan Barbara'dan bir telgraf vardı. Ah, evet. Biz çocuklar pekâlâ başaracaktık. Ama Caleb orada değildi ve annemle babam da yoktu.

Artık gece yarısı olmuştu, şehir dışına gitmek için ya da *Tanrının Yeni Takdis Evi*'ni aramak için çok geçti. Her şeyi kafamdan atmaya çalıştım ve Konstantine'le birlikte yürüyerek Çin Mahallesi'nde düzenlenmekte olan partiye gittim. Sadece bir sanatçının hissedebileceği özel, tuhaf ve heyecanlandırıcı bir yorgunlukla, bitkin durumdaydım. İyi olduğumu biliyordum. Çok iyiydim. Bunu, Konstantine'in sessiz gururunda hissedebiliyordum. Ona ihanet etmemiştim. Oyuna ihanet etmemiştim. Kendime ve her zaman seveceğim bütün o insanlara ihanet etmemiştim, beni bir sevgili gibi tutan ve beni sonsuza dek bu şekilde tutacak olan bütün o tarihe ihanet etmemiştim.

Partiyi pek hatırlamıyorum, sadece Connie'nin ciddi ve muzaffer bir edayla dolandığını hatırlıyorum, biraz sarhoş olmuştum ve Geneva Smart'la sevişmeye çalışmıştım ama o sağduyuyla, çok hoş bir tavırla bana gülüp geçmişti. Eleştirilerin bir bölümü elimize geçti, eleştiriler olağanüstüydü. Benim hakkımda çok güzel şeyler söylemişlerdi; "muhteşem", "unutulmaz", "sadece mevsimlik olmayan, çok cazip bir aktör." Bunun gibi laflar. Bunların çoğu, Konstantin'in ifade vermeye çağrılması nedeniyle, tamamen utançla yazılmıştı. Ama kesinlikle liste başı olmuştuk ve yedi gösteriden daha fazlasını yapacağımız açıktı. Nihayetinde sekiz aydan fazla bir süre oynadık, şehirde herkes bizden bahsediyordu ve bazen, bütün şehir bana kadeh kaldırıyordu. Televizyona çıktım. Bir film anlaşması imzaladım. Gece kulüplerinde şarkı söylemeye ve plak kaydetmeye başladım. *Mısır Yeşildir* kapandığında, ilk filmimi çektim, sonra İngiltere'de bir oyunda oynadım, arkasından Broadway'de *Gökyüzündeki Kulübe*'de rol almak için eve döndüm; bu benim için inanılmaz bir kişisel başarı olmuştu. Başarmıştım. Arkama bakıyor ve diğer tarafa nasıl geçtiğimi merak ediyordum.

Ama *Mısır Yeşildir*'in açılışının ertesi sabahı bir telgraf almıştım, telgraf, annemin hastaneye kaldırıldığını bildiriyordu. Benim açılışıma gelmek üzere giyinirken felç geçirmiş ve komaya girmişti, komadan hiç çıkamamış ve iki gün sonra da ölmüştü. Cenazesinde Caleb konuşmuştu ve koro, *Get Away Jordan*'ı söylemişti. Babam orada öylece oturuyordu. Babamı ilk kez kilisede görüyordum. Adam için şunu söylemem gerek; artık yalnız

kalmış olmasına rağmen, Caleb'ın ruhu konusunda yaptığı tüm baskılara rağmen asla yumuşamamıştı. Hayır, kendi yoluna gitmiş ve bazen caddede durup siyah milliyetçilerin konuşmalarını dinlemiş, siyah milliyetçilerin kitapçısının sadık bir müşterisi haline gelmişti. Ben Christopher'la tanıştıktan sonra, babam ve Christopher birlikte saatler boyunca geçmişin siyah imparatorluklarını yeniden oluşturur ve bugünün beyaz imparatorluklarını yok etmek için planlar yaparlardı. Bu, Christopher'a tapan babama iyi geliyordu ve güvenebileceği ve hayran olabileceği yaşlı birini bulduğu için Christopher için de çok iyiydi. Tek başıma, annem için, onun bana bazen söylediği bir şarkıyı söylüyordum: *Mary, Mary, o güzel bebeğe ne ad vereceksin?*

Pete yemekten hemen sonra ayrıldı ve Barbara'yla birlikte şöminenin önünde otururken, iki yaşlı insan kadar, diye düşündüm bir anda, sakindik. Ben küvette yıkanırken Christopher'a telgrafı ve para havalesini göndermişlerdi.

"Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordu Barbara.

"İyi. Uykulu. Bir kedi gibi."

"Öyle görünüyorsun zaten. Oraya o şekilde kıvrılmışsın. Yorgun erkek kedi nihayet evine döndü."

"Ama *kısırlaştırılmış* bir erkek kedi değil mi?"

Güldü. "Yo, hayır. Bundan korktuğunu biliyorum ama hiçbir zaman böyle bir sorunun olmadı."

"Ama sana hemen her zaman sorun oldum, Barbara, öyle değil mi?"

"Tekrar olacağından hiç kuşkum yok, Leo," dedi ve gülümsedi. "Ben de senin için sorun oldum. Ama buraya kadar geldik ve ilerlemeye devam edeceğiz." Durdu. "Hikâyemiz... Hikâyemiz herkesin yaşamayı *seçeceği* bir hikâye değil. Ama kendime sormalıydım: Barbara, değiştirebilseydin, değiştirir miydin? *Değiştirir miydin*? Değiştirmeyeceğimi anlamak zorundaydım. Yani, bütün mesele bu işte." Ayağa kalktı ve beni alnımdan öptü. "Şimdi, benim sevgili hastam, seni yatırmalıyım. Uyanıncaya kadar uyuman gerek, yani seni hiç kimse uyandırmayacak. Öğle yemeği için bir randevum var ama Pete sabah burada olacak ve hizmetçi de gelecek."

"Peki, prenses," dedim ve ayağa kalktım. Söylemem gerekiyordu: "Christopher'ı tekrar görmekten bir miktar korkabileceğini sanmıştım."

Barbara güldü. "Tanrım, hayır. Seninle geçirdiğim bunca fırtınalı ve çekişmeli yıldan sonra herhangi bir şeyden nasıl korkabilirim, Leo?" Yüzü değişti. "Christopher'la benim aramda olanlar, senin yüzünden oldu. Bunu *ikimiz* de biliyoruz. *Senin* bilmene gerek yok. İkimiz de seni seviyoruz. Bunu *ikimiz* de biliyoruz. Şimdi, yatağa git."

Öpüştük; kardeş gibi. "İyi geceler," dedim.

"İyi geceler, hayatım."

Yatak odama gitim, soyundum ve yatağa girdim. Barbara haklıydı, çok yorgundum. Uzun fırtınamızdan sonra çok huzurluydum. Barbara çok zor ve çok ender olarak yapılan bir şey yapmıştı. Ona ihtiyacım olacağını, her zaman ihtiyacım olacağını hissetmiş gibi, hayatını benim yerimi asla tehlikeye atmayacak şekilde düzenlemişti. Benim yattığım oda, hiçbir zaman anlatmayacağı şekilde, birçok kez reddedilmesine sebep olmuştu. Belki de doğrulama açısından, ona hiç kimsenin bilemeyeceği şeyler kazandırmıştı. Ensest ağabey ve kardeş artık asla çocuk sahibi olamayacaktı. Ama belki de dünyaya bir tane çocuk vermiştik; ya da bir çocuğa dünyayı açmakta yardımcı olmuştuk. Daha şanslı sevgililer bunu bile başaramamıştı. Güneş odaya giriyordu. Büyük, geniş odadan sesler geliyordu; kısık, neşeli. Aydınlık bir gündü ve ansızın dışarıda olmak istedim. Banyoya gittim, çırılçıplak soyundum ve duşun altına girdim. Nedense Cennet Yolu'nu düşündüm. Kendi kendime güldüm ve şarkı söyledim. Bir kazak ve pantolon giydim, büyük odaya geçtim. Pete gülerek kanepede oturuyordu, yanında bir bavul vardı, Christopher, uzun ve siyah, simsiyah takım elbisesiyle telefonda konuşuyordu.

"Bak kim gelmiş!" dedi Pete.

Christopher bana baktı. "Şu anda odasından çıktı," dedi telefona. "Evet, tam şu anda. İyi görünüyor. Bence şu anda nesi varsa, zaten önceden de vardı, siz insanlar çok abartıyorsunuz, yemin ederim, boktan bir seyahat için bunca yolu gelmeme sebep oldunuz, buraya gelebilmek için kaç randevumu iptal etmek

zorunda kaldım, biliyor musun? Yazıklar olsun! Evet utanmalısın kendinden, öyle dedim. Ne?" Güldü. "Seni gördüğüm zaman bütün bunları harfi harfine tekrarlamamı mı istiyorsun? Hayır, bunu yapmamı istemiyorsun, hayır, istemiyorsun. Evet. Pete'de adres var. Orada olacağız. Efendim? Tabii, gelmek isteyecektir, başka yapacak işi yok ki, *benim* artık burada olduğumu bilmiyor musun? *Ben* onun doktoruyum, beni neden daha önce çağırmadığınızı anlamıyorum. Evet, hoşçakal, güzel bir öğle yemeği ye, duyuyor musun, o insanların seni aldatmasına izin verme, sen çok tatlı ve güzelsin. Hey, neden böyle bir şey söylüyorsun? Duygularımı incitiyorsun, Barbara. Evet. Christopher ağabey artık sahnede bebek, hoşçakal, görüşürüz." Ahizeyi yerine koydu, gülerek kollarını açtı. "Buraya gel Koca Baba. Galiba hiçbir şeyi beceremiyorsun. Artık seni gözümün önünden ayırmayacağım. Gözümün önünden ayrıldığın anda gidip milyonlarca kişinin önünde suratının üstüne düşüyorsun. Yazıklar olsun!" Beni yakaladı, sarıldı ve öptü. "Seni gördüğüme sevindim, bebek. Seni özlemiştim."

"Ben de seni özledim," dedim, "Nasılsın?" Sonra, "İyi görünüyorsun?" diye ekledim.

"İyiyim. İnsanlar oldukça hasta, ama ben iyiyim."

"Siyah Christopher!" dedi Pete.

"Evet, bebek," dedi Christopher, "*siyah*; tıpkı Kenyalılar ve bütün o insanlar gibi." Yine güldü. "Siyah olduğuma inansanız iyi olacak."

"Bundan kuşkulanmak oldukça zor," dedim, "sen bu kadar güçlü bir şekilde ifade edince."

Christopher başını arkaya atarak güldü. "Eğer bir sorunu varsa bile, artık düzelmiş. Senin küçük numaralarını biliyorum. Yani, siyah olduğumu söylemeseydim, siyah olduğumu anlamayacağını söylemek istiyorsun. Seni duydum. Pekâlâ."

Odada aşağı yukarı volta atarken, yüzü ışıldarken onu görmek çok güzeldi.

"Ne istiyorsun, büyük adam?" diye sordu bana Pete. "Biraz kahve ister misin? Öğle yemeği için hazır mısın?"

"Kahve içmemesi gerekir," dedi Christopher, "kalbi için zararlı. Biraz portakal suyu ya da ona benzer bir şey içsin."

"Belki sıcak bir şey ister diye düşünmüştüm," dedi Pete, özür dileyen bir ifadeyle.

"O zaman kakao içsin, ya da Ovaltine. Kahve veya çay içmemesi gerekiyor."

"Sanırım," dedi Pete bana, "bir sorunun olabilir."

"İçinde çok miktarda süt olan kahvede uzlaşamaz mıyız?" diye sordum.

"Tabii, bu *senin* kalbin," dedi Christopher. Sonra pencereden dışarı baktı, güldü ve kızardı. "Ama bol miktarda süt koyduğundan emin ol. Lanet olsun, *ben* yaparım, *sen* beceremezsin," ve ansızın odadan çıktı.

"Ne zaman geldi bu?" diye sordum.

"Birkaç saat önce. Telgrafı alır almaz bavulunu toplamış olmalı. Biraz parası olsaydı çoktan gelmiş olacağını sana söylemiştim."

"Gelmesi çok güzel bir şey," dedim.

"Evet," dedi Pete, "özellikle gitmesi gereken ne kadar çok yer olduğunu düşünürsen."

"Tamam, Pete."

"Sadece, her zamanki gibi lanet olası bir fedakârlık yaptığını düşünme rutinine başlama demek istiyorum. Bir çocuk için San Francisco'ya ilk kez gelip kendisini seven insanları görmek fedakârlık değildir. Eğer kafana bu tür detayları sokabilsen bu kadar çocukluk etmezsin, Barbara ve hepimiz için her şey daha kolay olabilir."

"Hepinize zor anlar mı yaşatıyorum?"

Pete güldü. "Şimdi, buna evet dersem, ne yapacaksın? Pencereden mi atlayacaksın yoksa gidip bir kalp krizi daha mı geçireceksin?" Yine güldü. Sonra ciddileşti. "Bize, kendine zor anlar yaşattığını gördüğümüz zaman zor anlar yaşatıyorsun. Hepsi bu. Bizden hiçbir şey saklayamazsın ve kesinlikle bize bir şey kanıtlaman gerekmiyor. *Biz* senin Leo Proudhammer olduğunu biliyoruz. *Sen* bilmiyorsun."

Ona baktım. Artık gülmüyordu. Kanepeye oturdum. Christopher, bir elinde bir şişe süt, diğerinde bir fincanla tabağını dengelemiş halde, söylenerek içeri girdi. İkisini de sehpaya, önüme koydu ve başımda dikilerek, "Bakalım bol miktarda süt deyince *sen* ne anlıyorsun," dedi, "iki şeker attım ama karıştırmadım."

Fincanın içinde yarım fincandan az kahve olduğundan, yapabileceğim tek şey fincanı doldurmaktı. Biraz karıştırdım ve tadına baktım. Christopher bana bakıyordu. "Çok iyi," dedim ben de ciddi bir şekilde, "Teşekkür ederim," dedim.

Beni derin ve alaycı güvensizliğiyle izliyordu. Kanepeye oturdu ve bir elini dizime koydu. "Bu şehirde neler oluyor bakalım?" diye sordu Pete'e.

"Ah," dedi Pete, "şehirde çok şey oluyor; kadınlardan uyuşturucuya, insan haklarından şehir yenilemesine kadar. Önce hangi alanı deşmek istersin?"

"Bunları birbirlerinden nasıl ayırt ediyorsun?" diye sordum.

Christopher dizimi hafifçe yumrukladı. "Kadınlar ve uyuşturucu kullananlar daha az konuşur," dedi, "eh, bu kadar hasta olmasaydın bunu hatırlardın." Pete'e döndü. "Büyük Baba'nın bu sahnelerde rol almasını bekleyemeyiz, bu nedenle, sen beni biraz destekle, sonrasını ben kendim hallederim."

"Bu şehir aslında göründüğü kadar güzel değil," dedim.

"Beni korkutmaya mı çalışıyorsun?" diye sordu Christopher. "Bunu daha önce de denemiştin. Hatırlıyor musun?" Güldü ve beni de gülmeye zorladı. "Dersini aldığını sanıyordum. Ah. Yakında sana hatırlatmam gerekecek."

Pete'le konuşurken ona baktım, büyük dişlerini, büyük ellerini izledim, gülüşünü dinledim. Ne kadar özgür görünüyordu; ben asla böyle görünmemiştim, ben asla böyle olamamıştım.

Kararsız bir adam hiçbir zaman kararlı bir delikanlıya denk değildir. Christopher benimle ilk tanıştığında, bana ihtiyacı olduğuna karar vermişti; işte o kadar. Onu saracak insani kollara ihtiyacı vardı, ne dersem diyeyim, benim kollarımın boş olduğunu çok iyi görüyordu, işte o kadar. Ben toplumun yargısından korkuyordum ama o korkmuyordu: "Bu hasta insanları siktir et. *Ben* ne istersem onu yaparım." Ya da gülerek, "Bu insanların sana kart zampara demelerinden mi korkuyorsun? Eh, sen *gerçekten* bir kart zamparasın. Sen *benim* kart zamparamsın, tamam mı? Kart zamparalardan hoşlanırım," diyordu. Bir başka ses tonuyla: "Orada, dışarıda, aç, üşümüş ve yalnız kalmak istemiyorum. Artık direnmeyelim, bebek. Beni sev. Sadece iyi olalım."

Christopher'la ilk kez bir oyunun provasından sonraki partide, kısaca tanışmıştım ve oyun açılana kadar da bir daha karşılaşmamıştım. Düzenimizi oturttuktan sonra, kapıyı açtığınızda üzerinize atılan mahzendeki aç bir köpek gibi, bana doğru atılmıştı.

Bir gece, çok geç bir saatte, artık yaşamadığım şehir dışında bir başka partide tekrar karşılaşmıştık. Neredeyse oraya gidemeyecektim. Ölü gibiydim çünkü sabah bir dersim vardı, sonra matine ve sonra da akşam gösterisi. Arkasından, oldukça kötü bir tv dizisinde konuk sanatçı olarak görünmem konusunda –bunun benim için bir fırsat olabileceğini söylemişti– benimle konuşmak isteyen menajerimle soyunma odamda içki içmiştim. Sonunda kendimi bir taksiye atmış ve hareket ettiğinde üzerimde hiç para olmadığını fark etmiştim. Taksiye, beni evimin yakınındaki bir bara götürmesini söylemiştim, orada çek bozdurabilirdim. O anda, bu kadar yorgun ve eve bu kadar yakın olduğumdan, partiye gitme fikri dayanılmaz gelmişti. Bara girmiş, çeki bozdurmuş, şoföre parasını ödemiş ve bir içki içmek için tekrar bara girmiştim. Karanlık, suratsız insanlarla dolu bar kesinlikle korkunç görünüyordu. Parti sahibini aramak üzere telefon kulübesine girmiş ve beni beklememesini söylemiştim.

Ama bu, kötü günlerimden bir arkadaşımdı. Bana iyi davranmıştı, zenciydi ve hayatı pek iyi gitmiyordu. Ses tonunu duyunca, iç çekmiştim: "Hepimiz seni bekliyoruz. Elbette çok geç değil, dalga mı geçiyorsun? Burada seninle tanışmak isteyen insanlar var, bütün gece seni beklediler. Taksiye atla ve gel, burada sızabilirsin."

Christopher bana daha sonra, telefon çaldığında çıkmak üzere olduğunu, benim aradığımı anlayınca beklediğini söylemişti. Hepsi beklemişti ama odaya girdiğim andan itibaren, sadece ona bakmıştım. Bana, o akşam için kafesinden çıkmış olan bir babun ya da aslanı karşılıyormuş gibi temkinli bir saygıyla bakan insanlarla tanıştırılmıştım. Bazıları beni oyunda görmüş ve performansımdan ötürü beni kutlamışlardı. Her zamanki gibi gururum okşanmıştı, her zamanki gibi ürpermiştim. Birisi, on yıl önce çekilen bir filmde oynadığım küçük bir rolü hatırlamıştı. O zaman çok gençtim ama bu övgü, bana artık eskisi gibi genç olmadığımı hatırlatmıştı. Beni izleyen çocuğa bakıyordum.

Herhangi bir şekilde zirveye ulaşanlar, böyle davranma güdüsüne sahip olur ve bu tür insanlarda her zaman korkunç kırılgan bir yan vardır. Kısa zamanda zirvenin onları bir tahrik unsuru, bir hedef yaptığını öğrenirler; sevilmelerini sağlamaz. Zirvelerinde kısılıp kalırlar. Aşağıya inemezler. Bazı organizmaların ışığa tahammül edememesi gibi, onlar da unutulmaya tahammül edemezler çünkü zirveden indiklerinde onları bekleyen şey ölümdür.

"Sizinle daha önce tanışmıştık," dedi Christopher, "hatırlıyor musunuz?" Elimi tutan eli çok büyük ve kuruydu; duruşunun gergin kıvraklığındaki bir şey ve gözlerindeki dikkatli umut, onun kaçmaya hazır olduğu izlenimini veriyordu. Paniğindeki samimiyet gülümsememe neden olmuştu. Onu kıskanmıştım.

"Elbette," dedim, "nasılsın?"

"Ah," dedi büyük bir neşeyle. Hafif bir güneyli aksanı vardı. Daha önce dikkat etmemiştim. "Ah! Tebrik ederim. Oyununuz çok başarılı oldu. Herkes ondan bahsediyor."

"Teşekkürler," dedim. "Bir süre devam edecekmişiz gibi görünüyor." Ona oyunu görüp görmediğini veya görmek isteyip istemediğini sormak istiyordum, ama nedense sormadım.

"Yani," dedi biraz sonra, "Sanırım bütün yaptığınız bu, öyle değil mi? Tiyatroya gitmek ve sonra eve gitmek?"

"Arada sırada partilere gitmek de var."

Güldü, ama bana hızla ve tehlikeli bir şekilde baktı. "Yorgun olmalısınız. Sizin adınıza dünyayı püskürtecek, sizi bu soytarılardan" –odayı işaret ederek– "ve benim gibi soytarılardan kurtaracak kimseniz, geceleri eve gittiğinizden emin olacak kimseniz yok mu?"

"Hayır," dedim üzüntüyle, "tek bir kişi bile yok." Birlikte yine güldük.

"Çok ayıp. Ortalıkta tek başınıza dolaşmamalısınız, fazlasıyla değerlisiniz, şaka yapmıyorum, doğru söylüyorum. Bu şehir, her türlü hasta insanla dolu."

"Şey, sanırım bugüne kadar çoğuyla tanışmış olmalıyım. Yani, güvendeyim."

"Eğer *öyle* düşünüyorsanız," dedi tuhaf, saldırgan bir açıklıkla, "siz *gerçekten* delisiniz." Sanki sonradan aklına gelmiş gibi ve kendi kendine, "Gerçekten size bakacak birine ihtiyacınız var, neden beni koruma olarak işe almıyorsunuz?" dedi. "Böylece Amerikan tiyatrosunun geleceği çok daha parlak olur." Bunu gülerek, ama aynı zamanda kurnaz, hesaplı, koketçe bir bakışla söylemişti; sanki *Evet anne. İşin üstüne atlıyorum*, diyordu.

Hâlâ dürüstlüğünden etkileniyordum ama beni korkutmaya başlamıştı. Pencereye doğru yürüdük. Yüksek bir pencereydi, lacivert bir geceydi. Zalim yarım aya, sabırlı yıldızlara ve Manhattan'ın ışıklarına bakmıştık.

"Şuna bak," demiş ve büyük ellerinden birini dirseğimin altına koymuştu, "şuna bak. Bu olağanüstü bir durum, değil mi? Bu kadar yukarıdan, neredeyse bir insanın yaşayabileceği bir yere benziyor." Sonra, aşağıya bakmıştı. Dirseğimi bırakmıştı. "Ama aşağıda, tatlım, soğuk betonun üstünde sonsuza kadar inleyip bağırabilirsin ve seni tek bir canlı duymaz." Sonra gülmüştü. "Ama sen bunlar hakkında hiçbir şey bilmiyorsun, değil mi? Sen bu sokaklarda yürümezsin, sadece arabayla geçersin. Benim gibileri sadece camdan görürsün."

"Ben sokaklardan geliyorum. Şimdi arabayla geçtiğim doğru ama eskiden yürürdüm. Bana üstünlük taslama. Seni geçebilirim."

"Peki. Sinirlenme. Sadece gösteriş yapıyordum. Elimde değil. Bunu, birini sevdiğim zaman hep yaparım."

Ne demek istediğini biliyordum, onu duyuyordum; sanki bana gizlice bir not vermişti ve bu notu yalnız kalıncaya kadar okumayacağımı biliyordu. Ama aynı zamanda, kesinlikle okuyacağımı da biliyordu. Şimdi bana bakmıyordu, pencereden dışarı bakıyordu. Bizi geldiğimiz yere geri götürmek ve aynı zamanda daha ileri götürmek için, şimdi (partideki diğer insanların bizi izlediğini fark etmeye başlamış ve kendi kendime, bu odada bir kez daha dolaşmalı ve buradan çıkmalıyım, demiştim): "Birisi bana bir keresinde, dünyadan gökyüzüne yansıyan ışıklar olmasaydı, kimse gökyüzüne bakamazdı," demişti. "Çok korkunç olurdu. Bunu çok sık düşündüm. Doğru mu acaba diye merak ediyorum."

"Sanırım bunu asla bilemeyeceğiz," demiştim, "dünyadaki bütün ışıklar söndüğünde, biz de gitmiş olacağız."

"Eh," demişti gülerek, "Umarım öyle olur. Kesinlikle burada, karanlıkta tek başıma kalmak istemem."

Bu son cümlede ihtiyatlı bir sızlanma belirtisi vardı ve bunun üstüne gitmek istemiyordum. "Nerelisin?" diye sordum.

"Şey, aslında New Jersey'de doğdum, ama New York'ta büyüdüm, Harlem'de."

"Harlem'in neresinde? Orası benim semtim."

Ama onun Harlem'inin benim Harlem'im olmadığını biliyordum.

"134. sokakta otururduk."

"Biz 136. sokakta oturduk."

"Lanet olsun, demek ki sen de mahallenin çocuklarındansın, acaba seni hiç gördüm mü..."

"Hayır. Sen o zamanlar burnu sümüklü bir çocuktun."

"Evet," dedi ve bana merakla baktı, "Sanırım. Ortak pek noktamız olamazdı, benim başım devamlı dertteydi." Odayı işaret etti. "Frank'le böyle tanıştım." Frank ev sahibimizdi, bir sosyal yardım uzmanıydı. "Benim mahkeme memurumu tanıyordu. Bana çok yardımı oldu."

Neden gözaltına alındığını sormak istememiştim çünkü hem bilmek istemiyordum hem de günün birinde bana söyleyeceğinden emindim.

"New Jersey'de doğduysan," dedim "New York'ta büyüdüysen, bu Güneyli aksanını nasıl edindin?"

Sırıttı. "Gerçek bir aksanım yok." Bana baktı. "Güneyde bir ıslahevine gitmiştim. Daha sonra, Miamili bir kızla çıkmıştım ve bir anlamda, onun için kullanmaya başladım –işe yaramıştı– ve sanırım, alışkanlık oldu." Biraz utanmış gibiydi. Bardağına, şaşırtıcı bir şekilde manikürlü olan tırnağıyla dokunuyordu. "Çocukluk," dedi.

Güldüm. "Belki de aktör olmalıydın."

"Ben olamam," dedi, "cesaretim yok. Ya da sabrım." Duraksadı. "Beni," dedi, "boşluk büyülüyor."

Gözümüze sadece bir nokta olarak görünen o gezegenlerden bahsediyordu. Ona imkânlar sunuyorlardı; belki de gerçek-

ten sunuyorlardı, neden olmasın? Üzerinde yaşadığımız gezegen fazla ümit vaat etmiyordu. Ama benim için yeterli olduğunu, yeterinden fazla olduğunu kanıtlamıştı.

"Benim için bir şey ifade eden tek boşluk," dedim, "kendimle insanlar arasındaki boşluk. Umarım asla daralmaz."

Duygularını incitmişim gibi bakıyordu. "Ah," dedi, gerçekten yatıştırıcı ve şaşırtıcı bir güzellikle, "böyle demek istemiyorsun aslında." Bunu söylediğinde, onunla ilgili her şey sanki parlamaya başlamıştı, adeta içinde bir lamba yanmıştı. "Böyle şeyler söyleme, sana yakışmıyor ve zaten asla inanmam."

Onun şiddetli içtenliği beni şoke etmiş –şaşırtmış– ve rahatsız etmişti çünkü beni yalan söylerken yakalamıştı. Tabii ki, öyle demek istememiştim; sadece ondan çok daha kurnazca, bütün dikkatini kendime çevirmiştim. Onunla dalga geçiyordum.

"Sanırım söylemek istediğim," dedim sonra, dikkatini çektiğim için suçluluk hissederek ve onu umutsuzca kendi kelimeleriyle besleyerek, "kendimle *çoğu* insan arasındaki mesafe."

Çabuk kavrıyordu. "Ama hepsi değil mi?" Biraz sonra gülerek, "Hepimizi kastetmedin, değil mi?" diye sordu.

"Hayır," –artık her an geri adım atıyordum ve bunu biliyordum– "kesinlikle hayır. Çok iyi insanlar tanıyorum."

"Eminim tanıyorsundur," dedi sakin bir sesle, "sen de çok iyi bir insansın."

Korkunç bir yorgunluk hissetmiştim. Profilini inceledim. Hayretle gökyüzüne bakıyordu. Pencere pervazına bastırdığı ellerine baktım, hikâyedeki öksüzün ellerine; sıcaklığın, ışığın ve sevginin dışına hapsedilmiş, geceden alınmayı, kurtarılmayı bekleyen öksüzün ellerine benziyordu. Uzun zaman olmamıştı; bir zamanlar ben de onun gibi durmuş, onun gibi ümitlenmiştim. Ümitlerim nereye varmıştı? Beni bu ana, buraya getirmişti. Feryadını duyuyordum çünkü kendi feryadımdı. O bunu bilmiyordu –yani, feryadının benim feryadım olduğunu bilmiyordu– ama feryadının duyulduğunu biliyordu. Bu nedenle, biraz mırıldanıyor ve parmaklarıyla bardağında tempo tutuyordu. Eve giden yolu bulduğunu hissediyordu. Ama korkuyordum. Neticede, belki de onu yoluna, benden uzaklaştıracak yola yerleştirmekten başka ne yapabilirdim? Onurum, zekâm ve deneyi-

mim, bunların hepsi bana mutluluğun değil, özgürlüğün değerli olduğunu söylüyordu. İnsan mutluluğa tutunamazdı, mutluluk tutunmaya izin vermiyordu ve başkasının sözü edilmeyen ve anlaşılmamış ihtiyaçlarını, o kişiyi özenle o ihtiyaçların zindanına sokmak için kullanmak suçtu. Ama diğer yandan, sunmayı umduğum taş yine de bir taştı; kenarları kanatıyordu ve ağırlığı çok fazlaydı.

Yine de, burada, önümde duruyordu. Yorgunluğum artmıştı.

"Buradan çıkmak zorundayım," dedim.

"Biliyorum," dedi Christopher. "Keşke gitmek zorunda olmasan. Biraz sonra hepimiz gitmek zorunda kalacağız. Ama biliyorum, yorgun olmalısın."

"Sanırım, her koşulda, biraz dolansam iyi olacak," dedim, "sonra giderim."

"Seni biraz tekelime aldım galiba, değil mi? Şey, delilik bu. Üzgünüm demeyeceğim çünkü değilim. Ben gerçekten bencil bir canavarım."

"Seni yine geçtim," dedim. "Burada canavar *benim*."

"Sen mi? Bana bunu kanıtlaman gerekecek."

"Sözüme güvenmek zorunda kalacaksın," dedim.

Ondan biraz uzaklaştım. Beni takip etti. Birlikte barda durduk ve içkimi doldurdu. "Ben sokaklarda doğdum, bebeğim ve *hiçbir* konuda kimsenin sözüne güvenmem." Bardağıma dokundu. "Sözüne güvenmeyeceğimi *biliyorsun*."

"İnansan iyi olur."

"Beni korkutmaya mı çalışıyorsun?"

"Lanet olsun. Belki de seni kazanmaya çalışıyorum."

Başını arkaya atarak güldü. "*Harika*!" Sonra, "Benden hoşlanıyor musun? Ben senden hoşlanıyorum, senin deli olduğunu düşünüyorum," dedi.

İçimde, zekâ ya da deneyimden daha güçlü bir şeyler uyanmıştı. "Tabii, seni beğeniyorum. Senden çok hoşlandım. Bunu biliyorsun."

Bana mutlak memnuniyet belirten bir ifadeyle gülümsedi ve bu gülümseyişin ender bulunan bir şey olduğunu inkâr edemezdim. Yine bardağıma dokundu. "Harika," dedi. "Seninle çok iyi anlaşacağız." Çok ciddi görünüyordu. Sonra, engellene-

mez bir şekilde, küçük bir çocuk gibi konuştu: "Sana daha önce söylemek istediğim ama cesaret edemediğim bir şey söyleyeyim mi? Senin adın bütün vücudumda yazılı. Evet, doğru. Benim adım da sende yazılı."

Güldüm. "Peki. Göreceğiz."

Tekrar pencereye döndük. Herkes bizi yalnız bırakıyordu ama yine de, bizi izliyor, kendi sıralarını bekliyorlardı. Bir İngiliz kız kanepede oturuyor, ev sahibimizle konuşuyordu ama gözleri Christopher'la benim üzerimdeydi. İki erkek drama öğrencisi yüksek sesle Stanislavskiy yöntemi hakkında tartışıyordu, anlayabildiğim kadarıyla ikisi de bu konuda hiçbir şey bilmiyordu. Onlara kulak misafiri olup sohbetlerini güler yüzle bölmemi ve hatta belki de, birini çekici bulmamı umuyorlardı. İkisi de "homoseksüel" değildi –anlaşılmaz argoyu kullanmak gerekirse–; böyle bir teklifi yapacak kadar çılgın olan biri, ölümüne dayak yerdi. Ama aranıyorlardı ve neticede verebilecekleri başka ne vardı? Üstelik yalnızlardı.

"Oyununu ne zaman gelip seyredebilirim?" diye mırıldandı Christopher. "Bütün hayatım boyunca ikiden fazla oyun gördüğümü sanmıyorum ve onları da pek beğenmedim. Ama seni görmek isterim..."

"Ne zaman istersen," dedim. İngiliz kız cesaretini toplamış, yaklaşıyordu. Drama öğrencilerinden biri tuvalete gitmişti. Arkadaşı, ortamı nasıl fethedeceğini bilemediğinden, öylece bekliyordu.

Geç oluyordu.

"Şey," dedi Christopher, sesinde sonradan yakından tanıyacağım tuhaf, boğuk bir aciliyetle, "en kısa zamanda ne demek? Bana bu ne zaman istersen palavralarından bahsetme. Bilet bulmak o kadar zor mu? Yani, biliyorsun, ödeyecek parayı bulabilirim."

"Saçmalama." Bir gecede anlaştık. "Gösteriden sonra beni soyunma odamdan alabilirsin ve birkaç içki içebiliriz, belki bir şeyler yeriz. Yanında birilerini getirmek istiyor musun?"

"Hayır," dedi.

Bütün bu yıllar boyunca, Barbara ve ben birbirimizi değişik insanlarla görmüş, her zaman biraz kıskanmış ve diğerinin bir-

likte olduğu kişiye biraz acımıştık. Zorlu ağırbaşlılığımıza ulaşmış, hamurumuzun yoğrulduğu şekle alışmıştık ve gerçekten de çoğu kez, yalnız veya birlikte, bu hamurdan ender rastlanan, hassas bir ziyafet oluşturuyorduk. İnsan yaşamadan uzun zaman yaşayabilir; ikimiz de bunu keşfedecektik.

Bazı akşamlar, perde açılmadan önce soyunma odamda volta atarken, aynada kendime göz atarken, koridorlardaki sesleri, gürültüleri ve hayatı dinlerken, bana bir şey olduğu gerçeğine karşı direndiğimi ve mücadele ettiğimi fark ediyordum. Bir şey diyorum çünkü aşk kelimesini kullanmak istemiyordum; bu kelime üzerimde soğuk duş etkisi yapıyordu ve nefesimi kesiyor, beni ürpertiyordu. Aşkın böyle siyah, kaba ve tehlikeli bir paketle gelme küstahlığını göstereceği, kesinlikle aklıma gelmemişti. Neyse, aslında tam olarak aşk gibi de hissedilmiyordu. Nasıl bir histi, bilmiyorum. İnsana bir şey olduğunda, o zamana kadar otoriter olan hafızanın nasıl korkaklık ettiği, geri çekildiği ve kekelediğini gözlemlemek, insanı ürpertir. Kişi anlam verebilse de, bunlara göre hareket edemez. Karanlık bir evin karanlık zemin katındaki berbat bir partinin sesleri gibi bana doğru süzülerek gelen şeyler, yankılar, görüntüler ve anlardı, yoksa anılar mı? Ama bunlar, anı olamayacak kadar kısa süreliydi. Anlaşılmaz bir şekilde ışığa gelip kayboluyorlardı. Anı mıydı, yoksa rüya mı? Bilemiyordum. Hayatım bana bir şeyler fısıldıyordu. Hayatım mıydı, yoksa deliliğin kanatlarının sızlanması mıydı? Bilemiyordum. Dünyanın bana söyleyebileceği şeylerin korkusuna bile sığınamıyordum. İnsanlar bugüne kadar bana birçok isim takmıştı ve umursamazlığımın Christopher'ınki kadar büyük ya da derin olmadığını bilmeme rağmen –aynı miktarda da değildi– insanlar artık beni o şekilde asla yıldıramayacaktı. Benim sorunum insanlar değildi, benim sorunum *bendim*. Bana bir şey olmuştu. Kendimi daima acımasız kurnazlığımla koruduğum şeyden kuşkulanmak zorunda kalmıştım. İçimde çok büyük bir yasaklama olduğundan kuşkulanmak zorunda kalmıştım, seks burada sembol olabilirdi ama anahtar değildi.

Barbara, bana bir şey olduğunu anlamıştı, hemen anlamıştı, Christopher'la tanışmadan önce anlamıştı. Ona söylememiştim ama anladığını biliyordum. Ona söylememiştim çünkü utanı-

yordum, ilişkimden değil ama çözülmeye başlarken, kendimi nasıl dondurduğumu görmem gerekiyordu ve kendimi dondurarak Barbara'yı da dondurmuştum. Sadece sıradan bir ilişki sürdürüyor olsaydım düşünmeden ona söyleyebilirdim çünkü o zaman, aslında söylenecek bir şey olmazdı. Ama şimdi, ah evet, bana bir şey olmuştu ve şimdi, ilk defa, Barbara gerçekten tehdit altındaydı ve bunu biliyordu.

Christopher bazen gösteriden sonra beni almaya geliyordu. Bazen benimle evde buluşuyor, bazen ertesi günü geliyor, bazen de sadece telefon ediyordu. O zamanlar hayatı hakkında fazla bilgim yoktu, sadece hayatının büyük bir bölümünün sokaklarda, tavan aralarında, bodrumlarda ya da çatılarda geçtiğini biliyordum. Bilmek istemiyordum. Sokaklarda ilginç bir itibarım olduğunu tahmin ediyordum. Bazı insanlar beni bir homoseksüel olarak değerlendiriyordu, bazılarına göre kahramandım, bazılarına göre fahişeydim, bazılarına göre çapraşık bir penis düşkünüydüm, bazılarına göre de Tom Amca'ydım. Şöhretim bazen bana acı veriyordu ama çok fazla düşünmemeye çalışıyordum. İnsanları bana güvenmedikleri için suçlayamazdım; neden güvensinler ki? Benim onları umursayıp umursamadığım konusunda en ufak bir bilgileri yoktu ve insanlara bunu hissettirebilmek için yapabileceğim tek şey, elimden gelen tek şeyi yapmak, işimi yapmaktı.

Arada sırada, Christopher'ın arkadaşları eve gelirdi. Bütün arkadaşları siyahtı. Bazen benim arkadaşlarım da orada olurdu ve birçok arkadaşım beyazdı. Bunun beni kuşkulu duruma düşürdüğünü biliyordum ama, benimle ilgili her şey kuşkuluydu zaten, her zaman öyle olmuştu ve bu saatten sonra üzerinde durmaya gerek yoktu. Christopher'ın arkadaşlarını çok seviyordum; genç, parlak, hevesli, hırpani, kimseyi umursamayan gençlerdi, beni aslında çok tuhaf bulduklarını hissedebiliyordum, bunu açıklamak zordu; onlara göre hakkımdaki en tuhaf şeyin beni aslında sevdikleri ama bunu hiç beklemedikleri ve bu duyguya güvenmedikleri olduğunu hissediyordum. Tahmin ettiklerinden daha da genç, çok gençtiler: Castro bereleri, Castro sakallarıyla, parkaları, kapşonları, kazakları, ince cin kumaştan pantolonları veya fitilli kadife pantolonları, ağır botları, başla-

rının etrafında alev ve kehanet gibi dönüp duran harika, siyah, kıvırcık saçlarıyla –bu saçlar bana bir şekilde yağmur ormanlarının cömert güzelliğini çağrıştırıyordu– kişiliklerinde Camus, Fanon ya da Mao, kollarının altında *Muhammed Konuşuyor*'la gelmiş olabilirlerdi ama yine de gözleri fal taşı gibi açılıyordu ve güven duygusundan öylesine yoksundular ki güvenme dürtüleriyle sürekli mücadele etmek zorunda kalıyorlardı, bütün çocuklar gibi bir Büyük Adam'la tanıştıkları için heyecanlı ve şaşkındılar, ne kadar saklamaya çalışsalar da utangaçtılar. Christopher'la beni tanıdığı için gurur duyuyor ve Christopher'ı tanıdığım için çok seviniyorlardı. Christopher bazen benimle, bazen henüz tanışmadığım kız kardeşiyle yaşıyordu. Kendi anahtarı vardı, evi o idare ediyordu. Başlangıçta biraz ürktüğümü itiraf ediyorum ama aslında zaten çalınacak fazla bir şeyim yoktu ve hiçbir zaman mal mülk sahibi olma konusunda takıntılı olmayı başaramadım. Umursamama eğilimi gösteriyorum. Bu benim, Christopher'ın hiç onaylamadığı bir özelliğimdi ve kısa zamanda, Christopher evdeyken her kravatın, her kravat iğnesinin, kol düğmesinin, kaşığın, her plaketin, kupanın, yüzüğün, ayakkabının, gömleğin, çorabın, saatin ve paltonun en az Fort Knox'da olduğu söylenen altınlar kadar güvende olduğunu anlamıştım.

Genelde Christopher'la arkadaşlarını kendi hallerine bırakıyordum. Onları rahatsız etmek istemiyordum. Endişelerimin bir parçası olmak durumundaydılar çünkü onların büyüğüydüm ama benim onların endişelerinin parçası olmam için hiçbir neden yoktu. Çalışma odama çekilir ve okurdum ya da hiçbir şey yapmadan pencereden dışarı, Manhattan sokaklarına bakıp bana neler olduğunu merak ederdim ve –yavaş yavaş– başıma gelenlere sevinmeye başlamıştım. Bununla ne yapacağımı veya bunun bana ne yapacağını bilmiyordum. Christopher'ın ışıltılı, siyah yüzünü seyretmekten mutluydum, bu kadar ışıltılı olmasına yardımcı olduğum için mutluydum. Kendini güvende hissediyordu, bir arkadaşı vardı, ona değer veriliyordu. İstediğini söyleyebiliyordu ve kendisi gibi olabiliyordu; yüz üstü yatarak bütün öğleden sonra okuyan Christopher, sürükleyici ifadeleri ve tereddütlü sorularıyla Christopher, acımasızca arkadaşlarına hükmeden, onlara terörizmden sekse kadar her konuda talimat

veren Christopher veya müzik seti eşliğinde dans eden Christopher ve kızlı erkekli arkadaşları. Bana çok şey öğretiyor, bunca zamandır nerede olduğumu merak ettiriyorlardı; çocuklarım olsaydı nasıl olacağını merak ediyordum. Çoğu kez onların komik, içten, oldukça korkutucu konuşmalarına kulak kabartıyordum. Vatandaşlarının elinde boğazlanmaya aday olduklarını biliyorlardı. Söyledikleri her sözün altında, o günü nasıl önleyecekleri, atlatacakları ya da yüzleşecekleri yatıyordu. "Gaz fırınlarına gitmeyeceğiz," diyordu Christopher, "toplama kamplarına yürümeyeceğiz. Bunlara bunu bildirmemiz lazım."

Eğer Washington'daki sözde temsilcileri, o erdemli adamlar topluluğu bu gençleri duyabilseydi –kovboyların, hırsızların, tecavüzcülerin, korsanların ve fahişelerin o kahraman evlatları– dikenli tel işindeki herkes inanılmaz paralar kazanırdı. Onları seviyordum. Onları kaçıran ve kullanan insanlar tarafından biraz olsun temsil edilmiş ve sevilmiş olsalardı, gençliklerini kendilerini savunmak için kuşkulu stratejiler geliştirmeye harcamak zorunda kalmazlardı. İşler rayından çıktığında onlarla birlikte en önde olmak istiyordum; onlar gibi siyah olduğumdan, herhangi bir seçim hakkım olduğunu düşündüğümden değil.

Barbara Christopher'la, bir akşam, soyunma odamda tanıştı. Bu görüşme nedeniyle biraz huzursuzdum ama kısa sürmüştü çünkü Barbara'nın randevusu vardı. O akşam Barbara muhteşem görünüyordu ve Christopher'ın ondan çok etkilendiğini görebiliyordum. Christopher bir köşede oturuyordu. Ben henüz giyinmemiştim ve tiyatrodan çıkmak üzereydik. Christopher'la ben, sadece Downey's'e gidip bir şeyler atıştıracak, sonra da eve gidecektik. "Neden sen de bizimle bir şeyler atıştırmıyorsun?"

"Teşekkür ederim. Çok isterdim ama yapamam. *Aile* gecemiz var. Annem, babam, ağabeyim ve karısı şehre geldiler, hep '21'i görmek istiyorlardı, bu nedenle, itaatkâr bir kız olarak orada masa ayırttım. Dikkatini çekerim, henüz oyunu görmeye gelmediler ama haftaya gelecekler, yeni geldikleri için bu akşam *hakkını* veremeyeceklerini düşündüler. Sen de benim ailemle hiç tanışmadın, bu nedenle seni yakalayayım dedim, seninle tanışmaya can atıyorlar." İkimiz de güldük. "Bu bir ilerleme," dedi, "sakın eleştirme."

Christopher'a baktı. "Merhaba, benim adım Barbara King."

"Biliyorum," dedi Christopher. Sırıtarak ayağa kalktı ve elini uzattı. "Benim adım Christopher Hall."

El sıkıştılar. "*Sen* '21'e gelmek istemez misin?"

"Çok isterim," dedi Christopher, "ama Büyük Baba'ya bağlı."

Elini hafifçe sırtıma koydu ve aralarında bir saniyeliğine bir şey yanıp söndü.

Barbara bana alaycı bir tavırla, eğlenerek baktı. "Ee, Büyük Baba?"

"Kıyafetlerimiz gerçekten uygun değil, Barbara. Korkarım fazlasıyla zor olacak."

Soyunma odasından çıkmış, merdivenlere yönelmiştik. "Şehirde ne kadar kalacaklar?"

"Oh, dört-beş gün daha buradalar, sanırım. Bilmiyorum."

Kapıcıya iyi geceler diledik ve sokağa çıktık.

"Yarın Pazar mı? Yarın benim evimde geç kahvaltı yapabiliriz."

"Ah. Bu daha da iyi olur. Kentucky'de anlatabilecekleri müthiş bir hikâye olur." Yine güldük. Ama hayatımda ilk defa, ya da, en azından, hatırladığım kadarıyla ilk kez böyle oluyordu, Barbara'dan kurtulmak istiyordum.

"Kentuckyli misiniz?" diye sordu Christopher.

"Evet, Christopher," dedi. "Kentuckyliyim. Ama en kısa sürede orayı terk ettim. Tamam mı?"

Güldü, mahcup olmuştu. "Siz benim için kesinlikle tamamsınız," dedi. "Büyük Baba'nın her arkadaşı öyledir." Barbara bana döndü. "Sizi bırakmamı ister misiniz? Yoksa yürüyecek misiniz?"

"Sanırım, yürüyeceğiz. Sadece birkaç sokak öteye gidiyoruz."

"Peki. Yarın görüşürüz. İyi geceler, Christopher."

"İyi geceler. Tanıştığımıza sevindim."

"Aynen," dedi ve bize öpücük göndererek arabasına bindi. Arkasına yaslandı ve hızla gitti. Kendimi biraz tuhaf hissetmiştim.

"Çok hoş görünüyor," dedi Christopher, "özellikle Kentuckyli bir kadın için."

"Çok iyidir. Herhalde, benim en iyi arkadaşımdır."

"Birbirinizi ne kadar zamandır tanıyorsunuz?"

"Sanırım, hayatımın yarısı boyunca. Onunla tanıştığımda senden daha gençtim."

Yürürken, bir yandan insanlara bakıyor, bir yandan da bunu düşünüyor gibiydi.

"Nasıl oldu da ikiniz hiç evlenmediniz?"

"Ailelerimiz itiraz etti," dedim ve güldüm. Sonra, "Hayır, nedeni bu değil. Sadece, berbat bir evlilik olurdu."

"Beyaz olduğu için mi?"

"Kısmen. Bunun onun suçu olduğunu söylemek istemiyordum."

"Ah," dedi sinsice, "*Senin* hiçbir zaman *böyle* demek istemeyeceğini biliyorum."

"Sence evlenmeli miydik?"

"Hayır. Sen fazlasıyla bağnazsın. Bu, tam anlamıyla *benim* sahnemin içine ederdi, bir sürü başka insanın da." Beni Downey's'e doğru yönlendirdi. "Şimdi, sadece kiminle geldiğini hatırla. Başka saçmalıklara başlamak zorunda kalmak istemiyorum."

O cumartesi gecesi çok geç saatlere kadar dışarıdaydık ve kahvaltıyı tamamen unutmuştum. Ama ansızın Christopher'ın yatakta döndüğünü, söylendiğini ve fırladığını duydum.

"Senin neyin var?"

"Poponu kaldır Leo, insanlar yaklaşık bir saat sonra burada olacak."

O anda hatırladım. "Ah Tanrım."

"Sen git duşa gir. Ben markete giderim. Haydi, kaldır poponu, Leo. Yemin ederim, bunca yıldır ben olmadan nasıl idare ettin bilmiyorum." Pijamasını giydi, banyoya koştu, işedi, yüzüne su çarptı, eski bir gömleği üzerine geçirdi, spor ayakkabılarını giydi, yorganı üzerimden çekti, beni ayağa kaldırdı, banyoya itti, cüzdanımı kaptı ve kapıdan dışarı fırladı. Bam. Titriyordum ve nefesim kesilmişti ama geri geldiğinde kedimi toplamıştım. Yiyecekleri yerleştirdi –evde neredeyse hiçbir şey yoktu– ve duşunu almaya gitti. Ben de evi toparlamaya başladım. Telefon çaldı. Arayan Barbara'ydı.

"Seni yolda olduğumuz konusunda uyarmam gerektiğini düşündüm. Hazır mısın?"

"Ah evet, hazırız. Christopher sayesinde. Beni uyandırdı. Galiba akşamdan kalmayım ama henüz emin olacak kadar bilinçli değilim. Yine sorayım, kaç kişisiniz?"

"Annem, babam, ağabeyim Ken'le karısı, onların bir arkadaşı ve ben. Korkarım hayatında yediğin en heyecanlı kahvaltı olmayacak ama boşver. Biliyorsun. Bu yoldan bir kere geçiyorsun, vesaire."

"Vesaire. Tamam. Hazırız. Belki Christopher'ı yumuşak tabanlı ayakkabıyla step dansı rutinini yapmaya ikna edebilirim."

"Lütfen yapma, orada olacak mı?"

"Ah, evet. Burada olacak."

"Geliyoruz o zaman. Görüşürüz."

"*Ciaou*."

Kapı çalındığında Christopher açtı, kapımı açmam gerektiğini düşünmüyordu; onu memnun etmek için salonda, ayakta bekledim. Bunca yıldan sonra Barbara'nın ailesiyle tanışmak aniden komik gelmişti. Aynı zamanda üzücüydü. Barbara'nın ne düşündüğünü merak ettim. Şaşkın, gergin bir dizi ses duydum ve antreye yürüdüm.

Sahnedeydim.

"Merhaba. Ben Leo Proudhammer. Herhalde Christopher'la tanıştınız: Bay Christopher Hall. Merhaba, Barbara." Genellikle karşılaştığımızda hafifçe öpüşürdük ama bu kez yapmadık. "Buyurun, içeri gelin." Salona doğru yol gösterdim. Christopher, tanımlanamaz ve mükemmel bir alaycılıkla arkalarından geliyordu. Salona girdiğimizde, savaş pozisyonlarımızı alıyor gibiydik. "Siz Bayan King olmalısınız," dedim ve olabildiğince çocuksu, açık ve çekici bir tavırla elini tuttum, bana parıldayan gözlüklerinin ardından sersemlemiş bir şekilde, hayran hayran ve bocalayarak gülümsedi. "Sizinle yıllardır tanışmak istiyordum," dedim. Babaya döndüm. "Sizinle de efendim," dedim ve elimi uzattım. Bana, su kadar boş, aciz ve hain bir şekilde bakarak kısaca elimi sıktı. Bu göle sert, keskin bir çakıl taşı atmaya karşı koyamadım. "Barbara bana hakkınızda çok şey anlattı," dedim. "Daha önce tanışamamamız çok yazık."

"Bu benim ağabeyim Ken," dedi Barbara ve tokalaştık. Barbara'dan büyüktü ve dostane bir yüzü, yumuşak bir vücudu vardı, saçları seyreliyordu. "Bu da karısı Elena," Elena esmerdi, oldukça güzel ve tıknazdı. Dudağının üstünde tüyler vardı. Onunla da tokalaştık. "Bu da arkadaşları," dedi Barbara, "Tyrone Bennett." Şişman, donuk gözlü, albinoya benzeyen, muhtemelen kırklı yaşlarının ortalarında, sarkık, asabi dudaklı bir adamla tokalaşmak üzere döndüm. "Tanıştığımıza sevindim," dedim, "lütfen hepimiz oturalım. Lütfen rahat edin." Bayan King kanepeye oturdu, hâlâ gülümsüyor, bakışları çaresizce bana odaklanmış görünüyordu. Bay King de onun yanına oturdu. Elena ve Ken de oturdular, Bennett pencereye doğru giderek bir sigara yaktı. Christopher bara yaslandı ve Barbara onun yanına gitti.

"Tanrım," dedi Barbara'nın annesi, "bizi davet etmeniz pek hoş." Genç bir kız gibi güldü. Aksanının Christopher üzerindeki etkisinden endişeleniyordum. Ona baktım. Barbara konuşuyor, o da aynı alaycı gülümsemeyle dinliyordu. "Hay Tanrım, kendime gelemiyorum. Meşhur bir film yıldızının evinde oturuyorum."

"Ah, yapmayın, Bayan King. Kızınız da meşhur bir film yıldızı. Artık buna alışmış olmalısınız."

"Ah, ama o farklı. Barbie benim için bir film yıldızı değil. Kendi canım, kanım. Tabii onunla gurur duyuyorum ama siz gerçekten çok özelsiniz. Sizin gibi bir çocuğun bu kadar başarılı olabilmesi beni çok *mutlu* ediyor. Gerçekten ediyor. Yani, ağlayabilirim." Gülümsemeye devam ettim. Barbara ile Christopher hâlâ barda konferans halindeydi. "Anneniz sizinle gerçekten gurur duyuyor olmalı."

"Şey, umarım, babam duyuyordur," dedim, "ama annem bir süre önce öldü."

"Ah! Bu *çok* kötü. Ama babanız? Umarım, sağlığı yerindedir?"

"Ah, evet," ve neredeyse, "bayan," diyordum. Onun içtenliği altında sanki boğuluyordum ve hâlâ bara yaslanmakta olan Barbara'yla Christopher tarafından terk edildiğimi düşünüyordum. "Devamlı görüşüyoruz. Babam, sağlamdır. En az yüz yıl yaşamak üzere yapılmıştır."

"New Yorklu musunuz?" diye sordu Ken. Piposunu çıkarmış, pipo içenlerin yaptığı gibi onu evirip çeviriyordu.

"Evet. Doğma büyüme."

"Tek çocuk musunuz?"

"Yo, hayır. Bir ağabeyim var."

"O da mı gösteri dünyasında?"

"Ah, hayır." Duraksadım. "O bir vaiz."

"Bu çok ilginç, değil mi?" dedi Bennett, dönüp bana bakarak, "aynı ailede bir vaiz ve bir aktörün bulunması?" Kıkırdadı. "Anlaşabiliyor musunuz?"

"Ah, bu çok sık oluyor sanırım," dedi Elena, "özellikle de... şey, neyse, çok olağan bir şey." Kocasına döndü. "Geçen sefer buraya geldiğimizde kimi görmüştük, bir şarkıcıydı. Hani benim *deli* olduğum? Ah, kimi kastettiğimi biliyorsun! *Çok güzel* bir kız."

"Çok çeşitli hevesleri var," dedi Ken bana gülerek. "*Benim* bunlara yetişmemi nasıl bekler, anlamıyorum." Yine Elena'ya döndü. "Lena Horne?"

"Ah! Gerçekten çok güzel. Üstelik tam bir hanımefendi, ne yaparsa yapsın, her yanından fışkırıyor. Ona bayılıyorum, ya siz?"

"Ben de öyle," dedim. "Gerçekten öyle."

"Ama bahsettiğim o değildi. Hayır, bu başka biriydi, Lena Horne'dan çok daha *koyu* renkli."

"Pearl Bailey'i kastediyorsun," dedi Barbara.

"Evet. Ta kendisi. Elleri falan ne hoş. Tam bir yıldız. Onun da vaiz bir kardeşi varmış, öyle duydum."

"Evet, öyle," dedim. "Haklısınız, oldukça yaygın bir şey. Hepimiz, öyle ya da böyle kiliseden çıkıyoruz."

"Niçinmiş?" diye sordu Barbara'nın babası. Yüzündeki hafif kızarıklık, bana, neredeyse "çocuk" diyeceğini ama kendini tuttuğunu söylüyordu.

"Şey, bu çok dolu bir soru," dedim. "Bizi birkaç gün burada tutabilir..."

"Christopher'la ben barmenlik yapacağız," dedi Barbara. "Bir sürü Bloody Mary ve başka ne isterseniz var. Şimdi, kim ne içmek istiyor?"

"Çoğumuzun kiliseden çıkmasının sebebi şu," dedi Christopher, "kilise sahip olduğumuz tek şeydi, yani beyazların, sahip olmamıza *izin* verdikleri tek şey."

Hepsi ona baktı. "Ben bir Bloody Mary alayım," dedi Barbara'nın annesi.

"Ben de," dedi Ken."

"Lanet olsun, herkese Bloody Mary ver bari," dedi Bennett. Christopher'a bakıyordu. "Neden böyle söylüyorsun?"

"Böyle söylüyorum," dedi Christopher, "çünkü bu doğru." Bennett'a baktı, sonra bardaklara buz doldurmaya devam etti. Barbara bardakları tepsiye diziyordu. Saçları açıktı, pantolon ve alçak topuklu ayakkabılar giymişti, bir garson kadar sessizdi, bir zamanlar garsonluk yapmıştı zaten. Christopher bardakları doldurmaya başladı.

Bennett bana baktı ama sesimi çıkarmadım. Christopher açıkça bana göz kırptı ve sanırım hepsi bunu gördü ama nasıl tepki vereceklerini bilemediler; ben de öyle. Barbara içkileri dağıtmaya başladı. Ken, bir an Barbara'ya aksi bir ifadeyle baktı. Barbara bana bir içki getirdi.

"Şey, bana göre," dedi Ken, sonunda, "böyle söylemek, belki de olayı çok hafifletiyor, sanki her şey için beyazları suçluyormuşsunuz gibi görünüyor."

"Seni suçlamıyorum," dedi Christopher. "Senin için her şey yolundaydı. Zaten Kızılderililerin çoğunu öldürmüş ve topraklarını ellerinden almıştınız, sonra sizin için karşılıksız çalışan bütün o zenciler vardı ve Walla Walla'dan gelen siyah delikanlıların Boola Boola'dan gelen siyah delikanlılarla konuşmasını dahi istemiyordunuz. Eğer birbirleriyle konuşabilselerdi *sizin* kafanızı uçurmanın ve *sizden* kurtulmanın bir yolunu bulabilirlerdi." Gülümsedi. "Boş verin." İçkisinden bir yudum aldı. "Böylece bize İsa'yı verdiniz. Sizler kocaman, şişko popolarınızın üstünde oturup zengin olurken, bize mavnaları taşıma ve balyaları kaldırma mecburiyetimizin Tanrı'nın iradesi olduğunu söylediniz." İçkisinden bir yudum daha aldı ve odanın ortasına, topuklarının üstüne çömeldi. "İşte olanlar bunlardı ve hepiniz hâlâ aynısınız. Hiç değişmediniz, daha da kötüye gittiniz. Bana farklı bir şey söylemek ister misiniz?"

"Sana hiçbir şey söylemek istediğimi sanmıyorum," dedi Bennett ve pencereye döndü. "Dinleyebileceğini sanmıyorum."

"Dene beni," dedi Christopher ve yine bana göz kırptı.

"Tanrım," dedi Barbara'nın annesi ve kocasının dizini okşadı, "*bizimle* böyle konuşmana gerek yok. Geldiğimiz yerde kaç tane siyah arkadaşımız olduğunu bilmiyorsun. Eğer yolun düşerse, seni ağırlamaktan çok mutlu oluruz. Barbie sana anlatabilir. Biz insanın teninin rengiyle ilgilenmiyoruz, asla ilgilenmedik! Babam siyah birine kötü davrandığımı ya da adlarından başka bir şekilde seslendiğimi duysa derimi yüzerdi. Asla yapmadım bunu. Babamı çok seviyordum. Babam, Tanrı *hepimizi* yarattı, derdi. *Hepimiz*, bir nedenle buradayız. Barbie sana anlatabilir. Söyle ona, Barbie." İleri, Christopher'a doğru eğilmişti, şimdi arkasına yaslandı. "Barbie siyah insanlarla beraber büyüdü. Bunu kendisi de söyleyebilir sana." Bana baktı, gülümsedi ve içkisini yudumladı. "Öğrenecek," diye bana güvence verdi. "Henüz çok genç." Kocasına baktı, Ken'e baktı, Barbara'ya göz attı, Barbara şimdi barın öteki tarafında, mutfaktaydı. "Haydi, şimdi başka şeylerden bahsedelim. Bay Proudhammer, okula nerede gittiniz?"

Christopher hafifçe homurdandı ve yerden kalkıp Barbara'nın yanına, mutfağa gitti. Kahkahası odada çınladı, sonra da Barbara'nın kahkahası. Ken, Bennett ve Barbara'nın babası mutfağa doğru baktılar ama kıpırdamadılar.

"Liseye," dedim, "burada, New York'ta gittim."

"Üniversiteye gitmediniz mi? Aman Tanrım!"

"Ama pekâlâ başardın, öyle değil mi?" diye sordu Bennett. "Bahse girerim benden fazla para kazanıyorsundur, benden fazla kazandığını *biliyorum*," dedi ve kıkırdadı. "Bahse girerim bunu bir kenarda oturarak, kendine acıyarak yapmadın, değil mi?"

"Kahretsin, hayır," dedi Ken. "Sadece kendi yolunu çizdi. Bu ülkede *herkes* kendi yolunu çizebilir, ten rengi *ne* olursa olsun."

Düşündüm, Ulu Tanrım, buna daha fazla katlanamayacağım, Barbara'nın ailesi olsa bile. Bir dakika sonra, Christopher mutfaktaki her şeyi bu savunmasız kafalara atacak ve hepimiz hapsi boylayacağız.

"Bu tamamen saçmalık, Ken," dedi Barbara, "bunu sen de biliyorsun. Senin için çalışan çocuklardan hiçbiri kendi yolunu çizemeyecek, bunu garanti altına aldın –bunun sağlanmasına yardım ettin– sendikaya bile katılamıyorlar. Bu nedenle, orada oturup, Leo'ya, Leo'nun hâlâ hayatta kalmasına katkıda bulunduğunu anlatma. Hiç ilgin olmadı. Leo, sağlamdır. Hepsi bu. Sen de işe yaramaz bir piçsin. Bunu sana daha önce de söyledim."

"Ben de *sana* daha önce," dedi, kıpkırmızı olarak, "dilini tutmanı, annenin önünde diline hâkim olmanı söylemiştim."

"Senin," dedi Barbara, "her zaman *benim* önümde dilini tuttuğun gibi mi? Bana o palavralarını anlatma, Ken, seni *tanıyorum.*"

"Susun, çocuklar," dedi Bayan King, "buraya kavga etmeye gelmedik. Bay Proudhammer'ı utandırıyoruz." İçkisini bitirdi ve masaya bıraktı, yaşlı kız içebiliyordu.

Bardağını tekrar doldurmak için ayağa kalktım. "Beni utandırmıyorsunuz. Ama bu ülkede zencilere beyazlar gibi davranıldığını varsaymamızın anlamı yok, çünkü eşit muamele görmüyorlar ve hepimiz bunu biliyoruz."

"Ama sana bak," dedi Ken. "Bir yılda ne kadar kazanıyorsun bilmiyorum ama bir tahmin yürütebilirim. Şikâyet edecek neyin var? Bana öyle geliyor ki, bu ülke sana oldukça iyi davranmış. Örneğin, böyle bir dairede yaşamaya gücü yetmeyecek bir sürü beyaz insan tanıyorum..."

"Tabii tanıyorsun," dedi Barbara kuru bir sesle, "onlar da senin için çalışıyor."

Ken mutfağa doğru öfkeli bir bakış attı ama kendini tuttu ve bana baktı. Öfkelenmeye başladığımı fark etmiştim ama aynı zamanda bunun tamamen boşuna bir kızgınlık olduğunu da anlamıştım. Christopher beni şaşırtmamıştı, bu aile de beni hiç şaşırtmamıştı. Ama eski hesap defterlerini açmış görünen Barbara beni biraz şaşırtmıştı. Bu insanların ne hissettiği ya da düşündüğü umurumda değildi. Onlarla konuşmak, tam anlamıyla zaman kaybıydı. Sadece Bloody Mary'lerini içip sarhoş olmalarını, sonra da evimden çıkıp gitmelerini istiyordum. Barbara'ya onları buraya getirdiği için biraz kızmıştım. Yine de, aklımın başka bir köşesiyle, Barbara'nın bana bir şey göstermeye çalıştı-

ğının farkındaydım; benim yüzümden ödemek zorunda kaldığı bedelin bir parçasını mı gösteriyordu, acaba? Aynı zamanda, Christopher'a referanslarını gösteriyordu. Bu Barbara açısından, bunca yıldan sonra beni yine şaşırtan bir huzursuzluk gösterisi anlamına geliyordu.

Soru bana yönlendirilmişti ve bu nedenle, bundan sonra konunun kapanması için dua ederek cevaplandırmak zorundaydım. "Benim hayatımı hayal bile edemezsiniz ve bunu tartışmayacağım. Sandığınız kadar para kazanmıyorum ve beyaz olsaydım çalışabileceğim kadar sık çalışamıyorum. Bunlar sadece gerçekler. Sorun şu ki, bu ülkenin zencilerine, bir kedi veya köpeğe davranmayı hayal bile edemeyeceğiniz şekilde davranılıyor. Christopher'ın size anlatmaya çalıştığı şey tamamen doğru. İnanmak istemiyorsanız, eh, bu sizin sorununuz. Bu konuda daha fazla konuşmak istediğimi sanmıyorum ve konuşmayacağım da." Ken'e baktım. "Burası *benim* evim."

Sessizce oturuyorlardı, şimdi onlar da kızgındı, huzursuz ve kapana kısılmışlardı, bir Billie Holiday plağı koydum: *Strange Fruit*. Evet, kinci davranıyordum. Kendime bir bardak daha içki aldım ve oturdum. Bayan King bana sitemli bir ifadeyle baktı ama bakışlarımı kaçırdım ve bir sigara yaktım. Christopher elinde bir kutu yumurtayla barın üzerine eğildi ve gülümseyerek, "Adamın size söylediği şu; sabıkanız başınıza kaldı ve suç ortağı olmayacak ya da kendinizi iyi hissetmenize izin vermeyecek. Yumurtalarınızı nasıl istiyorsunuz?"

Yine de, sonuçta, şaşırtıcı bir şekilde, çok da fena bir öğleden sonra olmadı. Christopher'ın küstahlığı onu rahatlatmıştı ve tuhaf bir şekilde, onları da rahatlatmıştı. Bennett'in donuk, kinci gözleri ve meşgul, ıslak dudakları, çok canlı bir şekilde, Christopher'ı kendi bölgesinde yakalasa ona neler yapacağını iletiyordu; ama onun bölgesinde değildik ve şimdi en azından ahlaki açıdan kuşatılmış olduğundan, gevşemiş ve sanki bir vodvil gösterisiymiş ya da tekrar yapmayacağı bir şeymiş gibi öğleden sonranın tadını çıkarmaya başlamıştı. Ken, Barbara'yla asla denk olamayacağından çocukluklarından anekdotlar anlatmış, Barbara bunları alaycı bir lütufla karşılamış ve yaşlı kadın, Bloody Mary'leri, sanki yarın yokmuş gibi devirirken bir yandan da gençken evlerini ziyaret eden baş-

kanlar ve valiler hakkında hikâyeler anlatmıştı. Barbara'nın seçtiği meslek nedeniyle çok üzüldüğünü itiraf etmiş ve Barbara'nın inatçılığını babasından aldığını söylemişti; bu bariz kurgu, silik adamı neşelendirmişe benziyordu. Onlar giderek rahatlamaya, kendilerine benzemeye, insanlaşmaya ve daha az çekici hale gelmeye başladıkça, Christopher'ın onları kuşku duyulamayacak bir aşağılamanın zirvesinden izlemesini seyrediyordum. Ne kadar çok şeyi ifşa ettiklerini, ne kadar acıklı ve banal olduklarını –bu temel ırk– bilmelerine imkân yoktu. Ama aynı zamanda, ifade edilemeyecek kadar tehlikeliydiler. Kendileri hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı. Nasıl bu hale geldiklerini merak ediyordum ama boşunaydı; salonumda güneş giderek solarken, merak ediyordum, ama uzak bir mesafeden; Ken giderek tatsızlaşıyor, giderek şekilsizleşiyor ve artık piposunu dişlerinin arasında bir ölünün enerjisiyle tutuyordu; karısı daha da fingirdekleşmişti ama kocasıyla ilgilenmiyordu; yaşlı kadın giderek daha çok sarhoş oldu ve çıldırdı, kocası kim bilir hangi korkunç olayı bekliyordu; Bennett, Christopher'a her bakışında sinirle dudaklarını yaladığından, şehvet ve kana susamışlık açısından araştırma konusu olabileceğini anlayamazdı. Ama onlar benim sorunum değildi. Benim sorunum Christopher'dı. Sorun, bu Hıristiyanların bir kez daha bu putperesti yok etmelerini önlemekti. Barbara, akrabalarının arasında kuru ve soğuk bir şekilde oturuyor, çok genç görünüyor ve bana canlı bir kurbanı hatırlatıyordu. Sonunda, gitmek üzere kalktıklarında, çantalar, şapkalar, çeşitli eşyalar toplandı ve son erkek, "küçük çocuğun odası"ndan çıktı ve antrede ayaküstü sohbet ettik, başım çatlayacak gibi ağrıyordu. Barbara bu kez beni yanağımdan öptü ve "Teşekkürler Leo, sonra konuşuruz," dedi. Sonra, kasıtlı bir şekilde Christopher'a teşekkür etti ve onu da öptü. Ben yaşlı kadını öptüm çünkü öpmemi istedi, Elena ve erkeklerle de tokalaştım, Kentucky'ye gittiğimde onların konuğu olmaktan mutlu olacağımı söyledim. "Bize bir şans verin!" diye bağırdı yaşlı kadın. "Kuzeylilerin söylediği kadar kötü olmadığımızı göreceksiniz!" Christopher'ın onları asansöre kadar geçirmelerine izin verdi. Arkalarından kapıyı kapattım, salona döndüm ve yere uzandım.

Bir süre sonra, Christopher içeri girip kapıyı çarptı ve tıpış tıpış yürüyerek salona geldi. Yere, yanıma uzandı ve ense-

mi ovdu. "Vay canına! Bebek, bunlar *gerçek* miydi?" Doğruldu, dizlerini birleştirdi. "Lanet olsun. Gerçekten çuvalladılar. O yaşlı kadın aslında bir tımarhanede falan olmalı." Güldü. "Barbara boşu boşuna kaçmamış, onlara bir kez bakmış ve kaçmaya başlamış olmalı, yön değiştirmiş, bebek!" Yine güldü ve tekrar yere uzandı. "Vay canına!" Sonra, "Barbara güçlü biri," dedi. "Beyaz bir kadının bu kadar güçlü olabileceğini bilmezdim."

"Evet, güçlüdür," dedim.

"Gerçekten samimi. Başka türlü bir şey." Bana baktı. "Yorgun olmalısın, Büyük Baba. Biraz uyumak ister misin?"

"Bilmiyorum. Sen ne yapmak istiyorsun?"

"Bu kadar uzun kalmasalardı, belki sinemaya gideriz diye düşünüyordum. Şehirde görmeni istediğim bir-iki film var. Ama şimdi içimden geldiğini sanmıyorum ve senin de içinden gelmediğini *biliyorum*."

"Hayır," dedim, "sanırım, istemiyorum."

Başını göğsüme yasladı. Onu orada tuttum.

"Christopher, sana uzun zamandır sormak istiyordum, ne yapmak istiyorsun? Hayatınla demek istiyorum."

Güldü, başı göğsümde inip kalkıyordu.

"Sana daha önce söylemiştim. Astronot olmak istiyorum."

"Haydi. Ciddi ol."

"*Ben* ciddiyim. Sanırım aya gitmek hoşuma gider veya Marsa, biliyorsun..."

"Haydi ama. Bunun yakın bir zamanda olmayacağını biliyorsun. Bir süre dünyada kalmak zorunda kalacaksın. Onlar senin aya gitmene izin verip vermeyeceklerine karar verinceye kadar dünyada ne yapmak istiyorsun?"

"Şey," dedi düşünceli bir ifadeyle, "Sanırım hayatımın geri kalanını o ayakkabıcıda geçirmek istemiyorum." Spanish Harlem'de bir ayakkabıcıda çalışıyordu. "Bilmiyorum. Liseden ayrıldım, Leo, benim gibi okulu bırakan delikanlıları duydun, değil mi? Sabıkam da var, bebek. Sana ne yapmak istediğimi söylemem kolay olmayacak."

"Sanırım, bütün bu yasal palavraları ayarlayabiliriz. Ama sen ne yapmak istiyorsun?"

Cevap vermedi. "Sırf seninle çalışarak, çok şey öğrenebilirim."

"Çok iyi. Ama bu yeterli değil."

Yine sessizlik. Göğsümde nefes alıp verişini hissedebiliyordum. "Neden olmasın? Yanında çalışmamı istemiyor musun?"

"Haydi ama, naz yapma ..."

Gülerek üzerime abandı. "O sözcük ne anlama geliyor; naz?"

"Senin sürekli benimle olmandan memnun olacağımı bal gibi biliyorsun ve sadece bunu söylediğimi duymak istiyorsun anlamına geliyor. Buna naz yapmak denir."

Sırıttı. "Ah. Teşekkür ederim." Başını yine göğsüme koydu. "Bilmiyorum, Leo. Öğrenebileceğim her şeyi öğrenmek istiyorum. Bu benim ağzımdan çıkınca komik gelebilir ama gerçekten istiyorum. Fakat..." Uzandı, bana içtenlikle bakarak, "bu korkaklık değil, inan bana, ama benim gerçekten öğrenmek istediğim şey bir yerlerde öğretiliyor gibi görünmüyor. Yani, sana burada öğrettikleri saçmalıkları öğrenmek istemiyorum. Mesele bu değil. Bu insanlar gibi olmak istemiyorum. Sokaklarda, okuldaki bütün o insanlardan daha çok şey bilen çocuklar tanıyorum. Bilmiyorum, sürekli hayalarımı kesip atmaya çalıştıklarını hissediyorum. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Evet," dedim, "anlıyorum." Bir elimi alnıma koydum.

"Başın mı ağrıyor?"

"Biraz. Geçer."

"Sana aspirin getireyim mi?"

"Hayır. Sözünü bitir."

"Şey. Hepsi bu kadar. Sokaklardaki insanları seviyorum, sokaklarda bir sürü güzellik var Leo, yardım etmek istiyorum, öğretmek istiyorum, ama önce birisinin *bana* öğretmesi gerekiyor."

Yüzüne baktım. Yüzünü görünce, içimden gülmek geldi. "Peki. Her şey sırayla. Seni hazırlamaya çalışacağız."

Önüne, sonra yine gözlerime baktı. "Biliyor musun?"

"Neyi?"

"Doğum günüm yaklaşıyor."

Güldüm. "Doğum günün için ne istiyorsun?"

O da güldü. "Bana bir fotoğraf makinesi alır mısın? Basit, sıradan bir fotoğraf makinesi. Bir süre onunla oyalanırım diye düşündüm, biliyorsun, belki olanları bir şekilde kayıt altına alabilirim. Fotoğraf makinesinin girmediği bir sürü yere gidebilirim."

"Etkilendim," dedim, onu izleyerek.

"Yani, paranı boşa harcamış olmazsın."

Başını göğsüme çektim. "Merak etme, bebeğim. Her şey çok güzel olacak."

"Sana inanıyorum," dedi bir süre sonra ve güneş batıp odaya karanlık basıncaya kadar sessizce yerde yattık. Sokak lambalarının ışığı camlara vuruyordu. Her yer çok sessizdi. Christopher hemen uykuya dalmış, horluyor ve ıslık çalıyordu. Öylece yanına yattım, yumuşak saçlarını okşadım ve annemle babamı, ağabeyimi ve Christopher'ı düşündüm, bir anda geçmişimden, *Mısır Yeşildir*'den bir replik uçarak geri geldi. Güleceğim geldi, nefesimi tuttum ve neredeyse ağlayacaktım. Bunny'nin perde inmeden önce söylediği son repliğiydi: *Moffat, sevgili kızım, bu kez sakarlık yapmamalısın. Sakar olmamalısın.* Ah. Yani! Kendi kendime güldüm ve Christopher'ın saçlarını okşadım, güldüm, belki biraz hüzünle ve alaycı bir şekilde, ama gülüşümde keder yoktu. Ah benim bu küçük ışığım.

"Bir anlamda açıklayabilirim, başka bir anlamda, açıklayamam," dedi Barbara. Dimdik duruyor, salonumda bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Saat neredeyse sabahın üçüydü. Christopher, Tanrı bilir neredeydi. "Olmadan önce açıklayabilseydim, o zaman, belli ki, olmayacaktı."

"Barbara," dedim, "açıklama istemiyorum. Gerçekten istemiyorum. Böyle bir şey olduğunda hissetmem gereken şeyleri hissetmiyorum. Hissetmiyorum işte. Kendimi *mağdur* hissetmiyorum." Ona baktım. Yüzü bana acı veriyordu. Kendimi mağdur hissetmediğim doğruydu, peki ne hissediyordum? Muazzam bir yorgunluk, bir yükün altında ezilme duygusu; kıl payı idare etmenin ağırlığı. "Ne demek istediğimi görmüyor musun? Yaşlı Prenses?"

Bana arkasını döndü, bara yöneldi ve kendisine bir içki daha aldı. Bara, yanına gittim. Salonda bir tane loş ışık yanıyordu ve pikabımda Dinah Washington çalıyordu, çok kısık bir sesle.

Kendime bir içki aldım ve yüzüne dokundum. Güldü ve bardaklarımızı dokundurduk. Bar taburelerinden birine oturdu, bir sigara yaktı.

"Bana seni hatırlatıyordu," dedi, "gençliğimizi. Geriye, sana ve kendime uzanmaya çalışıyordum, sanırım yirmi yıl kadar geriye doğru." İçkisini yudumladı ve güldü, başını geriye attı ve iç çekti. "Seçimlerimizi yapmadan önceki sendi. Biz, biz olmadan önceki halimizdi." Bana baktı, içime bakmaya çalışır gibiydi, gözleri kocamandı. "Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Sanırım anlıyorum." Sonra, "Korkunç olduğumuzu mu düşünüyorsun, Barbara?" diye sordum.

"Hayır. Ah, bunu kastetmedim. Ama aklımızdan geçen, tam olarak bu değildi, değil mi? Ben," dedi sonunda, "bu kadar yalnız olmayı beklemiyordum."

"Ben de öyle," dedim. Sonra bir an, Dinah'nın sesi, odadaki tek ses haline geldi.

"Sanırım *o*," –durdu– "sanırım aşkın mümkün olup olmadığını öğrenmek istiyordu. Gerçekten mümkün olup olmadığını. Sanırım, benimkini elde ederek, *onun* vücudu hakkında ne düşündüğümü *öğrenmek* zorundaydı." Durdu. "Seninle benim aramda," dedi, "böyle değildi."

"Hayır. İkimizin arasında böyle değildi."

"Bir şeye memnunum," dedi, "sadece seni üzmek için Christopher'ı baştan çıkartmış olmaktan veya Christopher'ın beni baştan çıkarmasına izin vermiş olmaktan korkuyordum. Sadece buruk olduğum için böyle davranmış olmaktan çok korkuyordum. Bu, bütün bu zaman zarfında buruk olduğum anlamına gelecekti. Ama öyle değildi. Sadece *sendin*. Kendi içinde bu da korkunç bir şey, ama doğru. Sana acı vermek istemiyordum. Sana geri dönmeye çalışıyordum. O da bunu, ah, hemen anladı. *O zaman*, aşkın mümkün olduğunu da anladı. Bu onu korkutmadıysa şaşmam."

"Geri dönecek," dedim. "Geri gelecek, yoksa çıkıp sokaklarda onu ararım. Kayıp değil, merak etme. Kaybolmasına izin vermeyeceğim." Sesini çıkarmadı. "Bak. Şu anda önemli olan bu, değil mi? Çocuğun kaybolmaması?"

"Umarım, her şeyi mahvetmemişimdir," dedi.

"Ettiğini sanmıyorum. Ama ettiysen, bununla da yüzleşmek zorundayız. Ettiysen, şey, o zaman nasıl hissedeceğimi bilmiyorum. Ama bir şeyleri mahvettiğini sanmıyorum. Artık eve gitmelisin. İkimiz de yorulduk."

"Herhalde öyle," dedi ve ayağa kalktı. Hâlâ dimdik ve sakindi. "Yanımdan ayrıldığında buraya geleceğini söylemişti."

"Sadece üç gün oldu. Muhtemelen kız kardeşinin evindedir. Yakında gelir."

"Sana söylemem gerek," dedi, "benim için kolay olmadı. Bunca yıldır yaşadığım hayatı yaşamak ve kiminle olursam olayım, onları ne kadar seversem seveyim veya sevmeyi umduysam umayım, bana ne önerirlerse önersinler; sen ıslık çalsan, çağırsan, şarkı söylesen, geğirsen, telefon açsan, telgraf çeksen hemen koşup buraya geleceğimi bilmek hiç de kolay olmadı. Başka seçeneğim yoktu, elimde değildi. Özgür olmadım, bütün bu yıllar boyunca tutsaktım. Zaman da akıp gidiyor, zaman kadınlara erkeklere davrandığından daha kötü davranıyor. Hayır, hiç kolay olmadı. Bazen senden nefret ettim, kendimden nefret ettim, hayatımdan nefret ettim ve ölmek istedim, ölmek!"

Söyledikleri ve sesi kulaklarımda çınlıyordu, her zaman çınlayacak ve yüzü beynime damgalandı.

Korkunç yorgunluğumun derinliklerinden, "Başka türlü yapamazdım," dedim, "Başka türlü yapamazdım o zamanlar! Bir kez o dönüşü yaptıktan sonra daha sonra başka türlüsünü yapabilir miydik, Barbara? *Yapabilir miydik*?"

"Biliyorum," dedi Barbara, "Biliyorum." Tekrar bar taburesine oturdu. Bardağını aldı ve üzgün, cesur ve alaycı bir tavırla kadeh kaldırdı. "Yeni Kudüs'e içelim."

Barbara gitti ve ben de yattım, hayatım boyunca kendimi bu kadar yorgun hissetmemiştim. Sabaha karşı Christopher gelip yatağa, yanıma yattı. Islanmış metal kadar soğuktu, ona dokunmak bile neredeyse tehlikeliydi, balık tezgâhı kadar kötü kokuyordu. Nerelerde olduğunu Tanrı biliyordu. Ona hiçbir zaman sormadım. Kollarıma sığındı, bir anne gibi iç geçirerek başını yerleştirdi ve sonra kıpırdamadan yattı. Uyuduk.

San Francisco'daki sondan bir önceki gecemizde, dışarı çıkmama izin verildi. Çok sakin bir gece olacaktı; yüzümü tanıyabilecek insanlardan en az derecede rahatsız olmamı sağlamak amaçlanıyordu. Pete'le Barbara'yı, gösteriden sonra tiyatrodan alacaktık. Pete arabasını Christopher'a vermişti ve bir Çin lokantasına gitmiştik, kalabalık ve modern ama çok güzeldi. Dışarıya çıkmak tuhaf gelmişti bana. Kendimi hayatımda ilk defa, şey, sanırım tek kelimeyle, *dinlenmiş* hissediyordum. Koşmuyordum, sadece yürümeyi öğreniyordum. Restoranın kapısında, kötü şöhretim aniden, bir eldiven gibi yüzüme çarptı; sevimsiz bir çarpış değildi, ama kesindi. Görüşümü tekrar kazanmış olmanın sevinciyle havalara uçuyordum, bir süre daha, dünyayı yine görebilecektim. Dünyanın *beni* göreceğini düşünmemiştim. Yine de işte dünya buradaydı, başgarsonun yüzünde, bize doğru dönen insanların yüzünde, salonda ilerleyişimizi işaretleyen mırıltı, vızıltı ve hışırtıdaydı. Christopher önden gidiyordu, bir başkan veya prens kadar ciddi, zarif ve uzundu, teğmen ve fedailik görevini çok ciddiye alıyordu. Masamızı bulduk, oturduk ve insanlar bize gülümsedi. O akşam hayata geri çağırıldığımı hissetmek güzel bir duyguydu. İki martini ısmarladık ve mönülerimiz geldi, mönüler en kapsamlı dünya atlasından bile daha büyüktü ve Christopher sırıtarak, "Şu anda kesinlikle, açlıktan ölen Çinlileri düşünmemeliyiz. Bazı arkadaşlarım beni burada görseler ne derlerdi, biliyor musun?" dedi.

"O zaman, her zamanki pilav kâseni ısmarla, bebek ve mutfakta ye. Açlıktan ölen köylüler senin onların sınıflarını çoğaltmana çok sevinir, inan bana."

"Mutfağa daha sonra giderim. Her zaman mutfağa gidebileceğimi biliyorum. Ama burada –hımm, bir bakayım– tatlı ve ekşi domuzla ne yapabileceğimi göreyim önce, nasıl fikir? Biliyorsun, kökenimizi unutmamamız gerek, yulafları yok gerçi ama gençler için yumurtaya ne dersin?" Böyle devam etti, sonunda neyse ki garsonumuz kendimizi onun ellerine teslim etmemizi ve bizim adımıza sipariş vermeyi önerdi de kurtulduk. Kendimizi ona teslim ettik ve bizi hayal kırıklığına uğratmadı. Belki, bu kadar uzun bir süre uzakta olmam nedeniyle olabilir, ama her şey çok lezzetliydi ve salon, insanlar, bir çok sesin

inişi ve çıkışı, tekerlek gibi düzenli dönüşü, kahkahalar, bardak ve gümüş şangırtıları, parıldayan saçlar, parlayan elbiseler, kadınların yüzükleri, küpeleri ve kolyeleri, payetleri, halhalları ve bilezikleri, erkeklerin kravat iğneleri, saatleri ve yüzükleri; hepsi de inanılmaz bir emniyet, düzen ve medeniyet görüntüsü yaratıyordu. Burada sanki kötülük, üzüntü ya da dayanılmaz acı yoktu ve işte biz de burada, bu dünyanın bir parçasıydık. Ben ünlü biriydim ve banka hesabım vardı, bir geleceğim vardı ve Christopher'ın hayatını güvence altına alabilme gücüne sahiptim. Mutfakta da çalışmıştım ve bu yüz yıl önce olmamıştı; dışarıda açlıktan ölen milyonlarca Çinli vardı. Annem eskiden bir şarkı söylerdi, *Karşılama masasında ziyafet vereceğim*, diye, bu masa, o masa mıydı? Bu gıcırdayan masa, iniltileri duyulmayan milyonların sırtında ağır bir yüktü. Bu masanın altında, dünyanın bağırsaklarının derinliklerinde, Çin kadar uzakta, dışarıdaki sokaklar kadar yakın bir yerde, bir enerji hareket ediyordu, toplanıyordu ve bir gün bu masayı devirecekti; tıpkı dünyanın dönüşü ve güneşin doğup batışı kadar kesin bir şekilde. İlk borazan çaldığında, sen nerede olacaksın? Christopher'a baktım, gülerek, sakin ve gururlu bir şekilde pirzolalarla uğraşıyordu. Peki. İlk borazan çaldığında, ben İsa'yla birlikte olmak istiyorum. Borunun yüksek sesi çınladığında, ben İsa'yla beraber olmak istiyorum.

Restoranın imza defterini imzaladım ve birkaç imza dağıttım ama insanlar çok nazikti, hasta olduğumu hatırlıyorlardı. Sonra arabaya yürüdük. Harika, lacivert, serin bir geceydi. Bir tepedeydik ve San Francisco altımızda, ayaklarımızın altında uzanıyordu; rengârenk bir fişek gibi. Yakında gidiyordum. Keşke kalabilsem, diye düşündüm. Çok, çok çalışmıştım, artık emin, sessiz, rahat bir hayata, kendimi işime ve sevdiklerime adayabileceğim, ölümüne öfkelendirilmeyeceğim bir hayata sahip olma imkânına kavuşmalıydım. Ama bunun mümkün olmadığını biliyordum. Çabalarımın boşa gittiğini kesin olarak söylemek, bir anlamda mümkündü. Gerçekten de şehri fethetmiştim; ama şehir veba felaketine uğramıştı. Veba ben yaşadığım sürece geçmeyecekti ve şimdi, en çok değer verdiğim bütün şeyler; şarap, sohbet, kahkahalar, aşk, bir dostun kucaklayışı, bir sevgilinin

gözlerindeki pırıltı, bir sevgilinin dokunuşu, o koku, o rekabet, o harika eziyet ve iyi bir iş çıkarılan günün sonsuz mutluluğu, hepsini, her anı çalmak zorundaydım, her an sanki sonuncuymuş gibi yaşanacaktı çünkü benim kendi ölümlülüğüm hepimizi sarmak üzere yükselen fırtınadan daha kesin değildi.

Elimi Christopher'ın ensesine koydum. Bir an sessizce durduk. Arabaya bindik.

San Francisco sokaklarında arabayla dolaştık ama ben yürümek istiyordum. "Yürüyemezsin," dedi Christopher açıkça, "her köşede saldırıya uğrarsın. Sana iyi bakacağım konusunda Barbara'yla Pete'e söz verdim, bu nedenle bana zorluk çıkarma, tamam mı? İyi davran."

"Gerçekten de," dedim, "sokaklarda neler olduğu hakkında şimdi bildiğimden daha fazlasını öğrenmek istiyorum."

Bana baktı. "Zaten biliyorsun. Sokaklarda seni hâlâ sevip sevmediklerini bilmek istiyorsun; senin hakkında ne düşündüklerini bilmek istiyorsun." İçini çekti. Çok yavaş gidiyorduk. "Bak. Bir sürü zenci seni beğeniyor ve bazıları da seviyor. Ama Leo, sen artık şişman bir zencisin. Bir sürü insan artık seni böyle görüyor ve onları suçlayamazsın, seni *başka* nasıl görebilirler ki? Hangi insanlara güvenebileceğimizi, hangi insanları *kullanabileceğimizi* bilmek zorundayız, işin aslı bu. Eh, bu zenciler devamlı dayak yiyor, Leo. Sen dayak yesen en azından gazetelere çıkar. Ama bu çocuklara olanlarla kimse ilgilenmiyor; hiç kimse! Bütün bu yasalar ve konuşmalar bir halta yaramıyor. Hiçbir *halta* yaramıyor. Ama insanların ruhu böyle, bebek, insanların *ruhu*; bizi istemiyorlar, bizi sevmiyorlar ve o ruhu her polisin yüzünde görebiliyorsun. Meclisten geçirip durdukları yasalar, lanet olsun, tıpkı Kızılderililerle imzaladıkları anlaşmalara benziyor. Yalandan başka bir şey değil o anlaşmalar, onlara uymayı hiçbir zaman düşünmediler, bebek, toprakları istediler ve aldılar, şimdi de ellerinde tutmak istiyorlar, bu uğurda ülkedeki her siyah pisliği dikenli tellerin ardına koymak veya köpek gibi vurmak gerekse bile. Sana gerçekleri söylüyorum. Bana inansan iyi olur, tabii ağabeyin gibi İsa'nın insanların yüreklerini değiştirdiği zırvalarına inanmak istemiyorsan. Yemişim İsa'yı, boş ver gitsin, ona hizmet etmeyeceğiz, zaten kendi çıkarları için ilk önce

ondan kurtulmadılar mı? Yüreklerini değiştirmek istemediler, sadece *haritayı* değiştirmek için kullandılar onu." Sonra durdu. Başka bir ses tonuyla devam etti, "Olanları sana olduğu gibi anlatmak istiyorum. Bu ülkedeki beyazlara güvenemeyiz, güvenmek için deli olmamız gerek. Ama doğal olarak, birçok siyah, senin onlardan biri olabileceğini düşünüyor ve bir anlamda, biliyorsun, senin de en az beyaz insanlar kadar kaybedecek şeyin var." Yine duraksadı ve bana baktı. "Ne demek istediğimi anlıyor musun?" diye sordu bana usulca. Başımı salladım. Bir elini dizime koydu. "Çok iyi birisin Leo, seni seviyorum. Bana inanıyor musun?"

"Evet. Sana inanıyorum."

"O zaman, diğer şeyin seni üzmesine izin verme. Durum böyle ve bir süre daha böyle kalacak." Saatine baktı. "Hey. Seni nereye götüreceğimi biliyorum."

Arabayı çok kalabalık bir sokakta durdurdu, genç insanlar, siyah ve beyaz gençlerle dolu bir sokaktı. Bana çok, çok genç görünüyorlardı; kuşkusuz ben de onlara çok yaşlı görünüyordum. Tuhaf bir çekicilikleri vardı. Belki de bana uzaktaki, uzun zaman önceki halimi hatırlatıyorlardı. Belki de bana, silik bir şekilde, kaybettiğimiz bir şeyi hatırlatıyorlardı. Hiç böyle kıyafetler giymemiştim, asla; boncuklar, uzun kıyafetler, sandaletler ve küpeler. Veya bu kadar yavaş yürümemiştim, bütün dünyanın gözleri önünde birisine sarılmaya cüret edememiştim, ikişer ikişer sokakları gezen veya ellerinde coplarıyla kapıların önünde duran, gözleri ileride bir noktaya takılmış, dudakları acı bir tadı hatırlayan polislerin varlığına bu kadar ilgisiz kalmamıştım. Geç olmuştu ama dükkânların ışıkları yanıyordu, hepsi açık görünüyordu ama incelememe izin yoktu çünkü Christopher, bir eliyle dirseğimi tutarak, hızla yürüyordu. Bir çift bana bakarak durdu ve Christopher beni, bir zamanlar sinema olan bir binanın girişine yönlendirdi. Kaçınılmaz bir şekilde bilet almak için durmak zorunda kaldı, bu arada arkamızda kalabalığın biriktiğini hissedebiliyordum. Korkunç bir huzursuzluk hissettim. Bir kez arkama bakmak için döndüm ve gülümsedim. Siyah bir delikanlı bana adımla seslendi ve gülerek, "Dikkatli ol, dostum. İzleniyorsun!" dedi.

"Biliyorum," dedim ve Christopher'la birlikte tiyatroya girdik. Çocuğun bana, polisler tarafından mı yoksa insanlar tarafından mı izlendiğimi söylemeye çalıştığını merak ettim.

Ne demek istediği önemli değildi, zaten ikisi tarafından da izleniyordum.

Karanlık ve gürültülü bir ahıra girmiştik. Bu salonun bütün koltukları sökülmüştü, yüzlerce kız ve erkek burayı doldurmuştu. Bazıları ayakta duruyordu, bazıları duvara yaslanmıştı, bazıları yerde oturuyor, bazıları sarılıyor, bazıları dans ediyordu. Sahnede, dünya tarihinin en gürültülü müzisyenlerinden dörtbeş tanesi vardı. İyi olup olmadıklarını söylemek imkânsızdı, ses çok yüksekti. Ama müziğin iyi olup olmadığı önemli değildi çünkü bu ses benim kulaklarıma göre değildi ve yargılama kapasitemin tamamen dışındaydı. Bir ayine tanık oluyordum; tanık oluyordum, paylaşmıyordum. Caleb'ın kilisesinde gördüğüm ayinleri, setin çamurunda yere vurulan siyah ayakları, daha da eski ayinleri, geri gelmeyecek ormanlardaki ayinleri hatırlamıştım. Müzik geçmişe ve geleceğe götürüyordu. Dünyada büyük bir delik açma ve gömülmüş şeyleri ortaya çıkarma girişimi gibi görünüyordu. Dans edenler, yanıp sönen parlak ışıkların altında, boncukları parıldayarak, uzun saçları uçuşarak, uzun elbiseleri savrularak –veya dar etekleri, dar pantolonlarıyla bir şeyler ifade ederek– müzik onlara son borazan gibi saldırırken sanki ölümden kalkmış, mezar kıyafetleriyle dans ediyor gibi görünüyorlardı. Duvarlarda dört tane ekran vardı ve bu ekranlarda ruhani şekiller ve yüzler sürekli kıvranıyor, korkunç bir cinsel ritimle birbirlerinin içine girip çıkıyorlardı; bana dünyanın bütün çamurlarında, denizin dibinde, soluduğumuz havada ve insanın kendi bedeninde körlemesine çiftleşen isimsiz yaratıkları hatırlatıyorlardı. İnsan, ekranda arada bir tanıdık bir yüz görüyordu. Örneğin Yul Brynner'ın yüzünü gördüm ve bir an için kendi yüzümü gördüğümü sandım. Christopher omzuma dokundu.

"Buraya birkaç kere Pete'le gelmiştim. Burası olağanüstü bir yer, burada gerçek insanlar var ve çok güzel şeyler yapılmasını sağlıyorlar. Sadece görmeni istemiştim. Ama bir dakika içinde kaçmamız lazım. İnsanlar seni tanımaya başladı ve zaten kapanma zamanı geldi."

"Peki."

Ama orada biraz daha durdum ve neler olduğunu anlamaya çalıştım.

"Silah," dedi Christopher, "silaha ihtiyacımız var."

Ertesi gündü, Hunter Burnu'ndan dönüyorduk.

Sesimi çıkarmadım.

Golden Gate'den geçtik. Aklımızda belirli bir yer yoktu. Parlak, rüzgârlı bir gündü ve Christopher'ın araba kullanışını seyretmeyi seviyordum. Christopher arabaları seviyordu, ben sevmem; muhtemelen Atölye günleri yüzünden. Köprü hızla bize yaklaşıyor ve sanki gök alçalıyordu, su ayaklarımızın altındaydı. Christopher güldü ve bana baktı, sonra etrafına bakındı. "Bu hepimiz için çok güzel olurdu," dedi.

"Evet," dedim. Sonra, "ama senin için istediğim tek şey, yaşaman," diye ekledim.

"Tek başıma mı?"

Ne demek istediğini anlamamıştım.

"Tek başıma mı?" diye tekrarladı. "Ölülerin bedenlerinin üzerinden geçerek? Benim için bunu mu istiyorsun, Leo? Yaşamamı istediğini söylerken bunu mu kastediyorsun?" Tekrar körfeze baktı. "Bak, ben genç bir delikanlıyım. Atların ayakları altında çiğnendim, zincirlerle dövüldüm. Peki. Atların ayaklarının altında ezilmeye devam etmemi mi istiyorsun?"

"Hayır," dedim.

Bana baktı. Köprüden çıktık ve kendimizi, adını hatırlamadığım bir balıkçı kasabasında bulduk. Yavaşça kasabaya girdik: "Eğer atların ayakları altında ezilmemi istemiyorsan," dedi Christopher o korkunç açıklığı, boğuk aceleciliğiyle, "kabul etmen gerekecek, beni sevdiğini, elimin kana bulanmasını istemediğini biliyorum ama atların ayaklarının altında ezilmemi istemiyorsan, silaha ihtiyacımız olduğunu kabul etmen gerekecek. Tamam mı?"

"Evet," dedim. "Anlıyorum." Arabayı park etti. Ben denize baktım. Kalbimde korkunç bir ağırlık vardı, bir an tekrar yere yığılacağımdan korktum. Onun siyah, gururlu profilini seyrettim. "Ama sayımız az, biliyorsun."

Güldü ve kontağı kapattı. "Lanet olsun. İlk Hıristiyanların da sayısı azdı."

O gece, Barbara ile Pete bizi New York'a giden uçağa bindirdi. Caleb, Louise ve çocuklardan biriyle birlikte bizi havaalanında karşıladı. Büyüyen, saygın, siyah bir aileydi, saygın olmalarının en önemli sebebi, benim soyadımı taşımalarıydı. Amerika'da dediğimiz gibi, hiçbir şey başarı kadar başarılı olamaz; siyah ya da beyaz, akraba saygınlığı bu kadar olur. Christopher, babam ve ben bir gün boyunca birlikte vakit geçirdik, Harlem'de dolaştık. Birbirlerine çok benziyorlardı, ikisi de iriydi, ikisi de siyahtı ve ikisi de gülüyordu. Sonra ben tek başıma Avrupa'ya gittim. Sonra da geri döndüm. Önce *Büyük İş* filminde rol aldım, aslında çok iyi bir film değildi ve sonra yeni bir oyunda oynadım, böylece kendimi yine sahnenin kanatlarında buldum, işaretimi bekliyordum.

James Baldwin'in son büyük romanı olarak kabul edilen *Ne Zaman Gitti Tren*, 1960'ların New York'unda zenci bir sanatçının yaşamını ve yükselişini anlatıyor. Kendi yaşam öyküsünü anlatan ünlü Broadway aktörü Leo Proudhammer henüz otuz dokuz yaşındayken sahnede geçirdiği ağır bir kalp krizinden sonra geçmişine dönüyor ve Harlem gettolarındaki küçük bir çocuğun sahne yıldızlığına uzanan kader çizgisini yönlendiren olayları, yeteneği, şansı ve hırsı yeniden gözden geçiriyor. Yanlış adamı sevme cesaretine sahip aktris Barbara ve karizmatik zenci devrimci genç Christopher, sanatçının yaşamındaki iki dönüm noktasında yer alıyorlar. *Ne Zaman Gitti Tren*, James Baldwin'in kendi yaşamının da temel sorularından birini ele alıyor: şöhretli sanatçı ve siyasi eylemci rollerini nasıl bağdaştırmalı?

Kapaktaki James Baldwin fotoğrafı: Ara Güler

ISBN 978-975-08-1244-6
9 789750 812446
35 TL
KDV'den muaftır.